189
Edebiyat

DAYICAN NAPOLYON • İyrec-i Pézéşkzâd

670

Dayıcan Napolyon

İYREC-I PÉZÉŞKZÂD

Farsça'dan Çeviren: Prof. Dr. A. Naci Tokmak

AYRINTI

İYREC-İ PÉZÉŞKZÂD

1928 yılında Tahran'da dünyaya gelen Pézéşkzâd'ın babası doktor, annesi öğretmendir. İlk ve ortaöğrenimini Tahran'da tamamladıktan sonra Fransa'da hukuk tahsili yapmıştır. İran'da beş yıl hâkimlik yaptıktan sonra Dışişleri Bakanlığı'nda çalışmaya başlamış; Avusturya, Çekoslovakya, İsveç ve Cezayir'de görev yapmıştır. Bu bakanlıkta son olarak Kültür İşleri Genel Müdürü olarak çalışırken 1979'daki İslâm İnkılâbı'nda görevine son vermiştir. Daha sonra Fransa'ya gitmiş ve mizah türü kitapların yanı sıra gazetelere makaleler yazmıştır. Hemen hemen bütün eserleri siyasi, sosyal mizah tarzındadır. İranlı bazı edebiyatçı ve eleştirmenler, onu çağdaş Nasrettin Hoca olarak vasıflandırmıştır. Çevirisini sunduğumuz Dayıcan Napolyon adlı romanı, 1970'li yıllarda televizyon dizisi olarak filme çekilmiş ve İran televizyonunda gösterilmiştir. Yazar halen Fransa'da yaşamaktadır

Eserleri: 1- *Maşallah Han Der Derbâr-ı Hârunu'r-Reşîd* (Hârun Reşîd'in Sarayındaki Maşallah Han) 1958. (Çocuklar ve gençler için roman) 2- *Dayıcan Napolyon* 1970. (Roman) 3- *Edeb-i Merd Bêh zé Devlet-i Ûst* (İnsanın Terbiyeli Olması, Zengin Olmasından Daha İyidir) 1973. (Tiyatro eseri) 4- *Hânivâde-yi Nikahter* (Şanslı Aile) 2000. 5- *Hâfız-ı Nâşénîde Pend* (Nasihat Dinlemeyen Hâfız) 6- *International Beççe-perverhâ* (Uluslararası Çocuk Yetiştiricileri) 7- *Şehr-i Fereng ez Heme Reng* (Her Rengiyle Avrupa) 8- *Péser-i Hâcîbabacan* (Hacı Babacığımın Oğlu) 9- *Bilît-i Han Emu* (Amca Han'ın Bileti) 10- *Tanz-ı Fâhir-i Sa'dî* (Sa'dî'nin Övülecek Tanzı) 11- *Âsımun Rîsmun* (Gökyüzü ve İp) 12- *Bubul* (Sosyal Tanz) 13- *Golgeşt-i Hâtırât* (Seçme Hatıralar) 14- *Rüstem Sûltan*.

Çevirmen: Prof. Dr. A. NACİ TOKMAK

1945 yılında Divriği'de doğan A. Naci Tokmak, ilk ve orta öğrenimini sırasıyla Divriği Nuri Demirağ Ortaokulu, Malatya Lisesi ve Mardin Lisesi'nde tamamladıktan sonra, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Fars Filolojisi'nden mezun oldu (1972). Tahran Üniversitesi, Edebiyat ve İnsânî Bilimler Fakültesi'nde yüksek lisans (1974) ve doktora (1976) yaptı. 1978-1998 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda çalıştı. Bu arada 1983'te doçent, 1989'da profesör oldu. 1998-2003 yılları arasında Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı görevini yürüttü. 2003 yılından beri de Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmaktadır.

Çalışmaları: 1)*Tengsîr*, Sâdık-ı Çubek, Farsçadan çeviri roman, Kültür Bakanlığı Yayınları No: 314. Ankara 1979. II. Baskı: Bulut Yayınları, İstanbul 2002. 2) *Bihterîn Baba-yı Dünyâ*, Govher Murâd, Dünyanın En İyi Babası: Çeviren: A. Naci Tokmak, (Bu eserin çevirisi Kültür Bakanlığı'nın 16.06.1978. ve 833/RCD/78-1069 sayılı yazılarıyla istenmiş ancak basılmamıştır.)3) *Eski İran Nesrinden Seçmeler*, Tahsin Yazıcı, A. Naci Tokmak ve Mehmet Kanar, İstanbul 1983. 4) *Farsça-Türkçe ve Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü*, Çantay Yayınları, İstanbul 1995, 5) *Telaffuzlu Farsça-Türkçe, Türkçe-Farsça Ortak Deyimler Sözlüğü*, Simurg Yayınları, İstanbul 2001 6) *Mecâlisü'n-Nefâyis*,Alî-Şîr Nevayî, II (Çeviri ve Notlar) Hazırlayan Kemal Eraslan, Farsça Çeviri: Prof Dr. Naci Tokmak, Türk Dil Kurumu Yayınları: 735/2 Ankara 2001. 7) *Diwan Persian Jam Sultan*,Correction & Marginal Noting by: Abdul Rahman Naji Tuqmaq, ECO Cultural Institute (ECI) Tehran 2002. 8) *Zindan Notları*, Bozorg-i Alevî, Çeviren: A. Naci Tokmak, Ağaç Yayınları, İstanbul 2008. 9) *Karanlık Gecenin Yıldızları*, Ferîdûn-i Tunkâbunî, Çeviren: A. Naci Tokmak, Ağaç Yayınları, İstanbul 2008. 10) 1979'dan bu yana, İA.'ya yazılmış bir, DİA.'ya yazılmış, başta İran (Fars) edebiyatı olmak üzere 16 ve Ana Britannica'ya yazılmış 56 madde. 11) Türkçe'den Farsça'ya çevrilmiş birkaç makale ve iki kitabın önsözü., 12) Farsça'dan Türkçe'ye çevrilmiş birkaç makale. 13) Uluslararası kongre ve sempozyumlarda sunulmuş 7 bilimsel bildiri. 14) Bûstan, Sa'dî-yi Şîrâzî, Türkçesi: Prof. Dr. A. Naci Tokmak, Şûle Yayınları, İstanbul, Mart 2012.

İyrec-i Pézéşkzâd

Dayıcan Napolyon

Ayrıntı: 670
Edebiyat Dizisi: 189

Dayıcan Napolyon
İyrec-i Pézéşkzâd

Farsça'dan Çeviren
Prof. Dr. A. Naci Tokmak

Son Okuma
Esra Koç

© *Iraj Pezeschkzad*

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak İllustrasyonu
Sevinç Altan

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-697-2
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

İyrec-i Pézéşkzâd

Dayıcan Napolyon

Dayıcan Napolyon'daki Karakterler:

Dayıcan Napolyon: Aile reisi (Ağa).
Leyla: Dayıcan Napolyon'un kızı.
Meşkasım: Dayıcan Napolyon'un nökeri (erkek hizmetçisi).
Nene Belkıs: Dayıcan Napolyon'un külfeti (kadın hizmetçisi).
Yazar: Dayıcan Napolyon'ın yeğeni(kız kardeşinin oğlu).
Yazarın Babası: Dayıcan Napolyon'un eniştesi.
Yazarın Annesi: Dayıcan Napolyon'un kız kardeşi.
Albay Dayı: Dayıcan Napolyon'un kardeşi.
Şâpûr, Pûrî: Albay Dayı'nın oğlu.
Esedullah Mirza: Dışişleri Bakanlığı'nda görevli diplomat.Dayıcan Napolyon'un amcasının,bahçıvanının kızından olan oğlu ve Şemsali Mirza'nın baba bir üvey kardeşi.
Şemsali Mirza: Esedullah Mirza'nın üvey kardeşi(Ağabeyi). Emekli hâkim.
Dustali Han: Azizüssaltana'nın ikinci kocası ve Kamer'in üvey babası.
Azizüssaltana: Dustali Han'ın karısı, Kamer'in annesi ve Esedullah Mirza ile Şemsali Mirza'nın kuzini.

Kamer: Azizüssaltana'nın birinci kocasından olan aklı kıt kızı.
Ferruhlika Hanım: Her şeye burnunu sokan, dedikoducu bir akraba.
Dr. Nâsırulhukemâ: Komşu ve aile doktoru.
Seyyid Ebulkasım: Yörenin yetkili din adamı
Şîrali: Mahallenin kasabı.
Tahire: Şîrali'nin güzel karısı.
Teymur Han: Komiser.
Aspîran-ı Gıyâsâbâdî: Komiser Teymur'un yardımcısı.
Nene Receb: Aspîran-ı Gıyâsâbâdî'nin annesi.
Ahter: Aspîran-ı Gıyâsâbâdî'nin kız kardeşi.
Dizel Asgar: Ahter'in erkek arkadaşı ve fedaisi.
Huşeng: Ayakkabı tamircisi ve boyacısı.
Serdar Maharat Han: Hindistanlı bir sih tüccar.
Lady Maharat Han: Serdar Maharat Han'ın sarışın, İngiliz karısı.

Not:
Mirza: Bu lakabı taşıyan kimselerin Kaçarlar sülalesi (1779-1924) ile akrabalığı vardır.
Han: Genellikle küçüklerin büyüklere hitap ederken, hitap ettikleri kişinin adının arkasına getirdikleri bir sandır.

AZERBAYCAN
TÜRKMENİSTAN
Tebriz
Erdebil
Hazar Denizi
Reşt
Zencan
Kazvin
Sari
Meshed
Ab-ı Ali
Tecviş
Tahran
Şahabdülazim
Simnan
Nişabur
Hemadan
Kum
Bağdat
Kirmanşah
Erak
AFGANİSTAN
İsfahan
Bircend
IRAK
Yezd
Ehvaz
Memeseni
Kirman
KUVEYT
Şiraz
PAKİSTAN
Buşihr
Kazirun
Zahidan
Basra Körfezi
Benderabbas
SUUDİ ARABİSTAN
Katar
UMMAN
HİNT OKYANUSU

Sunuş

Milletlerin yakından tanınmasını sağlayan eserler, onların dillerinde kaleme alınmış romanlar, öyküler, tiyatro eserleri ve sair edebî yapıtlardır. Çünkü yazarlar, eserlerini, yetiştikleri ortamlarda geçerli olan kültürel, sosyal, ekonomik, inançsal, geleneksel, göreneksel ve sair etkiler altında kaleme alırlar. Bu tür eserlerde birebir bilgiler bulunduğu gibi, yer yer abartılara da yer verilerek ya da mizaha başvurularak gerçeklerin dile getirildiği de görülür. Okuyucu da bu eserleri okuyarak o ülkelerin insanlarının yaşam tarzı, birbirleri ile olan ilişkileri, inançları, tabuları, hurafeleri ve en çok değer verdikleri şeyler ve şahıslar hakkında bilgi sahibi olurlar.

Bu romanda 1940'lı yıllarda Tahran'da yaşayan, nispeten aristokrat denilebilecek geniş bir ailenin, daha alt tabakadan insanlarla olan

ilişkileri, değer yargıları, inançları, gelenek ve görenekleri mizahi bir dille anlatılmaktadır. Eser 1970'li yıllarda on dört bölüm halinde televizyon dizisi olarak filme de çekilmiş ve İran televizyonunda gösterilmiştir.

Eserin mizah boyutu çok güçlüdür. Bendeniz çeviriyi yaparken birkaç sayfada bir veya birkaç kez gayr-ı ihtiyari kahkaha atmaktan kendimi alamadım. Okurların da bu kitabı okurken, çok zevk alacaklarını sanıyorum.

İyrec-i Pézéşkzad'ın Dayıcan Napolyon adlı romanı, siyasi, sosyal mizah tarzında kaleme alınmış bir eserdir. Müellifi tarafından konulmuş olan adını, "Napolyon Dayıcım" şeklinde çevirmeyi düşünmüş olmakla beraber, eserin orijinal adını daha sempatik bulduğum ve Türk okuyucusunun da bu şekliyle anlama güçlüğü çekmeyeceğini tahmin ettiğim için değiştirmedim.

Çeviriyi yaparken, her Türk okuyucusunun hemen bilemeyeceği veya anlayamayacağını düşündüğüm yerler, olaylar ve kişiler hakkında dipnot verdim. Yer yer kahramanlar arasında geçen konuşmalar sırasında söylenen şiirlerin çevirisini metinde verirken, Farsçalarını da Türk alfabesiyle, mümkün olduğu kadar Tahran ağzıyla, verip, kaynaklarını da gösterdim.

Bu romanı okuyacakların eserden zevk alacaklarını ve çok eğleneceklerini sanıyorum.

A. Naci Tokmak
Mayıs 2012 Bostancı İstanbul

Birinci Bölüm

Dayıcan Napolyon

1

Sıcak bir yaz günü, Mordâd[1]'ın on üçünde, öğleden sonra, yaklaşık üçe çeyrek kala âşık oldum. Çektiğim acılar ve yaşadığım zehirden acı ayrılıklar nedeniyle sık sık, Mordâd'ın on ikisi veya on dördü olsaydı, belki de böyle olmazdı diye düşünüyordum.

Her gün olduğu gibi o gün de kız kardeşimle beni, zorla, baskıyla ve tehdit ederek, biraz da ikindi vakti iyi şeyler vereceklerini vaat ederek, yatmamız için bodrum kata gönderiyorlardı. Tahran'ın yakıcı sıcağında öğlen uykusu, bütün çocuklar için zorunlu idi. Ancak biz, o gün de her gün öğleden sonra olduğu gibi, bahçeye çıkıp oynamak için, babamın uykuya dalmasını bekliyorduk. Babamın horul-

1.Mordâd: İranlıların kullandığı güneş takvimine göre yazın ikinci ayı. 13 Mordâd: 03 Ağustos.

tuları duyulmaya başlayınca, başımı pikenin altından çıkarıp, duvardaki saate baktım. Saat iki buçuktu. Babamın horultularını beklerken, zavallı kardeşim de uyuya kalmıştı. Çaresiz, onu uyandırmadan kalktım, tek başıma parmaklarımın ucuna basa basa dışarı çıktım.

Dayımın kızı Leyla ve küçük kardeşi Ali, bahçede, yarım saattir bizi bekliyordu. Büyük bir bahçede yapılmış olan evlerimiz arasında duvar yoktu. Her günkü gibi, büyük bir ceviz ağacının gölgesinde, gürültü patırtı yapmadan konuşuyor ve oyun oynuyorduk. Leyla ile bir an göz göze geldik. Bir çift iri, kara göz bana bakıyordu. Gözlerimi ondan ayıramadım. Ne kadar bir zaman gözlerimiz birbirine kilitlenip kalmıştı bilmiyorum. Birdenbire annem, elinde kırbaçla ortaya çıktı. Leyla ve kardeşi evlerine kaçtılar. Annem tehditler savurarak, beni evimizin bordum katına, daha sonra da pikenin altına döndürdü. Başımı tamamen pikenin altına sokmadan önce gözüm duvar saatine takıldı. Üçe tam on vardı. Bu arada annem de pikesinin altına girmeden şöyle dedi:

– Allah size acıdı da dayın uyanmadı. Yoksa hepinizi paramparça ederdi.

Annem haklıydı. Dayıcan,[2] verdiği emirlere uyulması konusunda çok titizdi.

Çocukların, saat beşten önce, nefes bile almamalarını buyurmuştu. Bahçemizi çevreleyen duvar dâhilinde, Dayıcan uyurken öğleden sonra uyumama ve gürültü patırtı yapmama konusunda, sadece biz çocuklar değil, güvercinler, hatta kargalar bile, dayımdan dersimizi almıştık. Karga ve güvercinler bile o saatlerde ortalıkta fazla görünmezlerdi. Çünkü Dayıcan sinirlenip birkaç kez, av tüfeğini ateşleyerek onları bahçeden kovmuştu. Seyyar satıcılar bile saat beşe kadar, adını "Dayıcan'ın sokağı" koydukları sokağımızdan geçmiyorlardı. Çünkü birkaç kez kavun, karpuz ya da soğan satıcısı bu yüzden dayımdan tokat yemişti.

Ancak o gün zihnim çok meşgul olduğu için, Dayıcan'ın adını ya da kavga ve kızgınlıklarını düşünecek durumda değildim. Hatta ne yaparsam yapayım, bir saniye bile, Leyla'nın gözlerini aklımdan çıkaramıyordum. Ne tarafa dönsem, ne kadar başka şeyler düşünmeye

2. Dayıcan: Dayıcığım demektir Farsça'da isim veya unvanlardan sonra kullanılan 'can' kelimesi, Türkçemizdeki "-cığım" anlamında kullanılır.

çalışsam da onun parıl parıl parlayan kara gözlerini karşımda görüyordum.

Gece, cibinliğin içinde iken bile, Leyla'nın gözleri beni bir türlü bırakmıyordu. Ertesi gün ikindi vaktine kadar onu görmemiştim. Ama gözleri ve o içimi gıcıklayan bakışları hep orada idi.

Böylece ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Aniden çok garip bir düşünce bütün benliğimi kapladı:

-Tanrım! Yoksa yoksa ben Leyla'ya âşık mı olmuştum?

Bu düşünceme gülmeye gayret ettiysem de hiç gülesim yoktu. Aptalca bir düşünceye insanın gülmemesi mümkün müydü? Ahmakça olmayabilirdi ama insan, böyle damdan düşer gibi âşık olabilir miydi?

Aşk hakkındaki tüm bilgilerimi gözden geçirmeye gayret ettim. Ancak ne yazık ki öyle geniş bir bilgi birikimim yoktu bu konuda. On üç yaşımı geçmiş olmama rağmen, o güne kadar bir âşık görmemiştim. O zamana kadar, âşıkların durumunu anlatan ya da aşk hikâyeleri içeren kitaplar İran'da çok az basılmıştı. Olsa bile, bizim onları okumamıza izin verilmezdi. Babam, annem, akrabalarım, özellikle de her zaman ve her yerde varlığıyla, düşünceleriyle ve inançlarıyla, kanatlarının gölgesi ailede herkesin üzerine düşen Dayıcan Napolyon, biz çocukların, yanımızda bir büyük olmadan, evden dışarıya çıkmasını yasakladıkları gibi sokaktaki çocuklarla görüşmemize de izin vermiyorlardı. İki üç saatlik günlük programlar dışında, insanın zihninin açılmasına yardım edebilecek bir programı olmayan radyo istasyonunun hizmete girmesinin üstünden de çok fazla zaman geçmemişti.

Aşk konusunda bilgi dağarcığımı yokladığımda ilk karşılaştığım aşk öyküsü, hikâyesini defalarca duyduğum 'Leylâ İle Mecnun' hikâyesiydi. Ama beynimin en ince kıvrımlarını aradıysam da Mecnun'un Leyla'ya nasıl âşık olduğu konusunda bir şey bulamadım. Beynimden gelen ses sadece: "Mecnun Leylâ'ya âşık oldu" diyordu.

Bu araştırmam sırasında, belki de Leylâ ile Mecnun'u hatırıma getirmesem daha iyi olacaktı. Çünkü hikâyedeki Leylâ ile Dayıcan'ın kızının adının aynı olması, bilerek ya da bilmeyerek, daha sonraki araştırmalarımda etkili olabilirdi. Ama başka çarem yoktu. Çünkü tanıdığım en önemli âşıklar, Leylâ ile Mecnun idi. Onların dışında,

Ferhat ile Şirin'in aşkı, özellikle de birbirine nasıl âşık oldukları hakkında fazla bir şey bilmiyordum. Bir gazetede tefrika edilen bir aşk hikâyesi okumuştum ama baş kısımlarından birkaç sayıyı kaçırdığım için o bölümlerde neler anlatıldığını bilmiyordum. O bölümleri okumuş olan bir sınıf arkadaşımdan dinlemiştim. Sonuç olarak, macera nasıl başlamıştı bilmiyordum.

Bodrumdaki duvar saatinin on ikiyi vurduğunu duydum. Aman Tanrım! Gece yarısı olmuştu ve ben hâlâ uyumamıştım. Bu saat, bildim bileli bizim evdeydi ve ben, ilk defa saatin gece on ikiyi vurduğunu duyuyordum. Bu saate kadar uyuyamamam, belki de âşık olduğumun bir göstergesiydi. Avlunun yarı karanlığında, cibinlik tülünün arkasından gördüğüm avludaki ağaçlar ve gülfidanlarının hiçbir şeye benzemeyen gölgeleri beni ürkütmüştü. Çünkü âşık olup olmadığım konusunda bir sonuca varmadan önce, âşıkların maceralarını gözden geçirdiğim zaman korkuya kapılmıştım. Aşağı yukarı, bildiğim bütün âşıkların macerası hüzünlüydü ve sonu ölümle bitiyordu.

Leylâ İle Mecnun ölüm, Ferhâd İle Şîrîn ölüm, Romeo ve Juliette ölüm, Paul ve Virjini ölüm ve de âşıklarla ilgili bildiğim bütün hikâyeler ölümle sonuçlanıyordu.

Tanrım! Yoksa ben de mi âşık olmuştum ve ölecektim? O yıllarda rüştüne erişmeden ölen çocuk sayısı çok fazla idi. Bazı toplantılarda kadınların kaç tane çocuk doğurduğu ve bunlardan kaç tanesinin sağ kaldığının konuşulduğunu duyuyordum. Birdenbire beynimde bir ümit ışığı yandı: Hikâyesini defalarda dinlediğim ve okuduğum Emir Arslan adında biri vardı. Sadece o muradına ermişti.

Emir Arslan'ın[3] mutlulukla sona eren serüveni, sonu kötü biten aşk maceraları yüzünden altüst olan gönlümü bir nebze olsun teskin ediyordu. Aslında, bir yandan gerçek soruya cevap ararken bile aklımın terazisi beni olumlu yöne sevk ediyordu; yani âşık olmaya meyilli idim. Emir Arslan nasıl âşık olmuştu? Ferruhlikâ'nın resmini görmüş ve o an gönlünü kaptırmıştı. Öyleyse benim de bir bakışta âşık olmam mümkün müydü?

Uyumaya çalışıyordum. Uyuyabilmek ve bu düşüncelerden uzaklaşmak için gözlerimi kapatıyor, gözkapaklarımı bastırıyordum.

3.Emîr Arslan ve Ferruhlikâ: Rum padişahı Melikşah'ın oğlu Arslan ile Frenk kralı Ferruhlikâ'nın mutlulukla biten aşk macerasının anlatıldığı halk hikâyesi.

Ama ne mutlu ki bir çocuk âşık olsa bile, uyku denilen şey sabaha kadar onun uyanık kalmasına izin vermiyordu. Sanki bu tür sıkıntılar âşık olan büyüklere göre idi.

Sabah olduğunda, herhangi bir şeyi düşünecek halde değildim. Çünkü her zamankinden daha çok uyumuştum. Annemin seslenmesiyle top gibi fırladım yataktan.

-Çabuk kalk! Dayının işi varmış seninle!

Tüm vücudum elektrik vermişler gibi titreyip, sarsıldı. Dilim tutulmuştu, hangi dayım diye sormak istediysem de sesim çıkmadı.

-Kalk! Baban dayınlara gitmeni söyledi.

Bir şey düşünecek halde değildim. Akılla, mantıkla hatta çocuk aklıyla bile bağdaşmamasına karşın, dayımın sırrıma vakıf olduğuna emindim ve tir tir titriyordum. Göreceğim işkenceyi ertelemek için aklıma gelen ilk şeyi söyledim ve:

-Henüz kahvaltı etmedim, dedim.

-Çabuk kalk, kahvaltını yap ve git.

-Biliyor musun, dayımın ne işi varmış benimle?

Annemin verdiği cevap bir nebze sakinleştirdi beni.

-Bütün çocuklar buraya gelsin demiş.

Rahat bir nefes aldım. Dayımın nasihatlerine ve yol göstermelerine alışıktım. Arada bir ailenin çocuklarını toplar ve nasihatlerde bulunurdu. Her toplantının sonunda da bizlere kekler, tatlılar ikram ederdi. Yavaş yavaş kendime geldim ve dayımın hiçbir şekilde benim sırrımı öğrenmesinin bir yolu olmadığına karar verdim.

Oldukça sakin bir şekilde kahvaltımı yaptım. Uyandığım andan sonra ilk defa şimdi, semaverden çıkan buharlar arasında Leyla'nın kara gözlerini gördüm ama bütün gücümle onu düşünmemeye çalıştım.

Dayımın evine doğru giderken gözüm, bahçede paçalarını sığamış, çiçekleri sulamakla meşgul olan dayımın nökeri[4] Meşkasım[5]'a ilişti.

4. Nöker: Erkek hizmetçi. İran'da hâlâ geçerli olan bir geleneğe göre, ailelerin yanında erkek ya da kadın hizmetçi bulunur. Bunların erkek olanına novker, kadın olanına kulfet adı verilir. Bu kişiler bazen çocukluklarında hali vakti yerinde olan ailelere kapılanır ve genellikle de ömürlerinin sonuna kadar o aileye, neredeyse boğaz tokluğuna denecek kadar bir ücretle, hizmet ederler. Eskiden Anadolu'da da böyle kimseler vardı ve bunlara Nöker denirdi. Ancak İran'da olduğu gibi bu iş ömür boyu sürmezdi.

5. Meşkasım: Meş(Meşhedî)+Kasım: Meş kısaltması Meşhedî anlamında olup, Arapça meşhed kelimesi, şehit olunan yer, şehidin yattığı yer, insanların toplandığı yer anlamlarına gelir. Meşhedî ise: Meşhedli, Kutsal sayılan mezarlardan birini ziyaret etmiş kişi anlam-

-Meşkasım! Dayım bizi niye çağırdı biliyor musun?

-Valla babam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Ağam bütün çocukları sesle dedi. Sizinle ne işi var gerçekten bilmiyom.

Sadece biz çocuklar Dayıcan'a Dayıcan diyebiliyorduk. Yoksa tanıdık tanımadık, konu komşu herkes ona kesinlikle "Ağa" diye hitap ediyorlardı. Dayıcan'ın adı o yedi heceli uzun kelimelerden biriydi. Tam yedi heceli. Yani Dayıcan'ın adını doğru dürüst telaffuz edebilmek için, insanların ağızlarını yedi kez açıp kapamaları gerekiyordu. Dayıcan'ın babasının da altı heceli bir adı vardı ve ona da "Ağa" diye hitap ediliyordu. Ama artık adı sanı yavaş yavaş unutulmaya yüz tutmuştu. Dayıcan'ın babası, ölümünden sonra yedi oğlu ve kızından oluşan ailesinin birliği ve dirliği bozulmasın diye, sahip olduğu kocaman bahçeli arazisine yedi ayrı bina yaptırmış ve hayatta iken bu evleri çocukları arasında bölüştürmüştü. Ölünce de Dayıcan, çocukların en büyüğü olduğu için ağalık lakabı ve görevi ona miras kalmıştı. Kardeşlerin en büyüğü olması veya doğası gereği, kendini ailenin büyüğü olarak görüyordu. Bu büyüklüğü öylesine abartmıştı ki, oldukça büyük sayılabilecek bu ailede, onun izni olmadan kimse su bile içemez hale gelmişti. Dayıcan kardeşleri ve bacılarının özel ya da genel hayatlarına o kadar çok karışmıştı ki, kardeşlerden ve bacılardan çoğu, mahkeme yoluyla evlerinin ifrazını yaptırıp araya duvar çektirerek evlerini ayırmış ya da satıp gitmişlerdi.

Geri kalan kısımda bizim evle Dayıcan'ın evi ve bir de evini avlarla[6] bizlerden ayırmış olan öteki kardeşinin evi kalmıştı.

Dayıcan sofada idi. Çocuklar da Dayıcan'ın evinin iç avlusunda gürültü patırtı yapmadan konuşuyor ve oyun oynuyorlardı.

Leyla bana bakarak, beni karşılamaya geldi. Bir kez daha gözlerimiz birbirine kilitlendi. Kalbimin şiddetle çarptığını hissettim. Sanki "tık, tık" diye sesler çıkartıyordu. Ancak düşünecek ve durumu değerlendirecek fırsat bulamadım. Kemikli zayıf vücudu, uzun boyu,

---

larında kullanılır. İran'da Horasan eyaletinin merkezi olan Meşhed ve Kum kentleri Şiiler tarafından kutsal sayılan kentlerdir. Çünkü oralarda Hz. Hüseyin'in soyundan birilerinin mezarı vardır. Meşhed'de Şiilerin 8. İmamı Hz. Rıza(ö.813), Kum'da ise Mûsa b. Cafer'in kızı (Metnin değişik yerlerinde Hz. Masume olarak da geçecektir.) medfundur.

6. Avlar: Bahçenin etrafına çekilen çit, bir tür duvar.

sırtında ince yazlık bir aba ve setre pantolonuyla Dayıcan dışarı çıktı. Suratı asıktı. Bütün çocuklar, hatta çok küçük olanlar bile bu davetin nasihat ve tembihatla geçmeyeceğini ve havanın ağır olduğunu hissetti.

Uzun boyuyla karşımızda dikilen Dayıcan, gözünden hiç çıkarmadığı, büyüteci andıran renkli gözlüklerinin içinden yukarılara bakarak kuru ve ürkütücü bir sesle:

-Cümle kapısının arkasını hanginiz kirletti? Diye kükredi ve kemikli, ince uzun parmağıyla nöker Meşkasım'ın arkamızdan kilitlediği ve yanında dikildiği dış kapıyı gösterdi. Hepimiz gayr-ı ihtiyari o tarafa baktık. Kapının avluya bakan yüzünde tebeşirle eğri büğrü bir yazı ile: "Napoléon eşektir." yazılmıştı.

Sekiz veya dokuz çocuktuk. Bir anda çoğumuzun gözü Siyâmek'e çevrildi. Ancak Dayıcan yüzünü aşağıya çevirip, bizim o anki tepkimizi anlamadan bizler hatamızı anladık ve başımızı önümüze eğdik. Bu işi Siyâmek'in yaptığından hepimiz emindik. Çünkü defalarca Dayıcan'ın, Napoléon'a olan hayranlığı ve tutkusu hakkında konuşmuştuk. Her defasında hepimizden daha gözü pek olan Siyâmek, bir gün Dayıcan'ın evinin kapısına Napoléon'un eşekliğini yazacağını söylemişti. Ama insani duygularımız onu ele vermemizi engelledi.

Dizi halinde duran bizlerin karşısında, savaş esirleri kampı komutanı gibi duran Dayıcan Napolyon konuşmaya başladı ama etkili, ürkütücü ve tehditkâr bir tarzda çektiği nutukta Napoléon'a yapılan hakarete değinmedi ve sözü tebeşirle kapının kirletilmesine getirdi.

Dayıcan birkaç saniyelik korkunç bir sessizlikten sonra, birdenbire, zayıf bünyesiyle hiç de mütenasip olmayan bir sesle bağırdı:

-Kim yaptı bu işi dedim?

Kaçamak bakışlarımız, yine Siyâmek'e çevrildi. Bu kez Dayıcan da kime baktığımızın farkına vardı. Kızgın ve ürkütücü gözlerini Siyâmek'in gözlerine dikti. Bu sırada bir olay vukua geldi. Söylemekten utanıyorum ama gerçeği de söylemeden geçemeyeceğim. Siyâmek korkudan altına işedi ve kekeleyerek özür diledi.

Siyâmek'in hem asıl suçu hem de soruşturma sırasında işlediği suçu nedeniyle cezalandırılması sona erince, ağlaya ağlaya evine doğru yola koyuldu. Biz de yarısı Dayıcan'ın korkusundan, yarısı da

sanırım, biraz da cezalandırılmasına biz sebep olduğumuz için ona saygı duyarak, ardı sıra sessizce evlerimize döndük.

Siyâmek iki gözü iki çeşme annesine Dayıcan'ı şikâyet ederken annesi, hangi dayısı olduğunu tahmin etmesine, hatta kesinlikle bilmesine rağmen gayr-ı ihtiyari sordu:

-Hangi Dayıcan?

İşkence çekmiş çocuk, soluk almadan:

-Dayıcan Napolyon!

Demişti. Bütün çocuklar şaşkınlık ve korku içinde donup kaldık. Aramızda dayıma taktığımız bu lakap, büyüklerden birinin yanında ilk defa dillendirilmişti.

Siyâmek'in bir kez de anne ve babası tarafından kulağı çekildi ama biz rahat bir nefes aldık. Bu lakabı, gizli gizli o kadar çok tekrarlamıştık ki dilimizde tüy bitmişti.

Dayıcan gençliğinden beri Napoléon Bonaparte'a hayrandı. İran'da Napoléon hakkında ne kadar Farsça kitap ve bir miktar Fransızca bildiği için de ne kadar Fransızca kitap varsa hepsini kütüphanesinde toplamıştı. Doğrusunu söylemek gerekirse kütüphanesinin birkaç rafı, Napoléon hakkındaki kitaplarla doluydu. Bilimsel, edebî, tarihî, hukukî, felsefî veya herhangi başka bir konuda ne söylense, Dayıcan'ın Napoléon'un bir vecizesi veya bir görüşünü naklederek konuya müdahil olmaması söz konusu değildi. Bu durum öylesine alıp başını gitmişti ki ailedeki pek çok kişi, Dayıcan'ın Napoléon hakkında söylediklerinin etkisi altında kalmış ve Napoléon Bonaparte'ı dünyanın en büyük filozofu, matematikçisi, siyasetçisi, edibi, hatta şâiri sanıyordu.

Rivayete göre Dayıcan, Muhammedalişah[7] devrinde, o zamanın jandarma teşkilatında başçavuş imiş. Hırsızlar ve eşkıya ile nasıl mücadele ettiğinin hikâyesini, her birimiz en az elli kez dinlemişizdir.

Dayıcan'ın maceralarının her birine biz çocuklar, Kazirun Cengi, Memesenî Cengi gibi adlar takmıştık. İlk yıllarda bu maceraların aslı, Dayıcanla birlikte beş, altı jandarmanın Kazirun veya Memesenî ka-

7 Muhammedalişâh: Kacarların altıncı padişahı. 1906'da tahta çıkmış, 1909'da tahttan indirilmiştir. Başlangıçta Meşrutiyetçileri desteklemiş ancak sonradan onlara cephe almıştır. Tahttan indirildiği zaman Rus sefaretine sığınmış, daha sonra da Rusya'ya gitmiştir.

sabalarında hırsızlar ve eşkıya ile vuruşmasından ibaretti. Ancak zaman geçtikçe hasımların sayıları çoğaldı ve savaşlar da daha kanlı savaşlara dönüştü. Örneğin Dayıcan'ın Kazirun Cengi, başlangıçta Dayıcanla birlikte beş jandarmanın eşkıya ile mücadelesi sırasında on, on iki eşkıya tarafından muhasara edilmesinden ibaretken, iki, üç yıl sonra Kazirun Cengi kanlı bir savaşa dönüştü. Dayıcan ve yaklaşık yüz elli kadar jandarmanın dört bin eşkıya tarafından muhasara edilmesi boyutuna kadar ulaştı. Tabii İngilizlerin kışkırtmasıyla.

Bir zamanlar ne olup bittiğini anlamadığımız bazı olayları, daha sonra biraz tarih okuyunca anlamaya başladık ve Dayıcan'ın Napoléon'a olan hayranlığının nasıl bu seviyeye geldiğini kavradık. Dayıcan'ın maceraları da gittikçe Napoléon'un savaşlarına benzemeye başlamıştı. Kazirun Cengi'ndeki sahneler sanki Austerlitz Muharebesi'ndeki[8] sahnelerin bir kopyası gibiydi. Hatta kendi macerasına Napoléon'un piyadeleri ve topçularını da karıştırıyordu. Daha sonraları İran'da muntazam bir jandarma teşkilatı kurulduğunda, eskiden bu teşkilatta görev yapanları, bilgi ve liyakatlerine uygun rütbelerle emekliye sevk etmişlerdi. Dayıcan da kendini bir kahraman gibi görmesine rağmen, öyle ahım şahım yetenekli ya da bilgili olmadığı için, küçük rütbelerden biri verilerek emekli edilmişti.

İkinci uzun gece başladı. Yine Leyla'nın kara gözleri, okşayıcı bakışları ve on üç yaşında bir çocuğun düşüncesindeki dalgalanmalar; yine aynı sorular ve bu sorulara eklenen yeni bir soru:

-Belki Leyla da bana âşık olmuştur. Tanrım! Acı bana! Eğer sadece ben ona âşık olduysam, bir çıkar yol, bir ümit var mı? Ama eğer o da...

Dayıcan'ın karşısında dizildiğimizde, merak, korku ve endişe içinde bu işin sonunun nereye varacağını ve Dayıcan'ın bize ne tür bir ceza vereceğini bilmediğimiz zaman bile Leyla'nın bakışlarını üzerimde görüyor veya hissediyordum.

Bu da yeni bir sorun idi ve ben bu sorunun cevabını bulmalıydım. Aşk tek taraflı mı olsa daha iyi yoksa karşılıklı mı?

---

8. Austerlitz Muharebesi: Napoléon Bonaparte'ın 02.Aralık.1805'te Avusturya ve Rusya'ya karşı Moravya'nın Austerlitz kasabasında yaptığı ve Fransızların zaferi ile sonuçlanan muharebedir. Bu muharebe sonucunda Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu sona ermiştir.

Kime sorayım? Kime danışayım? Keşke Leyla burada olsaydı. Evet, galiba ben gerçekten âşık olmuştum. Yoksa niçin Leyla'nın burada olmasını isteyeyim ki? Birine sorsam nasıl olur acaba? Ama kime?

Doğrudan Leyla'ya sorsam nasıl olur ki? Leyla'ya: "Ben sana âşık oldum mu, olmadım mı?" diye sormak, gerçekten bana çok komik geliyor. Belki Leyla'ya sorarım ki... Ne yani? "Bana âşık mısın, değil misin mi diyeceğim?" Bu da komik. Üstelik ona böyle bir soruyu sormaya asla yüzüm tutmaz.

Kendi akranlarımı düşündüm.

-Hayır hayır o da olmaz... Leyla'nın kardeşi benden küçük, aklı ermez böyle şeylere. Ali'ye sorsam nasıl olur acaba? Hayır, o da olmaz. Çünkü onun ağzında bakla ıslanmaz. Gider babama söyler. Hepsinden daha kötüsü de Dayıcan'a yetiştirir. Tanrım! Âşık olup olmadığımı soracak bir Allah'ın kulu yok mu?

Bütün bu karamsarlık ve akıl karışıklığı arasında aniden bir ümit ışığı yandı:

-Meşkasım.

Evet. Meşkasım'a sorsam nasıl olur ki? Dayıcan'ın nökeri Meşkasım, köyden gelmiş, ailede herkes tarafından dinine, diyanetine bağlı biri olarak tanınan ve sevilen biriydi. Üstelik benim sebep olduğum bir olayda da sınavı başarı ile geçmişti. Bir gün, top oynarken Dayıcan'ın evinin camını kırmıştım. Meşkasım görmüş ama kimseye söylememişti.

Genellikle Meşkasım her zaman biz çocukların tarafını tutar ve bize çok acayip hikâyeler anlatırdı. En iyi tarafı da ne sorarsak soralım, hiçbir soruyu yanıtsız bırakmazdı. Ne zaman ona bir soru sorsak:

"Bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!.." diye söze başlardı.

Bu sözü söylerken elinin açık dört parmağını gösterirdi. Sonradan niçin böyle yaptığını anladık. "Mezarın insana uzaklığı dört parmaktan fazla değil. Öyleyse yalan söylemek gerek" demek istiyordu. Zaman zaman Meşkasım'ın yalan da söylediğini anlamamıza ya da hissetmemize rağmen her zaman, sorduğumuz soru çok

teknik veya akıl almaz keşifler hakkında olsa bile, bize verecek açıklayıcı bir cevap bulabiliyordu ve verdiği ilginç cevaplar hoşumuza gidiyor. Bir gün ona:

-Meşkasım: Gerçekten ejderha diye bir yaratık var mı? diye sorduğum zaman, anında cevap verdi:

-Valla babam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım! Bir gün ben kendi gözlerimle ejderha gördüm... Kum yahınında Gıyasâbad'a gidiyorduh... Bir köşeyi döndüğümüzde bir de ne göreyim, bir ejderha birdenbire önümüze atlayıp, karşımıza dikildi. Sizden ırah, acayip bir hayvandı. Kaplan, manda, inek, ahtapot ve baykuş karışımı bir mahlûk. Ağzını açtığında üç arşın ateş püskürtüyordu... Ya herru ya merru deyip belle ağzının ortasına öyle bir vuruş vurdum ki o an soluğu kesildi. Öyle bir kükredi ki bütün şehir ayağa kalhtı. Ama ne yararı oldu? Hiç. Bir Allah'ın kulu bile: "Ellerine sağlık Meşkasım!" demedi.

Meşkasım'ın bütün tarihi olaylardan haberdardı ve akıllara ziyan keşifler hakkında bile söyleyecek sözü vardı. Eğer atom bombası o zamanlar icat edilmiş olsaydı, kesinkes atom çekirdeğinin parçalanması hakkında da geniş bilgi verebilirdi. O gece Meşkasım adı, zihnimin karanlıklarında bir ışık gibi parladı ve oldukça rahat bir uyku çektim.

Sabah erken uyandım. Meşkasım her zaman erken kalkardı ve kalkar kalkmaz da avludaki çiçekleri sular, sonra da başka yapılacak ne varsa, o işlerin peşinden koştururdu.

Meşkasım'a doğru giderken o, bir taburenin üstüne çıkmış, Dayıcan'ın kameriyesinin her tarafından sarkmış olan yaban güllerini buduyordu.

-Uyuyamadın mı babam? Ne oldu ki bugün bu gadar erken galhtın?

-Dün gece erken yattım. Onun için de erken kalktım.

-Get oyununu oyna. Okulların açılmasına çoh az kaldı.

Bir süre kararsız kaldıktan sonra, üçüncü gecenin ne kadar zor geçtiğini anımsayarak ne olacaksa olsun diye düşünüp:

-Meşkasım! Sana bir şey sormak istiyorum.

-He babam sor!

-Benim bir sınıf arkadaşım var. Âşık olduğunu sanıyor... Bilmem ki nasıl söylesem?.. Kafası çok karışık... Utandığı için kimseye de anlatamıyor... Sen biliyor musun? İnsan âşık olduğunu nasıl anlar?

Meşkasım neredeyse tabureden düşüyordu. Şaşkınlık içinde sordu:

-Ney?.. Nasıl?.. Âşıh mı olmuş?.. Yani birine gönlünü mü gaptırmış?.. Senin sınıf arhadaşın öyle mi?..

Büyük bir merakla sordum:

-N'oldu ki Meşkasım yoksa çok mu tehlikeli?

Gözlerini elindeki bahçıvan makasına dikmiş olan Meşkasım sakin sakin:

-Valla babam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!... Biz gönlümüzü kimseye kaptırmadıh... Yani o da olmuştur! Ne büyük bir bela olduğunu biliriz. Allah kimsenin başına vermesin! Allah, Âl-i abâ[9] hatırı için kimseye aşk acısı çektirmesin. Koca koca adamlar bile aşk derdinden kurtulamazlar, nerde kaldı çocuh babam!

Dizlerimin bağı çözülmüştü ve artık bacaklarım ağırlığımı çekmiyordu. Çok korkmuştum.

Dayıcan'ın nökeri Meşkasım'a âşık olmanın sebeplerini ve belirtilerini sormaya gelmiştim oysa o bana âşık, olmanın korkutucu sonuçlarını anlatıyordu. Ama hayır! Kendimi kaybetmemeliydim. Çünkü Meşkasım, aşk ve âşık olmanın belirtileri hakkında bana yeterli bilgileri verebilecek yegâne tecrübeli kişiydi. Güçlü olmalıydım!

-Meşkasım, benim sınıf arkadaşım âşık olduğunu sanıyor. Ama her şeyden önce de âşık olup olmadığını bilmek istiyor. Sonra da eğer âşıksa, çaresine bakmaya çalışacak.

-Valla babam! Âşgın çaresi o kadar da golay bulunmaz. Köpoğlu her dert ve hastalıhtan daha kötüdür. Senden ırah, tifodan da, gulunçtan da beterdir.

Cesur bir eda ile:

-Meşkasım, bunları bir tarafa bırak. İnsan nasıl âşık olur onu söyle.

---

9. Âl-i abâ: Hz. Muhammed, Hz. Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'den oluşan beş kişiye verilen ad. Rivayete göre bu beş kişi, bir ara, bir aba altında yattıkları için onlara bu ad verilmiştir. Yine rivayete göre altıncı kişi olarak da Cebrail onlara katılmıştır.

–Allah esirgesin babam, bende yalan yoh? Bizim bildiğimiz, gördüğümüz bu. Gönlünü birine gaptırdığın zaman... Onu görmediğin zamanlar galbin buz tutmuş sanırsın... Gördüğünde gönlünde öyle bir ateş yanar ki, ekmekçi fırınını yahtılar sanırsın... gendini Hâtem-i Tâî[10] sanıp, dünyada neyin var neyin yohsa yoluna dökmek istersin... Özetle söyleyecek olursah, gızla sözlenmediğin sürece rahat ve huzur yüzü göremezsin... Ama işin bir de daha kötü tarafı var. Allah etmesin, eğer gızı bir başkasına nişanlarlarsa, o zaman yandı gülüm keten helva! Bizim bir hemşerimiz vardı. Birine âşıh olmuştu. Bir gece sevdiği gızı başka biriyle nişanladılar. Ertesi sabah hemşerimiz alıp başını çöllere düştü. O günden bu tarafa yirmi yıl geçti, hiç kimse başına ne geldiğini bilmiyo. Sanki duman olup havaya uçtu...

Meşkasım dur durak bilmiyor, hemşerilerinin ve akranlarının başından geçen maceraları peşi peşine sıralıyordu. Bense bu konuşmanın bir an önce bitmesini istiyordum. Birinin gelmesinden korktuğum için sözünü kestim:

-Meşkasım! Aman ha, Dayıcan sana bir şey sorduğumu sakın anlamasın... O zaman bu adamın kim olduğunu bulmaya çalışırlar ve...

-Ben mi Ağa'ya bir şey diyeceğim? Canıma mı susadım? Ağa eğer aşk ve âşıhlık hakkında bir şey duyacah olursa gıyameti goparır, evden kapıdan ırah, adam öldürür.

Meşkasım başını salladıktan sonra devam etti:

-İnşallah hiç kimse Leyla hanıma âşıh olmaz. Çünkü Ağa, ona âşıh olanın soyu sopunun ocağına incir diker...

Ben sakin görünmeye çalışarak:

-Yapma yahu Meşkasım, dedim.

-Allah esirgesin babam. Hatırladığıma göre çok eski yıllarda, deliganlının biri, Ağa'nın arhadaşlarından birinin kızına âşıh olmuştu...

-Eee! Sonra ne oldu Meşkasım?

-Valla, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bizzat gendi gözlerimizle gördük... Deliganlı birden yoh oldu. Sanki

10. Hâtem-i Tâî (ö. 578?): Cahiliye döneminde yaşamış, Tay Kabilesinin reisi, hem çok zengin, hem de çok cömert bir Arap. İslâmî edebiyatın egemen olduğu toplumlarda, ne zaman bir kimsenin cömertliğinden söz edilecek olsa, o kişi Hâtem'e benzetilmiştir. Hâtem aynı zamanda şâirdir. Tafsilatlı bilgi için bk. İA, V/I,371-372. DİA, XVI, 472-473.

duman olup havaya uçtu... Birçohları, Ağa göğsüne bir kurşun sıkıp, guyuya attı diyordu... Tam da o Kazirun Cengi sırasında olmuştu...

Meşkasım Dayıcan'ın Kazirun Cengi'ni anlatmaya başladı...

Meşkasım ne zaman Dayıcan'ın nökeri olmuştu tam olarak bilmiyorduk. Bildiğimiz şey, her şeyden önce Meşkasım'ın Dayıcan'ın taşra görevi sona erip, Tahran'a döndükten sonra onun hizmetine girmiş olmasıydı. İkincisi ise Meşkasım'ın Dayıcan modelinin küçük bir kopyası olmasıydı. Onun da hayal dünyası, Dayıcan'ın hayal dünyası kadar zengindi. İlk başlarda, Dayıcan savaş hikâyelerini anlatırken Meşkasım onun yanındaymış gibi anlattıklarını teyit ettiğinde, Dayıcan sinirlenir ve: "Sen neler söylüyorsun? Sen orada değildin ki" diye bağırırdı. Ama Meşkasım onu dinlemez, Dayıcan'ın bütün maceralarında onun yanındaymış, hatta onun sağ koluymuş gibi davranmaya gayret ederdi. Onun hayalî maceralarını dinlemek ve inanmak istemeyenleri, yıllar yılı bütün gücüyle Dayıcan'ın sağ kolu olduğuna inandırmaya çalıştığından emindim. Dayıcan da Meşkasım tasdik ettikçe, anlattıklarının, özellikle de savaş maceralarının daha rahat dinleyici bulduğunun farkına varmıştı. Belki de bir şâhide ihtiyaç duyduğu için, Meşkasım'ın desteğiyle kendini savaş sahnelerinin tam göbeğinde hissettiği için, giderek Meşkasım'ın sadakatine inanmış, ona güvenmiş ve savaşlar sırasında maiyetinde bulunduğuna kanaat getirmiş, onu kendine daha yakın hissetmiş ve Meşkasım'ın da savaşlara kendisi ile birlikte katıldığını kabul etmişti. Özellikle de Meşkasım, Dayıcan'ın muhayyel Kazirun ve Memesenî vesair savaşlarını en ince ayrıntılarına kadar dinlemiş, ezberlemişti ve Dayıcan bu maceraları tekrar tekrar anlatırken, ona yardım bile ediyordu.

Bu kabullenme iki üç yıl önce, bir gün resmiyet de kazanmıştı. O gün Dayıcan çok sinirli idi. Meşkasım arkı tamir ederken dikkatsizliği yüzünden, kazmayla Dayıcan'ın büyük yabangülünün kökünü kesmişti. Hırsından neredeyse delirecek gibi olan Dayıcan, Meşkasım'a ensesine birkaç tokat aşk ettikten sonra bağırdı:

-Defol git. Artık bu evde sana yer yok!

Meşkasım başını önüne eğmiş dururken şöyle dedi:

-Ağa! Beni bu evden sadece polis zoruyla atabilirsiniz, yohsa bu evden ancak ölüm çıhar... Çünkü siz benim hayatımı gurtardınız...

Biz de sağ olduhca bu evde hizmet etmeliyiz... Sizin bana yaptığınızı kim yapardı ki?

Daha sonra Meşkasım başını, kendisine şefaat etmek için avluda toplandıkları halde, bir şey söylemeye cesaret edemeyen Dayıcan'ın kardeşleri, bacıları ve çocuklara çevirerek heyecanla:

-Düşünün bir kere... Kazirun Cengi'nde gurşunu yemiş, iki gayanın arasına düşmüştük. Her taraftan gurşun yağıyordu... Biz bu iş bitti diye şahadetimizi getirmiştik. Leş yiyici guşlarla gargalar tepemizde dönmeye başlamıştı... Bir anda, Allah ondan razı olsun Ağa... Allah onu başımızdan eksik etmesin, Allah onun ağalığını daim etsin, gurşun yağmuru altında yanıma geldi... Aslanlar gibi bizi omzuna attı... Bir gonaklık yol boyunca omzunda taşıyıp birliğimize ulaştırdı. Düşünün bir kere. İnsan böyle bir iyiliği unutabilir mi?

Üzüntü ve heyecanla Meşkasım'ın anlattığını dinleyen bizler, o an dönüp Dayıcan'a baktık. Yüzündeki gerginlik ve kızgınlık yok olmuştu. Gözünü uzaklarda bir yerlere dikmişti. O an onun savaş meydanında olduğunu sanırdın. Dudaklarına belli belirsiz bir tebessüm oturdu. Meşkasım da bu değişikliğim farkına varmıştı. Yumuşak bir tavırla:

-Eğer Ağam olmasaydı, biz de zavallı Sultanali gibi kefeni giymiştik.

O esnada Dayıcan alçak sesle şöyle diyordu:

-Zavallı Sultanali... Onun için de bir şeyler yapmak istedik ama olmadı. Allah rahmet etsin.

O günden sonra Dayıcan, bu birkaç kelimelik konuşma yüzünden Meşkasım'ın o savaşlarda komutasındaki birlikte olduğunu resmen kabul etti. Bir süre öncesine kadar o dönemde Meşkasım'ı tanıdığını bile asla kabul etmeyen adam, daha sonra savaş maceralarını yeniden anlatırken, kendi yardımcısı olarak hizmetinde bulunan Meşkasım'a bazı yerlerin ve şahısların adını sormaya başladı. Hatta bir iki yıl sonra, bazı toplantılarda Meşkasım'dan ölümden nasıl kurtulduğunu anlatmasını istiyordu. Meşkasım da biz çocuklara daha önce anlattığı, Kum şehrinde iken, hayatının en önemli maceraları olarak yaşadığı bazı ufak tefek sokak kavgalarını, Kazirun ve Memesenî Cenklerindeki cesur vuruşmalarıyla iç içe anlatıyordu.

O gün de yeniden Kazirun Cengi'nden söz etmeye başlayınca, konuşmanın ortasında yavaşça oradan uzaklaşıp eve döndüm.

Beynimin içinde dönüp duran düşüncelerden, Leyla'ya gerçekten âşık olduğumu anladım. Özellikle de o gün öğleden sonra seyyar dondurmacıdan aldığım dondurmamın yarısını Leyla'ya ikram ettiğimde Meşkasımı'ın: "*Âşık olduğun* zaman, bütün dünyayı, neyin var neyin yohsa sevdiğine vermek istersin. Gendini Hâtem-i Tâî sanırsın" şeklindeki filozofça sözleri aklıma geldiği zaman. Çünkü o zamana dek, hiçbir zaman, dondurmamın bir kısmını başkasına ikram etmemiştim.

Meşkasım'ın aşk ve âşıklık hakkında söylediklerinin belirtilerinin yavaş yavaş ortaya çıktığını hissediyordum. Leyla'yı görmediğim zamanlar kalbim buz tutmuş gibi oluyordu. Onu gördüğüm zamanlar ise gönlümde yanan ateşin sıcaklığı yüzüme, hatta kulaklarıma vuruyordu. O yanımda olduğu zamanlar, asla aşkın kötü sonuçlarını düşünmüyordum. Ama akşam olup da o evine döndüğü zaman yalnız kaldığımda, işte o zaman tekrar aşkın korkunç girdaplarını düşünüyordum. Birkaç gece sonra yavaş yavaş korkmamaya başladım. Geceleri artık yalnız kalmaktan da korkmuyordum. Çünkü gündüz görüşmelerinin anıları gecelerimi dolduruyordu.

Dışişleri Bakanlığı'nda çalışan bir akrabamız, Dayıcan'a Bakü'den birkaç şişe Rus kolonyası getirmişti. Leyla'nın parfümü de o kolonya gibi kokuyordu. Bu koku ellerime sindiğinde, kokuyu kaybetmemek için ellerimi bile yıkamak istemiyordum. Âşık olmaktan yavaş yavaş zevk almaya başlamıştım. Mutsuz geçen birkaç günden sonra, mutlu bir adam olmuştum. Ama yine de için için bir endişe duyuyordum. Leyla'nın da bana âşık olup olmadığını bilmek istiyordum. Bunu hissetmiştim ama emin olmak istiyordum.

Şüphelerimden kurtulmuş olmamakla birlikte, yine de günlerim mutluluk içinde geçiyordu. Mutluluğuma gölge düşüren tek şey, Dayıcan'ın sırrımdan haberdar olması endişesi idi. Zaman zaman rüyamda, onu elinde tüfekle başımda dikilmiş, gözlerini yüzüme dikmiş, kızgın kızgın bana bakarken görüyordum. Korkudan, kan ter içinde uykudan sıçrıyordum. Aşkımın sonunun nereye varacağını düşünmek istemesem de şundan hemen hemen emindim. Dayıcan bu aşkı asla kabul etmeyecekti.

Dayıcan'ın babamla olan anlaşmazlığı çok eskiye dayanıyordu. Her şeyden önce Dayıcan, annemin babamla evlenmesine baştan karşı çıkmış. Çünkü ailesinin asil bir aile olduğuna inanıyormuş ve kendi tabiriyle, aristokrat bir ailenin kızının taşralı sıradan biriyle evlenmesi uygun düşmezmiş. Eğer babamla Dayıcan'ın kız kardeşinin evliliği Dayıcan'ın babasının sağlığında olsaymış, hiçbir zaman gerçekleşemezmiş.

Üstelik babam, Napoléon'a yeteri kadar saygı duymuyor ve sonunu düşünmeden, hemen her toplantıda, hatta Dayıcan'ın huzurunda, Napoléon'u yeriyor ve onu Fransızları perişan eden bir maceraperest olarak tanımlıyordu. Babamın en büyük suçu ve Dayıcanla babam arasındaki en büyük anlaşmazlık da sanıyorum bu mesele idi.

Bu anlaşmazlığın ateşi küllenmişti ama zaman zaman çeşitli sebeplerle özellikle de tavla oyunu sırasında, yeniden alevleniyordu. Birkaç gün sonra, aileden birilerinin araya girmesiyle yeniden eski sakin haline dönüyordu. Dayıcanla babam arasındaki bu anlaşmazlık, biz çocuklar için pek bir şey ifade etmiyordu. Çünkü onlar ne yaparlarsa yapsın, bir oyunlarımıza devam ediyorduk. Ancak Leyla'ya âşık olduğumu anladığımdan beri en büyük endişem, Dayıcanla babam arasındaki bu anlaşmazlıktı. Ne yazık ki bütün hayatımı etkileyen en büyük çekişme beni bekliyordu.

Bu yeni anlaşmazlık ve düşmanlık, albay olan öteki dayımın evinde verilecek olan bir ziyafet yüzünden çıkacaktı.

Annesi olmadan bir şey yapamadığı için ailede herkes tarafından Pûrî[11] olarak anılan, Albay Dayımın oğlu Şâpûr, üniversiteyi bitirmişti. Yaz başından beri Albay Dayım, oğlu lisansını aldı diye mükellef bir ziyafet vermek istiyordu.

Albay Dayımın oğlu Şâpûr ya da Pûrî, öğrenciler arasında "inek" tabir edilen cinsten biriydi ve koskoca ailede üniversite tahsili yapan yegâne kişiydi. Dayıcan'ın aristokratik ailesinde genellikle herkes, en fazla ortaokul, bilemedin liseden mezun olabildikleri için, Pûrî'nin üniversiteden mezun olması çok büyük bir olaydı. Bütün aile onun

11.Pûrî: Pûr kelimesi Farsçada oğul anlamına gelir. Pûrî ise, ana kuzusu anlamında kullanılmıştır.

ne kadar üstün zekâlı olduğundan söz ediyordu. Bu çocuk, yirmi bir yaşından büyük olmamasına rağmen, uzun boylu ve biraz da kambur olduğu için olduğundan daha yaşlı gösteriyordu. Bana sorarsanız kıvrak zekâlı biri değildi ama güçlü bir hafızası vardı. Dersleri noktasına, virgülüne kadar ezberliyor ve yüksek notlar alıyordu. On sekiz yaşına gelinceye kadar caddenin bir tarafından öbür tarafına, annesinin elinden tutarak geçti. Genel görünüm olarak yakışıksız bir çocuk sayılmazdı. Sadece konuşurken fışırtılı sesler çıkartıyordu. Herkes, özellikle de Dayıcan, o kadar çok onun üstün zekâlı biri olduğundan söz etti ki biz çocuklar adını "Dâhî Pûrî" koymuştuk. Albay Dayımın, Dâhî Pûrî'nin üniversiteden mezun olması şerefine vereceği mükellef ziyafet, o kadar çok dillendirildi ki yaz boyunca biz çocukların konuşmalarının neredeyse yarısı bu ziyafet hakkında idi.

Sonunda Pûrî'nin doğum gününde, üniversiteyi bitirmesi şerefine ziyafet verileceği haberi geldi.

Bu ziyafete katılmak için öğlenden itibaren hazırlanmaya başladım. Banyo yapmak, elbisemi ve gömleğimi ütülemek, ayakkabımı boyamak ve giyinip kuşanıp, süslenmek gibi işler bütün öğleden sonramı aldı. Leyla'nın karşısına her zamankinden farklı ve daha iyi çıkmak istiyordum. Hatta annemin, kadınların kullandığı ağır bir parfüm olan, Soire de Paris'inden de süründüm.

Albay Dayımın evi de aynı bahçe içinde idi ama dayım, evinin bahçesini bir çitle bizlerin evinden ayırmıştı.

Albay Dayım aslında albay değildi. O dönemde adı "*Yâver*" olan, binbaşı rütbesine sahipti. Ancak birkaç yıldan bu tarafa, kendi hesabına göre görevde kalmış olsaydı, şimdi albaylığa terfi etmiş olması gerektiğinden, bir gün Dayıcan Napolyon ona "*Albay kardeşim*" diye hitap edince, o gün bu gündür ailede herkes onu albay olarak kabul etti ve albay diye hitap etmeye başladı.

Albay Dayımın evinin iç avlusuna girdiğimde, gelmiş olan konuklar arasında gözlerimle Leyla'yı aradım. Henüz gelmemişti. Herkesten önce gözüm Dâhî Pûrî'ye takıldı. Çizgili yakalı beyaz bir gömlek giymiş ve çirkin renkli bir kravat takmıştı.

Dâhî'nin yaka ve kravatından sonra dikkatimi çeken şey, konukların oturacakları yerin karşı tarafında, önlerindeki küçük bir masa-

nın üstünde meyve, kuru pastaların bulunduğu, iki sandalyede oturan, iki kişilik bir orkestraydı. Tar ve darbukayı sandalyelerine yaslamış oturuyorlardı. Birkaç saniye sonra müzisyenlerden birini tanıdım. İlkokula gittiğim dönemdeki aritmetik ve geometri öğretmenimizdi. Yeterli olmayan öğretmenlik maaşına katkı olsun ve bir yan gelir sağlasın diye bu türden eğlencelerin yapıldığı toplantılarda tar çalıyordu. Darbukacı ise şişman, kör bir adamdı. Darbuka çalarken şarkı da söylüyordu. Akşam saat sekizde ortalık iyice hareketlenmiş, eğlence kıvamını bulmuştu. Orkestra belli aralıklarla ritmik şarkılar çalıp söylüyordu. Bir grup, bir köşede alkollü içeceklerin bulunduğu masanın etrafında toplanmıştı. Ben de zaman zaman tabaklardaki meyve ve kuru pastalara uzanıyordum ve her defasında iki tane alıp, bir tanesini Leyla'ya veriyor, bir tanesini de ben yiyordum. Avlu güçlü lambalarla aydınlatıldığı için, Leyla'ya bakarken veya bir şey ikram ederken çok dikkat ediyordum.

Bu arada Dâhî Pûrî, bana ve Leyla'ya kin ve nefretle bakıyordu.

Esef veren olay, yaklaşık, saat on otuzda vuku buldu. Albay Dayım, Dışişleri Bakanlığı'nda görevli Esedullah Mîrzâ'nın Bakü'den getirmiş olduğu yeni bir av tüfeğini herkese gösteriyor ve özellikleri hakkında uzun uzadıya bilgiler veriyordu. Bu arada da Dayıcan Napolyonne ne diyecek diye ona bakıyordu.

Dayıcan, tüfeği birkaç kez o tarafa bu tarafa çevirip tutarak bir güzel incelerken ziyafete katılan kadınlardan birkaçı, tüfekle oynamaması için onu ikaz ettilerse de Dayıcan, onlara aldırmayıp silah mütehassısı olduğunu ve ne yapacağını iyi bildiğini söyledi.

Dayıcan tüfeği eline alınca yavaş yavaş o cesurca vuruştuğu eski savaşlarını hatırladı ve savaş hatıralarını anlatmaya başladı.

-Eveeet... Bu tüfeğin aynısından bende de vardı... Hatırlıyorum, bir defasında Behbuhe'de, Memesenî Cengi sırasında bir gün...

Dayıcan'ın elinde tüfeği gören Meşkasım, sözün dönüp dolaşıp savaşa geleceğini hissettiği için olsa gerek, derhal Dayıcan'ın arkasında yerini aldı ve söze karıştı:

-Ağam! Kazirun Cengi idi.

Dayıcan sert sert bakarak:

Ne saçmalıyorsun sen? Memesenî Cengi idi.

-Valla! Bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım Ağa! Hatırladığım gadarıyla Kazirun Cengi idi.

Bu arada hepimizle birlikte Dayıcan da bir şeyin farkına varmıştı. O da şuydu. Meşkasım Dayıcan'ın neden söz edeceğini bilmeden hangi cenk olduğu hakkında fikir beyan etmişti. Bu Dayıcan'ın zararına bir durumdu. Çünkü Dayıcan'ın anlatacağı hikâyenin asaletini kaybetmesine ve çığırından çıkmasına neden olacaktı. Kızgın olmakla beraber alçak sesle:

-Münasebetsiz herif! Ben daha bir şey söylemedim ki!

-Bizi ilgilendirmez ağam ama Kazirun Cengi idi.

Dedikten sonra sustu. Dayıcan devam etti:

-Eveeet... Bir gün Behbûhe'de, Memesenî Cengi'nde idik... Biz bir derede sıkışıp kalmıştık. Vadinin iki tarafını silahlı eşkıya tutmuştu...

Dayıcan hikâyeyi anlatmaya devam ederken zaman zaman oturduğu sandalyeden kalkıyor, tekrar oturuyor ve tüfeği sağ koltuğunun altında tutarken, sol eliyle de olup biteni anlatıyordu:

-Düşünün! Bu avlunun üç, dört katı genişliğinde bir dere... Benimle birlikte kırk, elli kadar jandarma...

Herkes kulak kesilmiş sessizce Dayıcan'ı dinlerken Meşkasım söze karıştı:

-Ve nökeriniz Meşkasım!

Eveeet... Bu Meşkasım da o zaman sanki benim emir erim gibiydi...

-Ağam! Kazirun Cengi olduğunu dememiş miydim?

-Sana saçmalama demedim mi Meşkasım? Memesenî Cengi idi.. Sen yaşlandın, hafızan seni yanıltıyor... Bunamışsın...

-Ağam, ben aslında hiçbir şey söylemedim!

-Çok daha iyi! Zır zır etmesen daha iyi olur... Eveeet... Ben ve kırk, elli kadar jandarmaydık... Jandarmaların ne kadar zavallı durumda olduklarını söylemeye gerek yok... Napoléon ne demiş? Bir komutan yüz tok askerle, bin aç askerden daha çok iş yapar... Bir anda kurşun yağmuru altında kaldık. İlk iş olarak kendimi attan yere attım... Ya şu Meşkasım'ı... Ya da adamlarımdan birini... Yakalayıp atından alaşağı ettim...

Meşkasım yine söze karıştı:

-Bizzat bendim ağam.

Ve yine utanmadan, böbürlene böbürlene konuşmaya devam etti:

-Saygısızlıh ediyorsam bağışla ağam. Yine de Kazirun Cengi olduğunu arz ederim.

Meşkasım'ı cenklerine dâhil ettiği için Dayıcan hayatında belki de ilk kez pişman olmuştu. Avazı çıktığı kadar bağırdı:

-Hangi cehennem olursa olsun!...Sözümü kesme... Bırak da konuşayım be adam!

-Bağışla ağam! Tamam, yuttuk dilimizi. Biz hiçbir şey bilmiyoruz.

Meşkasım'ın fütursuzluğu karşısında şaşıran davetliler, onun dinine diyanetine bağlı, mütedeyyin bir Müslüman olduğundan emin olmasalar, kafayı çektiğini sanırlardı. Dayıcan sözlerine şöyle devam etti:

-Eveeet... Ellerim kırılsaydı da şu dangalağı kurtarmasaydım. Kapıp indirdim atından... Bir kayanın arkasına sığındım... Şu oda büyüklüğünde bir kaya... Ne durumdayız bir baktım... Bizimkilerden iki, üç tanesi yemiş kurşunu... Geriye kalanlar kayaların arkasına mevzilenmişler... Ben saldırının tarzından ve atılan kurşunlardan Hodâdâd Hân'ın adamlarıyla vuruştuğumuzu hemen anladım... Şu ünlü Hodâdâd Hân... İngilizlerin eski uşaklarından...

Dayıcan'ın heyecanla anlattığı hikâyenin etkisi altında kalan Meşkasım, aklını yitirmiş gibi yine söze karıştı:

-Kazirun Cengi dememiş miydim?

-Kes zırıltıyı!.. Eveeet... İlk işim Hodâdâd Hân'ı ortadan kaldırmak olmalı dedim. Bu haydutlar, reisleri sağ kaldığı sürece cesurca vuruşacaklardır. Ama reislerini ortadan kaldırırsam, çil yavrusu gibi dağılırlar... Sürüne sürüne kayanın üstüne tırmandım... Börkümü çıkarıp bir sopanın ucuna takarak kaldırıp gösterdim... Sansınlar ki...

Meşkasım yine dayanamayıp söze karıştı:

-Ağam! Dün olmuş gibi hatırlıyorum... Şu anda börkünüz gözlerimin önüne geliyor... Hatırlayacak olursanız, börkünüzü Kazirun Cengi'nde gaybetmiştiniz... Memesenî Cengi'nde sizin börkünüz yohtu ki...

O anda hepimiz Dayıcan'ın tüfeğin namlusu veya kundağıyla Meşkasım'ın kafasına vuracağını düşünürken, beklentimizin aksine

yumuşadı. Ya Meşkasım'ın sesini kesmek ve hikâyesine devam etmek istiyordu veya o anda hayal dünyasındaki savaş sahnesini değiştirmişti. Yumuşak bir ses tonuyla:

-Meşkasım haklı galiba... Sanırım Kazirun Cengi idi... Yani Kazirun Cengi'nin başlarında...

Bu sözleri duyan Meşkasım'ın gözleri parladı.

-Söylememiş miydim ağam? Bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!.. Sanki dün olmuş gibi.

-Eveeet... Kafamda bir tek şey vardı. Hodâdâd Hân'ı vurmak... Sopanın ucuna taktığım börkümü kaldırınca, çok iyi bir nişancı olan Hodâdâd Hân başını kayanın arkasından çıkardı... Nihayet karşı karşıya gelmiştik." Yâ Aliii![12] diyerek nişan aldım...

Dayıcan yerinden kalkmış, tüfeğin dipçiğini sağ omzuna dayamış, nişan almış, hatta sol gözünü bile kapamıştı...

-Hodâdâd'ın sadece alnını görebiliyordum... Onu defalarca görmüştüm... Kalın ve gür kaşları vardı... Sağ kaşının üstünde de bir yara izi... İki kaşının arasına nişan aldım ve...

Davete katılanlar, çıt bile çıkarmadan, Dayıcan'ın düşmanın alnının çatını nişan alma macerasını dinlerken, hiç beklenmeyen tatsız bir olay vuku buldu. Dayıcan'ın durduğu yere yakın bir yerden bir ses duyuldu. Şüpheli bir sesti. Metal bir sandalyenin beton üzerinde sürüklendiği sırada çıkan sese benzer bir ses... Veya eski bir sandalyenin gıcırdaması gibi bir ses... Veya... Daha sonraları konukların o sesin kaynağının sandalyeden geldiğini sandıklarını ve kötü düşünmediklerini anladım...

Dayıcan Napolyon bir an olduğu yerde donup kaldı. Misafirlerin hepsi sanki birden taş kesilmişti. Hiç kıpırdamıyorlardı. Dayıcan birkaç saniye sonra hareketlendi ve sanki bütün gücü gözünde toplanmış gibi döndü. O nereden çıktığı tam olarak anlaşılamayan sesin geldiği tarafa baktı.

Orada sadece iki kişi vardı. Biri babam, öteki de iriyarı, şişman ve aptal görünümlü, akrabalardan birinin kızı olan Kamer.

---

12. Metinde "Mevlâ-yı müttakiyân" olarak geçer. Biz "Yâ Ali" şeklinde çevirdik. Büyük çoğunluğu Şii mezhebine mensup olan İranlılar önemli bir iş yapacakları zaman veya bir işe başlarken, "Ya Ali!" diye seslenirler. Amaç Hz. Ali'den yardım istemektir.

Birkaç saniyelik sessizlikten sonra Kamer, ahmakça bir kahkaha attı. Öyle bir kahkahaydı ki kahkahası çocukları, büyükleri, hatta babamı bile güldürdü. Ne olup bittiğini tam olarak anlamamama rağmen, bir fırtınanın kopacağını hissettim. Bu arada heyecandan sıkı sıkı Leyla'nın eline yapışmıştım. Dayıcan bir an tüfeğin namlusunu babamın göğsüne çevirdi. Herkes susmuştu. Babam şaşkın gözlerle bir o yana, bir bu yana bakıyordu. Dayıcan aniden tüfeği avlunun kenarındaki bir kanepenin üstüne fırlattı ve boğuk bir sesle Firdevsî'nin iki beytini okudu:

Sütü bozukları paye verip yükseltmek,
Sonra da onlardan bir iyilik beklemek,
Yolunu şaşırıp, ipin ucunu kaçırmaktır,
Kalkıp kendi koynunda yılan beslemektir.[13]

Ardından da çıkış kapısına doğru giderken bağırdı:

-Gidelim!

Dayıcan'ın karısı da kocasının peşinden yola koyuldu. Leyla da ne olup bittiğini tam olarak anlamamış olsa bile, durumun vahametini sezdiği için, elini benim kilitlenmiş parmaklarımın arasından çekti. Bir anlık bir bakışla bana veda ettikten sonra o da onların peşinden yola revan oldu.

13. Ser-i nâ kesan râ ber efrâşten, V'ez îşân umîd-i bihî dâşten,
Ser-rişte-yi hîş gom kerden est, Be cîb enderûn mâr perverden est.

2

Sanırım yine uykusuz bir gece geçirecektim. Cibinliğin içinde bir o yana, bir bu yana dönüyordum ama bir türlü uyku tutmuyordu. Albay Dayımın davetinden evimize döneli bir saatten fazla olmuştu. Ziyafet ve Kamer'in marifeti, ardından Dayıcan'ın evine gidişi ve peşinden babamın da kalkması ile her şey birbirine girmişti. Konuklardan birkaç kişi henüz davet yerini terk etmemişlerdi. Ama o kadar yavaş konuşuyorlardı ki sesleri Albay Dayımın avlusundan dışarı çıkmıyordu. O üzücü olay ve şüpheli ses hakkında konuştuklarından emindim.

Son günlerde gelişen olayları hatırımdan geçiriyordum: Durup dururken birdenbire Dayıcan Napolyon'un kızı Leyla'ya âşık olmuştum. Âşık olduğumu anladığım zaman çektiğim ıstıraplardan sonra,

yavaş yavaş mutlu olduğumu hissetmeye başlamıştım. Âşık olduğum için mutluydum. Ancak beklenmeyen bu esef verici olay, herkesle birlikte bizim de huzurumuzu kaçırmıştı.

Dayıcan Napolyon'un hakaretine maruz kalan babamın kızgınlığında, o gün duyulan ne idüğü belirsiz sesin etkisi olmadığını sezinliyordum. Cibinliğimin içinde, henüz uyumadığım için annemle babamın konuşmalarını duyabiliyordum. Zaman zaman babamın sesi yükselip, tehditkâr bir hal aldığında, annemin eliyle onun ağzını kapattığı anlaşılıyordu. Şu söz birkaç kez kulağıma geldi: "Allah canımı alsın da kurtulayım bey... Biraz yavaş konuş... Çocuklar duyabilir... Ne olursa olsun sonuçta o benim ağabeyim... Sus kurban olayım, ne olur sus... Sen hoşgörülü ol..." Ve uyumadan önce bir kez daha babamın tehditkâr sözlerini açık seçik duydum.

-Ona bir Kazirun Cengi göstereyim de cenk nasıl olurmuş görsün!.. Şuna bak!.. Bana: "Sütü bozuklara paye vermek" şiirini okuyor!..

Ertesi gün sabah, bazı tatsız olayların olacağı korkusu ve endişesiyle cibinlikten çıktım.

Babam ve annemle birlikte hiç konuşmadan kahvaltımızı yaptık. Bahçeden de en küçük bir ses gelmiyordu. Sanki bütün ağaçlar ve çiçekler bile Dayıcan Napolyon'un intikam almak için yapacaklarını bekliyordu. Hatta bizden giden emanet tası, tabağı ve sandalyeleri getiren Albay Dayımın nökeri de ağzını açıp tek kelime etmedi.

Saat ona kadar Leyla'nın dışarı çıkmasını beklerken bir o tarafa, bir bu tarafa gidip geldim. Sonunda dayanamayıp Meşkasım'ın yanına gittim:

-Meşkasım, çocuklar niçin bahçeye çıkmıyor?

Meşkasım bir yandan parmaklarının arasında tütünden sigara sararken başını salladı ve şöyle dedi:

-Valla babam!.. bende yalan yoh... Aslına baharsan biz bir şey bilmiyoz... Acaba ağa onlara: *"Evden dışarı adım atmayacahsınız!"* demiş olmasın... Yohsa sen dün gece Albayımın evinde değil miydin babam? Ne olduğunu görmedin mi?

-Dayıcan çok mu sinirlendi?

-Valla bende yalan yoh... Biz sabahtan beri ağayı görmedik. Ama Nene Belkıs sabahleyin ona çay götürmüştü. "Sanki yaralı aslan!" diyordu... Yani babam, ağanın hakkı da var... Tam da Kazirun Cengi'ni anlatırken, sözünün orta yerinde böyle oluyor... Memesenî Cengi olsa hadi neyse. Şaka değil, Kazirun Cengi bu!.. Kazirun Cengi'nde de böyle yapılmaz ki!.. O cenkte ağanın neler yaptığını biz gözlerimizle gördük... Bugün o bölgede huzur ve sükûn varsa, asayiş berkemalse, ağamın sayesindedir... Allah ona uzun ömürler versin. Doru atına atladığı gibi, elinde gılıç dalardı savaş meydanına... Aslan geliyor sanırdın. Biz onun adamı olduğumuz halde ödümüz bohumuza garışırdı. Bir de düşmanın halini düşün...

-Peki Meşkasım! Sen sanıyorsun ki dün gece duyulan o ses...

-He babam... Ta kendisi... Bende yalan yoh... Biz kendi gulağımızla tam olarah duymadıh... Yani duyduh duymasına da ağamın konuşmasına kulah veriyorduh... Ama bizzat ağam duydu... Yani ağamla birlikte eve dönerken Pûrî de bizimle geldi ve ağamı çoh kışkırttı...

-Yoksa o da mı sizinle birlikte Dayıcan'ın evine geldi?

-He babam. Ta evin gapısına kadar... Yani içeri bile girdi... Ağaya saygısızlıh edildiğini söyleyip durdu.

-Allah Allah! İyi de niye Meşkasım? Dayıcanla babamın arasının bozulmasının ve kavgasının bu Pûrî'ye ne faydası var ki?

Meşkasım'ın söylediklerini bir süre sonra idrak edince donup kaldım:

-Valla babam!.. Bize soracah olursan, bu Pûrî'nin Leyla'da gözü var... Bir defasında annesi de Nene Belkıs'a bir gün Leyla'yı istemeye geleceğini söylemiş... Dün gece siz Leyla ile oyun oynayıp, hoşbeş ettiğinizde, sanırım sizi gısgandı... Leyla Hanım on üç, on dört yaşına geldi. O gocaya gidebilir ama sen babam, on üç, on dört yaşında evlenemezsin ki!..

Meşkasım'ın daha sonra söylediklerini artık duymuyordum. Kafamda aşk ve âşıklıkla ilgili her şeyin hesabını yapmıştım. Ama bir rakibimin olacağı hiç aklıma gelmemişti. Oysaki her şeyden önce bunu hesaplamalıydım. Okuduğum bütün aşk hikâyelerinde bir âşık, bir maşuk ve bir de rakip vardı. Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin gözümün önünde olduğu halde rakibi hiç aklıma getirmemiştim.

Aman Allah'ım!.. Bu beladan nasıl kurtulacağım? Keşke gücüm yetseydi de suratına iki tane okkalı tokat aşk etseydim. Büyük dâhî Şâpûr'un karşımda sırıtan uzun yüzünü görür gibi oluyorum. Olduğundan çok daha çirkin ve yakışıksız görünüyor artık gözüme.

Bu dalgalı denizde tutunabileceğim tek dalın yine Meşkasım olduğunu düşündüm. Soğukkanlı olmaya ve bir şey belli etmemeye çalışarak şöyle dedim:

-Meşkasım! Ne dersin? Leyla Pûrî ile evlenir mi?

-Valla babam! Bende yalan yoh... Leyla evlilik çağına gelmiş yetişgin bir gız. Pûrî bey de tahsilini tamamladı... Amcaoğlu ile amcagızının nikâhlarını gökyüzünde gıymışlar... Biraz ana kuzusu ve de soğuh ama saman altından su yürütmesini iyi biliyor.

Aşk yüzünden bütün vücudumu yeniden bir korku kaplamıştı. Bu dertten kurtulmak için bir hal çaresi arıyordum. Haklıydım. Önceleri aşktan korkuyordum. Ama şimdi, mümkün olursa, aşkımdan vazgeçmeye hazırdım. Ama biraz geç kalmıştım.

Öğlene kadar şaşkınlık içinde ve karmakarışık bir ruh haliyle dolaşıp kendimle kavga ettikten sonra, tekrar Meşkasım'ın yanına gittim.

-Meşkasım! Senden bir şey isteyebilir miyim?

-He babam. Söyle.

-Okuldaki kitaplarımız hakkında Leyla'ya bir şey söylemem gerekiyor, dediklerimi gidip Leyla'ya söyleyebilir misin? Öğleden sonra Dayıcan uyuduğunda, mümkünse bir dakika bile olsa bahçeye gelebilir mi?

Meşkasım birkaç saniye sustuktan sonra kaşlarını yukarı kaldırdı. Beni baştan ayağa süzdükten sonra hafifçe tebessüm ederek:

-Baş üstüne babam. Bir şeyler yaparız.

-Mersi Meşkasım. Mersi.

Öğleden sonra babamın uyuduğunu anlar anlamaz bahçeye fırladım. Yaklaşık yarım saat bekledim. Leyla korku içinde büyük bir dikkatle avlunun kapısını araladı ve bahçeye geldi. On üç Mordad günü, öğleden sonra saat üçe çeyrek kala, karşı karşıya geldiğimiz ve ona âşık olduğum ağacın altında buluştuk.

İlk sözü çabuk dönmesi gerektiğiydi. Çünkü Dayıcan ona eğer bahçeye adım attığını, benimle veya kardeşimle bir kelime bile konuştuğunu görecek olursa evi yangın yerine çevireceğini söylemişti.

Ona ne diyeceğimi tam olarak bilmiyordum. Gelmesini niye istemiştim? Bugün ona açınam gereken çok önemli bir konu var. Ama ne diyeceğim ki?

-Leyla! Biliyor musun Meşkasım ne diyordu? Diyordu ki Pûrî seni seviyormuş ve istemeye geleceklermiş...

Leyla'nın bakışlarından, onun bu konuda bir şey bilmediğini anladım. Birden çok ahmakça bir şey yaptığımın farkına vardım. Maşukuna sevdiğini söylemek isteyen âşığın, sevgilisine rakibinin ona olan aşkını söyleyen kişi durumuna düşmüştüm.

Leyla bir süre sessiz kaldı. O da benim gibi ne diyeceğini bilmiyordu. İkimiz de boy, bos olarak büyük adamlar kadardık ama henüz çocuktuk. Belki de ne söyleyeceğini düşündüğü için susmuştu. Şöyle dedim:

-Pûrî annesini, babasını seni istemeye gönderecekmiş!

Leyla yine şaşkın gözlerle bana baktı. Yüzü kızarmıştı. Sonunda şöyle dedi:

-Eğer dediğin olursa, sen ne yapacaksın?

Eğer böyle olursa ben ne yapacaktım? Ne kadar zor bir soru sormuştu. Şu anda bile ne yapacağımı bilmiyordum. Nerde kaldı bu olay gerçekleşirse ne yapacağım? Tanrım! Âşık olmak ne kadar zor bir işmiş! Aritmetik, geometri derslerinden bile zor. Ne cevap vereceğimi bilmiyordum. Sonunda şu sözleri ağzımda geveledim:

-Valla, hiçbir şey... Yani...

Leyla bir an gözlerini gözlerime dikip baktıktan sonra birden ağlamaya başladı ve hıçkıra hıçkıra evlerine doğru koştu. Benim herhangi bir tepki vermemi beklemeden, bahçe kapısından evlerin avlusuna girmiş ve kapıya kapatmıştı.

Ben şimdi ne yapabilirdim ki?.. Keşke ben de ağlayabilseydim... Ama olmazdı ki!.. Ağlamamam gerekirdi... Çünkü dünyaya gözümüzü açtığımız günden, hatta konuşmaya bile başlamadığımız ve sözlerin anlamlarını kavrayamadığımız zamanlarda bile, hiç durmadan bize: *"Sen erkeksin erkekler ağlamaz!"* demişlerdi... Ağlayacak olsak:

"Sen kız mısın ki ağlıyorsun!.. Hi, hi, hi. Bu erkek değil, baksana kızlar gibi ağlıyor! Sünnetçi çabuk gel de şunun çükünü kes!" diyorlardı. Eve dönüp pikenin altına girdiğimde söylemem gereken sözleri hatırladım:

-Ben Pûrî'yi bir köpek gibi öldürürüm. O kapkara kalbini hançerle parça parça ederim...

Birden çok heyecanlanmış, yüksek sesle bağırıyordum. Kendi sesimden korktum.

-Ben öldüm mü ki bu ahmak sana yaklaşsın... Sen benim malımsın!.. Sen benim aşkımsın... Dünyada hiç kimse seni benden almaya cesaret edemez!...

Babamın kızgın sesi beni gerçek dünyaya döndürdü:

-Eşek sıpası! Ne bağırıp duruyorsun? Herkes uyuyor görmüyor musun?

O gece de çok zor geçti. Sabah kalkar kalkmaz yine Meşkasım'ı aramaya koyuldum. Meşkasım her zamanki Meşkasım değildi. Çok ciddi bir yüzle, elinde kürek arkın başında duruyordu. Suyun bizim bahçeye doğru aktığı arkın başında.

Evlerimizin arazideki konuşlanmasına göre sokaktaki arktan bahçemize gelen su, Dayıcan Napolyon'un bahçesine giriyor, bahçeyi boydan boya kat ettikten sonra bizim bahçeye geliyor, bizden de Albay Dayımın bahçesine geçiyordu. Yani suyun son parselde yer alan Albay Dayımın bahçesine varabilmesi için önce Dayıcan Napolyon'un, sonra da bizim bahçemizden geçmesi gerekiyordu.

Ben dolaylı olarak Meşkasım'a sorup, Leyla'dan nasıl haber alırım diye düşünürken, Albay Dayım ceketini omzuna atmış, uzun donunun paçalarını çorabının içine sokmuş bir halde çıkageldi. Şaşkınlık içinde sorgularcasına:

-Meşkasım! Suyun bizim depomuza gelmemesi için şu adam bir şey mi söyledi ki suyumuzu kestin?..

Elinde kürekle hiç kıpırdamadan duran Meşkasım, Albay Dayıma bakmadan soğuk bir eda ile:

-Valla, öyle oldu albayım.

-Ne demek yani? Öyle oldu da ne demek?

-Bende yalan yoh? Bizim bildiğimiz bir şey yoh.

-Bizim bildiğimiz bir şey yok ne demek? Suyumuzu kestiğin halde, ne olduğunu bilmiyor musun?

-Ağa'ya sorun. Bize öyle dediler.

-Yani suyumuzu kesmeni Ağa mı dedi demek istiyorsun?

-Ağa'nın kendisine sorun. Biz bir şey bilmiyoruz.

Albay Dayım ağabeyinin böyle bir emir vermiş olabileceğine inanamadığı için, Meşkasım'ın elinden küreği alıp suyun önünü açmak için o tarafa doğru giderken, Meşkasım'ın cesur ve vazifeşinas bir devlet görevlisi gibi, olduğu yerde çakılıp, çok ciddi durduğunu görünce işin sandığından daha ciddi olduğunu anladı. Bir süre duraladıktan sonra, Dayıcan Napolyon'un avlusuna doğru yürüdü. Meşkasım alçak sesle:

-Doğrusunu isterseniz, siz başgasının suçunun cezasını çekiyorsunuz.

Dayıcan Napolyon ile Albay Dayım arasında neler geçti asla öğrenemedik. Ancak Dayıcan'ın bizim suyumuzu kesmek isterken, ister istemez Albay Dayımın da suyunu kestiğini hemen anladık. Aslında Dayıcan suyu keserek bizi cezalandırmak için bir girişimde bulunmuştu.

Bu girişim, Dayıcan'ın bizden intikam almak için uygulayabileceği en korkunç yöntemdi. Çünkü o zamanlar, henüz evlere şebeke suyu boruları döşenmemişti. Haftada bir gün, subaşı sokağımızın başındaki arkın bendini açardı. O gün bizler su depolarını doldurur ve bir sonraki haftaya kadar o suyu kullanırdık. Yani eğer suyun aktığı bu yirmi dört saatte depolarımızı doldurduk doldurduk, doldurmazsak suyumuz yoktu.

İki tam gün geçti ve ben Leyla'yı göremedim. Hatta o yaşlı gözlerini hatırlayıp ben de ağladım. Ancak bu çok önemli su meselesini halletmek için o kadar çok gidilip gelindi ve o kadar diplomatik girişimlerde bulunuldu ki; o yoğun trafik arasında neredeyse bütün dertlerimi, sıkıntılarımı unutuyordum. Albay Dayımın evindeki su deposunda bir damla bile su kalmamıştı. Çiçekler ve ağaçlar hepten kurumaya yüz tutmaya başladı. Babam işi inada bindirdiği için hiç itiraz etmiyordu. Çünkü bizim ambarımızda hâlâ bir miktar su vardı. Görünüşe bakılırsa babam, kaderi kesinlikle bizim kaderimize bağlı

olan Albay Dayımın girişimlerinin sonucunu bekliyordu. Kapalı kapılar ardında konuşulanlardan yarım yamalak duyduklarıma göre; akrabalar gidip gelip babamdan özür dilemesini istemişlerdi. Ama babam her defasında itiraz edip onları geri çevirmişti. Hatta eğer Dayıcan gelip kendisinden özür dileyip, suyumuzun önünü açmamakta direnirse mahkeme ve polis yardımıyla hakkını arayacağını söylüyordu. Mahkeme ve polis sözcüklerini duyan herkesin tüyleri diken diken oluyordu. Birkaç yüzyıllık, eşraftan bir ailenin şerefinin yerle bir olmasından korkuyorlardı. Her neyse, babam kendisine çok sağlam bir dayanak bulmuştu, Dayıcan'dan özür dilemek şöyle dursun, ısrarla, herkesin huzurunda Dayıcan'ın kendisinden özür dilemesini istiyordu. Bu arada zavallı ben!.. Zavallı çocuk!.. Biçare Albay Dayım!

Cuma günü Albay Dayımın evine bir sürü insanın girip çıktığını gördüm. Leyla'yı görürüm ümidiyle dayımın evine gittim. Leyla orada yoktu. Biz çocukların salona girmemize izin vermiyorlardı. Ancak gidip gelenlerden, bu ziyaretin normal ziyaretlerden biri olmadığı anlaşılıyordu. Bir aile meclisi kurulduğu belli idi. Dayıcan'ın öteki iki kardeşi de geldi. Dışişleri Bakanlığı memuru Esedullah geldi, Dayıcan'ın kız kardeşleri geldi, Azizüssaltana geldi. Özetle ailenin on, on iki tane oturaklı tumturaklı ferdi, Albay Dayımın salonunda bir araya geldi. Biz çocuklarsa koridorlarda, kenarda, köşede dolaşıp duruyorduk.

Birkaç kez, henüz gelmemiş olan Şemsali Mirza'nın gelip gelmediğini sormalarından, durumun bizim tahminlerimizden çok daha ciddi olduğunu anladık.

Şemsali Mirza, Hemedan'da müstantik idi. Bugünkü tabirle başsavcı. Bilmediğimiz bir sebeple kızağa alınmıştı ve bir süredir Tahran'da yaşıyordu.

Beklenen ve gelmesi gereken herkesin gelmesinden yaklaşık bir saat sonra, Dayıcan'ın iltifatkâr konuşmalarından Şemsali Mirza'nın da gelmiş olduğunu anladık.

-Buyurun beyefendi... Beyefendi lütfen şöyle buyurun.

Bize sık sık: "Kapı dinlemek çok ayıptır, bir başka deyişle kulak hırsızlığı çirkin bir harekettir" demiş olsalar da; bütün benliğimle

sanki kulak kesilmiş ve kulağını salonun kapısına yapıştırmıştım. Çünkü ben, herkesten çok orada olup bitenlerden haberdar olma hakkına sahiptim. Zira onlar ağaçları ve çiçekleri, belki de aile birliğini kaybedeceklerdi. Oysaki benim aşkım, hatta bütün hayatım tehlikede idi.

Albay Dayımın, aile birliğinin kutsiyetinden ve aile birliğinin güçlendirilmesinin yararlarından söz eden heyecanlı nutku çok uzun sürmedi. Konuşmasını şu sözlerle bitirdi:

-Dedemizin ruhu kabrinde muazzep oluyor. Ben bu köklü ailenin birliğinin bozulmaması için elimden geleni yaptım ve her iki tarafa da yalvarıp yakardım. Ama ne ağabeyim, ne de enistem Nuh deyip, peygamber demediler. Şimdi sizin ocağınıza düştüm. Bu birkaç yüzyıllık ailenin mukaddes birliğinin bozulmaması için bir şeyler yapın. Adliye veya polisin bu ailenin içine girmesine ve iç işlerine karışmasına izin vermeyin.

Albay Dayımı ne halde olduğunu göremiyordum ama coşkulu konuşmasından çiçeklerini ve meyve ağaçlarını ne kadar çok sevdiği belli oluyordu.

Dayımdan sonra Şemsali Mirza konuşmaya başladı. Şemsali Mirza, yeni adliyenin kurulduğu zamandan beri adliyede müstantik olarak görev yaptığı için, araştırma ve soruşturmanın, ister sosyal, ister ailesel olsun, her meselenin çözülmesinde kilit rol oynadığına inanıyordu. Dolayısıyla da etkili ve mantıklı önerilerde bulunurken, her şeyden önce şu meseleyi aydınlığa kavuşturmamız gerekir dedi. "Bir: O şüpheli ses, bir insandan mı çıktı yoksa başka bir şeyden mi çıktı? İki: Eğer bir insandan çıktıysa enişteden mi çıktı yoksa başka birinden mi çıktı? Üç: Eğer enişteden çıktıysa kasıtlı mı yoksa gayr-i ihtiyari mi çıktı?.."

Şemsali Mirza toplantıya katılanların çoğu böylesine derinlemesine bir araştırmaya itiraz ettikleri için, her zaman yaptığı gibi şapkasını giyip:

-Öyleyse baylar ve bayanların izniyle ben toplantıdan ayrılayım, dedi.

Hariciyeci Esedullah Mirza bir kimseyi yapacağı işten alıkoymak istediği zaman: "*Moment, moment!*" derdi. Daha sonraları bu sözün:

"*Bir dakika, bir dakika!*" Anlamına geldiğini öğrendik. O gün de kardeşi Şemsali Mirza şapkasını başına koyar koymaz:

-Moment, moment! diye bağırdı.

Sorunun çözümü çıkmaza girdiği için, herkes onunla ağız birliği yapıp Şemsali Mirza'yı tekrar oturmaya ikna etti ve soruşturmayı onun yürütmesini kabul etti.

Şemsali Mirza'nın, şüpheli sesin insan kaynaklı olup olmadığı şeklindeki birinci sorusu doğru bir cevap bulamadı. Çünkü o gece Albay Dayımın ziyafetine katılanların bazıları, sesin sandalyeden geldiğini söylerken daha az bir bölümü, insan kaynaklı olduğunu söylüyordu. Bir iki kişi de sesin sandalyeden mi yoksa insandan mı çıktığı konusunda tereddüt geçiriyordu. Asıl sorunun yanında şu soru soruldu:

-Şüpheli sesin çıktığı yere yakın olan kimseler kimlerdi? Babam, Dayıcan Napolyon, geri zekâlı Kamer ve Meşkasım.

Bu konuda ilk iki kişiden cevap almak mümkün değildi. Kamer'in ise durumu malumdu. Dolayısıyla da iyi bir şahit olamazdı. Geriye kalıyordu Meşkasım...

Şemsali Mirza'nın emriyle Meşkasım'ı huzura çağırdılar. Şemsali Mirza sanki mahkemedeki sorgu hâkimiymiş gibi, ilk önce Meşkasım'a olan biteni olduğu gibi dosdoğru anlatacağına gerçekdışı hiçbir şey söylemeyeceğine yemin ettirdi. Daha sonra onun tanıklığının bu asil ailenin birlik ve dirliğinin korunması açısından çok önemli olacağını hatırlattı ve vicdanının sesini dinleyerek şahadette bulunmasını öğütleyerek şöyle dedi:

-Meşkasım Efendi! O gece Ağa konuşurken çıkan o meşkûk[1] sesi kendi kulağınızla duydunuz mu?

-Valla beyim, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!..Allah rahmet etsin. Bir hemşerimiz vardı. Diyordu ki...

-Meşkasım Efendi! Bir hâkimin huzurundasınız... Rica ederim konunun dışına çıkmayınız ve sorumun cevabını veriniz.

-Evet. Biz uşağınızız... Meşkûf[2] buyurmuştunuz değil mi?...

-Ben meşkûk ses dedim!

1.Meşkûk: Şüpheli, kesin olmayan.

2.Meşkûf = Meşkûfe = Meşkûfî: Badem içi ve şekerle yapılan bir tür helva.

-Nasıl yani?

-Nasıl ne demek? Siz meşkûf dediniz, bense meşkûk dedim.

-Valla beyim! Bende yalan yoh?.. Bizim ohumamız, yazmamız yoh. Cahiliz. Ama farkı ne onu anlamah istedim.

-Bizim söylediğimizle sizin söylediğiniz arasındaki fark mı?

Şemsali Mirza'nın kan beynine sıçramıştı.

-Efendi ben meşkûk dedim, sen dedin meşkûf. Sana meşkûk de dedim.

-Öyleyse meşkûf nedir, meşkûk nedir?

Sürekli işi şakaya vuran ve gülen hariciyeci Esedullah Mirza'nın yersiz müdahale ederek meşkûk sesin anlamını mütebessim bir çehre ile Meşkasım'a açıklaması, Şemsali Mirza'yı sinirlendirdi; adaletle dalga geçmemek gerekir düşüncesiyle yerinden kalkıp, toplantıyı terk etmek üzere tekrar şapkasını giydi. Bunun üzerine herkes yerinden fırlayıp, rica minnet tekrar yerine oturttu onu.

-Pekâlâ Meşkasım! Artık ne demek istediğimizi anladığına göre söyle bakalım o meşkûk sesi kulağınla duydun mu, duymadın mı?

-Valla beyim, bende yalan yoh...

Şemsali Mirza sinirlenerek sesini kesti.

-Evet. Biliyoruz. Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayalım!.. Şimdi bana cevap ver.

-Valla beyim! Yalan... Yani doğru cevap mı istiyorsunuz, yalan mı?

-O ne demek öyle efendi! Şaka mı ediyorsun? Sorduğuma göre tabii ki doğru cevap istiyorum.

-Pekâlâ. Biz de doğrusunu söyleriz... Aslında bende yalan yoh... Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!... Biz bir ses işittik. Ama meşkûk müydü? Meşkûf muydu bilmeyiz.

-Efendi meşkûk dedim meşkûk!

-Biz ne dedik?

-Siz meşkûf dediniz.

-Valla beyim hatırladığımız gadarıyla biz meşkûk demiştik. Özetleyecek olursah meşkûk bir ses duyduh.

-Pekâlâ, sizce o ses bir sandalyenin ayağından mı geliyordu? Yoksa...

-Yoksa ne?

-Efendi sabrımı taşırdın... Yoksa kardeşimin dediği gibi...

Burada yine Esedullah Mirza lafa karıştı. Gürültülü bir kahkaha atarak sözünü kestikten sonra, Kazvinli ile manifaturacının hikâyesini anlattı. Hikâyenin özeti şöyle: *"Kazvinlinin biri bir manifaturacıdan kumaş alırken bir ses çıkmış. Kazvinli değişik kumaşları yırtmaya başlamış ki o ses de kumaş yırtarken çıkan ses sanılsın. Manifaturacı adamın elini tutup: Efendi boşu boşuna kumaşları yırtıp durma. Ben kırk yıllık manifaturacıyım. Kumaş yırtılırken çıkan sesi öteki seslerden kolayca ayırırım."*

Şemsali Mirza yine kalkıp gitmek istese de orada bulunanlar tekrar yerine oturttular ve sorguya devam edildi.

-Evet. Meşkasım sen konuşuyordun... Cevabını bekliyorum.

Sessizlik içinde herkes Meşkasım'ın ağzına bakıyordu.

-Valla beyim, bende yalan yoh. O sesti galiba.

Şemsali Mirza, birkaç saatlik zorlu bir sorgulamadan sonra, sanki tehlikeli bir caniyi itiraf ettirmiş gibi rahat bir nefes aldı ve muzaffer bir komutan edasıyla yüzünde bir gülümseme belirdi. Zafer kazanmış bir komutan gibi o yana bu yana baktıktan sonra şöyle dedi:

-İlk sorunun cevabı alındı. Gelelim ikinci soruya.

Meşkasım sesin ne taraftan ve kimden geldiği sorusu karşısında biraz tereddüt geçirdikten sonra:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan niye saklayım!.. Biz o sırada Kazirun Cengi'ni anlatmahta olan Ağa'yı dinliyorduh... Tam da Hodadad'ın alnının çatına nişan alıp tetiği çekmişti. Birinci atışta ıskaladı ve gurşun Hodadad'ın kulağının dibinden geçti...

Albay Dayım söze karıştı:

-Meşkasım! Ağabeyim hikâyenin orasına gelmedi. Henüz Hodadad'ın başına nişan aldığı yerde...

-Evet beyim! Her neyse, biz gözümüzle gördük. Size de gördüğümüzü anlatıyoruh.

-Orası lazım değil. Sen beyefendinin sorusunun cevabını ver.

-Valla bende yalan yoh... Sesin geldiği sırada biz Ağa'yı dinliyorduh. Dönüp bahtığımızda orada sadece beyefendi ve Kamer Hanım vardı... O muydu yoksa bu muydu Allah bilir? Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım.

Albay Dayım burada yine Meşkasım'ın sözünü kesti:

-Benim aklıma bir fikir geldi. Eğer Azizüssaltana Hanım kabul ederse... Yani ailemizin kutsal birliği için küçük bir fedakârlıkta bulunursa...

-Ne yapmam gerekiyor?

-Eğer müsaade buyurursanız, ağabeyime bu küçük olayın Kamer Hanım'dan kaynaklandığını söyleyelim mesele kapansın.

-Anlamadım. Kamer ne yapmış olsun ki mesele kapansın?

-Ağabeyime Kamer'in o akşam biraz rahatsız olduğunu, bu işi de istemsiz olarak yaptığını söyleyelim konu kapansın diye düşünmüştüm.

Azizüssaltana Hanım söyleneni yeni anlamaya başlamıştı. Bir süre dudaklarını büzüp bekledikten sonra, birdenbire celallenip Albay Dayım ve bütün sülaleye, küfür, kâfir söylemediğini bırakmadı:

-Yüzsüzlük de bir yere kadar... Hiçbir şeyden utanmıyorsanız, ağarmış saçlarımdan da mı utanmıyorsunuz? Benim kızım mı böyle bir iş yapmış?..

Azizüssaltana Hanım öyle bir bağırıyordu ki toplantıya katılanlar ne yapacaklarını şaşırdılar. Elleri ayaklarına dolaştı. Onu sakinleştirmek için büyük çaba harcadılar. Sonunda sakinleşti ama bu sefer de ağlamaya başladı:

-Ben gül goncası gibi bir kız büyüttüm... Talipleri gelip gitmeye başladı... Tam da geleceğini teminat altına alacağı sırada... Akrabaları kalkmış onu kurtlar sofrasında yem etmeye kalkıyorlar... Şerefini haysiyetini yerle bir etmek istiyorlar... Allah hepinizin belasını versin... Aile birliğiniz yerin dibine batsın...

Toplantıya katılanların tümü, Kamer Hanım'ın müstakbel kocasının ve Azizüssaltana'nın müstakbel damadının şanssızlığına saygıdan olsa gerek, bir süre sessizliğe gömüldü ve bu çözümü mümkün olmayan meselenin ailenin geleceğini nasıl etkileyeceğini düşünmeye başladı.

Bu sessizliği bozan, Ferruhlika Hanım oldu. Ferruhlika Hanım ailenin ağzı bozuk, dedikoducu ve herkesin arkasından konuşan kadınlarından biriydi. Olur, olmaz herkesin işine burnunu sokar, hatta çok önemsiz konular hakkında yaptığı dedikodular, büyük kavgala-

ra, çekişmelere sebep olurdu. O zamana kadar nasıl oldu da ağzını açmadı diye herkes şaşkınlık içindeydi. Azizüssaltana Hanım'ın bağırıp çağırması ve ağlamasından ve ortama hâkim olan sessizlikten sonra birden konuşmaya başladı:

-Haklısınız Aziz Hanım... Bunlar bir genç kızın geleceğini, şeref ve haysiyetini hiç düşünmüyor.

Azizüssaltana, Ferruhlika Hanım'ın sözünü bitirmesini beklemeden, bir yandan mendille gözyaşlarını silerken şöyle dedi:

-Ağzına sağlık hanımcığım... Bunlar bir kız yetiştirmenin ve kocaya vermenin ne kadar zor olduğunu bilmiyor.

Her zaman siyah elbise giyen Ferruhlika Hanım, genellikle dini merasimler dışındaki toplantılara katılmıyordu. Her zamanki soğuk tavrı ve konuşmasıyla şöyle dedi:

-Sahi Aziz Hanım, Kamer birinci kocasıyla niye anlaşamayıp ayrıldı ki? Yanlış hatırlamıyorsam, karıkoca bile olamamışlardı.

Azizüssaltana tekrar ağlamaya başladı ve hıçkırıklar arasında konuşmaya başladı:

-Ne diyeyim hanımcığım... Onun sebebi de bu akrabalar... Kocasına büyü yaptılar... Adamı bağlattılar... Bu garibim bir yıl sabretti... Zavallı kocam bu yüzden öldü... Ama hanımcığım, bir erkeği bağlatırlarsa, o erkek ne yapsın... Başını hangi taşa vursun?

O zamana kadar sessizce bir köşede oturan Albay Dayımın oğlu Şâpûr, fışırtılı bir sesle:

-Halacığım! Bağlattılar ne demek?

Dangalakça bir soruydu. Çünkü Azizüssaltana'dan bu terimi o kadar çok duymuştuk ve ailenin kadınları, aralarında bu konuyu o kadar çok fısır fısır konuşmuşlardı ki; ne demek istediğini biz çocuklar bile anlamıştık. Ama taraflardan biri bu konuda ağzını açıp Şâpûr'a bir şey söylemeden, Esedullah Mirza söze karıştı:

-Moment, moment! Sen bu yaşa gelinceye kadar hâlâ bağlatmanın ne anlama geldiğini öğrenemedin mi?

Pûrî lakaplı Şâpûr, o üstün zekâsından beklenecek şekilde cevap verdi:

-Nasıl öğrenecektim ki?

Esedullah Mirza göz kırparak güldü ve:

-Yani San Francisco olmamış!

Kapının arkasında toplanmış olan küçük çocuklar bile ne demek istediğini anlayıp bu açıklamaya güldü. Çünkü Esedullah Mirza'nın böyle bir alışkanlığı vardı. Ne zaman kendisi veya bir başkası, bir aşk hikâyesi anlatsa ve bir kızla, bir oğlan bir odaya girse: "*San Francisco oldu*" veya "*San Francisco'ya gittiler*" diye bağırıyordu.

Esedullah Mirza açıklamasını yaptıktan sonra bir kahkaha patlatıp şöyle dedi:

-Önceden haberimiz olsaydı bir şeyler yapardık... Öyle ya da böyle bizde her türlü kilidi açacak bir anahtar bulunur... Ailemiz için de her türlü fedakârlığı yapmaya hazırız...

Esedullah'ın yaptığı bu şakaya, herkesle beraber, bütün ciddiyetini korumaya çalışan huysuz Şemsali Mirza bile güldü. Bir süre dişlerini sıkıp sesini çıkarmayan Azizüssaltana Hanım, birden delirip, ayağa kalktı ve elindeki tabaktaki karpuz dilimini, tabağıyla birlikte salonun ortasına fırlatıp bağırmaya başladı:

-Sizde hiç utanma yok mu? Ar, hayâ gibi mefhumlar nereye gitti? Şu bembeyaz saçlarımdan da mı utanmıyorsunuz? Allah senin de canını alsın, anahtarının da!

O anda yerinden kalkıp salonun kapısına doğru yürüdü. Bu sırada artık salonun kapısı ardına kadar açılmıştı; biz çocuklar salonda olup bitenleri görüyorduk. Albay Dayım araya girmek istedi ama Azizüssaltana, eliyle dayımın iteleyip o kızgınlıkla salondan dışarı çıktı.

Azizüssaltana'nın gidişinden sonra orada bulunanlar Esedullah Mirza'ya bakış ve sözleriyle serzenişte bulunsalar da o aldırmadı:

-Moment... Moment... Yok yere bana serzenişte bulunmayın... Herkesin hayrına olsun diye söyledim. Eğer yeni damat adayı da tesadüfen bağlanacak olursa; bilsinler ki biz bir akraba olarak her zaman akrabalarımızın hizmetindeyiz.

Deyip yine kahkahayı patlattı.

Albay Dayım sert sert bakarak Esedullah'ı susturdu ve şöyle dedi:

-Şakanın sırası değil... Şu anda ağabeyimin inadından vazgeçmesi için ne yapmalıyız onu söyleyin?.. Ne olursa olsun ailemizdeki bu anlaşmazlık, böyle sürüp gidemez. Bir şekilde bir çözüm yolu bulunmalı.

Esedullah Mirza yaptığı zevzekliği telafi etmek istercesine ciddi bir ifade ile:

-Şimdi tekrar dönelim o meşkûk sese... Şunu bilmek istiyorum. O meşkûk sesin Kamer'den çıkmadığı ne malum? Yüz bin kere maşallah, benim yediğimin üç katı yemek yiyen böylesine şişman birinden bu sesin çıkması çok normal... Bir an kendini tutamamış olabilir...

Şemsali Mirza yine kızdı ve sinirli sinirli:

-Olay bir komediye dönüştü. Bu durumda müsaadenizle ben...

-Moment... Moment... Rica ederim sinirlenme abi. Ben bütün ciddiyetimle bir çare bulmaya çalışıyorum... Albayıma sormak isterim. Azizüssaltana'nın onayını almanıza gerek var mı? Doğrudan doğruya Ağa'ya: "*Bu işi Kamer yaptı*" deyiverin olsun bitsin.

Bu teklif herkesi düşünmeye mecbur etti. Evet, aslında olayı Azizüssaltana'ya söylemenize ne gerek vardı ki?

Biraz düşündükten sonra Albay Dayım şöyle dedi:

-Ben abimle enişteni barıştırmak için çok çalıştım ama başaramadım. Benim sözüme inanmıyorlar. Acaba bu soruna bir çare bulması için Nâsırulhukemâ'ya rica etsek nasıl olur?

Herkes bu düşünceyi uygun buldu. Çağırması için, Meşkasım'ı bizim evin karşısında oturan ve yıllardır aile doktorumuz olan Nâsırulhukemâ'ya gönderdiler.

Çok geçmeden gözleri şişmiş, kat kat gerdanıyla Nâsırulhukemâ geldi. Girdiği her mecliste söylediği ilk söz: "*Allah sağlık, selâmet versin*" idi. Herkesi selamlayarak:

-Allah sağlık, selâmet versin...

Albay Dayım olup biteni doktora anlatınca, hiç itiraz etmeden kabul etti. Hatta vicdanını rahatlatmak için, hiç düşünmeden, zavallı kızın suçlu olduğunu söyledi.

-Evet efendim... Evet... Bendeniz defalarca Asizüssaltana Hanım'a Kamer Hanım'ı tedavi ettirmesini söyledim... Bu kız çok şişman... Çok yiyor... Gaz yapıcı şeyler yiyor... Çok akıllı olduğu da söylenemez... Akıl kıt, mide de gaz yapıcı şeylerle dolu olunca, bu tür olaylar kaçınılmaz oluyor.

Dr. Nâsırulhukemâ, Albay Dayım ve toplantıya katılanların teşekkürünü beklemeden: "*Allah sağlık, selâmet versin*" diyerek kalkıp, Dayıcan Napolyon'un evinin yolunu tuttu.

Yaklaşık yarım saat Esedullah Mirza'nın anlattığı saçma sapan hikâyeler ve yaptığı şakalarla geçtikten sonra, Dr. Nâsırulhukemâ geri geldi. Çok mutlu ve neşeli gözüküyordu:

-Allah sağlık, selâmet versin... Allah'a şükür yanlış anlama bertaraf edildi... Ağa acele hüküm verdiği için pişman oldu. Yarın bu hatasını telafi edeceğini söyledi. Razı edinceye kadar benim de canım çıktı... Hatta o gece sesi bizzat duyduğum ve nereden geldiğini teşhis ettiğim konusunda merhum babamın üstüne yemin ettim.

Herkesin, özellikle de Albay Dayımın mutluluğunu anlatacak kelime bulamıyorum. Benim de mutluluktan içim içime sığmıyordu. Doktorun ellerine sarılıp öpmek istiyordum. Esedullah Mirza keyfinden parmaklarını şakırdatıyor ve kahkahalar atarak doktoru, Birleşmiş Milletler üyeliğine önereceğinin sözünü veriyordu. Ben de onun yaptığı bu şakalar yüzünden gülmekten katılıyordum. Esedullah Mirza gitmek için yerinden kalktığı sırada gülerek:

-Moment!.. Elhamdülillah ailemizin birliği kurtuldu. Ama çok dikkatli olun ve sakın Kamer'in müstakbel koca adayı bu olanları duymasın. Çünkü bu kez de Allah göstermesin adam kendi kendini bağlar. Bu defa da San Francisco olmazsa, Azizüssaltana Hanım ne kadar kilit ve anahtarınız varsa hepsini kırıp atar ona göre!

Misafirler Albay Dayımla vedalaşıp giderken, gözüm büyük Dâhî Pûrî'ye takıldı. Çok süklüm püklüm bir hali vardı. Anlaşmazlığın ortadan kalkmasından çok rahatsız olduğu belliydi. Ama ben çok mutlu olduğum için onu düşünecek halde değildim. Bu mutlu haberi babama vermek için evimize doğru koştum. Babam bu habere çok sevinmedi ve alçak sesle:

-Aptallığına doymasın, dedi.

Annem yine yalvarıp, rica etmeye başladı:

-Görüyorsun ki o alttan almış. Sen de alttan al. Kurbanın olayım, babanın canı için bırak artık şu işin peşini.

Gece olmuştu ve benim artık Leyla'yı görme ümidim kalmamıştı. Ama onu hayal ederek ve görmeyi ümit ederek rahat bir uykuya daldım.

3

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Uzaktan gelen bir sesle uykudan uyandım. Bir adam kesik kesik feryat ediyordu. Ağzını kapatmışlar gibi:

-Hır... Hır... Hı... Hı.. Hırsız vaaaar!

Yerimden top gibi sıçradım. Babamla annem de uyanmışlardı. Kulak kesilip dinledim: Dayıcan Napolyon'un sesiydi. Avluya bakan verandada bağırıyordu. Ses birden kesildi. Arkasından koşuşturma sesleri gelmeye başladı. Babam, annem, kardeşim ve ben cibinliklerimizden dışarı fırladık. Nökerimiz bir sopa kaptığı gibi Dayıcan'ın evine doğru koşmaya başladı. Biz de pijamalarımızla onun peşinden koşturduk.

Uykudan yeni sıçramış olan Meşkasım, Dayıcan'ın bahçe kapısını açtı.

Korku ve şaşkınlık içindeki Leyla, kardeşi ile birlikte bir odanın kapısında dikiliyordu.

-Ne oldu Meşkasım?

-Valla bende yalan yoh... Biz...

-Ağa'nın sesi miydi o?

-Zannederim Ağa'nın sesiydi.

Hepimiz birkaç odadan geçtikten sonra, Dayıcan'ın yaz gecelerinde yattığı balkonun kapısına geldik. Dayıcan yazları, ayvana koydurduğu büyük, tahta bir yatakta yatıyordu. Dayıcan'ın odasıyla ayvan arasındaki kapı kilitliydi. Kapıyı ne kadar yumruklardıysak da bir cevap alamadık ve kapı açılmadı.

Meşkasım başına vura vura dövünmeye başladı:

-Vay anam vaaay! Ağa'yı kaçırdılar!

-Leyla'nın oldukça genç olan annesi çığlık çığlığa:

-Ağa! Ağa neredesin? Allah canımı alsın ki kaçırdılar Ağa'yı!

Leyla'nın annesi Dayıcan'ın ikinci karısıydı. Dayıcan on üç yıl birliktelikten sonra, çocuğu olmuyor diye birinci karısını boşamıştı. Napoléon Bonaparte'ın da evliliği on üç yıl sürmüş ve o da Jozefin'den boşanmıştı. Dayıcanla Napoléon'un boşanmalarındaki büyük benzerlik, Dayıcan'ın hayatında derin izler bırakmıştı. Daha sonraları, Dayıcan'ın, Napoléon'la olan kader benzeşmesi nedeniyle kendisini de Fransız imparatorun kaderi gibi bir kaderin beklediğine inandığının farkına vardık.

Babam der demez Meşkasım bir merdiven getirdi. Önce kendisi, arkasından da babam ve beyaz uzun donunun üstüne geçirdiği bir gömlek ve elinde tüfeğiyle Albay Dayım, daha sonra da Pûrî ve ben acele acele balkona çıktık. Dayıcan'ın cibinliğinin bir tarafındaki ip koptuğu için iki ipe asılı kalmış olan cibinlik bir tarafa düşmüştü. Dayıcan Napolyon'dan ise hiçbir iz yoktu. Aşağıdaki Leyla'nın annesi titrek bir sesle soruyordu:

-Ne olmuş?.. Ağa nerede?.. Çabuk balkon kapısını açın...

-Valla bende yalan yoh... Sanırsın ki Ağa duman olup havaya uçmuş...

Tam o esnada hafif bir ses duyuldu. Herkes o tarafa bu tarafa baktı. Yatağın altından bir inleme sesi geliyordu. O an babam herkesten önce eğilip yatağın altına baktı.

Hayhaaa!.. Ne yapıyorsun orada Ağa?

Tekrar bir ses duyuldu. Ancak ne dediği anlaşılmıyordu. Dayıcan'ın dili tutulmuştu sanki. Babam ve Meşkasım, orada bulunanların da yardımıyla yatağı biraz kenara çekti. Dayıcan Napolyon'un kolundan tutup yatağın altından dışarı çıkardı ve hep birlikte onu yatağın üzerine yatırdılar.

-Ağam, yatağın altında ne işiniz var? Hırsız nerede?

Dayıcan'ın gözleri kapalı idi ve rengi kaçmış, dudakları titriyordu.

Meşkasım Dayıcan'ın ellerini ovuşturuyordu. Balkon kapısı açılınca kadınlar ve çocuklar da balkona doluştular. Babasını o halde gören Leyla ağlamaya başlamıştı ve annesi başına, göğsüne vura vura dövünüyordu. Meşkasım alçak sesle:

-Ağa'yı yılan sohtu galiba! Dedi.

Leyla'nın annesi:

-Kazık gibi dikilip durmayın. Bir şeyler yapın.

-Meşkasım koş Dr. Nâsırulhukemâ'yı getir. Söyle çok çabuk buraya gelsin.

Nâsırulhukemâ doktor çantasını kapıp üstünde pijamasıyla çabucak geldi. Dayıcan'ı muayene ettikten kısa bir süre sonra:

-Allah sağlık selamet versin. Önemli bir şey değil. Biraz korkutmuşlar! dedikten sonra çantasından çıkardığı bir şişeden içine birkaç damla ilaç damlattığı suyu Dayıcan'a içirdi. Bir iki dakika sonra gözlerini açan Dayıcan, şaşkın şaşkın bir o yana bir bu yana baktı. Gözleri Dr. Nâsırulhukemâ'ya takılınca bir süre donup kaldıktan sonra, birdenbire doktorun göğsüne koyduğu elini sert bir şekilde iterek boğuk bir sesse bağırdı:

-Keşke ölseydim de hem hain hem de yalancı olan şu doktoru görmeseydim.

-Allah sağlık selamet versin... Ne oldu Ağa? Şaka ediyorsunuz herhalde!

-Hayır, şaka maka yapmıyorum. Çok ciddiyim.

-Ben bir şey anlamadım Ağa. Ne oldu?

Dayıcan yatağın üstünde biraz doğrularak, parmağıyla çıkış yolunu göstererek bağırdı:

-Buyurun. Kardeşimin evinde aleyhime hazırladığınız oyundan haberim olmadı mı sanıyorsunuz?

-Kendinizi yormayın lütfen Ağa... Kalbinize zarar.

-Kamer Hanım'ın karnındaki gazın seni ilgilendirmediği gibi, benim kalbim de seni ilgilendirmez!

Hemen hemen herkes ne olup bittiğini az çok anladı. Gözler muhbiri aradı. Meşkasım'ın Pûrî'ye bakması dikkatimi çekti. Biraz huzursuz olan Pûrî, kimseyle göz göze gelmemek için bakışlarını kaçırıyor ve o tarafa bu tarafa bakıyordu.

Dayıcan sesini daha da yükselterek:

-Ben iyiyim. Bir şeyim yok... Doktora da ihtiyacım yok... Buyurun doktor bey, gidin ve yalan söylemek için başka planlar yapın!

Albay Dayım sözü değiştirmek için:

-Abi! Ne oldu? Hırsız mı geldi?

Doktoru görünce olup biteni unutmuş olan Dayıcan, ürkek gözlerle etrafı süzdükten sonra şöyle dedi:

-Evet hırsızdı... Ayak seslerini bizzat duydum... Gölgesini gözlerimle gördüm... Hemen kapıları kapatın!

Bu söyleri söylerken birden babamı gördü. Dudaklarını buruşturup, dişlerini sıktı. Gözlerini bir noktaya dikip bağırdı:

-Bunların ne işi var burada? Benim evim yolgeçen hanı mı? dedikten sonra da ince, kemikli parmağıyla çıkış yolunu gösterip gürledi:

-Dışarı!

Babam çok sert bir bakış attıktan sonra, bir yandan yola revan olurken, bir yandan da alçak sesle şöyle diyordu:

-Suç bizde. Uykumuzu piç edip buraya geldiğimiz için suç bizde... Kazirun Cengi kahramanı, yatağın altında hırsız korkusundan kalp sektesi geçiriyordu neredeyse.

Alçak sesle söylemiş olsa da babamın dediklerini duyan Dayıcan, çevik bir hareketle yataktan inip, Albay Dayımın elindeki tüfeği kapmak istedi ama dayım, tüfeği arkasına götürüp ona engel oldu.

Doktor da şaşkınlık ve korku içinde çantasını alıp, kapıya doğru iki adım ilerledi. Ben de evin yolunu tutan annemin peşinden yola koyuldum. Ama oradan ayrılmadan önce, son bir kez daha Leyla'ya baktım ve yaşlı gözlerle bakışını hatıra olarak yanımda götürdüm.

Dayıcanın hırsızı yakalama stratejisini anlattığı konuşmasının sesi, bizim eve kadar ulaşıyordu.

Dayıcan ve görevlendirdiği kişilerin yaptıkları arama bir yere varmadı ve yaklaşık yarım saat sonra ses seda kesildi.

Ben olaydan çok etkilendiğim için bir türlü uyuyamıyordum.

Pûrî'nin, Dayıcanla babam arasındaki anlaşmazlığı bertaraf etmek için, aile fertlerinin yaptığı her şeyi mahvettiği aşikârdı. Dayıcan'ın balkonundaki tepkisinden, Nâsırulhukema vasıtasıyla bulunan çözümü Dayıcan Napolyon'a haber verdiği belliydi. Kazma dişlerini ağzına dökmek istiyordum. Aşağılık herif! Gammaz! Keşke Albay Dayım da oğlunun ihanetinin farkına varmış olsaydı. Eğer farkına varmadıysa, bunu ona ben anlatmalıydım.

Neredeyse gecenin yarısı kadar bir süre uyumamış olmakla beraber, sabah her zamankinden daha erken uyandım. Evdekilerden kimse henüz uyanmamıştı. Sessizce bahçeye gittim.

Çiçekleri sulamakla meşgul olan Meşkasım'ın halini görünce donup kaldım ve çok şaşırdım. Pantolonunun paçasını dizlerinin altına kadar kıvırmış, Dayıcan'ın çiftesini omzuna asmıştı ve bu akıl almaz kılıkta çalışıyordu.

-Meşkasım! Bu tüfeği niçin...

Meşkasım endişeli endişeli etrafa baktıktan sonra:

-Babam! Çabuh evine dön!

-Niye Meşkasım? Ne oldu ki?

-Bugün çok kötü bir gün. Kıyamet bugün gopacak!.. Babana ve annene de söyle bugün bu taraflara hiç gelmesinler.

-Niye gelmesinler? Ne oldu?

-Valla babam! Bende yalan yoh... Bugün çoh endişeliyim... Ağam sizlerden biri şu ceviz ağacından bu tarafa bir adım bile atsa galbinin ortasına gurşunu sıhmamızı emretti.

Meşkasım'ın suratı asık olmasa ve sert sert bakmasa, şaka yapıyor sanırdım. Tüfeği bir omzundan ötekine alırken:

-Dünkü hırsızı, sabahın köründe bizim damdan öbür dama atlarken yahaladıh. Şu Abbas ağa... Bu güvercin tutkunu Abbas Ağa var ya? Onu yahalayıp eve getirdi...

-Ne yaptınız ona?

-Valla bende yalan yoh?.. Ağa iki, bir demeden vurmah istedi. Biz şefaat edip gurtardıh. Ellerini bağladıh ve bodruma kilitledik. Biz de nöbet tutuyoruz...

-Bodrumda mı? Niye polise teslim etmediniz?

-Sen ne sanıyorsun babam? Ağam bugün onu bahçede darağacına çekecek!

Ben bir an çok korkup sustum. Meşkasım tekrar o tarafa bu tarafa bakıp:

-Siz de bizimle çoh gonuşmasanız iyi olur... Eğer Ağa sizinle gonuştuğumu anlarsa, bizi de ortadan galdırabilir...

-Meşkasım, hırsızı yakalamanın bizimle ne ilgisi var?.. Dayıcan bize neden kızdı ki?

Meşkasım başını sallayarak:

-Sizinle ne ilgisi mi var diyorsun babam?.. Hırsızın kim olduğunu bilseydin... O zaman durumun vahametini daha iyi anlardın... Vah ki vah!.. Allah esirgesin. Allah hayırlara tebdil etsin.

Ben büyük bir merakla sordum:

-Hırsız kim Meşkasım? Ne çalmış?

-Valla bende yalan yoh... Allah'ın bildiğini kuldan niye saklayım!... Vay ki vay babam! Vay ki vay!.. Amanın Ağa geliyor!.. Çabuh kaç çabuh! Gençliğine yazıh hemen kaç!.. Veya şu şimşirin arhasına sahlan!

Meşkasım baktı ki benim kaçmaya fırsatım yok, beni üst üste yığılmış yapraklarının arasına saklanabileceğim büyük şimşir ağacına doğru itti. Kendisi de çiçeklerle meşgul olmaya başladı. Dayıcan Napolyon Meşkasım'ın yanına geldiği zaman, o sinirli halini görünce çok korktum.

Konuşmaya başlayınca, konuşmasının tonundan haddinden fazla sinirli olduğunu anladım.

-Kasım, sen hırsızı korumayacak mıydın? Bu işlerin sırası mı şimdi?

-Merak etmeyin Ağam, Biz buradan da onu gözaltında dutarız.

-Bura nere, bodrum nere? Buradayken nasıl bodrumdaki birini gözaltında tutuyorsun?

-Biz dakka başı gidip bahıyoruz... Peki Ağam, ne yapacahsınız ona? Aşsız ekmeksiz bırahmah olmaz... Onu burada tutmanın bir sürü külfeti var. Polise teslim etseniz de biz de rahat etsek nasıl olur?

-Polise vermek mi? İtiraf ettirmedikçe bırakmam onu... Özellikle de, sanıyorum ki onu şu adam tahrik etmiştir!

Dayıcan "şu adam" derken, eliyle de bizim evi gösteriyordu. Bu sırada Meşkasım'ın telaşlandığını hissettim. Bu arada şimşir yapraklarının arasında gizlendiğim tarafa da kaçamak bir bakış attığını gördüm. Dayıcan şöyle devam etti:

-Bu Hamdullah bir, iki sene kadar onun nökeri idi... Hırsız falan değildi... Allah'ını kitabını bilir, dürüst bir adamdı... Nasıl oluyor da bu adam benim evime hırsızlığa geliyor! Tahrik ettiklerinden eminim... İşin içinde mutlaka bir bit yeniği var!

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Bize göre, işi, gücü yoh herhalde!.. Bir şeyler bulurum düşüncesiyle gelmiş olmalı!

Dayıcan düşünceli düşünceli bir süre öylece kaldı. Bu arada Meşkasım kendi işleriyle meşgul oldu. Ara sıra da benim saklandığım sığınağa göz atıyordu. Dayıcan birden boğuk bir sesle:

-Biliyor musun Kasım? Şu anda ben ağzından çıkanı kulağı duymayan şu habis adamı düşünüyorum.

-Kimi Ağam?

Dayıcan başıyla işaret ederek bizim evi gösterdi ve şu beyti okudu:

Hep şerefsizlik etmişse bir kişi,
Başkasının şerefiyle olur mu işi?[1]

Bu adamın oturup, kalkıp çeşitli melanetler yapmasından korkuyorum.

-Valla Ağam, mahkemede davalıyla davacıya şeker, şerbet ikram etmezler ki!

Sonra da sanki konuyu değiştirmek istedi. Çünkü saklanmış olsa da, her halükarda orada bulunan bir şahidin huzurunda böyle netameli bir konuda konuşmak istemiyordu:

-Ağam, bütün bu söylenenleri unutsan ve hayırlısıyla bir şekilde barışsanız nasıl olur?

-Bu adamla mı barışacağım?

1 Yekî kerde bî âbrûî besî Çe gam dâred ez âbrû-yi kesî (Sa'dî) Gülistan, Be kûşiş-i Dr. Halil Hatib-i Rehber, Tahran 1348 h.ş. / 1969. S.395.

Dayıcan bu soruyu öyle büyük bir kızgınlıkla söyledi ki, Meşkasım'ın ödü patladı.

-Biz bir şey demedik Ağam... Yoh, olmaz. Barışmah olmaz. Sizi çok küçük düşürdü.

-Her neyse, orda burda ileri geri konuşmasından korkuyorum.

-Valla Ağam, bildiğimiz gadarıyla bana söylemediğiniz bir şey galmadı.

-Niye anlamıyorsun Kasım! Dün gece olup bitenleri hatırlıyorsun değil mi?.. Biraz rahatsızlanmıştım... Bir süre bayılmışım... Tam giderken ne dediğini hatırlıyorsun değil mi?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Biz bir şey hatırlamıyoruz.

-Nasıl hatırlamazsın?.. Öyle bir söz söyledi ki, duyan benim hırsızdan korktuğumu sanır.

-Estağfurullah Ağam, o nasıl söz? Siz ve korhu ha!

-İşte bu!.. Kimse bilmese bile, bütün cenklerde, seyahatlerde ve başımızdan geçen bütün olaylar sırasında yanımda olan sen biliyorsun ki korkunun bizim kitabımızda yeri yok!

-Valla ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Yukarıda Allah var. Bu tür yahıştırmalar size uymaz. Bugünkü gibi hatırlıyorum. Kazirun Cengi'nden önceki bir zamanda, Allah rahmet eylesin Sultanali Han, cahil cesareti ve korhusuzluğu yüzünden nasıl Ağamın tuzağına düştü. Hırsızların çadırımıza saldırdığı geceyi hatırlıyor musun Ağam?.. Sanki dün olmuş gibi... Maşallah bir gurşunla üç hırsızı yere sermiştiniz...

-Üstelik o devirdeki vahşi ve korkusuz hırsızları!.. Bugünün hırsızları onların yanında süt çocuğu sayılır!..

Meşkasım heyecanla:

-Biz de o kadar cesur ve gorhusuz olmamıza rağmen, Allah'ın bildiğini sizden ne sahlayım, biz de çok korhmuştuk. O azılı hırsızlar sonunda nasıl da elinize, ayağınıza düşmüştü? Nasıl yalvarıp yaharıyorlardı değil mi? Sanki dün olmuş gibi... Adı Seyyid Murat'tı değil mi?

-Eveeet. Biz Seyyid Murat'ı görmüştük.

-Soyu, sopu gurusun! Ne gadar şerefsiz ve acımasız biriydi!

Meşkasım öylesine heyecanlanmıştı ki, sanırsın benim de o yakınlarda saklanmış olduğumu unutmuştu. Dayıcan Napolyon'un da gözleri parlıyordu. Her ikisinin de zafer sarhoşluğuyla gözleri parlıyordu. Anlattıkları olayların tamamıyla gerçek olduğundan ikisinin de kuşkusu yoktu. Sanki olayları ve kişileri, oldukları gibi, gözlerinin önünde görüyorlardı.

Her ikisi de mütebessim yüzler ve parlayan gözlerle bir süre, sessiz sessiz, uzaklara daldılar. Dayıcan birden kendine geldi ve suratını asarak:

-Ama Meşkasım! Bütün bunları sadece sen ve ben biliyoruz... Eğer... Eğer bu pis ağızlı herifle o saf doktor ağız birliği yapıp da orda burda filan adam hırsızın korkusundan baygınlık geçirdi diye söz çıkarırlarsa... O zaman benim bunca yıllık şeref ve haysiyetim ne olacak?

-Kim inanır ki ağam? Bu memlekette senin ne gadar cesur ve yürekli biri olduğunu bilmeyen mi var?

-Herkesin kulağı ve gözü var. Adım gibi biliyorum. Bu adamın benim şanıma, şöhretime ve itibarıma halel getirmek için yapmayacağı şey yoktur.

Birden Meşkasım ağacın dalları arasında gizlenmekte olduğumu hatırladı. Kaçamak bakışlarla ağaca doğru baktı ve:

-İstersen bunu daha sonra konuşalım Ağam, Şimdilik fol yoh yumurta yoh!..

-Saçma sapan konuşma Meşkasım. Bunlar bugünden itibaren damda davul çalmaya başlarlar...

-Biz de inkâr ederiz... Ağanın başı dönmüştü deriz...

-Evet ama... Dedikten sonra, Dayıcan derin bir düşünceye dalmıştı. Meşkasım konuşmaya devam etti:

-Ağa'yı yılan sohtu desek nasıl olur?

-İyice zırvaladın Meşkasım. Bir adamı yılan soksa, hemen ertesi gün iyileşebilir mi?

-Nasıl iyileşmez... Bizim bir hemşerimiz vardı...

-Anladık Meşkasım. Hemşerin varsa var. Yılanı bir tarafa bırak.

Meşkasım da düşünceye dalmıştı.

-Hah, şimdi anladım Ağam. Ağa gavunla bal yemişti, guluncu galhmıştı deriz.

Dayıcan cevap vermedi ama belli ki bu teklifi de kabul etmemişti. Bir süre daha sessizlik içinde geçtikten sonra Meşkasım tekrar konuştu:

-Ağam biliyorsunuz ki...

-Neyi biliyorum Meşkasım?..

-Eğer bana soracah olursanız, şu hırsızı bırahalım gitsin. Böylesi daha iyi olur sanıyorum.

-Hırsızı mı bırakalım? Şu bodruma koyduğumuz hırsızı mı?

-Eğer hırsızı yahaladığımız anlaşılırsa... O zaman herkes hırsızdan söz edecek... Daha sonra da dün gece olup bitenleri herkese anlatacahlar...

-İyice saçmaladın Kasım!

-Bizi ilgilendirmez Ağam ama bu hırsızı bırahırsanız her türlü kaza ve baladan da gurtuluruz. Şimdilik şu güvercinciden başga kimse hırsızı yahaladığımızı bilmiyor. Yani yabancılardan kimse bilmiyor. Güvercinci de bizimle aynı fikirde olur kimseye bir şey söylemez.

Dayıcan çok düşünceliydi. Uzunca bir süre sessiz kaldıktan sonra:

-Haklısın Meşkasım!.. Bizim ailemiz her zaman büyüklük göstermiş ve affedici olmuştur. Bu bizim geleneğimizde var. Bu zavallıya gelinceye kadar akşam olur. Biçare fakirlikten böyle bir işe girişmiş. Çocukların başı, gözü sadakasına suçunu bağışlamamız çok iyi olur... dedikten sonra birkaç saniye bekleyip, şu beyti okudu:

Hiç durmadan iyilik yap ve Dicle'ye at,
Ki Tanrı, çölde iyiliğinin karşılığını versin.[2]

Ve şöyle devam etti:

-Yürü Meşkasım... Şu adamın elini, ayağını çöz ve bir an önce yok olmasını söyle. Bu işi ben yapıyorum de. Eğer Ağa farkına varırsa benim kafamı keser de.

Meşkasım koştura koştura efendisinin emrini yerine getirmek için gitti. Bu arada Dayıcan, düşünceli düşünceli volta atmaya başladı.

Meşkasım birkaç dakika sonra, omzunda tüfekle, yabangülüyle dört bir yanı sarılmış olan kameriyedeki bankta oturmakta olan Dayıcan'ın yanına geldi. Zevkten ağzı kulaklarına varıyordu:

2. To nîkî mî kon o der Dicle endâz, Ki İzed der biyâbânet dehed baz. (Sa'dî)
Bu beytin tam karşılığı olan Türkçe deyim: "İyilik yap, denize at, balık bilmezse Hâlık bilir." Şeklindedir.

-Allah sizi başımızdan eksik etmesin Ağam!.. Ne gadar dua etti bilemezsiniz. Büyüklük, aslında sizin soyunuzda, ganınızda var. Şu Seyyid Murad'ı hatırlıyor musunuz? Biraz aczini beyan edip yalvarınca bağışladığınız yetmez gibi, bir de harçlık vermiştiniz.

Gözünü cevizin dallarına dikmiş olan Dayıcan, esefle şöyle dedi:

-Ama Kasım, bütün bunları kim biliyor ki? Belki ben de başkaları gibi acımasız davransaydım daha iyi olurdu. Kim bilir belki de benim yumuşak kalpli oluşum hayatta geri kalmama neden oldu.

-Böyle şeyler söylemeyin Ağam, biz de biliyoruz, herkes de biliyor ki bu işte yabancı parmağı vardı... Daha dün çarşıda senden söz ediyorlardı. *"Eğer İngilizlerin arası onunla kötü olmasaydı, neler yapardı neler"* dedim.

-Evet, eğer İngilizler ve işbirlikçileri olmasaydı ben çok işler yapardım çoook.

Meşkasım İngilizlerin Dayıcan'a olan düşmanlıklarını ondan o kadar çok dinlemişti ki; bu düşmanlığın tüm safhalarını en ufak detaylarına kadar ezbere biliyordu. Tekrar sordu:

-Söyler misin Ağam, sahi bu İngilizler niçin sana garşı bu gadar kötülerdi?

-Bu müzevir, kurt İngilizler vatanını, milletini, suyunu, toprağını seven herkese düşmandır. Napoléon'un ne günahı vardı ki adamı kara çula oturttular? Adamı kahrından öldürdüler? Adam sadece vatanını seviyordu. En büyük günahı da vatanını sevmesiydi.

Dayıcan büyük bir heyecan ve teessürle konuşuyor, Meşkasım da onu başıyla tasdik ve beddua ediyordu:

-Yarabbi! Ali el-Murtaza[3] hakkı için boğazlarından tatlı bir su geçmez inşallah!..

-Benim vatanımı sevdiğimi anladıkları zaman bana düşman kesildiler... Özgürlükçü olduğum için... Meşrutiyetçi olduğum için...

Ben gizlendiğim yerde çok yorulmuştum. Ayaklarım uyuşmuştu. Ses çıkarmadan biraz kıpırdamaya çalışırken, beklenmedik bir olay karşısında donup kaldım.

Dayıcanla Meşkasım'ın konuşmalarını duymuş olmalı ki babam, yavaş yavaş kameriyeye doğru gidiyordu. O an kalbim duracak san-

3. Hz. Ali.

dım. Tanrım! Nasıl bir olay çıkacak acaba? Ben, bulunduğum yerden babamı görüyordum ama onlar bir dizi yabangülünün arkasında kaldığım için beni göremiyorlardı. Babamın onların ne konuştuklarını duymak için geldiğine hiç şüphe yoktu. Çünkü sessizce yaklaşmıştı... Tanrım sen acı!

Dayıcan biteviye meşrutiyet için yaptığı fedakârlıklardan söz ediyordu:

-Şimdi herkes meşrutiyet taraftarı oldu... Herkes meşrutiyet için çalıştığını söylüyor... Ama biz konuşmadığımız için unutulduk.

Tam bu sırada birden babamın kulak tırmalayan kahkahaları yükseldi. Zoraki kahkahalar atarken şöyle bağırıyordu:

-Colonel Liakhov'un[4] Kazakları da artık meşrutiyet mücahitleri arasında sayılıyorlar!

Aralarında sadece yabangüllerinden bir duvar vardı. Ben korku içinde Dayıcan'ın tepkisini görmek için kafamı uzattım. Yüzü mosmor olmuştu. Yüzünün bütün sinirleri çekilmiş, titriyordu. Birkaç saniye hareketsiz kaldıktan sonra birden sıçrayıp Meşkasım'a doğru koştu. Aşırı sinirlendiği için gırtlağından zorla çıkan bir sesle bağırdı:

-Tüfek...Kasım tüfek!

Meşkasım'ın elinden tüfeği almak için elini uzattı.

-Sana tüfeği ver dedim Kasım!

Meşkasım bir omuz hareketiyle tüfeğin kayışını elinde kaydırıp, tüfeği arkasına sakladı. Öbür elini de yaklaşmasın diye Dayıcan'ın göğsüne koydu.

Babam, Dayıcan'ın ürkütücü ses tonundan ne olacağını tahmin etmiş gibi çabucak uzaklaştı oradan. Dayıcan bas bas bağırıyordu:

-Hain dangalak duymadın mı? Tüfeği ver dedim!

Meşkasım çok çabuk bir hareketle Dayıcan'ın elinden kurtuldu ve elinde tüfekle kaçtı. Dayıcan da ağaçların arasında deliler gibi onu kovalamaya başladı.

Meşkasım bir yandan koşarken, bir yandan da:

-Ağam! Ali el-Murtaza hakkı için, çocuklarının başı için bağışla! Halt etti... Anlamadı... diye bağırıyordu.

4. Colonel Liakhov (Öldürülüşü: 1917): Kaçarlardan Muhammedalişâh zamanı(1905-1909)'nda İran'daki Kazak birliklerinin komutanı olan Rus albayı.

Ben de artık saklandığım yerden çıkmıştım ve şaşkınlık içinde bu olan biteni izliyordum. Hareket etme ve düşünme yetilerimi yitirmiştim.

Bahçe çok büyük olduğu için kaçabilecek çok yer vardı. Meşkasım kendinden hiç beklenmeyen bir hızla koşuyordu. Dayıcan da arkasından nefes nefese onu kovalıyordu. Aniden Meşkasım'ın ayağı kuru bir ağaç dalına takıldı ve yere kapaklandı. O anda da bir silah sesi duyuldu.

-Ah anam yandım. Ölüyorum Allah'ım!

Meşkasım'ın sesi beni kendime getirdi ve hemen o tarafa doğru koştum. Dayıcan, tüfeğin üstüne düşmüş olan Meşkasım'ın hareketsiz vücudunun başında öylece kalakalmıştı.

-Ağam, Ağam, Kasım'ı öldürdün!

Dayıcan onu kaldırmak için eğildiği zaman, Meşkasım'ın yürek paralayan iniltisi duyuldu:

-Hayır, hayır... Ağam elleme!.. Bırah da şuracıhta öleyim!..

Dayıcan geri çekildi ve beni yanı başında görünce bağırdı:

-Koş evlat koş... Koş Dr. Nâsırulhukemâ'yı getir. Koş... Koş yavrum!..

O anda boğazımda bir şeyler düğümlenmişti ama olağanüstü bir gayret sarf ederek Dr. Nâsırulhukemâ'nın evine doğru koştum. Şans eseri o an Doktor da çantası elinde dışarı çıkıyordu. Bir hastaya gidecekti herhalde.

-Dr. Bey koşun! Meşkasım vuruldu!..

Albay Dayım'ın nökeri, bahçe kapısında, oradan geçerken kurşun sesini duyup toplananlara, önemli bir şey olmadığını ve çocuklardan birinin elinde bir çatabat patladığını anlatıyordu.

-Vay anam vay!.. Ne büyük ıstırabı varmış meğer!.. Ateş basmış gibi yanıyor!.. Mekke'ye gitme işi ahrete kaldı galiba!..

Doktorun peşi sıra Meşkasım'ın etrafında halkalanmış olan seyircilerin yanına geldiğimde, Leyla'yı gördüm. Bir yandan ağlıyor, öte yandan da bir yanağı yerde yatan Meşkasım'ın alnına ıslak mendil koyuyordu.

-Ağam bana söz ver!.. Beni Hz. Masûme[5]'nin haziresinde toprağa vereceğine söz ver!

Doktor Meşkasım'ın yanına diz çöktü ve onu çevirmeye çalışınca, Meşkasım acı bir çığlık attı.

-El vurmayın bana!..

-Meşkasım Doktor bey geldi!..

Meşkasım başını biraz çevirip doktoru görünce iniltili bir sesle:

-Saygılar doktor! Evvel Allah, sonra siz dohdor!..

-Allah sağlık sıhhat versin. Ne oldu Meşkasım?.. Kurşun nerene geldi?.. Kim ateş etti?..

O zamana kadar bir kenarda duran babam, eliyle Dayıcan'ı göstererek yüksek sesle:

-İşte şu adam!.. Şu katil!.. Allah izin verirse, darağacında ipi ben atacağım boynuna!..

Bu arada annem, Dayıcan'ın cevap vermesine fırsat vermeden, yalvara, yakara ve çeke çeke, babamı oradan uzaklaştırdı.

-Allah sağlık, sıhhat versin Meşkasım. Nerene geldi kurşun? Meşkasım söyle bakalım kurşun nerene geldi?

-Meşkasım yüzüstü hiç kıpırdamadan yatıyordu. İnleyerek:

-Valla bende yalan yoh... Goltuk altımda bir yere geldi...

Dr. Nâsırulhukemâ eliyle işaret ederek Dayıcan'dan yardım istedi ve Meşkasım'ı çevirmeye çalıştılar.

-Allah sağlık selamet versin... Yavaş!.. Yavaşça çevirelim!..

-Ay anam of!.. Yarabbi, o kadar savaşa gatıldık bir şey olmadı, ecel geldi Ağamın bahçesinde buldu bizi!.. Doktor bey, gurbanın olayım, eğer iyi olacak gibi değilse söyle de şahâdet getireyim!..

Doktor Meşkasım'ın gömleğini açtığında şaşkınlıktan herkesin ağzı açık kaldı. Çünkü Meşkasım'ın bedeninin hiçbir yerinde yara yoktu.

-Pekalâ Meşkasım, kurşun nerene geldi?

Meşkasım gözlerini açmadan cevap verdi:

-Valla bende yalan yoh... Biz gendimiz de neremize geldiğini bilmiyoh... Siz neremize geldiğini görmediniz mi?

5.Hz. Masûme: Şiilerin dördüncü imamı (On iki imamın dördüncüsü) olan Mûsâ ibn-i Cafer'in kızıdır. Tahran'ın güneyinde Şiilerce kutsal sayılan Kum kentinde medfundur. Şiilerin önemli ziyaretgâhlarından biridir.

-Allah sağlık, afiyet versin ve de geçmiş olsun!.. Benden bile sağlıklısın.

O dakikaya kadar tutulan nefesler bırakıldı. Sevinç çığlıkları arasında şakalar yapılmaya başlandı.

Dayıcan yerinden yavaş yavaş doğrulmaya çalışan Meşkasım'ın kıçına bir tekme attı.

-Kalk defol! Artık bana da mı yalan söylüyorsun şerefsiz?

-Yani Ağam, biz şimdi gurşun murşun yemedik mi!.. Öyleyse o ağrı neyin nesiydi? O yanma neydi? Peki, kurşun nereye gitti?

-Keşke kafana gelseydi!..

Dr. Nâsırulhukemâ artık bir işinin kalmadığını görünce, Dayıcan'a bir şey söylemeden çantasını topladı ve vedalaşma yerine, "Allah sağlık, afiyet versin" diyerek yola koyuldu. Dayıcan Napolyon, peşinden koşarak bir köşede onunla bir şeyler konuştu. Sanırım bir gece önceki olaydan dolayı ondan özür diledi. Sonunda elini doktorun boynuna attı ve birbirine sarılıp öpüştüler. Doktor gidince de Dayıcan, kalabalığın yanına geldi.

Bu arada ben, tehlikeli bölgeden uzaklaşmak için Leyla'nın yanına gitmiştim. Şu kadarını gördüm: Bir sürü sıkıntılı ve saçma sapan olayın yaşandığı iki günden sonra onu gördüğüm için çok mutlu olmuştum. Ama söyleyecek bir şey bulamıyordum. Öylece ona bakıyordum. O da o iri, kara gözlerini gözlerime dikmiş bana bakıyordu.

Bir çift söz bile söylemeden önce Dayıcan bize doğru baktı. Sonra yanımıza geldi ve hiçbir şey söylemeden, Leyla'ya bir tokat attı ve eliyle evlerini göstererek kuru ve soğuk bir dille:

-Doğru eve!.. dedi. Ardından, yüzüme bile bakmadan eliyle bizim evi gösterip daha sert bir dille şöyle dedi:

-Sen de doğru evine!.. Bir daha buralarda görmeyeyim seni!..

Dayıcan'ın o kırıcı sözleri ve Leyla'ya vurması yüzünden sinirim bozulmuş ve boğazımda bir şeyler düğümlenmişti. Bir şey söylemeden eve doğru koştum. Arka odalardan birine gidip kapıyı kapadım ve bir kanepenin üstüne uzandım. Kelimenin tam anlamıyla elim, ayağım kesilmişti. Hatta doğru dürüst düşünemiyordum bile. Ancak kesin bir karar vermek istiyordum.

Avludan ansızın yükselen bir gürültüyle uykudan uyandım. Öğlen yakındı. Sabah olup biten o heyecanlı olaydan sonra uzandığım kanepede uyuyakalmıştım. Yavaşça odadan çıktım. Evde alışılmadık bir hareketlilik vardı. Annemin yanına gittim:

-Anne ne oldu? Bu gürültü patırtı neyin nesi? Bu hareketliliğin sebebi ne?

-Ben de bilmiyorum yavrum. Baban, durup dururken ailede kim var kim yoksa herkesi akşam yemeğine davet etmeye karar verdi.

-Sebep neymiş?

Annem sinirli sinirli bağırdı:

-Ne bileyim ben? Ben ne bileyim? Git kendisine sor! İnşallah ölür de kurtulurum. O da bayram eder.

Dışarı çıkmış olan babam o sırada içeri girdi. Hemen ona doğru koştum ve sordum:

-Babacığım! Ne var ki bu akşam?

Babam zoraki bir gülüşle cevap verdi:

-Bu gece annenle benim evlenme yıldönümümüz... Onu kutlayacağız... Bu şefkatli ve birbirine bağlı aileyle birleşmemizi kutlayacağız!

O sırada babamın her zamankinden daha yüksek bir sesle konuştuğunun farkına vardım. Özellikle de yönünü bahçeye dönerek konuşuyordu. Babamın baktığı yöne baktım. Uzakta bir yerde Pûrî'yi gördüm. Kitap okuyormuş gibi görünüyordu ama bizim evi dinlediği söylenebilirdi.

-Evet. Bu gece çalgıcı da çağırdım... Herkes gelecek...

Dedikten sonra anneme dönüp, yine yüksek sesle:

-Bana bak! Şemsali Mirza ve Esedullah Mirza'ya da haber verdiniz mi?.. Azizüssaltana Hanım'ı da çağırın.

Babam yine yüksek sesle bütün davetlilerin adını zikretti ve ekledi:

-Bu gece çok güzel bir gece! Misafirlere anlatacak çok güzel hikâyelerim var... Sazlı, sözlü, hikâyeli güzel bir gece olacak!

Babamın planının özünü anladım. Hırsız korkusundan Dayıcan Napolyon'un bayılmasını herkese anlatmak istiyordu. Bana dediğine

göre, bütün bu sözleri Pûrî'ye hitaben söylüyordu ki; o da gidip amcasına yetiştirsin. Pûrî yerinden kalkıp ağır ağır amcasının evine gitti. Birkaç dakika sonra, ya herru ya merru deyip Pûrî'nin arkasından gittim. Dayıcan'ın evinin kapısı kapalıydı ve içeriden hiçbir ses gelmiyordu.

Dayıcan'ın tepkisinin nasıl olacağını, doğrusu çok merak ediyordum. Bir süre düşündüm. Kulağımı kapıya dayadım. Uzaktan bazı sesler geliyordu ama ne dedikleri anlaşılmıyordu.

Sonunda aklıma bir yöntem geldi. Teyzelerimden birinin hem evi, hem de damı Dayıcan'ın evi ve damı ile bitişikti. Teyzemin oğlu Siyâmek'in yardımıyla damlarına çıktım. Büyük bir dikkatle damın kenarına kadar gelip yere yattım.

Ben oraya vardığımda Pûrî ihbarını yapmış, Dayıcan'ın avlusundan dışarı çıkıyordu. Dayıcan sinirli sinirli avluda dolaşıyor, Meşkasım ise efendisinin iyiliği altında ezildiğinden, süklüm püklüm, bir köşede duruyordu. Dayıcan'ın yüzünün rengi ve hareketlerinden çok kızgın ve huzursuz olduğu anlaşılıyordu.

-Şu anda yapılacak tek şey, bu adamın vereceği daveti iptal ettirmeye çalışmak gibi gözüküyor. Ondan sonra bir çaresine bakarız. Ben onun ne yapmak istediğini çok iyi biliyorum. Seninle benim şerefimizi, haysiyetimizi iki paralık etmek istiyor... Bu habis herifi ben yıllardır tanıyorum.

-Ağam, misafirlere merhum amcanızın ölüm yıldönümü desek nasıl olur? O zaman belki davete gatılmazlar!

-Saçmalayıp durma Meşkasım... Amcamın ölüm yıldönümü bir ay sonra...

O sırada, bir süre hareketsiz ve sessiz kalan Dayıcan'ın aklına birdenbire yeni bir fikir gelmiş gibi yüzü aydınlandı, gözleri parladı. Meşkasım'ı evin kapısının yanına götürüp, ona bir şeyler söyledi. Ben bu konuşma sırasında, Seyyid Ebulkasım'ın adından başka bir şey duyamadım. Bu konuşmadan sonra Meşkasım aceleyle dışarı çıktı. Dayıcan avluda bir yandan volta atıyor, bir yandan da kendi kendine bir şeyler söylüyordu. Bir süre bekledik ama Meşkasım'dan bir haber çıkmadı. Artık damda yapabileceğim bir şey kalmadığı için aşağıya indim ve belki Meşkasım'ın gidişindeki esrarı çözerim dü-

şüncesiyle bahçeye gittim. Ondan uzun bir süre haber çıkmayınca, ümitsizce eve döndüm. Nökerimiz, bir amelenin yardımıyla evdeki büyük halıları bahçeye çıkarıyordu.

Babam derhal ve şiddetle karşı saldırıya geçmişti. Dayıcan'ın da bahçenin öbür tarafından sesini duyabilmesi için daveti bahçede vermek istiyordu.

Akşama doğru saat beş sularında, babamın oynamak istediği oyunun sahnesi hazırlanmıştı. Ağaçların altına serilmiş halıların üstüne çeşit çeşit minder ve yastıklar konulmuştu. Bir köşedeki içi buz dolu leğenin içine alkollü içecekler konulmuş, üstüne çuval örtülmüş ve soğumaya bırakılmıştı.

Ben, bütün bu hazırlıklar yapılırken, gözlerimi Dayıcan'ın kapalı kapısına dikmiş bekliyor ve orada ne olup bittiğini çok merak ediyordum. Çünkü Dayıcan'ın boş durmayacağını ve babamın davetine bir misilleme yapacağını biliyordum. Çok geçmeden havanın bozacağını, şimşekler çakacağını ve bir fırtınanın kopacağını hissediyordum.

Önceden bilmiş gibi birden Dayıcan'ın bahçe kapısı açıldı. Meşkasım, Dayıcan'ın külfeti ve Pûrî'nin yardımıyla, halıları bahçeye taşımaya başladı. Bizim ziyafet sahnemizin yirmi metre kadar uzağına kendi sahnelerini kurdular.

Çekine çekine Meşkasım'ın yanına gittim ve ne olup bittiğini sordum ancak o, sorum karşısında:

-Git babam! Bırah da işimizi yapalım, diye cevap verdi.

Dayıcan'ın evinin önündeki halı serme işleri bittikten sonra, Meşkasım ve Nene Belkıs, iki ucundan tuttukları bir merdiveni bahçenin sokak kapısının yanına getirdiler. Meşkasım merdiveni duvara dayayıp, kapının üstüne çıktı. Dayıcan'ın genellikle Kerbelâ şehitlerini anmak için tertip ettiği ravzahânî[6] sırasında, bahçe kapısının üstüne astığı üç köşeli, siyah bir alemi, soğukkanlılıkla kapının üstü-

6. Ravzahânî: İran'da ve Şiilerin bulunduğu bazı ülkelerde, Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da öldürülmesinin yıldönümlerinde dînî merasimler yapılır. Bu merasim sırasında ağıtlar okunurken insanlar ağlayıp, dövünürler. Kapalı alanlarda ve evlerde yapılan bu merasimlerde ağlayıp dövünmekle yetinilirken, açık alanlarda yapılan merasimlerde zincirle sırta vurularak dövünme, tıraş edilen başa kama vurma şeklinde çok aşırı hareketler de yapılır. Bu merasim sırasında ağır yaralanma vakalarına, hatta ölüm vakalarına da rastlanır.

ne astı. Bir sopaya sarılı olan alem açılınca, üstündeki "Yâ Ebe'l-Abdullâh el-Huseyn"[7] ibaresi ortaya çıktı.

Büyük bir şaşkınlıkla:

-Meşkasım, siz ne yapıyorsunuz? Niye siyah alem çektiniz kapıya? diye sordum.

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım babam!.. Bu gece ravzahânî var... Üstelik çog tafsilatlı olacak... Yedi, sekiz tane hoca minbere çıhacak. Bir grup Ezâdâr[8] da gelecek ve sinelerini dövecek.

-Bu gece ne oldu ki Meşkasım?

Nasıl bilmezsin babam!.. Bu gece Hz. Müslim ibn-i 'Akîl[9]'in şahâdetinin sene-i devriyesi. İnanmazsan git Seyyid Ebulkasım'a sor!

Arkamdan gelen boğuk bir ses duydum. Döndüğümde babam arkamda duruyordu. Yüzü gerilmiş, rengi kireç gibi olmuştu. Sinirden gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibiydi. Bir Meşkasım'a, bir siyah aleme bakıyordu.

Ben de acı ve şaşkınlık içinde bir babama, bir Meşkasım'a bakıyordum. Babamın çok sinirlendiğini hisseden Meşkasım korkudan, merdivenden inemediği için, fiske vurarak alemin üstündeki tozu, toprağı silkiyordu. Bu arada babamın, o kızgınlıkla merdiveni alaşağı etmesinden korkuyordum. Sonunda babam çatallanmış sesiyle kükredi:

-Bugün baban mı öldü ki siyah bayrak çektin?

Merdivenin üstündeki Meşkasım her zamanki sükûnetiyle cevap verdi:

-Keşke bizim babamız da, Allah rahmet etsin, böyle mübarek bir gecede ölmüş olsaydı! Bu gece Müslim ibn-i 'Akîl'in ölümünün sene-i devriyesi.

---

7 "Yâ Ebe'l-Abdullâh el-Huseyn" Ebe'l-Abdullah: Abdullah'ın babası demektir. Bu ibare Hz. Hüseyin'in künyesidir. İbarenin tamamı kısaca 'Ey Hüseyin' demektir. Kastedilen kişi Hz. Ali'nin Hz. Muhammed'in kızı Fatıma'dan olan oğlu Hz. Hüseyin'dir. Hz. Hüseyin Şiilerin üçüncü imamıdır. 680'de Kerbelâ'da şehit edilmiştir.

8 Ezâdâr: Kerbelâ olayı nedeniyle yapılan dînî törenlerde dövünen kimseler.

9 Müslim ibn-i 'Akîl ibn-i Ebîtâlib ibn-i Abdülmuttalib ibn-i Hâşim: Mekke'de yaşayan cesur, bilgili ve sözü geçer biriydi. Hz. Hüseyin Kûfe'ye gittiği sırada Müslim Kûfelilerden yaklaşık 18000 kişinin Hz. Hüseyin'e biat etmelerini sağladı. Ubeydullah Zeyyâd durumu öğrenince kendisini çağırıp, onu bu işi yapmaktan menetti ve biat edenleri dağıtıp, Müslim'i de öldürttü(ö.680).

-Hz. Müslim ibn-i 'Akîl'in gazabına gelir inşallah, senin gibi, efendin gibi dünyada ne kadar yalancı varsa!.. Efendin hırsızın korkusundan düşüp bayıldığı zaman, Cebrail gelip 'bu gece şahadet gecesi' demiş olmalı herhalde!

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan niye sahlayım!.. Bizim böyle şeylere ahlımız ermez... Ama şu gadarını biliyoruz, bugün Müslim ibn-i 'Akîl'in şehit edildiği gündür. Seyid Ebulkasım Bey de biliyor... İsterseniz kendisine sorun...

Hırsından tir tir titreyen babam bağırdı:

-Ben senin de, efendinin de, Seyyid Ebulkasım'ın da başına öyle bir bela getireceğim ki Müslim'in iki çocuğu bile halinize ağlayacak. Görürsünüz siz!..

Bu sözleri söylerken merdiveni sallamaya başladı. Meşkasım'ın çığlığı ta arşa çıktı:

-Vay anam vay! Yâ Hz. Müslim ibn-i 'Akîl sen imdadıma yetiş!..

Benim ödüm patladı ve babamın kollarına yapışarak çığlık attım:

-Babacığım! Ne olur bırak. Meşkasım'ın hiçbir suçu yok.

Feryadımı duyan babam biraz sakinleşti. Meşkasım'a sert sert baktıktan sonra süratle eve döndü.

Çok korkmuş olan Meşkasım, merdivenin tepesinden bana teşekkür edercesine bir bakış attıktan sonra nefes nefese:

-Allah uzun ömür versin sana babam. Canımı sen gurtardın!

Eve döndüğüm zaman babam zavallı anneme bağırıp duruyordu:

Lut[10] kavminden biri ile evlenseydim bile bu aileden daha iyi olurdu. Şu işe bak, benim ziyafetim Napoléon Bonaparte'ın ağıt törenine dönüşüyor!

Babamın ağzından ilk defa Dayıcan'ın Napolyon lakabını duyuyordum. Aralarındaki husumet öyle bir boyuta varmıştı ki artık her ikisi de birbirinin aleyhine yapmadıklarını bırakmıyorlardı. Bir sandalye ayağından çıkan yersiz ve zamansız bir ses ya da genellikle meşkûk ses diye tanımlanan bir ses, Albay Dayımın tabiriyle aile birliğini değil, tüm ailenin hayatını temelinden sarsmıştı

10. Lût: Hz. İbrahim zamanında yaşamış ve onun şeriatiyle amel etmiş bir peygamberdir. H. İbrahim'in kardeşinin oğludur. Kur'ân'da Hûd suresi XI, 74-83'nde anlatıldığına göre, din dışı hareketlerde bulunan kavmini doğru yola davet etmesine rağmen, onun sözünü dinlemediği için bütün kavmi bir tufan sonucu helâk olmuştur.

Annem babamın kolundan yakalamış yalvarıyordu:

-Kulun kurbanın olayım! Ne olur bırak şu işin peşini!.. Bu durumda, bu akşam davet verebilir misin?.. Bahçenin bir tarafında ağıt okurlarla sinelerini dövenler, öte tarafta yiyip, içip, çalıp çağırıp eğlenenler. Böyle bir davete katılmaya kim cesaret edebilir?.. Çarşıdan gelecek olan kenar mahallenin fanatik ezâdârları, maazallah saldırıp herkesi parça parça ederler!..

-Ama ben, şu Müslim ibn-i 'Akîl'in şahadetinin bugün olduğunu uydurduklarından adım gibi eminim. Ben ne yapacağımı çok iyi biliyorum...

-Siz biliyorsunuz ama herkes bilmiyor... Vecde gelip sinelerini döven meczup ezâdârlar bilmiyor... Bütün mahallede şeref ve haysiyetimiz iki paralık olur... Seni de çocukları da parça parça ederler...

Babam bu sözler üzerine derin derin düşünmeye başlamıştı. Annem doğru söylüyordu. Bahçenin bir tarafından ravzahâni ve ezâdârî merasimi sırasında fanatik ezâdârlar sinelerini döverken, öbür tarafında oturup, yiyip, içip eğlenmek yakışık almazdı. Babam mecburdu. Tek başına hem ev sahibi, hem konuk olup yiyip içse bile büyük tehlike vardı.

Babamla annemin konuşması sırasında, Nene Belkıs merdivenin bir ucunu, Meşkasım öteki ucunu tutmuş olarak avluya girmişlerdi ve bu arada Meşkasım da son sözleri duymuştu. Bir süre duraksadıktan sonra yumuşak bir üslupla:

-Doğrusunu isterseniz hanımınız çok yerinde bir söz söyledi... Siz davetinizi bir başga geceye erteleyin!

Babam Meşkasım'a sert sert baktı ama sonra birden yumuşadı. Her zamanki üslubuyla konuşmaya çaba göstererek:

-Evet, evet! Haklısın Meşkasım!.. Bu gece mübarek bir gece demiştin değil mi? Hz. Müslim ibn-i 'Akil'in ölümünün sene-i devriyesi demiştin değil mi?

-Ben onun yoluna gurban olurum... O mazlumların hepsinin yoluna gurban olurum... O soysuzlar, nasıl da o mübarek zatın gafasını bedeninden ayırmışlardı.

-Efendine söyle, Müslim ibn-i 'Akîl'in başını kesmediler, Kalenin burcundan aşağı attılar onu!.. Bugünlerde de birini burçtan aşağı öyle bir atış atacaklar ki kırılmadık kemiği kalmayacak!..

Sonra da olaydan etkilenmiş gibi davranarak:

-Her neyse, bu gece mübarek bir gece! Davetim vardı ama iptal ettim ve akşam Ağa'nın ravzahânî meclisine katılacağım... Bu gece mutlaka o toplantıya katılacağım... Böylesine mübarek bir geceye katılmadan olmaz... Kesinlikle geleceğim...

Meşkasım hiç düşünmeden:

-Evet, gelin beyim gelin. Sevaba girersiniz! dedi ama birden babamın ne amaçla katılacağını anlayınca, endişeli bir halde Dayıcan'ın avlusuna geçti.

Ben bir süre düşündükten sonra, merdiveni bahçenin köşesindeki depoya götüren Meşkasım'ın yanına gittim.

-Meşkasım! Babamın ne kurduğunu sen de anladın galiba!..

Meşkasım endişeli gözlerle etrafına bakındıktan sonra:

-Git oyununu oyna babam!.. Ağa seninle gonuştuğumu görürse vallah billah derimi yüzer!

-İyi de Meşkasım! Bu kavganın bir şekilde sona ermesi gerek... Bu kavga ve anlaşmazlık günden güne daha kötüye gidiyor. Bu işin sonu beni korkutuyor.

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Biz de çok gorhuyoruz... Bu da bir şey mi? Biz her gün süzgeçli gova ile albayımın çiçeklerini sulamah için yüz gova su taşıyoruz.

-Her ne halsa, bir şeyler yapıp babamın ravzahânî merasimine katılmamasını ya da katılsa bile dünkü hırsızdan söz etmemesini sağlamak gerek... O durumda öyle büyük bir kavga çıkar ki; sonucunu ancak Allah bilir!

-Sen bu gecenin derdine düşme babam, Ağam onu da düşündü... Babanın gonuşmasına izin vereceklerini sanmam... Bu söylediklerimi sahın gidip babana anlatma ha!..

-Yok Meşkasım. Emin olabilirsin. Nezrim[11] var. Bu meseleye bir hal çaresi bulunursa Sakahane'de[12] mum yakacağım.

-Öyleyse bu geceyi fazla düşünme babam... Ağam Seyyid Ebulkasım hocayla anlaştı. Eğer baban gelecek olursa konuşmasına izin vermeyecekler.

11.Nezir: Adak.

12.Sakahâne:Sekkâhâne: Sebil çeşme anlamında kullanılır. İran'da kutsal mekânlardan biri sayılır.

Benim ciddi bir barış yandaşı olduğumu anladığı için, Meşkasım'ın benimle açık konuştuğu belliydi.

-Babam, sen de bir şeyler yap ki baban çok konuşmasın!

Bu sırada Pûrî geldi. Meşkasım yavaşça şöyle dedi:

-Aman Allah'ım! Pûrî bey geldi. Şimdi gidip, o at ağzına andıran ağzıyla, seninle konuştuğumu Ağa'ya haber verir. Koş babam, koş evine git!

Annem koştura koştura akrabaların evine haberciler gönderiyor ve bu geceki davetin, ezâdârî gecesine rastladığı için, iptal edildiğini bildiriyordu. Misafirler de Dayıcan Napolyon'un ravzahânî meclisine davetini alınca, babamın vereceği ziyafetin neden iptal edildiğini anladıklarından dolayı çok şaşırmıyorlardı.

Akşam güneş batarken Dayıcan'ın ravzahânî meclisi kurulmuştu. Dayıcan siyah abasıyla, meclisin alt tarafında bir minderin üstüne oturmuştu. Hanımlar için kameriyenin öbür yanına halılar serilmişti. Babam ravzahânî meclisine katılmak için yola çıktığı zaman, garip duygular içindeydim. Bir taraftan babamın Dayıcanla karşılaşması sırasında olacaklar yüzünden çok endişeleniyordum; öte yandan da Leyla'yı göreceğim diye yüreğim mutluluk ve heyecanla çarpıyordu.

Gelen her konuk için ayağa kalkıp karşılayan Dayıcan, görmemiş gibi davranarak, babam geldiğinde yerinden bile kıpırdamadı. O civarda oturan akrabaların hemen hemen hepsi gelmişlerdi. Sadece Azîzüssaltana ve kocasının gelmemiş olması dikkat çekiyordu.

Babam, kadınların oturduğu yere en yakın yerde oturmuş olan Esedullah Mirza'nın yanına oturdu. Ben de Dayıcan'ın korkusundan, babamdan çok uzak bir yere oturmaya cesaret edemedim. Babam oturur oturmaz hırsızdan, dün gece olanlardan söz etmek istediyse de, Esedullah Mirza kameriyenin arkasındaki kadınlardan biri ile alçak sesle konuşup, gülüşmekle meşguldü. Babam bir süre sonra Esedullah Mirza ile o kadın arasındaki konuşmayı kesmeyi başardı... Minberdeki hoca efendi bir yandan ağıtlar okurken şöyle dedi:

-Eveeet! Dün gece gözlerimiz sizi aradı beyefendi! Keşke siz de olsaydınız. Biz ne maceralar yaşadık...

Ben, istem dışı bir hareketle Dayıcan Napolyon'a doğru baktım. Bütün dikkatini babamın ağız ve dudak hareketlerine yoğunlaştır-

mıştı. Yüz hatlarından çok endişeli olduğu rahatça anlaşılıyordu. O esnada dönüp Seyyid Ebulkasım Efendi'ye baktı ve Seyyid Ebulkasım Efendi de babamla Esedullah Mirza'ya dönerek:

-Beyler! Mübarek gecede sessiz olup okunan ravzaya kulak verelim! dedi.

Babam ne zaman bu konuyu açmaya kalksa Seyyid Ebulkasım Efendi müdahale edip sözünü kesti.

Son vâiz Seyyid Ebulkasım Efendi idi. Ravza okumaya başladığı andan itibaren gözlerini babamdan hiç ayırmadı ve babam ne zaman böyle bir teşebbüste bulunmaya kalksa, herkesi galeyana getiren, özellikle de kadınların çığlık atmasına neden olan, o günün acısını dile getiren klişe sözler söyleyerek babamı susturdu. Babam her defasında hoca efendiye ters ters bakmaktan başka bir şey yapamıyordu.

Seyyid Ebulkasım'ın ravzası yarım saat kadar sürdüğü için, sesi kısılmış, kelimeler güçlükle çıkar olmuştu ağzından. Nefeslenmek için bir süre durunca, fırsat kollayan babam etraftaki herkesin rahatça duyabileceği kadar, oldukça yüksek bir sesle:

-Biliyor musunuz? Dün gece burada bir hadise cereyan etti, diye bağırdı.

Dayıcan Seyyid Ebulkasım'ın oturduğu sandalyenin yanına yaklaştı. O anda Seyyid Ebulkasım, arkasına şiş batırmışlar gibi yerinden sıçradı ve sinelerini dövmek için belden yukarı elbiselerini çıkarıp, sıranın kendilerine gelmesini beklemekte olan on, on iki kişinin yanına gidip bir işaret yaptı. Kalan son gücüyle bir ağıt okuyup, göğsünü dövmeye başladı.

-Zavallı iki yavrusunu... Zavallı iki yavrusunu...

Dayıcan Napolyon da bir eliyle göğsüne vurup "Yâ Seyyid!" diye bağırıyor, öbür eliyle de sinelerini yumruklayarak dövünecek olan ezâdârları coşturacak hareketler yapıyordu.

Sînezenan[13] var güçleriyle göğüslerini yumruklarken, bir yandan

13. Sînezen: Çoğulu: Sinezenan. Sinesine vuran anlamına gelir. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilmesinin yıldönümlerinde şehirlerin çeşitli bölgelerinde, camilerde veya evlerde yapılan ravzahâni meclislerinde, Hz. Hüseyin'le birlikte Kerbelâ'da ölenler için mersiyeler (ağıtlar) okunurken, meclise katılanların ortasında bir bölge boşaltılır, mekânın büyüklüğüne göre ortaya gelen birkaç kişi (bunlar on, on iki kişilik bir gurup olabileceği gibi, çok daha fazla gurup da olabilir.) Sinezenan merasimin sona ermesine yakın, cezbeye gelip belden yukarı giysilerini çıkarıp çıplak kalır ve hoca efendinin makamla söylediği

da ağıtlar okuyordu. Misafirler evlerde bu tür ezâdârîye alışık olmadıkları, ayrıca da ravzanânî meclislerinde sineye vurularak ağıt yapıldığı alışılmış bir durum olmadığından, bir an birbirlerine baktılar; Dayıcan'ın da kalkıp sinesine vura vura dövündüğünü görünce, onlar da kalkıp dövünmeye başladılar.

Hırsından tir tir titreyen babam yerinden bile kalkmadı.

Bu sırada Seyyid Ebulkasım Efendi, kendi kendine mi yoksa Dayıcan'ın isteğiyle mi bilmem, babamın başına gelip durdu ve şöyle bağırdı:

-Beyefendi! Eğer ezâdârîye katılmayacaksanız... Eğer başka bir mezheptenseniz... Eğer ehl-i ümmete[14] bir husumetiniz varsa, evinize gidin. Hangi mezheptenseniz onların yanına gidin...

Babam sinirinden ne yapacağını şaşırmıştı. Ancak sînezenlerin düşmanca bakışlarını üstünde hissedince, yerinden kalkıp o da sinesine vura vura dövünmeye başladı ve dövüne dövüne eve doğru yola koyuldu. Bir süre sonra odasının kapısını öyle bir çarpış çarptı ki; o kadar gürültü arasında ve o kadar mesafeden çıkan sesi duydum.

Bütün bu olup bitene rağmen, yine de büyük bir hadise çıkmadığı için rahat bir nefes aldım. Sînezenler dövüne dövüne bahçenin etrafında birkaç tur attıktan sonra, dış kapıdan çıkıp gitti. Konuklar da tekrar yerlerine oturdu.

Ravzahanlar gitmiş, o ekipten sadece Seyyid Ebulkasım Efendi kalmıştı. O da yorgunluktan bitap düşmüştü ve bir yandan yudum yudum sikencebîn[15] içerken, bir yandan da mendiliyle yüzündeki teri siliyordu.

Dayıcan endişeliydi. Sanıyorum babamın geri gelmesinden endişe ediyordu. Ama ben babamı iyi tanıyordum. Oraya tekrar dönemeyecek kadar asabiydi.

---

ağıtlar eşliğinde: "Yâ Huseyn! Yâ Huseyn " nidalarıyla sağ elleriyle son göğüslerine, sol elleriyle de sağ göğüslerine vurarak dövünmeye başlar. Dövünme sırasında olanca güçleriyle vurdukları için göğüsleri önce kızarır, daha sonra şişip patlayabilir ve kanayabilir. Bu dövünme sırasında, zaman zaman iki elleriyle başlarına da vurarak dövünürler. Hatta çok fanatik olanlar saçlarını tıraş ettirip, başlarına kama ile vurup kan revan içinde kalırlar. Bu tür dövünme sonunda yaralanmalar, hatta ölümler bile görülebilir.

14. Ehl-i ümmet: Şii mezhebine mensup olanlar.

15. Sikencebîn: Sikengebîn: Sirkengebîn (Sirke + Engebîn(Bal): Sirke + bal + şeker + su ile yapılan bir tür şerbet.

4

Erkekler tarafında çok yakın akrabalardan dört beş kişi kalmıştı ve meclis dağılmak üzeriydi. Kadınlar da erkeklerin yanına geldi.

Kalanlar hangi amaçla toplandıklarını unutmuş gibi, çay ve şerbet içiyor, pasta börek yiyor, gülüp söylüyorlardı. Ferruhlikâ Hanım, Azizüssaltana Hanım, kocası ve kızı Kamer niye gelmediler diye sorup, ardından da kendince neden gelmedikleri konusunda yorum yapacakları sırada, bahçeye bakan evin damından bir adamın imdat çağrıları yükseldi:

-İmdaaat! Yetişin! Yetişin kurtarın beni! Yardım edin!

Hepimiz istem dışı sesin geldiği tarafa baktık. Beyaz don ve gömleğiyle o tarafa bu tarafa koşturan ve çılgınlar gibi bağıran bir erkek silueti vardı damda.

Herkesin şaşkın bakışları arasında Albay Dayım:

-Dustali Han'ın sesine benziyor... Evet, evet ta kendisi!..

Ağaçlardan sarkan lambaların güçlü ışığı, bağıran kişiyi iyi görmemizi engelliyordu. Herkes bir iki adım o tarafa doğru ilerledi.

Evet, Azizüssaltana Hanımın kocası Dustali Han'dı. Onun evi bizim bahçe ile duvar duvara idi. Sesinden acayip bir korku ve ürküntü içinde olduğu anlaşılıyordu. Hiç durmadan:

-Yetişin! Yetişin kurtarın beni! diye bağırıyordu.

Dayıcan Napolyon olanca gücüyle bağırdı:

-Ne oldu Dustali Han? Ne var?

Dustali Han cevap verdi:

-Allah aşkına, çabuk bir merdiven getirin... Yetişin kurtarın beni!

-Niye basamaklardan inmiyorsun ki?

-İnemem Ağa!.. Yetişin kurtarın beni!.. Bir merdiven getirin... İnince anlatırım...

Sesi çok yalvarmaklı ve iniltili idi. Bu yüzden hiç kimse itiraz etmedi. Bu arada Dayıcan bağırdı:

-Kasım merdiven!

Meşkasım, Dayıcan Napolyon henüz emir vermeden merdiveni kapmıştı bile.

Bahçede bulunanlar, damda oradan oraya gidip, bağıra bağıra imdat isteyen Dustali Han'ın karartısından gözlerini alamıyorlardı. Meşkasım merdiveni duvara dayadı ve Dustali Han'ın inmesine yardım etmek için birkaç basamak çıktı.

Çok geçmeden Dustali Han yere indi ve Meşkasım'ın kucağında kendinden geçti. Onu neredeyse sürükleye sürekleye getirip, halının üstüne bıraktılar. Herkes ne olup bittiği hakkında değişik yorumlar yapıyordu.

Dayıcan Napolyon yavaş yavaş avucunun içi ile Dustali Han'ın yüzüne vururken şöyle diyordu:

-Ne oldu Dustali Han, ne var, ne oldu?

Dustali Han, toza toprağa bulanmış beyaz donu ve gömleği ve de dağınık saçlarıyla kıpırdamadan yatıyordu. Sadece dudakları titriyordu. Hepimiz onun etrafında bir halka oluşturmuştuk. Meşkasım ayaklarını ovarken:

-Herhalde bir yerinden yılan sokmuş! deyince Dayıcan ters ters bakarak:

-Yine saçmaladın Kasım! dedi.

-Valla ağam! Bende yalan yoh?.. Bizim bir hemşerimiz vardı...

Der demez Dayıcan sinirlenerek:

-Senin de hemşerinin de Allah canını alsın Kasım! Bırak da ne olduğunu anlayalım, dedikten sonra bu kez yumuşak tokatlar atarak onu ayıltmaya çalışıyordu. Dustali Han gözlerini biraz araladı. Aniden aklı başına gelmiş gibi o tarafa, bu tarafa baktıktan sonra, kızgın bir tavırla ellerini karnının altında tutarak bağırdı:

-Kestiler... Kestiler...

-Kim kesti?.. Neyi kestiler?..

Dustali Han, Dayıcan'ın sorusunun cevabını vermedi ve yine korkmuş ve endişeli bir şekilde:

-Kesti... Kesmek istedi... Bıçakla kesmek istedi... Mutfak bıçağıyla kesmek istedi... Az kalsın kesiyordu...

-Kim kesti Dustali Han?.. Kim kesmek istiyordu?..

-Aziz... O aşağılık Aziz... Karım... O şeytan karı... O doğuştan katil karı...

Kulaklarını dikmiş onları dinleyen ve gülmesini zor tutan Esedullah Mirza yaklaşarak:

-Moment... Moment... Bir dakika... Biraz durun bakalım... Azizüssaltana Hanım yoksa Allah etmesin sizi?..

-Evet, evet... Eğer biraz geç uyansaydım kesmişti o şeytan...

Esedullah Mirza kahkahayı patlatıp:

-Kökünden mi? Diye gürledi.

Orada bulunan herkes Esedullah Mirza'nın sözüne gülünce, Dayıcan Napolyon birden kadın ve çocukların da orada olduğunun farkına vardı. Derhal ayağa kalktı ve elleriyle abasının iki yakasından tutarak açtıktan sonra, Dustali Han'la kadın ve çocukların arasına girerek, adeta bir perde çekip:

-Çocuklar ve kadınlar şu tarafa! dedi.

Kadınlar ve çocuklar biraz uzaklaştılar. O sırada Albay Dayımın oğlu Pûrî, aptalca bir soru sordu:

-Aziz Hanım, neyi kesmek istiyordu?

Albay Dayım oğluna ters ters bakarak:

-O ne biçim soru eşek sıpası!

Meşkasım sükûnetle Pûrî'nin cevabını verdi:

-Namusunu kesmek istemiş babam!

Esedullah Mirza gülerek:

-Aman Yâ Rabbî! Şunun dediğine bak, adam bindiği dalı kesiyormuş, bahçe sahibi görmüş ve

Dayıcan Napolyon bas bas bağırdı:

-Yeter şehzâde, yeter artık! dedikten sonra, kadın ve çocuklarla Dustali Han arasında abasıyla perde olmaya devam ederken çok ciddi bir yüzle:

-Doğru dürüst konuş Dustali! Niye kesmek istiyordu? Neler saçmalıyorsun?

Her iki eli de hâlâ karnının altında olan Dustali inleyerek:

-Bizzat gördüm... Mutfak bıçağını yatağa getirmişti... Kesmek için yakaladı... Bıçağın soğukluğunu hissettim...

-İyi güzel de, niçin? Delirdi mi bu kadın? Yoksa?..

-Akşamüstü benimle bir fasıl kavga etti... Sizin ravzahâninize de gelmedi... Yakınlarımızdan biri, benim genç bir kadınla ilişkim olduğunu söylemiş... Allah bin türlü belasını versin böyle akrabanın... Hepsi katil bunların... Tanrım!.. Biraz geç farkına varsaydım kesmişti kökünden...

Dayıcan Napolyon birden boğuk bir sesle:

-Haaa! Şimdi anladım meseleyi!..

Hepimiz Dayıcan'a döndük:

-Hangi aşağılık herifin yaptığını biliyorum!.. Bu herif ailemize leke sürmek isteyen biri!.. Ailemizin şeref ve haysiyeti aleyhine planlar yapıyor...

Dayıcan'ın bu sözlerle kastettiği kişinin babam olduğu aşikârdı.

Esedullah Mirza ciddi olmaya çalışarak, merak ediyormuş gibi sordu:

-Bir yerini kesti mi kesmedi mi?

Dayıcan Napolyon, herkesin gülmesine aldırmadan dişlerinin arasından şöyle dedi:

-Anasını ağlatırım onların... Bu iş ailemizin namusu... Şaka değil bu iş ailemizin şeref ve haysiyetini ilgilendirir...

Bu sırada Şemsali Mirza, çok ciddi bir hâkim edasıyla elini kaldırıp konuştu:

-Hüküm vermekte acele etmeyin... Önce soruşturma, sonra hüküm!.. Dustali Han Bey, çok rica ederim sorularıma dikkatle ve doğru olarak cevaplar veriniz.

Suikasta uğrayan adam yerde kıpırdamadan yatıyordu. Ellerini de göbeğinin üstünde birleştirmişti.

Şemsali Mirza, bir sandalye çekerek oturdu ve soruşturmaya başlamak isterken Albay Dayım müdahale etti:

-Şehzâdem! Bu işi istersen yarına bırakalım. Bu zavallı çok korkmuş. Konuşacak halde değil baksana!

Şemsali Mirza ters ters bakarak cevap verdi:

-Soruşturma ve inceleme için en iyi zaman suçun işlendiği zamandır. Yarına kadar pek çok delil kaybolabilir.

Büyük bir ilgi ile olup biteni izleyen Meşkasım sözünü kesti:

-Evet babam! Yarına kim öle, kim gala? Bizim bir hemşerimiz vardı...

Şemsali Mirza çok sert bir bakışla Meşkasım'ın sözünü keserek:

-Dediğim gibi. Sorularıma büyük bir dikkat ve doğrulukla cevap verin tamam mı?

Gözlerini bir noktaya dikmiş olan Dayıcan Napolyon şöyle dedi:

-Şu aşağılık herifin işi olduğuna şüphe yok... Benden duyup öğrendiği Napoléon'un stratejisini uyguluyor... Napoléon: "*Düşmana en zayıf noktasından saldırmak gerek*" diyordu... Bu adam benim en zayıf yerimin Dustali olduğunu anladı... Onu benim büyüttüğümü biliyor... Çocuğum gibi olduğunu biliyor... Kendisi de benim akrabalarımdan, karısı da...

Dayıcan bir süre Dustali Hanla olan akrabalık ilişkisi hakkında konuşup, ona nasıl özel bir ilgi duyduğundan söz etti. Şimdiye kadar bu konuyu defalarca dile getirmiş, onu kendisinin büyüttüğünü söylemişti. Yaşı ellinin üstünde olan Dustali Han'ı evladı gibi görüyordu. Sonunda Dustali Han'a dönerek:

-Dustali! Seni büyütüp, yetiştirmek için verdiğim bunca yıllık emeğin karşılığı olarak senden rica ediyorum. Lütfen Şemsali Mirza'nın sorularına dikkatle ve doğru cevaplar ver. Çünkü bu gece her şeyin açığa çıkmasını istiyorum. Bu olayı Azizussaltana'ya anlatan kim?.. Bu konu çok önemli... Aile yaşantımızın en hassas günlerinin içinde bulunuyoruz... Çökme noktasının sınırına geldik... Özellikle de bacımın nasıl bir adamla yaşadığını anlaması, daha sonra da onunla ailesi arasında bir tercih yapması gerektiği ortaya çıkacak...

Gözleri kapalı olarak yatan Dustali Han, Dayıcan'ın sözlerine kulak vermiyormuş gibi, kendi korku âleminde yaşarken birdenbire çok garip bir tarzda gözlerini açıp, elleriyle karnının altına bastırarak dehşet içinde:

-Aaaah anam kesti!.. Yetişin mutfak bıçağıyla kesti!.. Elmas kadar keskin bıçakla!..

Albay Dayım elini Dustali Han'ın ağzına kapatarak bağırdı:

-Bağırıp durma be adam!.. Namusumuz, şerefimiz iki paralık oldu!.. Nereni kesti? Şu an bizim yanımızdasın ve emniyettesin...

Dayıcan Napolyon, Dustali Han'a aşağılayıcı bir bakış atarak:

-Ne günlere kaldık!.. Biz belki bin sefer, kurşunla, mızrakla, kılıçla, şarapnelle yüz yüze geldiğimiz halde korku nedir bilmedik, şuna bak, bir mutfak bıçağını görünce ödü bokuna karışmış.

Meşkasım efendisinin ardından:

-Maşallah! Ağam aslan yüreklidir... Hatırlıyor musunuz Ağam, Kuhkîluye Cengi'nde Canmemed gamayla üstünüze nasıl saldırmıştı? Dün olmuş gibi!.. Maşallah bir gılıç darbesiyle başından göbeğine gadar yarmıştınız adamı... Bu adam da mutfah bıçağını görünce, az galsın ruhunu teslim ediyormuş!.. Üstelik bir yerini de kesmemişler... Bir de kesselerdi kim bilir ne yapardı?..

Dayıcan ve Şemsali Mirza'nın korkusundan gülmesini zor tutan Esedullah Mirza lafa karıştı:

-Bir bakın bakalım.wrıntısı?.. Kesiyordu... Kesiyordu işte...

-Her şeyden önce söyleyin bakalım, olay tam olarak ne zaman vuku buldu?

-Ne bileyim. Bu gece oldu... Aman Allah'ım neler soruyorlar!..

-Dustali Han Bey, olay tam olarak saat kaçta oldu diye sormuştum.

-Uğraşıp durmayın benimle!

-Dustali Han Bey tekrar ediyorum: Olay tam olarak saat kaçta vuku buldu?

-Ne bileyim ben beyim! Saatini not almadım ki!.. Sadece kesmek üzere olduğunu gördüm...

-Saatini yaklaşık olarak da mı hatırlamıyorsunuz?

Dustali Han bağırdı:

-Ben ne bileyim beyefendi!.. Kesiyordu işte!..

Şemsali Mirza da giderek sinirlenmeye başlamıştı.

-Bakın beyefendi!.. Size suikast yapılıyordu... Bir uzvu eksiltme suçuna teşebbüs... Suçlu sizin bedeninizin şerefli bir uzvunu kesmeye teşebbüs etmişti ve siz bu olayın ne zaman vuku bulduğunu bilmiyorsunuz, öyle mi?

Dustali Han artık çileden çıkmıştı:

-Efendi! Ben o şerefli uzvuma saat takmamıştım ki!..

O an Esedullah Mirza kahkahayı patlattı. Öyle bir gülüş gülüyordu ki gözlerinden yaşlar geliyordu. Etraftan susması için emir verici işaretler almasına rağmen kendini tutamıyordu. Sonunda:

-Moment... Moment... dedi.

Onun katıla katıla gülmesinin ardından Albay Dayım ve Meşmasım da gülmeye başlamışlardı. Şemsali Mirza sinirli bir şekilde şapkasını giyip:

-Baylar! Müsaade ederseniz ben bu gülmece meclisinde daha fazla kalamayacağım.

Eline koluna sarılıp Şemsali Mirza'yı tekrar yerine oturttular. Esedullah Mirza da sonunda kendine hâkim olabildi ve soruşturmaya tekrar başlandı.

-Dustali Han Bey bu soruyu geçtik... Bıçak saldırma mıydı, çakı mı?

Dustali Han tekrar inlemeye başlayacağı sırada söylediği "*Ah anam kesti!..*" sözünü ağzına tıkadılar. O da bir süre sonra nefes nefese:

-Mutfak bıçağıydı.

Sandalyelerini alıp Dustali Han'ın etrafında bir çember oluşturmuş olan herkes, dikkatle dinliyorlardı.

-Bıçağı hangi eline almıştı?

-Ben ne bileyim hâkim bey! Dikkat etmedim.

Meşkasım onun yerine cevap verdi:

-Valla ağam, bende yalan yoh?.. Bizim gördüğümüz gadarıyla gassaplar goyunları keserken bıçağı sağ ellerine alıyorlar.

Şemsali Mirza Meşkasım'a dönüp bir şey söyleyeceği sırada Dustali Han'ın feryadı yükseldi:

-Aaaah!.. Kasap!.. Kasap dedin değil mi?

Albay Dayım bir kez daha eliyle Dustali Han'ın ağzını kapattı ve Şemsali Mirza sorguya devam etti:

-Görünüşe bakılırsa bıçağı sağ eline almıştı ha? Peki sol elinde bir şey var mıydı?

-Ben ne bileyim bir şey var mıydı, yok muydu! Ben ne bileyim!

Esedullah Mirza artık dayanamadı ve:

-Sol elinde de herhalde o şerefli organ vardı!

Ferruhlika Hanım çok sinirlendi ve bu konuşulanları damadına yapılmış bir hakaret saydığı için, orada kalıp kendine dedikodu malzemesi çıkarmayı çok istemesine rağmen, homurdana homurdana bahçeyi terk etti. Çünkü damadının adı Şerif'ti.

Şemsali Mirza devam etti:

-Dustali Han Bey, dikkatle dinleyin. Çünkü bu soru çok önemli: Suikast sırasında siz...

Şemsali Mirza bir süre tereddüt ettikten sonra kararlı bir hâkim edasıyla:

-Bu soru için gizli oturum yapma mecburiyeti var!

Dayıcan Napolyon itiraz etti:

-Niye gizli oturum hâkim bey? Biz yabancı değiliz. Bacıma biraz öte gitmesini söylerim olur biter... Bacım sen bir dakikalığına o tarafa git, sonra tekrar gelirsin.

Dayıcan'ın karşısında genellikle fikir beyan etmeye pek cesaret edemeyen annem, kızgın bir tavırla:

-Ağa ben eve dönüyorum. Her şeyin bir haddi var... Bizim yaşımızdaki insanlara böyle çocukça hareketler yakışmıyor, dedi.

Ancak Dayıcan ona sert sert bakarak emreder tarzda:

-Bir dakikalığına şu tarafa git demiştim.

Zavallı annemin ona karşı koyacak gücü yoktu. Dediğini yaptı. Şemsali Mirza bir süre sustuktan sonra yerinden kalktı. Dustali Han'ın kulağına doğru eğilerek bir şey sordu. Dustali Han yine inleyerek itiraz etti:

-Ağam Allah aşkına uğraşmayın benimle!.. Bu kaşık düşmanı kocakarı... Şeklini, şemailini hiç görmedin mi?

Esedullah Mirza yine kendine hâkim olamadı ve göz kırparak:

-Bu soru herhalde San Francisco hakkında idi, diyerek kahkahayı patlattı.

Dayıcan Napolyon çok kızdı:

-Hiç yakışık alıyor mu beyefendi? dedikten sonra Şemsali Mirza'ya dönerek:

-Hâkim Bey, esas mesele başka. Benim bu adamın ağzından duymak istediğim şey şu: Kim gelip de karısına genç bir kadınla ilişkisi olduğunu söylemiş, ben bunu öğrenmek istiyorum. Oysaki siz bir sürü alakasız soru soruyorsunuz...

Şemsali hırsla yerinden kalkıp şapkasını giydi ve:

-Tamam beyefendi! O zaman soruşturmayı kendiniz yapın. Bana müsaade. Mahkemeye saygının kalmadığı yerde hâkim görev yapamaz.

Orada bulunanlar Şemsali Mirza'yı tekrar oturtmaya çalışırlarken Dustali Han'ın damından bir feryat yükseldi:

-Demek o aşağılık herif oraya geldi ha!.. Onu doğduğuna pişman edeceğim...

Herkes sesin geldiği tarafa yöneldi. Azizüssaltana Hanım, kocasının kaçıp dama saklandığı ve önünde sonunda eve döneceği düşüncesiyle onu aramak için dama çıkmıştı.

Dayıcan Napolyon seslendi:

-Hanımcım lütfen bağırıp çağırmayın. Durup dururken oyun çıkarmayın.

-O aşağılık namussuza sorun... Ne olduğunu bir ben bilirim, bir de o!..

Bu sözleri söyledikten sonra merdivenden acele acele evine indi.

Korkudan tir tir titreyen Dustali Han, yine ellerini karnının altına bastırarak feryat etmeye başladı.

-Şimdi buraya gelecek... Yetişin... Yardım edin... Beni bir yerlere saklayın... Dedikten sonra kaçmak için yerinden kalkmak istediyse de, tutup yerine oturttular.

-Sakin ol efendi! Biz buradayız korkma!.. Bu meseleyi bir şekilde halletmemiz lazım.

Dustali Han kalkıp oradan kaçmaya çabalıyordu ama Dayıcan'ın bir işaretiyle Meşkasım omuzlarına çöküp yerinden kalkmasını engelliyordu.

-Otur babam otur... Ağa burada... O varken sana kimse bir şey yapamaz... Bu işler Ağam için çocuh oyuncağı sayılır...

Dustali Han bağırarak Meşkasım'ı susturdu.

-Senin soluğun geniş... Benim ne çektiğimi nereden bileceksin... Neredeyse öldürüyordu beni... Bunun neresi çocuk oyuncağı?

Esedullah Mirza lafa karıştı:

-Meşkasım kesilmek istenen şey demek istemişti. Yalan da değil hani! Öyle çok çok büyük bir şey de değil!

Meşkasım büyük bir sükûnetle sözün arkasın getirdi:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!..

Dayıcan Napolyon, her ikisine de bağırmak isterken daha ağzını açmadan, kapı şiddetli bir şekilde çalındı. Kapının tokmağını öylesine kuvvetle vuruyorlardı ki neredeyse kapı kırılıyordu.

Dustali Han Dayıcan'ın abasının eteğine yapışarak:

-Rahmetli babanızın ruhu için kapıyı açmayın!.. Ben korkuyorum bu heyuladan!..

Öylesine yalvarıyordu ki, herkes bir süre ne yapacağını şaşırdı. Ancak kapının çalınması da bir saniye bile durmuyordu. Sonunda Dayıcan Meşkasım'a:

-Koş Meşkasım. Koş kapıyı aç. Ne şerefimiz kaldı ne haysiyetimiz!

Dustali Han korkudan titreye titreye neredeyse Dayıcan'ın abasının altına girmişti. Kapı açılır açılmaz Azizüssaltana Hanım ev kıyafetiyle, elinde süpürge, kafesinden fırlamış bir aslan gibi bahçeye daldı ve kalabalığın olduğu yere geldi.

-Bu aşağılık herif, bu ne idüğü belirsiz adam var ya!.. Anasını ağlatacağım onun... Parça parça edeceğim onu!...

Dustali Han'ın önünde sinesini siper etmiş olan Dayıcan, emir verir sert bir dille:

-Kes sesini hanım!..

-Niye kesecekmişim?.. Hem size ne oluyor ki?.. Size ne bizim meselemizden? Bu adam benim kocam mı, senin kocan mı?

Herkes Azizüssaltana Hanım'ı sakinleştirmeye çabalarken Dayıcan elini kaldırarak herkesi sükûnete davet edip:

-Hanım, hanım! Ailemizin şeref ve haysiyeti bu ahmakça kavga yüzünden lekelenecek kadar değersiz değil. Lütfen ne olup bittiğini anlatır mısın!

-Şu geberesi herife sorsanıza... O ırz düşmanı namussuza sorun...

-Genç bir kadınla ilişkisi olduğunu size kimin söylediğini söyler misiniz?

-Her kim dediyse doğru söylemiş. Bu utanmaz, arlanmaz yüzsüz herif, bir yıldır her gün bana yorgunum, hastayım, hâlim yok deyip duruyordu. Meğerse Kasap Şîrali'nin karısıyla kırıştırıyormuş... Anasından doğduğuna pişman edeceğim onu!

Bu sırada Dustali Han'ın boğazından hırıltılı bir ses yükseldi. Olanca gücüyle bağırıyordu:

-Yâ Murtaza Ali[1], sen bana yardım et!

Albay Dayım gayr-ı ihtiyari atılıp Azizüssaltana Hanım'ın ağzını kapadı. Kasap Şîrali adını duyan herkes, olduğu yerde donup kalmıştı.

Mahallemizin kasabı Şîrali korkunç bir adamdı. İki metreye yakın boyu vardı. Baştan ayağa bütün vücudu dövme ile kaplıydı. Yüzü ve kafası bıçak yarası izi ile doluydu. Huyu da dış görünüşü ile tam anlamıyla, mütenasip biriydi. Dediklerine göre karısıyla ilişkisi olan bir adamın kellesini bir satır darbesiyle bedeninden ayırmıştı. Maktulü karısıyla çok uygunsuz durumda yakaladığı ve öldürdüğü için altı ay yatıp çıkmıştı. Biz bu olayı hatırlamıyorduk ama bize defalarca anlatmışlardı. Ancak Şîrali'nin dükkânının zaman zaman üç ay, dört ay

1.Yâ Murtaza Alî: Bu hitap Hz. Ali'yedir. Arapça olan Murtaza kelimesinin anlamı Aslan'dır. Aslan ise bilindiği üzere Hz. Ali'nin lakabıdır.

kapalı kaldığını görüyorduk. O zaman, *'Şîrali hapiste'* diyorlardı. Aslında belalı biri değildi ama karısı konusunda çok hassastı ve onu çok kıskanıyordu. Büyük küçük, yaşlı genç herkes tarafından şehrin en güzel kadınlarından biri kabul edilen karısı, Şîrali'nin bütün kıskançlığına rağmen, rahat durmuyor, yaramazlıklarına devam ediyordu.

Bir gün Meşkasım'a Şîrali'nin macerasını sormuştuk. Şîrali'yi bize şöyle anlatmıştı:

-Valla babam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!.. Bu Şîrali'nin kulağı biraz ağırdır. İnsanların aralarında gonuşduhlarını pek duymaz. Ama bir de duyarsa ve de garısının yaramazlıh yaptığını gözleriyle görürse... İşte o zaman çileden çıhar ve satırı gaptığı gibi milletin peşine düşer... Evet babam. Bu günlerde olduhça akıllı, uslu biri olduğunu söylüyorlar... Memleketindeyken garısının sevgililerinden dört kişiyi satırla parça parça etmiş...

O gece saklandığım yerde Dustali Han'ın neden o kadar korktuğunu ve orada bulunanların Kasap Şîrali'nin adını duyunca, neden o kadar şaşırdıklarını çok iyi anladım. Çünkü bir gün çarşıda kendi gözlerimle görmüştüm. Satırını ekmekçinin hamurkârına öyle bir fırlatmıştı ki; eğer isabet ettirebilseydi, hamurkârın kafasını tam ortasından ikiye yarmıştı. Büyük bir şans eseri satır ekmekçinin kapısına denk gelip saplanmıştı. Satır kapıya öylesine saplanmıştı ki ancak Şîrali'nin acı kuvveti satırı oradan çıkarabilmişti.

Donup kalmış ve ödü patlamış olan kalabalığı, Esedullah Mirza'nın sesi kendine getirdi:

-Moment... Moment... Gerçekten moment... Bu Dustali Han, boyuna bosuna bakmadan Kasap Şîrali'nin karısıyla San Francisco'ya mı gitti!.. Allahu Ekber!.. Helal olsun valla!..

Sözünü bitirir bitirmez Asizüssaltana'ya döndü:

-Aziz Hanım eğer kesseydiniz gerçekten çok yazık olurdu!.. Dustali'nin eli öpülmeli. Aslına bakarsanız Sa'dî[2] zamanından beri kasapların bütün halktan, hatta biçare Sa'dî'den bile çirkin beklenti-

2.Sa'dî: (Şîrâz 1213? – Şîrâz 1292) Fars edebiyatının en büyük şair ve ediplerinden biridir. Özellikle Bûstan ve Gülistan adlı eserleriyle ünlenmiştir. Bûstan'ın Türkçeye son çevirisi için bk. Bûstan (Kitâb-ı Sa'dînâme), Sa'dî-yi Şîrâzî, Çeviren: Prof. Dr. A. Naci Tokmak, Şûle Yayınları, İstanbul 2012. Gülistan'ın son çevirisi için bk. Gülistan, Sa'di-i Şîrâzî, Çeviren: Prof. Dr. Mehmet Kanar, Şûle Yayınları, İstanbul 2010. 6. Baskı.

leri olmuştur. Şeyh-i Ecel Sa'dî'nin: *"Kasapların çirkin isteklerini yerine getirmektense et hasretiyle ölmek yeğdir."*[3]Dediğini hatırlar mısınız? Şimdi Dustali Han bir kasaptan Sa'dî'nin intikamını alıyor, siz kalkıp ona serzenişte bulunuyorsunuz. Ben sizin yerinizde olsaydım, o şerif organa ödül olarak bir saat alır takardım...

Şakaya da gülüşmelere de katlanacak gücü olmayan Azizüssaltana bağırdı:

-Yeter artık... Kes şu zırıltıyı!.. Münasebetsiz herif!..

Der demez süpürgeyle Esedullah Mirza'ya vurmak istediyse de Esedullah Mirza başını kaçırıp tehlikeyi savuşturdu... İki adım kadar geriledikten sonra da:

-Moment... Moment... Bana niye kızıyorsunuz ki? Bu aygır, Şîrali'nin karısıyla San Francisco'ya gidiyor, zahmetini ben çekiyorum!... Bu iş kendisi ile Şîrali arasında. Ne haliniz varsa görün...

Sonra Dustali Han'ın evine dönerek bağırdı:

-Hey Şîrali buraya gel!.. Gel de ne yapacaksan yap!..

O anda Dustali Han, Esedullah Mirza'nın üstüne atlayıp ağzını kapattı ve:

-Ocağına düştüm şehzâdem!.. Eğer o kutup ayısı dediklerini duyacak olursa, beni satırla parça parça eder!..

Bir anda herkes tartışmaya başlamıştı. Azizüssaltana'nın sesi ve çığlıkları herkesi bastırıyordu. O sırada nökerimizin de birkaç metre ötede, gülfidanlarının arkasına çömelmiş, benim gibi, konuşulanlara kulak verdiğinin farkına vardım. Bildiğim kadarıyla öyle çok da meraklı bir adam değildi. Kuvvetle muhtemel, gürültü patırtıyı duyan babam, olup biteni izlemesi ve gidip rapor etmesi için, görevlendirmişti. Çünkü babam daha önce de Dayıcan'ın evinde olup bitenlerden haberdar olmak için onu görevlendirirdi.

Babamın casusunu görünce çok tedirgin oldum ama yapabileceğim bir şey yoktu. Dayıcan Napolyon'un sesi herkesi bastırdı:

-Azizüssaltana Hanım! Ben ailenin büyüğü olarak sizden rica ediyorum. Lütfen söyleyin. Dustali Han'ın kasap Şîrali'nin karısı ile ilişkisinin olduğunu size kim söyledi?

---

3. Be temennâ-yı güşt morden bih Ki tekâzâ-yı zeşt-i kassâbân Gülistan, Be kûşiş-i Dr. Halil Hatib-i Rehber, Tahran 1348 h.ş. / 1969. S.251 Gülistan, Sa'di-i Şîrâzî, Çeviren: Prof. Dr. Mehmet Kanar, Şûle Yayınları, İstanbul 2010. 6. Baskı. s.113.

Dustali Han söze karışıp yalvarırcasına:

-Ocağınıza düştüm!.. Elinizi ayağınızı öpeyim, şu adamın adını bu kadar anmayın... Benin canım tehlikede!..

Dayıcan sözünü başka bir ifade ile tekrarladı:

-Lütfen söyler misiniz, bu dangalağın, o boynuzsuz, kuyruksuz devin karısıyla ilişkisi olduğunu size kim söyledi?

Biraz sakinleşen Azizüssaltana Hanım:

-Söyleyemem, dedi.

-Lütfen, söylemenizi rica ediyorum!

-Söyleyemem dedim duymadınız mı?

-Hanımefendi ben bu işin şirret, baş belası adamın işi olduğunu çok iyi biliyorum ama sizin ağzınızdan duymak istiyorum. Büyük ailemizin şeref ve haysiyetini korumak adına, kocanızın şerefini kurtarmak adına sizden rica ediyorum ki...

Tekrar kan beynine sıçrayan Azizüssaltana elindeki süpürgeyi, başını önüne eğip, Dayıcan'ın yanında oturan kocasına fırlatarak bağırdı:

-Kocamın şerefi yerin dibine batsın... İsterse sittin sene kocasız kalayım... Yarın sabah gidip, her şeyi en ince ayrıntısına kadar Şîrali'ye bir bir anlatacağım. O zaman bakalım bir daha beni aldatabilecek mi?

Dayıcan Napolyon sakin bir sesle:

-Sakın yapmayın bu işi... Şîrali... Yani bu adam, son dakikaya kadar başına gelenlerden habersiz kalıyorsa, hiç kimse karısının yediği naneleri gidip kendisine söylemeye cesaret edemediği içindir... Bizim nöker Meşkasım ona: "*Karına mukayyet ol!*" dediği için bir hafta süreyle işi gücü bırakıp, elde satır gece gündüz bizim evin kapısında beklemişti... O zaman zarfında Kasım'ı sakladık ve o kadar yalvarıp yakardık ki sonunda vazgeçti ve koyunları, keçileri kesip biçmekle meşgul oldu... Öyle değil mi Kasım?

Meşkasım konuşma fırsatı bulunca atıldı:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayım!.. Biz o gadar da söylememiştik... Sadece: "*Garının evden çıhmasına fazla izin verme!*" demiştik... Çünkü evine hırsız girmiş ve halılarını çalmıştı. "*Garına söyle evde dursun ki eve hırsız girmesin*" demiştik... Biz bu sözü

söyler söylemez, bu Allahsız herif, satırı gaptığı gibi peşimize düştü... Eve gadar biz önde o arhada koştuh... Eve gelir gelmez girip gapıyı kilitledim... Oracıhta bayılmışım... Allah Ağama sağlık selamet versin, elde tüfek on beş, yirmi gün bizim için nöbet tuttu...

Esedullah Mirza söze karışmak için ortamı uygun bulunca:

-Aziz Hanım, Allah şahidim, Dustali Han'ın böyle bir halt karıştırdığını kendi gözlerimle görsem bile inanmam... Bu zavallının nefes alacak mecali yok... Bunun sineğini kovacak gücü kalmamış... Nasıl böyle bir işin altından...

Azizüssaltana Hanım o an cinlenip bas bas bağırmaya başladı:

-Ne demek istiyorsun sen? Dustali artık ihtiyarladı ve çaptan düştü mü demek istiyorsun? Dustali'nin nefes alacak mecali yok öyle mi?.. Söyle bakalım, senin nefes alacak çok mecalin vardı da karın niye senden ayrıldı?

Dayıcan Napolyon ve Albay Dayım birlikte bu yeni kavgayı güçlükle yatıştırdılar. Şemsali Mirza şöyle dedi:

-Ağam, eğer müsaade ederseniz Azizüssaltana Hanım'a bir soru soracağım ve olayla ilgili bütün sorunlar bertaraf olacak.

Şemsali Mirza henüz sorusunu sormadan, kapı tokmağının sesi ortalığı çınlattı. Herkes birbirine baktı.

-Bu saatte kim acaba!.. Kasım koş kapıyı aç!

Meşkasım kapıyı açmaya giderken herkes gözünü kapıya dikmişti. Meşkasım'ın bahçe kapısını açmasıyla çığlık atması bir oldu.

-Aman Allah'ım! Şîrali!..

Ortalığı kaplayan bir anlık sessizlikten sonra Dustali Han'ın boğuk sesi duyuldu:

-Şîrali... Şîrali... Şîr... Şî... Şiiii!

Dedikten sonra minderin üstüne düşüp bayıldı.

Şîrali usturayla kazıttığı, eski çakı izlerinin parladığı saçsız kafasıyla içeri girdi. Ağır adımlarla kalabalığın yanına geldi. Herkesi selamladıktan sonra Dayıcan'a:

-Ağam, lambanızın yanıh olduğunu gördüğümde: Gedip Ağama bir selam vereyim, dedim... Bağışlayasız Ağam!.. Rovzahaniye gelemedik. Şabdülazîm'e[4] getmişdik.

4.Şabdülazim: Şah Abdülazîm: Rey (Eski Tahran, Bugünkü Tahran'ın güneyinde

-Allah kabul etsin!

-Allah sizi başımızdan eksik etmesin Ağam... Ziyarete getmemişdik... Şu celep Kel Asğar'la hesaplaşmaya getmişdik... Evden kapıdan ırah, haste bir goyunu bize sohuşdurmuşdu.

-İnşallah hesabı tasfiye edip paranı almışsındır.

-Ayıp etdin Ağam... Heç kimse bizim paramızı yiyemez... Evvela olmaz molmaz dedi emme, o goyunun leşiyle orasına burasına bir gaç defa vurunca yola geldi itolit... Goyunun parasını verdiği gibi Şabdülazim'e gediş, dönüş mesarifimizi de verdi.

-Koyunun nesi vardı Şîrali?

-Bilmem ki Ağam, çoh haste idi... Biz mahalledeki herkes haste olır diye korhduh... Sizden ırak nefesi gohuyordu... Evvela biz de anlamadıh neyi var, bir gısmını sattıh... Elhasıl gece eve geldim. Bizim gaşıh düşmani dedi: "Ağamın evinda rovzehani vardır." Gelemedim diye canım çoh sıhıldi... Dedim bir başvurayım. Eger uyanıhlarsa deyim ki biz gelmah istedik amma işimiz varidi. Beni bağışlayasız!

Esedullah Mirza şeytanlık yapmadan duramadı, eliyle Dustali Han'ı göstererek:

-Dustali Han da seni soruyordu... Anlaşılan seni çok seviyor... Daha bir dakika önce senin hayırsever iyi bir adam olduğundan söz ediyordu...

Dayıcan Napolyon bir şekilde Esedullah Mirza'yı susturmak istiyordu çünkü Dustali Han'ın durumu hiç iyi değildi. Esedullah Mirza'nın şakasının çok pahalıya patlaması mümkündü. Ama doğrudan müdahale edemiyorlardı. Esedullah da şaka yapmaktan vazgeçeceğe benzemiyordu.

-Sahi Şîrali! Koyunun nefesi kokuyordu demiştin. Koyunu bıçakla mı yoksa satırla mı kestin?

Çok şükür ki Şîrali bu soruyu tam olarak duymamıştı. Bu arada Dustali Han, ellerini yine karnının altına bastırdı, rengi kaçmış dudakları titriyordu. Gırtlağından iniltiye benzer bir ses çıktı.

Tahran'ın mahallelerinden biri) şehri. Buraya Şah Abdülazim de denir. Çünkü bu bölgede Şiilerce kutsal sayılan birçok İmamzâdenin kabri vardır. Dolayısıyla da Şiilerin kutsal ziyaretgâhlarından biridir.

Dayıcan Esedullah'a sert sert bakarak:

-Esedullah utan biraz! dedikten sonra Şîrali'ye dönüp yüksek sesle:

-Her neyse, sana gücenmedim. Bir dahaki sefer katılırsın inşallah!

-Biz her zaman emrizdeyiz Ağam. Allah rovzenizi gabul eylesin.

Ne mutlu bize ki Şîrali daha fazla kalmadı ve herkese teker teker allahaısmarladık dedikten sonra gitti.

Meşkasım kapıyı arkasından kapatıp geldikten sonra rahat bir nefes aldı:

-Elhamdülillah Dustali Han'la ilgili macerayı anlamadı... Yani anlayacah diye bizim ödümüz ağzımıza geldi.

Şîrali'nin gelişi, konuşması ve gidişi Dayıcan'ın haletiruhiyesini bozmuştu. Meşkasım'ın sözünü keserek:

-Yeter, bir de sen nutuk atmaya başlama!.. Bence artık dağılalım ve bu meseleyi de yarına bırakalım... Ama unutmayın bu meselenin girdisini çıktısını öğrenmeden bırakacağımı sanmayın, dedikten sonra Azizüssaltana Hanım'a dönerek:

-Aziz Hanım, siz de şimdi evinize gidip istirahat edin, yarın...

Azizüssaltana Hanım kocasına dönüp:

-Kalk ayağa, yallah eve!

Yeni yeni rahatlamaya başlamış olan Dustali Han, şaşkınlıktan gözleri fal taşı gibi açılmış olarak:

-Ney?.. Eve mi gidelim? Ben seninle eve geleyim öyle mi?..

-Ben Şîrali'nin yanında bir kelime bile konuşmadım. Çünkü cezanı kendi ellerimle vereceğim!.. Bu gece seninle bir işim yok... Kalk... Kalk da evinde yat...

-Ben seninle eve gelmektense, Şîrali'nin satırının altına yatmayı bin defa tercih ederim...

Dayıcan Napolyon sözünü kesti:

-Aziz Hanım!.. İzin ver bu gecelik bizde kalsın, yarın konuşuruz.

Azizüssaltana Hanım itiraz etmek isterken, birden kapı çalındı. Kapıyı açtıklarında Azizüssaltana Hanım'ın geri zekâlı tombul kızının sesi duyuldu:

-Annecim, burada mısın?

Dedikten sonra orada bulunanların yanına geldi. Annesini ve Dustali Han'ı görünce aptal aptal güldükten sonra:

-Annecim!.. Sonunda Dustali babamın sümbülünü[5] kestin mi?

Azizüssaltana Hanım hiddetle:

-Kamer!.. Neler söylüyorsun sen?

Dustali Han üvey kızını görünce sinirlenerek bağırdı:

-Bu kadın bıçak elinde beni kovalarken bu kız: "*Anne kes... Anne kes...*" diye bağırıyordu... Bu kızı da bir yerlere kapatmak gerek!

Oradaki herkes hep bir ağızdan konuşmaya ve olaya karışmaya başlamışlardı. Kamer gürültülü bir sesle gülerek:

-Sahi kesmedin mi?

Katıla katıla gülmeye başlayan Esedullah Mirza, çocuklarla konuşuyormuş gibi bir dille:

-Maşallah sana kız... Senin kocan yanlış bir şey yaparsa keser misin?

-Tabii keserim.

-Ta kökünden mi?

-Ta kökünden!

-Bir zerre de mi bırakmazsın?

-Bir zerresini bile bırakmam!

O an Azizsüssaltana Hanım, neredeyse gök gürler gibi gürledi:

-Sende hiç utanma yok mu be adam?.. İnsan biraz utanır, sıkılır!.. Yarın talibinin kulağına gitsin diye çocuğun ağzına laf mı veriyorsun?.. Aman Allah'ım!.. Aman Allah'ım!.. Keşke sittin sene evlenmeseydim ve hiç akrabam olmasaydı... Siz akraba değil, devedikenisiniz, devedikeni...

Ama Esedullah Mirza öyle kolay kolay geri çekilecek biri değildi. Birden bağırdı:

-Moment... Moment... Dur bakalım hanım!.. Eğer kesmek kötü bir şeyse, siz niye bu zavallı, öksüz adamınkini kesiyordunuz? Eğer bu öksüz kaçmasaydı, şimdi Hadım Mehmet Han olmuştu!..

-Büyük dedeni hatırladın galiba münasebetsiz şehzade!.. Şimdi söyle bakalım, kocam bana ait değil mi? Aslında sana ne? Yoksa sen bu şehrin emniyet müdürü müsün?..

5.Sümbül: (Çocuk ağzı) Pipi.

Esedullah Mirza neredeyse çileden çıkıyordu. Orada bulunanlarla Dayıcan'ın ortalığı sakinleştirmek için gösterdikleri çaba ve gürültü, patırtı arasında bağırdı:

-Moment... Moment... Aslında bana ne?.. Kendisinin de, şerefli organının da Allah belasını versin!..

Esedullah Mirza, herkesin ondan duymaya alışık olmadığı tonda bağırınca, birden ses seda kesildi. Ama Esedullah Mirza her şeyi şakaya vurma huyundan vazgeçmeyerek, sessizliği fırsat bilip, daha alçak bir sesle konuşmasını sürdürdü:

-Aslına bakarsanız, sizin işyerinizde hizmet veren bir organın, ne kadar şerefli olursa olsun, ihraç edilmesi, hatta idam edilmesi gerekir...

Bu sözleri söylerken cebinden zarif bir kalemtıraş çıkarmıştı. Kalemtıraşı uzattı ve konuşmaya devam etti:

-Ama rica ediyorum, bir dahaki sefere bu kalemtıraşı kullanınız... Mutfak bıçağına yazık!..

Kamer aptal aptal güldüğü sırada, Azizüssaltana Hanım hırsından tir tir titriyor ve avazı çıktığı kadar bağırıyordu.

-Yazıklar olsun bana ki bu rezillerle, bu münasebetsizlerle konuşuyorum!.. Yürü gidelim kızım!

Bu sözü söyler söylemez kızının elinden tutup, bahçe kapısına yöneldi. Annesinin ardı sıra giden Kamer, gülerek şöyle dedi:

-Kesmeyerek çok yazık ettin anne! Kesseydin ne kadar gülerdik!

Meşkasım başını sallarken şöyle dedi:

-Valla bende yalan yoh!.. Bize bu yüz okkalık Kamer Hanım'ı beş paraya bile verseler almayız!.. Allah kocası olacak adama yardım etsin!..

Dayıcan, babamı rezil rüsva etmek için ele geçirdiği bu fırsatı değerlendiremediği için hırsından çatlıyordu. Orada bulunan herkes de, bakalım ne diyecek diye onun ağzına bakıyordu. Bütün bu süre zarfında bir köşede sessizce oturan Şemsali Mirza yerinden kalkarak:

-Her ne halse. Boşuna zaman kaybettik ve hiçbir sonuca ulaşamadık. Böyle bir ortamda soruşturmanın bir yere varması mümkün değil. Müsaadenizle ben gidiyorum artık. Kalk Esedullah!

Esedulah Mirza'nın böyle bir meclisten ayrılmak istemediği belli idi. Ama yapacak bir şey yoktu. Kalkarken şöyle dedi:

-Bize müsaade. Ravzanızı Allah kabul etsin... Bu gece inşallah Dustali Han güzel uyur ve rüyasında aslanları ya da vahşi hayvanları görmez ve vücudunun beş sütunu yerli yerinde kalır. Amiiin!

Şemsali Mirza ve Esedullah Mirza yola koyulurken Dayıcan da kendi evine gideceği sırada:

-Kalk Dustali kalk!.. Bu gece bizde kal da yarın bir şeyler düşünelim.

Dustali Han bağırdı:

-Asla burada kalmam!.. Ben gidiyorum!..

-Nereye gidiyorsun be adam?.. Kalk yürü, saçmalayıp durma!..

-Hayır burada kalmam... Kalmam... Artık kimsenin yüzünü görmek istemiyorum... Bu aileden kimseyi görmek istemiyorum... Hepiniz benim canıma susamışsınız... Katil Asgar bile sizin kadar acımasız değildir...

Dayıcan Napolyon çileden çıkmıştı:

-Kes zırlamayı Dustali!.. Kalk ve düş önüme!.. Yoksa söylerim Meşkasım'a, ensenden tuttuğu gibi evine götürür seni!..

Dustali Han sakinleşerek ayağa kalktı ve Dayıcan'ın önüne düştü ve onun evine doğru yola koyuldu.

Annem herkesten önce eve dönmüştü ve sanırım uyumak üzere dosdoğru cibinliğine girmişti. Ben hiç ses çıkarmadan, parmaklarımın ucuna basa basa eve döndüm. Herkesin eve döndüğünden ve yattığından emin olan babam, alçak sesle, bir köşede nökerimizle konuşuyordu. Yavaşça cibinliğime girip kulak kesildim. Tahmin ettiğim gibi nökerimiz babamın casusluğunu yapmıştı ve olup bitenleri anlatıyordu. Zaman zaman babam sözünü kesiyor ve: *"Bunu ben de duydum"* diyordu. Bu sözden belliydi ki; babam nökerimizi casus olarak göndermekle yetinmemiş, kendisi de bir köşeye gizlenip oradakilerle Dayıcan'ın konuşmalarına kulak kabartmıştı. Hatta Azizüssaltana ile Esedullah Mirza arasındaki atışmaları da duymuştu.

Babam yatmak üzere cibinliğine döndüğünde annemle alçak sesle yaptıkları konuşma nazar-ı dikkatimi celp etti.

Babamın konuşmalarından haddinden fazla sinirli, kızgın ve kinle dolu olduğu anlaşılıyordu. Annem ise endişeli ve üzgündü.

-Bey, elini ayağını öpeyim, ne olur hatırım için vazgeç bu inatlaşmadan! Bırak peşini! Benim bir köle olduğumu ve de Allah rızası için beni azat ettiğini farz et... Baksana iş nereye vardı? Kardeşim benimle bile ilişiğini kesecek duruma geldi...

-Allah, Allah!.. Ne kadar da şerefli biriymiş kardeşin!.. Ne kadar da âlicenapmış!.. Sahi sen hangi kardeşinden söz ediyorsun?.. Kâzirun Cengi kahramanı?.. Asrın Napoléon'u? Demir adam?.. Allah adamı?.. Evet tabii ki aynı zamanda Allah adamı. Baksana bu gece Muslim ibn-i 'Akîl için ravza meclisi tertip etti... Bravo!.. Böyle adamlara Allah adamı diyorlar öyle mi?.. Böyle adamlara cesur ve korkusuz diyorlar ha!.. Kardeşinin ve yeğenlerinin suyunu kesen bu adam, Kerbelâ'da Şemir'in[6] yaptığını yapan bu adam, kalkıp Muslim ibn-i 'Akîl için ravza merasimi düzenliyor. Bu nasıl bir iş?.. Sen dur!.. Bak yarın neler olacak!.. Ha sahi, aklıma gelmişken söyleyeyim. Yarın sebzeli pilav ve balık pişir... Epey zaman önce şu zavallı Kasap Şîrali'ye sebzeli pilav ve balık sözü vermiştim. Onu çağıracağım.

Annemin yalvarıp yakarmaları babamı sakinleştirmeye yetmedi ve bu konuşma annemin ağlamasıyla sona erdi.

6.Şemir: İbn-i Zi'l-Cevşen Zebâbî-yi Kilâbî (686'da öldürülmüştür): Kerbelâ olayında Hz. Hüseyin'in katilleri arasında sayılan biridir.

5

Ben perişandım ve ne yapacağımı bilmiyordum. Çünkü Dayıcanla babam arasındaki bu anlaşmazlığın bir şekilde sona ereceğinden ümidimi kesmiştim artık. Tanrım! Niye o gürültüsüz, patırtısız günlerin kıymetini bilmemiştim. Ne güzel günlerdi o günler! Dayıcanla babam, yaban güllerinin her tarafını sardığı kameriyenin altında minderler üstünde oturarak tavla oynayıp, nargile içiyorlardı. Biz çocuklar da bahçenin orasında burasında oyun oynuyorduk. Leyla ile ben, genellikle, bir kenarda oturup öteki çocukların oyunlarını seyrederdik. Belki de onların oynadıkları oyunlar ve aralarındaki çekişmeler bize cazip gelmiyordu. Dayıcan kazandığı zaman, zarları uzun süre elinde tutuyor ve başını babama doğru uzatarak Şâhnâme okur gibi bir eda ile:

Kahramanların savaşında ne işin var senin?
Sen çiftçisin, kazma, kürekledir işin senin.[1]

Beytini okuyor, babamsa zarı iyi gelmediği için keyifsizce bağırıyordu: "*At zarı Ağa at. Civcivi güzün sayarlar!*" Oyunu kazanınca da, çok ciddi bir eda ile: "*Leylacım! Benim için bir şey yapar mısın?*" diye sorduğunda Leyla çok masum bir dille: "*Tabii*" diyordu. O zaman babam, yine o çok ciddi tavrıyla: "*Benim adıma annenden birkaç tane ceviz getirmesini ve oynaması için babana vermesini rica eder misin?*" dediği zaman Leyla'yla ben katıla katıla gülerdik.

Bizi restorana götürdükleri zamanları hatırlıyorum. Evimizden restorana kadar, bugün otomobille on beş, yirmi dakikada gittiğimiz yol, o zamanlar faytonla bir saate yakın sürüyordu. Genellikle Meşkasım da faytoncunun yanına oturup bizimle birlikte geliyordu. Çünkü dönüşte hava karardığı için Dayıcan'ın önü sıra fener taşıması gerekiyordu. Sokaklardaki elektrik lambaları o kadar az ışık veriyordu ki; kendileri bile zor görülebiliyordu. Sokakların her yerinde çukurlar vardı. Restoranda dondurma yeme ve havuzunda kayığa binmenin, bende çok tatlı hatıraları kalmıştı. O zamanlar Leyla ile yaptığım konuşmaların ne kadar tatlı olduğunun farkında değildim. Ama o gece, restoranda onunla birlikte geçirdiğim her an, teker teker gözümün önünde canlanıyordu.

Şâhabdülazîm'e gidişler, oraya giderken buharlı trene binişler, İmamzâde Dâvud'u[2] ziyaretler... Leyla ile olan hatıralarım bütün ömrümü dolduracak kadar çoktu. Ama bütün bu hatıralar dayımın kızı Leyla ile olan hatıralardı. Oysaki sevdiğim Leyla ile bir saatlik hatıram bile yoktu. Dayıcan'ın savaş maceralarını anlattığı sırada duyulan o lanet ses... Dayıcan'ın evine giren hırsız... Dayıcan'ın o lanet olası meşrutiyet taraftarlığı... Babamın o lanetlik Colonel Liakhov'u... Bütün bunların üstüne de Azizüssaltana denilen lanet kadının yaptığı hareket... Öyle üst üste geldi ki bütün bu olaylar ve şahıslar bizim masum aşkımıza dâhil olmuştu... Hatta Kasap Şîrali!.. Yani ne zaman Leyla'yı düşünsem, düşüncem gelip Dustali Han, Azizüssaltana'nın onun şerefli organını kesme girişimi ve sonunda da Kasap Şîrali'ye

1. Torâ bâ neberd-i delîrân çi kâr? To berzgerî, bîlet âyed be kâr. (Şahnâme)
2. İmamzâde Dâvud: Tahran'ın kuzeyinde bir köy ve orada bulunan bir yatır.

uzanıyordu. Artık Leyla'yı göremiyordum ve onun hayaliyle yetinmek zorunda kalıyordum. O son olaydan sonra da düşüncelerim gelip gelip Kasap Şîrali'ye takılıp kalıyordu.

Kapının tokmağının sesiyle uykudan uyandım. Babamın kapıya gitmesini istiyorlardı. Bütün dikkatimle kulak kesildim.

-Affedersiniz efendim. Günün bu saatinde sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim. Subaşı emirlerinizi yerine getirdi mi getirmedi mi? Onu öğrenmek istedim.

-Çok çok teşekkür ederim Rezevî Bey... Siz olduktan sonra bizim sırtımız yere gelmez... İçme suyu depomuz da, sulama suyu depomuz da, havuzumuz da doldu.

-Çok zor bir işti. Çünkü bölgeye sırası gelmeden bir gece önce su vermek subaşıya büyük sorumluluk yüklüyor. Çünkü size su verebilmek için bir başka bölgenin suyunu kesmesi gerekiyordu...

-Dünyalar kadar teşekkür ederim Rezevî Bey... Siz hiç merak etmeyin, hafta sonuna kadar nakliniz yapılır. Bu gece Mühendis Bey'in yanına gideceğim!

Rezevî Bey gider gitmez hepimiz cibinliklerimizden dışarı fırladık. Avlunun ortasındaki büyük havuz ağzına kadar suyla doluydu. Babam büyük bir keyifle havuzdaki suya bakıyordu. Hepimiz gözlerimizi babamın dudaklarına dikmiştik. Nihayet tebessüm ederek:

-Şemir-i Zi'l-cevşen'in gözü görmediği için Kerbelâ Çölü suya gark oldu... Ama çölün öteki tarafı susuz kaldı... Şimdi Albay Bey bizden kova kova su taşıtma zorunda kalacak.

Ben olduğum yerde donup kalmıştım. Bizim susuzluk meselemiz hallolmuştu. Ama Dayıcan Napolyon'un bu yenilgiyi kolay kolay hazmedemeyeceğini adım gibi biliyordum.

Büyük bir merakla bahçenin öbür yanına baktım. Henüz ses, seda yoktu.

Sakin geçen bir kahvaltıdan sonra, adım adım Dayıcan'ın evinin tarafına geçtim. Ağaçların arasından giderek Dayıcan'ın evinin kapısına ulaştım. Aniden Dayıcan'ın yazları yattığı, evinin bahçeye

bakan balkonundan bir ses yükselince, bir ağacın arkasına saklandım.

Sinirinden tir tir titreyen Dayıcan'ın gırtlağından zorla çıkan bir sesti. Bir tümseğin üstüne çıkıp balkona baktım. Üstünde pijaması, büyük bir dikkatle boynuna astığı sahra dürbünü ile bizim avludaki havuzun suyuna bakıyor ve Meşkasım'a küfürler savuruyordu.

-Aşağılık dangalak!.. Yatıp uyuyorsun... Dünyadan haberin yok... Gelmiş suyu çalmışlar... Mareşal Grouchy Waterloo savaşında Napolyon'a ihanet etti... Sen de bu iblisle benim savaşımda, bana ihanet ettin!..

Hemen arkasında başını önüne eğmiş dikilen Meşkasım yalvarıyordu:

-Ağam, Allah şahidim, benim bir gabahatim yoh. Bende yalan yoh!..Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!..!..

-Kazirun Cengi'nde canımı tehlikeye atıp senin gibi bir haini kesin ölümden kurtardığım zaman, eğer senin de bir gün Grouchy gibi bana ihanet edeceğini bilseydim, elimi keser, senin cansız leşini omuzlayıp kurtarmazdım.

-Eğer bir gabahatimiz varsa, yediğimiz ekmeğiniz bize haram olsun... Bende yalan yoh!..Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!.. O dediğiniz bey... Guşi Bey'in nasıl bir adam olduğunu bilmeyiz. Ama sizin verdiğiniz ekmek hâlâ gursağımızda... Yüz defa daha savaş olsa, canlı galdığımız sürece, ganımızın son damlasına gadar sizin için feda etmeye hazırız... Ama bunlar çabuh davranmışlar... Dün gece bizim bölgenin su alma sırası değildi... Su vermesi için subaşına bir şeyler vermişler herhalde... Bölgemizin suyunun bu gece gelmesi gerek... Biz uyurken gelip suyolunu açmışlar...

Dayıcan bir süre Meşkasım'a hain, casus, aşağılık köpek, İngiliz uşağı gibi birçok kötü söz sarf ederek hakaret ettikten sonra odasına döndü. Meşkasım da ağlaya, inleye onun peşinden gitti. Dayıcan gitmişti ama babamdan intikam almak için korkunç planlar yapmaya başladığından emindim. Bu arada daha çok da Meşkasım için üzülüyordum.

Eve döndüğümde külfetimizin balık temizlediğini gördüm. Kasap Şîrali'nin akşam yemeğine daveti işi ciddiye binmişti.

Annem, bodrumda babamla konuşuyordu.

-Zehir zıkkım olsun, şu Şîrali'ye balıkla sebzeli pilav ikram edeceksen et ama ölmüşlerinin başı için, ne olur bu konuyu açma... Bu gözü kanlı deli birini öldürür, vebalini sen çekersin... Azizüssaltana'ya söylediklerin yeter... O karı, zavallı Dustali Han'ın yedi ceddine yeter de artar...

-Ben Azizüssaltana'ya bir şey demedim ki!.. Ama eğer bilseydim mutlaka bir şeyler söylerdim... Bu iffet abidesi ailenin yaptığı şahâne işler gizli kalırsa çok yazık olur... Çünkü bunlar eşraf takımının en seçkinleri... İran aristokrasisi artık utancından başını yerden kaldıramaz. Aristokrasinin çok seçkin bir üyesi, üçüncü sınıf halktan bir kadınla düşüp kalktığı için, aristokrasinin şeref ve haysiyetine leke sürmek suçunu işlediğinden dolayı yok edilmelidir.

-Hayatım, canımın içi hiç kimseye acımıyorsan bile kendine acı. Çünkü bu deli Şîrali'ye bir şey söyleyecek olursan, satırıyla herkesten önce seni parça parça eder.

-Şîrali'ye ne söyleyeceğim hiç belli olmaz... Her şeyden önce... Ona söylemenin başka yolları da var... İki: Ben ne dediğini bilmeyecek kadar çocuk değilim... Üç: Uzun boylu açıklamaya da gerek yok... Dört...

Babam burada konuşmayı kesti ve işinin başına gitti. Ben de neredeyse yirmi saattir yazmaya çalıştığım ve hâlâ gönderebileceğim gibi olmadığını düşündüğüm aşk mektubunu tamamlamak üzere sessiz bir odaya çekildim.

Öğlene doğru Dayıcan'ın evine gidip gelenler ve oradan gelen gürültü patırtı dikkatimi çekti.

Bahçeye indiğimde, yeni ve beklenmeyen bir olayın vuku bulduğunu gördüm. Dün gecenin kahramanlarından Dustali Han, sırra kadem basmıştı. Gece yatması için Dayıcan'ın evinde bir oda hazırlamışlardı. O da gece orada yatmıştı. Ancak sabahleyin kahvaltıya çağırmak için odaya gittiklerinde Dustali Han'ı görememişlerdi.

Dayıcan'ın emriyle bütün akrabalara telefon edilmiş, gidilebilen yerlere gidilip sorulmuş ancak Dustali Han bir türlü bulunamamıştı.

İkindiye kadar aramalara devam edilmesine karşın bir sonuca varılamamıştı. Güneşin batmasına yakın, Azizüssaltana'nın çığlıklarını

duyunca Dayıcan'ın evine doğru gittim. Görünüşe göre muhtemelen bir yerlere saklanmış olan Dayıcan'ı bulamadığı için ve de karşısına Meşkasım çıktığı için onu hedef almış, ona bağırıp çağırıyordu:

-Siz kocamın başına bir bela getirdiniz... Onu ortadan kaldırdınız... Bana bakın bana!.. Hepinizin anasını ağlatırım!.. Zavallı kocacığım!.. Belki de öldürdünüz onu!.. Belki de kuyuya attınız!.. Dustali kendi başına bir yere gidecek adam değildir... Söylesenize nerede bu adam?

-Valla bende yalan yoh!..Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Biz onu son gördüğümüzde beyiniz şu odaya yatmaya gitmişti... Zannederim biraz hava almaya çıhmıştır... Yemin olsun ki Ağa senden de çoh endişe ediyor.

-Saçmalama be adam!.. Entari tipi uzun pijamasıyla hava almaya nereye gidebilir ki?

Sonunda parmağını tehdit eder gibi sallayarak şöyle dedi:

-Efendine söyle, dün gece benim kocamı burada zorla alıkoydunuz. Nereye sakladıysanız çıkarın, getirin sağ salim bana teslim edin. Yoksa yarın sabah karakola giderim. Savcılığa giderim. Adalet Bakanı'nın arabasının önünü keserim... deyip, ara kapıyı olanca gücüyle çarptıktan sonra bahçe kapısına doğru gitti. Bahçe kapısının önünde, nereden çıktı bilmiyorum babam Azizüssaltana'nın karşısına dikildi:

-Aziz Hanım, biraz sakinleşin lütfen... Dustali Han öyle uzaklara gidecek adamlardan değil... Buyurun bir çayımızı için... Allah aşkına, bir çayımızı içmeden bırakmam!

Azizüssaltana birden ağlamaya başladı ve babamla birlikte bize giderken hem ağlıyor, hem de hıçkırıklar arasında şöyle diyordu:

-Adım gibi biliyorum. Onu bir yerlere sakladılar!.. Bunlar ta başından beri bizim mutluluğumuzu çekemiyorlardı zaten.

Babam onu misafir salonuna doğru götürürken, çok üzülmüş bir eda ile:

-Zavallı çocuk!.. Zavallı Dustali Han!.. Üzülmeyin ne olur, mutlaka bulunacak kocanız.

Babam ve Azizüssaltana salona girip kapıyı kapattılar. Bir süre dışarı çıkmalarını bekledim. Ancak çıkmaları gecikince salonun kapısına yaklaşıp kulak kabarttım. Azizüssaltana şöyle diyordu:

-Haklısınız... Dustali'yi öldürdüler demem gerek... İşin aslına bakarsan bunların arasında mal-mülk anlaşmazlığı da var... Belli ki bunları zorlamadıkça Dustali'yi nereye sakladıklarını söylemeyecekler. Yarın sabah erkenden bu işin peşinden gideceğim... Kim bey demiştiniz?

Babam yavaşça bir isim söyledikten sonra daha yüksek bir sesle ekledi:

-Adalet Sarayı binası... Kapıdan girince sağda danışma var. Onlara '*Cinayet Masası nerede?*' diye sorarsan gösterirler...

Azizüssaltana gittikten sonra babam nökerimize, gidip Şîrali'yi akşam yemeğine davet etmesini buyurdu. Bu arada annem yalvarıp yakardı, o kadar çok ricada bulundu ki babam Şîrali'nin bize gelmemesine ve sebzeli pilav tenceresiyle balığın Şîrali'nin evine gönderilmesine razı oldu.

Çok geçmeden Albay Dayım çıkageldi. Bu olaylar olup biterken hiç suçu olmayan biri varsa, o da Albay Dayımdı. Çünkü neredeyse bütün ağaçları ve çiçekleri kurumak üzereydi. O zamana kadar susuzluğun babamı aşağıdan almaya zorlayacağı ümidini besliyordu. Ancak babam hem su deposunu, hem de havuzu ağzına kadar doldurmuştu. Bu durumda Albay Dayımın, en az bir hafta daha, susuzluk çekmesi kaçınılmazdı. Albay Dayımı görünce içimde bir ümit ışığı yanıp söndü. Babamla Dayıcan Napolyon'un arasının düzelmesi, ikimizin de menfaatineydi. Onun kurumaya yüz tutan çiçekleri vardı, benimse biricik çiçeğim Leyla.

Albay Dayımın yalvarıp yakarmaları fayda etmedi. Babam durmadan:

-Bütün akrabaların huzurunda benden özür dilemedikçe, geriye bir adım bile atmam. Diyordu.

Albay Dayım da, ağabeyinin ne pahasına olursa olsun özür dilemeyeceğini çok iyi biliyordu. Babam, su deposu ve havuzu suyla dolu olduğu için, Albay Dayımın, suyolunun açılması talebi karşısında, biraz yumuşamış ve: "*Ağa bizim suyolumuzu açar ve bize su gelmesini engellemezse, ben de sizin suyolunuzu açarım*" şeklinde bir şart ileri sürmüştü.

Bu yarım ağız olumlu yanıt, hiç durmadan: "*Ben aile birliğinin bozulmaması için gayret ediyorum yoksa çiçeklerim size feda olsun*" diyen Al-

bay Dayımın endişelerini bertaraf ettiği için sevinçli bir şekilde evine döndü.

Ancak gitmeden önce de babamın şimdilik, Dayıcan Napolyon'un hırsızdan korkma olayını unutmaya söz vermesini, o zaman Dayıcan'ın özür dilemesini sağlamak için gayret edeceğini söylemeyi ihmal etmedi.

Babam bu sözü verince, aralarındaki düşmanlık ve husumete karşın, Dayıcan Napolyon'la tavla oynamayı özlediğini anladım. Ailenin bütün fertleri tavla oynamasını biliyordu; ancak sadece babamla Dayıcan Napolyon tavla oynuyorlardı. Aralarında bu meydan savaşı çıktığından beri artık ne Dayıcan'ın evinden ne de bizim evden tavla şakırtıları duyulmaz olmuştu. İçimden belki de bilmeden birbirlerini sevdiklerini bile düşünüyordum. Bu aptalca düşünceye kendim bile güldüm.

Babam akşamüstü Dr. Nâsırulhukemâ'yı görmeye gitti. Annem çok dalgın ve endişeli gözüküyordu. Yanına gidip, olup bitenleri konuşmaya başlayınca birden ağlamaya başladı ve şöyle dedi zavallı:

-Allah canımı alsa da bütün bu dertlerden kurtulsam!

Annemin ağlamasından haddinden fazla rahatsız oldum. Onun dert ve üzüntülerinin ne kadar büyük olduğunu görünce, hemen hemen kendi dertlerimin hepsini unuttum.

Annem hem ağlıyor, hem de şöyle diyordu:

-Büyüdüğünüz zaman sizler için neler arzulamıştım... Yirmi yaşınıza geldiğinizde Leyla'yı sana almayı düşünüyordum.

Utancımdan yüzüm kıpkırmızı oldu. Zorla gözlerimden akan yaşların önünü alabildim.

Odama dönüp düşünmeye başladım. Ben Leyla'yı seviyordum. Benim babamla onun babası arasında bir anlaşmazlık çıkmıştı ve ben bu anlaşmazlığın bertaraf edilmesi konusunda hiçbir şey yapmamıştım. On üç, on dört yaşında bir oğlanın bir şey yapmaya gücü yetmezdi. Ama büyük adamlar gibi âşık olan biri de, herhalde büyük adamlar gibi aşkı için bir şeyler yapmalıydı. Uzun uzun düşündüm. Ne yapabilirdim? Babama da, Dayıcan Napolyon'a da aralarındaki anlaşmazlığı bir tarafa bırakmalarını emredemezdim herhalde. Tanrım! Keşke Albay Dayımın oğlu Pûrî'nin yaşında olsaydım da Leyla

ik evlenip, bunların muhitinden uzaklaşsaydım! Ama hâlâ bir çocuktum. Ancak... Ancak aklımı başıma toplarsam, babamla Dayıcan arasındaki ihtilafı ortadan kaldıracak bir yol bulabilirdim... Sonunda şunu anladım ki benimle işbirliği yapacak bir yardımcıya ihtiyacım var!

Ne kadar düşündüysem de bir yere varamadım ve Meşkasım'dan başka bana yardım edebilecek biri aklıma gelmedi. Sırrımı, aslında iyi bir adam olan Meşkasım'a açmamın ve ondan yardım istememin ne sakıncası vardı ki? Ama o, acaba bana yardımcı olmayı kabul edecek miydi bakalım?

Annemin çantasından bir riyal yürütüp, küçük bir kitap almak bahanesiyle çarşıya gittim ve bir mum alıp, çarşının alt tarafındaki Sakahane'de mumu yaktım.

-Tanrım! Her şeyden önce çaldığım para ile mum yaktığım için beni bağışla. Sonra da ya babamla Dayıcan arasındaki sorunu çözebilmem için bana yardım et ya da kendin hallet şu meseleyi! Ancak eğer Tanrı bana yardım edecek olursa, ikinci çözüm yolunu seçeceğinden emindim. Ama kendimi de işin içine sokmak için birinci yolu da önermiştim. Öyle ya da böyle Tanrı'dan ilk önce kaybolan Dustali Han'ı bulmasını niyaz ettim.

Sabahın köründe kapımız çalındı. Kapının sesiyle uykudan fırlamıştım. Dikkatle dinledim. Babamla eczacı kalfası selamlaşmış, hal hatır ediyorlardı.

Babamın çarşıda bir eczanesi vardı, kalfa da eczanenin işlerine bakıyordu. Her ay belli bir maaşla çalışıyor, ayrıca eczanenin kârından da pay alıyordu. Sonuç olarak babamın her ayın sonunda eczanenin kârını alması dışında, eczane ile fazla bir işi olmazdı. Kalfanın sesinden çok endişeli olduğu ve ne yapacağını bilmediği anlaşılıyordu:

-Dün gece Vaiz Seyyid Ebulkasım Efendi minberde, bizim eczanede bulunan bütün ilaçların ve şurupların alkol ve rakıdan yapıldığını, dolayısıyla da kullanılmalarının haram olduğunu söylemiş...

Hangi aşağılık herif onu böyle konuşturmaya zorlamış bilmiyorum... Rica ediyorum bu günden tezi yok bir şeyler yapın. Bu Seyyid Ebulkasım kayınbiraderinizin kiracısı değil mi? Lütfen ona söyleyin de bu sözlerini düzeltecek bir beyanda bulunsun. Yoksa eminim bundan sonra bir Allah'ın kulu bile eczanemizin kapısından içeri adım atmaz.

Babam sessizce dinlerken kalfa devam ediyordu:

-Eczanemizden ilaç almamalarını bir tarafa bıraksak bile, çevre halkı eczanemizi ateşe verebilir, beni de parça parça edebilir!

Babamın sesi yükseldiğinde, tonlamasındaki öfke ve kin duyguları beni korkuttu:

-Ben Vaiz Seyyud Ebulkakım Efendi'yi hangi aşağılık herifin kışkırttığını çok iyi biliyorum!.. Ona öyle bir şey yapacağım ki yedi sülalesi unutmayacak!.. Sen dert etme. Ben gerekeni yapacağım.

-Ama ben bugün eczaneyi açmaya cesaret edemiyorum.

Babamın cesaret ve direnmenin yararları hakkında uzun uzun konuşması bir yarar sağlamadı ve kalfa kararından vazgeçmedi. Sonunda babam da teslim oldu ve:

-Pekâlâ, bugün eczaneyi açma. Yarın ola hayrola!...Ama bir kâğıt yazıp kapıya yapıştır...

-Ne yazayım?

-Ne bileyim. Ne yazarsan yaz ama mutlaka dini içerikli bir yazı olsun. Meselâ; *"Hazret-i Masûme'nin kabrini ziyaret için Kum'a gittiğimizden dolayı eczanemiz bugün kapalıdır!"* Çünkü eğer böyle bir şey yazmazsak, başka şeyler de söylerler.

-Baş üstüne. Ama siz de eşinizin ağabeyine şu vaize bir şey söylemesini tembih etmeyi unutmayın.

Babam dişlerini sıkarak tıslar gibi bir sesle:

-Evet, evet. Kayınbiraderime mutlaka bir şey söyleyeceğim... Öyle bir kayınbirader yapacağım ki, kayınbirader nasıl olurmuş görsün.

Babamın dediğinden bir şey anlamadığı belli olan kalfa gitti ve babam da avluda sinirli sinirli volta atmaya başladı.

Karşı cephede ölümcül bir sessizlik hüküm sürüyordu. Gece Seyyid Ebulkasım'ın yaptığı etkili hamle sonrası, sanırsın dinlenmeye çekilmişlerdi. Hatta Meşkasım bile ortalıkta gözükmüyordu. Görünüşe bakılırsa sabahın erken saatlerinde çiçekleri sulamış ve eve dönmüştü. Bu sessizlik benim için çok endişe vericiydi. Birkaç kez Dayıcan'ın evinin orta kapısına kadar gittim ama hiç ses duymadım. Sonunda sokakta Meşkasım'ı gördüm. Kasaptan et almış eve dönüyordu.

-Meşkasım, Dustali'den bir haber var mı?

-Valla babam, bende yalan yoh!.. Adamcağız sanki duman olup uçtu... Gidebileceği her yere gittik. Hiç kimse bir şey bilmiyor.

-Meşkasım, Bir şeyler yapmak lazım. Aziz hanım bugün emniyete gitti... Dustali Han'ı sizin evde öldürdüklerini sanıyor...

-Vay babam vay! Bu işin sonu galiba garagolda bitecek! dedikten sonra sözlerimi bitirmeme izin vermeden, koşa koşa evine gitti.

Bir saat kadar sonra, onu bir yerden eve dönerken gördüm. Beni görünce:

-Babam, ben de biliyorum ki sen de bu gargaşanın sona ermesini istiyorsun... Ama Ağam hem Dustali Han'ın Şîrali'nin garısıyla bir ilişkisinin olup olmadığı gonusuyla, garısının, sizden uzak, gocasının âletini kesmeye galhması konusunun, hele hele de polisin yanında, kesinlikle dile getirilmemesini emretti. Siz de bu gonuda kimseye bir şey söylemeyin.

-Meşkasım sen hiç merak etme, ben kimseye bir şey söylemem ama...

Meşkasım yine aceleyle evine döndü ve söylemek istediğim şeyi söylememi engelledi.

Öğlene doğru evimizin avlusunda bağırıp çağıran Azizüssaltana'nın sesiyle odadan fırladım. Şöyle diyordu:

-Şimdi kiminle muhatap olduklarını anlayacaklar... Tesadüfe bak cinayet şubesi müdürü rahmetli Ağa'nın arkadaşı çıktı... Öğleden önce Komiser Teymur Han'ı buraya göndereceğini söyledi... Şu katil Ali Asğar'ı yakalayan, bulan adam... Sağ olsun, ne kadar çok saygı gösterdi ve şöyle dedi: *"Siz hiç merak etmeyin hanımefendi. Komiser Teymur Han, ölü veya diri, kocanızı bir günde bulur."* dedi... Komiser Teymur

Han'ın, suçluları nasıl faka bastırıp yakaladığı konusunda uyguladığı yöntem Avrupa'da bile meşhur olmuş!

Babam Azizüssaltana'yı alıp misafir odasına götürdü ve kapıyı da kapadı. Merakım bir şey yapmadan durmamı engelledi. Salonun kapısının önünde kulak hırsızlığı yapmaya başladım:

-Aziz Hanım, beni dinlerseniz, Dustali Han'ı öldürdükleri konusunda ısrar etmelisiniz... Hatta o büyük yabangülünün dibine gömdüklerini söyleyiniz. Memurlar yabangülünün dibini kazmaya kalkarlarsa, bunlar itiraf ederler ve Dustali'nin nerede olduğunu söylerler. Çünkü Ağa yabangülü için canını verir... Onları çocuklarından daha çok sever.

-İyi, güzel de, Dustali kalıbında birini gömmek için yabangülünün dibinin kazılmış olması gerekmez mi? Gülün dibine el vurulmadığını gördüklerinde kimse inanmaz ki!

-Öyle değil. Siz hiç meraklanmayın. Ben, size olan saygımdan, gereken önlemi aldım... Dustali Han'ın mümkün olduğu kadar erken bulunması lazım. Çünkü siz de çok iyi biliyorsunuz ki bunlar Dustali Han'la sizi ayırıp, yıllar önce Dustali Han'a vermek istedikleri, evde kalmış bacılarını, ona yamamak istiyorlar.

-Eveeet!.. Belki rüyalarında görürler!.. O turşusu çıkmış bacılarını alsa alsa ancak Azrail alır!.. Başlarına öyle bir çorap örerim ki hikâyelere, romanlara konu olur. Önce Ağa'nın hakkını avucuna koyarım, sonra da ötekilerin... Özellikle de o münasebetsiz şehzade moment momentin!

Birkaç dakika geçmeden, Azizüssaltana'nın kızı Kamer, emniyetten gelen komiser Teymur Han'ı avluya buyur etti.

Babam derhal komiseri karşılamaya koştu.

-Hoş geldiniz komiserim... Lütfen şöyle buyurun... Oğlum çabuk bize çay getir.

-Çok teşekkür ederim... Şimdi çalışma zamanı, çay değil!

Komiser Teymur kuru bir ifadeyle babamın çay teklifini reddetti. Komiserin şekli şemaili bir garipti. Yüzü ve elleri fil hastalığına yakalanmış biri gibi ölçüsüz ve büyüktü. O kocaman suratında burnunun üstüne tutturduğu sapsız gözlük, çok küçük duruyordu. Dili Hindistanlıların konuştuğu Farsçayı andırıyordu. Bastonuna yaslanmış bir halde, gözlerini sabit bir noktaya dikerek şöyle dedi:

-Efendime söyleyeyim, bir an önce işe koyulsak iyi olur. Hanımefendi, lütfen beni cinayetin işlendiği yere götürür müsünüz?

-Buyurun. Bu taraftan buyurun lütfen.

Babam komiserin hemen oradan uzaklaşmasını istemiyordu.

-Komiserim, izin verirseniz, bendeniz bu konuda size bilgi vermek istiyorum.

Komiser Teymur kuru bir ifadeyle babamın sözünü kesti.

-Efendime söyleyeyim... Hiçbir açıklamaya gerek yok... Gerekirse sonra sorarım. dedikten sonra Azizüssaltana'nın ardı sıra Dayıcan'ın evine doğru yola koyuldu. Kamer'le ben de peşlerinden gittik. Ben de ya herru, ya merru deyip, Dayıcan'ın hoşuna gitmeyeceğini bile bile, olup bitecekleri izlemeye başladım. Öte yandan da, bu yolla belki Leyla'yı da görürüm diye ümit ediyordum.

Meşkasım orta kapıyı araladı. Azizüssaltana onu göğsünden iterek:

-Kenara çekil. Komiser geldi. Dedi.

Meşkasım hiç itiraz etmeden kenara çekildi. O zamanlarda bırak Meşkasım'ı ondan çok büyükler bile komiserden çekiniyorlardı.

Komiser Teymur, Azizüssaltana, Kamer ve ben Dayıcan'ın evinin avlusuna geçtik. Dayıcan sanki komiseri bekliyormuş gibiydi. Çünkü Napoléon'un giydiği tarzda dar pantolonunun üstüne askeri ceketini giymiş, abasını da omzuna atmıştı. Şemsali Mirza da oradaydı. Tahmin ediyorum, Dayıcan komiserin geleceğini haber alır almaz, yalnız kalmamak için, hizmet bekleyen sorgu hâkimi Şemsali Mirza'ya haber göndermişti. Çünkü komiser içeri girer girmez, her şeyden önce, Şemsali Mirza'yı, Hemedan adliyesi sorgu hâkimi diye takdim etmişti. Komiser selam verip, hal hatır etti ama fazla da itibar etmedi.

Dayıcan beni görünce, evin kapısını gösterip:

-Sen dışarı! Dedi. Ama ben yerimden kıpırdamadan komiser yüksek sesle:

-Hayır, hayır... Kalsın! diye bağırdı ve hiç duraksamadan sorgulamaya başladı:

-Pekâlaaa!.. Söyleyin bakalım maktul sağken, son gece hangi odada yatmıştı?

Dayıcan ve Şemsali Mirza neredeyse bir ağızdan:

-Maktul mu? Dustali Han!..

Komiser o an suçluyu yakalamış gibi bir ifadeyle:

-Maktul der demez onun Dustali Han olduğunu nereden anladınız?.. dedikten sonra Azizüssaltana'ya dönerek:

-Maktulun odasını gösterin bana.

Dayıcan tekrar itiraz etmek istedi:

-Komserim!.. dedi ama komiser konuşmasına izin vermedi.

-Kesin sesinizi... Soruşturma sırasında her türlü müdahale yasaktır!

Azizüssaltana üzüntülü bir eda ile:

-Komserim, merhum kocamı nerede yatırdıklarını ben nereden bileyim? Eğer bilseydim başına gelmezdi bu bela... Belki Meşkasım...

Komiser sert bir sesle sordu:

-Hanginiz Meşkasım?

Başını önüne eğmiş bir şekilde duran Meşkasım:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, Meşkasım gulunuz benim.

Komiser bir suçluya bakarmış gibi bakarak:

-Pekâlaaa!.. Kim sana yalan söyle dedi?.. Belki de gerçekten yalan söylemek istiyorsun ha? Çabuk cevap ver... Konuş!.. Belki de yalan söylemeni tembihlediler sana ha?.. Çabuk, derhal, hemen!

-Valla bende yalan yoh!.. Bize bir şey sormadınız ki!

-Öyleyse niye yalan söyledin?

-Bende yalan yoh!..Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Biz ne zaman yalan söyledik?

-Niye yalan söyledin demiyorum. Niye yalan dedin diyorum?

Azizüssaltana söze karıştı:

-Komiser Bey siz onun kusuruna bakmayın... Bu adamın alışkanlığı böyle. Ne zaman bir şey sorsalar, bende yalan yok diye başlar söze.

-Pekâlaaa!.. Meşkasım Efendi!.. Söyle bakalım maktul son gece nerede yattı?

-Valla bende yalan yoh, maktul şu odada...

Komiser burnunun üstüne tutturduğu gözlüğünün üzerinden Meşmasım'a bakarak bağırdı:

-Bu durumda sen maktul olduğunu itiraf ediyorsun... Yani bir öldürme olayı gerçekleşti öyle mi?

Dayıcan Napolyon sinirlenerek bağırdı:

-Beyefendi, benim nökerime ne söyletmek istiyorsunuz?

-Siz susun lütfen... Bu adam normal zamanda sizin hizmetkârınız olabilir ama şimdi bir şahit o.

-Ama siz bu biçare adama...

-Kes sesini... Meşkasım beni maktulün odasına götür.

Meşkasım âciz gözlerle Dayıcan'a baktıktan sonra odalardan birine doğru gitti.

Komiser ve Azizüssaltana, çılgına dönmüş Dayıcan ve Şemsali Mirza ve de Kamer'le ben peşlerinden gittik.

Odaya girer girmez komiser ellerini kaldırıp, hepimize sessizce olduğumuz yerde kalmamızı söyledi.

-Pekâlaaa... Söyle bakayım, maktulün yatağı hangisi?

Meşkasım:

-Valla bende yalan yoh, sabahleyin Dustali Han'ın olmadığını görünce yatağı topladıh.

Komiser birkaç saniye sessiz kaldıktan sonra birdenbire iki parmağıyla Meşkasım'ın çenesinden tutup bağırdı:

-Maktulun yatağını toplamanı kim söyledi sana ha?.. Kim? Kim? Çabuk cevap ver... Çabuk, derhal, hemen!

Ne yapacağını şaşıran Meşkasım:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini...

-Yine mi yalan? Sana kim yalan söyle dedi ha?.. Cevap ver... Çabuk, derhal, hemen!

Sinirden yanakları kızarmış olan Şemsali Mirza lafa karıştı:

-Komiser bey! Böyle bir soruşturmayı ilk defa görüyorum. Siz insanları afallatmak yoluyla ağızlarından laf almaya mı çalışıyorsunuz?

-Sayın hâkimim, lütfen soruşturmaya müdahale etmeyiniz. Çok merak ediyorsanız Komiser Teymur Han nasıl soruşturma yapar, diye istediğinize sorabilirsiniz. Benim uluslararası soruşturma sistemim karşısında çözülmeyen bir katil yoktur... Söyle bakalım kim sana yatağı kaldırmanı söyledi?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım! Sabah olduğunda biz, Nene Belkıs'la birlikte yatahları toplarız. Dün de aynı şekilde Dustali Han'ın yatağını topladıh.

-Maktulun yatağını mı?

-Evet onu da.

-İşte bu kadar... İkinci defa Dustali Han'ın öldürüldüğünü itiraf etmiş bulunuyorsun... Eveeet. Çok ilerleme kaydettik, çok... Öldürme olayı kesinleşti... Sıra geldi katili bulmaya...

Dayıcan itiraz etti:

-Komiserim, bu sözler bir şey ifade etmiyor, siz...

-Lütfen susalım... Meşkasım Efendi, sabahları yatakları topluyoruz demiştin değil mi? Yatakları toplamanızı kim söyledi size?.. Patronun mu? Eşi mi?.. Bu bey, şu bey mi? Kim?.. Tamam, tamam bir şey söylemene gerek yok!.. Söyleyin bakalım maktulü en son kim gördü? Sen mi gördün Meşkasım? Cevap ver... Çabuk. Çabuk söyle öldürülmeden önce Dustali Han'ı en son sen mi gördün? Tamam, tamam bir şey söylemene gerek yok... Pekâlaaa!.. Dustali Han niçin burada yattı? Kendi evi yok mu bu adamın?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini...

Bu arada Dayıcan söze karıştı:

-Dustali Han evvelki gece geç saate kadar...

-Siz konuşmayın!.. Meşkasım sorumun cevabını ver!

Meşkasım ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırmıştı.

-Siz ne sormuştunuz?

-Dedim ki maktul niye evine gitmedi de burada yattı? Çabuk cevap ver. Hemen, şimdi, derhal, çabuk... Niye?

-Valla bende yalan yoh. Herkes buradaydı... Esedullah Mirza Bey...

-Esedullah Mirza kim?.. Çabuk söyle Esedullah Mirza kim?

-Esedullah Mirza Ağamın ahrabalarından biri...

-Maktulle de akrabalığı var mı?

-Evet, maktulün da ahrabasıdır.

Dayıcan Napolyon hırsından dişlerini gıcırdatıyordu.

-Zıkkımın kökü!.. Ne maktulü?.. Dangalak herif, sen ne söylediğinin farkında mısın?

Meşkasım eli ayağına dolanmış bir şekilde cevap verdi:

-Valla Ağam bizim bir gabahatimiz yoh. Gomiser bey bizi şaşırtı, serseme çevirdi. Demek istedim ki Esedullah Mirza...

Gözlerini Meşkasım'a dikmiş olan komiser sözünü kesti:

-Esedullah Mirza hakkında biraz bilgi ver bakayım.

-Valla gomiserim, Allah şahit Esedullah Mirza'nın bir suçu yoh...

-Pekâlâ, pekâlâ. Bir öldürme olayı vuku bulduğunda dünyadaki herkes benim nazarımda sanıktır... Herkes katil olabilir... Bu bey, şu bey, o bey, şu oğlan, hatta sen... Sen de Dustali Han'ı öldürmüş olabilirsin!.. Evet sen. Hadi itiraf et!... Cezanda indirim yaptıracağıma söz veririm... Hadi, çabuk!..

Meşkasım korku ve telaş içinde, aynı zamanda da sinirli bir şekilde cevap verdi:

-Biz mi gatiliz yani? Allâhu Ekber!.. Daha neler!.. Niye başkası değil de ben gatil oluyorum ki?..

Komiser Teymur Han o koskoca kafasını Meşkasım'a yanaştırıp bağırdı:

-Başkaları ha? Söyle bakalım kimmiş o başkaları?.. Konuş çabuk!..

-Valla komiserim, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!..!.. Biz öylesine bir laf ettik. Siz aldınız ele, çıhtınız yola... Esedullah Mirza derken lafı nereye getirdiniz?

Komiser yine sözünü keserek:

-Evet, evet Esedullah Mirza diyorduk... Bu adam nasıl bir adam?

Hırsından konuşmaya mecali kalmayan Şemsali Mirza, boğuk bir sesle:

-Müsaade ederseniz söyleyeyim. Esedullah Mirza bendenizin kardeşidir.

-Efendime söyleyeyim. Kardeşiniz olsun. Sizin kardeşiniz katil olamaz mı peki?.. Sizin kardeşiniz olan Esedullah Mirza adam öldürmüş olamaz mı yani?.. Siz benim soruşturmama nasıl müdahale edersiniz ha?.. Cevap verin bana!.. Çabuk...

Şemsali Mirza hırsından az kalsın bayılmak üzereydi... Tam ağzını açıp bir şey söyleyeceği sırada Esedullah Mirza'nın sesi ortalıkta çınladı:

-Moment... Moment, ne oluyor burada? Yine Dustali Han'ın şerefli uzvundan mı söz ediliyor?

Orada bulunan herkes, neredeyse hep bir ağızdan:

-Esedullah Mirzaaa!.. dediler.

Komiser Teymur Han biraz kıpırdadıktan sonra yine hareketsiz bir şekilde durarak ellerini kaldırdı ve herkesi sükûnete davet etti ve alçak sesle:

-Maşallah, maşallah!.. İşte Esedullah Mirza!.. Katil her zaman cinayet mahalline gelirmiş!.. Herkes sussun!.. Kesin sessizlik istiyorum!.. Nefes almayı bile yasaklıyorum!..

6

Esedullah Mirza evden ses veren olmadığını görünce, bir süre kapının eşiğinde durduktan sonra seslendi:

-Hey!.. Evde kimse yok mu?.. Şemsali abim orada mı?

Bizleri susturmak için ellerini havaya kaldırmış olan Komiser Teymur Han yavaşça odanın kapısına gidip, yüksek sesle:

-Eveeet burada kendisi... Herkes burada... İçeri buyurun Esedullah Mirza Bey!..

Dayıcan Napolyon, etraftaki herkese komiserin geleceğini önceden haber vermişti. Sadece işe giden Esedullah Mirza'ya ulaşamadığı için, haber verememişti. Bu yüzden Esedullah Mirza'nın polisin geleceği konusunda bir bilgisi yoktu. Odanın kapısının eşiğinde yabancı biriyle karşılaşınca, bir yandan iki eliyle papyonunun düğümünü düzeltirken şöyle dedi:

-Moment, moment! Siz Ağa'nın yeni nökeri misiniz?

Ve sorusuna cevap beklemeden devam etti:

-Zavallı Meşkasım!.. İyi bir adamdı!.. O da Dustali Han'ın şerefli uzvuna feda edildi herhalde!..

Komiser Teymur Han hırsından dişlerini sıkmasına rağmen yumuşak bir dille:

-Lütfen girin. Bu tarafa buyurun!

-Maşallah, maşallah. Hepinize merhaba!.. Yine aile meclisi mi toplandı yoksa? Niye hep birden ayaktasınız?.. Şu odaya geçip oturalım isterseniz...

Dedikten sonra Komiser Teymur Han'a dönerek:

-Sen de koş, söyle çay yapsınlar!

Şemsali Mirza boğuk bir sesle:

-Beyefendi nöker değil.... Komiser Teymur Han Bey cinayet şubesinden!

Yandaki odaya doğru gitmekte olan Esedullah Mirza durup:

-Çok özür dilerim!.. Beyefendi herhalde Dustali Han kaybolduğu için gelmiş olmalı!.. Ha sahi Aziz Hanım Dustali hâlâ bulunamadı mı? Bu vefasız nereye gitmiş olabilir ki?..

Azizüssaltana cevap vermeye fırsat bulamadan Komiser Teymur Han saldırıya geçti:

-Eveeet!.. Sorun da bu zaten? Nerede olabilir?.. Siz, saygıdeğer beyefendi, tesadüfen de olsa haberdar mısınız? Nerede olabileceğini biliyor musunuz acaba?..

-Moment, moment... Şimdi hatırladım... Evet, bir şey biliyorum...

Komiser o koca kafasını Esedullah Mirza'ya yaklaştırıp bağırdı:

-Çabuk söyle... Çabuk... Derhal nerede olduğunu söyle... Nerede o?..

Dayıcan Napolyon ve Şemsali Mirza, komisere çaktırmadan susması için Esedullah Mirza'ya işaret ediyorlarsa da o kendi âlemindeydi. Esrarengiz bir tavırla:

-İşin içinde ikramiye de var mı? diye sorunca Komiser:

-Olabilir!.. Hemen söyle nerede o?.. Çabuk, hemen, derhal söyle!..

-Dustali Han'ı bulana verilecek ikramiyeyi gerçekten bana vereceğinize söz verirseniz söylerim... Ne mutlu ki o, bu yakınlarda bir yerde!..

Bu sözü söylediği sırada ceplerini karıştırarak konuşmaya devam etti:

-Acaba hangi cebime koydum ki? Moment, moment... Şu cebime koydum sanıyordum... Dur bakayım, belki de iç cebime koymuşumdur... Bir de oraya bakayım.

Komiser Teymur Han'ın yüzü kızgınlıktan domates gibi kızarmıştı. Hırsla sıktığı dişlerinin arasından şöyle dedi:

-Şaşılacak şey!.. Adam öldürme... Ceset saklama... Görev yapmakta olan devlet memuruna hakaret... Yasal soruşturmayı engellemeye çalışma... Bu gidişle beyefendinin boynundaki o papyonun yerini yakında darağacının ipi alacak gibi geliyor bana!

Esedullah Mirza biraz bozulur gibi oldu ve şaşkın şaşkın gözlerini Komiser Teymur Han'ın o kocaman suratına dikti. Bu sırada hem Dayıcan Napolyon, hem de Şemsali Mirza, komiserin arkasından Esedullah Mirza'ya işaret ediyorlardı. Sağ ellerini bıçak gibi sol bileklerine sürtüyor ve hiç durmadan iki elleriyle işaret ederek susmasını ve bir şey söylememesini tembih ediyorlardı. Hatta bu işaretlerden Azizüssaltana'nın kocasına yaptığı suikasttan ve sonrasında olup bitenlerden söz etmemesini istedikleri rahatlıkla anlaşılıyordu. Ama Esedullah Mirza onların işaretlerine pek kulak asmıyor, öylece donuk gözlerle komiserin yüzüne bakıyordu. Tehditlerinin işe yaradığını hisseden Komiser Teymur Han konuşmasına devam etti:

-Ne kadar çabuk itiraf ederseniz o kadar yararınıza olur!.. Çabuk cevap verin!.. Çabuk, hemen, şimdi, vakit geçirmeden!..

-Moment, moment!.. Gerçekten moment!.. Ben mi itiraf edeyim? Ben ne yapmışım ki itiraf edeyim?.. Karısına sorun... Az kalsın kesiyordu!..

Komiser Teymur birden harekete geçti ve ellerini kaldırıp bağırdı:

-Ney? Kim kesti? Neyi kesti? Ne zaman kesti? Karısı neyi kesti? Hanımefendi siz mi kestiniz? Neyi kestiniz?.. Çabuk, derhal, hemen, şimdi cevap verin!.. Neyi kestiniz?..

Olduğu yerde donup kalan herkes birbirine baktı. Tam bu sırada elindeki oyuncak bebeğe bakan geri zekâlı Kamer, aptalca bir kahkaha attıktan sonra:

-Dustali babamın sümbülünü! diye bağırdı.

Komiser Teymur Kamer'in yanına koşup çenesini tutarak:

-Çabuk konuş!.. Kim kesti? Neyi kesti? Hemen, şimdi cevap ver!

Şemsali Mirza söze karıştı:

-Komiser Bey onun dediklerine bakmayın. O geri zekâlı bir kız. Dedi.

Şemsali Mirza daha sözünü bitirmeden Azizüssaltana çığlık çığlığa:

-Sensin geri zekâlı!.. Senin kardeşin, senin baban geri zekâlı!.. Amacınız ne? Böyle konuşarak bu kızcağızın evde kalmasını mı istiyorsunuz?

Ancak komiser bu atışmayı dikkate almayarak, Kamer'in çenesini tutmaya devam ediyor ve bağırıyordu:

-Ne sümbülü çabuk cevap ver? Nerede bu sümbül? Kim kopardı sümbülü? Çabuk, derhal, hemen, şimdi cevap ver!.. Eğer hemen cevap verirsen mahkemede yararına olur!..

Komiser cümlesini bitiremeden, feryat figan bir çığlık attı. Kamer olanca gücüyle komiserin parmağını ısırmış, bastırdıkça bastırıyordu. Kameri'in çenesini zar zor açtılar. Komiserin, Kamer'in dişlerinden kurtulan parmağından kan fışkırdı. Azizüssaltana dövüne dövüne:

-Aman Allah! diye bağırdı.

-Kuduz köpek!.. Katil!.. Koşun, çabuk, hemen, şimdi bir parça bez getirin!.. Tentürdiyot getirin!.. Nasıl bir entrika dönüyor burada?.. Soruşturmayı engelleyici davranışlar!.. Görevi başındaki memuruna hakaret ve darp!.. Üç yıl ıslah hapsi!..

Koşuşturmalar, gürültü, patırtılar ve dilenen özürler arasında komiserin parmağı sarılıp, bandajlandıktan sonra ortalık biraz sakinleşti. Herkes odada oradan oraya giden Komiser Teymur Han'ın ağzına bakıyordu. Sonunda ağzını açan komiserin ses tonundan, haddinden fazla kızgın olduğu anlaşılıyordu.

-Katil suçuna iştirak!.. Cesedi saklama!.. Görev başındaki memura hakaret!.. Yasal soruşturmayı engelleme!.. Kanun temsilcisine haka-

ret ve darp!.. Bu durumda kızınız da darağacını boylar!.. Şu an sizler de suça iştirakten tutuklusunuz!.. Gelelim asıl suça!.. der demez Esedullah Mirza'nın önünde durdu.

-Efendime söyleyeyim... Evet beyefendi, az kalsın kesiyordu diyordunuz!.. Kim kesiyordu?.. Neyi kesiyordunuz hanımefendi?.. Ne zaman kesiyordunuz?..

Dayıcan Napolyon müdahale etti:

-Komiser bey!.. Müsaade ederseniz çocuklar gitsin... Yani bu çocuk... Dedikten sonra eliyle beni gösterdi.

-Çocuk niye gidiyormuş?.. Ayrıca bu çocuk değil... Benden bile büyük niye gitsin ha?.. Cevap verin bakalım!.. Çabuk, hemen, şimdi!.. Onun varlığı sizi rahatsız mı ediyor yoksa?.. Belki de ağzından bir şey kaçırır diye korkuyorsunuz ha?.. Evet cevap verin bakalım!.. Derhal!.. Yok, yok cevap vermeyin!.. Başka çocuklar da varsa çağırın gelsinler!.. Çünkü çocuklar hep doğru söyler... Evde başka çocuk var mı? Evet, cevap verin!.. Çabuk, hemen, şimdi!.. Başka çocuk var mı?

Dayıcan sinirinden çatlayacak gibiydi ama kendini kontrol ediyordu. Omzunu çekerek:

-Yok, komiserim başka çocuk yok. Deyince ben hiç düşünmeden:

-Neden olmasın! Leyla var ya!.. dediğim zaman komiser bana doğru bir hamle yaptı ve:

-Nerede?.. Leyla kim? Nerede bu Leyla?.. Çabuk cevap ver!.. Çabuk, derhal, hemen, şimdi!..

Benim o an elim ayağım birbirine dolandı:

-Dayıcan'ın kızı Leyla! dedikten sonra Dayıcan'ın yüzüne baktım. Bakışlarındaki kızgınlığı görünce ödüm koptu. Dayıcan hasmının casusundan kurtulmaya çalışıyordu ama başı ummadığı, daha beter bir belaya girmişti.

Komiser emreder bir tavırla:

-Leyla'yı çağırın!.. Dedi. Bu arada Dayıcan:

-On yaşında bir çocuğun böyle bir işe bulaştırılması ne kanuna, ne de ahlak kurallarına uyar komiser!..

Ben ne dediğimin farkına varmadan ve sözlerimin Dayıcan'la aramızdaki mesafeyi ne kadar açacağını düşünmeden, sadece Leyla'yı görebilirim umuduyla:

-Leyla on dört yaşında!.. diye bağırdım. Bağırdım ama Dayıcan'ın yüzüne bakmaya cesaret edemedim. Dayıcan:

-Ne saçmalıyorsun sen? Komiser bey, benim kızım daha on iki-on üç yaşında. Ben izin vermiyorum ki... der demez komiser sözünü kesti:

-Cinayet... Cesedi saklama... Görev başındaki memura hakaret... Soruşturmayı engelleme... Devlet memurunu darp ve hakaret... Devlet memurunun emirlerine karşı gelme... Sizin durumunuzu da iyi görmüyorum beyefendi!..

Yüz sinirleri gerilen Dayıcan hışımla:

-Leyla!.. Leyla!.. Çabuk buraya gel.

Leyla'nın gelişi soğuk bir kış gününde açan güneş gibi etimi, tenimi, bütün benliğimi ısıttı. Sanki bir ömür onu görmemiştim. Sonunda o kara gözlerinin bakışları, benim özlem dolu bakışlarımla birleşti. Ama ne yazık ki onun varlığından aldığım tat uzun sürmedi. Komiserin bağırtısı o duygu yüklü anlarımın altını üstüne getirdi:

-Esedullah Mirza Bey!.. Sevinmeyin!.. Sorumdan vazgeçmiş değilim. Kim kesiyordu? Neyi kesiyordu?..

-Moment sayın komiser!.. Dustali Han'ın organının sorumlusu ben miyim?.. Niye bana soruyorsunuz?.. Karısına sorsanıza!..

-Ben sana sormak istiyorum! Çabuk cevap ver. Hemen, derhal, şimdi!

Kamer'in komiserin parmağını ısırdığı sırada çıkan kargaşa sırasında, sanıyorum Dayıcan veya Şemsali Mirza, bir şekilde olayı Esedullah Mirza'ya anlatmışlar ve Azizüssaltana'nın kocasına yaptığı suikast hakkında bir şey söylememesini tembihlemişlerdi ki Esedullah Mirza büyük bir soğukkanlılıkla cevap verdi:

-Valla ben bu konuda doğru dürüst bir şey bilmiyorum.

-Allah, Allah!.. Demek bilmiyorsunuz?.. Önce bilmediğinizi biliyordunuz ama biliyorum dediniz oysa şimdi bildiğinizi bilmiyorsunuz öyle mi?.. Eveeet, şimdi soruma cevap verin!.. Derhal, hemen, şimdi!.. Siz bir şey bilmiyorsunuz öyle mi?.. Cinayet!.. Cesedi yok etme!.. Görevi başındaki memura...

Esedullah Mirza komiserin sözlerinin arkasını getirdi:

-Hakaret... Yasal soruşturmayı engellemeye kalkma...

Komiser tehditkâr bir üslupla Esedullah Mirza'nın sözünü keserek:

-Görevini yapmakta olan memuru alaya alma...

-Moment, moment, durup dururken bizim için de bir soruşturma evrakı düzenlemeyin!.. İşin doğrusu şu ki...

-Neymiş o doğru olan?.. Evet, Neymiş söyle bakalım?.. Çabuk, hemen, şimdi!..

-Eveeet, Çabuk, derhal, hemen, şimdi, şu anda, vakit geçirmeden, zaman kaybetmeden gerçek şu ki; Bu Dustali Han'ı zamanında sünnet etmemişler, dolayısıyla da karısı sünnet etmeye kalkışmış!..

-Allah, Allah!.. Merhum Dustali Han kaç yaşında idi ki?..

-Merhum Dustali Han yaklaşık...

-İşte bu kadar!.. Dustali Han'ın öldürüldüğünü böylece itiraf etmiş bulunuyorsunuz... Bir itiraf daha... Çabuk konuş!.. Çabuk, derhal, hemen söyle kaç yaşında idi?..

-Moment, moment, ben nereden biyeyim?.. Ben nüfus memuru değilim ki?.. Görünüşüne bakılırsa altmış yaşında vardı!...

Azizüssaltana çileden çıkmıştı:

-Sensin altmış yaşında!.. Biraz utan be adam!.. Sende hiç utanma, arlanma yok mu ?.. Zavallı Dustali elli yaşında idi...

Komiser Azizüssaltana'nın dediklerini dikkate almadan Esedullah Mirza'yı sorgulamaya devam etti:

-Pekâlâ!.. Ne diyordunuz?.. Çabuk, hemen, şimdi cevap ver!.. Dustali Han'ı kestirmek için sünnetçi mi getirdiler? Sünnetçinin adı ne? Çabuk, derhal, hemen söyle!..

-Sünnetçinin adı Azizüssaltana idi!..

Azizüssaltana bağırmak için ağzını açtıysa da komiser bir şey söylemesine izin vermedi:

-Siz susun hanımefendi!.. Sünnetçinin adı ne demiştiniz?.. Hadi, hemen, derhal söyle!.. Adı ne demiştiniz? Dur bir dakika, sen cevap verme!.. Meşkasım Efendi sen söyle!.. Hadi, çabuk, durma!.. Sünnetçi Azizüssaltana nerede?

Meşkasım başını önüne eğdi:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Azizüssaltana Hanım, şu garşınızda duran hanımefendi!..

-Allah, Allaaaah!.. Mesele gittikçe enteresan bir hal alıyor!..

Esedullah Mirza, söze karıştı:

-Çok doğru!.. Amacı kesinlikle çok enteresan!..

-Siz konuşmayın ve de bana ders vermeye kalkışmayın!.. Ben Rusçayı da Türkçeyi de sular seller gibi bilirim!.. dedikten sonra Esedullah Mirza'nın oturduğu sandalyeye doğru eğilerek:

-Öyleyse size göre bizzat hanımefendinin kendisi?.. Susun bakayım!.. Siz benimle dalga mı geçiyorsunuz?.. Elli, atmış yaşında bir erkeği sünnet etmeye mi kalktılar?.. Karısı elinde sünnetçi usturasıyla!..

Meşkasım söze karıştı:

-Komiserim, sünnetçi usturasıyla değil!.. Hanımefendi...

-Vır vır edip durma!.. Usturayla değilse ne ile?.. Çabuk cevap ver!.. Durma, hemen, derhal!..

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Mutfah bıçağıyla!.. Hani et doğradıhları mutfah bıçağı var ya, işte onunla!..

Komiser Teymur Han, alaylı alaylı gülerek:

-Mesele daha da enteresan hale geldi... Allah, Allaaah!.. Elli, atmış yaşında bir adamı sünnet etmek istiyorlar!.. Üstelik de mutfak bıçağıyla ha?..

Esedullah Mirza lafa karıştı:

-Komiserim dikkat edecek olursanız, bunlar çok tutumlu insanlar. Sünnetçi parası vermemek için, bu kutsal görevi hanımefendi bizzat üstlendi!.. Ayrıca da hanımefendi bu konuda çok tecrübeli!.. Rahmetli ilk kocasını da kendisi sünnet etmişti... Hakkını vermek gerek, gerçekten çok güzel tıraşlamıştı!.. Ben bir defa hamamda!..

Azizüssaltana Esedullah Mirza'ya doğru öyle bir hamle yaptı ki, eğer komiser engel olmasaydı, zavallı şehzadeyi tekme tokat parampara edecekti. Komiser Teymur Han avazı çıktığı kadar bağırdı:

-Yeter!.. Kesin artık!.. Hanımefendi siz de lütfen yerinize oturun!.. Derhal, hemen, şimdi!..

Dedikten sonra Esedullah Mirza'ya dönerek:

-Devam edin beyefendi!.. Mesele gittikçe olağanüstü enteresan bir hal alıyor!..

Esedullah Mirza biraz tedirgin olmuştu. Etraftan belki yardım gelir diye o tarafa, bu tarafa baktıysa da, Dayıcan ve Şemsali Mirza gözlerini yere dikmişler, tatları kaçmış, hırslarından tir tir titriyorlardı. Kimseden yardım gelmeyeceğini anlayınca konuşmasını sürdürdü:

-Şunu da hemen söyleyeyim ki, hanımefendi işini yapmayı başaramadı. Çünkü çocuk sümbülü kesilmeden önce firar etti...

Odanın ortasında oradan oraya giden Komiser Teymur Han, yaramazlık yapan bir öğrenciyi suçüstü yapan bir öğretmen gibi, birdenbire bir kenarda dikilen Meşkasım'ın önünde durup bağırdı:

-Sen söyle bakalım!.. Niye firar etti?.. Merhum Dustali Han niçin kaçtıı? Çabuk söyle, hemen, derhal!.. Herkes sussun!..

-Valla bende yalan yoh!..

-Vır vır edip durma!.. Çabuk söyle neden kaçtı?..

Meşkasım'ın yerine Esedullah Mirza cevap verdi:

-Moment, moment!.. Böyle bir kadın, mutfak bıçağıyla sümbülünüzü kesmeye kalksa, siz kaçmaz mıydınız?

Komiser Teymur Han, Esedullah Mirza'ya dönüp ters ters baktıktan sonra:

-Size kim konuşma izni verdi?.. Pekâlâ, o zaman siz söyleyin... Belli ki bu konuda çok şey biliyorsunuz. Söyleyin bakalım, hanımefendi neden Dustali Han'ı bu yaşında sünnet etmek istiyordu?..

-Valla orasını bilemem. Onu hanımefendiye sormanız lâzım!..

-Boş konuşma!.. Ben hanımefendiye sormasını bilmiyor muyum?.. Sana soruyorum, niye kocasını sünnet etmek istedi?.. Çabuk cevap ver!.. Konuş, durma, hemen, şimdi!..

-Beni bağışlayın lütfen!.. O kadarını ben bilemem!.. San Francisco otobanında geliş gidiş sorunu vardı herhalde!..

Komiser Teymur Han, bir sıçramada Esedullah Mirza'nın yanına gitti ve bağırdı:

-Hıı!.. San Francisco'da da bazı sırlar gizli anlaşılan!.. Haaa!.. San... fran... sisko!.. Çabuk cevap verin bakayım!.. Ne oldu San Francisco'da?.. Derhal, hemen, çabuk!..

Sinirinden çatlayacak hale gelen Dayıcan Napolyon, yerinden fırlayıp bağırdı:

-Yeter!.. Komiser bey lütfen izin verin çocuklar çıksın!.. Ayıptır!.. Yakışık almıyor!.. Ben çocukların yanında bu meselenin konuşulmasına izin veremem!..

Komiser Teymur Han bir çığlık attı:

-Kesin!.. Kesin konuşmayı!..

Ardından gözlerini kısıp Dayıcan'ın renkli gözlüğüne diktikten sonra, tana tane konuşmaya başladı:

-Görüyorum ki çok ilmî bir yöntemle, çok sağlam bir ipucu yakaladığımı görünce isyan etmeye başladınız... Bizzat sizin cürme iştirak etmediğiniz nerden belli?..

Şemsali Mirza Dayıcan'ın kolundan tuttu ve:

-Ağam sen otur lütfen... Bırak da bu saçma sapan oyun sona ersin... O zaman ben bilirim ne yapacağımı!..

Komiser Teymur Han, Esedulah Mirza'ya doğru giderken birden durdu ve başını kaldırarak çok ciddi bir tavırla herkese hitaben:

-Cinayet... Ceset yok etme... Görev başındaki memura hakaret... Yasal soruşturmayı engelleme... Devlet memurunu darp... Son olarak da devlet temsilcisini tehdit!..

Esedullah Mirza ellerini kaldırarak ortamı yumuşatmak amacıyla:

-Moment, moment, affedersiniz Komiser Bey, ağabeyim biraz asabîdir... Siz kusura bakmayın...

Komiser ona doğru gidip:

-Pekâlâ!.. Siz asabî olmadığınıza göre, siz cevap verin bakalım!.. Bu San Francisco'daki sır nedir?.. Çabuk, durma, hemen cevap ver!.. Altıncı hissim bana diyor ki; Bu karmaşık cinayet probleminin çözümü San Francisco'da gizli!.. Hadi konuş bakalım!..

-Tam da dediğiniz gibi... İzin verirseniz kulağınıza söyleyeyim!..

-Kes!.. Kulağa konuşmak yasak!..

Gülmemek için büyük gayret sarf eden Esedullah Mirza, bir yandan ensesini kaşırken:

-Nasıl söylesem bilmem ki?.. San Francisco, bir şehir... Çok büyük bir şehir...

-Tamam anladık... Rica ederim bana coğrafya dersi vermeye kalkmayın... Ben de biliyorum ki San Francisco Avrupa'daki büyük şehirlerden biri!.. O kadarını ben de biliyorum... Sonra ne oldu?.. Hadi konuş!..

-Moment, San Francisco Avrupa'da da olsa, Amerika'da da olsa, büyük bir liman kenti... Dustali Han'ın gemisi bu limana yanaşamadığı için... Valla gemi mi arıza yapmıştı, liman mı virandı? Orasını bilemiyorum...

Azizüssaltana'nın aniden attığı çığlık, Esedullah Mirza'nın sözünü kesti:

-Kes şu zırıltıyı, münasebetsiz şehzade!.. Vurduğum gibi bütün dişlerin ağzına dökerim senin utanmaz, terbiyesiz!.. der demez yalandan hıçkırıyormuş gibi yaptı.

Komiser Teymur Han, Azizüssaltana'nın yanına giderek:

-Hanımefendi, acınızı anlıyorum ama ne olur biraz daha dayanın... Bana güvenin, katil benim elimden kurtulamaz.

-Aman efendim!.. Elleriniz dert görmesin!..Ama ben... Ben kesinlikle eminim. Zavallı kocamı öldüren adam işte bu şehzade!.. Çok önceleri bu adamın bende gözü vardı. Bu yüzden kocamı görmeye tahammülü yok bunun...

Esedullah Mirza top gibi sıçradı yerinden:

-Moment, gerçekten moment!.. Hanım siz kimden bahsediyorsunuz?.. Benim mi sizde gözüm vardı?..

-Gözün olduğu belli değil mi?.. O patlak gözlerinle gözlerimin içine bakarak söyle bakalım, gözün var mıydı, yok muydu?

-Dustali Han'ın o şerefli uzvunu kesmeye kalktığınız mutfak bıçağı, keşke gözüme saplansaydı, o ne biçim söz!..Tuuu sana!..

-Tükürüğün senin o utanmaz, arlanmaz yüzüne gelsin!.. Birinci kocamın sağlığında bana asılmıyor muydun? Rahmetli kıbleye doğru yattığında koridorda öpmedin mi beni?..

-Aman Tanrım!.. Dudaklarım ateşlerde yansaydı, korlara yapışsaydı da öpmeseydim seni!..

Bu sözleri duyan Azizüssaltana, Esedullah Mirza'ya doğru bir hamle yaptı ama Komiser Teymur Han ve Dayıcan Napolyon araya girdiler. Bir anda büyük bir gürültü koptu. Her kafadan bir ses geliyordu ama Azizüssaltana'nın sesi herkesi bastırdı.

-Komiser Bey... Kocamı bu adam öldürdü!.. Ben kesinkes biliyorum... Bu adamın görünüşüne aldanmayın. Bu münasebetsiz şehzade aslında çok tehlikeli bir katil... Acımasız bir cani!.. Ben aslında kocamı nereye gömdüklerini de biliyorum...

Komiser Teymur Han'ın *"Susun"* diye bağırması üzerine herkes sustu. Daha sonra o kocaman suratını Azizüssaltana'ya yaklaştırarak alçak sesle:

-Hanımefendi çok hassas bir noktaya geldik... Katilin cesedi nereye sakladığını bildiğinizi söylediniz.

-Evet biliyorum.

-Biliyordunuz da neden şimdiye kadar söylemediniz?

-Çünkü önce katili yakalamanızı istedim... Çünkü katilin elinizden kaçmasını istemedim.

-Susalım!.. Pekâlâ ceset nerede? Cevap verin!.. Çabuk, hemen, şimdi!..

-Bahçeye gömdüler!..

Dayıcan Napolyon deli gibi bağırdı:

-Ayıptır hanım ayıp!.. Neler saçmalıyorsun sen?..

-Siz susun bakayım!.. Yürüyün bahçeye gidiyoruz...

Komiser Teymur Han, silahı var mı acaba diye elleriyle Esedullah Mirza'nın ceplerini yokladı.

-Şu andan itibaren siz tutuklusunuz!.. Ben izin vermedikçe yerinizden bile kıpırdayamazsınız tamam mı?.. Herkes sussun!..

Azizüssaltana önde, bizler arkasında, Dayıcan'ın bu evde her şeyden belki de ailedeki herkesten daha çok değer verip, neredeyse âşık olduğu o güzelim büyük yabangüllerinin yanına geldik.

Biraz dikkatle bakıldığında, şimşir ağaçlarının arasından babamın yüzünün yarısı görülebiliyordu. Baştan ayağa kulak kesilmiş, mütebessim bir çehreyle olacakları izlemeye koyulmuştu. Bu arada ben de Leyla'nın elini tutmuştum ve kalabalığın biraz uzağında dikiliyorduk. O durumda benim için artık başka hiçbir şey önemli değildi. Azizüssaltana ayağını yere vurup:

-Dustali'yi bu güllerin altına gömdüler!.. dedi.

Komiser Teymur Han emreder bir tavırla Meşkasım'a seslendi:

-Meşkasım, çabuk kazma, kürek getir!..

Meşkasım şaşkın şaşkın Dayıcan'ın yüzüne baktı. Kızgınlıktan ağzı köpüren Dayıcan Napolyon Komiser Teymur Han'ın yakasına yapışıp, bağırdı:

-Ne yapmak istiyorsunuz siz? Benim güllerimin dibini mi kazacaksınız?..

Komiser Teymur Han sert bir hareketle yakasını Dayıcan'ın elinden kurtarıp bağırdı:

-Susuuun!.. Ne dediyse o!.. Bundan daha açık itiraf olur mu?.. Çabuk, kazma, kürek!.. Çabuk, derhal, hemen!.. Burada yeni bir çukur kazılmış olduğu belli!..

Hırsından tir tir titreyen Dayıcan olanca gücüyle bağırdı:

-Eğer güllerimin köküne dokunacak olursanız kazmayla hepinizin beynini dağıtırım!..

-Maşallah, maşallah, gözlerimiz aydın!.. Ceset gizleme... Kanuni soruşturmayı yaptırmaktan imtina etme... Görev başındaki devlet memuruna hakaret ve yaptığı işle eğlenme... Şimdi de kanun temsilcisini öldürme tehdidi... Konuşup durma... Şu andan itibaren siz de tutuklusunuz... Susuuun!..

Komiser Teymur Han, orada bulunan herkesin gönlüne büyük bir korku salmıştı... Sinirden rengi kireç gibi olan Şemsali Mirza, Dayıcan'ın elinden tutarak, onu yandaki sekiye oturttu... Bu sessizlik sırasında Komiser Teymur Han, Meşkasım'ın karşısında durmuş bağırıyordu:

-Meşkasım, nerde kaldı kazmayla kürek?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Gusura bahmayın Ağa'm emir vermezse gazma, kürek getiremem...

Komiserin bağırtısı ortalığı çınlattı:

-Nasıl yani?.. Benim emrim yeterli değil mi?.. Cinayet... Ceset saklama... Komiserin emirlerini savsaklama...

Tam bu sırada sokak kapısı çalınınca herkes sustu. Komiser fırlayıp parmağını dudağının üstüne koyarak herkesin susmasını işaret etti.

-Susun... Herkes sussun... Nefes almanızı bile yasaklıyorum!... Kapıyı yavaşça aç... En küçük bir işaret bile yaparsan vay haline!..

Dedikten sonra parmaklarının ucuna basa basa, Meşkasım'ın peşi sıra kapıya kadar gitti ve kapının arkasına saklandı. Kapı açıldığında Komiser Teymur Han, neredeyse gelen adamın üstüne atlayacaktı. Ancak gelenin kim olduğunu anlayınca hareketi yarım kaldı. Yüksek sesle:

-Aptallık timsali dangalak!.. Nerede kaldın?..

Eski bir üniforma giymiş olan adam, topuk vurup elini şapkasının tereğine götürüp selam vererek:

-Emrinizdeyim komiserim!..

Komiser Teymur Han, adamı bir kenara çekip kulağına bir şeyler söyledikten sonra birlikte yanımıza geldiler. Tam bir sessizlik için de bekleyen herkes ikisinin ağzına bakıyordu. Komiser yüksek sesle:

-Sessiz olalım!.. Yardımcım Aspîrân-ı Gıyâsâbadî'nin emirleri aynen benim emirlerim hükmündedir!..

Meşkasım heyacanla yeni gelen adama yaklaşıp:

-Siz hangi Gıyâsâbâd'dansınız? Kum'un Gıyâsâbâdı mı?

-Evet ne olmuş?

-Hoş geldiniz!.. Bütün Gumlulara canım feda!.. Bendeniz de oralıyım efendim... Nasılsınız, iyi misiniz?.. Âfiyettesinizdir inşallah!.. Daha ne var ne yoh?.. Gıyâsâbâd'ın neresindensiniz?

Hırsından titreyen komiserin çığlığı sohbeti böldü:

-Susun bakayım!.. Vır vır edeceğine, koş hemşerine bir kazma getir.

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Gazmamız bozulmuştu. O yüzden tamirciye bıraktık.

Komiser Teymur Han zoraki bir gülüşle:

-Allah, Allah!.. Demek kazmanızı tamire verdiniz. Herhalde sigortası atmıştır ha, öyle mi?..

-Valla bende yalan yoh?.. Bizim okuma, yazmamız yoh... Ahlımız ermez böyle işlere... Ortasından... Yani şu kenarından... Dedikten sonra yerden bir çubuk alarak:

-Farz edin ki şurası demirine gelen yeri, farz edin ki şu sapı, şu da demiri!..

Dayıcan müdahale etmek istediyse de daha ağzını açmaya fırsat bulamadan Komiser Teymur gürledi:

-Siz karışmayın ve susun!.. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî! Kazma herhalde depodadır, çabuk al da gel.

Şemsali Mirza boğuk bir sesle itiraz etti:

-Sayın komiser!.. Bu yaptığınız haneye tecavüzdür. İnsanların malına-mülküne tecavüzdür! Ne yaptığınızın farkında mısınız?

-Suuus!.. Kardeşiniz o zavallı adamın can evine tecavüz ettiği zaman bunları düşünmüş müydü? Şimdi susun ve oturun oturduğunuz yerde...

Bu arada Esedullah Mirza'nın feryadı yükseldi:

-Moment, moment!.. Galiba ciddi ciddi, o eşek sıpasını öldürmekle suçlanıyorum. Allah onun da, karısının da belasını versin.

Komiser tekrar bağırdı:

-Susuuun!

İtirazları dikkate almadan kazmayı almaya gitmiş olan Aspîrân-ı Giyâsâbâdî döndü ve yine topuk vurarak:

-Deponun kapısı kilitli efendim! dedi.

Komiser elini Meşksım'a uzatarak:

-Anahtar!..

-Valla beyim, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Bu deponun anahtarı...

-Herhalde onun da sigortası yandı ve tamire gönderdiniz değil mi?

-Hayır komiserim!.. Bende yalan yoh? Bu anahtar... Efendime söyleyeyim, bu anahtar havuza düştü... Çıharabilmek için gancayla ne gadar uğraştıysam da bir türlü çıharamadım...

Hırsından çatlayan komiser, gözlerini Meşkasım'ın gözlerine dikmişti. Meşkasım aynı tavırla devam etti konuşmasına:

-Biliyorsunuz, anahtar çoh güççük olduğu için çengele gelmiyor... İsterseniz peştamal getireyim, Giyâsâbâdî Bey havuza girip çıharsın anahtarı... Hava çok sıcak değil... Hemşerimin üşütmesinden gorharım...

-Yeter sus!.. Cinayet... Kayıp ceset... Görev başındaki memura hakaret ve darp...

Komiser Teymur Han bir süre sessiz kaldıktan sonra yavaş yavaş büyük şimşir ağacına doğru giderken konuşmasını sürdürdü:

-Görevi başındaki memurla alay etmek... Kanun temsilcisiyle şakalaşmak!... Hey siz orada ne yapıyorsunuz?

Böylece Komiser şimşir ağacının arkasına gizlenip olup bitenlere kulak misafiri olan babamı suçüstü yapmıştı.

-Susuuun!.. Siz orada ne yapıyordunuz?.. Çabuk cevap verin!.. Derhal, hemen, şimdi!..

Dayıcan yerinden top gibi sıçradı. Şaşkınlıktan ve nefretten gözleri halka halka olmuş son sahneyi seyrediyordu. Ben istemsiz olarak Leyla'dan ayrılıp, babamın yanına gittim.

Komiser şimşir ağacının etrafından dolanıp, babamın karşısına dikildi. O koca suratını babamınkine yaklaştırarak:

-Niçin ağacın arkasındaydın?.. Niye bu tarafa geçmedin ha?.. Cevap ver!.. Çabuk, hemen, şimdi!..

-Çünkü ağacın bu tarafı benim evime ait. O tarafı ise sıradan bir mal mülk anlaşmazlığı yüzünden genç bir adamcağızı vahşice ve acımadan öldüren, cansız bedenini parça parça edip toprağa gömen adamların evi...

Dayıcan'ın kızgınlıktan bir türlü sesi çıkmıyordu ama ben birkaç metrelik mesafeden, burnundan soluduğunu hissediyordum.

Azizüssaltana birdenbire, yapmacıktan, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

-Senin o parça parça doğranıp topraklara gömülen gencecik bedenine kurban olayım!

Esedullah Mirza da ona öykünerek yapmacık bir ağlamayla:

-Sünnet ziyafetinden nasibini alamayan o koca göbeğine kurban olayım! derken, Komiserin bağırması herkesi susturdu.

-Susuuun!.. Oyun mu oynuyoruz burada?..

Babam herkesin susmasından istifade ederek:

-Komiser bey!.. Daha önce de söylediğim gibi, bu konuyla ilgili çok ayrıntılı bilgim var. İzin verirseniz, sizinle bir dakika özel görüşmek istiyorum.

-Susuuun!.. Özel görüşmek yasak!..

-Ama sayın komiserim, sizin suçüstü yapma konusundaki yönteminizi şehirde bilmeyen yok. Şunu çok iyi bilirsiniz ki bazı şeyler katilin ve işbirlikçilerinin yanında söylenecek olursa gerçeğin ortaya çıkmasını büyük ölçüde engelleyebilir.

Babamın yağlaması komiseri etkiledi. Komiser o büyük yabangülünün yanında nasıl bir karar vereceğini merakla bekleyen topluluğa şöyle bir baktıktan sonra:

-Ben dönene kadar hiç kimse burayı terk etmesin!.. Susun ve bekleyin. Aspîran!.. Ben dönene kadar şunlara göz kulak ol!..

Soğukkanlılığını korumaya çalışan Dayıcan:

-Komiserim, izin verirseniz kızım gidip öğlen yemeğini yesin. Deyince Komiser:

-Tamam gitsin. Ama evden dışarı çıkmasın. Onu da sorguya çekmem gerekebilir!..

Leyla, Dayıcan'ın bir işaretiyle eve döndü. Ben de Leyla'nın gitmesinden yanaydım. Çünkü onun masum kulaklarının bu hüzünlü ve aptalca macerayı duymasını istemiyordum.

Esedullah Mirza babama doğru koşup bağırdı:

-Kardeşim, şaka da bir yere kadar!.. Bu azgın aygır Dustali Han keyfine hizmet için gezmeye gitmiş, bunlar da yarı şaka, yarı ciddi onun öldürülmesini bana yamamak istiyorlar. Karısı zaten delinin teki. Üvey kızı ondan beter!.. Allah aşkına sen bir şey söyle!.. Senin Ağa ile bir anlaşmazlığın varsa bundan bana ne?.. Sen veya bir başkası Ağa'nın savaş hikâyelerini anlatırken meşkuk bir ses çıkardınızsa beni ne ilgilendirir?.. Hanımefendinin kocasını hadım etmek istemesinin benimle ilgisi ne?.. Biliyorsun ki benim bütün bu olup bitenlerde hiçbir suçun, günahım yok!!..

Babam Esedullah Mirza'nın gözlerine bakmadan başını sallayarak:

-Benim bir şeyden haberim yok... Dustali Han nerede ve onu kim öldürdü bilmiyorum. Ben bildiklerimi Komiser Teymur Han'a anlatacağım. Bu işte yetkin ve yetkili kişi o. O her şeyi değerlendirecektir. Adaletin tecelli etmesi gerek. Öyle değil mi Komiser Bey?.. dedi ve komiserle birlikte yola koyuldu.

Olayı mümkün olduğu kadar dramatik bir hale getirmek isteyen Azizüssaltana, kocasının gömüldüğünü iddia ettiği yabangülünün dibine çömelmiş, ellerini yere koymuş Fatiha okuyordu. Komiser ona seslenerek:

-Hanımefendi, siz de bizimle beraber gelin! dedi.

Ben de peşlerinden gittim ama salonun kapısına geldiğimizde, komiser beni geri çevirdi ve içeri girmeme izin vermedi. Herkesin durduğu yere gitmek istediğimde, Dayıcanla Esedullah Mirza'nın, kameriyenin altında oturup alçak sesle konuştuklarını gördüm. Bu arada Meşkasım da bir köşede komiser yardımcısını lafa tutmuştu.

Şemsali Mirza ise avluda sinirli sinirli dolaşıyordu. Esrarengiz bir halde bir şeyler konuşan Dayıcanla Esedullah Mirza'nın ne konuştuklarını çok merak ettiğim için, sessiz sessiz kameriyenin arkasına sızdım.

-Siz ne dediğinizin farkında mısınız?.. Ben nasıl...

-Benim sözümü tutmadın Esedullah!.. Ben kesin diyebilecek kadar, Dustali'nin nereye saklandığını biliyorum. Bu aşağılık herif benim yabangüllerimin dibini kazsınlar diye Azizüssaltana'yı öğütlemiş herhalde. Benim bu gülleri ne kadar çok sevdiğimi biliyor. Bu mevsimde eğer güllerin köklerini oynatırlarsa, kesin kurur o güzelim güllerim. Dikkat ettiysen görmüşsündür. Gülün dibini biraz eşelemişler.

-Moment, moment!.. Eğer senin güllerinin kökünü kazmaya kalkacak olurlarsa, Dustali'yi ben öldürdüm mü diyeyim yani?

-Ben Dustali'yi sağ, salim bulabilmek için, iki, üç saat zaman kazanmak istiyorum. Ben onu buluncaya kadar, senin yapacağın şey: Dustali'yi ben öldürdüm demek ve şu aptal komiseri, cesedin yerini gösterme bahanesiyle buradan uzaklaştırmak... İş öyle bir hal aldı ki, Dustali'yi bizzat bulmam ve onunla önceden konuşmam gerekiyor.

-Farz edelim ki bulunmadı ya da bulundu ama komiser beni devlet memurunu aldatmaya çalışma suçuyla tutukladı. Dışişlerindeki kariyerimin, şeref ve haysiyetimin ne olacağını hiç düşündünüz mü?

-Bu durumda sen zaten sanık konumundasın Esedullah!.. Her halükarda seni tutuklayabilirler.

-Moment, moment!.. Bu deli karının sözüyle kimseyi tutuklamazlar herhalde!.. Eğer böyle bir şey yaparlarsa gerçekten halt ederler!..

-Eğer yaparlarsa da sen hiçbir şey yapamazsın! İş adliye ve mahkemeye intikal edinceye kadar da tutuklu kalırsın!.. Ben bu geceden önce Dustali'yi bulacağıma söz veriyorum. Sonrasını hiç merak etme. Benim emniyette dünya kadar dostum var. Seni gece orada bırakmam mümkün değil.

Esedullah Mirza feryat etti:

-Aklım sırrım almıyor, bu yaşta, bu olgunlukta nasıl böyle bir teklif yapabildiğinizi bir türlü aklım almıyor. Keşke ayaklarım kırılsaydı da buraya hiç gelmeseydim.

-Bak Esedullah!.. Senden rica ediyorum! Yapacağın iş çok basit!.. Komiser döndüğünde, vicdanının elvermediğini dolayısıyla da itiraf-

ta bulunmak istediğini, Dustali'yi öldürüp evinin bodrumuna gömdüğünü söyleyeceksin. Hepsi bu! Sonra ben hemen hemen kesinlikle Dustali'yi bulup getireceğim. Gidip Dustali bulundu demesi için Meşkasım'ı hemen gönderiyorum. Başına bir şey gelmeyeceği hakkında sana söz veriyorum!..

-Özür dilerim ama böyle bir şeyi kabul edemem... Hatta Komiser beni tevkif etse bile kabul etmem!.. Bilmez misin; '*Suçsuz darağacının dibine kadar gitse bile asılmaz*' derler!.. Ben senin yabangüllerinin kökü uğruna katil olamam!..

Dedikten sonra gitmek için kalktı ama Dayıcan sert bir ifadeyle yerine oturttu:

-Otur şuraya Esedullah!.. Daha sözlerimi bitirmedim... Dustali bana bir mesaj göndermiş!..

-Ne mesajı? Böyle bir şey var da niçin söylemediniz ki ben zavallı...

-Dinle!.. Burada yattığı gece, sabah erken yanına gittim. Boş yatağın üzerinde bana hitaben yazılmış bir kâğıt buldum. Dustali, ailemiz tarafından karısı sakinleştirilinceye ve Kasap Şîrali meselesi de unutuluncaya kadar bir süre gizleneceğini yazmıştı...

-Moment, moment!.. Bu azgın herif hovardalığa gidecek, zavallı ailemizin fertleri de onun pisliklerini temizleye çalışacak öyle mi?..

-Biraz sabırlı ol Esedullah!.. Ailemizin fertleri o kadar da zavallı değil!.. Eğer onun başına bir bela gelirse, ailemizden birçok kişi de bundan zarar görür.

-Bana ne bunlardan?.. Bütün aileye ben kefil olacak değilim herhalde!..

-Yazdığı mektubu sana okumam daha iyi olacak galiba!..

Dayıcan elini abasının altına sokup pantolonunun cebinden, çocukların kara kaplı defterlerinin birinden koparılmış, birkaç kez katlanmış bir kâğıt çıkardı.

-Maşallah!.. Ne kadar da güzel yazısı varmış şu Dustali'nin!

Dayıcan elini arkaya götürüp, kâğıdı öyle bir şekilde gözünün önünde tuttu ki, Esedullah Mirza'nın kâğıdı görüp okuması imkânsızdı. Sonra yüksek sesle şöyle dedi:

-Kulağını aç ta dinle! Bak ne yazmış: *"Eğer iki güne kadar bu şamata dinmezse, aileden her kim Tâhire ile düşüp kalkmışsa açıklamaktan başka çarem kalmayacak."*

Esedullah Mirza birden tedirgin oldu.

-Tâhire mi?.. Şu Kasap Şîrali'nin karısı Tâhire mi?

Dayıcan manalı manalı baktıktan sonra:

-Evet... Kasap Şîrali'nin karısı Tâhire!.. Bana bak!.. Dustali daha sonra da bizzat Tâhire'nin ağzından duyduğu birkaç kişinin adını zikretmiş...

Esedullah Mirza elini ağzına kapatarak bir kahkaha attı:

-Moment, moment!.. İş çok eğlenceli hale geldi!..

-Evet çok eğlenceli!.. Özellikle de, listede zât-ı âlînizin ismi olduğunu bilirseniz!..

-Ney?.. Nasıl?.. Anlamadım!.. Benim adım mı? Nasıl olur?.. Yediğim ekmek gözüme dursun ki!.. Ölünü öpeyim ki!.. Senin canın üstüne yemin ederim ki!..

-Allah senin canını alsın!.. Utanmaz, arlanmaz herif!.. Rahmetli babanın akik mührünü kaşına koydurduğun bir yüzük vardı ya, daha sonraları kaybettiğini söylediğin o yüzüğü Dustali bu kadının elinde görmüş!.. Kör değilsen al kendin oku!..

Esedullah Mirza ne yapacağını şaşırmıştı, eli ayağı birbirine dolanıyordu.

-Ben... Yani... Allah şahidimdir... Bir düşünsenize!..

Daha sonra ağzı açık olduğu halde sessiz kaldı. Kasap Şîrali'nin kalıbı, kıyafeti gözünün önüne gelince donakaldığı belliydi. Dayıcan gözlerine dikmiş ona bakıyordu. Esedullah beti benzi sararmış halde, titrek bir sesle:

-Siz de biliyorsunuz ki bu iftiralar bana uymaz.

-Öyle mi!.. Oysa listede adı olan herkesten çok senin gibi bir münasebetsize uyar.

Esedullah Mirza bir süre sustuktan sonra heyecanla sordu:

-Başka kimlerin adı var?

Dayıcan kâğıdı elinden kapıp şöyle dedi:

-Orası seni ilgilendirmez!..

-Moment, moment!.. Beni nasıl ilgilendirmez?

Esedullah Mirza biraz rahatlamış gibi hissediyor olmalı ki kesin bir tavırla:

-Benim o kâğıdı bizzat okumam lazım. Aksi takdirde hiçbir şekilde oyunlarınıza katılmam söz konusu olamaz, dedi.

Dayıcan bir süre tereddüt geçirdikten sonra, sanki gözü tekrar yabangüllerine ilişmiş gibi, ani bir hareketle kâğıdı ona doğru uzattı. Esedullah Mirza, kâğıdı dikkatle okumaya başladı. Zaman zaman şaşırıyor ve parmağını ağzına götürüyordu, bazen dizine vuruyor, ara ara da gülüyordu:

-Allah, Allah!.. Bravo sana Albay!.. Maşallah Albay kardeşim, senden hiç beklemezdim!.. İnanamıyorum!.. Gerçekten şaşırdım!.. Medhuseyn Han da var!..

Esedullah Mirza birden eliyle ağzını kapatıp, öyle bir kahkaha attı ki, eğer ağzını kapatıp kendini susturmasaydı, sesi beş sokak öteden bile duyulurdu. Gülmekten gözlerinden yaşlar akarken kesik kesik şöyle konuştu:

-Bu... Bu olmaz artık... Bunun olması mümkün değil... Şemsali abim!.. Moment, moment!..

Dayıcan bir eliyle Esedullah Mirza'nın ağzını kapatırken, öbür eliyle de kâğıdı elinden kaptı.

-Yavaş ol!.. Şemsali anlayacak olursa kıyameti koparır!.. Şimdi kâğıdı niye komisere göstermediğimi anladın mı?.. Konunun sadece yabangülü olmadığını anlayabildin mi?.. Düşünsene bu delil o herifin eline geçerse neler olmaz ki? Sana ve ötekilerine, özellikle de kardeşime acır mı sanıyorsun?..

Gülmesini zor engelleyen Esedullah Mirza şöyle dedi:

-Ha sahi, Albayım nereye gitti?..

-Durumu ona söyledim. Onun için bugün ortalıkta görünmeyecek.

Esedullah Mirza artık, "elle gelen düğün, bayram" dercesine gülerek şöyle dedi:

-Allah hepinizin müstahakkını versin, sonra da benim!..

Dayıcan kolundan tutarak:

-Esedullah!.. İyi düşün!.. Kasap Şîrali ötekilere inanmayabilir ama sen, sen hovardanın tekisin, yakışıklısın, girişkensin, ağzın laf yapar,

hoşsohbetsin... Satırı kaptığı gibi herkesten önce senin peşine düşer alimallah!.. Olacakları sen düşün artık!..

Esedullah Mirza birden derin bir düşünceye daldı ve birkaç saniye sonra:

-Tamam. Nasıl isterseniz... Tamam, baş üstüne!.. Bendeniz şu andan itibaren katilim!.. Dustali'nin başını bir kulaktan öbür kulağa kadar ben kestim! Bir köpek kadar bile canı yoktu!.. Gerçekten azgın aygır şu an burada olsaydı da, başını hemen kesseydim... Ne kadar yazık, o güzelliğiyle Tâhire, Dustali gibi bir yaşlı çakala yem olmuş!.. Öyle görünüyor ki bütün çakallara yem olmuş!..

-Başına bir şey gelmeyeceğine söz veriyorum. Ama şu münasebetsiz adam, bu konuda da fırsat bulup bize saldırmamalı. Hele şu vartayı bir atlatalım, ondan sonra eğer kız kardeşim bu rezil heriften boşanmazsa, ömrüm oldukça bir daha adını bile ağzıma almam onun. Napoléon'un dediği gibi, gerektiğinde savaş meydanından kaçmak veya gerilemek en iyi stratejidir... Ne oldu acaba?.. Komiserin bunlarla yaptığı konuşma niye bu kadar uzadı ki?.. Ortalığa yeni bir zehir saçmalarından korkuyorum!.. Bana bak Esedullah!.. Bu savaşta bütün stratejimi senin üstüne tasarladım, bütün ümitlerimi sana bağladım!..

-Siz hiç merak etmeyin!.. Ben rolümü çok güzel oynayacağım. Çünkü doğrusunu isterseniz, eğer korkmasaydım, Dustali'nin üstüne şu iblis Azizüssaltana'yı da kendi ellerimle boğardım... Ancak eğer komiser; "Niye öldürdün?" diye sorarsa ne cevap vereceğim?

-Orası önemli değil. Her şeyden önce o münasebetsiz eniştem, Aliâbâd'daki mülkle ilgili anlaşmazlığı dile getirmiş ve komisere bu mülkü Dustali'nin üç kuruşa satın aldığını, yani yıllar öncesinde aralarında geçen o anlaşmazlığı ona söylemiştir. Dolayısıyla sen zaten suizan altındasın. Ayrıca da Azizüssaltana'nın söylediği şeyi de tekrar edebilirsin.

-Moment, moment!.. Yani o iblis, o çirkinlik abidesi Azizüssaltana'da gözüm olduğunu kabul etmemi mi istiyorsunuz?

Dayıcan ona cevap vermeye fırsat bulamadan kapı çalındı ve Vâiz Seyyid Ebulkasım Bey geldi. Tavırlarından çok rahatsız olduğu belliydi. Perişan bir halde Dayıcan'ın yanına gitti ve soluk soluğa konuşmaya başladı:

-Ağam, ne olur yardım et bana!.. Enîştenizin eczanesi hakkında camide sarf ettiğim sözlerden sonra kalfası eczaneyi kapatmış. Bugün yanıma geldi. "*Bu gece sarf ettiğin sözleri geri almazsan ve yaptığın yanlışı düzeltmezsen, herkese oğlunun Kasap Şîrali'nin karısı Tâhire ile gayr-ı meşru ilişkisi olduğunu söyleyeceğim.*" diyor.

Esedullah Mirza ok gibi yerinden fırladı:

-Moment, moment!.. Hoca Efendi de mi?.. Maşallah... Yani helal olsun şu Tâhire'ye!..

-Estağfurullah!.. Aslâ ve kat'â!.. Töhmet bu!.. Bühtan bu!.. Yalancıların iftirası!.. Husumet var bu işte!..

Esedullah Mirza, Komiser Teymur Han'ı taklit ederek yüzünü hoca efendiye yaklaştırıp, bağırdı:

-En-necâtu fi's-sıtk[1]!.. İkrar edin!.. İtiraf edin!.. Gerçeği, hakikatı söyleyin!.. Derhal, hemen, şimdi!..

Seyyid Ebulkasım Efendi korku içinde başını çekip:

-Yalan!.. İftira!.. Belki gençlik ve cehalet dönemlerimizde...

Esedullah Mirza yine komiserin suçüstü yapma yöntemini kullanarak, vaizi baskı altına aldı:

-Gençlik ve cehalet döneminizde ne oldu?.. Söyle!.. Derhal, hemen, şimdi!..

-Esedullah, bırak da anlayalım ne diyor hoca efendi.

Ancak Esedullah Mirza Dayıcan'ı dinlemeyip, sözünü kesti:

-Moment!.. Çabuk cevap verin bana!.. Derhal, hemen, şimdi.

Neye uğradığını şaşıran ve eli ayağına dolaşan Seyyid Ebulkasım Efendi:

-Ben baş belası oğlum hakkında derin bir araştırma yaptım. "*Eğer Kasap Şîrali günün birinde karısını boşayacak olursa, onunla evlenmeyi düşünüyorum.*" diyormuş. Ama gayr-ı meşru ilişki!.. Estağfurullah!..

Esedullah Mirza zafer kazanmış komutan edasıyla tebessüm ederek:

-Komiserin suçüstü yapma yöntemi de fena bir yöntem değilmiş hani!.. Hayırlı, uğurlu olsun hoca efendi... Siz de oğlunuzu teşvik etmelisiniz... Öylesine güzel, öylesine iyi, öylesine ev hanımı bir kadının, insanın kapısından geçmeğe korktuğu, boynuzsuz, kuyruksuz

1. Ennecâtu fi's-sıdk: Kurtuluş doğruluktadır.

canavar gibi bir kasabın karısı olması çok yazık. Bu kadına senin oğlun gibi sevgi dolu, dürüst ve namuslu bir koca yaraşır ki kapısına gelen insanlar korkup, kaçmasınlar. İnşallah hayırlı ve uğurlu olur!.. Senin delikanlı neden buralara pek gelip, gitmiyor?.. Söyleyin zaman zaman bana gelsin, misafirim olsun!.. Özellikle de Tâhire hanımla evlendikten sonra!..

Dayıcan dayanamayıp bağırdı:

-Esedullah!.. Susacak mısın sen, yoksa?.. Hoca efendi sen şimdi evine dön. Ben akşam olmadan sana uğrayacağım. Oturur konuşuruz. Bu konuyu dert etmeyin, bir hal çaresi buluruz mutlaka... Siz hemen gidin; çünkü bizim her şeyden önce şimdi bir başka meseleyi halletmemiz lazım... Buyurun lütfen!.. Buyurun...

Dayıcan komiserin gelmesinden ve Hoca Efendi'yi görüp, onu da sorguya çekmesinden korktuğu için, adamı neredeyse evden kovaladı. Başında başka dertler olduğu için de Hoca Efendi'ye bir şey söyleyemedi. Esedullah Mirza'ya döndüğü sırada, Komiserin sesi yükseldi:

-Hey!.. Nerede o dangalaklık abidesi?.. Aspîran, ahmak herif, sanıklara göz kulak olacak yerde Kum'daki Gıyasâbâd hakkında mı konuşuyorsun?

Aspîran zayıf bacaklarındaki olanca gücüyle komiserin yanına koşarak, topuk vurup, hazır olda durarak selam verdi:

-Komserim bütün sanıklar hazır.

Komiser, Azizüssaltana ile birlikte Dayıcan ve Esedullah Mirza'ya doğru geldi. Azizüssaltana yapmacıktan ağlıyordu. Komiser birden parmağını Esedullah Mirza'nın çenesinin altına koyup bağırdı:

-Esedullah Mirza Bey!.. Hakkınızda çok fazla delil ve ipucu var. Yerinizde olsaydım hemen itiraf ederdim... Hadi itiraf et!.. Derhal, hemen, şimdi, çabuk, durma!..

Esedullah Mirza başını önüne eğip, boğuk bir sesle:

-Evet sayın komiser, haklısınız... Dustali'yi öldürdüğümü itiraf ediyorum.

7

Esedullah Mirza'nın ani itirafı, Komiser Teymur Han'ın bir an donup kalmasına neden oldu:

-Herkes sussun!.. Uluslararası suçüstü yapma yönteminin bir başarısı daha!.. Kanunun pençesinden kurtulamayan bir katil daha!.. Aspîrân-ı Gıyasâbâdî, kelepçe!..

Herkes olduğu yerde donup kalmıştı. Sessizce kalabalığa yaklaştım. Bir kuyunun dibinden geliyormuş hissi veren Şemsali Mirza'nın sözleri sessizliği bozdu:

-Esedullah!.. Esedullah, neler duyuyorum?

Dayıcan, Esedullah Mirza ile yaptıkları planı, Şemsali Mirza'ya söyleme fırsatı bulamamıştı. Bu yüzden rahatsız olmuş gibiydi.

-Şehzadem, saygıdeğer kardeşim!.. Üzülmeyin lütfen. Herhalde bir yanlış anlama oldu.

Bir anda ortalık birbirine girdi. Azizüssaltana, Esedullah Mirza'nın üstüne atlamak istiyor, orada bulunanlar da zorla onu engellemeye çalışıyorlardı.

-Ciddi ciddi Dustali'yi öldürdün öyle mi?.. Şerefsiz!.. Katil!..

Şemsali Mirza eli ayağı kesilmiş, kanepenin üstüne yığılmıştı. Her kafadan bir ses geliyordu. Hatta Dayıcan bile, olay doğal seyrinden çıkmasın diye Esedullah Mirza'ya söylemediğini bırakmıyordu. Sonunda Komiser Teymur Han bağırdı:

-Susuuun!.. Susun dedim!..

Ancak Azizüssaltana, başını önüne eğmiş duran Esedullah Mirza'nın üstüne atlamak için bir saniye bile yerinde durmuyordu.

-Gözlerini kendi tırnaklarımla oyacağım senin!.. Teneşir tahtalarına gelesice!.. Eğer seni kendi ellerimle öldürmezsem, bana da filanın kızı demesinler!.. Sayın komiser!.. Sayın müfettiş!.. İzin ver şu aşağılık katil herifi ellerimle boğayım!.. İnşallah vebaya yakalanır ölürsün!..Bu zavallı çocuk sana ne yapmıştı ki...

Komiserin işaretiyle Aspîran arkadan gelip iki eliyle Azizüssaltana'nın ağzını kapattı. Azizüssaltana'nın sakinleşmesi birkaç dakika aldı. Komiser alnındaki terleri sildikten sonra:

-Hanımefendi, adaleti insanlar bizzat yerine getirmemelidir!.. Adalet Tanrıçası[1] bizi izliyor!.. Bu katil işlediği suçun cezasını bulacaktır. Bir aya kadar darağacında sallanan bedenini size teslim edeceğime söz veriyorum, dedikten sonra yardımcısına dönüp:

-Aspîran kelepçe ne oldu?

-Komiserim, ben daireye geldiğim zaman, bu adrese gelmemi emrettiğinizi söylediler... Gelirken uğrayıp almayı düşünüyordum. Ama fırsat bulamadım... Hatırlarsanız kilidi bozulduğu için tamire vermiştik.

-Dangalak!.. Aptallık timsali herif!..

Meşkasım söze karıştı:

-Ellerini bağlamah için çamaşır ipi getireyim mi?

Dayıcan müdahele etti:

-Komiser Bey... Ben hâlâ inanamıyorum... Sizden rica ediyorum, kelepçeyi, ipi bir tarafa bırakın. Kaçmaz merek etmeyin... Ben kefi-

1 Justitita Themis.

lim... Sizin de bileceğiniz gibi, vicdanen bu denli rahatsız olup, itirafta bulunan birinin kaçması mümkün değildir... Haline bir bakın yeter...

Esedullah Mirza öylesine pişman, öylesine utanmış duruyordu ki, ne olup bittiğini bilmesem, ben bile Dustali Han'ı onun öldürdüğüne kesinlikle inanırdım.

Komiser kabullenmiş gibi yaptı. Ayrıca başka çaresi de yoktu. Çünkü Aspîran kelepçe getirmemişti.

-Eğer kelepçe vurmazsam, kaderine razı olmuş bir adam gibi duracağına ve kaçmaya kalkışmayacağına söz verir misin?

-Söz veririm.

Meşkasım Şemsali Mirza'nın yüzünü yıkamak için gidip su getirmeyi önerdiyse de komiser izin vermedi.

-Susuun!.. Bu adam çok heyecanlı... Biz tahkikatı tamamlayana kadar olduğu durumda kalması daha iyi olur, dedikten sonra Esedullah Mirza'nın karşısında durdu. Bir yandan sapsız, burun üstü gözlüğünü cebinden çıkardığı buruş buruş mendille temizlerken, öte yandan muzaffer bir komutan edasıyla:

-Bir suçlunun suçüstü yapma yönteminden kurtulması mümkün değildir... Her neyse, aklına uyup itiraf etmeye karar verdiğin için, belli ki pek cahil biri değilsin. Şimdi senden sorularımı dikkatle dinleyip bana cevap vermeni istiyorum. Unutma ki söylediğin doğrular kaderini etkileyecektir.

Azizüssaltana yeniden Esedullah Mirza'ya saldırmak istediyse de Aspîran, tam zamanında ona engel oldu ve komiserin emriyle onu taş sekinin üstüne oturttu. Daha sonra da kıpırdamasın diye, bütün bedeniyle Azizüssaltana'nın üstüne çullandı.

Komiser sorgulamaya başladı:

-Herkes sussun!.. Söyle bakalım, adamı ne zaman öldürdün?

Esedullah Mirza başını kaldırmadan:

-Evinden kaçtığı gece.

-Dur bakayım... Maktul evden niye kaçmıştı? Cevap ver, hemen, şimdi, çabuk, derhal!..

-Moment!.. Her şeyden önce, suçumu itiraf ettiğime göre, hemen, şimdi, çabuk, derhal demeye ne gerek var?.. İkincisi de size

durumu defalarca arz etmedim mi?.. Karısı adamın şeyini sünnet etmek istiyordu...

-Şeyini mi?.. Neyini?.. Çabuk söyle, derhal, hemen şimdi!..

-Maktulü kast ediyorum. Bendeniz vicdan azabı ve utancımdan adını ağzıma alamıyorum.

-Pekâlâ, sonra?..

-Buraya geldiğinde, eve giderse hanımının onu tekrar sünnet etmesinden korktuğu için eve dönemiyordu...

-Daha önce sünnet etmemişler miydi ki tekrar sünnet ediyorlar?

-Yok komiserim!.. Sünnet etmelerinden korkuyordu demek istiyorum. Eve gitmeyeceğini söylüyordu. Ağa, gece burada kalması için ısrar etti. Ben burada kalmaktan da rahatsız olduğunu anlayınca gizlice, gece herkes uyuduktan sonra kalkıp bizim eve gel, dedim.

-Pekâlâ, geldi mi, gelmedi mi?

-Moment Komiser Bey, o ne biçim soru? Eğer gelmeseydi bu iş olur muydu?

-Pekâlâ sonra? Geldi, sonra ne oldu?

-Hiçbir şey. Gece saat üçte geldi. Abim de uyuyordu. Baktım ki tam zamanı, kestim başını...

Azizüssaltana ani bir beden hareketiyle Aspîran'ı üstünden atıp, Esedullah'a doğru hamle etti:

-Gözlerini oyacağım senin!.. Elleri teneşire gelesice!..

Onu yeniden büyük güçlüklerle sakinleştirdiler.

-Başını kestin öyle mi?

-Evet kestim.

-Sonra ne yaptın?.. Söyle, çabuk, hemen, şimdi!..

-Derhal, hemen, çabucak attım kellesini bir çöpe.

Meşkasım bir yandan dizlerini dövüyor, bir yandan da:

-Vay anam vay!.. Allahım sana sığındım!.. İnsan durmadan rahı, şarap içerse, sonunda olacağı bu!.. diyordu.

Dayıcan yerinden kıpırdamadan:

-Orada zır zır edip durma Kasım!..

-Susuuun!.. Kellesini çöpe attın öyle mi?.. Ulan bu insan başı, hıyar başı mı ki çöpe atıyorsun?

-Başını bedeninden ayırdım demek istemiştim komiserim.

-Pekâlâ!.. Neyle kestin başını?.. Bıçak?.. Çakı?.. Saldırma?.. Hançer?.. Susuuun!.. Niçin kestin?.. Maktulü niye öldürdün?

-Valla!..

-Cevap ver... Konuş, derhal, hemen!..

Esedullah Mirza tekrar başını öne eğdi:

-Her şeyi söyledim. Bunu söyleyemem artık.

Komiser gözlerini kısıp o koca suratını Esedullah Mirza'nınkine yaklaştırıp:

-Allah, Allah!.. Niye söyleyemezmişsin?.. Hayret!.. Beyefendi bunu söyleyemezmiş!..

Kızgınlık ve sinirden gözleri kan çanağına dönmüş olan Azizüssaltana'yı tekrar yerine oturttuklarında komiser:

-Sebebini söyleyemiyorsun öyle mi?.. Bana bak!.. Yoksa başka cinayetler de mi var?.. Efendiiim?.. Çabuk cevap ver!.. Derhal, hemen, şimdi.

-Moment!.. Beni katil Asgar sandın galiba!..

-Susuuun!.. Sen katil Asgar'dan da tehlikelisin... Katil Asgar koca koca adamların başını kesmiyordu hiç olmazsa!.. Niye öldürdün?.. Cevap ver!.. Çabuk, hemen, şimdi!..

-Çok özür dilerim sayın komiser. Bu sorunuza cevap veremeyeceğim!..

-Susuuun!.. Hayret!.. Cevap veremiyorsun öyle mi?.. Şimdi göreceğiz!.. Aspîran-ı Gıyâsâbâdiii!..

-Moment, moment!.. Pekâlâ tamam!.. Madem o kadar ısrar ediyorsunuz söyleyeceğim!.. Ben... Ben... Ben Dustali'yi öldürdüm... Çünkü...

-Çünkü ne?.. Çabuk söyle, derhal, hemen, şimdi!..

Esedullah Mirza başına daha çok önüne eğdikten sonra, utancından ne yapacağını şaşıran bir çocuk gibi:

-Çünkü karısını seviyordum... Çünkü Dustali benim aşkımı benden çalmıştı... Çünkü gönlüme en büyük darbeyi vurmuştu...

Herkes suspus olmuş, şaşkınlıktan komiserin ağzı açık kalmıştı. Ben istemsiz olarak Azizüssaltana'ya baktım. Şaşkınlıktan gözleri yuvasından fırlamış, ağzı açık kalmış, olduğu yerde öylece donup kalmıştı. Komiser sakin bir sesle sordu:

-Şuradaki hanım mı?.. Bu hanımı mı seviyordun?

Esedullah Mirza derinden bir ah çekerek:

-Evet sayın komiserim!.. Benim hayatım artık sona erdiğine göre, bırakın herkes bilsin!..

Azizüssaltana ağzı açık, öylece Esedullah Mirza'ya bakıyordu. Sonunda ağzını zorla kapatıp, tükürüğünü yuttu ve adeta inler gibi bir sesle:

-Esedullah!.. Esedullah!.. dedi.

Oynadığı rolün haddinden fazla etkisinde kalan Esedullah Mirza içi yanmış gibi Sa'dî'nin şu beytini okudu:

Sa'dî defalarca gizli gizli çok ıstırap çekti,
Ama bu defasında, her şeyi ortaya döktü.[2]

Şiirden çok fazla etkilenen herkes suspus olup kalmışlardı. Azizüssaltana üzüntüyle iç geçirip, cilveli bir eda ile:

-Allah canımı alsa da kurtulsam Esedullah!.. Ah Esedullah ah!.. Sen ne yaptın? Niye bana söylemedin?..

Esedullah Mirza sevgilisine hitap eden âşık gibi:

-Hanımefendi, lütfen acımı tazelemeyin!.. Yarama tuz basmayın!..

-Ah Esedullah!.. Keşke ölseydim de seni bu halde görmesiydim!.. Niye söylemedin?.. Niye gidip öldürdün adamı?

-Aziz yeter, daha fazla canımı yakma!..

-Allah Aziz'in canını alsın Esedullah!.. Ama üzülme!.. Kan pahası istemeyeceğim... Elden ne gelir, olanlar oldu!..

Komiser Teymur Han daha fazla dayanamayıp bağırdı:

-Susuuun!.. Hanımefendi, hanımefendi! Katilin cezasını çekmesi gerek. Sizin kan pahasından vazgeçmeniz bir şeyi değiştirmez...

Azizüssaltana birden sinirlendi ve komisere doğru bir hamle yapıp:

-Susun da susun!.. Ölünün körü!.. Sen ne konuşuyorsun?.. Benim kocamı mı öldürdüler, senin kocanı mı? Öldürülen benim kocam... İstersem vazgeçerim kan pahasından, sana ne!..

-Susuuun!.. Nasıl vazgeçeceksin kan pahasından?

---

2. Sa'dî be hafye hûn-i ciğer hord bârhâ
În bâr perde ez ser-i esrâr ber girift. (Sa'dî)

-Canım nasıl isterse öyle!.. Rahmetli zaten yaşayacağı kadar yaşamıştı!.. Elli yaşında olduğunu söylüyordu ama rahat altmış vardı!..

Komiser Teymur Han koca suratını ona yaklaştırarak bağırdı:

-Kes sesini!.. Bu durumda, büyük bir ihtimalle, ikiniz işbirliği yaparak o zavallıyı çocuğu ortadan kaldırmış olabilirsiniz. Sus bakayım!.. Siz ne zamandan beri... Aaah!..

Komiser sözünü tamamlayamadı. Çünkü Azizüssaltana tırnaklarını komiserin ensesine saplamıştı.

-Sen beni ne sanıyorsun?.. Ben seni yok ederim, haberin var mı?..

-Katil!.. Cani!.. Kes sesini katil!.. Beni de o zavallı çocuk gibi mi sandın?

Azizüssaltana bağırarak:

-Katil sensin!.. O rahmetli de senin gibi masumdu. Kasap Şîrali'nin karısıyla...

Der demez, Şîrali meselesi komiserin kulağına gitmesin diye Dayıcan'la Esedullah Mirza şamata yaptılarsa da başaramadılar ve komiser duyduğunu belli ederek bir süre sustuktan ve gürültü patırtı yatıştıktan sonra aniden Esedullah'ın yanına doğru sıçradı ve şöyle dedi:

-Kasap Şîrali kimin nesi?.. Cevap ver!.. Hemen, derhal, şimdi!..

Esedullah çok üzgün bir tavırla:

-Allah rahmet etsin!.. İyi adamdı Şîrali... İki yıl kadar önce tifoya yakalanıp öldü.

-Susuuun!.. O biçareyi de senin öldürmediğin ne malum?..

-Moment, moment!.. Bendenizin işi gücü adam öldürmek deyin olsun bitsin... Ben sadece bu Dustali'yi öldürdüm... O da benim yedi ceddime yeter!..

-Allah, Allah!.. Pekâlâ, cesedi nereye gömdüğünü hâlâ söylemedin!..

-Götürüp evimizin bahçesine gömdüm.

Komiser tekrar onun yanına sıçradı.

-Kim yardım etti sana?.. Çabuk cevap ver!.. Derhal, hemen şimdi!..

-Hiç kimse sayın komiser, bahçenin kapısına kadar bizzat götürdüm...

Esedullah Mirza belini tutup, yüzünü buruşturarak:

-Oy anam beliiim!.. Hâlâ belim ağrıyor... Ne kadar ağır bir bedeni vardı bilemezsiniz!..

Azizüssaltana kaşlarını kaldırıp:

-Allah rahmet eylesin. O kadar çok yiyordu ki!..

Dayıcan söze karışıp bağırdı:

-Hanım ayıptır. Yeter artık!..

Komiser yine bağırdı:

-Susun!.. Siz de susun!.. Herkes sussun!.. Cesedin gömüldüğü yere intikal ediyoruz... Biz dönene kadar bahçeden dışarı çıkmak yasak. Susuuun. Hanımefendi biz dönene kadar siz de burada kalın.

-Kesinlikle olmaz. Sizinle birlikte ben de geliyorum.

-Hanımefendi! Başı kesik bir ceset görmenin pek de hoşunuza gideceğini sanmıyorum. En iyisi siz burada...

Azizüssaltana kesin bir dille komiserin sözünü kesti. Eliyle Esedullah'ı göstererek:

-Siz gencecik adamı kurbanlık koyun gibi götürün, ben de burada kalayım öyle mi?.. Hayır efendim ben de geliyorum... Gidelim!.. Ayrıca söyler misin baş benim kocamın başı mı yoksa senin kocanın başı mı?..

Esedullah Mirza'nın onlarla birlikte yola koyulurken kendi kendine şöyle dediğini duydum:

-Yâ Ali! Sen imdadıma yetiş!.. İşin buraya varacağını hiç hesap etmemiştim!..

Komiser, yardımcısı, Esedullah Mirza ve Azizüssaltana yola koyulur koyulmaz, Dayıcan her şeyden önce, Şemsali Mirza'yı planından haberdar etti. Daha sonra da Dustali Han'ı bulmak için hummalı bir çalışmaya girişti. Dustali Han'ın saklanabileceğini düşündükleri iki, üç yere adam gönderdi. O sırada, bütün bu olup bitenler sırasında ortalıkta hiç görünmeyen Albay Dayım evinden dışarı çıktı. Olayı öğrendikten sonra, bütün gücüyle Dayıcan Napolyon'la babamı barıştırmak için çalışmaya başladı. Yaptığı ilk iş,

ihtilafı ortadan kaldıracak ortamı hazırlamak oldu. Kesin bir dille Dayıcan Napolyon'a; bu geceye kadar barışmazlarsa, baba evini terk edeceğini, evini mahalledeki ne idüğü belirsiz birilerine kiraya vereceğini söyledi. Onun bu girişimi yüzünden annem: *"Eğer bu anlaşmazlık sona ermezse afyon yutup intihar ederim"* dedi.

Dayıcan Napolyon ve adamlarının her yerde Dustali Han'ı aradığı, öte yanda Esedullah Mirza, Azizüssaltana, komiser ve muavini, sözüm ona, ceset aramak için Esedullah Mirza'nın evine gittikleri esnada, Albay Dayımın çabalarıyla, evinde fevkalade aile şurası toplandı.

Anlaşmazlığı ortadan kaldırmak için müzakereler başladı. Albay Dayımla Şemsali Mirza, birkaç kez Dayıcan'ın evine ve de bizim eve babamı ziyarete gidip geldiler.

Pek çok konu kolaylıkla çözülebilecek anlaşmazlıklardı. İki taraf da o konular üzerinde fazla ısrarcı değillerdi.

Dayıcan bundan böyle suyun bizim eve, sonra da Albay Dayımın evine herhangi bir engel olmaksızın akmasını kabul ediyordu. Babam da Azizüssaltana'nın kocasına yaptığı suikastı ve Dustali Han'ın, kasap Şîrali'nin karısıyla olası ilişkisini unutacağını söylüyordu. Dayıcan Vaiz Seyyid Ebulkasım'ın babamın eczanesinde üretilen ilaçlarda alkol kullanılmadığı konusunda vaaz vermesini istemeyi, buna mukabil babam da eczanedeki tezgâhtarı değiştirmeyi kabul ediyordu. Babam alenen Napoléon'na hakaret etmemeyi kabul ederken, onu övmeye de razı gelmiyordu. Albay Dayımla Şemsali Mirza birkaç kez daha gidip geldikten sonra babam, toplantılarda her ne kadar Napoléon'un yaptığı işler Fransa'ya zarar vermiş olsa da ben Fransa'yı seviyorum demeyi kabul etti.

Ancak akrabaların bütün baskılarına rağmen babamın asla kabul etmediği şey, Dayıcan Napolyon'un meşrutiyetçilerden olduğu idi. Bu konuda verdiği tek taviz, Dayıcan Napolyon'un İran'ın güneyinde Kazirun ve Memesenî savaşlarına katıldığını ve eşkıya ile vuruştuğunu inkâr etmemekti.

Anlaşamadıkları tek konu, o meşkûk ses meselesiydi. Dayıcan herkesin huzurunda babamın, o ses her ne kadar kendisinden gelse de kasıtlı olmadığını söylemesini istiyordu. Babam da o sesin kendi-

sinden kaynaklandığını kabul etmiyor ve kendisine hitaben okuduğu:

Sütü bozukları pâye verip yükseltmek,
Sonra da onlardan bir iyilik beklemek,
Yolunu şaşırıp, ipin ucunu kaçırmaktır,
Kalkıp kendi koynunda yılan beslemektir.

Şeklindeki hakaretâmîz şiirden dolayı Dayıcan'ın özür dilemesini istiyordu. Sonunda o meşkûk sesin bir başka kişiden çıktığının, kanıtlarla ortaya konması fikri güçlendi.

Bu fikir hemen hemen oybirliği ile kabul edilmişti. Ancak geriye henüz çözülememiş üç mesele kalmıştı. Birincisi, bu durumu kabul ve deklare eden Albay Dayım, Esedullah Mirza ve diğerleri, davet gecesinde Dayıcan Napolyon'un yakınında olmadıklarının kabulünü şart koşuyorlardı. Kamer'i ise annesi bu barış anlaşmasına kurban etmeye asla yanaşmıyordu. Dolayısıyla da anlaşmaya varılamayan ilk konu, bu sesin Dayıcan'ın en yakınındaki kişiden sadır olduğunu varsaymaktı. İkinci anlaşmazlık noktası ise, bu kişinin sesin kendisinden çıktığını kabul etmesiydi. Üçüncü mesele ise bu sorunu çözmeyi hedefleyen kişilerin, o kişinin doğruyu söylediklerine, yani o meşkûk sesin ondan çıktığına Dayıcan Napolyon'u ikna etmeleriydi.

Bu konuların tartışıldığı sırada Şemsali Mirza'nın sesi yükseldi:

-Durun biraz!.. Eğer hatırlayacak olursanız. O gece Ağa'nın yanında o iki kişiden başka, Meşkasım da vardı.

Akrabalardan iki, üç kişi itiraz ettiler:

-Ama Meşkasım Ağa'nın yanında değil arkasındaydı. Dediler.

Sabrı taşan Şemsali Mirza hışımla bağırdı:

-Ağa'nın elinde sesin ne taraftan geldiğini anlayan bir alet mi vardı?

Orada bulunan herkes birbiri ardı sıra, o gece Dayıcan Napolyon Kazirun Cengi'ni anlattığı ve tam da eşkıyanın elebaşının alnının çatına nişan aldığı sırada ve de o meşkûk sesin sadır olduğu esnada, Meşkasım'ın Dayıcan'ın hemen arkasında durduğunu hatırladılar.

Ama Albay Dayım çok ciddi bir tavırla:

-Çok sevinmeyin. Ben Meşkasım'ı çok iyi tanıyorum. Böyle bir şeyi kabul edebileceğini hiç sanmam... Bu tür sesler, onun için namus meselesi.

Şemsali Mirza da biraz düşündükten sonra:

-Çok doğru. Eğer hatırlarsanız, düğün sırasında bedeninden böyle bir ses çıktığı için intihar eden amcasının kızının hikâyesini kaç kez anlatmıştı.

-Fazla paragöz biri değil ama!.. Eğer yüklü bir para verirseniz, belki...

Bense ufukta görünen barış anlaşmasının, ne pahasına olursa olsun, bozulmasını istemediğim için heyecanla:

-Dayıcım biliyor musunuz? Meşkasım bir süre önce, dünyadaki tek dileğinin Gıyâsâbâd'da bir sarnıç-çeşme yaptırıp halka vakfetmek olduğunu söylemişti.

Sözlerimi bir anda herkes onayladı ve hep birden, böyle bir amaç için Meşkasım'ın işbirliği yapabileceğini söylediler.

Meşkasım'ı görüşmeye çağırmadan önce, olayın açıklığa kavuşturulması meselesi Dayıcan Napolyon'a anlatıldı. Uzun süren tartışmalardan sonra şûraya katılanlardan biri:

-Çok özür dilerim... Önereceğim şeyle inşallah sizleri çok rahatsız etmem... Ama tek çıkar yol gibi gözüküyor... Affınıza sığınıyorum. Hepimiz, yani o gece davete katılan herkes, en azından birkaçımız, merhum Ağa'nın üstüne yemin ederek: "*O meşkûk ses Meşkasım'dan sadır oldu*" diyelim.

-Ağa'nın üstüne yemin mi?

-Ağa'nın üstüne yemin mi edelim?

-Ağa'nın üstüne yemin mi?

İki kişi neredeyse bayılıyordu. Öylesine bir gürültü, patırtı koptu ki, anlatılamaz. Birkaç saniye sonra ortalığa korkunç bir sessizlik çöktü. Herkes gözleri yuvasından fırlamış gibi öneriyi yapan kişiye baktı.

Rahmetli Büyük Ağa, Dayıcan Napolyon'un büyükbabasıydı ve ailede hiç kimse: "*Büyük Ağa'nın üstüne yemin ederim ki ağustosta hava sıcak olur*" diye bile, Büyük Ağa'nın üstüne yemin etme cesaretini gösteremezdi.

Dayıcan Napolyon evinde, aileyi dağılmaktan kurtarmak ve bu kutsal birlik ve beraberliği sağlayıp, devam ettirmek için bütün gücüyle çalıştığı, Esedullah Mirza'nın, büyük bir fedakârlık örneği gös-

tererek, aynı kutsal amaca hizmet etmek için kanun temsilcisi ile Azizüssaltana'nın pençesine düşmüş olduğu bir ortamda, bir kişi çıkıp, ailenin kutsal birlik ve beraberliğinin temsilcisi olan Büyük Ağa'nın ruhunu böyle bir davranışla muazzep etmeye kalkışıyordu. Böyle bir şey asla mümkün değildi.

Merhum Büyük Ağa'nın üstüne yemin etme teklifini ortaya atan akraba, şaşırıp kalmıştı ve ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Sonunda düştüğü zor durumdan dolayı üzülüp, yüreği daralan, onun bunun yardımıyla şerefi, haysiyeti, insanlığı ve bütün mukaddesatı üzerine yemin ederek, teklifi ortaya sürdüğü zaman, asla büyük kelimesini kullanmadığını, kastettiği kişinin Dayıcan Napolyon'un babası olduğunu söyledi. Yani Büyük Ağa'nın adını bile anmamıştı. Öneri sahibi zavallıyı uzun süre azarlayıp, kınadıktan, onu yerin dibine sokan uzun konuşmalar yapıldıktan sonra, karşı teklif olarak, Meşkasım'ın vakıf sarnıcının boy ve eninin, çok pahalıya mal olsa bile bir, iki metre uzatılması ortaya sürülerek, Meşkasım'ı çağırıp, durumun kendisine anlatılmasına karar verildi.

Şemsali Mirza, büyük ve şerefli ailemizin parçalanıp dağılmaktan kurtulmasında, Meşkasım'ın kararının hayatî bir önem taşıdığını etkileyici sözlerle anlattıktan sonra gözlerinin içine bakarak şöyle dedi:

-Meşkasım Efendi, senden hoşgörülü davranmanı ve bir fedakârlık yapmanı rica ediyoruz. Bu kutsal hedefe ulaşabilmek için bize yardım eder misin?

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, her şeyden önce biz bu evin ekmeğini yedik, suyunu içtik. İkincisi, Ağam, Allah onu başımızdan eksik etmesin, bir defa değil, iki defa değil, belki yüz defa bizi Azrail'in elinden gurtardı. Üçüncüsü de aslında biz fedakârlıh yapmah için varız... Hiç unutmam, Kâzirun Cengi'nin o en şiddetli günleriydi. Adamlarımızın biri iki gaşının arasından gurşunu yemiş, gurşun arhadan çıhmıştı. Melâyirliydi zavallı!.. Biz ne gadar atın terkisine atıp, savaş meydanından çıharmah istediysek de razı olmadı. Dedi ki: "Meşkasım, siz gidin, biz yaşlandıh, fazla bir ömrümüz galmadı. Ama biz bırahır mıydıh hiç!..

Şemsali Mirza'nın sabrı azaldığı için:

-Meşkasım Efendi, bu hikâyeleri lütfen başka bir zamana bırakalım... Bu hassas konuda bize yardım etmeyi kabul ediyor musun? Ona cevap ver.

Böyle bir durumda, hiç olmazsa anlatacağı hikâyeye kulak vereceklerini zanneden Meşkasım, sakin sakin cevap verdi:

Tabii ki, biz hep size hizmet için varız.

Şemsali Mirza tane tane konuşmaya başladı:

-Meşkasım Efendi!.. Biz neredeyse beyler arasındaki bütün anlaşmazlıkları çözecek ortamı hazırladık. Sadece bir meselemiz kaldı. O da o geceki davette duyulan meşkûk ses!..

Meşkasım birden gülmeye başladı ve şöyle dedi:

-O meşkûk ses meselesi hâlâ sona ermedi mi? Maşallah ne bitmez, tükenmez, unutulmaz sesmiş be!..

Herkesin ciddi ciddi oturduğunu görünce gülmeyi keserek:

-Kimden sadır olduysa lanet olsun!.. Affedersiniz ama bunu yapan kişi biraz gendine hâkim olsaydı bu namussuzluğu yapmazdı. Bu kadar gavga, gürültü de çıkmazdı.

-Meşkasım, duydum ki sen Gıyâsâbâd'da bir sarnıç yaptırmak ve halka vakfetmek istiyormuşsun. Doğru mu?

-Bende yalan yok? Biz daha bir garış çocuk olduğumuz zamandan bugüne kadar böyle bir şey yapmak istedik. Ama Allah o işi yapabilecek kadar parayı bize nasip etmedi... Bizim zavallı Gıyâsâbâdlılar hâlâ o tuzlu derenin suyunu gullanıyor. Bugün gomiser yardımcısına, bugüne kadar kimse sarnıç yaptırdı mı, yaptırmadı mı diye sordum.

Albay Dayım sözünü keserek:

-Pekâlâ Kasım, biz o sarnıcın masraflarını karşılasak bize yardım eder misin?

-Bende yalan yok?.. Bana: "*Git Gaf Dağı'nın tepesine çık*" deseniz bile yaparım. Yeter ki bu iş olsun.

Şemsali Mirza yerinden kalkarak:

-Meşkasım!.. Senden istediğimiz yardım şu!.. O davette duyulan meşkûk sesin senden çıktığını kabul etmeni istiyoruz!..

-Yani bizim olduğumuz yerden mi?

-Hayır, hayır. Anlamadın galiba. O sesin senden çıktığını... Tabii gayr-ı ihtiyarî!..

O anda Meşkasım'ın suratı kıpkırmızı kesildi. Olağanüstü bir heyecanla:

-Bütün mukaddesatın üzerine yemin ederim ki ben değildim... Siz sanıyorsunuz ki bizim hiç şerefimiz yoh, öyle mi?.. Yani siz sanıyorsunuz ki biz bu gadar namussuzuz, öyle mi?..

Şemsali Mirza sinirlenip bağırdı:

-Yeter Meşkasım!.. Niye anlamıyorsun?.. Biz, hepimiz biliyoruz ki o işi sen yapmadın... Ama senden fedakârlık yapıp: *"Ben yaptım"* demeni istiyoruz. Böylece bu küskünlük, bu kavga da belki sona erer.

-Şimdi durup dururken yalan söylememizi istiyorsunuz. Öyle mi? Üstelik de Ağa'ya ha?.. Estağfurullah... Kabirle aramızdaki ne kadar mesafe var ki?

-Biraz düşün!.. Vakıf sarnıcı düşün!.. Meşkasım'ın sarnıcı!.. Gıyâsâbâdlıların hayır duaları, kazanacağın sevap!.. Nasıl kabul etmezsin?..

Meşkasım sözünü keserek:

-Yani Gıyâsâbâdlılar temiz su içsin diye bütün bu namussuzluğu gabul edelim öyle mi?.. Sittin sene içmesinler!.. Eğer Gıyâsâbâdlılar bizim böyle bir namussuzluk yaparak gazandığımız parayla o sarnıcı yaptırdığımızı öğrenirlerse, o tuzlu dere suyu kurusa bile, bizim sarnıcın suyuna dudahlarını bile sürmezler... Ama doğrusunu isterseniz sizin meselenizi çözmek için ahlımıza bir fikir geldi...

Herkes büyük bir merakla Meşkasım'ın ağzına bakmaya başladı:

-Hatırlayacak olursanız, davet gecesi Leyla Hanım'ın kedisi Melûs, misafirler arasında dolaşıp duruyordu... O meşkûk ses kediden çıkmış olamaz mı?..

Şemsali Mirza'nın bağırması ortalığı çınlattı:

-Saçmalığın da bir ölçüsü var Meşkasım!.. Kerli, ferli, koca koca adamlar kalkıp da Ağa'ya, Kazirun Cengi'ni anlattığı hikâyenin tam ortasında, tam da eşkıyanın elebaşının alnına nişan aldığı sırada Leyla'nın kedisi böyle bir ses çıkardı diyelim, öyle mi?

Toplantıya katılanları kimilerinin itirazı, kimilerininse gülmesi yüzünden bir gürültü koptu. Meşkasım konuşmak istiyordu ama kimse ona kulak vermiyordu. Bense çok sinirlenmiştim. Leyla'nın ke-

disine böyle bir suç isnat etmeye kalktığı için, Meşkasım'ın ensesine bir şaplak atmak istiyordum.

Ben de Büyük Ağa'nın adını duydukları zaman hissettikleri duyguya kapılmıştım.

Sonunda Meşkasım orada bulunanlara söyleyeceklerini söyleme fırsatı buldu:

-Müsaade edin!.. İzin verin!.. Biraz durun da arz edeyim. Nasıl oluyor da o sesi biz çıhardık deyince iyi oluyor da, kedi çıhardı deyince kötü oluyor? Yani kedinin namusu bizim namusumuzdan daha mı önemli?..

-Mesele namus meselesi değil be adam!.. O kadarcık hayvan, o sesi nasıl çıkartır?

Meşkasım, Albay Dayımın sözünü kesti:

-Asla ve kat'â. O ses küçüklüğe, büyüklüğe bahmaz!.. Her şeyden önce bütün hayvanlar bu tür terbiyesizlikler yaparlar. İkincisi, bende yalan yoh?.. Biz bizatihi, gırlangıçtan dut, mandaya gadar her tür hayvanın böyle meşkûk ses çıharttığını duyduh. Üçüncüsü, bu sesi çıharmanın cüsseyle bir ilgisi yoh. Biz Kazirun Cengi'nin o ateşli günlerinde bir namussuz yılanın bile o sesi çıharttığını duyduk. Affedersiniz, gulağı biraz ağır olan teğmen Golamali Han bile uyhusunda yerinden sıçradı. Bir defasında iki tane yeşil ispinoz, sanki birbirine girmiş gibi...

Albay Dayımın sesi ortalığı çınlattı:

-Kesecek misin bu zırvaları?.. Ne kadar saçma!.. Ne kadar anlaşılmaz!.. Yeter, artık sittin sene sesini duymak istemiyorum. Defol git buradan!..

Meşkasım ezile, büzüle dışarı çıktı.

Meşkasım gittikten sonra aile şurası hemen hemen dağıldı, herkes bir bahane ile toplantıyı terk etti.

Albay Dayımın salonunda kendisi, Şemsali Mirza ve dayımın oğlu Pûrî'den başka kimse kalmamıştı. Bense, Albay Dayım ve sorgu hâkimi Şemsali Mirza'nın parlak zekâlarında bir ümit ışığı doğar düşüncesiyle, koridorda ümitsizce, ne yaptığını bilmeden, şaşkın şaşkın bir o tarafa, bir bu tarafa gidiyordum. Ancak konuşmalarından bu içinden çıkılmaz olay karşısında âciz kaldıkları anlaşılıyordu.

8

Bahçeye döndüğümde, çok düşünceli ve sinirli olan Dayıcan Napolyon bahçede turalıyor, Meşkasım de soğukkanlı bir şekilde çiçeklerle meşgul oluyordu.

Dayıcan'ın gözü bana takıldı. Bakışları ödümü patlattı. Beni de babamın suç ortağı gibi görüyordu sanki. Onun bakış oklarından kurtulmak için bir kenara çekildim. Bir an, aşktan kurtuluş çareleri aradıysam da bir sonuca varamadım. İlk kez gönlümün ta derinlerinden Tanrı'yla konuştum. Bu kadar samimiyetle ikinci kez Tanrı'yı hatırlıyordum. Birincisinde, deprem olduğu gece Allah'a sabaha kadar evimizin damını başımıza geçirmemesi için dua etmiştim. Ama bu kez ne istediğimi ben de çok iyi bilmiyordum. Allah'tan tam olarak ne istemem gerektiğini bile bilmiyordum. Ondan beni Leyla'nın aşkından kurtarmasını istiyordum. Arkasından beş parmağımı ısırı-

yor, sonra da onları üflüyordum. Bu tövbe şekli, bu gelenek biz çocuklar arasında çok yaygındı ama nereden geldiğini veya kaynaklandığını bilmiyordum. Her ne ise bu yöntem, sorunları çözmenin en kolay yoluydu. Yoksa eğer Tanrı'dan bir şeyler istemeye kalkacak olursam, bunlar çok fazlaydı. Meselâ: Tanrım! Yardım et de Dayıcan evimizin suyolunu, babam da Albay Dayımın suyolunu açsın... Tanrım! Babam Napoléon'un bir dâhi olduğunu ve ne kadar cesur biri olduğunu kabul etsin... Tanrım! Dayıcan Vâiz Seyyid Ebulkasım Efendi'yi babamın eczanesinde yapılan ilaçların haram olduğunu söylemekten vazgeçirtsin... Tanrım! Babam Dayıcan'ın meşrutiyet taraftarı olduğunu ve ülkenin güneyinin kurtuluşunu Dayıcan'ın verdiği mücadeleye borçlu olduğunu kabul etsin... Tanrım! Azizüssaltana kocasının şerefli uzvuna bir daha suikast yapmasın... Tanrım! Dustali Han bulunsun... Tanrım! Bulunduktan sonra da edebiyle otursun ve Kasap Şîrali'nin karısıyla düşüp kalkmaktan vazgeçsin... diye dualar etmeliydim.

Ben bu düşüncelerle cebelleşirken, kilitlenmemiş olan bahçe kapısı aniden açıldı ve Azizüssaltana Hanım içeri girdi. Dayıcan Napolyon'la karşılaşınca, bir şey söylemeden, tıpkı bir dövüş horozu gibi ona bakmaya başladı.

Dayıcan Napolyon merakla sordu:

-Ne oldu Aziz Hanım?

Azizüssaltana onun sorusuna cevap vermeden şöyle dedi:

-Buradan bir telefon etmeme izin verir misiniz?

-Kime telefon edeceksiniz hanım?

-Emniyet müdürüne.

Dedikten sonra bir süre susup, sonra bağırdı:

-Bu müfettişler gençlere işkence ediyorlar... Şu anlayışsız komisere ne kadar: *"Bu masum çocuğun bir suçu yok"* diye söylediysem de beni dinlemiyor. Şimdi müdürüne telefon edip, bu öksüz Esedullah'ın bir suçu olmadığını söyleyeceğim... Ona, Dustali'yi sizlerden birinin öldürdüğünü söyleyeceğim... Zavallı Esedullah'ın sizleri kurtarmak için kendini feda ettiğini söyleyeceğim... Keşke sizlerde de onun bir kılı kadar iyi niyet olsaydı... Tanrım! Böyle necip, böyle zarif, bu kadar hassas biri adam öldürebilir mi?..

-Hanımefendi lütfen bağırmayın...

-Bağırırım, çağırırım, çığlık atarım... Siz benim anlamadığımı mı sanıyorsunuz?.. Dustali'yi ya sizler öldürüp, suçu o masum çocuğun üstüne attınız ya da bir şekilde yok ettiniz ki o evde kalmış, turşusu çıkmış bacınızı ona yamayasınız...

Dayıcan Azizüssaltana'yı zorlukla biraz sakinleştirdikten sonra:

-Hanım!.. Bilmiyorum bu fikri hangi münasebetsiz kafanıza soktu... Kimse Dustali'yi öldürmedi... Dustali senden de, benden de daha sağlıklı... Senden korktuğu için kaçıp saklandı...

Azizüssaltana Dayıcan'a doğru hamle edip bağırdı:

-Şimdi de ben korkunç biri oldum ve Dustali benden kaçıp saklandı öyle mi? Sen ne dediğinin farkında mısın ihtiyar?.. Sizin gibi birilerinin akrabası olduğu için Esedullah'a çok yazık, çok!... Telefon etmeme izin verecek misiniz yoksa çarşıya mı ineyim?..

Dayıcan Azizüssaltana'yı yatıştırmak için tekrar çok gayret sarf etti. Daha sonra da yumuşak bir dille:

-Hanım, Dustali nerede bilmiyorum. Ama çok uzağa gitmediğine şeref sözü veririm. Hiç merak etme, Dustali'yi yarın sağ salim sana teslim edeceğim... İzin verirsen komiseri çağıralım. Geldiği zaman Dustali'yi bulduğunuzu söyleyin, yani nereye gittiğini bildiğinizi söyleyin. Eğer böyle demezseniz biçare Esedullah'ı nezarete götürürler!

-Aman Tanrım!.. Böylesine iyi bir genci zindanda görmektense ölmeyi tercih ederim. Aslında müfettişe şikâyetimi geri aldığımı söyleyeyim.

-Aziz Hanım, bunun faydası olmaz. Dustali'nin sağ olduğunu söyleyin. Sizinle konuştuğunu söyleyin. Yeni telefon edip konuştuğunu söyleyin. Ben yarına kadar Dustali'yi...

Azizüssaltana sinirlenerek sözünü kesti:

-Dustali isterse sittin sene başsız kalsın. Aslında ben sizin Dustalinizden ayrılmak istesem kiminle görüşmem gerekir?

Azizüssaltana bir süre sessiz kaldıktan sonra seslendi:

-Hey Meşkasım! Babana rahmet, Esedullah Mirza'nın evine koş ve: "*Azizüssaltana Hanım diyor ki çabuk gelsinler, Dustali bulundu*" de.

Meşkasım süzgeci yere bıraktı ve:

-Gözünüz aydın hanımım, müjdemi isterim unutma!..

-Sabret babacım!.. Sabret de Dustali sağ, salim dönsün... Hiç merak etme, o zaman müjde olarak senin de onun da başında bir sopa kırarım elbet!..

Önde Komiser Teymur Han, arkasında Esedullah Mirza ve en arkada da Komiser yardımcısı Aspîran-ı Gıyâsâbâdî ve Meşkasım bahçeye geldiklerinde hava kararmak üzereydi. Komiser bahçeye girer girmez bağırdı:

-Herkes sussuuun!.. Çabuk söyleyin maktul nerede?.. Derhal, hemen, şimdi!..

Dayıcan komiseri karşılamaya gidip:

-Sayın Komiser!.. Yanlış anlama ortadan kalktığı için çok memnun oldum. Hanımefendinin kocası sağ salim bir akrabamızın evinde...

-Siz susun!.. Maktul nerede onu söyleyin?.. Derhal, hemen, şimdi.

Dedikten sonra o koca suratını Dayıcan'ın suratına yaklaştırarak, manalı manalı ve art niyetli bir bakışla:

-Maktulün sağ olduğundan emin misiniz? dedi.

Azizüssaltan'a söze karıştı:

-Sayın komiser, çok şükür Dustali'nin sağ olduğu ortaya çıktı... Aslında, acı patlıcanı kırağı çalmaz... Bu eşek sıpası beni öldürmedikçe ölmez!

Artık konuşmaya bile mecali kalmayan ve geldiği dakikadan beri üstündeki tozu, toprağı silkmeye uğraşan Esedullah Mirza, rahat bir nefes aldıktan sonra:

-Allah'a çok şükür, bin şükür ki karı koca birbirine kavuştular!

Komiser ona doğru giderek:

-O kadar çabuk şükretme!.. Dur bakalım!... Eğer maktul hayatta ise siz neden öldürdüğünüzü itiraf ettiniz?.. Bu itirafın sebebi neydi?.. Evet?.. Çabuk cevap ver. Derhal, hemen, şimdi!..

-Herhalde rüya falan görmüş olmalıyım!..

-Keees!.. Sen dalga mı geçiyorsun benimle?.. Bir insan öldürülecek, sonra kâtil tatlı dil ve iltifatlarla maktulün karısının gönlünü çelecek, maktulün karısı kocasının öldürülmediğini söyleyecek ve de soruşturmayı yürüten komiser, iyi çocuklar gibi onlara: *"İyi geceler!"* deyip evine gidecek, öyle mi? İnşallah darağacındaki halkayı boynuna ben takarım!..

Azizüssaltana bir kaplan gibi komiserin üstüne atladı:

-Nasııl?.. Darağacı ipi mi?.. Darağacının ipini babanın boynuna at... Senin gözlerini oyarım haberin var mı?

Dayıcan endişelenerek aralarını bulmaya çalıştı:

-Hanımefendi, çok rica ederim, yalvarırım biraz sakin olun. Komiser görevini yapıyor... Ona saldırmak yerine açıklama yapmanız gerekir...

-Siz niye karışıyorsunuz?.. Siz bu işe hangi sıfatla karışıyorsunuz?.. Zamparalığı benim o eşek sıpası kocam yaptı... Müfettiş getirttik... Ne yaptığını bilmeyen bir müfettiş, günahsız bir gence suç isnat ediyor... Ben de cevabını veriyorum... Size ne oluyor?.. Sizi niye ilgilendiriyor?..

-Susuuun!.. Herkes sussun... Susun dedim size!..

-Zıkkımın kökü!.. Susun da susun!.. Yeter be, şu tırmıkla sana öyle bir vuruş vururum ki, o gözlüğün kör gözünün içine girer, haberin var mı?..

Azizüssaltana dediğini yapmaya kalkarak, tırmığı komiserin kafasına vurmak üzere kaptı. Tam vurmak üzereyken, Esedullah Mirza atlayıp Azizüssaltana'nın elini tuttu ve:

-Hanımefendi lütfen sakin olun biraz.

Bir kaplan gibi saldırıya geçen Azizüssaltana birden sakinleşti ve kendisinden hiç beklenmeyen bir yumuşaklıkla:

-Sen nasıl istersen Esedullah!.. Dedi.

Azizüssaltana'nın saldırısı sırasında panikleyen komiser tekrar kendine geldi ve her zamanki tavrıyla:

-Susuun!.. Bak bayan, ben maktulü bizzat, kendi gözlerimle görmeden zanlıyı bırakmam... Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, zanlıyı buraya getir!..

Aspîran topuk vurup, zanlının kolundan tutarak:

-Buyurun komiserim!..

O sırada kimse ne olduğunu anlayamadan Aspîran çığlık çığlığa feryat edip, inlemeye başladı. Azizüssaltana tırmığı kaldırdığı gibi Aspîran'ın sırtına indirmişti.

Sinirinden titreyen komiser bağırmaya başladı:

-Susuuun!.. Devlet memurunu görevi sırasında darp!.. Hanım, siz de şu andan itibaren tutuklusunuz!... Aspîran hanımı da celp et!..

Sırtını tutan ve bütün yüz sinirleri gerilmiş olan Aspîran:

-Komiserim bayanı lütfen siz celp edin. Ben katili getiriyorum, dedi.

Tam o sırada Albay Dayımla Şemsali Mirza geldi ama elindeki tırmığı kaldırmış, kararlı bir şekilde tehditler savuran Azizüssaltana'yı görünce oldukları yerde donup kaldılar.

Dayıcan Napolyon yavaşça:

-Esedullah sen bir şeyler yap!

Esedullah Mirza çok sakin bir ses tonuyla:

-Moment, moment... Şimdi de vahşi hayvan terbiyecisi mi olduk?.. dedikten sonra Azizüssaltana'ya doğru giderek yüksek sesle:

-Aziz Hanım, lütfen o tırmığı bir tarafa bırak. Kavga etmekle bir yere varamayız.

Deyince Azizüssaltana:

-Senin gül hatırın için bırakıyorum, dedi.

Azizüssaltana tırmığı elinden bırakır bırakmaz Aspîran-ı Gıyâsâbâdî, tamamen üstünün verdiği emirlere uymak gayesiyle yavaşça Esedullah Mirza'nın yanına geldi sakin bir sesle:

-Buyrun gidelim. Siz akıllı, uslu bir adamsınız... dedi.

Esedullah Mirza bir hareketle kolunu Aspîran'ın elinden kurtararak:

-Geri çekil yoksa hanım yine sinirlenecek ha!.. dedi.

Dayıcan Napolyon müdahale etti:

-Sayın komiserim, görüyorsunuz ki Dustali Han bulundu. Hanıma telefon edip, sağ salim olduğunu bildirdi. Dolayısıyla da artık soruşturma sona erdi, şikâyetçi kalmadı. Artık bu konuyu tartışmanın bir anlamı yok, deyince komiser ona doğru giderek:

-Görünüşe göre bunların en büyüğü sizsiniz. Şunlara anlatın ki soruşturma bir şikâyetçinin şikâyeti üzerine başlar ama işin içine ci-

nayet karışınca, şikâyetçi şikâyetini geri aldı diye sona ermez... Ben şimdi katili celp ediyorum. Siz yarın maktulü nezarete getirir onu çıkarırsınız!

Bu arada Esedullah Mirza konuşmadan duramadı:

-Moment, moment!.. Sayın komiser, farz edelim ki maktul bizimle gelmedi, o zaman ne olacak? Biz...

Komiser bağırdı:

-Susuun!.. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, karakola gidiyoruz!..

Azizüssaltana Hanım yüksek sesle bağırdı:

-Siz ikiniz de doğru tahtalı köye!..

Ve yeni bir hamleyle Meşkasım'ın elindeki tırmığı kaptığı gibi havaya kaldırıp haykırdı:

-Gidelim. Şunların müdürüne bir telefon edeyim de meseleyi aydınlığa kavuşturayım. Benimle gel Esedullah!.. dedikten sonra Esedullah Mirza'nın elinden tutup, Dayıcan'ın evine doğru yola koyuldu. Komiser ve yardımcısı da onların peşinden harekete geçtiler. Geriye kalanlar da onları izlediler.

Azizüssaltana'nın elinde tırmık, Dayıcan'ın evinin dört bir yanında, emniyet müdürü ile telefon teması kurmaya çalıştığı birkaç dakika boyunca herkes belli bir mesafede onun etrafını sarmış bekliyordu. Hiç kimse ona yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Yakınında sadece Esedullah Mirza vardı. Nihayet emniyet müdürü ile temas sağlandı.

-Alooo! Merhaba beyefendi... Çok teşekkür ederim... Evet, evet bulundu. Kızıp, akrabalardan birinin evine gitmiş. Mersi. Çok teşekkür ederim... Ama sizin komiser bir türlü vazgeçmiyor... Düşünseniz!.. Israrla Dustali'nin öldürüldüğünü ve Esedullah'ı tutuklayacağını söylüyor... Evet... Evet, evet çok doğru... Rükneddin Mirza'nın amcasının torunu... Hatırlamıyor musunuz?.. Demavend'e[1] geldiğiniz yıl bizimleydi... Evet, evet çok doğru... Hem ahlak, hem de insan olarak nasıl bir melek olduğunu bilemezsiniz... Baş üstüne... Telefonu komisere veriyorum...

Azizüssaltana ahizeyi komisere uzattı ve:

-Buyurun!..

Komiserin tırmık korkusuyla yaklaşmadığını görünce de:

1.Demâvend: Tahran'ın Kuzeydoğusunda, Elburz dağ silsilesinin, aynı zamanda İran'ın en yüksek dağıdır. Denizden yüksekliği 5671 metredir.

-Yaklaş, yaklaş... Korkma bir şey yapmayacağım, dedi.

Komiser ahizeyi alır almaz topuk vurup hazır ola geçti ve:

-Saygılar sunarım âmirim... Evet efendim... Tabii, siz nasıl emrederseniz... Ama açtığımız dosyada hanımın şikâyetini, merhum kocasının öldürülmesi olarak yazmıştık... Bendeniz maktulü görüp hüviyetini tespit etmedikçe... Evet efendim... Hanımın kendisi... Hanımın kendisi nasıl suçlunun kefili olur?.. Evet...

Azizüssaltana sağlam bir omuz atarak komiseri kenara itti ve ahizeyi elinden kaptı:

-Alooo... Evet ben bizzat Esedullah'a kefil oluyorum... Ne demek efendim... Bu gece Esedullah'ı bizzat kendi evimde tutarım... Memurunuz da misafirim olarak bizde yatabilir...

Esedullah Mirza gözleri fal taşı gibi açılmış olarak:

-Moment, moment hanımefendi, siz neler söylüyorsunuz?.. Ne dediniz?.. Esedullah Mirza'yı evinizde mi tutacaksınız?

Azizüssaltana eliyle ahizeyi kapatıp kınar bir eda ile:

-Bu kadar konuşma Esedullah!.. Dur bakalım âmirim ne diyor... Üst kattaki odalar boş... Sen çık orada yat... Komiser bey buyurun, âmirim tekrar sizinle konuşmak istiyor...

-Alooo... Evet âmirim... Baş üstüne... Emredersiniz... Tabii... Sağlığınıza duacıyım âmirim...

Komiser Teymur Han ahizeyi bıraktı. O koca ve de renkten renge girmiş, merak içindeki suratını Esedullah Mirza'nınkine yaklaştırarak:

-Susuuun!.. Hanımefendi kefil olduğu için sizi bu gecelik serbest bırakıyorum. Ama hanımefendinin evinden dışarı çıkmayacaksınız... Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî de bu evde kalacak ki dışarı çıkmayasınız... Susuuun... Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî kulaklarını aç da beni dinle... Sen bu gece hanımefendinin evinde kalacaksın... Zanlı evden dışarı adım atmayacak, yoksa sorumlu sensin ona göre!..

Azizüssaltana muzaffer bir komutan gibi lütufkâr ve cilveli bir eda ile:

-Esedullah, ben öldüm mü ki seni nezarete götürsünler!..

Esedullah Mirza bir yandan alnındaki terleri silerken, neredeyse cansız bir halde sekinin üstüne çöktü ve ürkmüş bir ses tonuyla:

-Moment, moment... Gerçekten moment... Eğer o azgın aygır Dustali eve gelecek olursa ne olacak?.. İnsanlar ne der sonra?.. İzin verirseniz ben burada kalayım, Aspîran da bana göz kulak olsun...

-Susuuun!.. Susun dedim size!.. Hanımefendi kefil olduğu için nezarete gitmiyor, dolayısıyla da onun gözetimi altında olmalıdır. Hanımefendi, yasal kefil sizsiniz!.. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, zanlıyı intikal ettir!.. Susuuun!..

Hizmete hazır vaziyette kızakta bekleyen sorgu hâkimi Şemsali Mirza, yanakları al al olmuş bir halde:

-Efendiler ayıptır, ayıp, utanın biraz. Yetişkin bir erkek, nasıl olur da, kocası kayıp, saygıdeğer bir kadının evinde sabahlar?.. Ailenin şeref ve haysiyetini yerle bir ediyorsunuz!..

Dayıcan Napolyon Şemsali Mirza'nın sözünü kesti:

-Bağırıp durma Şemsali!.. Bırak da şu lânet olası kargaşa yatışsın... Esedullah fare değil ki, kedi yer diye korkuyorsun!..

-O ne biçim söz Ağa!.. Esedullah'ın geceyi kendi evinde, hiç olmazsa burada geçirmesi hangi kanun ya da yönetmeliğe aykırı?

Komiser Teymur'un sesi ortalığı çınlattı:

-Susuuun!.. Kanun temsilcisinin işine karışma yetkisini kim verdi size ha? Evet? Cevap verin!.. Çabuk, derhal, hemen, şimdi!..

Şemsali Mirza sakin sakin konuşmak için büyük bir çaba sarf etti:

-Sayın komiser!.. Bizim de kanunlardan haberimiz var. Siz aklı başında, anlayışlı bir adamsınız... Kardeşimin benim, Ağa'nın, hatta bizzat hanımefendinin kefaletiyle bu geceyi kendi evinde geçirmesinin ne sakıncası var?

Komiser Teymur Han Şemsali Mirza'nın yumuşak tavrı karşısında sakinleşerek:

-Susuuun!.. Sizin, Ağa'nın veya bir başkasının kefaletinin benim için hiçbir önemi yoktur. Azizüssaltana Hanım, beyefendinin yasal kefili. Eğer kendisi razı olursa, benim bir diyeceğim yok. Hanımefendi siz kabul ediyor musunuz?

O zamana kadar söze karışmak istemeyen Azizüssaltana birden celallendi:

-Ben bunların Esedullah'ı da zavallı Dustali gibi kaçırtmayacaklarını nereden bilirim?.. Ben ancak gözümün önünde olduğu sürece kefil olurum.

Sinirden boyun damarları kabarmış olan Şemsali Mirza, Esedullah Mirza'ya dönerek:

-Esedullah niye susuyorsun?.. Sen de bir şeyler söylesene!..

Esedullah Mirza masum masum başını sallayarak:

-Abi, kanunun gücü karşısında ben ne söyleyebilirim ki?

Herkes suspus olmuş ona bakıyordu. Çünkü herkes Azizüssaltana'nın pençesinden kurtulmak için bir şeyler yapacağını düşünüyordu. Ama şu ara Esedullah'ın kaderine razı olduğunu, hatta biraz da bu durumun hoşuna bile gittiğini anladılar.

Esedullah Mirza aile içinde çapkınlığı, elinin, ayağının rahat durmamasıyla tanınıyordu. Ailenin kadınları hiç kimse hakkında, onun hakkında yaptıkları kadar dedikodu yapmıyorlardı. Onu kınayan konuşmalar sırasında ondan: "*Yüzsüz, utanmaz, arlanmaz adamın teki*" diye söz ediyorlardı."*O bakışları var ya o bakışları, Allah onu bildiği gibi yapsın*" diyorlardı. Konuşmalarından ve cilveli tavırlarından, Esedullah'ın bir şekilde veya bir yerlerde onlara az çok takıldığı anlaşılıyordu.

Onun maymun iştahlı, şipsevdi ve de çapkın biri olduğunu biliyorlardı ama kendisinden belki de yirmi yaş büyük bir kadını da boş geçmeyeceğini tasavvur edemiyorlardı.

Komiser Teymur Han'ın bağırmasıyla herkes kendine geldi:

-Hanımefendi şu kalemle kâğıdı alın ve ne diyorsam yazın lütfen.

Azizüssaltana tırmığı yere bırakıp kalem ve kâğıdı aldı.

-Yazın lütfen... Bendeniz... Adınızı ve soyadınızı yazınız... Bu yazı ile taahhüt ediyorum ki Esedullah Bey... Soyadını ve baba adını yazınız...'yı yarın sabah resmi daireler açıldığında... Emniyet Müdürlüğü, Cinayet Şubesi'nde hazır bulunduracağımı... Yazdınız mı?.. Ve resmi makamlara teslim edeceğimi...

-Moment, moment!.. Sağ, salim teslim aldığım gibi, yine sağ, salim teslim edeceğim diye de yazmalısınız.

-Susuuun!.. Kim bu işe karışma izni verdi size? Evet!.. Kim?.. Çabuk söyle, derhal, hemen, şimdi...

-Ne susması komiserim?.. Vücudumdaki beş sütunum da sapasağlam. Şerefli ya da şerefsiz bütün uzuvlarım sağlam. Yarın falan uzvu eksikti demesinler!..

Azizüssaltana kalemin ucunu cilveli cilveli ağzına alarak:

-Aman Allah'ım!.. Esedullah neler söylüyorsun?

-Sayın komiser, her şeyin kanuna uygun olmasını istiyorsanız, varolan bütün organların dökümünün yapılması gerekmez mi?

Azizüssaltana cilveli cilveli gülüp, kırıtarak:

-Allah senin canını almasın Esedullah!.. Dedi.

-Susuuun!.. Hanımefendinin evine kadar ben size eşlik edeceğim... Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî yürü!

Gözlerinde şeytanca şimşekler çakan Esedullah Mirza sandalyeye oturup, kolçaklarına sıkı sıkı yapıştı ve:

-Ben gelmiyorum. İsterseniz zorla götürün.

-Susuuun!.. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî!

Komiser Teymur Han ve yardımcısı direniyormuş gibi yapan Esedullah Mirza'yı kollarından tutup kaldırdılar ve yola koyuldular.

Esedullah Mirza iki memur arasında giderken Dayıcan Napolyon'a bakıp:

-Moment, Allah göstermesin, eğer başıma bir hal gelirse sorumlusu beni katil eden sizsiniz... Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, marş, marş!.. İstikamet San Francisco!..

Hırsından neredeyse bayılmak üzere olan Şemsali Mirza zar, zor çıkarabildiği bir sesle:

-Tuuu sana Esedullah!..

-Moment, moment!.. Şu işe bak?.. Bugün buraya gelip, bir selam vereyim, hal, hatır edip gideyim derken katil oldum... Küfür yedim... Evimin bahçesini bir arşın kazdım, şimdi küçük bir yolculuğa çıkarken bile azar mı işiteceğim?

Sessiz, sakin bir köşede duran Meşkasım ağzı kulaklarında:

-Hayırlı yolculuklar!.. Beyefendi seyahate çıhıyor galiba!.. Nereyi şereflendireceksiniz?

-San Francisco'ya kadar uzanacağım!..

-Allah'a emanet olun!.. Dönerken armağanımızı unutmayın sahın!..

-Söz, armağanın inşallah dokuz ay sonra!..

-Susuuun!.. Yürü dedim Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, Allahaısmarladık beyler!..

Komiser Teymur Han ve Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî zanlıyı Azizüssaltana'nın peşi sıra götürür götürmez, Albay Dayım Dayıcan Napolyon'a çıkışmaya başladı:

-Siz de hiç sesinizi çıkarmadan öylece durdunuz... Bu ailenin büyüğü sanki siz değilsiniz... Bu rezalet daha nereye kadar gidecek?.. Bu inat daha ne kadar sürecek?.. Biraz düşünsenize... Görüyorsunuz ki o aşağıdan almaya başladı... Siz de biraz anlayış gösterin... O bizim suyolunu açmaya hazır olduğunu söylüyor... Olup bitenleri de unutmaya söz veriyor...

Sabrının son noktasına, canı da ağzına gelen Dayıcan Napolyon aynen komiser gibi bağırdı:

-Susuun!.. Siz de beni sırtımdan bıçakladınız... Canım ağzıma geldi artık... Bir taraftan o adam... O aşağılık herif!.. Bir taraftan siz canımı ağzıma getirdiniz... Ne halt edeceğimi şaşırdım!..

Albay Dayım daha yumuşak bir tonda:

-Abi!.. O aşağılık herif dediğiniz adam bütün geçmişi unutmaya hazır... Siz niye...

Dayıcan Napolyon sözünü keserek:

-Sen nasıl aldandın?.. Sen bu münasebetsiz adamı tanımıyor musun? Yoksa bu adamın tehlikeli bir yılan olduğunu bilmiyor musun?.. Napoléon'un dediği gibi, savaş meydanındaki sessizlik, en tehlikeli zamandır. Bu adamın şu an bile şeytanca planlar yaptığına yemin edebilirim.

Bu sırada herkes, Dayıcan'ın avlusundaydı. Ben gayr-ı ihtiyari bizim eve doğru baktım. Dayıcan'ın tahmininin doğru olduğu içime doğdu. Ayrıca babam da, genellikle onun casusluğunu yapan nökerimiz de ortalıkta görünmüyordu. Orada olduğum sürece Dayıcan beni görmesin diye bir köşeye saklanmaya çalışsam da, her durumda beni görebilirdi. Her neyse artık orada önemli bir işim kalmamıştı. Babamın nerede olduğunu ve ne yaptığını öğrenmek için çaktırmadan evimize gittim.

Babam evde de, avluda da yoktu. Dış kapı aralıktı. Başımı dışarı uzattım. Biraz dikkatli bakıp, etrafı kolaçan ettim. Babam kalın bir ağacın arkasına gizlenmişti. Gizlendiği yerde bir şey veya birini beklediği belliydi.

Birkaç dakika sonra geçtikten sonra babamın hareketlendiğini gördüm. Onun baktığı tarafa bakınca Komiser Teymur Han'ın Azizüssaltana'nın evinden çıkıp ona doğru geldiğini, bizim evin önünden geçerek işine gittiğini gördüm. Biraz yaklaşınca babam, sanki bir yerden eve dönüyormuş gibi saklandığı ağacın arkasından çıktı.

-Selamünaleyküm Komiser Bey!.. Soruşturmayı başarıyla bitirdiniz inşallah!..

-Susuuun!.. Ah, affedersiniz, siz miydiniz?.. Nasılsınız efendim?..

-Çok teşekkür ederim Komiser Bey... Soruşturmanın sonucu ne oldu, söylemediniz!.. Gerçi ünü her yere yayılmış, sizin gibi birinin yaptığı soruşturmada bir pürüz çıkacağını sanmıyorum... Tesadüfe bakın, bir saat kadar önce arkadaşlardan birine rastladım. Sizin adınızı duyar duymaz: "*Komiser Teymur Han'ın memlekette bir eşi daha yoktur*" dedi. Sahi, soruşturmanın sonucu ne oldu?..

-Valla, şikâyetçi maktulün sağ olduğunu beyan etti, biz de...

-Allah, Allah!.. Siz nasıl kabul ettiniz peki?.. Dustali Han'ı gördünüz mü?..

-Hayır... Ama... Şunu söyleyeyim ki ben genellikle her söz ve harekette bir suizan ararım... Maktulü şahsen görmedim ama şikâyetçiye telefon etmiş. Biz de geçici olarak zanlıyı serbest bıraktık.

-Zanlıyı serbest mi bıraktınız?.. Sizin gibi birinden hiç beklenmeyecek bir davranış!..

-Tabii hepten serbest bırakmadık. Şikâyetçinin yazılı kefaletiyle, şimdilik şikâyetçinin sorumluluğu altında. Yarın sabaha kadar yardımcım da şikâyetçinin evinde kalacak... Âmirim ısrar etti diye bıraktım yoksa tutuklamamam mümkün değildi.

Böylece babam olup bitenden haberdar oldu ve Esedullah Mirza'nın Azizüssaltana'nın evinde gözaltında olduğunu anladı. Komiser gidince, babam eve döndü ve birkaç dakika düşünceli düşünceli avluda dolaşıp durdu. Zaman geçtikçe sıklaşan adımlarından çok sinirli olduğunu ve muhtemelen birini beklediğini anladım.

Saklandığım yerde, dış kapının açılıp kapanma sesini duydum. Gelen nökerimizdi. Dosdoğru babamın yanına gitti. Babam onu görür görmez pek de yükseltmek istemediği kızgın bir sesle:

-Eşek herif!.. Öğlenden beri neredesin? Şeytan diyor ki vur kafasına...

-Söz verdiğiniz bahşişimi isterim. Çünkü Dustali Han'ı bulduk!

-Ney?.. Doğru mu söylüyorsun? Çabuk söyle, nerede?..

-Kimseye söylemeyeceğimize yemin ettik.

Babam uzanıp nökerimizin koca kulağından tutarak boğuk bir sesle:

-Konuşacak mısın yoksa çekip o eşekkulağını koparayım mı ha?

-Emredersin, baş üstüne... Doktor beyin evine saklanmış.

-Ney?.. Doktor Nâsırulhukemâ'nın evi mi?

-Evet efendim... Ama kimseye söylemeyelim diye Sâdıka yemin verdirdi.

Babam onun bu sözlerini dikkate almayarak yavaşça:

-Şu piçe bak, ne güzel bir yer bulmuş!.. Herkesin burnunun dibinde... Şeytan'ın aklına gelmez... Bana bak... Hemen Doktor Nâsırulhukemâ'nın evine git... Ona önemli bir işim olduğunu ve hemen kendisini görmem gerektiğini söyle...

Birkaç dakika sonra Dr. Nâsırulhukemâ, geniş çizgili pijamasıyla bize geldi. Babam elinden tuttu. Birlikte dış kapının yanındaki camlı odaya gittiler. Nökerimiz işine gidince hemen kapının yanına gidip kulak kabarttım. Konuşmalarının ortalarıydı..

-Tamam. Kabul ediyorum ama onu nasıl evimden kovarım? Ona nasıl söylerim?..

-Dinle doktor!.. Bana soracak olursan, daha önce sana söylediğim meselelerden dolayı senin başını belaya sokmadan Dustali'nin senin evinden çıkmasını sağlayacak en iyi yol şudur: Dediğim gibi ona de ki: *"Herkes senin öldürüldüğünü sanıyor. Komiser ise Kasap Şîrali'den şüpheleniyor. Bu yüzden onu tutuklatmak için peşine adam salmış... Eğer Şîrali'yi yakalarlarsa, mecburen ona: 'Dustali'nin karınla ilişkisi olduğu için senden şüphelendik"* diyeceklerdir. Şundan emin ol ki Dustali Han Kasap Şîrali'nin adını duyar duymaz ortaya çıkacaktır...

Zavallı Doktor Nâsırulhukemâ perişan olmuş, ne yapacağını şaşırmıştı. Endişeli tavırlarından babamın, Dustali Han'ı sakladığı için, başına bir çorap öreceğini anlamıştı. Doktor düşünceli düşünceli evden çıkınca babam kapının arkasında durup, kapı aralığından Dustali Han'ın çıkışını beklemeye başladı.

Yaklaşık yarım saat beklemekle geçti. Birden bir hareketlenme oldu ve babam kapı aralığından başını dışarı çıkarttı, ardından da sokağa fırladı. Ben de onun peşinden koşmak istedim ama buna fırsat bulamadım. Çünkü önde Dustali Han, arkasından da babam içeri girdiler.

Onların arkasından da Doktor Nâsırulhukemâ gelmek istediyse de babam onu geri çevirerek:

-Siz buyurun istirahat edin artık Dr. Bey. Çok şükür bütün işler yoluna girdi, dedi.

Ardından da Dustali Han'ı doktorla görüştüğü odaya götürdü.

Onların konuşmalarının tamamını duymak benim için çok önemliydi. Babamın planından haberdar olmamakla birlikte, işlerin babamın dediği kadar kolay yoluna girmediğini tahmin ediyordum.

Babam Dustali Han'ı kaçtığı için bir süre kınadıktan sonra, şefkatli bir dille:

-Şaştım kaldım. Ne kadar çocukça davranıyorsun! Hiç düşünmedin mi? Her karıkoca arasında bu tür ufak tefek anlaşmazlıklar olur. Böyle küçük bir şey için insan karısını terk edip gider mi hiç?

-Sittin sene karısız kalmaya bile razıyım. Siz bu Azrail'e karı mı diyorsunuz?

Babam, tam bir baba gibi:

-Azizim, sevgili kardeşim!.. Siz kaç sene birlikte yaşadınız. Tasada da kıvançta da birlikte oldunuz. Bundan sonra da öyle ya da böyle bu evliliği sürdürmelisiniz...

Babam o kadar içten ve şefkatle konuşuyordu ki, onun iyi niyetli olmadığını düşündüğüm için kendimden utandım. Aynı tavırla konuşmaya devam etti:

-Yalnızlık ve kimsesizlik günlerinizde senin ondan başka sırtını dayayabileceğin biri olmadığı gibi, onun da senden başka dayanacağı kimse yok... Öyle ya da böyle o senin karın... Senin namusun... Senin şeref ve haysiyetin... Böyle terk edip kaybolduğun zaman günümüz kurtlarının senin evine dalabileceklerini hiç düşünmüyor musun?

Dustali Han sabırsızlanarak:

-İnşallah kurtlar parça parça ederler onu!..

-Böyle konuşmadan önce biraz düşün Dustali... İnsanlar çok kötü... İnsanlarda ne insanlık kaldı ne mürüvvet!.. Ben senin ağabeyin sayılırım... Azıcık gözünü açmaya çalışıyorum... Tesadüf bu ya, Allah göstermesin, senin yokluğunda bir şeyler olduysa... Eğer bir şey olduysa bil ki senin karının hiçbir suçu yok...

Dustali Han dikkat kesildi:

-Amacınız ne, tam olarak anlamadım... Ne olmuş olabilir ki?..

-Seni üzmek değil amacım. Ama senin şu akrabaların var ya, onlar öyle sandığın kadar temiz ve dürüst değiller... Mesela şu Ağa, sözüm ona ailenin büyüğü olacak!..

Dustali Han merakla sordu:

-Bana bir şey anlatmaya çalışıyorsunuz galiba!.. Ne oldu ki?

-Benden duyduğunu kimseye söylemeyeceğine dair yemin edersen söylerim!

-Lütfen söyleyin, rica ediyorum, ne oldu?

-Allah canımı alsın, çocuklarımın ölüsünü öpeyim ki bu sözleri senin iyiliğin için söylüyorum...

-Ne oldu?.. Ne var?.. Niye konuşmuyorsunuz?..

-Sen kaybolunca... Allah ağzımdan alsın, bunlar senin başına bir bela geldi diye şayia çıkardılar... Şu Ağa var ya Ağa, şu münasebetsiz, terbiyesiz, hovarda, karı, kızdan başka bir şey düşünmeyen Esedullah Mirza'yı, Azizüssaltana korkmasın diye orada yatması için sizin eve gönderdi... Tabii Azizüssaltana Hanım'a Allah etmesin, böyle şeyler asla yakıştırılamaz... Ama elin ağzı torba değil ki büzesin!..

Dustali Han bir süre sessiz kaldı, daha sonra hiddetten titreyen bir ses tonuyla:

-O şehzade bu gece benim evime gitti öyle mi?.. Yani karımın yanına ha?..

-Canını sıkma... Bu şehzade de o tip adamlardan değil ki...

-O şehzade o tip adamlardan değil de ne demek?.. Ben bile o namus hırsızıyla baş başa kalmaktan korkuyorum... Ben o şehzadenin anasını ağlatırım... Ben... Ben...

Babam henüz söylemediği sözlerini de söylemek için Dustali Han'ı bir sandalyeye oturttu.

Ben şaşkın bir vaziyette donup kaldım. Bu kadarı da artık çok fazla ve korkunçtu. Babam Dayıcan Napolyon ve ailesine düşmanlık yapmak için hiçbir şeyden sakınmıyordu. Bir anda, hiç düşünmeden karar verip, vakit geçirmeden Dustali Han'ın evine doğru koştum.

Bütün gücümle kapıyı çaldım. Bir süre sonra bizzat Azizüssaltana açtı kapıyı. Hemen içeri girip kapıyı kapadım. Azizüssaltana tül gecelik giymişti. Esedullah Mirza ise, üst kat penceresinden kimin geldiğini görmek için aşağıya bakıyordu.

Hızla üst kata çıktım. Azizüssaltana ise çığlık çığlığa peşimden geliyordu:

-Ne istiyorsun?.. Ne oldu?..

Esedullah Mirza'nın yanına geldiğim zaman nefes nefese:

-Esedullah amca çabuk kaç. Babam Dustali Han'ı buldu. Ona senin bu gece hanımının yanında yattığını söyledi.

Esedullah Mirza şaşkın şaşkın, bir süre bana baktıktan sonra, ceketini ve papyonunu üstüne attığı sandalyeye koştu, bir yandan ceketini giyerken:

-Moment, moment!.. Gerçekten moment!.. Şimdi de bu aygır eşeğe mi cevap vereceğiz?

Azizüssaltana kolundan tutarak:

-Onun cevabını ben veririm, sen korkma!..

Ben endişelenerek:

-Hanımefendi bırakın kaçsın. Dustali Han'ın gözlerini kan bürümüş... Şu lanet komiser yardımcısı nerede? Ona söyleyin, gelecek olursa önünü kessin.

-Bir şey alması için çarşıya gönderdim.

Esedullah Mirza aceleyle papyonunu bağladıktan sonra:

-Aziz Hanım!.. Esedullah sana kurban olsun... İnşallah bir dahaki sefere görüşürüz.

Bu sırada birden kapı tokmağının sesi duyuldu.

-Aman Tanrım geldi galiba!..

Azizüssaltana bu sözü söyledikten sonra merakla etrafına bakındı. Esedullah Mirza'nın da eli ayağına dolanmıştı ve sığınacak bir yer arıyordu. O an aklıma bir fikir geldi:

-Damdan kaçsanız nasıl olur?

-Evet Esedullah koş!..

Esedullah Mirza, elinde bağı kördüğüm olmuş ayakkabı teki ile dama çıkan merdivenlere doğru koştu. Ben de peşinden gittim. Azizüssaltana damın kapısını arkamızdan kilitledi ve tokmağının sesi bir an bile susmayan kapıya gitti.

Bir süre sonra avluda sinirli sinirli bağıran Dustali Han'ın sesini duydum:

-Nerede o şerefsiz?.. Nerede o ırz düşmanı?..

Esedullah Mirza yavaşça:

-Amma da güçlü bir sesi varmış eşşoğlunun!.. Beni bu ayının elinden kurtardığın için sana minnettarım!.. Allah ne muradın varsa versin!..

Dustali Han'la Azizüssaltana'nın birbirine giren bağırtıları, çağırtıları duyuluyordu.

Azizüssaltana bunların tamamı yalan diyerek merhum Büyük Ağa'nın üstüne yemin ediyor, Dustali Han ise kükreye kükreye oda oda dolaşarak bütün evi arıyordu. Bu sırada kapı tokmağının sesi duyuldu. Azizüssaltana kapıyı açmama konusunda ısrar ediyor ve: "*Herbalde zamansız gelen bir misafirdir, bizi de uykusuz bırakır*" diyordu. Ama Dustali Han burnundan soluyarak gidip kapıyı açtı ve Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî ile burun buruna geldi.

Kapı açılır açılmaz Aspîran:

-Hanımefendi istediğiniz şaraptan yoktu... Bunu aldım... Dur bakayım Esedullah Mirza nerede? Evet?.. Söylesenize nerede?.. Nereye gitti?.. Cevap verin, derhal, hemen, şimdi!..

Damın kenarına uzanıp olan bitene kulak veren Esedullah Mirza usulca

-Yâ Aliyye'l-Murtaza imdadıma yetiş!.. dedikten sonra bana:

-Çabuk kalk gidelim işler sarpa sardı!.. dedi.

Dustali Han, Azizüssaltana ve Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'den yükselen gürültülü konuşmalar arasında, biz damda iki büklüm kaçmaya başladık. Bir damdan ötekine geçtiğimiz sırada Dustali Han'ın evinin dama çıkan merdivenlerinden sesler gelmeye başladı. Dustali Han bas bas bağırıyordu:

-Anahtar!.. Nerede bu kapının anahtarı?

Biz bu arada iki, üç damı daha geride bırakmıştık. Ancak sonunda bir engel çıktı karşımıza. Bir başka dama gitmek için ince bir duvarın üstünden geçmemiz gerekiyordu. Karanlıkta kaçacak bir yol bulmaya çalışırken birden yükselen bir külfetin sesi beni olduğum yere çiviledi:

-Hırsız var, yetişin!..

Arkamı döndüğümde dev cüsseli bir gölgenin Esedullah Mirza'yı arkasından kucaklayıp havaya kaldırdığını gördüm. Şehzade itiraz etmeye fırsat bulamadan, o heyula onu üstünde olduğumuz damın merdivenine götürdü.

Ben de Esedullah Mirzayı kucaklayıp havaya kaldıran o gölgenin peşinden koştum. Avlunun aydınlığında yüzler ortaya çıkınca, Kasap Şîrali'yi tanıdım. Şîrali de Esedullah Mirza'yı tanıyınca onu yavaşça yere bırakıp:

-Bağışlayasız Esedullah Mirza Beg!.. Sizi tanıyamadıh... Velakin damda ne işiz vardı ki?..

Bu ani saldırının şokundan henüz çıkmamış olan Esedullah Mirza:

-Bizi korkuttun Şîrali Han...

-Bağışlayasız ağam... Biz çoh mahcup olduh... Biz sizin guluz, kölez oluruh... Sizin o datlı sohbetlerizi heç unutmazuh... Velakin damda ne işiz vardı ki?

-Hiç sorma Şîrali... Sorma... İnsanlar o kadar kötü ve kötü niyetli ki... Şu Dustali var ya, mülk konusundaki anlaşmazlık yüzünden, bizden intikam almak için beni evine davet etmişti. Ben de kalkıp gittim. O aşağılık herif evde yoktu. Biz de Azizüssaltana Hanım'la sohbet etmeye başladık. Beni namussuzlukla itham etmek için birden çıkageldi...

-Doğru mu diyon ağam!.. Tuuu onun sufatına!..

-Düşünsene, birilerini rahatsız etmek için kendi karısını töhmet altında bırakıyor...

Şîrali havuzun kenarında duran saldırmayı kaptı ve korkunç bir sesle:

-Sen canını sıhma ağam. Ben şimdi gider barsahlarını dökerim dışarıya!..

-Moment, moment... Lütfen rezillik çıkarma... Ben bu gece bir yerde gizlenirsem, yarına kadar bu münasebetsiz herif de sakinleşir.

-Bu gece benim misafirim ol ağam, başım üstünde yerin var... Alt katta size yatah yaparım... Heç dert etme ağam... Senin gibi bir adama heç böyle iftira atılır mı?.. Biz garımızın da, bacımızın da, anamızın da namusunu, heç çekinmeden size teslim ederik...

-Eksik olma Şîrali!.. Sen de benim kardeşim sayılırsın...

Sonra bana dönerek:

-Sen kalk evine git babam. Benim nerede olduğum hakkında da hiçbir fikrin yok, tamam mı? dedikten sonra Şîrali'ye dönerek:

-Eğer bu delikanlı olmasaydı, bu namussuz herif benim başıma bir bela açardı muhakkak... Bir düşünsene, böyle yanlış işler bana hiç yakışır mı? Üstelik de o şeytan gibi bir karıyla ha?..

-Estağfurullah Esedullah Ağam.

Şîrali gülerek:

-Size heç yahışmaz ağam, velakin neredeyse maşallah, ananız yaşındaki avrada da heç yahışmaz. Gadın dediğin gendisi iffetli olmalı... Siz benim gardaşım gibisiz... Benim garım Aziz Hanım'ın torunu sayılır... Güççük barnağının dırnağı bile yüz dene Aziz Hanum eder... Şinciya gadar onu heç çarşıda bazarda gördün mü ağam?..

-Estağfurullah, hiç öyle şey olur mu Şîrali?.. Sen niye hanımını o şeytanla mukayese ediyorsun?.. Maşallah!.. Maşallah!..

-Genç bir garı ağam... Aslında ne gadar namuslu da olsa, namussuz adamlar ona dahılabilir... Ama bizim garımız, her şeyden önce evden dışarı çıhmaz. İkincisi biz her sabah evden çıharken garımızı Âl-i Abâ'ya emanet ederik. Ondan sora da göynümüz ferah işimizin başına giderik. Heç bir zaman da onun bunun garısına kötü gözle bahmazuh. Allah da bizim namusumuzu muhafaza eder ağam.

-Aferin, aferin... Bundan daha iyi garanti olamaz... Onlara teslim ettin mi, her şey tamam. Ondan sonra sen sağ, ben selamet!..

Şîrali davetsiz misafirine sermek için yatak, yorgan getirmek üzere üst kata çıkınca ben de gitmeye karar verdim. Tam o sırada Esedullah Mirza'nın gözlerinde şimşekler çaktığını fark ettim. Onun baktığı yere bakınca, balkonun zayıf ışığında duran Kasap Şîrali'in karısı Tâhire'nin parlayan gözlerini gördüm. Başına aldığı incecik

çadırının altında, insanın içine işleyen şuh bakışlarla, tebessüm ederek avluda olup bitene bakıyordu.

-Allahaısmarladık, dedikten sonra:

-Esedullah amca bir şeye ihtiyacınız varsa getireyim, dedim.

Esedullah Mirza gözlerini Tâhire'nin güzel yüzünden ayırmadan:

-Yok azizim!.. Burada her şey var. Sen git uyu. Ama benim nerede olduğumu bilmiyorsun, tamam mı? Bunu asla unutma. Özellikle de o şeytana benim burada olduğumu sakın söyleme...

Keskin ve arzu dolu bakışlarını Şîrali'nin karısının üzerinde gezdirirken ekledi:

-Şu Allah'ın işine bak!.. Onun işinde bile ifrat ve tefrit var!.. Unutmadan, eğer günün birinde bir işin olursa veya başın sıkışırsa Esedullah amcana söylemeyi unutma. Sen bu gece benim için çok büyük işler yaptın. Allah sana uzun ömür versin, Allah ne muradın varsa versin delikanlı!

Ben gitmek üzereyken Şîrali koltuğunda halıya sarılmış bir yatak ve yorganla avluya indi.

Ben kapıya doğru ilerledim. Dışarı çıkmadan önce bir kez daha Esedullah Mirza'ya baktım. Gülümseyerek gözlerini Tâhire'nin memelerine dikmiş bakarken şöyle dedi:

-Bunlar önünde, sonunda beni öldürecekler... Ahhh, ah!.. Bir an önce öldürseler de bu dertten kurtarsalar!..

Şîrali'nin kart sesi yükseldi:

-Benim cesedimi çiğnemeden sizi öldüremezler ağam!.. Bir kimse bu evin gapısına bile bahsa, hızmetkârınız onu o anda iki parçaya ayırır... Bana Şîrali derler!.. Şimdiye gadar iki cesedimiz var. Bu da üçüncüsü olur!..

9

Şîrali'nin evinden bizim eve kadar sessizce geldim. Kapı aralık olduğu için, yavaşça içeriye girdim. Birdenbire, kapının arkasında pusuya yatmış gibi duran babamla karşılaştım.:

-Nereye gitmiştin sen?

-Teyzemin evine gitmiştim.

-Bu saate kadar kalmana ne gerek vardı?.. Çabuk git yemeğini ye de yat.

-Siz yemeğe gelmiyor musunuz?

-Hayır, benim işim var, sen git.

Yaptığı planın sonucunu çok merak ettiği belliydi. Akşam yemeğini annem ve kız kardeşimle yedikten sonra odama gittim. Ama olaylarla dolu o günün sona erdiğini pek sanmıyordum.

Her ne kadar Esedullah Mirza'nın Şîrali'nin evinde güvende olduğundan emin olsam da, aydınlığa kavuşmayan bir sürü şey vardı. Dustali Han'ın evinde ne olup bittiğini bilmiyordum. Dayıcan Napolyon'un evindeki durumdan haberim yoktu. Hepsinden önemlisi de babamın nasıl yeni bir plan yaptığını bilmiyordum. Ama gerçekten çok yorgundum. Yatmak için cibinliğime doğru gittim. Ancak çok merak ettiğim bir konu olduğu ve de endişelerimden dolayı uyuyabileceğimi pek sanmıyordum. Babam evin dış kapısının arkasında nöbet beklerken, cibinliğin içine girer girmez, kendimde bunları düşünecek gücü bulamadığım için ve de çok yorgun olduğum için hemen derin bir uykuya daldım.

Sabah uyandığımda evimizde derin bir sessizlik ve huzur vardı. Ben uyuduktan sonra olanları öğrenmeyi çok istiyordum. Meşkasım'ı görmek için bahçeye indim ama o ortalıkta görünmüyordu. Belki sokakta görürüm düşüncesiyle sokak kapısını açtım. Birdenbire, acele acele bahçeye doğru gelen Azizüssaltana'yı gördüm. Onu karşılamaya gittim. Beni görünce:

-Seni görmem çok iyi oldu yavrum. Seni çağırmaya geliyordum. Esedullah nerede diye soracaktım.

-Valla Aziz Hanım, damdan dama atladıktan sonra bir çukura gelince, alçakça bir duvardan sokağa atladık. Ondan sonra da Esedullah Mirza gitti.

-Duvardan mı atladı?.. Aman yarabbi! Allah senin hayrını versin emi! Bu Esedullah neler yapıyor böyle?.. Nereye gittiğini görmedin mi?

-Bilmiyorum. Belki de kendi evine gitmiştir.

-Ne diyorsun? Dün gece evine gitmedi mi yoksa? Çok merak ettim!.. Bu dangalak Dustali kendi kendine kuruntuya kapıldı ve Esedullah'ı öldüreceğine yemin etti. Gerçi onda o yürek yok ama bir bakarsın kafasına eser ve yapar... Eğer Dustali sana bir şey sorarsa, ona bir şey söyleme demek istiyorum.

-Yok, yok. Siz hiç merak etmeyin Aziz Hanım, ben hiçbir şey görmedim... Sahi o komiser yardımcısını ne yaptınız?

-Hiçbir şey... Sokağa attım, kapıyı da kapattım... Dustali bulunduktan sonra artık niye bizim evde kalsın ki? Ben şimdi Esedullah'ın

evine gidiyorum. Eğer döndüyse, bugün buralarda gözükmemesini söyleyeceğim. İşe de gitmesin çünkü bu şuursuz Dustali gidip bir rezalet çıkarabilir... Öyle ya da böyle Dustali'yi görecek olursan ona bir şey söyleme, olur mu?

-Siz hiç merak etmeyin...

Azizüssaltana aceleyle gitti, ben de bahçeye döndüm. Meşkasım çiçeklerle meşgul oluyordu.

Ondan duyduğuma göre, ben yattıktan sonra bazı olaylar olmuş. Dustali Han elinde tüfekle Dayıcan Napolyon'un evine gelip, bütün odalarda Esedullah Mirza'yı aramış. Çok sinirlenen Dayıcan Dustali Han'ın ensesine bir tokat atmış. Dustali Han, tüfeğindeki saçmaları Esedullah Mirza'nın karnına boşaltmadığı sürece hırsının sönmeyeceğine yemin etmiş.

Meşkasım'ın Esedullah Mirza'nın nereye saklandığı hakkında bir bilgisi olup olmadığından emin olmak için:

-Meşkasım, Esedullah Mirza şimdi nerede? diye sordum.

-Valla babam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!.. Sabahın köründe Ağa bizi evine gönderdi. Gece eve hiç gelmemiş. Şemsali Mirza da çoh merak ediyor. Zannederim, birazdan çıhar ortaya herhalde...

-Şimdi de Esedullah Mirza'yı bulmak için uğraşacağız galiba!..

-Evet babam. Maşallah senin baban da hırgür çıhsın diye elinden geleni yapıyor. Dün gece yarısı şu Gıyâsâbâdî'yi eve çekmişti. Dustali Han'ı, Esedullah Mirza'nın öldürdüğünü söylediğini duydum. Allah'tan duymuşum. Hemşerimize anlattıh. Dedik ki bunların arasında bir anlaşmazlıh var. Gavga çıksın istiyorlar... Eğer biz olmasaydıh, bugün o gomiser gine burada biterdi.

-Allah sana uzun ömür versin Meşkasım.

Bir süre tereddüt geçirip renkten renge girdikten sonra, Meşkasım'dan, Leyla'ya biraz bahçeye gelmesini söylemesini rica etmeyi başardım. Ona ne söyleyeceğimi bilmiyordum ama onu görmeyi çok çok istiyordum. Onu çok özlemiştim. Olaylar öylesine ardı ardına meydana geliyordu ki Leyla'yı düşünmeye fırsat bile bulamıyordum. Her şeye rağmen onu çok seviyordum ve sevgilimi görmem gerekiyordu.

Meşkasım gülümseyerek başını salladı ve:

-Babam, beni bağışla. Yanılmıyorsam sen Leyla Hanım'ı seviyorsun, değil mi?

Ben her ne kadar şiddetle kabul etmesem de Meşkasım yüzümün renginden anlayacağını anladı. Sevgi dolu bir dille:

-Pekâlâ babacım. Biz ahlımızdan geçeni söyledik. Sen aldırma...

Leyla bahçeye geldiğinde Meşkasım kulağıma eğilip:

-Biz orta gapının orada olacağız. Ağa gelecek olursa öksürürüz. Sen hemen gaç tamam mı babacım!..

Meşkasım benim sırrımdan haberdar olmuştu galiba ama Leyla'nın kara gözlerindeki o sıcak bakış, gönlümdeki sırrımın açığa çıkması korkusunu silip süpürdü. Ayrıca, zaten bu sırrı Meşkasım'la paylaşmayı kendim düşünmemiş miydim?

-Merhaba Leyla.

-Merhaba, beni görmek istemişsin, bir işin mi var benimle?

-Evet... Yani hayır... Seni özlemiştim.

-Niye?

Leyla'nın o okşar gibi bakışları boğazıma girmek ve dile getirmeye bir türlü cesaret edemediğim sözleri hançeremin derinliklerinden çekip çıkarmak istiyordu. Ben de ona olan sevgimi söylemek için çok kararlıydım ama sevgimi ifade edecek cümleyi bir türlü bulamıyordum. Kitaplarda okuduğum aşk sözcükleri yıldırım hızıyla birer birer zihnimden geçti: "*Ben seni seviyorum!*" "*Sana âşığım.*" "*Seni seviyorum.*" Sonunda yanaklarımın al al olduğunu hissettiğim bir anda topuk vurup hazır ola geçerek:

-Leyla, ben seni seviyorum!

Der demez, şimşek ya da rüzgâr hızıyla evimize kaçtım. Öyle bir kaçış kaçtım ki kendimi bir anda odamda buldum.

-Tanrım!.. Ben niye kaçtım?.. Onun tepkisini görmek için neden kalmadım? Kendim de anlamıyordum... Zihnimi kurcaladım, bir âşıkın aşkını itiraf ettikten sonra kaçtığını, ne bir yerde okumuş, ne de duymuştum.

Uzun süre kendimi kınadıktan ve uzun uzadıya düşünüp, taşındıktan sonra, en iyi yolun yazdığım aşk mektubunu tamamlayıp, Leyla'ya ulaştırmak olduğuna karar verdim.

Mektubu birkaç kez daha yeniden yazıp, yırttım. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum, bahçeden gelen bir ses duydum. Bütün dayılarım ve halalarım yabangülleriyle sarılı kameriyenin yanında toplanmışlardı. Şemsali Mirza da oradaydı. Annemi de aralarında görünce koşarak yanlarına gittim.

Yapılan konuşmalardan anlayabildiğim kadarıyla, Albay Dayım toplu yapılacak bir harekette aile fertlerinin rehberliğini üstlenmişti. Aile fertleri, hep birlikte onun öncülüğünde Dayıcan Napolyon'un evine gidecekler ve aile arasındaki anlaşmazlıklar ortadan kalkana kadar orada kalacaklardı. Ancak Esedullah Mirza'nın kayıp olması topluluğun kafasını biraz karıştırmıştı.

Ben de onların peşine takılıp Dayıcan Napolyon'un evine gittim.

Albay Dayımın coşkulu konuşmasının ortasında Dayıcan Napolyon birden bağırdı:

-Benden başkasına gücünüz yetmiyor mu sizin? Niye o münasebetsiz herifin evine gidip oturarak şamata yapmıyorsunuz? Şu anda o şerefsizin yeni yeni şeytanca planlar yapmadığını nereden biliyorsunuz? Dustali'yi bu alçak adamın bulduğunu ve bir karışıklık çıkarmak için evine gönderdiğini anlamadınız mı?.. Zavallı Esedullah Mirza'nın Dustali'den korktuğu için akşamdan beri bir yerlere saklandığını biliyor musunuz?..

Dayıcan Napolyon'ın yüzüne kan hücum etmiş, öylesine titrek bir sesle bağırıyordu ki hiç kimse ağzını açıp bir şey söylemeye cesaret edemiyordu.

Şemsali Mirza Esedullah Mirza'nın kayboluşu ile ilgili duygularını dile getirmeye başlayınca, herkes konuşmaya başladı. Herkes Esedullah Mirza'nın, Dustali Han aniden çıkageldiğinde onun evinden kaçtığını anlamıştı. Ancak Azizüssaltana, kocasını düşünerek Esedullah Mirza'nın kocası eve gelmeden önce gittiğini söylemiş ve damdan kaçtığı konusuna da dile getirmemişti.

Dayıcan Napolyan daha sakin bir dille:

-Dün gece bu terbiyesiz herif komiser muavinine telefon edip, Esedullah'ı Dustali öldürdü demek istedi. Gelip burada çöreklenip bana ültimatom verinceye kadar gidip Esedullah'ı getirin.

Dayıcan bir süre sustuktan sonra kasıla kasıla Meşkasım'a dönerek:

-Ne biliyorsan söyle Meşkasım!.. Baylar ve bayanlar, lütfen dikkatle dinleyin ve benim ne tür sıkıntılara göğüs gerdiğimi görün... Kasım, Esedullah meselesini anlat!

Meşkasım başını kaşıyarak:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Çarşıya gitmiştik. Ekmekçinin çırağı sabahleyin Gasap Şîrali'nin evine ekmek götürdüğünde, Esedullah Mirza Bey'in orada olduğunu görmüş...

-Ney?

-Nasıl?

-Gerçekten mi?

Orada bulunan herkesin şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı. Bir anda herkes konuşmaya başladı. Herkes Esedullah Mirza hakkında kötü sözler söylemeye başladı. Sözlerinin arasında aptal, utanmaz, arlanmaz, şerefsiz, uyanık gibi sözler geçiyordu. Sonunda Albay Dayım bağırdı:

-Susalım lütfeeen!.. Durun bakalım ne diyor adam!.. Şu ekmekçi çırağı yanılmış olamaz değil mi?.. Doğru söylüyor mu, söylemiyor mu diye gidip bakmadın mı?..

Meşkasım başını sallayarak:

-Allah göstermesin Ağam. Biz doğru mu, değil mi diye sormah için Gasap Şîrali'nin dükkânına gittik. Piç herif Esedullah Mirza Bey'in adını duyar duymaz bir nara attı ki sorma!.. Sanırsın manda böğürüyor... "*Kim söyledi sana?*" diye bağırdıhtan sonra satırı gaptığı gibi peşimize düştü. Gorhumuzdan "*Ekmekçinin çırağı*" dedikten sonra topuğumuz gıçımızı dövercesine oradan kaçtıh...

-Öyleyse o, zavallı ekmekçi çırağının peşine düşmüştür!

-Hayır!.. Daha sonra ekmekçinin çırağını sokakta görünce:"*Gasap Şîrali'nin dükkânı civarında dolaşma sakın!*" diye uyardıh zavallıyı...

Albay Dayım gergin bir yüzle:

-Ağa, bir çare bulun bu işe!.. Birini gönderelim, şu aptal çocuğa söylesin de bir an evvel Şîrali'nin evinden çıkıp gitsin... Ailemizin kaç yüzyıllık şeref ve haysiyetini bu şuursuz Esedullah yerle bir edecek yoksa!.. Bir saygın şehzade kalkıp bir kasabın evine gitsin ve orada yatsın, olacak şey mi bu?

O sırada Dustali Han da çıkageldi. Görünüşe göre biraz sakinleşmişti ve Albay Dayımın daveti üzerine, destek vermek için gelmişti. İntikam almak için pek hararetli görünmüyordu ama Esedullah Mirza'nın, Şîrali'nin evinde gizlendiğini öğrenince tekrar cinlendi ve sadece Esedullah Mirza'ya değil, ailenin bütün şehzadelerine demediğini bırakmadı. Sonunda sinirinden dolayı boğazından zorla çıkan bir sesle:

-Ben... Ben bu adamı gebertmezsem bana da adam demesinler!.. Bu utanmaz, arlanmaz herif... Bu namus hırsızı...

Dayıcan Napolyon bağırarak susturdu Dustali Han'ı:

-Yeter efendi!.. Senin namusuna bir şey olmadı ki... Bu bağırtı çağırtı Şîrali'nin namusu için mi yoksa?..

-Hayır, ailemizin şeref ve haysiyeti için... Mahallemizin şerefi için... Düşünsenize: Bizim ailemizden bir adam Şîrali'nin evinde... Memleketin eşrafından bir ailenin bir ferdi Kasap Şîrali'nin evinde... Genç bir kadınla... Eğer dün gece elime geçirebilseydim, bugün bu haysiyet kırıcı hareketi yapamayacaktı... Yılanı öldürmezsen sokar... Aşağılık herif... Şerefsiz!..

Bir ölçüye kadar sükûnetini bozmayan tek kişi Dayıcan Napolyon'du. Geriye kalanlardan sadece erkekler değil, kadınlar bile sinir küpü olmuştu ve hepsi birden, ne pahasına olursa olsun Esedullah Mirza'nın bir an önce Şîrali'nin evinden çıkmaya zorlanmasını istiyorlardı.

Sonunda Dayıcan Napolyon, benzer durumlarda Napoléon Bonaparte'ın uyguladığı stratejinin tafsilatını uzun uzun anlattıktan sonra, Esedullah Mirza ile görüşmek üzere bir heyetin gönderilmesini, heyetin ona korkulacak bir durumun olmadığını anlatmasını, dolayısıyla da artık sığınağından çıkmaya razı etmesini önerdi. Albay Dayımla Şemsali Mirza, bu heyeti oluşturmaya aday oldularsa da Dayıcan Napolyon:

-Hayır, siz kalın. Bizzat ben gideceğim dedi.

Bir anda itiraz sesleri yükseldi:

-Sizin gitmeniz uygun olmaz Ağa!.. Şîrali'nin evine gitmek, sizin şanınıza yakışmaz!..

Dayıcan herkesi susturarak:

-Çok da iyi olur!.. Çünkü oraya dünyada eşi olmayan, üstelik tarafsız birinin gitmesi gerekir.

Albay Dayım itiraz etmeye kalktıysa da Dayıcan Napolyon sert bir tavırla:

-Tarafsız ve benzersiz biri dedim!..

Özellikle de eşsiz ve tarafsız kelimeleri üzerine vurgu yapmıştı. Daha sonra omzundaki abayı yerleştirdi ve:

-Kasım gel... Gel de Şîrali'nin evini göster bana... Hadi çabuk ol ki Şîrali eve gelmeden şu beyinsiz herife söyleyeceğimizi söyleyelim.

Ben de bir gölge gibi Dayıcanla Meşkasım'ın arkasından yola koyuldum. Dayıcan yaya olarak Şîrali'nin evine doğru gidiyordu. Komşuların dikkatini çekmek istemediği belliydi. Kapıyı iki, üç defa çaldıktan sonra, kalın kapının ardından gelen Tâhire'nin zarif sesi duyuldu:

-Kim o?

-Şîrali Efendi'in evi burası mı?

-Evde yok, dükkâna gitti.

Dayıcan kafasını kapıya yanaştırdı, sesini fazla yükseltmemeye çalışarak:

-Hanım, lütfen söyleyin Esedullah Mirza kapıya gelsin.

-Kim? Bu evde öyle biri yok.

-Hanım rica ederim beni dinleyin. Biz Esedullah'ın burada olduğunu biliyoruz. Hayatî bir mesele var... Eğer gelmezse pişman olur... Mesele, ölüm kalım meselesi...

Birkaç saniyelik sessizlikten sonra kapının ardından Esedullah Mirza'nın sesi duyuldu:

-Benimle bir işiniz mi var Ağa?

-Esedullah dışarı çık, seninle konuşmam lazım.

-Moment, benden ne istiyorsunuz?

-Esedullah aç şu kapıyı!

Esedullah Mirza ürkek bir sesle cevap verdi:

-Cesaret edemiyorum Ağa. Hiçbir garantim yok. Hayatım tehlikede...

-Dinle Esedullah!.. Önce şu kapıyı aç! Sana söz veriyorum. O mesele kapandı... Bir yanlış anlaşılma olmuş... Dustali konuyu unutacağına dair bana söz verdi.

-Moment, moment!.. Siz o vahşi ve de azgın aygırın sözüne itimat etseniz bile benim itimadım yok.

Dayıcan Napolyon aşırı sinirden titreyen ancak fazla da yükseltmek istemediği bir ses tonuyla:

-Esedullah, burada ben konuşuyorum. Sana emrediyorum, aç kapıyı!

Esedullah Mirza'nın sesindeki korku ve endişe daha da artmıştı. Heyecanla şöyle dedi:

-Ben sizin emirlerinize karşı gelmek istemiyorum ama hayatım tehlikede! Bu vahşi celladın elinden kurtulamayacağımı biliyorum... Ben ölümün eşiğinde olduğumu biliyorum ama birkaç saat daha yaşamak istiyorum.

-Esedullah zır zır etmeyi bırak da aç şu kapıyı!

Esedullah hüzünlü bir sesle:

-Niye bana acımıyorsunuz?.. Ne halde olduğumu görseniz, beni tanıyamazsınız. Ölüm korkusu ve endişesi beni bir gecede yirmi yıl yaşlandırdı... Kardeşime söyleyin, hakkını helâl etsin!.. Ben bu konuda bir şeyler düşündüm. Dustali'nin zahmete girmesine gerek kalmayacak.

-Allah senin canını alsın!.. Allah senin de kardeşinin de belâsını versin!..

Dayıcan bu sözleri söyledikten sonra, hırsından boyun damarları kabarmış, yüzünün rengi kırmızıdan, neredeyse siyaha dönmüş olarak, Şîrali'nin kapısına arkasını dönüp bahçeye doğru yola koyuldu. Ben Şîrali'nin kapısındaki yarığa gözümü dayayıp içeriye bir göz attım. Merak ettiğim için, Esedullah Mirza'nın yaşlanmış halini görmek istiyordum. Ayrıca da: "*Saklandığın yeri ben açığa vurmadım, yaşlanmana ve üzülmene sebep olan kişi ben değilim*" demek istiyordum. Şehzadenin üstünde gömlek ve pantolon vardı. Gömleğinin düğmelerinin hepsi açıktı. Yüzü her zamankinden daha mutlu ve güleçti. Elinde bir kâse şerbet vardı ve parmağıyla şerbetin içindeki buz parçasını döndürüp duruyordu. Biraz ötede Şîrali'nin karısı Tâhire, gülme sesi duyulmasın diye, eliyle parlak, beyaz dişlerini kapatmıştı. Onu öyle görünce ferahladım.

Dayıcan'ın evine döndüğümde, Dayıcan boğuk bir sesle, aile fertlerine başarısız girişimi hakkında bilgi veriyordu.

Birkaç dakika sonra aile fertlerinin gürültülü konuşmaları arasında Meşkasım'ın sesi yükseldi:

-Hemen bir şeyler yapmah lazım!.. Zavallı, masum Şehzade'nin durumu hiç iyi değil!.. Başına bir belâ getirmesinden gorhuyom...

Albay Dayım bağırdı:

-Bizim başımızı belâya sokacak... Bizim şerefimizi, haysiyetimizi yerle bir edecek... Kendisinin ne derdi var ki? Oradan daha iyisini nerede bulacak!..

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Biz gapının arhasından gelen sesini duyduk. Çok dertli idi. Neredeyse otuz yaş ihtiyarlamış birinin sesine benziyordu... Gafası sanki bir gaplanın çenesi arasında sıhışmış gibiydi...

Sabrı taşan Dayıcan:

-Saçmalayıp durma Kasım... Bu adam ailemizin şeref ve haysiyetini düşünmediğine göre, bizim artık başka bir şeyler düşünmemiz gerekir herhalde.

Aile fertleri arasında yeniden bir tartışma başladı. Her kafadan bir ses geliyordu. Hemen hemen herkes, Şîrali'ye birini gönderip, Esedullah Mirza'nın onun evinde kalmasının doğru olmadığını ve dedikodulara sebep olacağını söylemesi konusunda fikir birliği yapmış gibiydi. Ancak aileden hiç kimse bu zor görevi üstlenmeye talip olmuyordu ve bu işi yapabilecek bir babayiğit varsa, o da Dayıcan Napolyon'dur diyorlardı.

Dayıcan Napolyon böyle bir sorumluluğun altına girmek istemiyordu. Ancak Dustali Han, cesur bir tavır sergileyerek bağırdı:

-Çağırın gelsin, ben söylerim ona!

Esedullah Mirza'ya duyduğu, canını ağzına getiren nefret, onu korkusuz ve cesur bir adam haline getirmişti.

Çağırması için Meşkasım'ı Şîrali'ye gönderdiler.

Aile efradı kasabın gelmesini beklerken, erkekler Esedullah Mirza'yı kınayıcı ve ayıplayıcı sözler sarf ediyorlar, kadınlar onun kötü huyu hakkında söylemediklerini bırakmıyorlardı. Nihayet kapı açıldı ve Meşkasım geldi.

-Allah'ın barınağı yoh ki insanın gözüne sohsun... Bu dünyada hiçbir kötülük garşılıksız galmaz.

-Ne oldu Meşkasım, Şîrali nerede?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Dükkân gapalıydı. Gavga ettiği için garagola götürmüşler... Fırıncının çırağı, hamurkâra Esedullah Mirza'yı Şîrali'nin evinde gördüğünü söylemiş... Hamurkâr da Şîrali'ye laf atmış... Şîrali de dükkândan bir goyun budunu gaptığı gibi hamurkârın ensesine indirmiş... Hamurkâr bayıldığı için hastaneye götürmüşler. Polisler de gelip Şîrali'yi garagola götürmüş...

Neredeyse hepsinin birden ağzından bir feryat yükseldi:

-Karakol mu?

-Şîrali'yi mi götürmüşler?

-Orada ne kadar tutarlar ki?

Gürültü, patırtı biraz azalıp, ortalık sakinleşince Dustali Han sanki işin ciddiyetini yeni anlamış gibi, ne yapacağını şaşırıp, kem küm etmeye başladı:

-O halde... Yani... Eğer Şîrali'yi zindana götürürlerse... O takdirde... Bu adam... Bu adamı... Belki... Belki on gün... Yirmi gün... Belki de altı ay içeride tutarlar.

Dedikten sonra Dayıcan'a dönerek bağırdı:

-Ağa, Lütfen bir şey yapın!.. Ben şimdi ne halt edeceğim?..

O bağırınca, Dayıcan Napolyon da ona bağırdı:

-Ne oldu?.. Ne bağırıp duruyorsun?.. Şîrali şimdi mi bu kadar kıymete bindi?

Bu münakaşa alevlenmeye fırsat bulamadı. Çünkü Azizüssaltana geldi. Sonradan öğrendiğimize göre, bir gün önce yaptığı şikâyetini geri almak için emniyete gitmiş.

Dustali Han karısını görür görmez ona doğru gidip, heyecanla:

-Biliyor musun Kasap Şîrali'yi tutuklamışlar! dedi.

-İyi olmuş... Allah onun da kokuşmuş etlerinin de canını alsın!..

Dustali Han Azizüssaltana'nın kolundan tutup sinirli bir üslupla:

-Biliyor musun, o namus hırsızı Şîrali'nin evindeymiş?.. O utanmaz, arlanmaz şehzade...

Azizüssaltana işveli bir gülüşle:

-Allah canını almasın emi Esedullah!.. Şu yaptığı işe bak çapkının!..

Ama sanki beyninde bir şimşek çakmış gibi, birden tebessümü yüzünde dondu. Büyüyüp halka halini alan gözlerini kapıya dikip öylece kalakaldı. Dişlerinin arasından çıkardığı kükrer gibi bir sesle:

-Neeey?.. Esedullah mı?.. O... O... O pespaye kadın da orada değil mi?..

Bir anda herkes olduğu yerde taş kesilmiş ve gözlerini Azizüssaltana'nın hareketsiz yüzüne dikmişti.

Dustali Han da susmuştu ama posbıyıklı üstdudağını ağzına almış, hırsından tir tir titriyordu. Nihayet sıktığı dişlerinin arasından şu sözler döküldü:

-Allah rahmet eylesin Rüknettin Mirza, o ihtiyar halinde bir çocuk yaptı ve ailenin şeref ve haysiyetini iki paralık etti. O da bahçıvanının kızından!..

Şemsali Mirza suratını asıp, sert bir dille:

-Dustali Han Bey, lütfen ölülerimizi rahat bırakın!..

Dustali Han de aynı şekilde sert bir cevap verdi:

-Ölüler Tanrı'nın yanında huzur içindeler... Canlılarsa bir sürü dertle uğraşıyor... Allah gani gani rahmet etsin, babanız uçkuruna sahip olabilseydi Esedullah da olmazdı... Dünyanın da altı üstüne gelmezdi herhalde. Eğer bu kurdu milletin çoluk çocuğunun arasına salmasaydı dünyanın sonu mu gelirdi?

-Dustali Han Bey rica ederim, hiç olmazsa siz uçkurdan söz etmeyin!.. Azizüssaltana Hanım mutfak bıçağını yatağa benim için mi getirmişti?

Dustali Han sanki karısının orada olduğunu ve ravzahânî gecesinde yaşananları unutmuş gibi, Şemsali Mirza'nın iğneli sözlerini duymamış gibi davranarak bağırdı:

-Bu şerefsiz ırz düşmanını bu kadar müdafaa etmeyin!.. Tamam, o sizin kardeşiniz... Ama o bir namus hırsızı... O bir ırz düşmanı!.. Evet beyefendi o sizin kardeşiniz olan, o muhterem şehzade bir ırz düşmanı!..

Tamamıyla kendi âleminde olan Azizüssaltana, sanki bütün bu bağrışmaları duymamış da sadece Esedullah Mirza'nın adını duyunca kendine gelmiş gibi ürkütücü bir sesle bağırdı:

-Dustali yeter, kes şu zırıltıyı!.. Keşke onun, hiç olmazsa, bir tüyü senin bedeninde olsaydı!.. Keşke bütün hırsızlar onun gibi olsaydı!..

Daha sonra mırıldanır gibi:

-O orospunun bu çocuğu baştan çıkardığına eminim!..

Daha sonra yüzünü Dayıcan Napolyon'a çevirerek bağırdı:

-Siz de burada öylece oturuyorsunuz!.. Bu ailenin saygın bir ferdi Kasap Şîrali'nin evinde esir iken siz bir şey yapmayacak mısınız? O sürtük onu bir şekilde kendine âşık ederse ne yapacaksınız?..

Dayıcan babacan bir tavırla:

-Hanımefendi lütfen sinirlenmeyin... Ben Şîrali'nin evinden şimdi geldim... O kapının arkasındaydı ben de önünde. Konuştuk onunla. Çok ısrar ettim ama bir türlü dışarı çıkmadı. Ne kadar yalvardıysam da, bağırıp, çağırdıysam da çıkmadı dışarı!

-Niye?.. Ne diyordu peki?

-Ne bileyim hanımefendi!.. Bin türlü anlaşılmaz söz... Bin türlü saçmalık... Dustali'den korktuğu için dışarı çıkamayacağını söylüyor. Ama...

-Dustali'nin korkusundan mı?.. Dustali köpeği de kim oluyormuş ki benim amcamın oğluna el kaldırsın!.. Bu durumda onunla görüşmeye bizzat benim gitmem gerekecek herhalde... Evet gitmeliyim... Çünkü o kılıksız şırfıntı bin türlü iş getirir onun başına... Şimdi de kesin ona büyü yapmış olmalı yoksa Esedullah orada kalacak adamlardan değildir!..

Dayıcan Napolyon:

-Hanımefendi niye anlamıyorsunuz, Esedullah kendisi büyülenmek istiyor galiba!..

Azizüssaltana Dayıcan'ın sözünü kesti:

-Niye bu kadar boş konuşuyorsunuz ki?.. O karı bu gencin başına bir belâ getirmiş olabilir!..

Meşkasım konuşma fırsatı bulmuştu:

-Hanımefendi doğru söylüyor... Bizim Esedullah Mirza'nın gapının arhasından duyduğumuz sesi çocuh gibi titriyordu... Durumu heç iyi değildi... Tîfoya yahalanmış gibiydi... Sesi zor çıhıyordu... Gafası gaplan tarafından yahalanmış gibiydi...

Azizüssaltana kendi yüzüne vura vura dövünmeye başladı:

-Aman Tanrım!.. Gencecik delikanlı ne hallere düşmüş!.. Bunlar da sözüm ona akraba olacaklar!..

Bu sözleri söyler söylemez harekete geçti.

-Onun dışarı çıkması için ne söyleyeceğimi ben çok iyi biliyorum... Bu çocuk sizden sevgi görmemiş ki sözünüze kulak versin!

Dustali Han da ayağa kalkarak:

-Öyleyse ona bağışladığını söylemek için ben de seninle birlikte geliyorum... Ona ispat etmek gerekiyor ki...

-Otur oturduğun yerde... O çocuk senin o borazan gibi sesini duyarsa ödü patlar...

Azizüssaltana koridordayken Dayıcan Napolyon arkasından seslendi:

-Hanım!.. Esedullah'a Şîrali'yi nezarete götürdüklerini söylemeyin... Bunu ben de söylemedim ona... Eğer öğrenirse bir daha asla dışarı çıkmaz oradan...

-Görünüşe bakılırsa ninni söylemeyi çok iyi biliyorsunuz, öyleyse kendiniz niye uyuyamıyorsunuz Ağa?

Azizüssaltana Şîrali'nin evine doğru yola koyuldu. Ben de daha önce yaptığım gibi bir gölge gibi peşinden gittim.

Sokak tenhaydı. Ben Azizüssaltana'nın bir iki adım gerisinden izliyordum onu. Eve gelince birkaç kez kapıyı çaldıktan sonra kapının arkasından Şîrali'nin karısı Tâhire'nin sesi duyuldu. Azizüssaltana bir süre çene çaldıktan ve tehditler savurduktan sonra, ev sahibi konuşmak için Esedullah Mirza'yı kapının arkasına getirmeye razı oldu.

Azizüssaltana sakin ve etkileyici bir üslupla konuşmaya özen göstererek:

-Esedullah!.. Kapıyı açar mısın?... Seninle bir şey konuşmak istiyorum...

-Hanımcım, Bu evden dışarı çıkmak dışında benden ne isterseniz yaparım. Çünkü can emniyetim yok!..

-Sana aç diyorum!.. Merak etme, Dustali sana el uzatmaya cesaret edemez. Ben Dustali'nin kusurunu bağışladım. Dustali de bizi affetti...

Esedullah Mirza titrek bir sesle:

-Hanımcım, korkuyorum... Dustali'nin yanınızda olduğunu biliyorum. Hançerini kalbime saplamak için arkasında sakladığını biliyorum...

-Esedullah, kapıyı aralayıp kendin bak. Dustali burada değil... Bir de şunu düşün. Bir kadınla bir evde baş başasın, millet ne der sonra?..

-Moment, moment!.. Allah'a çok şükür kimse bana böyle bir iftira atamaz!.. Şîrali benim kardeşim gibidir. Karısı ve çocuğu da benim karım ve çocuğum sayılır. İzin verirseniz Şîrali geldiğinde onları ona teslim edip gelirim.

-Esedullah!.. Şîrali'yi kavga çıkardığı için yakalayıp nezarete attıklarını biliyor musun?.. Sen nasıl burada kalmayı istersin?

-Aman Tanrım!.. Şîrali de nezarete düşmüş... Bu durumda benim bu evden dışarıya adım atmam bile söz konusu olamaz... Görev, ahlak ve vicdan benim burada kalmamı emrediyor... Tanrım bu ne kadar zor bir görev!..

Sesinden Şîrali'nin nezarete atıldığından haberi olduğu ve rol yaptığı seziliyordu.

Azizüssaltana başını kapıya yaklaştırarak tatlı bir dille:

-Esedullah dışarı çıkmazsan ölümü öp!.. Beni akrabalara rezil etme!..

Esedullah Mirza:

-Hanımcım, canım feda sana!.. Ama görüyorsun ki şu anda vicdânî bir görev üstlenmiş bulunuyorum... Şîrali çoluk çocuğunu bana emânet edip gitmiş, üstelik de hapse düşmüş... Bu durumda onları kendi hallerine terk edip gitmemi benden nasıl istersiniz?..

-Esedullah, Şîrali'nin çocuğu yok ki!..

-Ama karısı var hanımcım!.. O da bir çocuk sayılır... Zavallı çocuklar gibi sürekli ağlayıp duruyor... Çadırın altındaki yüzünü göremiyorum ama hıçkırıklarını duyuyorum... O masum bir çocuk!..

Azizüssaltana bir süre daha çabaladıysa da Esedullah Mirza'yı ikna etmeyi başaramadı. Sonunda hem Tâhire'ye, hem de Esedullah Mirza'ya en kibar küfürlerini peş peşe sıralayarak, lav fışkırtan bir yanardağ gibi bahçeye doğru yola düştü.

Ben de yine onun gölgesi gibi yola koyuldum. Ancak birden babamın eczanesindeki kalfanın bizim eve girdiğini gördüm. Bu konu

benim için çok önemliydi. Bahçeden geçip, hiç ses çıkarmadan bizim eve gittim. Babamla kalfası dış kapının yanındaki camlı odaya girdiler. Ben de son olaylar sırasında, artık kulak hırsızlığı yapmaya iyice alıştığım için kulağımı cama yapıştırdım.

Kalfa bir yandan mendiliyle alnındaki terleri silerken:

-Patron, artık bizim eczanenin ruhuna Fatiha!.. Eczaneyi bir gün kapamamıza ve: "*İmamzade'yi ziyarete gideceğimiz için eczanemiz bir gün kapalıdır*" yazısını yazıp kapıya asmamıza rağmen hiçbir faydası olmadı.

-O vaiz bizim dediklerimizi söylemedi mi yoksa?

-Söylemez olur mu patron? Seyyid Ebulkasım minberde iki defa söylemesine rağmen galiba kimse kulak asmadı sözlerine... Milletin kafasına bir şey girince, bir daha onu çıkartmak çok zor iş...

-İyi de, millet ne diyor ki? Ne zorları varmış?

-Hiçbir şey patron, Bir şey söylemiyorlar. İki tane aspirin almak için eczaneye bir kişi bile gelmedi... Bugün yoldan geçen biri eczaneye gelmek isteyince, etraftaki esnaf o kadar çok küfür savurdu ki, pişman olup içeri girmekten vazgeçti...

Pencerenin aralığından babamın yüzünü görebiliyordum. Yüzü bembeyaz olmuştu ve dişlerini sıkıyordu. Sonunda boğuk bir sesle:

-Başka bir yol bulmamız lazım... Bir çare düşünmemiz lazım.

-Düşünecek bir şey kalmadı patron. Ben buranın insanını çok iyi tanıyorum. Ölümle burun buruna gelseler bile, bizim ilaç yaparken alkol kullandığımız bir kere kafalarına girdi ya, bir daha asla bizden ilaç milaç almazlar... Bu durumda ben bile artık orada kalamam... Çünkü her yerde benim dinsiz, imansız olduğum şayiası çıkmış... Ben şimdilik eczanenin kapısına kilitleyip geldim ki bir şeyler düşünelim...

Babam bir süre kaşlarını çatıp odada volta attıktan sonra durdu ve sinirinden tanınamayacak hale gelmiş bir sesle:

-Bu aşağılık herif benim hayatımla oynuyor... Ben de eğer onun anasını ağlatmazsam, bana da adam demesinler. Leşini mezara koymadan bu işin peşini bırakırsam namerdim... Soysuz herif!.. Şerefsiz, namussuz!.. Ben onu bir Napoléon yapayım da görsün bakalım Napoléon nasıl olurmuş!..

-Patron, ben ne yapayım şimdi?

-Şimdilik hiçbir şey. Siz buyurun gidin... Şimdilik gidin bakalım ne yapabiliriz?.. Ama gitmeden önce sigortayı indirin, eczaneyi de kapayın... Sonrası Allah kerim!..

Eczacı kalfası veda ederek, suratından düşen bin parça, yola revan oldu. Babam tekrar odada volta atmaya başladı. Görünüşü hiç iyi değildi. Düşüp bayılabilir düşüncesiyle bir süre oradan ayrılmadım. Hareketlerinden biraz sakinleştiğini anlayınca da, ne olup bittiğini görmek için Dayıcan'ın evine gittim. Henüz herkes oradaydı. Dün akrabalardan birinin evine gönderdikleri Azizüssaltana'nın geri zekâlı kızı Kamer de gelmişti.

Konuşma ve tartışmalar bütün hızıyla devam ediyordu. Özellikle Azizüssaltana ve Dustali çok sinirli oldukları için, hop oturup hop kalkıyorlardı.

Benim yokluğumda Dustali Han emniyete telefon ederek, Şîrali'nin serbest bırakılması için ne gerekiyorsa yapalım dese de emniyetten darba maruz kalan kişinin, yani hamurkârın sağlık durumu belli olmadan serbest bırakamayacaklarını söylemişler.

Ben vardığımda Azizüssaltana şöyle diyordu:

-Ben biliyorum, o şıllık zavallı Esedullah'a bir büyü yaptı yoksa Esedullah benim sözümü çiğneyecek bir adam değildir!.. Horasânî Efendiyi çağırsak da büyüyü çözmesi için Şîrali'nin kapısına büyü çözücü sirkeli su dökse nasıl olur acaba?..

Dustali Han dayanamayıp bağırdı:

-Hanım, sen ne büyüsünden söz ediyorsun?.. Nedir bu saçmalık? O zampara herif orada kaldı ki Şîrali'nin karısıyla haşna fişne yapsın.

-Aman Allah!.. Allah senin canını alsın!.. İnsan soyu sopu belli olan asil kadınlar dururken, gidip de ne idüğü belirsiz, çirkin bir şırfıntı ile düşüp, kalkar mı hiç?.. Üstelik Esedullah gibi bir adam!..

Dustali Han Tâhire'nin güzel bir kadın olduğunu savunamadığı için, Esedullah'a bir güzel verip veriştirince Azizüssaltana çileden çıktı:

-Dustali senin ağzına öyle bir vuruş vururum ki bütün takma dişlerin ağzına dökülür!.. Sen benim amcamın torununa küfrederken, bana küfretmiş gibi oluyorsun, haberin var mı?

Dayıcan Napolyon ister istemez müdahale etmek zorunda kaldığı için bağırdı:

-Yeteeer, susun artık. Niye gidip kavganızı kendi evinizde yapmıyorsunuz? Benim günahım ne ki sizin saçmalıklarınızı dinlemek zorunda kalıyorum?.. Cehenneme kadar, Esedullah isterse ömür boyu orda balsın. Bundan size ne? Yoksa siz Esedullah ya da Şîrali'nin avukatı veya kayyumu musunuz?

Albay Dayım söze karıştı:

-Abi rica ederim artık sinirlenmeyin... Hiç olmazsa siz sükûnetinizi muhafaza edin... Biz geldik ki...

-Siz geldiniz ki ne olsun, ne yapmak istiyorsunuz?.. Benden ne istiyorsunuz?

-Sinirlenmeyin lütfen!.. Biz anlaşmazlığı ortadan kaldırmak için geldik... Ama takdir edersiniz ki çok daha önemli bir konu ile karşı karşıya kaldık... Ailenin şeref ve haysiyeti tehlikeye girdi. Öyle ya da böyle, bir şeyler yapıp Esedullah'ı Şîrali'nin evinden çıkarmamız gerekiyor... Bendenizin bir önerisi var... Şu başına darbe alıp hastanede yatan hamurkârı ziyarete gidelim... Belki büyük bir darbe almamıştır... Belki de Şîrali'den intikam almak için ağır yaralı numarası yapıyordur... Eğer öyleyse çeşitli vaatlerde bulunarak, bir şekilde gönlünü alıp şikâyetinden vazgeçirebilir, dolayısıyla da Şîrali'nin serbest bırakılmasını sağlayabiliriz...

Dayıcan Napolyon yine bağırdı:

-Ne demek istiyorsun? Yani ben bu durumda kalkıp kasap hakkındaki şikâyetini geri alsın diye hamurkârı ziyarete gideceğim, öyle mi?..

-Siz gidin demedim... Bizlerden biri... Yahut da meselâ Meşkasım'ı gönderelim ha?.. Ne dersiniz?..

Dustali Han söze karıştı:

-Çok doğru söylüyorsun. Çok da mantıklı. Bir hamurkârı ziyarete gitmek, bizim şanımıza yaraşmaz. Ama Meşkasım gönderilebilir.

Dayıcan Napolyon yine sinirlenerek bağırdı:

-Aslında Şîrali'nin serbest kalmasına ne gerek var ki? Kör müydü gözü, koyun buduyla vurmasaydı adamın başına!.. Bu adam bütün mahalleliyi rahatsız etti. Bu kez devlet onu cezalandırmak istiyor, size ne oluyor? Siz niye karışıyorsunuz ki?

-Bizim Şîrali ile bir işimiz yok... Allah belasını versin, yüzünü şeytan görsün, hapislerde çürüsün... Biz ailemizin şeref ve haysiyetini düşünüyoruz... Esedullah'ı düşünüyoruz... Esedullah Mirza, kasap Şîrali'nin evinde. Düşünebiliyor musunuz?.. Yarın mahallelinin yüzüne nasıl bakacağız?..

Dayıcan Napolyon kızgınlığını belli etmemeye çalışarak:

-Beyler!.. Esedullah milletin evine ilk defa mı gidiyor ki?.. Yoksa ilk defa mı Şîrali'nin evine gitti?.. Ne haliniz varsa görün... İşte Meşkasım... Hamurkârı, fırıncıyı, manifaturacıyı, bakkalı... Kimi istiyorsanız onu ziyarete gönderin...

O zamana kadar ağzındaki lolipopu emmekle meşgul olan Azizüssaltana'nın kızı Kamer sordu:

-Annecim, Esedullah Mirza'yı zindana mı attılar?

-Yok canımın içi, Esedullah'ı zindana atmadılar, şerefsizin biri zavallı çocuğu esir aldı.

-Aman Allah'ım!.. Zavallı Esedullah Mirza!.. Keşke erken bıraksalar onu. Beni gezmeye götürecekti...

-Ney?.. Gezmeye mi?.. Nereye götürecekmiş?..

Kamer hâlâ bir yandan lolipopunu yalarken:

-O ziyafet gecesinde bana: *"Eğer iyi bir kız olur ve kimseye söylemezsen seni San Francisco'ya götürürüm"* demişti... Sahi annecim San Francisco güzel mi?

Azizüssaltana Kamer'i susturmak ters ters bakarak onu susturmaya çalıştıysa da Kamer susacak gibi değildi.

-Evet, annecim güzel mi?

-Yok, çocukların işine yaramaz.

Daha sonra da hiç sinirlenmeden başını sallayarak alçak sesle:

-Allah senin iyiliğini versin Esedullah!.. Neler de söylüyorsun? dedi.

Dustali Han sinirden titreyen bir ses tonuyla:

-Görüyorsunuz değil mi?.. Hâlâ bu namus hırsızını korumaya devam edecek misiniz?

Azizüssaltana sert bir bakış attıktan sonra:

-Sen artık konuşma Dustali!.. Bu çocuk da kendine göre bir şaka yaptı herhalde!..

Albay Dayım aralarına girdi:

-Ağa izin verdiğine göre zaman kaybetmezsek iyi olur!.. Koş Meşkasım!.. Koş babacım çabuk şu hamurkâra git... Al sana para... Ne yaparsan yap onu şikâyetini geri almaya razı et...

Meşkasım başını kaldırmadan:

-Bu işte bazı pürüzler var!

-Ne pürüzü Meşkasım?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım!.. Bir saat gadar önce hamurkârı gördüm. Başı sarılı olarah evine götürdüler. Şu anda Doktor Nâsırulhukema'nın onun başucundadır herhal...

-Öyleyse durumu pek de kötü değil!..

-Fena sayılmaz. Ama başga bir şey daha var. Biz aşağı yuharı on, on iki gündür hamurkârla küsüz... Hatırlıyor musunuz, geçenlerde ekmeğin içinden çuval parçası çıhmıştı? O zaman hamurkârla atışmışdıh. Terazinin gramıyla şuramıza vurmuştu. Biz de sinirlenip elimizdeki fileyi gafasına geçirmiştik. Etraftan gelip araya girerek ayırdılar bizi... Ama biz o günden beri küstük, gonuşmuyoruz onunla!..

-Küsmek de neymiş? Koca koca adamlar çocuklar gibi küserler mi hiç!..

-Küsmenin büyüklük, küçüklükle bir alakası yoh... Şu anda Ağa enişteşiyle küs değil mi?..

-Saçmalama da yola koyul çabuk!..

-Valla Ağa, ne yalan söyleyim, şahdamarımı kesseler ben o adamın yüzüne tükürmem bile. Bir de gidip nazını çekeceğim öyle mi?

Albay Dayım, Dustali Han, Azizüssaltana, hatta Şemsali Mirza uzun süre Meşkasım'ın üstüne düşüp, yalvarıp yakardılarsa da Meşkasım gitmeyi kabul etmedi ve şöyle dedi:

-Biz Gıyasâbadlılar böyle namussuzluhlara girmeyiz. Bizim bir zamanlar bir hemşerimiz vardı... Tam Gıyasâbadlı da sayılmaz... Gum yahınlarında bir yerlerden...

Albay Dayım dayanamayıp bağırdı:

-Gitmiyorsan gitme, bize ne senin hemşerinden?.. Allah senin de hemşerinin de müstahakkını versin!.. Bizzat ben giderim!

Bu sırada Dayıcan Napolyon söze karıştı. Her şeyden önce kardeşini böyle utanç verici bir işe bulaşmaktan menetti. Ancak her ne pahasına olursa olsun, hamurkârın rızasını alarak Şîrali'nin serbest bırakılması konusunda herkesi kararlı görünce Meşkasım'a dönerek:

-Meşkasım, bu görevi yapmayı sana emrediyorum. Aynen savaş meydanlarında verdiğim emirleri yerine getirdiğin gibi, bugün de bu işi yapmanı sana emrediyorum!..

Meşkasım başını kaldırarak:

-Başüstüne Ağam!.. Şu Allah'ın işine bah!.. Zaman içinde olan bitene bah!.. O zaman İngilizlerle savaşmamız için emir veriyordun, şimdi ise hamurkârla görüşmemiz için!.. Bugün gibi hatırlıyoruz. Kazirun Cengi'nin o sıcah çatışma günlerinden birinde tüfeği elimize almışdıh...

-Yeteeer!.. Kes konuşmayı Kasım!.. Yürü... Komutanın sana emir veriyor... Emri derhal yerine getir...

Meşkasım döndüğünde, o zamana kadar sabırlarının son noktasına gelmiş oldukları için oradan oraya giden, evin içinde dört dönen herkes Meşkasım'ın etrafını sardı.

-Ne oldu Meşkasım?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne saklayım. Biliyorsuz ki biz onunla gonuşmuyoruh. Abisini kapının önüne çağırıp haber yolladıh... Birkaç defa gitti, geldi ve sonunda da heçbir şey olmadı...

-Nasıl bir şey olmadı?

-Valla diyor ki; Şîrali gelip, çarşıda bütün esnafın önünde, elini öpmezse razı olmazmış...

Dustali Han bitkinlikten bir koltuğa çökerek:

-Olmadı, olmuyor. Bu utanmaz, arlanmaz herif Şîrali'nin evinde kalacak!

Meşkasım devam etti:

-Bu arada ayakkabı tamircisi İsmail Usta'yı gördük. Şîrali'yi nezarette gördüğünü söylüyordu. Şîrali: "*Usta bi zahmet bizim eve get, garıma*

de ki beni merak etmesin. Biz gelene gadar da misafirimize can u gönülden hizmet etsin!" demiş.

Albay Dayım başını sallayarak:

-Maşallah!.. Maşallah!.. Çok da samimi olmuşlar. Baksana bir de ikramda bulunuyor... Şaşılacak şey!... Kendi tabiriyle: Moment!... Gerçekten moment ki moment!..

10

Kasap Şîrali ile hamurkâr arasındaki anlaşmazlığın nasıl bertaraf edileceği tartışılırken, herkesi şaşkınlıktan olduğu yere adeta çivileyen, hiç beklenmedik bir şey oldu. Herkes nefesini tuttu. Salonda bulunanlardan hiç kimse gözlerine inanamıyordu. Babam Dayıcan Napolyon'un salonun kapısında bitivermişti. O an Dayıcan'a baktım. Uzun boyu bana daha da uzamış gibi geldi. Şaşkınlıktan ağzı açık kalmış, halka halka olmuş gözlerle gelen adama bakıyordu. Babam ellerini Dayıcan'a doğru uzatıp, heyecanlı bir ses tonuyla:

-Elinizi öpmek ve sizden özür dilemek için geldim... Beni affet Ağa!

Dedikten sonra Dayıcan'a doğru yürüdü ve ona iki adım kala durdu. Dayıcan'da hiçbir hareket yoktu. Benimse neredeyse kalbim ye-

rinden çıkacaktı. Dayıcan'a: *"Babamın bu jestini karşılıksız bırakma dayı!"* diye haykırmak istiyordum. Sanırım orada bulunanların hepsi de aynı şeyi istiyordu. Bana çok uzun gelen birkaç saniye geçti. Birden Dayıcan da kucağını açtı. Birbirleriyle sıkı sıkıya kucaklaştılar.

O an herkesten sevinç çığlıkları yükseldi. Annem koşup ikisine birden sarılarak yüzlerini, gözlerini öpmeye başladı.

Ben hemen, hapsedildiği ve dışarı çıkmasının yasak olduğunu bildiğim odasına koşup haykırdım:

-Leylaaa, Leylaaa!.. Koş... Gel de bak!.. Babamla dayım barıştılar!..

Leyla ürkek adımlarla odasından çıktı, babamla dayımı yan yana görünce elimi tutup, kuvvetle sıktı. Kulağına eğilip yavaşça:

-Leyla, çok mutluyum, dedim.

-Ben de, dedi.

-Leyla, seni seviyorum, deyince yüzü kızardı ve zorla duyabildiğim bir sesle:

-Ben de seni seviyorum, dedi.

O an bütün vücudumun titrediğini hissettim. Tepeden tırnağa her yerimi yakıcı bir sıcaklık dalgası kaplamış, bütün benliğimi ateş basmıştı. Gayr-ı ihtiyari kollarımı açıp onu bağrıma basmak istedim ama hemen kendime gelip, onu salona götürdüm. Babam Dayıcan'ın elini ellerinin arasına almış özür diliyor ve yaptığı ve söylediği her şey için özür dilerken, Dayıcan da ağır ağır başını sallıyor ve: *"Önemli bir şey değildi, hepsini unuttum"* diyordu.

Babamın yanına yaklaştığımda Leyla'nın elini bırakmıştım. Yoksa herkes durumu anlayabilirdi.

Herkes bir koltuğa oturduktan sonra gözlerini halının nakışına dikmiş olan babam değişik bir tonla:

-Bugün bütün benliğimi değiştiren bir olayla karşılaştım. Çok tanınmış adamlardan biriyle karşılaştım. Sizden söz edildiği zaman, beni çok etkileyen şeyler söyledi. Bana: *"Ailenizde böyle bir müstesna adam olduğu için iftihar etmelisiniz"* dedi. Sizin de orada olmanızı ve sizden ne kadar büyük bir heyecanla söz ettiğini duymanızı isterdim. Diyordu ki: *" Birinci Dünya Savaşının ilk yıllarında İran'da yıllarca görev yapan Binbaşı Saxon'dan duydum. Eğer siz olmasaymışsınız bu memlekette*

hiçbir şey bugünkü gibi olmazmış. Eğer sizin mücadeleniz ve vatan sevginiz olmasaymış İngilizler çok işler yapabilirlermiş. O zaman İngilizler sizi ortadan kaldıracak kimseye bir milyon pound vermeye hazırlarmış."

O an Dayıcan'ın yüzünde güller açtı ve gururla tebessüm etmeye başladı. Gözünü babamın ağzından ayıramıyordu. Babam aynı tonda konuşmasını sürdürdü:

-Aynı zat sizin istibdat taraftarları ile olan mücadelenizden de söz etti. Diyordu ki: *"Eğer onun fedakârlıkları olmasaydı, belki hâlâ meşrutiyete kavuşamamıştık..."*

Dayıcan çocukça bir heyecanla sordu:

-Bu zat kimdi?

-Özür dilerim, adını söyleyemem... Çünkü Binbaşı Saxson'ın sözlerini bana iletmişti. Onun için tehlikeli olabilir. Siz de biliyorsunuz ki İngilizlerin acıması yoktur. Özellikle de şimdi, Hitler'in tepelerine bomba yağdırdığı bu büyük savaş günlerinde...

Dayıcan öylesine duygulanmıştı ki babamın boynuna sarılıp ağzından öpmesine ramak kalmıştı.

Bu sözleri büyük bir dikkatle dinleyen Meşkasım:

-*'Güneş balçıkla sıvanmaz.'* derler... Ağa'nın İngilizlerin başına ne belâlar getirdiğini biz çoh iyi biliriz... Şu anda bile bırahsalar İngilizlerin başına Hitler'in getirdiği belâların üç gatını getirir...

Babam konuşmasının sürdürdü:

-Ben gerçekten hem gurur duydum, hem de iftihar ettim... Sizi yanlış anladığım için utancımdan yerin dibine batıyorum. Gelişen olaylar bana yeni hayat dersleri verdi...

Salonda bulunanların belki de hepsi babamın yalan söylediğini tahmin ediyordu. Çünkü oradakilerin hemen hemen hepsi, Dayıcan'ın ülkenin güneyindeki eşkıya ile çatışmasının, yabancılarla savaşmasının, meşrutiyet yolunda verdiği mücadelenin, Dayıcan'ın hayal âleminde oluşturduğu olaylar olduğunu, ayrıca babamın bu hayalî maceralara herkesten daha az inandığını biliyordu. Ancak içi boş olan bu övgü dolu sözler, herkesi çok mutlu etmişti. Çünkü herkes babamın aralarındaki ihtilaf ve kavgayı sona erdirmek için bu sözleri uydurduğunu düşünüyordu. Ama benim haletiruhiyem giderek daha kötü oluyordu. Babamın ilk pohpohlayıcı sözlerini duydu-

ğumda, eczacı kalfasıyla yaptığı konuşmayı da hatırlayınca, her şey ayan beyan ortaya çıktı. Babama olan güvenim giderek azalıyordu.

-Tanrım keşke yanılsaydım! Babam keşke yapmakta olduğu kavgadan pişman olsaydı! Tanrım, bütün benliğimle babamın sözlerinin altında bir hilenin, bir tuzağın olmamasını diliyorum senden!

Aynı türden övgü dolu sözler, babamın ağzından sel gibi akıyordu:

-Bu zat diyordu ki: "*Eğer İngilizler bugün Hitler'in pençesine düşmemiş olsalardı Ağa'yı kendi haline bırakmaları mümkün değildi. Çünkü Ortadoğu'da hiç kimse onun kadar İngilizlere darbe vurmamıştır... Ben bizzat Binbaşı Saxson'ın ağzından duydum. İngilizler ne çektilerse iki kişinin elinden çektiler. Biri Birinci Dünya Savaşında Ağa, öbürü de bu savaşta Hitler!*"

Bir saat önce Dayıcan'ın evinin salonunda yapılan toplantıyı gören bir kişi, bir de şimdi olup bitenleri görse bu insanlardaki değişikliğe asla inanmazdı. Önce turşu satan yüzler, şimdi gülücükler dağıtıyordu. Herkes neşeli ve mutluydu. Aralarında sadece Dustali Han'ın yüzü gülmüyordu. Zaman zaman keşke Esedullah Mirza da burada olsaydı diyordu ama sanıyorum, hatta çok iyi biliyorum ki aslında Esedullah Mirza'nın Kasap Şîrali'nin evinde kalıyor olması yiyip bitiriyordu onu. Aslını ararsanız Dustali Han, Esedullah Mirza'yı zaten sevmezdi. Sebebi de çeşitli vesilelere düzenlenen toplantı ve verilen ziyafetlerde Esedullah Mirza, Dustali Han'a çok takılıyor, onun olmadığı yerlerde de ondan '*Eşek Dustali*' şeklinde söz ediyordu. Öte yandan, çapkın bir adam olan Dustali Han ise Esedullah Mirza'yı görmeye pek tahammül edemezdi. Çünkü ailedeki bütün kadınlarla tanıdıklar, Esedullah Mirza ile sohbet etmeyi daha çok seviyorlardı. Zavallı Dustali Han güzel bir hikâye veya fıkra bile anlatsa kadınlar tarafından kınanıp, ayıplanıyor ve:

-Dustali, lütfen Esedullah'a öykünme!.. diyorlardı. Veya:

-Laf da Esedullah'ın ağzına yakışıyor! Ya da:

-Çapkınlık desen, o da Esedullah'a yaraşıyor. İnsan çapkınlık yaparken, göz banyosu yaparken bile zarif olmalı!

Dustali Han zaman zaman onun takılmalarına dayanamayıp, basıyordu küfrü Esedullah'a. Dustali Han'ın Esedullah Mirza'dan nefret etmesinin bir başka sebebi de Dustali Han hangi kadınla düşüp kalksa, o kadında Esedullah'tan bir iz bulmasıydı. Özellikle de henüz muradını alamadığı Şîrali'nin karısıyla olan ilişkisi yüzünden.

Babamın Dayıcan'ın kahramanlıklarını öve öve bitiremediği konuşması sırasında yerinde duramayan ve artık dayanamayan Dustali Han söze karıştı:

-Yahu biraz da şu Esedullah Mirza hakkında bir şeyler düşünelim! Bu ne idüğü belirsiz kasabın evinde daha ne kadar kalacak?..

Dayıcan Napolyon sert bir sesle sözünü kesti:

-Dustali saygısızlık etme! Konuşuyor adam, görmüyor musun?.. Evet sizi dinliyoruz.

Babam konuşmasına devam etti:

-Eveeet. Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında Binbaşı Saxon'ı buraya göndermişlerdi...

Anlatılanları büyük bir dikkatle dinleyen Meşkasım Dayıcan'a sordu:

-Ağam, bu adam sizin gılıçla saldırdığınız o uzun boylu adam değil mi?.. Hani sol gözü şaşı olan?

Dayıcan Meşkasım'a eliyle susmasını işaret ederek ona:

-Sabret bakalım!.. dedikten sonra:

-Bu sözünü ettiğin zat bu yakınlarda Binbaşı Saxon'ı görmüş mü? diye sordu.

-Evet, evet. Bir iki ay kadar önce İstanbul'da görmüş... Orasını tam anlayamadım, galiba Kahire'den geliyormuş ve başka bir yere gidecekmiş... Şu problemler çözüldükten sonra inşallah bu zatı bir gün eve davet ederim, O zaman Binbaşı Saxon'ın sizin hakkınızda söylediği şeyleri kendi ağzından dinlersiniz... Ancak çok özür dilerim ama kötü sözler de söyledi... Hatta başka bazı siyasi görüşlerle de ilişkisi varmış dedi...

Bulutların üstünde uçan Dayıcan tebessüm ederek:

-Çok doğal değil mi? Başka bir şey söyleseydi şaşardım... Ben bu Binbaşı Saxon'ı tam olarak hatırlamıyorum. İngilizler zaten adamlarını ön saflara sürmezler ki!

Meşkasım lafa karıştı:

-Nasıl hatırlamıyorsunuz Ağam!.. Şu iki, üç yıl gadar önce Çerağ-ı Berg caddesinde gördüğümüz o uzun boylu adam değil mi? Bu yabancı niye size böyle ters ter bahıyor demiştim, hatırlamadınız mı? Biz o zaman söylemişdik. Sanıyorum...

Dayıcan dayanamayıp Meşkasım'ın sözünü kesti:

-Hayır Meşkasım, saçmalayıp durma!.. Belki de onların piyonlarından biridir... Her neyse, senin dediğin o yabancıyı da gözümün önüne getiremiyorum.

-Siz hatırlamıyor olabilirsiniz. Ama bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Sanki şu an garşımızda dikiliyor gibi... Gözleri gan çanağı gibiydi... Size öyle bir bahış bahtı ki, ödümüz patladı ve o an: "*Yâ Murtezâ Alî! Ağa'yı bu İngiliz'in şerrinden goru!*" diye dua etmişdik.

Dayıcan Meşkasım'ın sözlerini pek önemsemedi. Gözlerini sabit bir noktaya dikmiş, gülümsüyordu.

-Evet biz insanlık görevimizi ve vatanperverliğimizi yerine getirdik. Tabiatıyla sonuçlarını da biliyorduk... Biz İngilizlerle savaşmanın ne demek olduğunu bilmiyor muyduk sanıyorsunuz?.. Bunların bizim ilerlememizi engelleyeceklerini bilmediğimizi mi sanıyorsunuz?.. Onların düşmanlık yapacaklarını ve intikam almaya çalışacaklarını bilmediğimizi mi sanıyordunuz? Evet, biz bunların hepsini biliyorduk. Biz bütün bunları bile bile her türlü zorluk ve zilleti göze alarak savaşa giriştik... Bizi yok etmek için ne kadar çabaladılar... Ne çok adam gönderdiler... Geçelim bunları... Hatırladığım kadarıyla son defasında ben Meşhed'de görevli olduğum dönemde... Bir akşamüstü güneş batmak üzereyken eve gidiyordum. Muhtemelen bu Meşkasım da arkamızdan geliyordu...

-Tabii ki biz de vardıh.

-Evet, öylece giderken bir de baktım bir Hintli gölge gibi beni izliyor. Önemsemedim tabii ki. Daha sonra gece vakti kapı çalındı. Emireri kapıya bakmaya gitti. Sanırım bizim Meşkasım'dı...

-Evet Ağam bizdik.

Kapıya gidip geldi ve: "*Meşhed'e ziyarete gelen bir Hintli, bir sorunla karşılaştığı için sizinle görüşmek istiyormuş*" dedi. O anda İngilizlerin bir

piyonu olduğun anladım... Leyla'ın ölüsünü öpeyim ki kapıya kadar bile gitmeden bağırarak dedim ki: "*O adama söyleyin, benim ancak ölümü görür!..*" Onunla bir kelime bile konuşmadım.

Meşkasım müdahale etti:

-Çoh iyi hatırlıyoruz... Ağa öyle der demez gapıyı adamın üstüne öyle bir gapattık ki neredeyse başındaki sarıh yere düşüyordu.

Coşup, heyecana kapılan Dayıcan devam etti:

-İşte böyle hakaret ederek geri çevirdim ve: "*Git efendilerine söyle, falan kimse satılık değil!..*" diye bağırdım.

Meşkasım başını sallayarak:

-Hintli herif bize şöyle bir bahıp uzahlaştı. Ama bahışı bizi ürperttiği için, işte o zaman: "*Yâ Murtezâ Alî! Ağa'yı size emanet ediyorum, bunlardan goru onu*" dedim.

Babam söze karıştı:

-Bütün bunların karşılığında siz başınız dik yürüyorsunuz. Aileniz de sizinle iftihar ediyor. dedi.

Yerinde duramayan Dustali Han:

-Ancak kazandığı bu iftihar ve şerefe toz konmasına izin vermemek gerek. Şu anda bu ailenin bir ferdi, onu bunu bıçaklayan bir kasabın evinde kalıyor ve hiç kimse de...

Şemsali Mirza sert bir tavırla:

-Dustali Han Bey, kardeşim hakkında bu kadar kinayeli ve iğneleyici laflar etmeyin. O biçare senin zehir saçan dilin ve haşin davranışlarından kaçarak kasaba sığındı. Ama eğer sizin kalbiniz kasabın karısı için çarpıyorsa, o zaman işin rengi değişir!

Azizüssaltana birden top gibi sıçradı:

-O çarpan kalbinin Allah belasını versin!.. Eğer bir daha benim amcamın oğlunun arkasından saçma sapan şeyler söyleyecek olursa, vurduğum gibi takma dişlerinin hepsini ağzına dökerim onun... dedikten sonra tekrar yerine oturarak konuşmasını sürdürdü:

-Ben Esedullah'la konuştum. Çocuk Şîrali'nin çoluk çocuğunu yalnız ve kimsesiz bırakmamaya çalışıyor.

Dustali Han bağırdı:

-Hanımcım Şîrali'nin çocuğu yok!

-Karısı da çocuk sayılır... Esedullah çok hassas bir insan...

Dustali Han iyice sinirlenmişti, dişlerinin arasından:

-Hassas olsa kaç para eder?

Dedikten sonra, sinirli bir şekilde, hızlı adımlarla salondan dışarı çıktı. Azizüssaltana onu kinle dolu bakışlarla uğurlayıp şöyle dedi:

-Ben şimdi öyle bir iş yapacağım ki, Esedullah gönül rahatlığıyla dışarı çıkacak... Şîrali'nin kaynanasının evi bu yakınlarda. O ayı Şîrali zindandan çıkıncaya kadar Tâhire yalnız kalmasın diye, gidip kızının yanına göndereceğim onu.

Albay Dayımın yüzü güldü. O da Esedullah Mirza'nın Şîrali'nin evinde kalmasından hoşnut değildi ama bir türlü dile getiremiyordu. Heyecanla:

-Çok güzel bir fikir... Esedullah'ın böyle mutlu ve sevinçli bir günde yanımızda olmaması çok yazık... dedikten sonra herkese hitaben, yüksek sesle:

-Bendeniz, hepinizi bu akşam yemeğine bizim eve davet ediyorum. Bu yanlış anlamanın bertaraf edilmesinin ve yapılan barışın şerefine size o yirmi yıllık şaraptan ikram edeceğim...

-Hayır, böyle bir zahmete girmenize gerek yok albayım!.. İnşallah başka bir gece...

-Zahmet olur mu hiç?.. Zahmet ne demek? Her şey hazır. Hanım çok güzel bir sebzeli pilav yaptı. Sizlerin evinde de herhalde bir akşam yemeği pişirildi. Onları da getirirsiniz, hep birlikte yeriz...

Albay Dayımın bu önerisi herkes tarafından iyi karşılandı.

Babamla Dayıcan'ın konuşmaları devam etti ve birkaç dakika sonra da çoktan beri duyulmayan tavla pullarının sesleri yeniden duyulmaya başladı.

Ben bir yandan babamın iyi niyetinden şüphe edip meraklanırken, öte yandan Leyla ile birlikte babamla Dayıcan'ın tavla oyununu seyredebildiğim için mutluluktan kabıma sığmıyordum. Leyla'nın göz ucuyla bakışlarından aldığım zevk, bütün benliğimi sarıyordu. Babam yine o neşeli haliyle atıp tutmaya devam ediyordu.

-Sizin İngilizlerle mücadele ettiğiniz çok doğru ama şunu lütfen kabul edin ki tavla oynamasını bilmiyorsunuz... Yerinizde olsaydım tavla oynamayı terk ederdim... Leylacığım, babana birkaç tane ceviz getir de oynasın... Bir düşeş oyunu alır!...

Dayıcan da babama cevap vermekten geri kalmadı:

-At zarları beyim at, sen savaştan ne anlarsın, sen çiftçisin, senin işin kazma kürekle!..

Leyla'yı annesi çağırıp ona bir iş verdi. Ben de bahçeye bir baktım. Düşmanların barışmasının havası bahçeye de sinmişti. Ağaçlar ve çiçekler her zamankinden daha canlı göründü gözüme. Ancak ağaçların arasında Dustali Han'ın Meşkasım'ı bir kenara çekip sıkıştırdığını ve onunla konuştuğunu gördüm. Israrla ondan bir şeyler istediği, Meşkasım'ın hareketlerinden de onun istediğini yapmaya pek gönlü olmadığı anlaşılıyordu. Sonunda ya mantığı ya da Meşkasım'a vadettiği şeyler Meşkasım'ı razı etmiş olmalı ki, çiçekleri sulamak için paçalarını kıvırmış olan Meşkasım, paçalarına düzelterek dışarı çıktı. Onun Şîrali serbest kalsın diye, Meşkasım'ı hamurkârın şikâyetini geri almaya ikna etmek için görevlendirdiğini tahmin ettim. Sonradan tahminimde yanılmadığımı anladım. Çünkü eğer Şîrali o gece eve dönmez ve Esedullah Mirza geceyi Tâhire ile baş başa geçirecek olursa, Dustali Han üzüntüden kesinlikle kalp sektesi geçirirdi. Hal ve hareketlerinden şehzadeyi kasabın evinden, ne pahasına olursu olsun, dışarı çıkartmaya kararlı olduğu anlaşılıyordu.

Guruba yakın Meşkasım geri gelip, Dustali Han'ı bir kenara çekti. Görevini nasıl yaptığını ve sonucunu öğrenmeye can atıyordum. Yavaşça yanlarına sokuldum. Ağaçların sık olduğu bir yerde kulak hırsızlığı yapmaya başladım.

-Beyim sen beni ne büyük namussuzluhlar yapmaya zorluyorsun... Hamurkârla küs olmamıza rağmen onunla görüşmeye gittik. Parayı aldıhtan sonra bile bir saat naz yapıp havalara girdikten sonra şikâyetini geri almaya razı oldu. Şikâyetini geri alması için birlikte garagola gittik...

Dustali Han'ın sabrı taşmıştı:

-Ne oldu?.. Şîrali'yi bıraktılar mı?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, hamurkâr dilekçesini yazıp verdi ama garagol müdürü yohtu. Müdür olmadan Şîrali'yi serbest bırahamayacahlarını söylediler.

-Ne zaman gelecekmiş müdür?

-Valla getmiş... Herhalde yarın gelir... Ama ahşam tekrar uğrayabilir, dediler!

Dustali Han sinirden titreyen bir sesle:

-Yarın bıraksınlar diye mi o kadar para verdik yani? Desene bu aşağılık ırz düşmanı bu gece de...

-Daha iyi ya beyim!.. Biraz burnu sürtülsün ki, ona buna satır çekmesin!..

Dustali çıldırmış gibi bağırdı:

-Onu demiyorum sersem, aklın nerede senin?

Dedikten sonra Meşkasım'ın kolundan tutup bahçeden dışarıya çıkardı.

Yarım saat kadar geçip onlardan bir haber çıkmayınca ben de sokağa çıktım. Sokak karanlık ve çok tenha idi. Yürüye yürüye Şîrali'nin evine doğru gittim. Kasabın evinin yakınlarında, Dustali Han'ın karaltısını gördüm. Karanlıkta ağaçların arkasına gizlenmişti. Bir süre onu izledim. Baktım ki hiçbir hareket yok bahçeye döndüm.

Albay Dayımın evindeki ziyafet sofrası hazırdı. Hemen hemen bütün yakın akrabalar gelmişti. Dayıcan Napolyonla babam, gelinle damat gibi, meclisin başköşesinde yan yana oturmuşlar, hoşbeş ediyorlardı. Albay Dayımın pikabından müzik sesleri yükseliyordu. Bazıları müziğin ahengine uyup el çırparken, Dayım herkesin yıllanmış şarabından içmesi için ısrar ediyordu. Herkesin yanağı al al olmuştu. Dayımın herkese, hatta hanımlara bile yıllanmış şarabından içirdiği belliydi. Azizüssaltana çok neşeli görünüyordu ama Dustali Han ortalarda gözükmediği için de zaman zaman onu merak ettiğini söylüyordu. Esedullah Mirzanın yokluğu neredeyse hepten unutulmuştu. Çünkü kardeşi Şemsali Mirza bile ondan söz etmiyordu. Yeniden atanmak için emre âmâde bekleyen sorgu hâkimi Şemsali Mirza'nın asık suratı bile artık gülüyordu ve Azizüssaltana'nın geri zekâlı, tombalak kızı Kamer'e oynaması için ısrar ediyordu.

Uzun bir zamandan sonra mutluluk deryasına dalmıştım; çünkü Albay Dayımın oğlu Pûrî'nin bakışları altında Leyla ile fısır fısır ko-

nuşuyorduk. Yüksek sesle gülüyorduk. Albay Dayım, kebap yapmak için mangalı yakmalarını buyurdu. O sırada Dr. Nâsırulhukemâ da: *"Allah sağlık, selâmet versin!"* diyerek geldi. Albay Dayım, herhangi bir şey söylemesine fırsat vermeden şarap kadehini doktorun ağzına dayadı. Dr. bir yere oturup etrafına baktıktan sonra:

-Allah hepinize sağlık, selamet versin!.. Şehzade Esedullah Mirza nerede?

Herkesten önce Azizüssaltana gülerek cevap verdi:

-O yaramaz çocuk her zamanki gibi dul karıları tımar etmekle meşgul.

Albay Dayım zorla gülümseyerek:

-Hanımefendi, Şîrali'nin kayınvalidesine haber verelim. Kızının yanına gelsin de Esedullah özgür kalsın denilmemiş miydi?

-Allah canını almasın onun, kalkıp Kum'a ziyarete gitmiş!..

Ben Kum sözünü duyunca etrafıma bakındım. Meşkasım da ortalıkta gözükmüyordu. Bu şaşırtıcıydı. Çünkü Meşkasım'ın salonda veya salon civarda olmadığı, misafirleri karşılamadığı ve misafirlerin konuşmaları sırasında kendi görüş bildirmediği hiçbir davet veya ziyafet yoktu.

Yemek henüz hazır olmamıştı. Bu arada avludaki iki, üç hanımın mutluluk çığlıkları yükseldi:

-Gözlerime inanamıyorum!.. Esedullah Mirza geldi!..

Arkasından şaşkınlık içindeki Esedullah Mirza salona girdi ve bağırdı:

-Abi hayırdır!.. Ne oldu?..

Dedi ama Şemsali Mirza'nın neşeli ve mutlu halini görünce donup kaldı. Esedullah Mirza'nın gelişinden dolayı atılan mutluluk çığlıkları ve hal hatır sormalar bittikten sonra Esedullah Mirza sordu:

-Ne oldu?.. Niye sizin için rahatsızlandı dediler?

Şemsali Mirza alışık olmadığımız bir tarzda yüksek sesle gülerek:

-Ben hiçbir zaman şimdiki kadar sağlıklı ve mutlu olmamıştım.

Esedullah Mirza bir an kaşlarını çatsa da, çok çabuk kendisini topladı ve tekrar o neşeli haline büründü:

-Moment, anlaşılan şu namussuz Meşkasım beni buraya getirmek için böyle söyledi ha?

Dedikten sonra da şarkı söylemeye başladı:

"Bak geldik, geldik işte, sazla, sözle geldik işte..."

Azizüssaltana Esedullah Mirza'nın yanağını sıkarak.

-Sen çok yaşa Esedullah!.. Ne kadar şekersin... Nasıl oldu da ayrılıp gelebildin?

-Moment, moment... Uğrayıp bir selam vermek için geldim. Döneceğim.

Azizüssaltana kaşlarını çattı:

-Yeniden o kasabın evine mi döneceksin?

Esedullah Mirza masum bir tavır takınarak:

-Düşünsenize Aziz Hanım... Bu zavallı, hamisiz, bu zavallı kadının kocasını zindana attılar. Yapayalnız kaldı. Ne arka çıkanı var ne arkadaşı!.. Ben onu yalnız bırakmaya kalksam bile, sizin razı olmamanız gerekir...

Esedullah Mirza gürültü, patırtı ve oturup kalkmalar arasında babamla Dayıcan'ın yan yana oturduklarını görmemişti. Onları öyle görünce donakaldı ve gözlerine onlara dikerek:

-Maşallah, maşallah!.. Tebrik ederim. Allah nazardan saklasın!..

Dedikten sonra da parmaklarını şakırdatarak şarkı söylemeye başladı:

"Dostlar hayırlı olsun, inşallah mübarek olsun...
Gelinimiz çok çok güzel, inşallah mübarek olsun...
Büyükler bayram yaptı, inşallah mübarek olsun..."

Bütün misafirler ona katılıp şarkı söylemeye başladı. Esedullah Mirza şarap kadehini kafaya dikip, parmak şaklatarak devam etti:

"Bu hayattan o hayata, doyulmaz tatlı hayata,
Gidelim San Francisco'ya koşalım tatlı hayata."

Büyük bir arzuyla gözlerini Esedullah Mirza'ya diken Azizüssaltana cilveli cilveli gülerek:

-Bayılıyorum şu adamın bu hallerine!.. Dedi.

Toplantıda coşku ve mutluluğun doruklarına ulaşılmıştı. Herkes salonun ortasında Esedullah Mirza'nın etrafını sarmış, kıvıra, kırıta dans ediyordu.

Tam bu sırada beklenmedik bir şey oldu. Nefes nefese evin ayvanına gelen Meşkasım'ın çığlığı duyuldu:

-Yetişiiin!.. Öldürdü adamı!.. Gafasına kestiii!.. Yâ Murtaza Alî!..

Herkes olduğu yerde buz kesip kaldı. Nefesler tutuldu.

Suratı kireç gibi olan Meşkasım nefes nefese bağırıyordu:

-Koşuuun... İmdadına yetişin!.. Şîrali Dustali Han'ı öldürdü!..

-Ney?.. Neden?.. Nasıl oldu bu, çabuk anlat!

Meşkasım kesik kesik konuşarak olayı anlattı:

-Zannediyorum ki Dustali Han Şîrali'nin evine gitmiş... Affedersiniz, Şîrali'nin garısını öpmeye galhmış... Tam o sırada Şîrali eve gelmiş ve de Dustali Han'ı bir güzel benzetmiş...

-Şîrali zindanda değil miydi?

-Salmışlar... Hamurkâr şikâyetini geri alınca salmışlar...

-Peki, Dustali nerede şimdi?

-Oradan gaçıp, gendini bahçeye dar attı. Ben de gapıyı kilitledim... Ama Şîrali elinde satır, gapının önünde... Gapıyı menteşesinden sökmeye çalışıyor... Duymuyor musunuz yohsa?..

Bir süre kulak verdik. Dış kapıya öyle kuvvetli darbeler indiriyordu ki sesi buralara kadar geliyordu.

Önce erkekler, arkasından da kadınlar bahçeye doğru koştular. Meşkasım bağırdı:

-Goşun, zavallı Dustali Han bayıldı galiba!..

Tekmeler, yumruklarla sarsılan kapının arkasına geldiğimizde, üstü başı barça parça olmuş, burnundan kan gelen Dustali Han'ı duvarın dibine düşmüş halde bulduk. Kalabalığı görünce inleyerek, zayıf bir sesle:

-Karakola telefon edin... Polis çağırın... O herif neredeyse öldürüyordu beni... Şimdi de satırla peşime düştü... Yardım edin... Polis çağırın...

Dayıcan omuzlarından tutup sarsarak:

-Ne oldu? Nasıl oldu Dustali?.. Niye gittin Şîrali'nin evine?...

-Şimdi bu soruların zamanı değil... Karakola telefon edin... Şimdi kapıyı kıracak ve beni öldürecek bu ayı... Telefon edin, polis gelsin...

-Neler saçmalıyorsun?.. Polis gelince, el alemin evine gidip karısına musallat oluyor mu diyelim?..

Kapı hâlâ tekmelenmeye ve yumruklanmaya devam ediyor ve Şîrali'nin o kalın sesi duyuluyordu.

-Açın gapıyı, yohsa sökecem yerinden ha!..

Her kafadan bir ses gelirken Esedullah Mirza

-Allah, Allah!.. Ne adamlar var şu dünyada!.. Senin karın yok mu ki gidip başkalarının karısına musallat oluyorsun be adam?

Hırsından deliren Dustali han ters ters bakarak:

-Sen zır zır edip durma orada!

-Moment, moment!.. Öyleyse müsaade ederseniz kapıyı açıp bakayım, bu Şîrali bey kimi arıyormuş? der demez Dustali Han feryadı bastı:

-Ocağınıza düştüm... Kapıya açmasına izin vermeyin... Bu ayı beni öldürür yoksa...

Tam o sırada ayağındaki ayakkabıyı çıkarmış olan Azizüssaltana ayakkabısıyla Dustali Han'ın kafasına öyle bir vuruş vurdu ki, zavallı adamın boğazından bir *'hık'* sesi çıktı.

-Allah senin o kalıbının da kıyafetinin de belasını versin!.. Şimdi de utanmadan, sıkılmadan alenen mi hovardalık yapmaya başladın?..

Esedullah Mirza ikinci darbeyi indirmek üzere kalkan elini tutarak:

-Hanımcım bir halttır yemiş, siz hoşgörün... O eşeğin tekidir... Geri zekâlıdır... Şuursuzdur... Eblehtir... Siz büyüklüğünüzü gösterip affedin!...

Azizüssaltana elini indirip:

-Ben ne diye kendimi zahmete sokuyorum ki?.. Bırakın kapının önündeki satırlı icabına baksın... İntikamını alsın... der demez de fırlayıp, kimsenin karışmasına fırsat vermeden, kapının sürgüsünü açtı.

Kasap Şîrali dev gibi cüssesiyle içeri daldı. Ardından da bir eliyle başından düşmesin diye çadırını tutarken, öbür eliyle de Şîrali'nin koca bir sütunu andıran koluna yapışan narin vücutlu karısı Tâhire'yi içeri çekti. Yüz yirmi kiloluk cüssesi bir adama çarpsa ya da üstüne düşse, o anda adamı bir et ve kemik yığınına çevirirdi. Ama öyle bir şey olmadı ve büyük bir şans eseri bir ceviz ağacına tosladı. Bu darbe yüzünden ağaçtan cevizler döküldü. Bir aslanın kükremesinden pek de farklı olmayan narası her tarafta çınladı:

-Nerde o namert?

Dayıcan, Şemsali Mirza ve babam olanca güçleriyle bağırdılar:

-Şîrali, Şîraliii!..

Tâhirenin de sesi yükseldi:

-Şîralı bırakmazsan ölümü öp!..

Bir kenarda durup Tâhire'nin narin endamını süzen Esedullah Mirza yavaşça:

-Maşallah, maşallah!.. Allah nazardan saklasın!.. Kurban olurum ben bu güzelliğe!..

Bir süre ortalık karıştı, her kafadan bir ses gelmeye başladı. Bu arada Şîrali bir hamlede Dayıcan'ın arkasına saklanmış olan Dustali Han'ı bir süt çocuğu gibi kucaklayıp gitmeye koyuldu. Tâhire'nin feryat halindeki ricası, Dayıcan ve bir sürü insanın kınaması Şîrali'yi etkilemedi ve kollarının arasında çırpınan Dustali Hanla birlikte bahçe kapısına doğru yürümeye başladı. Azizüssaltana birden karşısına dikilerek:

-Bırak onu yere!.. diye bağırdı.

-Hanım, kenara çekil, yohsa...

-Ölünün körü!.. Şimdi de beni mi tehdit ediyorsun?.. Onu yere bırak yoksa ağzının üstüne öyle bir vuruş vururum ki,otuz iki dişin ağzına dökülür!.. der demez de tekme tokat Şîrali'ye girişti. Attığı tekme ve tokatlar Şîrali'yi etkilemediği gibi, bu tekme ve tokatların çoğu da korkudan dişleri kilitlenen Dustali Han'ın başına gözüne geliyordu. Azizüssaltana tekrar bağırdı:

-Esedullah, Allah aşkına sen bir şey söyle!..

Bir türlü Tâhire'den gözlerini alamayan Esedullah Mirza:

-Şîrali Han, senden rica ediyorum bağışla onu... Hıyarın teki o!.. Geri zekâlı, şuursuz eşeğin tekidir o!..

Şîrali Dustali Han'ı bırakmadın:

-Esedullah Han Ağam, canımı iste emme bunu isteme benden... Benim bu namussuzla işim bitmedi daha...

-Şîrali, ben bu adamı senden daha iyi tanıyorum. Onun kötü bir niyeti yoktu... Ama ne yapalım ki bu adam hayvanın teki... Şuursuz... Eşşeğin teki!.. Eşekliğinden bir halt etmiş!.. dedikten sonra Dustali Han'a hitaben:

-Sen de söyle Dustali!.. Ben eşeğim de, ben şuursuz herifin tekiyim de babacım!..

Dustali Han dişlerinin arasından zorla çıkan iniltili bir sesle:

-Ben eşeğim... Şuursuzum...

-Bu densizliği eşekliğimden yaptım de!..

-Eşekliğim... Eşekliğim yüzünden... Eşeklik yaptım...

Esedullah Mirza Şîrali'nin kolundan tutarak:

-Gördün mü Şîrali!.. Şimdi senden onu bağışlamanı rica ediyorum... Üşümüş serçe gibi tir tir titreyen zavallı Tâhire Hanım'ın hatırı için bırak onu...

Şîrali biraz yumuşamıştı.

-Bi düşünsene arhadaş!.. Tâhire sizin bacız sayılır... Biz bu namussuzu bağışlasah da siz bağışlamayın ağam!..

-Tabii ki ben bağışlamayacağım... Hele sen onu bırak bu akşam, ben onu yola getiririm... O şuursuz kafası kopar inşallah!..

Esedullah Mirza bunları söyledi ve Şîrali'nin kucağında olan Dustali'yi bir tokat attı. Şîrali ellerini biraz indirerek Dustali'yi yere öyle bir çakış çaktı ki Dustali'nin boğazından yine 'hık' diye bir ses çıktı.

-Siz ağalar ağasısız. Ondan ötürü gül hatırız için bırahdım... Sizin gibi biri çıhıp, o aşağılıh hamurkâra para veriyor ki şikâyetini geri alsın ve biz zindana düşmeyek, biri de bu ırz, namus düşmanı gibi biz evde olmadığımız için karımıza musallat oluyor...

-Estağfurullah... Şîrali Han, o nasıl söz... Siz benim kardeşim sayılırsınız... Hanımınız da benim bacım, gözümün nuru... Sen hiç merak etme. Ben onunu dersini veririm..,

-Sizin ağalığız var olsun...

Herkes rahat bir nefes almıştı. Esedullah göz ucuyla bir yandan Tâhire'yi süzerken konuştu:

-Şîrali Han, eğer beni gerçekten memnun etmek istiyorsan, akşama, Albayımın evinde verilecek yemeğe buyurun... Bu akşam bir kutlama yemeğimiz var.

Şîrali başını öne eğerek:

-Sağ olasız ağam... Biz sizin aşızı ekmegizi çoh yedik... Rahatsızlıh vermeyek...

Dayıcan Napolyon Esedullah Mirza'ya ters ters baktıktan sonra kulağına yavaşça:

-Esedullah sen neler saçmalıyorsun? Bu kasap parçasının kardeşimin evinde ne işi var?..

Esedullah Mirza da alçak sesle cevap verdi:

-İzin verirseniz sebebini sonra anlatırım size.

Dayıcan yavaşça ama çok kızgın bir ses tonuyla:

-Sebebini istersen sittin sene söyleme... Bir kasap nasıl akşam yemeğinde bizimle beraber aynı sofraya oturur?..

Esedullah Mirza başını sallayarak:

-Tamam, tamam... Pakâlâ, öyleyse bırakalım Şîrali Han Dustali'yi alıp gitsin...

Dayıcan eliyle Esedullah Mirza'nın ağzını kapatarak yavaşça:

-Tamam, tamam, gelsin... dedi.

Esedullah Mirza konuşmasını sürdürdü:

-Şîrali Han Efendi, gelmezsen çok incinir, gücenirim vallahi... Tâhire Hanım da bizim bacımız sayılır... Dustali'yi de evine gönderirim, bir sorun olmaz...

Birkaç dakika sonra Albay Dayımın ziyafet sofrası tekrar şenlenmişti. Bu arada, Esedullah Mirza dayımın yıllanmış şarabından iki, üç kadehi, salonun alt taraflarında dizlerinin üstüne oturmuş olan Şîrali'ye içirdi.

Bir kasabın aile yemeğine katılmasından çok rahatsız olan Dayıcan Napolyon, Esedullah Mirza'nın ısrarıyla bir kadeh daha şarap içince rahatlayıp, neşesi yerine geldi. Kaşlarını çatmaktan vazgeçerek, o azametli ve ceberut halini bir kenara bıraktı.

Azizüssaltana'nın rızasıyla Dustali Han'ın da salona gelmesine izin verildi. Zavallı geldi ama suratını asıp, salonun bir köşesinde oturdu.

Esedullah Mirza hiç durmadan Şîrali'ye şarap ikram ediyordu. Şîrali'nin şimşek çakmasını andıran kahkahaları duyulmaya başladığında Esedullah Mirza, şarabın etkisini gösterdiğini anlayınca, Tâhire'nin oynamasını teklif etti. Herkesin şaşkın bakışları arasında Şîrali bu teklifi olumlu karşıladı ve Tâhire kalkıp oylamaya başladı.

Gramofonda oynak bir plak çalmaya başlayınca, Tâhire'nin güzel ve zarif endamı da harekete geçti. Esedullah Mirza bir yandan el çırparken, öte yandan hiç durmadan iç geçirip:

-Hay maşallah!.. Hay maşallah!.. Allah nazarlardan saklasın... diyordu.

Fazlaca şarabın etkisinde kalmayanlar, onun bu sözünden ne demek istediğini ve cümlenin sonunun nasıl geleceğini anlamışlardı. Hatta ailenin kadınları da Esedullah Mirza'nın o neşeli halinin etkisinde kalarak coşmuşlardı. Bakışlarında, belki de ilk defa, Tâhire'ye duydukları kıskançlık ve nefret vardı.

Yemeğin sonunda çok neşeli ve mutlu görünen babam tekrar Dayıcan Napolyon'un yanına oturdu ve biraz sonra da, o gece Albay Dayımın verdiği ziyafette çıkan o meşkûk ses nedeniyle yarım kalan, Kazirun Cengi'nin geri kalan kısmını anlatmasını teklif etti. Dayıcan başlangıçta: "*Önemli bir şey değildi.*" diye tevazu gösterdikten sonra babamın ısrarları karşısında anlatmayı kabul etti. Meşkasım Kazirun Cengi sözünü duyar duymaz onların yanına geldi.

Dayıcan abasını düzelttikten sonra:

-Eveeet... Savaşlar da o zamanki savaşlardı... Yeni icat edilen makineli tüfekler, tanklar, tayyareler, insan cesaret ve becerisini ikinci plana itti. O zamanlar bizler vardık, bir de Hasan Musa tüfekleri[1] Adamlarımızın hiçbirinin yeterli teçhizatı yoktu. Karınları açtı, maaşları da, kumanyaları da zamanında gelmiyordu... Bizim başarımızın sırrı sadece ve sadece iman ve itikadımızdı. Buna mukabil düşman tam teçhizatlıydı. Eşkıya Hodâdâd Han yalnız değildi. Çünkü bütün imparatorluk onun arkasındaydı... Sahip olduğumuz iki üç tane iyi tüfeği de onlardan ganimet olarak almıştık... Benim elimde iyi bir tüfek vardı. Bir iki tane de adamlarıma vermiştim...

Meşkasım söze karıştı:

-Bir tanesini de bendenize lütfetmiştiniz...

-Evet, bir tanesini de Meşkasım'a vermiştim... Onu da Meşkasım çok iyi bir nişancı olduğu için değil, benim emir erim olduğu ve beni korumakla görevli olduğu için vermiştim... İnanır mısınız o günlerde İngilizler kaç defa canıma kast etmeye kalkıştılar... Özellikle de Hodâdâd Han tarafından öldürüldükten sonra...

Meşkasım:

1.Hasan Musa tüfeği: O dönemlerde İran'da Hasan Musa adında bir usta tarafından üretilen ağızdan dolma tüfek.

-Elleriniz dert görmesin... Eğer siz o namussuzu öldürmeseydiniz, kim bilir bu memlekette ne büyük problemler çıhardı.

Babam araya girdi:

-Hâlâ Hodâdâd Han'ı nasıl öldürdüğünüzü anlatmadınız!

-O da gerçekten Allah'ın bir hikmeti idi. Çünkü aramızdaki mesafe yaklaşık yüz adım kadardı... Doğrudan boynuna nişan aldım...

Meşkasım itiraz etti:

-İki gaşının arasına!..

-Amacım oydu... Çünkü benim tüfeğim biraz yukarı atıyordu, alnının çatından vurmak için boynuna nişan aldım... Ardından da "*Yâ Alîîî!..*" diyerek tetiği çektim.

Meşkasım dizlerine vurarak:

-Vay ki vay, vay ki vay!.. Aman Allah'ım!.. Gurşunu alnına yiyince öyle bir çığlık attı ki, dağlar taşlar titredi...

-Eşkıyadan yükselen seslerden kurşunun hedefi vurduğunu anladım... Bir kızılca kıyamet koptu ve adamları çil yavrusu gibi dağılıp kaçmaya başladı... Ama biz peşlerini bırakmadık ve otuz kırk kişiyi yakalayıp, esir aldık...

Meşkasım tebessüm ederek:

-Siz ne diyorsunuz ağam?.. Otuz, gırh kişi mi? Siz maşallah bu tür savaşlardan o kadar savaş yaptınız ki unutmuşsunuz... Biz bizzat saydık... Üç yüzden on eksikti... Hodâdâd Han'ın gardaşı da aralarındaydı...

Göz ucuyla Tâhire'yi süzen Esedullah Mirza, alçak sesle:

-Aman Allah, şu güzelliğe bak!.. Hodâdâd Han'ın kardeşine.

Leyla ile birlikte yanında olduğum için dediklerini duyup, yüksek sesle güldük. Esedullah Mirza bana ters ters bakarak, kınayan bir ses tonuyla:

-Babacım, büyük adamlar güler mi hiç? Ayıptır, dedikten ve tekrar göz banyosu yapmaya devam etti.

Gözlerini uzaklara diken Dayıcan devam etti:

-Yıllarca Hodâdâd Han'ı bir lider ve alem haline getirmeye çalışan İngilizler bu olayı unuttular mı sanıyorsunuz... Bir yıl sonra bir tüfek kaybolmuştu. Hakkımda soruşturma açıp, neredeyse ocağımı söndürüyorlardı.

Babam filozofça bir eda ile:

-Sıkıntıyı rahat say, büyüyünce işin özü,
Kurdun gözünün devâsıdır sürünün tozu.[2]

Beytini okudu.

Esedullah Mirza tekrar Tâhire'nin gözlerine bakarak:

-Senin gözüne kurban olayım... Sanki kurt gözü!..

Dayıcan sordu:

-Ne dedin Esedullah?

-Hiçbir şey. Doğru söylüyorsunuz demiştim... Şu kurt gözü meselesi var ya, kesinlikle doğru...

Babam:

-Sizin mücadeleleriniz sadece güneydeki problemlerle uğraşmak değildi... Birçok yerde İngilizlere darbe vurdunuz... Yaralı kaplan, sağlamından çok daha tehlikelidir.

Dayıcan tebessüm ederek, bilgece:

-Ne olursa olsun, biz söğüt yaprağı değildik ki rüzgârdan etkilenelim... Kısaca söylemek gerekirse onlara güvenli bir yer bırakmadık. Meşrutiyet olayları sırasında, bütün fedakârlıklarıma rağmen, şeref ve haysiyetimi iki paralık etmek için çok çalıştılar. Beni bataklığa çektiler. Albay Liyahof, meclisi topa tuttuğu zaman, her yerde, bu işte dahlim olduğunu söylediler. Bunları gazetelerin de yazdığı kulağıma geldi... Evet, benin Kazak birlikleriyle beraber hareket ettiğim doğru ama babamın ruhu üstüne yemin ederim ki tek kurşun bile atmadım. Uzağa gitmeye ne gerek, Meşkasım her adımda benimle birlikteydi... Şapşal Han'a ne dediğimi ona sorun.

Meşkasım kendisine bir şey sorulmasını beklemeden:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, Allah ağama uzun ömür versin, Şapşal Han'a öyle şeyler söyledi ki adam utancından neredeyse yerin yedi gat dibine geçiyordu...

Bakışlarını Tâhire'nin zarif bedeni üzerinde gezdiren Esedullah Mirza yavaşça:

-Bu Şapşal Han kimdi? Boyuna, bosuna kurban olduğum... Allah nazarlardan saklasın... Benim Şapşal Han'ım.

---

2. Renc râhet dan ço matlab şod bozorg, Gerd-i gelle, tûtiyâ-yı çeşm-i gorg.
Şeyh Bahâî'nin, Nân o Helva adlı eserinden

Esedullah Mirza'nın sesini duyan Dayıcan açıkladı:

-Şapşal Han'ı nasıl tanımazsın? Rus Şapşal Han, Muhammedali Şah'ın öğretmeniydi. Bütün İran'da hiç kimse onun kadar meşrutiyet aleyhtarı değildi.

Esedullah Mirza yüksek sesle:

-Allah senin iyiliğini versin... Hayrını görmesin inşallah!.. dedikten sonra gözlerini Tâhire'den ayırmadan ekledi:

Tanrım, şu meşrutiyetin bütün belalarını benim başıma ver! deyince Esedullah Mirza'nın maksadının ne olduğunu anlayan Albay Dayım:

-Esedullah, terbiyesizlik de bir yere kadar!

-Moment, moment. Benim meşrutiyeti sevmeye hakkım yok mu?.. Siz istibdat taraftarı mısınız?

Dustali Han ilk kez ağzını açarak:

-Öyle diyorsun ama bu sözü başka maksatla söylemedin mi yani?

-Moment, moment. Anlamadım... Bu ırz, namus hırsızı da mı konuşmaya başladı?.. Sen dur bakayım!... Nerede bu Şîrali Han?..

Verandada Albay Dayımın nökeriyle sohbet eden Şîrali salonun kapısında gözüktü:

-Bize bir emriniz mi vardı Esedullah Mirza Bey?..

-Hayır, hayır... Sizin ne kadar iyi bir adam olduğunuzdan söz ediyorduk... Siz buyurun sohbetinize devam edin.

Dayıcan Napolyon macerasını anlatmaya devam etti:

-Melikü'l-mütekellimin,[3] Mirza Cihangîr Han ve diğer meşrutiyet taraftarlarını tutuklayıp Bağşâh'a götürdükleri günün gurup vakti, Muhammedali Şâh, Albay Liyahof ve Kazak birliğinin komutanlarını yanına alıp, sözüm ona yaptıkları işlerden dolayı teşekkür etmek için bizim sıranın önünden geçerken: *"Padişahım, yanılıyorsunuz. Bunlar dürüst insanlar!..Bunların kanını dökmeyin!.."* diye haykırdım... Muhammedali Şâh birden durdu, yüzü asıldı, Saray Nâzırı Emîrü'l-Ümerâ Muhammed Han'a dönüp yavaşça: *"Kim bu adam?"* diye sordu. Ona:

3.Melikü'l-mütekellimîn: Hâc Mîrzâ Nasrullah (1277-1326) Meşrutiyet Dönemi'nin ünlü vâiz ve hatiplerindendir. Hindistan'da bulunduğu sırada Müslümanları İngilizler aleyhine kışkırttığı için İngilizler tarafından Hindistan'dan sürülmüştür. İran'a döndükten sonra meşrutiyet taraftarı olarak faaliyet göstermiş ve Meclis-i Şûrâ-yı Millî topa tutulduğunda ise tutuklanıp öldürülmüştür.

" Bu adam filandır, falanın oğludur. Ülkenin güneyinde sağlanan huzur ve sükûnu bu adamın fedakârlıklarına borçluyuz" dediklerinde, şuradan şuraya gitmek nasip olmasın, babamın ruhu üstüne yemin ederim ki, rengi kıpkırmızı oldu. Bir şey söylemeden gitti. Ama ertesi gün beni Horasan'a tayin ettiler... Bu olayı istediğinize sorabilirsiniz... Ben tek başıma değildim. Orada pek çok insan vardı. Mesela rahmetli Müdevveli Han vardı... Allah rahmet etsin Azudülmülk Alirızâ Han vardı... Efendime söyleyeyim merhum Serdar Esed Alikuli Han vardı... Daha pek çok insan vardı...

Meşkasım atıldı:

-Biz de vardıh ağam... Bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Dünkü gibi hatırımızda... Ağam bu sözleri söyleyince Allah'a yemin ederim ki bu Şapşal Han, ayağının altında deprem olmuş gibi baştan ayağa bütün vücudu söğüt yaprağı gibi titredi... Ağa'ya bir şey söylemeye cesaret edemediği için bize küfretmeye başladı... Biz de bir şey söyleyemediğimiz için yuharıdakine havale ettik onu.

Dayıcan Meşkasım'ın müdahalesine aldırmadan anlatmaya devam etti:

-O zamanlar bütün o geçmiş ve fedakârlıklara rağmen değişik ortamlarda; falan kimse albay Liyahof'un liderliğinde meclisi topa tuttu diye söz ettiklerinde, kimin işi olduğunu sanıyorsunuz?.. İngilizlerden başkası mı yaptı sanıyorsunuz?.. İngilizler yenilgilerinin intikamını almaya çalışıyorlardı...

Babam başıyla onaylayarak şöyle dedi:

-Evet, çok doğru söylüyorsunuz... Aynı şeyi Napoléon ve binlerce kişiye de yapmadılar mı? Bu dünyayı karıştıran koca kurt yediği darbeleri kolay kolay unutmaz.

Dayıcan'ın yüzü asıldı:

-Napoléon'a o kadar büyük düşmanlık yaptılar ki, Saint Helen Adası'na gitmeden önce, oğlunu bile görmesine izin vermediler. Ben İngilizlerle mücadeleye başladığım günden bu yana, Napoléon'un bütün hayatı gözlerimin önünde duruyordu ve aldığım kararları asla etkilemiyordu.

Ben Leyla'nın yanında olduğum ve onunla konuştuğum için mutluluktan uçmama rağmen babamla Dayıcan arasında geçen konuşmaları da kaçırmak istemiyordum. Geçen her saniye, babamın samimiyetinden daha çok şüphe ediyordum. Babam hiç itiraz etmeden Dayıcan'ın hayali maceralarını kabul edip onaylayacak bir adam değildi. Onun kalbinden geçenleri ve kafasında neler tasarladığını öğrenmek istiyordum.

Birden Esedullah Mirza'nın sesi yükseldi:

-Moment, moment... Bu akşam İngilizler henüz ortaya çıkmadılar değil mi?.. Onların işini Hitler'e havale etsenize!.. Bir defa daha Reng'in plağının çalınmasını ve Tâhire Hanım'ın oynamasını istiyorum...

Dayıcan'ın hiç durmadan anlattığı maceralarından bıkıp, usanan kadınların hepsi bu teklifi yüksek sesle onayladı:

-Koş babacım, koş Leyla'cım. Şu Reng'in plağını çal.

Birkaç saniye sonra Tâhire tekrar oynamaya başladı. Kafayı bulan Şîrali, verandada oturmuş, Albay Dayının nökeriyle öteki hizmetlilerden bir iki kişiye yaptığı kavgaların hikâyesini anlatıyordu.

Esedullah Mirza, Şîrali'nin yokluğundan istifade ediyor, bir yandan gözleriyle Tâhire'ye adeta soyarcasına bakıp vücudunun bütün zarif ve latif kıvrımlarını incelerken, öte yandan da müziğe eşlik edip, parmak şaklatarak:

-Anaaam!.. Senin endamına, boyuna bosuna kurban olsun Esedullah!.. Şu dudaklara bak, şu dudaklara!.. Dudaklarına kurban olurum senin!.. Diyerek Tâhire'nin etrafında dönüp duruyor, gözleriyle onu baştan ayağa süzüyordu. Bu arada Dustali Han kaşlarını çatmış, zehir saçan bakışlarla onları izlerken, Leyla ile ben gençlik ve aşkımızın verdiği coşkuyla kendimizden geçiyor, el çırpıyor, gülüşüyorduk.

İkinci Bölüm

11

Evimizin önündeki asma dalları ve yaprakları ile kaplı çardaktaki tahta sedirin üstünde semaver kaynıyordu. Annem kahvaltı için çaylarımızı bardaklarımıza koymuştu. Babam sıranın kendisine gelmesini beklerken tabaktaki yaseminleri durmadan burnuna götürüp kokluyordu. 1320 yılı[1] yazının son cumalarından biriydi. Pazen pijamalarımızla kahvaltı sofrasına oturmuştuk. Çünkü yaz sonlarıydı ve hava artık serinlemeye başlamıştı.

Bahçe tarafından gelen bir ayak sesi dikkatimi çekti. Dayıcan Napolyon'un böyle bir zamanda bize gelmesi pek alışık olduğumuz bir şey değildi. Üstelik suratı da çok asıktı. Abasının arasından çıkardığı sağ elini karnının üstüne koymuş, sol eliyle de hızlı hızlı tespih

1 1320 h.ş. / 1941 m.

çekiyordu. Dayıcan'ı hiçbir zaman bu kadar çökmüş ve bitkin görmemiştim. Sanki gök kubbe başına yıkılmıştı. Boğuk bir sesle, babamla birkaç dakika özel bir konuşma yapmak istediğini söyledi. Annem her ne kadar oturup bir bardak çay içmesi için ısrar ettiyse de oturmadı ve başını sallayarak:

-Ağabeyinin çay içmesi için artık çok geç kardeşim. Dedi.

Babam meraklı bakışlarla Dayıcan'la birlikte camlı odaya gitti.

Tanrım, ne olmuştu ki?.. Bütün ömrümde Dayıcan'ı böylesine ümitsiz, böylesine çökmüş olarak gördüğümü hiç hatırlamıyorum. Çay içmesi için neden artık geç olmuştu ki? Birkaç dakika sonra sehpaya gidecek bir idam mahkûmuna benziyordu. Hiçbir şey anlamıyordum ve aklıma bir şey gelmiyordu. Dayıcan Napolyon'un kızı Leyla'ya aniden âşık olduğum 13 Mordâd'dan bu yana, bir yıldan fazla bir zaman geçmişti.

Bu zaman zarfında, benim Leyla'ya daha büyük bir aşkla bağlanmam, ona âşıkane mektuplar yazmam, onun da bana aynı şekilde cevaplar vermesi dışında, olağanüstü sayılacak bir olay olmamıştı. Mektupları büyük bir ihtiyatla birbirimize ulaştırıyorduk. Leyla birkaç günde bir benden, arasına koyduğum âşıkane mektup olan, bir romanı ödünç alıyor, romanı geri verdiği zamansa mektubumun cevabını kitabın arasında buluyordum. Mektuplarımız, o dönemlerde yazılan bütün aşk mektupları gibi çok romantikti. Hatta romantikliğin de ötesindeydi. Birbirimize ölümden söz ediyor ve: *"Benim bu naçiz bedenim kara toprağa girene kadar!"* gibi ifadeler kullanıyorduk. Görünüşe göre kimse bizim sırrımızdan haberdar değildi. Aşkımızın önündeki tek engel, Albay dayımın Pûrî lakaplı oğlu Şâpûr'du. Çünkü o da Leyla'yı istiyordu. Ancak şansımız yaver gitti ve askerlik meselesi ortaya çıktı. Dolayısıyla da kız isteme ve söz kesme meselesi askerliğinin bitimine kadar ertelendi. Leyla mektuplarında, eğer bir gün baskı yaparak Pûrî ile nişanlayacak olurlarsa kendisini öldüreceğini yazıyordu. Ben de bütün samimiyetimle yazdığım cevaplarda, onu bu kez yalnız bırakmayacağımı vadediyordum. Ailemizin diğer fertleri arasında, kızakta görev bekleyen sorgu hâkimi Şemsali Mirza'nın, aktif göreve ataması yılan hikâyesine döndüğü için, istifasını verip avukatlığa başlaması dışında, önemli bir değişiklik olmadı.

Dustali Han'la Azizüssaltana'nın ilişkisi normale dönmüş, Azisüssaltana'nın kızı Kamer'in talibi, Allah'ın da yardımıyla, bu hayırlı işten pişman olup vazgeçerek kaçmıştı.

Dayıcan Napolyon'la babam arasındaki ilişki ise oldukça garipti. Dışarıdan bakıldığında sulh ve sükûn içinde bir ilişkileri vardı. Hatta Dayıcan babama eskisinden daha çok yakınlaşmıştı ve hiç kimseyle onunla olduğu kadar samimi değildi. Ama benim babamın hüsnüniyeti hakkındaki şüphelerim ve endişelerim giderek artıyordu. Öyle ki, babamın can ü gönülden Dayıcan'ı mahvetmeyi düşündüğünden neredeyse emindim. On dört, on beş yaşındaki bir çocuğun aklının erdiği kadar sebebi de, geçen yılki macera dolayısıyla babamın Dayıcan'ın vurduğu darbe ve zarara katlanmak zorunda kalmasıydı. Babamın eczanesi, o olaydan önce, sadece bizim mahallede değil şehrin bir kısmında da çok önemli ve muteber bir eczane olarak bilinirdi. Geliri de çok iyiydi. Ancak Dayıcan'ın tahrikiyle eczacı kalfasının Vaiz Seyyid Ebulkâsım tarafından kâfirlikle suçlanması sonucu gözden düşmüştü. Hatta babamın eczacı kalfasının görevine son vermesinden sonra bile kimse eczaneye uğramaz olmuştu. İş öyle bir noktaya geldi ki babam, eczaneyi tekrar canlandırmak için Vaiz Seyyid Ebulkâsım'ın oğlunu, eczacı çırağı olarak işe almak zorunda kalmıştı. Ama yine de vaizin, ilaçların alkolle yapıldığı hakkında söyledikleri bölge halkının kafasına öyle bir çakılış çakılmıştı ki; oğlunun eczane çalışanları arasında olması bile sonucu değiştirmemişti.

Babamın üç, dört ay süren çabaları sonuç vermedi ve eczane iflas etti. Dükkândaki boş rafları, sodyum sülfat ve asit borik şişelerini getirip evimizin yanına attılar. Babam garip tavırlar sergilemeye başladı. Zaman zaman alçak sesle bu işin müsebbiplerine ettiği küfürlerden ve ağıza alınmayacak sözlerden ve gösterdiği hedeflerden, gerçek hedefinin Dayıcan Napolyon olduğunu rahatlıkla sezebiliyordum. Ama babam, böylesine güçlü bir nefret ve intikam duygusunu belli edecek yapıda bir insan değildi. Dayıcanla çok sıkı fıkıydı. Ancak geçen bu bir yıllık zaman zarfında, günden güne Dayıcan'ı daha çok pohpohlayıp şişirdiğini ve cesaret, azamet ve güç yönünden onu her gün biraz daha yükseğe çıkardığını görüyordum. Bütün bunlara rağmen nereye varmak istediğini bir türlü kestiremiyordum. Daha bir yıl kadar önce Dayıcan'ın jandarmaya mensup bir komutan

olarak eşkıya ile yaptığı mücadeleyi alaya alıp, aşağılarken, bugün onu komutanlık ve liderlikte Cengiz Han, hatta Hitler seviyesine çıkarıyordu.

Dayıcan da yapı olarak buna müsait olduğu için, günden güne babamın önüne koyduğu merdivenin basamaklarına basa basa, daha da yükseklere çıkıyordu. Geçen yılki olaya kadar Kazirun ve Memesinî Cenkleri haline dönüşen, güneydeki eşkıya ile yaptığı çarpışmalar, özellikleri itibariyle gitgide Osterlitz ve Marenko savaşlarıyla aynı özellikleri taşımaya başlamış, babamın da destek vermesiyle daha büyük ve daha korkunç savaşlar haline dönüşmüş, Dayıcan ve adamları muazzam Britanya İmparatorluğu ordusuyla çarpışmaya başlamıştı.

Aile fertleri bu hayal ürünü maceralara içlerinden gülüyor ama hiç kimse: *"Bu ne saçmalık!"* demeye cesaret edemiyordu. Eğer bir kimse: *"Başlangıçta Kazirun Cengi, eşkıya Hodâdâd Han'la yaptığınız çatışmaydı."* demeye kalksa, Dayıcan buna şiddetle itiraz ediyor, bağırıp çağırıyor ve bu sözü söyleyene kinlenip, gönül koyuyordu.

Bir defasında Dr. Nâsırulhukemâ evine yaptırdığı ek bina bittiğinde bir yemek vermişti. Şemsali Mirza bu konuya değindiğinde neredeyse büyük bir kavga çıkacaktı. Dayıcan Kazirun Cengi'ni anlatırken:

-Orada bir biz vardık, bir de yeterli silahı olmayan, yorgun, aç üç bin asker, karşımızda dört tümen tam teçhizatlı İngiliz piyadesi, süvarileri, topları!.. Kurtulmamızı sağlayan taktik, Napoléon'un Marenko savaşında uyguladığı ünlü taktikti... Sağ cenahı, Allah rahmet etsin, Sultanali Han'a teslim ettim. Sol cenahı, Allah rahmet etsin, Alikuli Han'a. Süvarilerin komutanlığını da kendim üstlendim... Allah onu süvari ordusu yapsın... Adı var kendi yoktu... Muhammedali Şah zamanında Süvari ordusunun sadece adı vardı... Aksak ve aç üç, dört beygir...

Meşkasım söze karıştı:

-Öyle demeyin Ağam, sizin o demir kır atınız kırk ata bedeldi... Rüstem'in atıydı[2] sanki mübarek. Bir üzengi darbesiyle derelerin, tepelerin üzerinden bir kartal gibi uçardı...

2.Rüstem: Firdevsî'nin Şâhnâmesindeki en ünlü pehlivanın adı. Zâl'in oğlu. Rehş ise atının adıdır. Tafsilat için bk. Fars Mitolojisi Sözlüğü, a.g.e. Rüstem maddesi.

-Hepi topu işte o bir attı... Adı neydi hatırlıyor musun Meşkasım?

-Valla ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, hatırladığımız gadarıyla adını Sohrâb[3] goymuştunuz.

-Aferin!.. Evet... Senin hafızan benden daha sağlam kaldı. Adı Sohrab idi.

Bu ortamda Dayıcan da artık Meşkasım'a daha iyi muamele ediyordu. Çünkü onun maceralarını büyük bir dikkatle dinliyormuş ve dediği her söze kelimesi kelimesine inanıyormuş gibi görünen babamdan başka, dinleyenlerin hiçbiri dediklerine inanıyormuş gibi değildi. Bu durumda Dayıcan'ın dediklerini tasdik edecek bir şahide herzamankinden daha çok ihtiyacı vardı. Bu şahit Meşkasım'dan başkası olmazdı. Meşkasım da üstlendiği bu yeni rolden dolayı adeta bulutların üstünde uçuyordu.

Dayıcan anlatmaya devam ediyordu:

-Gurup vakti tepenin ardından, tüfeğin namlusuna bağlanmış beyaz bir bayrağın yükseldiğini gördük. Ateş kes emri verdim. Atlı bir İngiliz çavuşu barış yapmak için bize doğru geldi. İlk sorduğum şey rütbesiydi. Çavuş olduğunu söylediklerinde, benimle muhatap olamayacağını, adamlarımdan kendi rütbesinde biriyle konuşabileceğini söyledim. Şu anda çavuşla görüşmek için çocuklardan kimi görevlendirdiğimi hatırlamıyorum...

-Nasıl hatırlamazsınız Ağam!.. Şaşılacah şey!.. Siz de maşallah her şeyi unutuyorsunuz... Bizi görevlendirmiştiniz...

-Hayır efendi hayır, sen neler saçmalıyorsun Kasım?.. Sanıyorum ki...

-Vallah bende yalan yok, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Sanki dün gibi... Çadırın önünde volta atıyordunuz... Boynunuzda da dürbün vardı. Buyurdunuz ki: *"Gasım ben bir çavuşla görüşmem. Bah babalım ne diyor."* Ondan sonra çavuşu bizim yanımıza getirdiler. Yerlere gapandı, yalvarıp yahardı... Biz dilini anlamıyorduh. Yanında gelen Hindistanlı bir çocuh tercümanlıh yapıyordu... Dedi ki: *"Gomutanınıza söyleyin bizim askerimiz yenildi... Büyüklük yapıp bizi öldürme-*

3. Sohrab: Rüstem'in oğludur. O da babası gibi ünlü bir pehlivandır. Savaş meydanında babası tarafından öldürülmüştür. Tafsilat için bk. Fars Mitolojisi Sözlüğü, a.g.e. Sohrab maddesi.

yin..." Dedik ki: "*Ona sor babalım, gomutanları niye gelmemiş? Gomutanımızın bir çavuşla görüşmesi onun şanına yabışmaz.*" Yabancı dille Hintli çocuğa bir şey söyledi. Hintli çocuh da tercüme etti: "*Yaralı olduğu için gıpırdayamıyor...*"

Dayıcan Meşkasım'ın sözünü kesti:

-Ben artık teferruatla uğraşmadım... Çok uzun süren konuşma bitince adamlarına güvence verip, yaralı komutanlarını ziyarete gittim. Yenik düşman komutanının karşısında hazır ola geçip selam verdim. Kurşun zavallının boğazı boydan boya parçalamıştı. O halde iken bile kendine hâkim olamayarak, zorla da olsa şöyle dedi:

-Mösyö, siz saygın bir aileden... Siz asilzade... Siz büyük komutan... Biz İngilizler böyle şeylere var büyük önem vermek...

Söz buraya geldiğinde, her zamankinden belki iki kadeh fazla şarap içmiş olan Şemsali Mirza söze karıştı:

-Maşallah güçlü nefesi varmış... Boğazı parçalanan bir adam ne kadar çok konuşmuş!

Dayıcan bir anda öyle bir parladı ki herkes nefesini tutup susmak zorunda kaldı:

-Görüyorum ki ailemiz yavaş yavaş saygı, şuur, insaniyet gibi hasletlerini kaybediyor ve onların yerini kabalık, terbiyesizlik ve büyüklere saygısızlık alıyor.

Dayıcan bu sözleri söyledikten sonra gitmek için ayağa kalktı. Gitmemesi için bütün aile fertleri eline, ayağına sarıldı. Bu arada babam, uzman bir eczacı olabilmek için zamanında hançeresini çok zorladığı için, etkileyici bir nutuk çekerek Dayıcan'ın sinirini yatıştırmayı başardı.

Babam en ufak bir tereddüt göstermeden Dayıcan'ın bütün hayali maceralarını kabul edip onaylıyordu. Özellikle de Dayıcan anlattığı maceranın sonuna geldiğinde: "*İngilizlerin bu olayı unutması mümkün değil*" ibaresini dile getirmeyi ihmal etmiyordu.

Babamın, hayali maceralarında daha da yükseklere çıkması için ona verdiği kol, kanatla Dayıcan da yükseldikçe yükseliyordu. Devamlı olarak İngilizlerin korkunç bir intikam peşinde koştuklarını telkin ettiği için de artık herkes ve her şeyden şüphe eder hale gelmişti. İngilizlerin her yerde onu izlediklerini zannediyordu.

Meşkasım'ın dediğine göre, iki üç aydan beri, her gece yatarken tabancasını yastığının altına koyuyormuş. Bizler de defalarca: "*Ben biliyorum. Öyle ya da böyle bunu yapacaklar. Ben doğal yolla ölecek biri değilim*" dediğini kendi ağzından duymuştuk:

Bu tür düşünceler zamanla Meşkasım'a da sirayet etmişti ve ben kaç kez onun ağzından duymuştum. O da İngilizlerin kendisinden intikam alacakları endişesini taşıyordu:

-Valla babacım, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz de, Ağa gadar olmasa da gendi çapımızda birçoh İngiliz öldürdük. Bunlar yüz yıl bile geçse asla unutmazlar!..

Bu bir yıllık zaman zarfında, babamın Dayıcanla anlaşamadığı ve dostluklarına biraz gölge düşüren tek konu, Serdar Maharat Han konusuydu.

Adamın gerçek adı sanırım "Bahârât" veya "Behâret" idi. Ama mahallemizde ona Maharat Han diyorlardı. Bu Hindistanlı tüccar, üç, dört ay kadar önce, bahçemizin sokak kapısının karşısında, babama ait olan küçük bir evi kiralamıştı.

Dayıcan babamın evini bir Hintliye kiraya verdiğini duyduğu gün, haddinden fazla sinirlenmişti ama babam, kiracısının Hindistanlı olduğunu bilmediği konusunda bütün enbiya ve evliya üstüne yemin etti. Oysa ben babamın o adamla yaptığı ilk görüşmeden itibaren hazır ve nazırdım. Babam o adamın neci olduğunu, nereli olduğunu bilerek evini kiraya vermişti.

Dayıcan o gün bu işe şiddetle karşı çıkınca, İngilizlerin doğrudan doğruya veya adamları vasıtasıyla onu izlemekte olduklarını Dayıcan'a telkin etmeye çalışan babam, bin dereden su getirerek Serdar Maharat Han'ın çok seçkin bir adam olduğunu ve hiçbir zaman onun hakkında kötü düşünmesine gerek olmadığını söylüyordu. Dayıcan sakinleşmiş görünse de İngilizlerin bu Hindistanlıyı kendi evi civarında bir ev kiralayarak, özellikle de onu izlemesi için gönderdiğine inandığı belliydi.

Daha sonraları babamın bu işi kasıtlı olarak yaptığını, hatta kirada önemli ölçüde bir indirime bile gittiğini anladım. Dayıcan bir süre babama Serdar'ı her ne bahasına olursa olsun evden çıkarması için baskı yaptıysa da başka olaylar babamın imdadına yetişti ve Serdar'ın

evde kalmasına sebep oldu. O sebep, Esedullah Mirza idi. Çünkü Serdar Maharat Han'ın karısı; eli, yüzü düzgün, güzel bir İngiliz'di. Esedullah Mirza onun etrafından pervane olmuş, bakışlarıyla onu muhasara altına almıştı.

Esedullah Mirza bu aile ile yakın dost olmuş, hatta adını Leydi Maharat Han koyduğu bu kadınla Hindistanlı kocasını iki, üç kez evine yemeğe davet etmişti. Bu yüzden Dayıcan, Esedullah Mirza'ya çok gücenmişti. Hatta bir defasında, bir aile toplantısında herkesin önünde: *"Eğer bir daha o Hintli adamla görüşüp konuşacak olursan benim evime gelemezsin!"* diye tehdit bile etmişti. Ancak Esedullah Mirza mazlum bir tavır takınarak Hintli adamı korumaya kalkmıştı:

-Moment, moment. Biz İranlıyız değil mi?.. Biz İranlılar misafirperverliğimizle tanınırız, öyle değil mi?.. Bu zavallı adam bizim misafirimiz, yalnız ve de garip... Bir defasında Hâfız'ın[4]:

"Akşamları gariplik çöküp namaz vakti geldiğinde, ağlamaya başlar, gariplere özgü ağıtlar tutturur, hikâyeler anlatırım."[5]

Matlalı gazelini tercüme ettiğimde inanır mısınız hüngür hüngür ağladı... Beni öldürün, isterseniz evinizden kovun ama ben garip bir adamı teselli etmekten vazgeçemem... Özellikle de içinde bulunduğumuz savaş ortamında... Zavallı uzun süredir annesinden, babasından haber alamıyor...

Her ne halse Dayıcan, Serdar Maharat Han'ın evi civarındaki varlığına zorla da olsa katlansa bile onun hakkındaki suizannından asla vazgeçmedi ve sohbet sırasında zaman zaman İngilizlerin intikamcı bir millet olduğundan söz ettiğinde Hindistanlıyı da anmaktan geri durmuyordu...

4.Hâfız: Hâce Şemseddin Muhammed Hâfız-ı Şîrazî (ö.1389) İran'ın gelmiş geçmiş en büyük gazel şâiri. Divanının çevirisi için bk. Hafız Divanı, Çevirin: Abdülbaki Gölpınarlı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1985. Ve Hâfız Divanı Hafız-ı Şirazi, Farsça'dan çeviren: Mehmet Kanar, İstanbul 2011, I-II.

5."Nemâz-ı şâm-ı garîbân ço girye âğâzem,
Be mûyehâ-yi garîbâne kıssa perdâzem."
Gazel'in tamamı için bk. Dîvân-ı Hâce Şemseddîn Muhammed Hâfız-ı Şîrazî, Be İhtimâm-ı Muhammed-i Kazvînî ve Dr. Kâsım-ı Ganî, Tahran1360 h.k./ 1941 m. s. 228. 333. Gazel; Abdülbaki Gölpınarlı Çevirisi, age. S. 334-335; Hâfız Divanı Hafız-ı Şirazi, Farsça'dan çeviren: Mehmet Kanar, İstanbul 2011, C. I, s.776-777

Bugün sabah, babamla Dayıcan avludaki odaya girip kapıyı kapatınca, merak duygularım kamçılandı ve sanki bir şeyler olacakmış ve de yükü benim omuzlarıma yıkılacakmış gibi hissettim.

Kahvaltımı yapmış olduğum için, bahçe tarafından yürüye yürüye, avludaki odanın arkasında yer alan ve bir penceresi bahçeye açılan sandık odasına gittim. Ne konuştuklarını çok merak ediyordum. Sandık odasının küçük penceresinden içeri girip, gözümü kapının yarığından içeri diktim. Uzun boyu, omuzunda peleriniyle Dayıcan babamın karşısında ayakta durmuştu. Beline bağladığı uzun namlulu tabanca pelerininin altındaydı.

-Ben kardeşlerime de, bacılarıma da itimat etmiyorum. Almış olduğum kararı sadece sana söylüyorum ve her zaman olduğu gibi, bu zor günlerimde de bana bir kardeş gibi davranmanı ve yardımlarını esirgememeni bekliyorum.

Babam filozofça bir tavırla:

-Vallahi ne desem bilmem ki?.. Bir taraftan bakınca size hak veriyorum... Öte yandan... Çok zor bir iş... O zaman hanım ve çocukları ne yapacaksınız?

-Ben bu gece yola çıkacağım. Birkaç gün sonra siz, dikkat çekmeyecek şekilde, onların benim yanıma gelme işini halledersiniz.

-İyi güzel de, Sizi götüren şoför geri dönmeyecek mi?.. Onun sizin saklandığınız yeri açıklamayacağı nerden belli?

-O konuda bir endişem yok. Çünkü Debîr Hakan'ın otomobiliyle gideceğim... Şoförü savaş sırasında yıllarca benim emrimde çalıştı. Banim için canını bile vermeye hazır. Yani Meşkasım kadar bana yakın bir adam.

-Ama ben yine de birkaç gün daha düşünüp taşınmamızın ve olayın her yönünü iyice incelememizin daha doğru olacağına inanıyorum.

Dayıcan sesinin çok yüksek çıkmasına engel olarak bağırdı:

-Ama onlar beklemiyorlar... İngiliz ordusu Tahran'a doğru harekete geçmiş... Bugün ya da yarın Tahran'a girebilirler... Allah sizi inandırsın, ben kendimi düşünmüyorum... Ben tehlikeler içinde ya-

şadım. Dolayısıyla tehlikeye alışığım. Napoléon'un dediği gibi, büyük adamlar zor günlerin çocuklarıdır. Ben küçük çocuklarımı düşünüyorum... Şuna emin olun ki İngilizlerin Tahran'a girer girmez yapacakları ilk iş benimle olan eski hesaplarını kapamaya çalışmak olacaktır.

Babam yine başını sallayarak:

-İngilizlerin eski hesaplarını unutmayacaklarını tabii ki biliyorum ancak... Onları acaba nasıl kandırabiliriz?.. Siz Nişabur'da emniyette olacağınızdan emin misiniz?

O anda,neden bilmem, babamın tavla arkadaşını kaybetmekten korktuğu düşüncesine kapıldım.

Dayıcan pelerinini yana açıp, elini tabancasının üstüne koyarak:

-Bunun içindeki altı kurşun onlar için, yedincisi de kendim için. Her şeyden önce onların beni canlı canlı ele geçirmeleri mümkün değil... İkincisi de ben Kum'a gidiyor gibi ayrılacağım buradan... Hiç kimse... Duyuyor musun hiç kimse, hatta benim için canını bile feda etmeye hazır olan şoförüm bile, benim nereye gittiğimi bilmeyecek... Hatta ve hatta ona da Kum'a gittiğimi söyleyeceğim... Şehirden çıktıktan sonra Nişabur'a kıracağız direksiyonu.

-İyi de, oraya gittiğiniz zaman ne yapacaksınız? Siz onların Nişabur'da temsilcilerinin olmadığını mı sanıyorsunuz?

-Debîr Hakan'ın köyü Nişabur'un içinde değil... Orasını da düşündüm... Oraya gittiğimde başka bir ad kullanacağım.

Bundan sonraki konuşmalarını duymadım. Leyla'dan uzak kalmanın korkunç yüzü gözümün önünde canlandı. İngilizler Tahran'a yaklaşıyor, Dayıcan da Tahran'dan kaçmaya çalışıyordu. Tanrım, Leyla'dan uzak nasıl yaşayacaktım?.. Bu yolculuğun ne kadar süreceğini kim bilebilir? Savaşın ve ülke işgalinin çirkin yüzünü ilk defa hissediyordum. Müttefikler ülkeye gireli yirmi gün olmuştu ama bu olay çocukluktan gençliğe geçmekte olan delikanlıların hayatını fazla etkilememişti. Bize okulların birkaç gün geç açılacağını, bu arada yiyecek kıtlığı çekileceği ve her şeyin pahalanacağını söylemişlerdi sadece. Ancak biz gençler yemeklerimizi yemeğe ve gülüp eğlenmeye devam ediyorduk.

1320 yılının Şehrîver ayının dördüncü günü[6], Omuzunda pelerini, belinde tabancasıyla Dayıcan ve Dayıcan'ın çiftesinin kayışını omuzuna atmış olan Meşkasım bahçenin yönetimini ele aldılar ve birkaç gün süre ile odalarımızdan dışarı çıkmamıza izin vermediler. Hatta son birkaç gün savaşı ciddiye almamıştık ama bu defa savaş benim için en önemli konu halini aldı. Büyüklerin konuşmalarına katılıp Dayıcan'ın İngilizlerden korkmasını alaya alan aile fertlerine bağırmak istiyordum. Babamın pohpohlaması ve telkinleriyle herkesin alay ettiği bir adam haline gelen Dayıcan'ın, Muhammedali Şah zamanında Kazaklarla birlikte eşkıyadan iki üç kişiye birkaç kurşun atmış olan bir adamın, İngilizlerin intikam almak için peşine düşecekleri adamlardan olamayacağını haykırmak istiyordum. Ama benim sözlerimin hiçbir etkisi olmayacağını, belki de babamdan azar işitmeme, hatta belki de bir tokat yememe sebep olabileceğini biliyordum.

Orada daha fazla kalmayarak sessiz bir odaya çekilip, bu çok sıkıntılı ve üzüntülü geçecek günler için bir hal çaresi aramaya çalıştım. Her ne pahasına olursa olsun Dayıcan'ı bu seyahatten alıkoymam gerekiyordu. Ama nasıl? Bu konu üzerinde ne kadar düşündüm hatırlamıyorum ama sonunda bir çıkar yol bulamadım.

Öğle vakti yaklaştığı sırada perişan bir halde bahçeye çıktım. Gözüm Meşkasım'a ilişti. Selamlaşıp, hal hatır ettikten sonra: "*Ne var ne yok?*" diye sordum.

-Valla babacım, Ağa ikindi vahti, iki üç günlüğüne Gum'a gitmeyi düşünüyor...Ne mutlu ona. Bizi de götürmesi için çok ısrar edip, bu arada Gıyâsâbâd'a da bir uğrarız dediysek de gabul etmedi. Elden ne gelir, Hazret-i Masume bizi değil, Ağa'yı çağırdı...

-Meşkasım, neyle gidecek, Trenle mi, otomobille mi?

-Valla bende yalan yoh, sanırım otomobille gidecek... Çünkü Debîr Hakan Bey'e telefon ettiğini, otomobili şoförü Memed Ağa ile birlikte göndermesini istediğini duyduh...

Artık Dayıcan'ın seyahate çıkma kararının ciddiye bindiğine şek, şüphe yoktu.

-Tanrım, bana bir yol göster! Eğer Dayıcan'ın seyahate çıkmasını engelleyemezsem, sonunda Leyla da gidecekti. Ben Leyla olmadan

6. 25 Ağustos 1941

nasıl yaşarım? Tanrım, bana yardım edecek kimse yok mu? Şayet... Belki... Kafamda bir şimşek çaktı... Esedullah Mirza... O, hiç olmazsa derdimi anlatabileceğim yegâne adamdı. Onun sıcak ve sevgi dolu bakışları insana manevi bir güç veriyordu. Koşa koşa Esedullah Mirza'nın evine doğru yola koyuldum. Ona ne diyeceğimi henüz bilmiyordum ama bir ümit ışığı doğmuş gibiydi.

Beyefendi hazretleri yaşlı külfetiyle, bizim evin yakınlarında, eski tarz bir evde oturuyordu. Nineye onu sorduğumda: "*Henüz kalkmadı*" dedi. Ancak tam o sırada onu pencerede gördüm. Daha yeni kalkmıştı. Avluda beni görünce seslendi:

-Moment, moment, Sen burada ne arıyorsun babacım?

-Merhaba Esedullah Amca... Özür dilerim, sizinle hemen görüşmem gereken bir konu var...

-Özür dilemene gerek yok... Gel yukarı babacım, gel de konuşalım.

Robe de chambre'ını giyip yatağın kenarına oturdu.

-Seni düşünceli görüyorum. Hayırdır, ne oldu?

Ona Leyla'yı sevdiğimi söyleyebilmem çok uzun bir zaman aldı. Kahkahalarla gülerek:

-Bunun için mi geldin?.. Hayırlı, uğurlu olsun babacım... Bana bak, San Francisco seferine çıktınız mı, çıkmadınız mı?

Yüzümü ateş basınca, kulaklarıma kadar kızardığımı hissettim. Esedullah Mirza'ya duyduğum sevgi ve saygı bir anda nefrete dönüşü. Çünkü böyle konuşarak bizim kutsal aşkımızı kirletmişti. Ben sessiz kalınca, olumlu cevap vermişim gibi algılayarak:

-Şimdi de çocuğu aldıracak bir doktor arıyorsun herhalde ha?.. Hiç dert etme, en az on tanesini tanıyorum ben.

-Hayır, Esedullah Amca. Mesele başka, diye bağırdım.

-Öyleyse San Francisco'ya falan gitmediniz öyle mi?.. Çabuk cevap ver, derhal, hemen, şimdi!.. O iş oldu mu, olmadı mı?..

-Hayır, hayır, hayıır!

-Ne yani?.. Oturup beştaş oynamak için mi birbirinizi sevdiniz?.. Koca koca adamlar için bu işler utanılacak şeyler değil ki?

Başımı yerden kaldırmadan şöyle dedim:

-Biz büyüdüğümüzde evlenmek istiyoruz Esedullah Amca.

Tekrar kahkahalarla gülerek:

-Ben senin yerinde olsaydım o kadar sabredemezdim... Sen okulunu bitirinceye kadar bu kız üç tane çocuk doğurur... Eğer seni beklemesini istiyorsan başka şeyler düşünmelisin.

-Ne düşünmem gerekiyor?

-Şöyle San Francisco'ya kadar bir uzanıp gelmen gerekir!

Esedullah Mirza'nın şaka ve kahkahaları arasında, bin bir zahmetle Dayıcan'ın Debîr Hakan'ın arabasıyla Nişabur'a kaçacağını ve ondan ricamın da Dayıcan'ın bu seyahatini engellemesi olduğunu anlatmayı başardım. Esedullah Mirza bir süre düşündükten sonra:

-Ama bu senin Dayıcan'ın var ya Dayıcan'ın, Churchil bile bizzat gelip yüz yirmi dört bin peygamberin üstüne yemin etse ve dese ki; "*Kazak askerleriyle bizim bir alıp veremediğimiz yok*" yine de inanmaz... İngilizler Hitler'in yaptıklarını unuturlar ama onun peşini bırakmazlar... Bana bak, önce Kum'a diye yola çıkacak, sonra Nişabur'a geçecek demiştin değil mi?

-Evet. Ama bunu sadece ben ve babam biliyoruz.

Esedullah Mirza tekrar biraz düşündü, sonra birden gözleri parladı ve yavaşça:

-Moment, moment... Bu durumda eğer İngilizler de onun Nişabur'a gideceğini öğrenirlerse, o zaman bu seyahatten vazgeçer!.. Bizim, İngilizlerin onun Nişabur'a kaçmak istediğinden haberdar olduklarını sanmasını, düşüneceği bir şeyler yapmamız gerek. Dedikten sonra alaylı alaylı:

-Şu zavallı İngilizleri de kurtaralım... Çünkü İngilizlerin Londra'dan özel bir bombardıman uçağı kaldırması, bin dere ve tepeden geçen kıvrım kıvrım yolda Debîr Hakan'ın arabasını bulup bomba yağmuruna tutması gerekecek. Bu arada hem uçağın, hem de pilotunun çok büyük bir tehlikede olduğunu da unutmamak gerekir. Çünkü bir de bakarsın senin keskin nişancı dayın, çiftesiyle pilotu şerefli uzvundan vurup adamcağızı sakat bırakmış!..

Esedullah Mirza bir yandan acele acele elbisesini giyerken, bir yandan da benim tedirgin halime bakarak bağırdı:

-Bir kahramanı kurtarmak için ileri!.. İstikamet İngilizler!.. Dikkat, dikkat!.. Cepheden gelen son haberleri veriyoruz... Aşk uğruna

casusluk yapan casuslara karşı casusların işbirliği!.. Komutanınız konuşuyor... Dikkat, dikkat!.. Komutanınız konuşuyor... Geriye dön... Marş, marş!..

Neler düşündüğünü tahmin bile edemiyorum. Ama kendinden emin ve sakin tavırları bana güven veriyor ve beni rahatlatıyordu. Sokakta yürürken koluma girmişti:

-Şimdi söyle bakalım... Leyla da seni seviyor mu?

Utana sıkıla cevap verdim:

-Evet, Esedullah Amca. Leyla da beni seviyor. Ama kimseye bahsetmeyeceğinize dair bana söz verin lütfen.

-Sen hiç merak etme. Söyle bakayım, sen ne zaman âşık oldun?

Hiç düşünmeden cevap verdim.

-Geçen yılın on üç Mordad'ında.

Gülerek sordu:

-Saatini, dakikasını da bilirsin herhalde?

-Evet, üçe çeyrek kala...

Kahkahasının gürültüsü yeri göğü inletince, ben de gülmeye başladım. Gülmesi bitince elini omzuma koyarak:

-Bak şimdi babacım!.. Sana birkaç nasihatim olacak... Her şeyden önce, sevdiğini ona pek belli etme... Ama eğer elinden kaçıracağını görecek olursan da San Francisco seferini unutma.

Benim utançtan yine yüzüm kızardı. Bir şey söyleyemedim. Esedullah Mirza birden durup:

-Ben bu çocuğu senden ayırmasınlar diye bir şeyler yapacağım ama o boşboğazı ne yapacaksın? Pûrî'nin askerliği biter bitmez Leyla ile sözlenmeleri kararlaştırıldı.

Bu korkunç sözü duyunca bedenimin bütün uzuvları titredi. Haklıydı. Söz kesildikten sonra, hiçbir şey yapamazdım. Esedullah Mirza benim perişan ve suskun halimi görünce tekrar gülmeye başladı ve:

-Moment. Çok fazla meraklanma. Sevenlere Allah yardım eder...

Bahçeye yaklaşmıştık. O tarafa, bu tarafa baktı, sokakta kimsenin olmadığını görünce Hindistanlının kapısını çaldı. Amacının ne olduğunu sormaya fırsat bulamadım. Çünkü birkaç saniye sonra Serdar'ın İngiliz karısı kapıyı açtı. Esedullah Mirza'nın gözleri parladı:

-Good morning my lady.

Ben okulda öğrendiğim birkaç kelimelik İngilizcemle Esedullah Mirza'nın İngilizceyi çok iyi bilmediğini anlayabiliyordum; ama kelimeleri öylesine arka arkaya sıralıyordu ki insan şüpheye kapılıyordu.

Bakışları ve el hareketleriyle İngiliz kadını muhasara altına almıştı. Öyle ki onu eve davet etmek istemese bile, kadına başka bir yol bırakmıyordu. Kadın kocasının dışarıya çıktığını ancak kısa sürede döneceğini söyledi. Şehzadenin iltifatkâr ve sıcak konuşmaları sonunda: "*Kocam gelinceye kadar buyurun oturun*" demek zorunda bıraktı. Biraz sonra da Esedullah Mirza ile birlikte Serdar Maharet Han'ın evinin salonuna geçip oturduk. İngiliz kadın ona bir bardak şarap ikram etti. Kadın kahvaltıya davet ettiğinde, ben şarap içmediğimi söyleyince Esedullah Mirza yüzünü ekşiterek:

-Moment, moment!.. Âşık oluyorsun ama şarap içmiyorsun öyle mi? Eğer âşıksan, âşık olmakla iyi halt etmişsin, eğer büyüksen de şarap içmemekle iyi halt ediyorsun!.. Al şu kadehi.

Mecburen şarap kadehini alınca da alçak sesle:

-Şunu da sakın unutma. Güzel bir kadın sana zehir bile ikram etse, reddetmemelisin...

Dedikten sonra Serdar'ın karısıyla, kendi tabiriyle lady ile konuşmaya başladı ve benim orada bulunmama aldırmadan, o kırık dökük İngilizcesiyle kadına iltifatlar yağdırıyor, arada bir de Farsça deyimler söylüyordu:

-Good wine!.. Kulun kurbanın olayım senin!... Very good wine...

İngiliz kadın onun bakışları ve hareketlerine çok gülüyordu ve zaman zaman da Esedullah Mirza'nın söylediği kelimelerin anlamlarını soruyordu.

Birkaç dakika geçmeden Hindistanlı geldi. Başta Esedullah Mirza'yı evinde görünce biraz şaşırıp rahatsız olsa da; şehzade onun bu şaşkınlığını çabucak gidermeyi başardı. Serdar Farsça biliyordu ama kendine özgü lehçe ve tarzda konuşuyordu. Bir süre oradan, buradan yapılan konuşmaların geçtiği birkaç dakikadan sonra, özellikle de savaştan söz edildikten sonra Esedullah Mirza sözü esas konuya girdi. Dayıcan Napolyon'un Kum'a gideceğini söyleyerek:

"Aramızdaki dostluğa güvenerek, Dayıcan arabaya binip yola çıkacağı zaman gelmenizi ve onunla vedalaşmanızı ve vedalaşırken de, ne olursa olsun Nişabur kelimesini bir şekilde dile getirmenizi rica ediyorum" dedi.

Serdar şaşırarak sebebini sorunca Esedullah Mirza: *"Aramızdaki bir şaka"* dedikten sonra hiç durmadan konuşup, şakalar yaparak, işi öyle bir gargaraya getirdi ki Hindistanlı artık soru sormadı ve sadece: *"Dayıcan'ın ne zaman hareket edeceğini nasıl bilip de vedalaşmak için evden çıkacağım?"* dedi.

-Siz hiç merak etmeyin Serdar Bey!.. Bizim sokak Tophane Meydanı değil ki günde bin tane araba geçsin. Bir özel otomobil gelip bizim kapıda durduğu zaman, Ağa'nın gitme zamanının geldiğini anlarsınız.

-Sahip, tesadüfe bak Nişabur'la ilgili çok uygun bir şey geldi aklıma...

-Ağzınız bal yesin Serdar, siz gerçekten büyük iyilik yaptınız!...

-Sahip, Ağa Nişabur'da ne kadar kalacak?

-Vallahi tam olarak bilmiyorum ama herhalde yedi, sekiz, belki on gün kalır.

-Sahip, Ağa eşinin ayrılığına nasıl tahammül edecek?..

Esedullah Mirza bir kahkaha atarak:

-Vallahi nasıl desem, sanıyorum Ağa buhuvvet gücünü yitirdi.

Görünüşe bakılırsa Esedullah Mirza bu kelimeyi Hindistanlıdan öğrenmişti. Kullanım yeri ve hakkında kullandığı kişiler göz önüne alındığında, bu Hintçe kelime; karısına karşı erkeklik görevini yerine getiremeyenler hakkında kullanılıyordu.

Esedullah Mirza bir yandan gülerken şöyle dedi:

-Hanımlar kocalarının bu durumunu bildikten sonra, kocalarının seyahate çıkmalarından dolayı endişelenmezler artık.

Esedullah Mirza'nın gülmesi, Hindistanlıyı da güldürmüştü. Görüşme güle konuşa mutlu bir şekilde sona erdi. Şehzade gözünü Maharet Han'ın uzun boylu karısından alamasa da, Hindistanlının evinden çıktık. Ancak çıkmadan önce de Esedullah Mirza, sokakta bir kimse var mı, yok mu diye etrafı kolaçan etmeyi ihmal etmedi.

Onu evine doğru birkaç adım birlikte giderek yolcu ettim. Çok neşeliydi:

-Artık rahat edebilirsin. Dayıcan bu durumda seyahate çıkmayacaktır. En azından Nişabur'a gitmeyecektir. Dolayısıyla da Leyla da yanında kalacaktır. Sen de bu arada San Francisco seferini düşünsen iyi edersin.

-Esedullah Amca lütfen böyle konuşmayın!..

Esedullah Mirza kaşlarını kaldırarak:

-Sen de mi bu genç yaşta buhuvvete düştün yoksa!..

Ümitle dolu olarak eve döndüm. Her tarafa baktım ama babam ortalıkta yoktu. Babamın nerede olduğunu nökerimize sorduğumda, Dayıcanla birlikte avludaki odaya girdiklerini söyledi.

Dayıcan Napolyon'un yaptığı bütün işlerden ve söylediği sözlerden haberdar olmam gerekiyordu. Leyla'nın gitmesi, ayrılığın üzüntüsü pamuk ipliğine bağlıydı ve ben hiçbir şeyi tesadüflere bırakamazdım. Tekrar sandık odasının yolunu tuttum. Dayıcan üzgün ve endişeli bir halde babamın karşısında ayakta duruyor, alçak sesle babama yapılacak işleri söylüyordu:

-Telgrafları Murtazavî Bey adıyla göndereceğim ve çocuklardan söz etmeyeceğim... Telgrafımda: "*Para gönder*" dersem, bil ki bu: "*Hanımı ve çocukları gönder*" demektir. Şu anda özellikle senin yardımına daha çok ihtiyacım var. Çünkü Meşkasım'ı da birlikte götürmeye karar verdim.

-Niye birdenbire fikir değiştirdiniz?

-Kum'a giderken, Kumlu olan Meşkasım'ı götürmezsem yanlış anlamalara sebep olabilir diye düşündüm. Ortamı iyi hazırlamalıyız ki İngilizlerin adamları ne yaptığımızı anlamasınlar. Sizden, araba hareket ederken şoföre bu günlerde Kum yolundaki trafiğin çok yoğun olduğunu, dolayısıyla çok dikkatli sürmesini öğütlemenizi özellikle rica ediyorum.

-Siz hiç merak etmeyin.

Dayıcan savaşa giden Romalı bir komutan gibi, pelerininin eteğini toplayıp sol omuzuna attıktan sonra sağ elini babamın omuzuna koyarak:

-Cephe arkasının komutanlığını size bırakıyorum. Benim yokluğumda vekilim sizsiniz, dedikten sonra büyük adımlarla çıkıp gitti.

Bir saat kadar sonra Debîr Hakan'ın otomobili kapıdaydı. Ailenin bütün fertleri Dayıcanla vedalaşmak için bahçede toplanmıştı. Nene Belkıs'ın elindeki tepside ayna ve Kur'ân vardı.

Zavallı Leyla babasının gerçek niyetinden habersizdi ama ben, sakin olmaya çalışmakla beraber, değişik duygular içindeydim. Bu yüzden yüreğim pır pır ediyordu. Esedullah Mirza: *"Yaptığımız plan sayesinde Dayıcan Nişabur'a gitmez, gitse bile orada kalmaz"* diye güvence vermesine rağmen yine de içim rahat değildi. Zaman zaman toplanan kalabalık arasında herkesle şakalaşıp gülüşen Esedullah Mirza'ya baktığımda, o da bana manalı manalı bakarak, merak etmememi söylüyordu.

Dayıcan seyahat elbisesiyle bahçeye geldi. Herkesle öpüşüp vedalaşmaya başlamadan önce Meşkasım'ı sordu. Orada olmadığını görünce de çok sinirlendi. Kızgın bir ses tonuyla Nene Belkıs'a bağırdı:

-O tepsiyi bırak da git bak bakayım bu ahmak Meşkasım böyle bir zamanda nereye kayboldu.

Ancak Nene Belkıs bahçeden çıkmadan Meşkasım geldi. Dosdoğru Dayıcan'ın yanına gitti. Dayıcan'ın ona bir şey söylemesine fırsat vermeden:

-Ağam ocağına düştüm!.. Gelin bu yolculuhtan vazgeçin... Çarşıda İngilizlerin Gum'un iki fersah[7]yahınlarına gadar geldiğini söylüyorlardı... Üç fersah mesafeden vuran topları, tüfekleri varmış diyorlardı.

Dayıcan Napolyon küçük gören, tepeden bir bakışla:

-Şimdi de bizi İngilizlerle mi korkutuyorlar?..

Dedikten sonra gözlerini ceviz ağacının üst dallarına dikerek şu beyti okudu:

Allah razı geliyorsa bizim bir şikâyetimiz yok,
Zincire vurulan aslanın utanmasına gerek yok.[8]

Ancak Meşkasım telaş içinde konuşmasına devam etti:

-Siz bizi tanıyorsunuz. Biz böyle şeylerden gorhmayız. Ama durup dururken başını belaya sohmaya ne gerek var?.. Hazreti Masume de bizim İngilizlerin eline düşmemize razı olmaz.

7.Fersah: Yaklaşık 6 kilometre.

8. Mâ nedârîm ez rızâ-yı Hak gile, 'Âr nâyed şîr râ ez silsile. (Mevlânâ)

-Bu kadar korkuyorsan gelme ve yaşlı kadınlar gibi bodrumlarda saklan Kasım!

Bu söz Meşkasım'ın kanına dokunduğu için yastığını, yorganını sardığı bohçayı koltuğunun altına alıp:

-Biz İngilizlerin babasından bile gorhmayız, dedikten sonra dış kapıya doğru yürüdü. Bu sırada Vaiz Seyyid EbulkasımEfendi nefes nefese geldi.

-Duyduğuma göre ziyarete gidiyormuşsunuz. Yolunuz açık olsun, tebrik ederim, hayırlı, uğurlu olsun.

Babam tesadüfen vaizle karşılaştığı zamanlar sakin olmaya çalışmasına rağmen, ona hep nefret ve kinle baktığını görüyordum. Eczanesinin iflası olayının acısının yüreğine oturduğu ve hâlâ taze olduğu belliydi. Ama bugün vaizi görünce yüzündeki yapmacık bir gülüşle:

-Muhterem Hüccetü'l-İslâm[9], mahdumunuz beyefendi nasıllar?

-Sağlığınıza dua eder beyefendi.

-Kasap Şîrali'nin karısına duyduğu hisleri hâlâ taşıyor mu yoksa unuttu mu?

Vaiz endişeli bir şekilde etrafına bakındıktan sonra:

-Çok rica ederim böyle şakalar yapmayınız... Bugünlerde inşallah, iyi bir kızla nişanlamayı düşünüyoruz... Mimarbaşı Hacı Ali Han'ın kızıyla...

-Çok güzel... Tebrik ederim... Hayırlı olsun... Çok çok iyi bir kız... Çok iyi bir aile kızı... Üstelik de hem çok güzel, hem de çok akıllı! Aslında Şîrali'nin karısı, evli olması bir yana, sizin ailenizin şanına yakışmazdı. Oysaki Mimarbaşının kızı çok iyi bir kız. Birkaç defa kız kardeşimin evinde görmüştüm kendisini...

Dayıcan gitmek üzere ayağa kalkıp:

-Cümleten hoşça kalın, biz gidiyoruz.

Dedikten sonra herkesi kucaklayıp öpmeye başladı. Bu sırada Meşkasım hızlı adımlarla sokak kapısından bahçeye girdi. Dayıcan'ı bir kenara çekip kulağına bir şeyler söyledi. Dayıcan'ın bariz bir şekilde rengi kaçtı ama kısa bir süre sonra boğazını temizleyerek, oldukça yüksek bir sesle:

-Olsun. Ne mahsuru var ki?

9.Hüccetü'l-İslâm: İran'da yüksek rütbeli din adamları ve fakihlere verilen lakap.

Deyince ben Meşkasım'ın Hindistanlının arabanın yanında olduğunu haber verdiğini tahmin ettim. Dayıcan dış kapıya doğru ilerlerken çocuklara dönüp yüksek sesle onlara Kum'dan suhan[10] getirme sözü verdi. Büyükler için ise: *"Sizin için de dua edeceğim"* dedi.

Debîr Hakan'ın arabası kapının önündeydi. Dayıcan'ın eşyalarını arabanın üstündeki bagaja yüklemişlerdi. Dayıcan otomobilin etrafında dolaşan Hindistanlıyı görünce:

-Vedalaşmak için sizi de gördüğüm iyi oldu Serdar Bey.

-Yolunuz açık olsun sahip.

Dayıcan arabanın arka koltuğundaki yerini alırken, Meşkasım şoförün yanına oturdu. Dayıcan Hindistanlıyla konuşmaya devam ediyordu:

-Eveeet. Uzun bir süredir Hazret-i Masume'yi ziyarete gitmemiştik...

Hindistanlı sözünü keserek:

-Ama siz korkmuyor, Kum yolu emniyetli midir bu olaylardan sonra sahip?

-Yok efendim. Bu sözler sadece şayia. Savaş da kavga da sona erdi artık... Ayrıca da biz, Hazret-i Masume'nin ziyaretçilerini koruyacağına inanırız.

Bütün akrabalar arabanın dört bir yanını sarmıştı. Ama Hindistanlı konuşmasını sürdürüyordu.

Herkesten daha çok bu konuşmayı izleyeceğini düşündüğüm Esedullah Mirza, evinin penceresindeki tül perdenin arkasından olup biteni izlemekte olan Lady Maharet Han'ı temaşaya dalmış, işaretleşiyordu. Büyük bir merakla Hindistanlının ağzına bakmaya başladım. Söyle devam etti:

-Sahip, hanımınızı götürmüyor sen?

İçi içini yediğini sandığım Dayıcan, sükûnetini korumaya çalışarak cevap verdi:

-Hayır, birkaç günden fazla kalmayacağım.

-Ama sahip, ayrılık çok kısa süreli de olsa, ciğer yakar. Şair ne diyor: *"Sevgilim Lehaverd'de, bense Nişabur'dayım..."*

10.Suhan: İran'a özgü Kahverenkli bir tür şeker. Özellikle de Kum'da yapılanı ünlüdür.

Ben Nişabur kelimesini duyunca gözlerimi Dayıcan'ın yüzüne dikmiştim. Dayıcan bu sözü Serdar Maharat Han'dan duyar duymaz vücuduna elektrik verilmiş gibi birden sarsıldı. Kısa bir süre ağzı açık olarak Hindistanlıya baktıktan sonra, genzinden zorla çıkan bir sesle şoföre seslendi:

-Memed Ağa yürü!..

Arabanın motoru çalışıyordu. Şoför bir kez gaz verip motor homurdanınca herkes bir adım çekildi. Araba hareket edince sokağı toz toprak kapladı.

Ben Esedullah Mirza'nın yanına gidip, yüzüne baktım. Kolumdan tutup yavaşça:

-Dayıcan'ın işi tamamdır. Git şimdi huzur içinde yat...

Bu sırada Dayıcan'ın karısının sesi yükseldi:

-Bu akşam bize gelmeyi unutmayın... Ağa'nın ardından erişte aşını ocağa koyacağım...

Esedullah Mirza hızlı adımlarla, yavaş yavaş evine dönmeye hazırlanan Hindistanlıya yetişti ve yavaşça:

-Serdar çok güzel söylediniz... Tebrik ederim!.. dedikten sonra yüksek sesle;

-Ama ev sahibi bu akşam Ağa'nın ardından erişte aşı pişirecek. Sizin de hanımefendi ile birlikte soframıza şeref vermenizi rica ediyorum.

Herkes şaşkınlık içinde Esedullah Mirza'ya bakıyordu. Çünkü Hindistanlı adamla evlerine davet edecek kadar samimi değillerdi. Ancak bu emrivaki karşısında yapacak bir şeyi olmayan Dayıcan Napolyon'un karısı:

-Tabii buyurun. Başımla beraber, demek zorunda kaldı.

Hindistanlı kendini biraz naza çekti:

-Yok sahip. İstemem vereyim rahatsızlık... Fırsat çok, başka gün... dese de Esedullah Mirza ısrarını sürdürdü:

-Moment Serdar, siz benim kardeşim sayılırsınız... Rahatsızlık ne kelime?.. Allah canını alsın, eğer kabul etmezseniz hanımefendi çok üzülür!... dedikten sonra Dayıcan'ın hanımına dönerek:

-Öyle değil mi hanımefendi?.. Ben sizin huyunuzu bilirim... Kesin çok üzülürsünüz...

-Sahip, belki benim hanımımın bir meşgalesi vardır... Belki ben tek başıma gelirim...

-Eğer eşinizin işi varsa, sizin de onu yalnız bırakmanız doğru olmaz. Bu durumda davetimiz sonraya kalır. Ama rica ederim hanımınıza bir kez sorun...

Daha sonra Hindistanlının penceresine doğru baktı. İngiliz kadını pencerede görünce seslendi:

-My lady!.. Lady Maharat Han!..

İngiliz kadın başını pencereden çıkarınca, kırık, dökük İngilizcesiyle onu akşam yemeğine davet etti. Lady Maharet Han, en doğal haliyle, eğer kocasının işi yoksa bir sakıncasının olmadığını söyledi.

-Gördünüz mü Serdar Bey?.. Artık kesin bekliyoruz. Siz yeter ki gelin, başımızın üstünde yeriniz var.

Hindistanlı olumlu yanıt verip gitti, ben de bahçeye döndüm.

-Esedullah Amca!..

Ben bir şey söylemeden sözümü kesip Dustali Han'a dönerek:

-Bir dakika dur bakayım... Hey Dustali Han!.. Bu gece göz banyosu yapamayacaksın! Çünkü Bu Serdar Maharet Han var ya, evinde bir kafeste iki tane gözlüklü kobra besliyormuş. Bunlardan birini getirip, karısına yan bakanın yatağına atıyormuş... Gülecek bir yanı yok bu sözün... Şaka yaptığımı da sanma!.. İstersen şimdi götüreyim de gör yılanları!..

Esedullah Mirza o kadar ciddi konuşuyordu ki, birden Dustali Han'ın rengi bembeyaz oldu:

-Ölümü öp Esedullah!.. Doğru mu bu söylediklerin?

-Allah canımı alsın ki!.. Tabii ki bu yılanları niçin beslediğini kimseye söylemiyor. Hatta yılan beslediğini hiç kimseye belli etmiyor... Ama bir gün Lady Maharet Han bunu bana söylemişti.

-Senden rica ediyorum Lady Maharet Han'ın adını Azizüssaltana'nın yanında anma olur mu? Çünkü yarından itibaren benim o İngiliz'e âşık olduğumu sanır. Geçen sene de senin bu tür şakaların yüzünden kıyamet kopmuştu.

12

Akşamüstü bütün yakın akrabalar Dayıcan Napolyon'un evinde toplanmıştı. Dayıcan'ın göz hapsinde olmadan Leyla ile oturup konuşmaktan büyük bir zevk alınama karşın, Dayıcan'ın seyahati aklıma geldiği zaman bütün benliğimi bir korku sarıyordu. Dayıcan'ın yola çıkışının üstünden o kadar saat geçmiş olmasına rağmen, onun nerede olduğunu bilmiyorduk. Esedullah Mirza, Dayıcan'ın Nişabur'a gitmediği konusunda güvence veriyordu ama ben de çok iyi biliyordum ki Dayıcan Napolyon, Meşkasımı'ın dediğine göre İngilizlerin üç fersah yakınına geldiklerini söylediği Kum'a gidecek adamlardan değildi. Öyleyse neredeydi?

Her geçen an Esedullah Mirza'ya görüşünü sormak istiyordum ama o Lady Maharat Han'la öylesine sıkı bir sohbete dalmıştı ki yanına yaklaşmak mümkün değildi.

Herkesin eğlendiği, gülüp oynadığı bir sırada babamı kapıya çağırdılar. Ben de belki Dayıcan'dan bir haber gelmiştir düşüncesiyle kapıya koştum.

Vaiz Seyyid Ebulkasım'ın oğluydu. Babası, babamın vakit geçirmeden onu ziyarete gitmesini rica etmiş. Babam önceleri çok sinirlenerek: "*O şerefsiz namerdin evine adım atmam ben!*" demesine rağmen aracının: "*Konu çok önemli ve hayâtî!*" diyerek ısrarlı ricaları sonunda gitmeye razı oldu. Gideceği sırada yalvarıp, yakarıp rica ederek, beni de yanında götürmeye razı ettim.

-Pekâlâ, sen de gel... Ama misafirliği bırakıp vaizin evine gelmeni bir türlü aklım almıyor!.. Seyyid Ebulkasım'ın evinin önüne geldiğimiz zaman, vaizin oğlu gizlice bir yere girecek biri gibi, önce etrafı kolaçan etti, sokakta kimsenin olmadığını görünce de kapıyı özel bir üslupta çaldı. Kapıyı bizzat Seyyid Ebulkasım açtı ve bizleri alelacele avluya çekip kapıyı kapadı.

-Buyurun, avludaki odaya buyurun lütfen!

Babam önde, ben arkada odaya girdik. Her ikimiz de şaşkınlıktan olduğumuz yerde çakılıp kaldık. Dayıcan Napolyon yolculuk kıyafetiyle, sırtını yastığa dayamış, bir minderin üstüne oturuyordu. Meşkasım da odanın alt tarafında dizlerinin üstüne oturmuştu.

-Siz? Siz burada ne arıyorsunuz Ağa!.. Siz Kum'a gitmediniz mi?..

Dayıcan'ın yüzü haddinden fazla gergin ve solgun görünüyordu. Boğuk bir sesle:

-Buyurun oturun da anlatayım... Ben sizden yalnız gelmenizi rica etmiştim. Bu çocuğu...

Babam sözünü keserek:

-Seyyid'in beyzadesi bir şey söylemedi. Sadece: "*Seyyid Ebulkasım'ın sizinle işi var*" dedi o kadar.

Dayıcan bana dönerek:

-Babacım sen birkaç dakika avluya çık. Ben babanla özel konuşacağım.

Hiç beklemeden odadan dışarı çıktım. Seyyid Ebulkasım sokağa çıkmak için eşeğine biniyordu. Beni görünce:

-Evlat, Allah sana uzun ömürler versin. Benim oğlanı bir yere gönderdim... Evde kimse yok. Ben çıkınca kapının kol demirini tak olur mu? Ağa'ya da yarım saate kadar geleceğimi söyle.

Vaizin arkasından kapıyı kapadım. Vaizin karısı yoktu. Oğlu da dışarı çıkmıştı. Dolayısıyla da çok avantajlı bir durumdaydım. Kulağımı odanın kapısına dayayıp konuşulanları dinlemeye koyuldum. Dayıcan şöyle diyordu:

-Ben: "*Bu İngilizler bir dakika bile beni unutmuyor*" dediğim zaman, kardeşlerim ve akrabaların hepsi: " *Sen de çok abartıyorsun Ağam!..*" diyorlar. Gördün mü nasıl benim Nişabur'a gitme planımdan haberdar oldular? Adamın Nişabur'dan nasıl söz ettiğini gördün mü?

Babam söze karıştı:

-Peki, bu Hindistanlının o şiiri tesadüfen dile getirmiş olabileceğini hiç düşünmediniz mi?

-Sen ne diyorsun efendi!.. Ben görünüşe göre Kum'a gitmeyecek miydim?.. Senden ve benden başka kimse de benim aslında Nişabur'a gideceğimi bilmiyordu. Öyleyse nasıl oluyor da bu Hindistanlı adam tesadüfen son anda "*Sevgilim Lehaverd'de, bense Nişabur'dayım...*" mısraını okuyor?

Burada Meşkasım da söze karıştı:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, biz bile Ağa'nın Nişabur'a gideceğini bilmiyorduh!.. Bu İngilizler ne büyük belaymış!.. Allah'ım bize bir defa İmamzade Hasan'ı ziyaret edip, bir mum yahmayı nasip et de İmamzade onların ocağına incir diksin!... Gurban olduğum İmamzâde'nin ne mucizeleri var siz bilmezsiniz!.. Bir defasında bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan sözünü kesti:

-Yeter Kasım, bırak da sözümüzü bitirelim! Ne dersiniz ben ne yapayım şimdi? Bugün şehirden çıkınca, ne kadar düşündüysem de çıkar bir yol bulamadığım için, dağ bayır demeden, sapa yollardan tekrar şehre dönüp, Seyyid Ebulkasım'ın evine geldim... Şimdi eve dönecek olursam, o Hindistanlı derhal Londra'ya bilgi verir... Hatta şu anda evininin penceresinden dürbünle bizim evde ne olup bittiğini gözetlediğinden adım gibi eminim...

Babam sözünü keserek:

-O halde size bir müjde verebilirim. Çünkü Hindistanlı Serdar şu anda sizin evde sizin iyi yolculuklar aşınızı yiyor!

Dayıcan birden cereyana kapılmış gibi olduğu yerde donup kaldı ve sanki bir kuyunun dibinden geliyormuş hissi veren kısık bir sesle kesik kesik:

-Ney?.. Sen ne diyorsun?.. Serdar... Hindistanlı Serdar... Benim evimde ha? Sırtımdan... Sırtımdan mı vurdular beni?

Dayıcan bu haberi duyunca beyninden vurulmuşa döndü. Yüzü sarıya çalar beyaz bir renk aldı. Üstdudağı ile bıyığı tir tir titriyordu. Kesik kesik ve anlaşılmaz bir şeyler söylüyordu. Babamsa endişelenmiş ve üzülmüş gibi görünse de Dayıcan'ın çektiği bu rahatsızlıktan zevk alır gibiydi. Tekrar Dayıcan'ın yarasına tuz bastı:

-Sizin de dediğiniz gibi insanı sırtından vuruyorlar... Bana sorarsanız bu Hindistanlı görevli mörevli değil... Onların dosyayı tekâmül ettirmek için bin türlü yolu vardır...

Babam bir süre sustuktan sonra tekrar konuşmaya başladı:

-Ben Serdar Maharat Han'dan hiç şüphelenmedim ama bu gece sizin evde karısından biraz pirelendim. Bu İngiliz Lady...

Şaşkınlık ve sinirden neredeyse gözleri yuvasından fırlayacak gibi olan Dayıcan babamın sözünü keserek boğuk bir sesle:

-Serdar'ın karısı da mı bizim eve geldi?.. Desenize benim evim bir anda İngilizlerin Erkân-ı Harbine döndü ha?.. Söyler misin bunları kim benim evime getirdi?..

Babam Dayıcan'a işkence etmeye devam etmekten vazgeçecek gibi değildi:

-Benim ondan şüphelenmeme sebep olan şey, sizin albümdeki resimlerinize bakarken, Kazak üniformasıyla çektirdiğiniz o büyük, eski fotoğraf var ya, ona bakarken dalıp gitti... Çocuklardan biri sizin fotoğrafınız olduğunu söylediği zamansa, fotoğrafı kocasına gösterip İngilizce bir şeyler söyledi. Ben ne dediğini anlamadım. Ama aralarında alçak sesli bir konuşma geçti.

Ağzı bir karış açık, yuvasından fırlamış gözlerini babamın ağzına diken Dayıcan birden elini kalbinin üstüne koyup, neredeyse baygın bir halde, oturduğu yerde bir yana yığıldı. Babam hemen yanına koşarak:

-Ağa bayıldı... Meşkasım koş Nasırulhukema'yı getir!

Der demez Dayıcan başını kaldırarak, vücudunda kalan son gücü toplayıp bağırdı:

-Hayır, hayır. Otur... Ben iyiyim... Dr. Nasırulhukema İngilizlerin uşağıdır... Amcasının oğlu İngiliz Petrol Şirketi'nde çalışıyor.

Babam bir yandan Dayıcan'ın ellerini ovarken Meşkasım'a emretti:

-Koş efendi, bir tas su getir.

Meşkasım aceleyle avluya koştu. Ben o suyu içeri götürünceye kadar bir köşeye saklandım. Bir yudum su, Dayıcan'ı kendine getirdi. Gözleri kapalı, arkasına yaslanmış vaziyette alçak sesle:

Hunbar bir erkek aslanın pençesinde,

Teslimiyet ve rıza dışında çare nerede?[1]

Babam kınayıcı bir eda ile:

Teslimiyet ve rıza size hiç yakışmıyor! Siz bir ömür mücadele etmiş birisiniz. Kendinizi bırakmamalı, dalgalara teslim olmamalısınız. Büyük adamların büyüklükleri zor günlerde ortaya çıkar...

Çok büyük hadiselerde ortaya çıkarırlar; Erdem, büyüklük ve liderlikle ulular [2]

Dayıcan başını kaldırıp düşünceli bir tavırla:

-Çok haklısınız. Ricat zamanı değil. Üstelik ricat yolları da kapalı. Bu durumda mücadeleye devam etmek gerek. Ancak mücadele edebilmem için, her şeyden önce sağ kalmam gerek. Benden korkan İngilizlerin beni kendi halime bırakmaları imkânsız... Bugün şehirden çıktığımız zaman bir kahvede çay molası verdiğimizde, güneyden gelenler onların yaptıkları hakkında korkunç hikâyeler anlatıyorlardı...

Meşkasım oldukça uzun bir zamandır ağzını açıp tek kelime etmemişti:

-Allah'ım sen bizleri muhafaza et yarabbi!.. Bugüne gadar iki buçuk milyon insanı gatletmişler... Allah Gıyasabadlılara acısın!.. Gıyasabadlılar da haddinden çoh İngiliz'in canını yahtı... Bütün memleket bir yana, Gıyasabad bir yana... Bizim bir hemşerimiz vardı...

1 Der kef-i şîr-i ner-i hûnhâreî, Ĉeyr-i teslîm o rızâ kû çâreî. (Mevlânâ)

2. Ender belâ-yı saht pedîd ârend Fazl o bozorgvârî yo sâlârî.

Dîvân-ı Rûdekî, Tanzim, tashih ve nazarât: Cihangîr-i Mansûr, Tahran 1373 h.ş. / 1994, s.156.

Dayıcan daha fazla tahammül edemedi:

-Kasım bırak onu bunu da kendi başımızın çaresine bakalım.

Dedikten sonra babama dönerek:

-Siz ne dersiniz. Size göre biz ne yapmalıyız?

-Benim fikrimi sorarsanız, sizin varlığınız ülke için gerekli. Sizin halk için sağlığınıza ve canınıza dikkat etmeniz gerekir. Böylesine karmakarışık bir zamanda düşmanın başını düşmanının eliyle ezmelisiniz. Zannediyorum ki sizin kurtuluşunuzun tek çaresi Almanlar. Sizin Almanların himayesine girmeniz gerek.

-Almanlar mı?.. Onların burada artık hiçbir bağı yok ki!

-Aman efendim, siz ne diyorsunuz? Onlar gitmiş izlenimi veriyor. Bu şehirde çok gizli ve büyük bir teşkilatları var. Bana sorarsanız sizin bir mektup yazarak, Almanların sizi himayelerine almalarını istemelisiniz.

Dayıcan başını kaldırmış, büyük bir dikkatle dinliyordu. Babam konuşmaya devam etti:

-Şu işe bak, tesadüfen ben mektubunuzu iletecek adamı tanıyorum...

-Mektubu kime hitaben yazacağım?

-Bizzat Hitler'e.

Meşkasım şaşırarak:

-Ağzına sağlık. Biz de aynı şeyi söylemeyi düşünüyorduk. Bu dünyada bir tek adam varsa o da Hitler'dir.

-Evet. Hitler'e bir mektup yazın ki, orduları gelinceye kadar sizi birkaç ay korumaları altına alsınlar... Çünkü birkaç aya kadar Alman ordusu kesinkes buraya gelecek.

Dayıcan, babam ve Meşkasım birkaç dakika aralarında konuşup, tartıştılar. Çünkü yazacakları sözleri bulmak o kadar kolay değildi. Meşkasım kalem kâğıt bulmak için ayağa kalktığında, sonuca vardıklarını anladım. Vaizin kalemi ve diviti, içinde bulundukları odanın rafındaydı. Babam yazacaklarını dikte ettiriyor, Dayıcan da yazıyordu.

-Yazın lütfen: Almanların büyük önderi, Âlîcenap Adolf Hitler -Allah onun şevketini ve azametini daim etsin- hazretlerinin yüce katına; Her şeyden önce yüce şahsınıza saygılarımı sunup, size cân u

gönülden bağlılığımı arz ederim. Bendeniz ve merhum pederimin İngiliz sömürüsüne karşı, zorlu ve uzun süreli nasıl mücadele ettiğimiz âlîcenaplarının malumlarıdır. Bu sebebe müsteniden yüce hoşgörünüze sığınarak yaptığım mücadeleleri bilgilerinize arz ediyorum... Yazdınız mı?

Dayıcan babamın dediklerini dikkatle yazıyordu.

Babam:

-Şimdi Memesenî ve Kazirun Cenkleriyle daha sonra İngilizlere karşı verdiğiniz mücadeleleri yazınız. Daha sonra da sözü Serdar Maharat Han ve İngiliz karısına getirip, sizi izlemekle görevlendirildiklerini yazınız... Biz onun İngiliz casusu olup olmadığından emin olmasak da, siz onların memuru olduğundan emin olduğunuzu yazınız...

Dayıcan babamın sözünü keserek:

-Nasıl emin değiliz?.. Ben nasıl şu anda bu odada olduğumdan eminsem, Hindistanlının da onların memuru olduğundan ve beni izlemekle görevlendirildiğinden eminim.

-Her neyse, onu da yazın Almanların başbuğuna... Mektubun sonuna da mutlaka *"Heil Hitler!"* yazmayı ihmal etmeyin.

-O ibare ne için?

-Bugünkü Alman geleneği. Yani: *"Hitler çok yaşa!"* Özellikle de her türlü işbirliğine hazır olduğunuzu yazmayı unutmayın. Ayrıca sizin korunmanız için derhal önlem alması gerektiğini de vurgulayınız.

Dayıcan çok masum bir tarzda sordu:

-Farz edelim ki Hitler beni İngilizlerin elinden kurtarmak istedi, sizce nasıl bir yol izler dersiniz?

Babam cevap verdi:

-Siz ne diyorsunuz Ağam, onun gibi olağanüstü bir insan için böyle işler su içmek kadar basittir... Yarın gece, bilemedin öbür gün gece Kazvin Kapısı'nın[3] dışında bir yere bir Yunkers uçağı iner, seni bindirip havalanırlar. Bu uygulamayı birçok ülkede binlerce kez yaptılar.

Dayıcan endişeli bir şekilde:

3.Kazvin Kapısı: Dervâze-i Kazvîn: Tahran'ın şehir kapılarından biri. Günümüz Tahran'ında şehrin ortalarında yer alır.

-O zaman beni nereye götürürler?

Berlin'e... Birkaç ay sonra da Alman ordusuyla birlikte buraya döndürürler... Öyle ya da böyle sizin ailenizden birkaç ay uzak kalmayı göze almanız gerekir.

-Acaba rica etsem Meşkasım'ı da benimle birlikte götürürler mi?

-Bir sakıncası olacağını sanmıyorum. Sonunda onun için de bir, iki satırla onun da canının tehlikede olduğunu yazınız.

Meşkasım başını sallayarak:

-Valla Ağam bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, İngilizlerin bizden de guyruk acısı var... Kazirun Cengi'nde biz de ne gadar İngiliz öldürdük!.. Dün gibi sanki!.. Bir gılıç darbesiyle subaylarından birinin kellesini ayahlarının önüne düşürmüştük... Öyle bir vuruş vurduh ki gılıcı, ne olduğunu anlayamadı... Yere düşen vücutsuz başı bile yarım saat gadar bize küfredip, kötü sözler söylemişti... Susturmak için ağzına bir mendil tıhmah zorunda galdıh...

Dayıcan kızgın bir eda ile Meşkasım'ı susturdu:

-Dur biraz Meşkasım, dur!..Pekâlâ bu mektubu vakit geçirmeden nasıl ulaştıracaksınız Hitler'e?

-Siz o işi hiç merak etmeyin. Ben onların işbirlikçilerinden birini tanıyorum. Mektubunuzu telsizle anında Berlin'e ulaştırırlar. Önümüzdeki bir, iki gün zarfında sizinle temasa geçeceklerinden emin olabilirsiniz...

-Peki, o güre kadar ben ne yapacağım?

-Bana sorarsanız eve dönmeniz iyi olur derim... Asla hiç kimseye bir şey belli etmeyin. Hindistanlıya da samimi ve dostça davranın... Soranlara, otomobiliniz yolda bozulduğu için mecburen döndüğünüzü söyleyin.

-Zannetmeyin ki...

Babam Dayıcan'ın sözünü kesti:

-Beş, altı günden önce İngilizler Tahran'a gelemezler. Siz de asla onları düşünmüyormuş gibi hareket edin... Normal şartlarda bu Hindistanlı, eğer gerçekten onların casusu ise, sizin kendi evinizde olduğunuzu bildirmesi, sizin lehinize olur. O takdirde askerleri gelinceye kadar herhangi bir girişimde bulunmazlar... Ben şimdi dönüyorum.

Siz de bir çeyrek, yarım saat kadar sonra yoldan yeni gelen biri gibi evinize dönün. Bu arada mektubu da temize çekip yavaşça bana verin ve gerisine karışmayın.

Babam bir kez daha Hitler'in mektubunun nasıl olacağını, mektupta işbirliği yapmaya hazır olduğunu belirtmesini, Hindistanlı Serdar Maharat Han'ın İngilizlerin casusu olduğunu yazmasını öğütledikten sonra yola koyuldu.

Ben derhal onları dinlediğim yerden çıkarak, avlunun öbür ucundaki çıkış kapısının arkasındaki basamaklara oturup, masum masum uyukluyormuş numarası yaptım.

-Kalk gidiyoruz... Onun bunun evinde uyuklayıp durma!

Eve dönüş yolunda babama sordum:

-Sahi babacım, Dayıcan niçin Kum'a gitmemiş?

Babam herhalde yaptığı sinsi planların çok etkisinde olmalı ki, sorumu ancak iki, üç defa tekrarladıktan sonra duydu. Bıkıp usanmış bir eda ile:

-Arabaları yolda bozulduğu için dönmüşler, dedi.

Yolda yürürken göz ucuyla onu izliyordum. Herhangi bir ses çıkarmıyordu ama kendi kendine konuşuyordu. Elimde olmadan başımı havaya kaldırıp kendi kendime: *"Tanrım, ne olur babamın yeni yeni planlar yapmasına mani ol!"* diye dua ettim.

Dayıcan'ın Hitler'e yazdığı mektubu babamın ne yapacağını hiç bilmiyordum. Ama sonunda ucu bana dokunacağı ve bana ıstırap çektireceğini düşündüğüm bu konuda sessiz kalmamaya ve yeni anlaşmazlıklara, kavgalara ve küskünlüklere neden olacak bu planı suya düşürmek için çalışmaya karar verdim.

Dayıcan'ın evinin salonu çok gürültülüydü ve Esedullah Mirza'nın kahkahalarının sesi bahçenin ortasına kadar geliyordu.

Herkesten önce Leyla'yı gördüm. Kahkahalarla gülüyordu. Bir an bütün endişelerimi unuttum. Niye bu kadar güldüğünü sorduğum zaman:

-Esedullah Mirza'nın Dustali Han'la ne kadar alay ettiğini bilemezsin, dedi.

Dustali Han durgun ve sinirli görünüyordu. Zaman zaman, zorlukla bile olsa, gülümsemeye çalışsa da bir türlü başaramıyordu. Ese-

dullah Mirza her zamanki gibi çakırkeyif olmuştu ve Hindistanlı dostuna Dustali Han'la birlikte yaşadıkları bir gece macerasını anlatıyordu:

-Bütün bu mücadeleden sonra Dustali Han kızcağızla baş başa kaldı, Allah başınıza vermesin Sayın Serdar... Adamda tık yok...

Şehzade tekrar bir kahkaha attı, gülerken bir yandan omuzları alçalıp yükselirken, bir yandan da şöyle diyordu:

-O zamanlar genç olduğu halde tık yoktu... Şimdi ise herhalde buhuvvet duyguları hepten ölmüştür...

Esedullah Mirza'nın gülmesinin etkisine girip gülmeye başlayan İngiliz kadın, hiç durmadan "*lovely*" türü sözleri tekrarlıyor ve Esedullah Mirza'nın olayı İngilizce de anlatmasını rica ediyordu.

İngilizceyi iyi bilmese de aciz kalacak biri değildi Esedullah Mirza. Olayı İngilizce anlatmaya başladı.

-You know, my dear Lady Maharat Han...

Dustali Han yavaş ve boğuk bir sesle:

-Ben de İmamzade Kâsım macerasını anlatabilirim.

Esedullah Mirza ciddi bir tavır takınarak:

-Hanımlar, Beyler... Ladies and gentlemen... Sessiz olun lütfen! Saygıdeğer arkadaşımız, büyük hatip Dustali Han sizlere İmamzade Kâsım olayını anlatacaklar... Sözü kendilerine bırakıyorum.

Ama Dustali Han, Esedullah Mirza'nın olduğu yerde konuşmasının bir şey ifade etmeyeceğini bildiği için, herkesin ısrarlarına rağmen, susup oturdu.

Esedullah Mirza kınar bir tarzda:

-Dustali, beni Serdar Bey ve eşinin yanında mahcup ettin!... Serdar Bey ve saygıdeğer eşi bu gece benim misafirim. Onları tatlı dilinden mahrum etmemeliydin!..

Dustali Han sinirlenerek:

-Serdar Bey ve saygıdeğer eşi hepimizin arkadaşı... Aslında bugün ben rica ettiğim için buraya geldiler.

-Amma da yüzsüzmüşsün Dustali!

-Evet, sen Serdar Bey'i buyur ettiğin zaman kabul etmedi ama ben ısrar edince kabul etti gelmeyi.

Esedullah Mirza gülerek:

-Dustali, gel şöyle düşünelim. Serdar Maharat Han'ın eşi benim misafirim, Serdar Han da senin misafirin olsun.

Sinirlenen Dustali Han, çocuklar gibi bahaneler arıyor ve Esedullah Mirza'nın düşüncelerini çürütmeye çalışıyordu. Bağırarak:

-Halt etmişsin sen!.. Serdar Maharat Han ve eşini bugün ben buraya davet ettiğim için benim misafirim onlar.

Bu tartışmaların cereyan ettiği sırada herkesin şaşkın bakışları salonun giriş kapısına kilitlendi. Başımı çevirip baktığımda, camlarının çevresi deri muhafazalı koyu renk gözlüğü gözünde, Dayıcan'ı gördüm. Uzun boyuyla salon kapısının kasasının ortasında duruyordu. Dustali Han'a ters ters bakmasından, onun son sözlerini duymuş olduğu belliydi.

Kısa bir süre sessizlik içinde geçti. Ardından Dayıcan'ın dönüşü ile ilgili her kafadan bir ses çıktığı için bir gürültü koptu. Esedullah Mirza gülümseyip, göz kırparak bana baktı. Ben belli belirsiz bir baş hareketiyle teşekkür ederek karşılık verdim. Derken Dayıcan üstlendiği rolü oynamaya başladı. Önce herkesi selamlayıp, hal hatır ettikten sonra Hindistanlı ve hanımıyla yapmacık bir hoşbeşe koyulup, arabasının bozulduğundan bahsetti.

Babam:

-El hayru fî mâ vaka' [4] Her zaman ziyarete gitme imkânınız var... Gelecek ay inşallah birlikte gideriz.

Hindistanlı da bir şey söylemiş olmak için lafa karıştı:

-Ağa ayrılığına hanımın edemedi tahammül, geri dönmek...

Ve sanki Esedullah Mirza'nın öğlen vakti öğrettiği ve Dayıcan'a yaptığı şakayı hatırlamışçasına konuşmaya devam etti:

-Sevgili Nişabur'dan Lehaverd'e dönüş yaptı.

Dayıcan Nişabur kelimesini duyunca sarsıldı ama belli etmemeye çalışarak zorla gülümsedi. Daha sonra cebinden bir zarf çıkarıp babama doğru uzatarak:

-Verdiğiniz otel adresi bir işimize yaramadı. Alın sizde kalsın!

Bense sakin olmaya çalışıyordum ama gözümü zarftan ayıramıyordum. Zarfın babama verilişi, babamın onu alışı ve cebine koymasına kadar olanları şaşkınlık içinde izledim. Tanrım! Babam bu saf adama ne oyun oynamak istiyordu acaba?

4.El-hayru fî mâ vaka': Her işte bir hayır vardır.

Dayıcan Hindistanlının ve karanlık geleceğinin karşısında endişelerini ve kızgınlıklarını gizlemeye çalışmak için her zamankinden çok konuşuyor, normal zamanlarda katlanamadığı Esedullah Mirza'nın şakalarına katlanıyor, hatta onu konuşturmaya çalışıyordu:

-Sahi şehzade, bu gece Dustali Han nerede Azizüssaltana Hanım'ın başına çorap örüyor?

Esedullah Mirza gülerek:

-Azizüssaltana Hanım, İmamzade Dâvûd'a çaput bağlamaya gitti sanıyorum.

-Niye çaput bağlıyor ki?

-Niye olacak, Dustali Han'ın rahatsızlığı düzelsin diye... Serdar Maharat Han'ın tabiriyle buhuvvet muhuvvet kalmamış adamda.

Serdar itiraz etti:

-Ben demedi böyle, hiçbir zaman.

Esedullah Mirza:

-Sayın Serdar sizin sözünüzle dedim ama sizin dilinizde demek istemiştim... Siz söylediniz demedim. Bunu herkes söylüyor. Aslına bakarsanız, her halinden belli buhuvveti kalmadığı.

Dustali Han yavaş ama çok sert bir sesle:

-Esedullah senin ağzına öyle bir vuruş vururum ki...

Esedullah Mirza bağırdı:

-Ne oldu? Ne kızıyorsun baba? Tamam. Buhuvvetin yerli yerinde... Sendeki buhuvvet aynen Zaloğlu Rüstem gibi... Senin buhuvvetin Herkül gibi...

Toplantı dağılıp, herkes vedalaşmak için yerinden kalkınca, Dayıcan Dustali Han'a kalmasını işaret etti. Babam Hindistanlıyı neden çağırdın diye Dustali Han'ı sorgulayacağını anlamış olmalı ki bir işaretle onu bu fikrinden vazgeçirdi. Dolayısıyla da Dayıcan Dustali Hanla da vedalaşıp, onu da evine gönderdi. Salonda sadece babamla Dayıcan kalmıştı. Ben orayı terk edemezdim çünkü yapacakları konuşmayı çok merak ediyordum. Kapının arkasında bir şeyle meşgulmüşüm gibi yaptım.

Babam yavaşça sordu:

-Mektubu aynen yazdınız mı?

-Evet. Dediklerinizi aynan yazdım. Ancak hemen göndermenizi rica ediyorum. Çünkü benim durumum çok tehlikeli.

-Emin olabilirsiniz. Yarın sabah erkenden mesajınız yerine ulaştırılır.

Tam bu sırada Meşkasım söylene söylene salona girdi ve Dayıcan'ın yanına gitti:

-Ağam biliyor musunuz ne oldu? Bu namussuz, aşağılık herif ne yaptı?

-Kim Kasım?

-Şu Hindistanlı Serdar!

Dayıcan çok meraklanarak:

-Ne yaptı Kasım?

-Yarım saat kadar önce salondan çıhınca etrafına bahınıp bahçeye gitti... Biz de bu adam nereye gidiyor diye peşine düştük...

-Çabuk söyle ne yaptı bu adam, fıtık ettin beni!

-Valla Ağam, bende yalan yoh... Allah'ın bildiğini guldan de sahlayım... Dosdoğru o büyük yabangülünün dibine gadar gitti... Durup babasının hayrına gülleri bir güzel suladı...

-Büyük yabangülünün dibine mi yaptı?

-Evet Ağam, büyük yabangülünün dibine...

Dayıcanın suratı asıldı ve babamın kolundan tutarak:

-Görüyorsun değil mi?.. İngilizler... Her taraftan bana darbe vurmak istiyorlar! Bu da onların planlarının bir parçası. Sinirimi bozmaya çalışıyorlar ki sorgusuz sualsiz onlara teslim olayım! Bu hareketle sinir harbini başlatıyorlar.

Bu sözleri söyledikten sonra ceketinin eteğini kenara çekip, elini kemerinde bağlı olan silahının deri kabzasının üstüne koyarak bağırdı:

-Ben şimdi bu Hindistanlıyı kendi ellerimle öldürürüm... Benim büyük yabangülümün dibine işemek ha? Bu namertçe bir savaş şekli... İngilizlerin işkencesi altında ölsem bile, bu Hindistanlının işini bitirmem gerek...

Babam elini Dayıcan'ın omzuna koyarak:

-Sakin olun lütfen!..

Kaygan tasın içine düşünce bir karınca,

Kurtarıcıya de ki, zor kullanma çare ara.[5]

Biraz sabırlı olun. Dostlarınız geldiğinde bu Hindistanlının da icabına bakarlar.

Dayıcan yavaş sesle kükredi:

-Kendi ellerimle darağacına çekeceğim onu.

Meşkasım başını yukarı kaldırarak:

-Amiiin yarabbi!.. Daha her şeyi söylemedik biz... Namussuz, şerefsiz herif daha kötüsünü de yaptı.

Dayıcan yuvasından fırlamış gözlerle:

-Başka ne halt karıştırdı? Niye her şeyi söylemiyorsun Kasım?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. O yaptığı hiçbir şey değil!.. Evden gapıdan ırah, öyle bir namussuzluh yaptı ki biz sesini gırh arşın mesafeden duyduh.

Dayıcan başını ellerinin arasına alıp:

-Vay anam vay!.. Allah'ım ne olur bana bir fırsat ver de bu ihanetlerin intikamını o kurt tıynetli İngilizlerden alayım!

Eve dönmemizin üstünden birkaç dakika geçmeden Dayıcan bize geldi. Bir işaretle babamı avludaki odaya çağırdı. Ben kararımı vermiştim. Her ne pahasına olursa olsun onların konuşmaları ve görüşmelerine şahit olmadan duramazdım. Derhal sandık odasına gidip mevzilendim.

-Acele işe şeytan karışır. Şimdi aklıma geldi. Mektupta onların görevlendireceği kişinin beni nasıl tanıyacağı konusunda bir şey yazmadık. Farz edelim ki onların adamı benimle temas kurmak istedi, kendini bana nasıl tanıtacak ve ben adamın onlar tarafından gönderilmiş olduğunu nasıl anlayacağım?..

Babam bu konuyu önemsiz gibi göstermeye çalıştı ama sanıyorum Dayıcan'ın itirazının mantıklı olduğunu derhal kavrayıp, bir süre düşündükten sonra:

-Haklısınız... Böyle bir durumda her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünmek gerek. Sizin bir alâmet ve bir parola belirlemeniz lazım... Meselâ şöyle olabilir mi?

-Ben eğer bir rakam belirlersek birbirimizi tanımada ve temas kurmada kolaylık sağlar diye düşünüyorum.

---

5. Ço der tas-ı lağzende oftâd mûr, Rehânende râ çâre bâyed ne zûr. (Sa'dî)

Babam çenesini tutarak deren derin düşünüyormuş görüntüsü vererek:

-Fena fikir değil. Ama rakamı yazmanız gerek. Oysaki böyle bir ortamda kalıcı bir belge bırakmak doğru olmaz. Düşmanların işbirlikçilerini de göz ardı etmemek gerek. Bana göre şöyle söylenebilir...

Dedikten sonra birkaç saniye düşündü. Bu arada Dayıcan:

-Akrabalardan birinin adını parola olarak belirlesek nasıl olur?

-Hiç fena olmaz... Meselâ Büyük Ağa'nın adı ama taklit edilemeyecek şekilde olmalı. Meselâ: "*Rahmetli büyük ağa Jeanette McDonald'la abguşt*[6] *yiyor.*" İbaresi nasıl?

Dayıcan boğuk bir sesle:

-Şaka yapmanın sırası olduğunu pek sanmıyorum!

-Ben şaka yapmıyorum. Daha önce de söylediğim gibi parolanın casuslar tarafından tahmin edilemeyecek cinsten olması gerek.

Dayıcan sinirden titreyen bir sesle:

-Ben merhum Büyük Ağa'nın adının bir hercai kadınla birlikte anılmasına razı olmaktansa İngilizlerin darağacında sallanmayı tercih ederim.

Babam omuzlarını kaldırarak:

-Olmadı ki şimdi!.. Hem istediğim her şeyi yaparım, hem de Cennet'e giderim diyorsunuz... Eğer gerçekten istemiyorsanız... O zaman işimizi Allah'a havale edelim ve alnımızda ne yazıyorsa ona rıza gösterelim... Ayrıca İngilizlerin de sizden intikam alacakları kesin değil. Belki de aradan bunca zaman geçtikten sonra günahlarınızı bağışlamışlardır.

-Sanıyorum bana işkence etmek ister gibi bir haliniz var! İngilizlerin benim hakkımda ne korkunç planlar yaptıklarını herkesten daha iyi siz biliyorsunuz. O baş belası Hindistanlının adeta cinayet işler gibi, benim yabangüllerimin dibine yaptığı idrar henüz kurumadı...

-O zaman niye bu kadar zorluk çıkarıyorsunuz ki? Size göre eğer Napoléon Saint Helena Adası'ndan kurtulabileceğine inansa kaçmak için böyle bir karar vermekte tereddüt eder miydi? Siz sadece kendinizden sorumlu değilsiniz ki... Büyük bir aile, bir şehir, bir millet var

6.Abguşt: Et ve nohutla yapılan, yahniye benzer bir tür yemek.

sizin arkanızda. Onlar sizin fedakârlıkta bulunmanızı bekliyorlar. Size güveniyorlar.

Dayıcan bir süre gözlerini kapadı, iki eliyle şakaklarına bastırdıktan sonra:

-Milletim için kabul ediyorum. Mektubu verin de parolayı ilave edeyim.

Babam mektubu verip, kalem ve diviti de çekmeceden çıkardı.

-Yazın lütfen: "*Sizden son ricam: Benimle temas kuracak olan kişinin, birbirimizi tanıyabilmesi için, aşağıda yazacağım paroladan yararlanmasıdır... Yazdınız mı?.. Şimdi parantez içinde: Rahmetli büyük ağa Jeanette McDonald'la abguşt yiyor.*

Dayıcan mektuptan başını kaldırdığında alnında ter birikmiş olduğunu gördüm. Dua eder gibi alçak sesle şöyle diyordu:

-Allah'ım, canımı kurtarmak için Büyük Ağa'nın ruhunu mezarında muazzep ettiğim için beni affet!

-Büyük Ağa eğer sağ olsaydı, sizin bu hareketinizi kesin onaylardı. Bundan emin olabilirsiniz.

Dayıcan doğuştan gelen kişisel kahramanlıkları ve Napoléon Bonaparte'ın hayatından örnekler verdikten sonra evine gitti.

Ben şaşkın ördeğe dönmüştüm. Babamın yaptığı planın ne olduğunu çözmeye ne kadar çalıştıysam da bir sonuca varamadım. Berbat bir gece geçirdim. Tekrar Esedullah Mirza'nın yanına gitmeye karar verdim. Sabah erken saatte evine gitmiş olmama rağmen evden çıkmıştı ve akşam geç vakitlerde eve dönecekti. O günü tek başıma ve karmakarışık düşünceler içinde, hiç bitmeyecek bir günmüş gibi geçirdim. O gün dikkatimi çeken tek şey, babamın hal ve hareketleriydi. Huzurluydu ve düşman karşısında zafer kazanmış gibi bir hali vardı. Bu durumu bakışlarından ve hareketlerinden rahatlıkla sezinleyebiliyordum.

Gün boyu Dayıcan'ı hiç görmedim. Gurup vaktine yakın çiçekleri sulamakla meşgul olan Meşkasım'la birkaç kelime konuşabildim. O da Dayıcan'ın etkisinde kalmış, endişeli ve biraz da ürkmüş görünüyordu.

-Şaha değil babam, Ağa gece boyu uyumamahda hahlı. Allahsız İngilizler neredeyse gelmek üzere. Belki de adamlarından biri Ağa'nın başına, ağzımdan yel alsın, Allah göstermesin, bir bela getir-

mek üzere yola çıhmıştır bile... Beni de Ağa'yı da çoh yaşatmazlar artıh... Biz dün gece Ağa'nın gapısında, elde tüfek yatdıh. Sabaha gadar belki on defa uyandı. Uyuduğu zaman da sayıhlayıp: Geldiler!... Geldiler!.. diye çığlıh atıyordu. İngilizler gılıcı boynuna dayamış gibiydi... Bizim de halimiz hal değil ama Allah'a tevekkülümüz var... Yani babam, İngilizlerin de hakkı var... Eğer biz de onların yerinde olsaydıh ve bizi de birileri biçare durumuna düşürseydi onları sağ bırahmazdıh.

-Meşkasım, sana bir şey yapacaklarını pek sanmıyorum...

Meşkasım su süzgecini yere koyup:

-Sen ne diyorsun babam! Bizimle İngilizler aynı cin ve bismillah gibiyiz... Tut ki Memeseni Cengi'ni unuttular, Kazirun Cengi'ni ne yapacağız?.. Kazirun Cengi'ni de hatırlamasalar, Gıyasabad Cengi ne olacah?.. Ama babacım, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Allah galbimi biliyor, İngilizler isterlerse bizi topa goyup atsınlar ama Ağama dohunmasınlar!..

Meşkasım uzun uzun kahramanlık maceralarından ve İngilizlere vurduğu öldürücü darbelerden söz ettikten sonra, kinayeli kinayeli kurtuluş ortamının oluştuğundan söz etti.

Güzel bir tesadüf eseri, ertesi gün resmî tatildi. Birkaç kez Esedullah Mirza'nın evine gittim ama Nene, dünyanın altı üstüne bile gelse öğlen saat birden önce beni sakın uyandırma, diye emir verdiğini söyledi. Nihayet saat on birden sonra şehzade beyefendi uykudan uyandı. Odasına çıktığımda kahvaltı yapıyordu. İyi uyuduğu her halinden belliydi. Çok dinç ve neşeliydi. Büyük bir iştahla rafadan yumurta ve domates yiyordu. Gramofondan da Kamerülmülk'ün[7] söylediği şarkılar duyuluyordu. Beni güler yüzle karşıladı ve kahvaltıya buyur dedi ama benim hiç iştahım yoktu.

-Niye yemiyorsun?.. Aşk iştihanı mı köreltti yoksa?

-Yok Esedullah amca, ortalık çok karıştı, her şey birbirine girdi.

Vaizin evinde olup bitenleri, Dayıcan'ın Hitler'e yazdığı mektubu anlatınca kahkahalarla gülerek:

-Senin baban bu ihtiyarın başına nasıl bir çorap örmek istiyor bir türlü anlayamıyorum. Aslında haksız da sayılmaz. Eczanesi çalışır-

7.Kamerülmülk: (Devlet'in Ay'ı) 1940'lı yıllarda ünlü bir şarkıcı.

ken parası, pulu vardı. Şimdi ise durumu bizim gibi devlet memurlarına döndü. Dayıcan ocağına incir dikti. Şimdi o da Dayıcan'ın çanına ot tıkmaya çalışıyor. Bu arada eğer senin bu aşk meselesi olmasaydı, kendi hallerine bırakırdık, onlar birbirlerinin kafasını gözünü yararken biz de uzaktan bakıp gülerdik.

-Tamam da Esedullah Amca, bir şeyler yapmak lazım. Ben gerçekten babamın neyin peşinde olduğunu bir türlü anlayamıyorum.

-Moment... Bu konuyu çok kafana takma, baban o kadar geri zekâlı değil ki mektubu Hitler'e göndersin veya birine versin. Çünkü herkesten önce ne oluyor diye onun yakasına yapışırlar.

-Öyleyse sizce bu mektubu neden Dayıcan'a dikte ettirmiş olabilir?

-Bana göre Dayıcanla istediği gibi oynamak için veya ihtiyarı komik duruma düşürmek için elinde bir baskı unsuru, bir koz bulundurmak istiyor. Bir de parola mı belirlediler demiştin?

-Evet. Sonraki temaslarında kullanmak üzere belirledikleri parola: *Rahmetli büyük ağa Jeanette McDonald'la abguşt yiyor!* cümlesi.

Esedullah Mirza gülmekten yerlere yıkıldı. Onun o halini görünce benim de gülmem tuttu. Ardından şöyle dedim:

-Dayıcan rahmetli Büyük Ağa adını duyunca neredeyse kalp sektesi geçirecekti ama babam bu cümleyi zorla kabul ettirdi ona.

-Senin baban da zevksiz bir adam değil hani! Bunlar ağa ve büyük ağa kelimelerini babana karşı çok fazla kullandıkları için, o da onlardan bir güzel intikam almış... Ama Ağa'nın böyle bir şeye kabul etmesi beni çok şaşırttı.

-Öyle hemen kabul etmedi. Başlarda rahmetli Büyük Ağa'nın adının hercaî bir kadınla birlikte anılması yerine İngilizlerin darağacında asılmayı tercih ettiğini söyledi.

Esedullah Mirza'nın gözleri fal taşı gibi açıldı ve kahkahalar arasında:

-Amma utanmaz adammış bunlar... Jeanette McDonald bütün dünyanın saygı gösterdiği, elini öpmek istediği çok büyük bir sanatkâr.

Babam Dayıcan'a: *"Napoléon bile böyle bir durumda kalsaydı bu fedakârlığı yapardı."* dedi. Kısaca söylemek gerekirse Dayıcan'ı o ka-

dar korkuttu ki sonunda rahmetli Büyük Ağa'nın Jeanette McDonald'la yemek yemesini kabul etti.

Esedullah Mirza bir yandan peçeteyle ağzını silerken şöyle dedi:

-Moment, bunlar da Büyük Ağa'dan öyle söz ettiler ki adamın Victor Hugo veya Garibaldi olduğunu sanırsın. Sen bu Büyük Ağa'nın aslında kim olduğunu biliyor musun?

-Hayır Esedullah amca.

-Büyükbabanın babası, Muhammed Şah ve Nâsırüddin Şah[8] zamanlarında mimarbaşıymış. Halkın tuğlasının, kerpicinin parasıyla zengin olmuş. Bir gün Nâsıruddin Şah'a beş yüz tümen hediye gönderince, Nâsırüddin Şah da ona, meselâ İstiskâü's-saltana[9]gibi, yedi heceli bir lakap vermiş ve bir anda mimarbaşı olmuş... Oğlu, yani merhum Büyük Ağa da paraları Nâsırüddîn Şah'a gümüş sini ile takdim ettiği için, ona da İstifsâru'l-mülk[10] gibi altı heceli bir lakap vermiş... Böylece bu adamlar, damdan düşer gibi, akşamdan sabaha memleketin aristokrasisine dâhil olmuşlar... Doğal olarak da Pelengü's-saltananın[11] oğlu Bebrü'l-mülk[12], Bebrü'l-mülkün oğlu da Şîrü'd-devle[13] olmuş. Özetle söylersek dünyada kimseyi adam yerine koymaz hale gelmişler... Ama moment!..Bu anlattıklarımı hiçbir yerde anlatmak yok tamam mı!..

-Hiç olur mu öyle şey Esedullah amca. Bana güvenebilirsiniz.

-Pekâlâ, şimdi, Allah göstermesin, Hitler'in Mareşal Goering'i[14] Kazak taburundan emekli birinin evine göndermesin diye bir şeyler düşünmemiz gerekiyor... Sahi sen kendini Mareşal Hindenburg[15] gibi kasım kasım kasan bu Dayıcan'ının neci olduğunu biliyor mu-

---

8.Nâsırüddîn Şâh (Salt: 1848-1896): İran'da hüküm süren Kaçarlar Hanedânı (1721-1924) şahlarından biridir. Geniş Bilgi için bk. DİA, XXXII,405-406.

9.İstiskâü's-saltana: Devletin susuzu; devletin suyuna doymayan anlamlarında kullanılmış bir tabir. Siroz hastalığının adı da istifsârdır

Kaçarlar döneminde devlet görevinde bulunanlara 'd-devle veya 'l-mülk şeklinde lakaplar verme modası vardı. O dönemde devlet hizmetinde bulunanların hemen hemen hepsine bu tür lakaplar verilmiştir. Yazar bu lakapları zikrederek ironi yapmaktadır.

10.İstifsâru'l-mülk: Devletin sorgulayıcısı; Mülkün sorgucusu.

11.Pelengü's-saltana: Saltanatın leoparı.

12.Bebrü'l-mülk: Devletin kaplanı; Mülkün kaplanı.

13.Şîrü'd-devle: Devletin aslanı.

14.Mareşal Goering: Hitler'in mareşallerinden biri.

15.Mareşal Hindenburg: Paul von Hindenburg (d. 2 Ekim1847 – ö. 2 Ağustos1934, Alman mareşal ve politikacı.

sun? Emekliye ayrıldığı zaman daha yeni asteğmen olmuşmuş. Görev süresi dolmamış olmasına rağmen kendisi erken emekliliğini istemiş. Neden biliyor musun?

-Hayır bilmiyorum.

-Sen çok küçüktün. Hatırlayamazsın. Dayın evde o kadar afra tafra satıyor ve babana karşı öylesine yükseklerden bakıyordu ki, babanın Serdar Maharat Han'a kiraladığı ev var ya, o evi baban genç bir teğmene kiralamıştı. Evde tarihin ünlü komutanları gibi havasından geçilmeyen Dayıcan, sokağa çıktığında ne zaman o torunu yaşındaki teğmenle karşılaşsa, topuk vurup selam vermek zorunda kalıyordu... O zamanlar askerî disiplinin, hiç mi hiç şakaya gelir bir tarafı yoktu... Herkes onun bu haline o kadar güldü ki sonunda emeklilik dilekçesini verdi. Babanla olan düşmanlığı da işte o günlerde başladı... Şimdi kalk da bir şeyler düşünelim.

Esedullah Mirza bir yandan üstünü giyinirken konuşmasını sürdürdü:

-Hitler'in adamlarıyla Dayıcan arasındaki parolayı bildiğimize göre, onunla temas kurup babanın olası planlarını suya düşürmemiz lazım... Peki, nereden telefon edelim?.. Sizin evden olmaz, Dayıcan'ın evi hiç olmaz... Şu eşek Dustali'nin evine bir uğrasak nasıl olur? Bu saatte evde olacaklarını sanmam.

Dustali Han'ın evinden telefon etme düşüncesiyle evden çıktık. Esedullah Mirza yolda verdiği kötü bir haberle beni eskisinden daha çok endişelendirdi.

-Askerliğini yapmakta olanları terhis etmişler, dedi.

Bu durumda Albay Dayımın oğlu, Pûrî lakaplı Şâpûr da yakın zamanda eve dönecekti.

Esedullah Mirza, bu kötü haberi duyduğum zaman karalar bağladığını görünce elini omzuma koyarak:

-Şimdiden bu kadar üzülme!.. Allah kerimdir. Sana San Francisco seferini unutma dediğim zaman bu günler için demiştim... O kadar dert etme. Hiç ummadığın şeyler olabilir. Sonunda bir bakarsın bu aşktan vazgeçmişsin veya San Francisco yapmışsın ya da o şapşalak başka bir kız bulmuş.

Ancak verdiği teselli benim acımı hiç hafifletmedi. Dustali'nin evinin kapısına geldiğimizde bir süre durup kulak kabarttık. Genellikle iki, üç ev öteden duyulan Azizüssaltana'nın sesi gelmiyordu.

Esedullah Mirza:

-Kocakarı evde yok galiba. Eğer sadece külfetleri evde ise, onu bir şekilde savar işimize bakarız. Telefon etmek için buradan daha iyi bir yer bulamayız.

Kapı açıldığında Esedullah Mirza'nın gözleri parlayıp tebessüm eden ağzı açık kaldı. Kapıyı bize yaklaşık yirmi yaşlarında, mütenasip vücutlu, güzel bir genç kız açmıştı. Saygılı ve sıcak bir karşılamayla selamlayıp, Esedullah Mirza'yı içeriye buyur etti. Esedullah Mirza, kız daha buyurun der demez içeri dalıp Azizüssaltana ve Dustali Han'ı sordu. Herkes dışarı çıkmıştı ve kız evde yalnızdı.

Başında namaz çadırı olan kız tatlı tatlı tebessüm ederek:

-Esedullah Amca, galiba beni tanıyamadınız.

Esedullah Mirza yapacağımız işi hepten unutmuş gibi, bakışlarıyla kızcağızı soyarken, gülerek şöyle dedi:

-Moment, nasıl tanımam... Sen Zehra Hanımsın... Nasılsın?.. Baban nasıl?.. Çoktandır görünmüyorsun, nerelerdesin?

Kızcağız tekrar tebessüm ederek:

-Ben Fati, Hanımlar hanımının kızıyım... Hanımlar hanımı Kamer Hanım'ın dadısı... Unuttunuz mu, ben çocukken bana: "*Senin yanakların Horasan elması gibi*" diyordunuz.

-Ha tamam!.. Fatmacım... Maşallah, maşallah ne kadar da büyümüşsün!.. O kırmızı kırmızı yanaklar ne oldu?.. Bir defa bile ısırmama izin vermemiştin, bak beyazlaşmış... Şimdi amcana bir öpücük vermeyecek misin?..

Kızcağız kıpkırmızı kesildi ve gülerek başını önüne eğdi. Esedullah Mirza onu ellerinden tutarak, gözleriyle kızı baştan ayağa bir güzel süzerek:

-Hanımlar hanımına hep seni sorup duruyordum. Evlendiğini söylemişti galiba.

-Evet evlenip İsfahan'a gittim... Dört yıl sonra da boşandım... İyi bir adam değildi... Bana kötü davranıyordu...

-Allah onun belasını versin!.. İnsan böyle güzel bir kıza hiç kötü davranır mı? Çocuk, mocuktan ne haber?

-Hiiiç. Çünkü çocuğu olmuyordu.

-Maşallah, maşallah. Peki şimdi ne yapıyorsun?

Esedullah Mirza kızcağızla o kadar ilgileniyordu ki sanırsın hangi amaçla oraya geldiğimizi unutmuştu. Ben bir işaretle anlatmaya çalıştım. Gözlerini Fati'nin bedeninden ayırmadan:

-Öyleyse biz biraz oturalım da Dustali Han...

Kızcağız sözünü keserek sıcak bir tavırla:

-Rica ederim buyurun. Kendi eviniz sayılır. Salona buyurun.

-Fatmacım, içecek soğuk bir şeyler var mı?

-Tabii, vişne şerbeti de var, ayva likörü de. Hangisinden istersiniz?

-Hayır hayatım, canım limonata çekti. Bir zahmet çarşıdan iki tane limonata alıp gelirsen çok memnun olurum... Şu parayı da al!..

-Rica ederim efendim, o nasıl söz? Bende para var.

Limonatanın belki de yirmi katı kadar bir parayı zorla Fati'nin avucuna koydu. Fati dışarı çıkar çıkmaz da telefonun başına geçip Dayıcan'ın numarasını çevirdi. Ahizenin alıcısının üzerine bir mendil kapatarak beklemeye başladı. Dayıcan'ın sesini duyunca, ses tonunu değiştirip beyaz Rusların lehçesini andıran bir lehçe ile konuşmaya başladı:

-Aka, siz yalnız mi?.. Oyleyse dikat ediyor sen... Marhum aka-yı bozork Canet MakDonald'la abkuşt yeor... Siz anladı? Siz emin ol... Gerekli emir gelmek yapti... Biz obir gun sizle temas kurmak... Kim dese size bir şey, yok yapmak. Bizim emri beklemek. Hatta sizin enişte bir şey demek, yapmamak... Beklemek... Bıravo!.. Bu doğrudur... Hiç kimseyle hiçbir şey konuşmamak... Siz anladı?.. Siz şeref sozu verdi?.. Bıravo... Heil Hitler!

Gülmemek için çok zorlanan Esedullah Mirza telefonu kapattı ve bana dönerek:

-Zavallı tir tir titriyordu. Şimdi baban onun üstüne gitmeye kalksa bile Dayıcan hiçbir şey yapmayacaktır. Bakalım daha sonra ne yapabiliriz?

Fati bir süre sonra nefes nefese limonataları getirdi. Halinden koşarak gidip geldiği belliydi.

Gözünü Fati'den hiç ayırmayan Esedullah Mirza, limonatasına yudumlarken:

-Pekâlâ Faticim!.. Ne zaman amcana da uğrayacaksın?.. Bizim evi biliyorsun değil mi?

-O eski evinizde mi oturuyorsunuz hâlâ?

-Evet. Aynı ev... Burada olduğun sürece artık sık sık gelirsin amcana ha?

-İnşallah bir gün ninemle gelirim ziyaretinize.

-Moment, moment!.. O bel ağrısıyla Hanımlar hanımını yorma sakın!.. O nazlı hanımı öyle yürütmene gönlüm hiç razı olmaz... Bırak o dinlenip, rahatına baksın...

-Bel ağrıları geçti onun Esedullah Amca.

-Moment, moment... Asla yürümemeli... İyi olduğunu sanıp yola koyulur, Allah korusun, ondan sonra da daha beter hasta olur... Pekâlâ, galiba Dustali Han ve hanımı hemen dönmeyecekler. Biz kalkalım artık!

-Buyrun oturun. Birazdan gelirler.

-Ha sahi, nereye gittiklerini biliyor musun?

-Valla biliyorsunuz ki...

Fati biraz tereddüt etti. Esedullah Mirza dikkatle bakınca Fati'nin bildiğini ama söylemek istemediğini anladı. Aldırmaz bir tavırla Fati'ye bir yem attı:

-Haaa, anladım. Şu işin peşine gittiler... Herhalde dün konuşulan mesele. İnsanın başına ne işler geliyor değil mi?

Fati saf saf konuşmaya başladı:

-Eee, siz demi biliyorsunuz?

-Sen çocuk musun Faticim. Herkesten önce benimle konuştular... Hemen hemen bütün aile biliyor.

-Dustali Hanla eşinin dün akşam misafirleri vardı. Şu Hindistanlıyla Avrupalı hanımı akşam yemeğine gelmişlerdi. Onlar gittikten bir saat sonra, birden bir gürültü koptu. Ben de ne oluyor diye merak edip kapının arkasından kulak kabarttım. Bir de ne göreyim. Hanımefendi Kamer hanımı sorguya çekiyor ve: *"Bu çocuk kimden?"* diye bağırıyordu. İyice aptallaşan Kamer Hanımsa, bir şey söylemeden hiç durmadan gülüyordu. Bazı adamların acayip acayip adlarını söyledi. Herhalde siz de tanımazsınız.

Esedullah Mirza şaşkınlığını gizlemeye çalışıyordu. Bana şöyle bir baktıktan sonra kızcağızdan daha çok söz alabilmek için şöyle dedi:

-Moment, gerçekten moment... Bu dünyada ne şerefsiz insanlar var!.. Gelip aklı kıt bir kıza bu işi yapıyorlar!

Fati başını önüne eğerek:

-Bugün çocuğu aldırıp aldıramayacaklarını sormak için bir doktora götürdüler... Hanım sabahlara kadar başına vuru vura ağladı. Kamer Hanım'ın keyfine ise diyecek yoktu. Gülüp söylüyor, çocuğuna hırka örmekten bahsediyordu.

Olaydan çok rahatsız olan Esedullah Mirza şöyle dedi:

-Bu kıza bu işi yapanı bulup kafasını koparmalı.

Fati tebessüm ederek:

-Kimseye söylemeyeceğinize yemin ederseniz size bir şey söyleyeceğim.

-Senin canın üstüne yemin ederim...[16] Canımdan daha aziz olan senin canın üstüne yemin ederim ki kimseye söylemeyeceğim.

Fati bana doğru baktı. Esedullah Mirza ne demek istediğini anladığı için:

-Bu çocuk aynı benim gibidir. Hiç merak etme, onun ağzı hepimizden çok sıkıdır.

Fati tekrar biraz tereddüt ettikten sonra:

-Sabahleyin Dustali Han Azizüssaltana Hanım'a, bu işi sizin yaptığınızı söylüyordu. Yani çocuk sizin çocuğunuzmuş.

Esedullah Mirza neye uğradığını şaşırıp bağırdı:

-Vay aşağılık namussuz!.. Vay alçak namert!.. Ben gelip deli bir kıza bu işi yapmışım ha?

Esedullah Mirza'nın ağzından küfürler birbiri ardınca sel gibi akıyor, Dustali Han'a verip veriştiriyordu:

---

16. Bu cümleyi Esedullah Mirza'nın muzip ve de biraz hınzır karakterine bağlamamak gerekir. Çünkü İranlıların yemin gelenekleri böyledir. Yani muhatapları üstüne yemin ederler. Böyle durumlarda biz Türklerde ise bilindiği üzere; Allah canımı alsın ki ; İki gözüm önüme aksın ki ; Şu ışığa kör bakayım ki ; Ekmek, Kur'an çarpsın ki... ; Ölümü öp; Şuradan şuraya gitmek nasip olmasın ki... v.s. gibi yeminler edilir. Yani yeminden etkilenecek olan kişi, yemin eden kişidir. İranlılarda bu durum tam tersine olup, etki muhatataba yöneliktir.

-Şu Dustali eşeğine öyle bir iş yaparım ki anasından emdiği süt burnundan gelir... Utanmaz, arlanmaz, alçak, namussuz Hindistanlı ile karısını yemeğe çağırıyor, benim arkamdan da dolaplar çeviriyor.

Bir süre dalıp gitti, daha sonra başını kaldırıp:

-Kalk gidelim şimdi. Ben daha sonra o Dustali denilen herifin hakkından gelirim.

Fati, hanımı gelinceye kadar kalmamız için çok ısrar etti ama Esedullah Mirza daha sonra tekrar geleceğine söz verdi.

Dışarıya çıktığımızda:

-Esedullah amca, siz sanıyorsunuz ki bir kız...

Sözümü keserek:

-Fati işi tamam evlat... Bir kadını o ilk birkaç dakikada kaptın, kaptın, kapamadıysan bir daha hiç boşuna uğraşma. Bu da kendi ayağıyla gelecek olanlardan. Benim sana birkaç ders vermem lazım. Şimdilik bu birinci dersi aklından çıkarma: Kadınlarla karşılaştığın zaman, müşteri olduğunu belli et onlara, bir kadın aradığını ve derhal almaya hazır olduğunu hissettir. Ondan sonra git evine yan gelip yat. Onlar gelecektir sana. Ardından da ver elini San Francisco!

-Esedullah Amca... Ben bu kızın sözünü...

Esedullah Mirza dayanamayıp yine sözümü kesti:

-Zıkkımın kökü!.. Esedullah Amca, Esedullah Amca!.. Yine kalbinin kutsal ve masum aşkın için çarptığını mı söyleyeceksin?.. Bu saçmalıkları söylemekle vakit geçirirsen kızı alıp götürürler, sen de ardından ah, vah çekip oturursun...

Bir an gözlerimi kapatıp olacakları düşündüm. Karşımda korkunç bir manzara vardı. Leyla'yı başkası götürüyordu. Bu varsayım üstünde fazla düşünemedim. Çünkü Fati nefes nefese yanımıza geldi:

-Esedullah Mirza Bey, paranızın üstü bende kaldı.

Esedullah Mirza alınmış gibi yaparak:

-Allah, Allah!.. İş mi senin yaptığın şimdi?.. Çocuklar amcalarına para üstü mü verirmiş!

Dedikten bir süre sonra cebinden başka bir kâğıt para çıkardı:

-Sahi Faticiğim... Benim evdeki nenenin hiç zevki yoktur. Şu parayı cebine koy, ne zaman fırsat bulursan, bugün aldığın limonatalardan birkaç şişe al. Kendi zevkine göre.

Fati hararetle:

-İsterseniz şimdi gidip alayım mı?

-Hayır güzelim. Yarın, öbür gün, ne zaman fırsat bulursan... Eğer ben evde olmazsam neneye bırakırsın. Hadi Allahaısmarladık güzelim.

Fati gidince:

-Esedullah Amca, limonata almak için bile zevk sahibi mi olmak lazım?

-Moment, gerçekten moment... Senin boyun var ama hâlâ bir halt bildiğin yok. Bu durumda ikinci dersi de vermem gerekecek. İkinci ders: Her zaman karşı tarafa seni araması için bir şey bırak ki onu bahane ederek sana gelebilsin.

-İyi, güzel de, limonataları getirdiğinde sen evde değilsen ve onları neneye bırakırsa ne olacak?

-Moment, o zaman iyi bir müşteri olduğumu gösteremediğimi anlarım... Üçüncü dersi de vereyim mi? Yoksa çok mu olur? Üçüncü ders, hiçbir zaman çok ciddi bir tavır takınma. Kadınlar seni çok ciddi ve suskun görürlerse, Cicero[17] bile olsan, "*Senin de sohbetine hiç doyulmuyor*" derler. Clark Gable[18] olsan bile, "*Çok yakışıklı ama tatsız tuzsuz herifin teki*" derler. Ebû Ali Sînâ[19] olsan, "*Sırtında kitaplar taşıyan bir dört ayaklı*" derler... Dersi başka bir zamana bırakalım çünkü senin aklın başka yerde.

-Haklısınız. Çok endişeleniyorum. Bu işin sonu yine çok kötü olacakmış gibi geliyor bana.

-Ve Leylacığını kaybedeceğini düşünüyorsun... Şu söylediğimi unutma; Sende bu gözler ve masum bakışlar olduğu sürece Leyla Hanım'ı götürürler, sen de ömrünün sonuna kadar ah, vah çekersin.

-İyi de ne yapayım Esedullah Amca?

-San Francisco!

-Rica ederim. Lütfen böyle şeyler söylemeyin!..

17.Cicero: Marcus Tullius Cicero (MÖ 106 MÖ 43), (Latin) Romalı devlet adamı, bilgin, hatip ve yazar. Özellikle hatipliği ile ünlü.

18.Clark Gable:(d. 1 Şubat 1901 – ö. 16 Kasım 1960) Akademi ödüllü aktör ve ilk dönem sesli sinemanın en büyük yıldızlarından biri.

19.Ebû Ali Sînâ:Ebu Ali El-Hüseyin ibn Abdullah İbn Sina İbn-i Sînâ (980 1037) Ünlü bilgin ve tabip.

-Şimdilik San Francisco'ya kadar uzanmasan bile, hiç olmazsa şöyle varoşlarında dolaş ki San Francisco işlerinden anladığını göstermiş olasın.

Esedullah Mirza'nın yüzsüzlüğü kanımı tepeme sıçratmıştı. Eğer ona gerçekten ihtiyacım olmasaydı, ağzıma geleni söyleyip çeker giderdim. Ancak şu anda bana yardım edebilecek, hatta beni koruyacak yegâne insan olduğu için onu kaybedemezdim. Onun için lafı değiştirdim:

-Esedullah amca, babamın Dayıcan'ın mektubuyla bir şey yapmayacağından emin misiniz?

-Evet. Tabii senin baban aklını kaçırmadıysa! Ayrıca da farz et ki bu mektubu Hitler veya Churchill'e gönderdi. Onlar en azından, Kazirun Cengi diye bir savaşın olmadığını bildikleri için, delinin teki mektup göndermiş deyip geçerler. Eğer keyifleri yerinde ise biraz da gülerler. Her ne halse sen yine de fırsatını bulursan o mektubu yürüt. Ama yırtıp atmadan önce bana getir de Hitler ve Churchill'in yerine gülelim biraz. Ama en büyük tehlike nerede biliyor musun? Tehlike bu zavallı ihtiyar intikam korkusuyla delirebilir...

-Sahi Esedullah amca, sizce Kamer'in çocuğu kimden olabilir?

-Ben ne bileyim. Belki bir havuz temizleyici, belki bir amele...

-Peki, şimdi de yapacak bunlar? Herhalde adamı Kamer'i almaya mecbur ederler!

-Moment, moment...Sen daha bu aileyi tanıyamamışsın anlaşılan. Pelengü's-saltana'nın torununun eşraftan değil de, halktan biriyle evlendiğini duymaktansa bu zavallı deli kızın başını keserler... Bugün, akşam yemeğine Albay'ın evine gittiğimizde şöyle bir anlayıp, dinleyelim bakalım ne yapmışlar... Bu zavallı kızın başına bir bela getirmiş olmalarından korkuyorum.

Esedullah Mirza'dan ayrıldıktan sonra eve döndüm. Bahçeyi tenha ve sessizdi. Öğlen yemeği sırasında babamın hareketlerinden bir şeyler çıkarmaya çalıştım ama çok sessiz ve sakindi.

13

Öğleden sonra Leyla ile kardeşi bahçedeydi. Leyla'nın kardeşi ile benim kız kardeşim, çeşitli oyunlar oynamamızı önerdiler. Ancak Leyla ile birbirimize âşık olduğumuzdan beri çocuk oyunları oynamayı kendimize yakıştıramıyorduk. Sanki aşk bizi birdenbire yaşlandırmıştı ama kimse anlamasın diye onların oyunlarına katıldık. Yani kardeşimle Leyla'nın kardeşini birlikte oynamaya zorlayıp, biz kameriyenin altında sohbete daldık.

Çok geçmeden seyyar fotoğrafçının sesi duyuldu. Kız kardeşim yanımıza koşarak bağırdı:

-Çocuklar fotoğrafçı Mirza Habip... Gelin bir fotoğraf çektirelim!..

Bu seyyar fotoğrafçıyı birkaç kez bahçeye getirmiştik. Bir kenarından siyah bir kolçak sarkan kutu şeklindeki makinesiyle defalarca, ucuz fiyata biz çocukların fotoğrafını çekmişti.

Fotoğrafçıyı çağırdığımızda Mirza Habip olmadığını görünce şaşırdık. Makineyi tanıyorduk. Bizim bildiğimiz makineydi. Yan yüzlerine yapıştırılmış fotoğraflar da aynıydı. Ama fotoğrafçı değişmişti.

Fotoğrafçı bizim şaşırdığımızı görünce, sebebini anlamış gibi soru sormadan Ermeni ağzıyla şöyle dedi:

-Mirza Habip fotoğraf makinesini bana sattı. İsterseniz fotoğrafınızı çekerim. İşin aslına bakarsanız Mirza Habip benim çırağımdı. Ben çok daha güzel fotoğraflar çekerim.

Hepimiz birbirimize baktık. Fotoğrafın fiyatı da aynı olduğu için gelip fotoğrafımızı çekmesini istedik.

O gün çektirdiğimiz fotoğrafı hâlâ saklıyorum. Ben çizgili pijamalarımla Leyla'nın yanında ayakta duruyorum, kız kardeşimle Leyla'nın kardeşi de önümüzdeki sandalyede oturuyor.

Fotoğrafçı normal fotoğrafı basabilmek için, kırmızıya boyadığı fotoğrafın negatifini tepetakla merceğin karşısındaki düz tahta zemine yapıştırdığı sırada Dayıcan Napolyon'un orta kapıdan bahçeye doğru geldiğini fark ettim. Bir süre fotoğrafa baktıktan sonra, hemen ardından bahçeye gelen Meşkasım'ın kulağına bir şey söyledi. Konuşurken gözlerini fotoğrafçıdan ayırmıyordu. Bakışı bir polisin bir katil veya hırsızlıkla suçlanan birine baktığı gibiydi.

Dayıcan canı sıkkın bir halde yürürken, bir iş için görevlendirildiği anlaşılan Meşkasım bize doğru geldi. Bir işaretle beni bir kenara çekerek alçak sesle:

-Babam bu adam her zamanki fotoğrafçı değil. Bu adam da nereden çıktı?

Dedim ki:

-Mirza Habip makinesini bu fotoğrafçıya satmış.

Meşkasım Dayıcan'ın yanına dönerek kulağına bir şeyler söyledikten sonra Dayıcan surat asıp, fotoğrafçıya şüpheli şüpheli bakarak, sanırım Meşkasım'a yeni emirler verdi.

Bunun üzerine Meşkasım, aldırış etmez bir edayla, bu kez fotoğrafçının yanına gitti ve:

-Selamünaleyküm efendi! Nasılsınız? İyisiniz inşallah? diye hal, hatır sorup selamet temennilerinde bulunduktan sonra adını sordu.

-Buğus efendim. Saygılar sunarım.

Meşkasım başını eğip çektirdiğimiz fotoğrafın baş aşağı duran negatifine bakarken:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bu işi iyi biliyorsun galiba. Güzel bir fotoğraf çekmişsin! Öteki fotoğrafçı bu gadar güzel çekemiyordu.

Fotoğrafçı biraz şişinerek:

-Mirza Habip fotoğrafçılığı benden öğrendi. Ben yirmi yıllık fotoğrafçıyım. Bir fotoğrafçı dükkânım vardı. Önce burada, daha sonra Ehvaz'da... Ama şansım yaver gitmedi satmak zorunda kaldım...

-Öyleyse sen güney taraflarında da bulundun, öylemi babam?

-Evet bulundum... Aslında bütün önemli adamlar dükkânıma gelip fotoğraf çektiriyorlardı. Petrol şirketinde çalışanların hepsi benim dükkânda fotoğraf çektirmişti.

Bir an Meşkasım'ın gözleri büyüdü ama şaşkınlık ve korkusunu gizlemeye çalışarak sakin bir sesle:

-Herhalde İngilizler de gelip fotoğraf çektiriyorlardı, değil mi?

-İşin aslına bakacak olursanız, müşterilerimizin çoğu İngilizlerdi.

Fotoğrafçı makineden bir fotoğraf çıkarıp Meşkasım'a gösterdi.

-Baksana şuna! Buna fotoğraf derler fotoğraf!

Biz Meşkasım'ın fotoğrafa bakmasına fırsat vermeden adamın elindeki fotoğrafı kaptık. Leyla fotoğrafı alıp babasına doğru koştu:

-Babacım şuna bakar mısın? Ne güzel bir fotoğraf!..

Dayıcan fotoğrafı gözünün önüne yaklaştırırken, şüpheli bakışlarla fotoğrafçıyı de dikkatle süzüyordu. Bu sırada Meşkasım kulağına bir şey söyledi. Fotoğrafçı da bize yaklaştı. Dayıcan'a selam verip:

-İzin verirseniz, sizin de bir fotoğrafınızı çekeyim.

Dayıcan boğuk bir sesle:

-Hayır mersi. Lazım değil.

-İzin verinseniz, zât-ı âlînizden yadigâr kalacak bir fotoğraf çekmek isterim. Eğer beğenirseniz, gönlünüzden ne koparsa verirsiniz. Beğenmezseniz para istemem, hediyem olsun.

Dayıcan bir süre sustuktan sonra, rahatsızlığını gizleyemediği için bağırdı:

-Niçin benim fotoğrafımı çekmek istiyorsunuz? Benim fotoğrafımı çekmenizi kim söyledi size?

Fotoğrafçı şaşkın şaşkın bakarak:

-Niye rahatsız oldunuz ki? Bir hizmette bulunalım demiştik.

Kontrolünü kaybeden Dayıcan çığlık çığlığa:

-Dosyalarında benim binlerce resmim var. Defol git. Git patronlarına söyle, yüz tane daha fotoğrafımı çekseler bile, yine de beni canlı yakalayamazlar, dedikten sonra birden abasını kenara çekip, tabancasını kılıfından çıkardı ve yine o titrek ve kızgın sesle bağırmaya devam etti:

-Bu kurşunların altı tanesi senin ve senin işbirliği yaptıklarının, yedincisi de benim...

Zavallı fotoğrafçı yuvasından fırlamış gözlerle bir süre tabancaya baktıktan sonra aniden kaçmaya başladı. Kaçarken makinesinin sehpasını koltuğunun altına aldığı gibi öyle bir hızla bahçeden dışarı fırladı ki şaşkınlıktan ağzımız açık kaldı.

Donup kalmış bir halde Dayıcan'a bakıyordum. Dayıcan tabancasını kılıfına koydu. Alnını ter damlacıkları kaplamıştı. Zorla taş sekiye kadar gidip oracığa çöktü. Benim dışımda, Leyla ve çocuklar Dayıcan'ın söylediği sözlerden bir şey anlamadıkları gibi, niye bu kadar kızdığının da farkına varamadılar.

Meşkasım bir yandan Dayıcan'ın ellerini ovarken:

-Ağzına sağlık! Allah seni Âl-i abâ yüzü suyu hürmetine bu memleketin başından eksik etmesin. Hakkını çok iyi verdin avucuna Ağam. Ya herru, ya merru! İş olacağına varır... Ölüm de bir kez, ağıt da!.. Bırah gitsin o namussuz, şerefsiz efendisine ne diyecekse desin.

Ben koşa koşa eve gittim ve babama Dayıcan'ın bayıldığını söyledim. Babam koştura koştura Dayıcan'ın yanına geldi:

-Ne oldu Ağa?.. Geçmiş olsun!..

-Dayıcan'ın yerine Meşkasım cevap verdi:

-Namussuz herifler Ağa'nın fotoğrafını çekmesi için buraya casus göndermişlerdi... Ağam da bir aslan gibi saldırdı üstüne!.. Az galsın göğsüne bir gurşun sıhıyordu. Keşke sıhsaydı!

Babam hiç de samimiyet kokmayan bir eda ile Dayıcan'ı bir süre teselli etti ve alçak sesle:

-Siz hiç merak etmeyin. Mektubu aldıklarına dair cevap geldi.

Meşkasım Dayıcan'ın içeri gitmesine yardım ederken ben her zamankinden daha beter perişan, babamın ardı sıra eve döndüm.

Akşam Albay Dayımın evinde mükellef bir yemek vardı. Babam ve annem dışında Dayıcan Napolyon, çocuklar, Esedullah Mirza ve Şemsali Mirza da vardı.

Dustali Han biraz geç geldi ve Kamer biraz rahatsız olduğu için Azizüssaltana'nın gelemeyeceğini söyledi.

Başlangıçta askerlikten dönecek olan, Albay Dayımın oğlu, Pûrî lakaplı Şâpûr hakkında konuşuluyordu. Şemsali Mirza:

-Pûrî Han askerden sağ, salim döndüğüne göre, Albay'ın bir an önce kolları sığayıp, düğün hazırlıklarına başlaması gerekir.

Deyince Albay Dayım:

-Allah'a binlerce şükür!.. Bu günlerdeki karışıklıklar yüzünden, terhis kâğıdı gelinceye kadar neler çektik bilemezsiniz. Allah'ın izniyle, eğer Ağa da uygun görürse, Kurban Bayram'ında nişan merasimini yaparız. Dedi.

Dayıcan Napolyon sessiz ve gergindi. Ben önce başını önüne eğmiş olan Leyla'ya, daha sonra da âciz ve yalvaran gözlerle Esedulleh Mirza'ya baktım. Esedullah Mirza anlamazdan gelerek:

-Hayırlı, uğurlu olsun. Belirlediğiniz biri var mı?

Albay dayım:

-Sen bilmiyor musun yani?

-Moment, moment. Ben nereden bileyim. Ayrıca da askerden yeni gelmiş, belli bir işi ve geliri olmayan birinin evlenmesi de bence doğru değil.

-Neler saçmalıyorsun sen? Yüksek tahsilini tamamlamış olan Pûrîciğim gibi birini bütün daireler el üstünde tutar. Şaka değil. Çocuk on beş, on altı yıl okuyup üniversiteyi bitirdi. Bütün devlet dairelerindeki arkadaşlarım Pûrû'yi işe almak için yalvar, yakar oluyorlar... Çünkü bu çocuk gerçek bir dehâ.

Esedullah Mirza gülerek:

-Tabii canım! Her halinden belli oluyor bu. Tamam da kimi almayı düşünüyorsunuz oğlunuza?

Albay dayım Leyla'ya bir baba gibi bakarak:

-Amcaoğlu ile amcakızı arasındaki nikâh gökyüzünde kıyılmıştır.

Esedullah Mirza kaşlarını çatarak:

-Moment, moment... Ben şiddetle karşı çıkıyorum. Leylacığım henüz on dört, on beş yaşında. Önce tahsilini tamamlamalı.

Albay Dayım cevap vermeye fırsat bulamadan Dustali Han söze karıştı:

-Şunu sorabilir miyim, beyefendi hazretleri evlendiği zaman okulu bitirmişler miydi?

Esedullah Mirza birden parlayarak:

-Bana bak Dustali... dedikten sonra, sanki birden aklına bir şey gelmiş gibi susup, bir süre sonra:

-Sahi, gazetelerin Almanların müttefik ordunun birkaç tane gemisini batırdığını yazdığından haberiniz var mı?

Dünya'da olup bitenler hakkında hiçbir zaman açık seçik bir görüşü olmayan Dustali Han, sırf Esedullah Mirza'yı kızdırmak için zıddına gitmeye başladı.

-Bu gemilerden bin tanesini bile batırsalar, sonunda İngilizler onları mahvedecektir. Birinci Dünya Savaşı'nda Almanlar Paris'e kadar gidip de sonra darmadağın olmadılar mı?

Esedullah Mirza yüksek sesle:

-Senin niye bu kadar İngilizlerin tarafını tuttuğunu bir türlü anlayamıyorum. Yoksa bir çıkarın mı var onlardan?

Ben elimde olmayarak Dayıcan Napolyon'a baktım. Gergin yüzünden İngilizleri düşündüğü anlaşılıyordu. Dustali Han yapmacık bir kahkaha atarak:

-Sen Almanlardan para alıyorsun, ben niye İngilizlerden almayayım?

Esedullah Mirza bana baktı, birden gözleri parladı ve şarap bardağını kafaya dikip:

-Âfiyet olsun. Eğer senin o büyük ve dâhî beynin olmasaydı Churchill kimden akıl alacaktı? Bu durumda danışmanlık ücreti alman kadar doğal bir şey olamaz.

Dustali Han ona cevap vermeye fırsat bulamadı. Çünkü koridorda bir gürültüdür koptu. Bir süre sonra da Kamer, nefes nefese kendini salona attı ve:

-Dustali Baba, beni kurtar, annem beni öldürecek!

Herkes bir anda yerinden fırladı. Dustali Han Kamer'in yanına gitti ve:

-Sen neler saçmalıyorsun kızım? Annen nerede?

-Geliyor, peşime düştü geliyor...

Bu esnada Azizüssaltana lav püskürten bir yanardağ gibi salona girip bağırdı:

-Allah tez zamanda senin canını alsın da, ardından ağıtlar yakayım senin kız. Senin yüzünden ihtiyarladım!

Oturduğu yerden kalkmış olan Dayıcan:

-Hanım, hanım, bağırıp durma. Ne bu gürültü, patırtı?

Azizüssaltana Dayıcan'ın itirazına aldırmadan kızına bağırdı:

-Çabuk kalk, kafanda bir şey kırmadan evimize gidelim.

Dustali Han'ın arkasına saklanmış olan Kamer bağırdı:

-Ben eve gelmiyorum. Ben senden korkuyorum.

-Eve gelmiyorsun öyle mi? Bekle o zaman!

Dedikten sonra etrafa bakındı, koltukların birinin üstünde duran bastonu kapıp havaya kaldırdı.

-Yürü, gidiyoruz.

Dayıcan Napolyon kızgın bir tavırla Azizüssaltana'nın karşısına dikildi ve:

-Hanım bırak o bastonu!

Esedullah Mirza söze karıştı:

-Moment, bu zavallı masum çocuk...

Dayıcan onun sözünü kesti:

-Sen sus!

Azizüssaltana tutuk bir sesle:

-Ama Ağam siz benim başımda nasıl bir dert olduğunu bilmiyorsunuz. Bırakın da götüreyim onu.

-O bastonu bırak dedim sana!

Azizüssaltana Dayıcan'ın o emreder tavrı karşısında bastonu yere bıraktı. Dayıcan Azizüssaltana'nın biraz sakinleştiğini görünce Kamer'e dönerek:

-Sen de kalk artık, annenle birlikte evine git.

Şişman ve aptal görünümlü Kamer titrek bir sesle:

-Hayır, hayır. Gitmem, gitmeyeceğim.

-Kalk annenle birlikte eve git dedim sana. Bizim ailemizde büyüklerin emrine uymamak büyük günah sayılır.

-Gitmiyorum, gitmiyorum işte!

Dayıcan birden çileden çıkıp kızgın bir sesle bağırdı:

-Evine git dedim sana!.. Hadi doğru evine!

Dayıcan'ın o gök gürlemesini andıran bağırması üzerine herkes suspus oldu. Kamer bir süre donup kaldıktan sonra birden hüngür hüngür ağlamaya başladı ve:

-Gitmiyorum. Gitmiyorum işte. Çünkü annem bebeğimi öldürmek istiyor!

Dedikten sonra elini karnının üstüne koyarak:

-Benim çocuğumu öldürmek istiyorlar. Oysaki ben onu seviyorum. Ben ona hırka örmek istiyorum.

-Ney?.. Çocuk mu?.. Çocuk mu dedin?.. Hırka mı?

Kamer'in bu ani itirafı ve Dayıcan'ın feryadı yüzünden herkes adeta donup kaldı. Sessizliği bozan ses, sadece Kamer'in burnunu çeke çeke ağlamasının sesiydi. Azizüssaltana birdenbire başına vura vura dövünerek boğuk bir sesle:

-Allahım ne olur canımı al ki bu utanca katlanabileyim!

Dayıcan ona dönerek:

-Allah, Allah!.. Siz... Siz... İngilizleri...

Diye söze başlasa da sözünü tamamlayamadı. Elini kalbinin üstüne koyarak zorla iki adım kadar gerileyerek, bembeyaz bir suratla kanepenin üstüne yığıldı ve gözlerini kapadı. Herkes ona doğru koştu. Her kafadan bir ses geliyordu.

-Ağa... Ağa!...

-Ağa neyiniz var? Çabuk biri biraz su getirsin.

-Meşkasım çabuk bir bardak su...

Meşkasım su getirdi ama Dayıcan'ın ağzı bir türlü açılmıyordu. Yüzüne biraz su vurdularsa da bana mısın demedi.

Babam:

-Ağa'nın kalbi tuttu. Suyun bir faydası olmaz. Meşkasım koş Dr. Nâsırulhukemâ'yı çağır, dedi.

Meşkasım acele acele koşarken:

-Aman Allah'ım!.. Bunlar sonunda Ağa'yı öldürecekler! diyordu.

Ben Esedullah Mirza'nın yanına gidip, fotoğrafçının gelişini ve bu olay yüzünden Dayıcan'ın sinirlenmesini anlattım. Bu arada herkes bir şey söylüyor ve ne yapacağını bilmez bir halde, o tarafa bu tarafa koşuşturup duruyordu. Bu arada Kamer sakinleşmiş, büyük bir iştahla kek, pasta ne bulduysa tıkınıyordu. Zavallı bu karışıklığa kendisinin sebep olduğunun bile farkında değildi.

Biraz sakinleşip, kendine gelen Albay Dayım, birden çocukları hatırlayıp:

-Çocuklar siz lütfen gidip öbür odada oyun oynayın, dedi.

Esedullah Mirza söze karışıp:

-Moment Albayım!.. Burada küçük sayılacak çocuk yok ki. Bunlar koca koca adamlar. Ayrıca da her şeyi zaten duydular. Bu olayın duyulmasını istemiyorsanız, bırakın kalsınlar. Ama onlara olup biteni kimseye söylememelerini tembih edin.

Albay Dayım, onun bu mantıklı gerekçesini kabul etti. Esedullah Mirza tebessüm ederek çocuklara dönüp:

-Albayım ailenin şeref ve haysiyetini korumak adına sizden Kamerciğimin başına gelen bu olaydan kimseye söz etmemek için söz vermenizi rica ediyor.

Kamer yüksek sesle:

-Ben kimseye söylemeyeceğime söz veriyorum.

Onun bu sözleri herkesi güldürdüğü gibi kendisinin de gülmesine sebep oldu.

Dr. Nâsırulhukemâ Dayıcan'a bir iğne yaptıktan biraz sonra Dayıcan gözlerini açtı. İyice kendine geldikten sonra söylediği ilk söz, doktora ihtiyacının olmadığı ve boşu boşuna ona iğne yapılmasıydı.

Bu sözden rahatsız olduğu belli olan Dr. Nâsırulhukemâ çantasını toplayıp kalktı.

-Allah sağlık, sıhhat versin... Ben gidiyorum... Ama ne yaparsanız yapın, Ağa tekrar rahatsızlanmasın. Çünkü ben bir yere davetliyim. Selametle kalın. Allahaısmarladık. dedikten sonra kaşlarını çatıp odayı terk etti.

Babam:

-Bu tür tatsız olaylar herkesin başına gelebilir. Siz kendinizi üzmemelisiniz. Bu yaşta büyük heyecanlar insanın hayatına mal olabilir.

Dayıcan bir yudum su içtikten sonra:

-Hakkınız var. Bizim kendimizi kaybetmememiz lazım... Siz de Azizüssaltana Hanım, boşuna ağlayıp zırlamayın.

Bu sırada annem kız kardeşimle Leyla'nın kardeşini yemek yedirme bahanesiyle dışarı çıkardı.

Dayıcan Kamer'e dönerek yumuşak bir dille:

-Gel yavrucuğum yanıma otur da seninle biraz sohbet edelim... Azizüssaltana Hanım, siz de lütfen ona karışmayın. Tamam mı?

Hiç durmadan kek, pasta vesaire yemekte olan Kamer, hiçbir şey olmamış gibi gidip Dayıcan'ın yanına oturdu.

-Aferin sana!.. Şimdi amcana söyle bakayım yavrum, çocuğun olduğunu nasıl anladın?

Kamer gülerek:

-Çünkü karnımda oynayıp duruyor.

-Peki, ne zaman anladın?

-Birkaç gün önce... Kumbaramdaki paraları çıkarıp hırka örmek için kırmızı yün satın aldım... Ona bir tane hırka öreceğim.

-Ama yavrucuğum, insan evlenmeden çocuk sahibi olamaz ki. Sen ne zaman evlendin de bizim haberimiz olmadı?

-Yaz başlarıydı.

Dayıcan sakin olabilmek için çok çalışsa da, içi içini yediği belli oluyordu. Dişlerini sıkıyordu. Buna rağmen yine de tatlı dille sordu:

-Kocan kimdi yavrum? Nerede şimdi?

Kamer biraz düşündükten sonda cevap verdi:

-Söylemek istemiyorum.

-Yavaşça amcanın kulağına söyle.

Dustali Han araya girdi:

-Biz söylemesi için parçaladık kendimizi ama söylemedi kim olduğunu. Siz de kendinizi fazla yormayın. Başka bir şey düşünmek lazım.

Dayıcan:

-Ama bana söyleyecek. Değil mi yavrum?

Herkes kulak kesilip, Kamer'in ağzına bakmaya başladı. Kamer yine safça cevap verdi:

-Söylemek istemiyorum.

Ve bir parça daha kek almak için yerinden kalktı. Dayıcan da arkasından hırsla yerinden kalkıp Kamer'in elini tutarak avazı çıktığı kadar bağırdı:

-Söylemen lazım. Tamam mı? Anlıyor musun beni, söylemen lazım!

Kamer öteki eliyle tepsiden bir parça daha kek alıp ağzına tıkıştırırken yeniden:

-Söylemek istemiyorum, dedi.

Bu sözü duyan Dayıcan'ın gözleri neredeyse yuvasından fırlıyordu. Dudakları titriyordu. Elinden tuttuğu zavallı kızcağızı kendine doğru çekip, yüzüne okkalı bir tokat atarak bağırdı:

-Söylemen lazım!

Kamer'in ağzı açık olarak tıkanıp kaldı. Ağzının kenarından yarım çiğnenmiş bir parça kekle birlikte kan geldi. Ağzı dolu olduğu halde:

-Söylemeyeceğim işte... Çünkü söylersem bunlar çocuğumu öldürecekler... Ben çocuğuma hırka örmek istiyorum.

Orada bulunanların ne hissettiklerini bilmiyorum ama ben, bu yürek parçalayan manzara karşısında patlayacak gibi oldum. Kalbim neredeyse göğsümü parçalayıp dışarı fırlayacaktı. Niçin kimse müdahale etmiyordu? Niye bu zavallı kızcağıza işkence edilmesine göz yumuyorlardı.

Babam Dayıcan'ın yanına koşup:

-Ağa yazıktır, günahtır, incitmeyin çocuğu. Bu kız normal değil!

Deyince Dayıcan sert bir dille:

-Siz karışmayın! dedi.

Bu arada sessiz sessiz ağlamakta olan Azizüssaltana birden başını kaldırıp bağırdı:

-Ağzınızdan çıkanı kulağınız duysun efendi! Siz normal değilsiniz!.. Benim çocuğumun deli olduğunu mu söylemek istiyorsunuz yani? Beni eşin dostun diline düşürdüğün için Allah senin canını alsın kızım. Ne diyeyim?

Esedullah Mirza ortamı müdahaleye uygun görmüş olmalı ki:

-Moment hanımefendi, bağırıp durmayın. Sakin olun lütfen, bağırıp çağırmakla bir şeyi halledemeyiz ki, dedikten sonra Kamer'in yanına gitti. Mendille ağzının kenarındaki kanı temizledikten sonra ona sarılarak, sevgiyle:

-Sen üzülme yavrum! Hiç kimse senin çocuğunu öldüremez. Babası olan çocuğu öldürmezler ki. Ağa babasının kim olduğunu soruyorsa, gelip karısı ve çocuğuyla yaşasın diye çağırmak için soruyor. Yani sen ve çocuğunuzla...

Kamer başını Esedullah Mirza'nın omzuna yaslayarak sakin bir sesle:

-Ama o burada değil ki!

-Nerede canım?

Dustali Han söze karışıp sert bir dille:

-Uğraşmayın boşuna. Bu kızın bir şey söylemesi mümkün değil. Biz bir gece sabaha kadar sorguladık onu. Söylese bize söylerdi.

Esedullah Mirza parladı:

-Kes sesini sen Churchill'in özel danışmanı!

Dustalı Han sinirlenip Esedullah Mirza'nın üstüne yürüdü. Bir eliyle Kamer'e sarılmış olan Esedullah Mirza öbür eliyle onu iterek:

-Allah aşkına biri şu eşek Dustali'yi yerine oturtsun! diye bağırdı.

Şemsali Mirza ve babam Dustali Han'ı tutup, yerine oturttular ama o oturduğu yerde mır mır edip duruyordu:

-Eğer Ağa'ya saygım olmasaydı, ağzının üstüne öyle bir vuruş vururdum ki otuz iki dişini ağzına dökerdim onun.

Esedullah Mirza Dustali Han'ın dediklerini önemsemeden tatlı dille Kamere:

-Güzelim eğer bize nerede olduğunu söylersen, belki biz buluruz onu.

-Eğer söylersem çocuğumu öldürmeyeceğinize söz verir misin?.. Bir hırka ördüm çocuğuma. Sadece kolları kaldı.

-Söz veriyorum yavrum.

Dayıcan Napolyon'un rengi, ölü yüzü gibi bembeyaz olmuştu. Sakin görünüyordu ama dış görünüşünden içinde volkanlar patladığı anlaşılıyordu.

Kamer'in dudakları çocukça ve masum bir gülümsemeyle aralandı ve alçak sesle:

-Adı Allahverdi idi.

Herkes gözünü Kamer'in ağzına dikmişti. O ise eli kurabiye tabağına ulaşsın diye yana eğildi. Tabaktan bir kurabiye alıp ağzına attı.

Meşkasım bir adım öne çıkarak:

-Bu Allahverdi, şu Hindistanlı Serdar'ın nökeri Allahverdi olmasın?

Kamer yine dolu ağzıyla:

-Allahverdi.

-Vay babam vaaay!.. Bu cebinden para çaldığı için Hindistanlının işten kovduğu Allahverdi mi?

-Evet, Allahverdi.

Bir anda herkesten çıkan sesler birbirine karıştı. Dayıcan çatlayacak hale gelmişti ama Esedullah Mirza bir işaretle onu yatıştırdı. Bir süre donup kalan Azizüssaltana birden patladı:

-Allah senin canını alsın, teneşirlere gelesice!.. İnşallah ölüm haberini getirirler senin kız... Hindistanlının nökeriyle ha? Allah'ım canımı al da kurtulayım bu utançtan!

Sonunda Dayıcan kendini tutamayarak, sanki kuyunun dibinden gelen bir sesle:

-Hindistanlı Serdar'ın nökeri mi?.. Anlaşıldı şimdi!.. Evet anlaşıldı!.. Hedef benim... Hem ben, hem de ailem yok edilmedikçe bunlar durmayacaklar.

Dustali Han:

-Bu da mı İngilizlerin işi?.. Zavallı İngilizler!

Dayıcan gergin bir yüzle Dustali Han'a doğru gidip, dişlerinin arasından hırsla:

-Sen de mi?.. Sen de mi onların tarafındasın?.. Sen benim amcazadem değil misin?

Dustali'nin dili tutulmuştu. Kekelemeye başladı:

-Ben... Ben... B... B... Ben... Ben bir şey yapmadım.

Esedullah Mirza elini Dayıcan'ın omzuna koyarak:

-Siz hoşgörün Ağa, bu adam şuursuzun teki... Şimdi bunları konuşmanın zamanı değil... Bizim her şeyden önce şu Allahverdi'yi bulmamız lazım.

Şemsali Mirza söze karıştı:

-Esedullah haklı... Her şeyden önce Allahverdi'yi bulmaya çalışmalıyız.

Dayıcan birden bağırdı:

-Allahverdi'yi bulup da ne yapacaksınız?.. Benim amcazademi bir nökerle, İngilizlerin uşağı bir nökerle mi evlendireceksiniz?

Deyince babam:

-Aklınıza başka bir şey geliyorsa söyleyin lütfen.

-Rica ederim, siz karışmayın lütfen. Eşraftan bir ailenin şeref ve haysiyeti, soyu, sopu şey değil ki...

Çok şükür ki Dayıcan cümlesini tamamlamadı. O an birden içim bir tuhaf oldu. Büyük bir korku ve endişeyle babama baktım.

Esedullah Mirza kimseye konuşma fırsatı vermeden, aceleyle konuşmaya başladı. Lafa boğarak Dayıcanla babamın çatışmasına engel olmak ister gibi konuşuyordu sanki. Tekrar Kamer'in elini tutarak:

-Öyleyse sen Allahverdi ile evlendin öyle mi? Senin evde yalnız olduğun bir gün geldi ve sana: "*Gel evlenelim!*" dedi herhalde ha? Öyle mi yavrum?

Kamer gülerek:

-Hayır.

-Öyleyse patronunun evde olmadığı bir gün sana: "*Bizim eve gel de evlenelim!*" dedi ha?

-Hayır.

-Çarşıda bakkalın, fırıncının, kasabın önünde evlendiniz, öyle mi?

-Hayır.

Meşkasım diline hâkim olamayarak söze karıştı:

-Estağfurullah!.. Ne namussuz adamlar var şu dünyada!..

-Öyleyse sen anlat bakalım. Bu iş nasıl oldu?

Kamer, ortada hiçbir şey yokmuşçasına kurabiye yemeğe devam edip, bir şey söylemedi. Çaresiz kalan Esedullah Mirza soruşturmasına baştan başladı. Ama soru sormaya başlamadan önce herkese sabırlı olmalarını tembih etti.

-Pekâlâ Kamer kızım, Allahverdi sizin dama mı geldi?

Kamer gülerek cevap verdi:

-Hayır, dama gelmedi.

Dustali Han tekrar itiraz ederek:

-Size söylemedim mi? Bu kızla doğru dürüst laftan anlamaz. Kendi haline bırakın, başka bir hal çaresi bulmaya çalışalım.

Azizüssaltana inleyerek:

-Bırak sorsun. Ben artık bitip tükendim. Anlaşılan bu gidişle bu geceyi de uykusuz geçireceğim.

Esedullah Mirza alnında biriken teri sildikten sonra:

-Moment. Sanırım Ruhu'l-Kudüs[1] tekrar geldi, bir kez daha San Francisco yaptı!

Kamer heyecanla:

-Esedullah Amca, hatırlıyor musunuz bir gün bana: "*Uslu kız olursan seni San Francisco'ya götürürüm*" demiştiniz. Neden götürmediniz?

Dustali Han kinayeli kinayeli:

-Belki de bu hediyeyi sana San Francisco'dan amcan getirmiştir.

Hem Esedullah Mirza, hem de orada bulunanlar Dustali Han'a öyle bir bakış baktılar ki Dustali Han susup, başını önüne eğmek zorunda kaldı.

Esedullah Mirza tekrar Kamer'e dönerek:

-Moment, Allahverdi ne sizin eve geldi, ne seni evine götürdü, ne çarşıda, ne damda... İyi güzel de nereye geldi? Ne zaman geldi?

Kamer çok saf bir eda ile:

-Hayır.

-Ha! Şimdi anladım. Arabada!

Meşkasım yine lafa karıştı:

-Araba ne gezer o dilenci gılıhlı Allahverdi'de! Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, o namussuz herif bizim de yirmi tümenimizi iç edip gitti.

Esedullah Mirza'nın da sabrı tükenmişti. Bunalmış bir eda ile:

-İyi güzel de yavrucuğum, nasıl oldu bu iş? Taahhütlü posta ile Son Francisco yapmak mümkün değil çünkü maalesef henüz böyle bir şey icat edilmedi. Peki, sen bu Allahverdi'yi tanıyor musun?

1.Rûhu'l-Kudüs: Cebrail.

-Hayır.

-Moment, gerçekten moment, İyi de bu durumda Allahverdi nasıl oluyor da senin çocuğunun babası oluyor?

Kamer yine bir taraftan kurabiye yerken cevap verdi:

-Dustali baba çocuğumun babasının Allahverdi olduğunu söyledi.

Bir anda orada bulunan herkes cereyana kapılmış insanlar gibi oldukları yerde donup kaldı. Bir süre, şaşkınlıktan herkesin ağzı bir karış açık kaldı.

Şaşkınlıktan gözleri yuvasından fırlamış, ağzı açık kalmış olan Azizüssaltana başını yavaşça, ne yapacağını bilmez halde, o tarafa bu tarafa bakan Dustali Han'a çevirdi ve boğuk bir sesle:

-Dustali!..

Kekelemeye başlayan Dustali Han:

-Ben... B... B... Ben... Allah şahit... Ben bir şey yapmadım... Bu kız deli... Aklını kaçırmış... Kafadan sakat!.. Ben... B... B... Ben asla...

Esedullah Mirza gülmesine engel olamadı ve kahkahalar atarak:

-Moment, moment, Arapların ifadesiyle, el-moment... Öyleyse bu işi kimin yaptığı gül gibi aşikâr.

Dustali Han yine kendisini temize çıkarmak ister gibi yeminler ederek:

-Babamın ruhu üstüne yemim ederim ki... Rahmetli Büyük Ağa'nın ruhu üstüne yemin ederim ki...

Azizüssaltana, on altı, on yedi yaşında bir kızın bile yapamayacağı kadar atik bir hareketle sıçradı. Salonun dibindeki dolaba gidip, kapağının üstünde duran anahtarını çevirerek, kapağını açtı ve her zaman içinde duran Albay Dayıma ait çiftelerden birini kaptı. Kimsenin en küçük bir hareket yapmasına fırsat vermeden namlusunu Dustali Han'ın karnına dayayıp bağırdı:

-Dustali çabuk doğruyu söyle yoksa seni delik deşik ederim!..

Azisüssaltana'nın peşinden yerinden fırlayan Albay Dayıın, salonun ortasına gelemeden, olduğu yerde donup kaldı ve bağırdı:

-Hanım, dikkat et, o tüfek dolu!..

Azizüssaltana:

-Siz de hemen yerinize oturun yoksa sizin de karnınızı delik deşik ederim!..

-Hanım, Pûrî'nin üstüne yemin ederim ki o tüfek dolu. Akşamüstü denemek için içine kurşun koymuştum, o sırada misafirler gelince çıkarmayı unuttum.

Oradakilerin bağırıp çağırması, hatta Dayıcan Napolyon'un emirleri de para etmedi. Sinirinden dudakları titreyen ve yüzü kireç gibi olan Azizüssaltana bağırdı:

-Herkes kessin sesini!.. Bu goril bana cevap verecek...

Konuşmasından ne kadar hiddetli olduğu anlaşıldığı için hiç kimse yerinden kıpırdamaya cesaret edemedi. Sadece Kamer yerinden kalkmak istediyse de Şemsali Mirza onu sıkıca yakalayıp, yerine oturttu.

Ayakta duran ve bacakları titreyen Dustali Han, mezardan geliyormuş hissini veren bir ses tonuyla:

-Kur'ân çarpsın ki... Babamın ruhu üstüne yemin ederim ki... Konuşmama izin verin lütfen... Ben... Ben... Bırakın konuşayım...

Azizüssaltana haykırdı:

-Canın çıksın inşallah!.. Konuş!.. Niye Kamer'e: "*Allahverdi yaptı*" demesini söyledin?

-Ben... Ben... B... B... Çünkü baktım o adamın adını... O adamın adını bilmiyor... Unutmuş... Onun için hiç olmazsa... Hiç olmazsa... Rezillik çıkmasın... Yani kendisi de... Kendisi de Allahverdi dedi...

Bu sırada Kamer gülerek:

-Bu Dustali Baba ne kadar yalancı!.. Eğer: "*Allahverdi demezsen çocuğunu öldürürüm*" demediniz mi?

Dustali Han bağırdı:

-Kes zırlamayı... İnanmayın ona... Ağa, hiç olmazsa siz bir şey söyleyin. Ben hiç üvey kızımla... Hiç böyle bir şey olur mu?..

Bu arada kimsenin karışmasına fırsat vermeden, Dustali Han aniden genç bir ceylan çevikliğiyle salonun kapısına doğru koşarak kaçıp gitti. Azizüssaltana da aynı hızla onun peşine düştü. Birkaç saniye sonra da salonda bulunan herkes, onların peşinden dışarıya fırladı.

-Aziz Hanım!.. Dikkatli olun... Silah birden ateş alabilir... O tüfeği...

Karıkoca bizim çok önümüzde oldukları için bahçeye varmışlardı. Biz de onların peşinden var gücümüzle koşarken, birden bir kur-

şun sesi duyuldu. Ardından da Dustali Han'ın yürek paralayan sesi yükseldi:

-Vay anam!.. Vurdu beni!..

Ceviz ağacının altına gelmiştik ama açık seçik bir şey göremiyorduk. Bu sırada Meşkasım elinde bir fenerle geldi. Fenerin zayıf ışığında acayip bir manzara ile karşı karşıya kaldık.

Dustali Han yüzüstü, yerde boylu boyunca yatıyordu. Pantolonunun arkasında, özellikle de oturma yerinde kan lekeleri vardı. Azizüssaltana ise, uykudan yeni kalkmış biri gibi, elinde tüfekle Dustali Han'ın başında heykel gibi kıpırdamadan dikiliyordu.

Herkesin eli ayağı birbirine dolanmıştı. İlk harekete geçip Dustali Han'ın başını yerden kaldıran kişi babamdı. Dustali Han'ın hareketsiz başı tekrar yere düştü.

-Bir şeyler yapmak gerek. Meşkasım koş Dr. Nâsırulhukema'yı çağır.

Herkesin bir şeyler söylediği o gürültü patırtı arasında Kamer gülerek:

-Annecim, Dustali Baba'yı öldürdün mü? İyi oldu... Hatırlıyor musun: "*Doktora gidelim de çocuğu alsın*" diyordu.

Albay Dayım Azizüssaltana'nın elindeki tüfeği kaparak:

-Derhal hastaneye yetiştirmemiz lazım.

Esedullah Mirza gülerek:

-Zavallı öksüz çocuk, bir defa San Francisco'ya gitti, karşılığında ömrünün sonuna kadar yüzüstü yatmak zorunda kalacak... Çünkü... Eğer terbiyesizlik saymazsanız... Artık oturak yeri artık ona oturak yeri görevi yapamayacak...

Şemsali Mirza kaşlarını çatarak:

-Esedullah, çok rica ederim. Şakanın sırası değil!..

-Moment, moment. Siz bir şey olduğunu mu sanıyorsunuz? Bir kekliği bile zorla alaşağı eden dört tane saçma, eşek Dustali Han'ın o koca poposuna ne yapabilir ki?.. Bu adam Aziz Hanım'ın korkusundan ölmüş numarası yapıyor.

Albay Dayım üstüne basa basa:

-Boşu boşuna tartışacağınıza bir çare düşünün bu zavallı için. Ben sanıyorum ki Dr. Nasırulhukema bu işin üstesinden gelemez. Onu hastaneye götürmemiz lazım.

Bu sırada Meşkasım döndü ve:

-Dr. Bey hastayı muayenehaneye götürmemizi istiyor, dedi.

Babam da yaralıyı hastaneye götürme fikrine katılıyordu ama Dayıcan Napolyon emreder tarzda:

-Ben hastaneye gitme fikrinden vazgeçmemizin daha uygun olacağı kanaatindeyim.

Tabii ki sonunda Dayıcan Napolyon'un dediği şey oldu ve Dustali Han'ın hareketsiz bedeni, Meşkasım'ın omuzlarında Dr. Nasırulhukema'nın muayenehanesine nakledildi.

14

Komşulardan birkaç kişi kapının önünde toplanmıştı. Şemsali Mirza kapının önüne çıkarak, orada toplanan meraklıları evlerine gönderdi. Ancak Doktor'un evine girdikten sonra, henüz kapıyı kapatmadan Hindistanlı Maharat Han da içeri girdi. Dönüp Dayıcan'a baktım. Halka halka olmuş gözler, rengi kaçmış bir yüzle Hindistanlıya bakıyordu. İçinden geçenleri tahmin edebiliyordum. İçeri girdiğimizde Dr. Nasırulhukema'dan alıştığımız sözleri tekrar duyduk:

-Allah sağlık, afiyet versin. Ama peşinen söyleyeyim ben cerrah değilim. Onu hastaneye götürmeniz gerekir... Meşkasım: "*Ayağı yaralanmış*" demişti. Ama şimdi sizin dediğinize göre kurşun yemiş.

Dayıcan alçak sesle:

-Doktor, eski dostluğumuz, komşuluğumuz ve akrabalığımızın hatırına sizden Dustali'yi muayene etmenizi rica ediyorum. Biz mümkünse onu hastaneye götürmek istemiyoruz. Sebebini daha sonra arz ederim.

Dayıcan'ın konuşma tarzı, öylesine yalvarmaklı ve aynı zamanda da hükmedici idi ki artık Dr. itiraz edemedi ve:

-Sorumluluğu size ait. Allah göstermesin eğer enfaksiyon kapacak olursa mesuliyet kabul etmem.

Doktor her zaman enfaksiyon şeklinde telaffuz ettiği enfeksiyondan çok korkardı. Hatta damar damar üstüne binmiş hastalarını bile enfeksiyonun tehlikeli sonuçlarıyla korkuturdu.

Böyle olmakla beraber, muayene masasının üzerine yüzükoyun yatmış olan Dustali Han'a doğru gitti ve:

-Ancak baylar ve bayanların odayı terk etmeleri gerek. Bu kadar insanın içinde hasta muayene edemem.

Herkes kapıya yönelirken hiç durmadan başına, gözüne vurarak dövünen Azizüssaltana:

-Ama benim kalmam lazım... Keşke elim kırılsaydı da ateş edemeseydim... Ne halt ettiğimi görmek için kalmalıyım, dedi.

-Allah sağlık, âfiyet versin. Sizin de çıkmanız lazım. Yoksa hastaya elimi bile sürmem.

Bu sırada Hindistanlı söze karıştı:

-Bende bu tür yaraları göz açıp kapayıncaya kadar iyileştirecek bir Hint merhemi var. Şimdi gider getiririm... der demez de dışarı çıktı.

Dayıcan Napolyon surat asarak, sıktığı dişlerinin arasından:

-Kasım! Kapıyı bu herife açma sakın. Baktı ki planı işe yaramadı, şimdi de Dustali'yi Hint merhemi ile öldürmek istiyor. Dustali İngilizlerin beni ortadan kaldırmak için yaptıkları plan hakkında bana sırlar verecekti herhalde.

Meşkasım başını sallayarak:

-O namussuz herif sabaha gadar da gapının önünde beklese, gapıyı açmayacağım. Biz onun melheminin ne olduğunu biliyoruz... Siyah engerek yılanının ciğerinden yapılan bir tür gara melhem. Gutusunu bile bir file gohlatsalar, fil o anda yere yıhılır. Bizim bir hemşerimiz vardı...

Ben durumu yakından görmek için hasta ve doktorun yanına gittim. Dr. Nâsırulhukema muayeneye başlamak için bir kenarda durmuş, herkesin dışarı çıkmasını bekliyordu. Azizüssaltana ise çıkmamakta direniyordu. Sonunda o da Dayıcan'ın ısrarları sonucu dışarı çıktı. Doktor:

-Benim adamım yok. Onun için Meşkasım kalıp bana yardım etsin, dedi.

Meşkasım yaklaşarak:

-Baş üstüne... Biz böyle şeyleri çoh yaptıh. Bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Bizim bir hemşerimiz vardı. Dalağından bıçahlamışlardı. Biz bizzat...

Doktor suratını ekşiterek:

-Allah sağlık, âfiyet versin Meşkasım!.. Senin de kalmana gerek yok. Çok konuşuyorsun. Onun için sen de çık... O bey gelip bana yardım etsin.

Derken beni işaret etti ve herkes çıktıktan sonra:

-Ya evinize gidin ya da bekleme odasında oturun. Koridorda veya avluda kimseyi görmek istemiyorum, dedi.

Doktorun muayenehanesi ile bekleme odası, giriş kapısının iki tarafındaydı. Herkes bekleme odasına gittikten sonra muayene odasında ikimiz kaldık. Doktor bana:

-Allah sağlık, âfiyet versin evlat, gel hastanın elbiselerini çıkaralım. Kandan korkmuyorsun değil mi? diye sorunca

-Hayır Doktor Bey. Emin olabilirsiniz, diye cevap verdim.

Dustali Han'ın ceket ve pantolonunu çıkarttık. Bana zor bir iş gibi gözükmedi. Çünkü yarı baygın halde yatan yaralı, elbisesini çıkartmamak için direnç göstermiyordu. Ayrıca baygın adamlar kadar da ağır değildi.

Doktor pamuk ve alkolle, kan gelmiş olan yerleri temizledi. Yaralar, üç küçük delikten ibaretti. Doktor yaraların üstüne parmağıyla bastırdıktan sonra alçak sesle kendi kendine:

-Saçmalar uzak mesafeden isabet etmiş galiba... Çok derine gitmemiş. Derinin hemen altında, dedi.

Ben Dustali Han'ın kıpırdadığının ve alnının da terlediğinin farkına vardım. Durumu Doktor'a söyledim. Doktor başını hastanın kulağına yaklaştırıp:

-Dustali Han beni duyuyor musun?

Dustali Han'ın boğazından iniltiyle karışık bir ses çıktı:

-Evet duyuyorum... dedikten sonra başına hafifçe kaldırıp odaya bir göz attıktan sonra yavaşça:

-Karım burada yok, değil mi?

-Allah sağlık, âfiyet versin. Odada benden ve bu çocuktan başka kimse yok.

Dustali Han, uzun bir süreden beri bütün inlemeleri ağzında biriktirmiş gibi birden şiddetle inlemeye başladı.

-Ben mahvoldum Dr. Bey!.. Ne oldu?.. Nereme isabet etmiş?

-Allah sağlık, âfiyet versin. Önemli bir şeyin yok. Uzak mesafeden üç küçük saçma kalçanızın derisine isabet etmiş... Ama korkmayın çok derine gitmemiş. Biraz dişinizi sıkarsanız çıkarabilirim onları... İsterseniz hastaneye göndereyim sizi...

Dustali Han inleyerek:

-Acıdan ölüyorum... Bir saattir acıdan kıvranıyorum ama inlemeye cesaret edemedim.

-Niye inlemediniz?

-Şu kaşık düşmanının korkusundan... O katilin korkusundan... Karım... Size daha sonra anlatırım... Ama rica ederim, çocuklarınızın başı için, ne olur beni hastaneye göndermeyin. Sizden bir ricada bulunabilir miyim? Karıma lütfen durumumun çok kötü olduğunu söyleyin ama yalvarırım beni hastaneye göndermeyin...

Doktor sözünü kesti:

-Benim burada narkoz alet, edevatım yok. Saçmaları pensle çıkarırım ama sizin de dayanmanız lazım... Acısına katlanmanız lazım...

-Tamam, Dr. Bey katlanacağım... Ama karıma: "*Durumu çok kritik, fazla yaşama ümidi yok!*" diyeceğinize bana söz verin... Eğer durumumun kötü olmadığını görürse sabaha kadar beni boğar, öldürür o kadın, dedikten sonra bana dönerek:

-Sen de annenin başı için konuşma... Aziz'i tanıyorsun, biliyorsun ki...

-Siz hiç merak etmeyin Dustali Han Amca, Aziz Hanım'a bir şey söylemeyeceğime söz veriyorum.

Dustali Han rahat bir nefes aldıktan sonra bir bardak su istedi.

Doktor bazı kimselerle konuşmak için bekleme odasına doğru giderken, doktorun metalik eviyesine akan musluktan biraz su alıp Dustali Han'a verdikten sonra, ben de Doktor'un peşinden bekleme odasına gittim.

Doktor Azizüssaltana'ya evine gitmesi için ısrar ediyordu:

-Hanımefendi siz lütfen evinize gidin. Kocanızın durumu çok iyi değil ama ben elimden gelen her şeyi yapacağım...

Doktor bu sözleri söylerken Dayıcan ve orada bulunanlara göz kırparak, işin aslının böyle olmadığını anlatmış oldu.

Esedullah Mirza yanıma gelip yavaşça sordu:

-Durumu nasıl?

Ben de yavaşça cevap verdim:

-Önemli bir şeyi yok. Aziz Hanım'ın korkusundan baygın numarası yapmış.

Doktor ne kadar ısrar ettiyse de kimse oradan ayrılmak istemediği için muayenehaneye döndü. Tabii ki ben de arkasından. Dustali Han acıya dayanmak için yastığı ısırırken Doktor pensle üç küçük saçmayı çıkarıp yaraların pansumanını yaptı.

Çektiği acının şiddetinden sesi kısılan Dustali Han, zorla çıkan sesiyle bütün vücudunu sarıp sarmalamasını ve bu geceyi geçirmesi için kendi evine değil de Dayıcan'ın evinde götürülmesinin iyi olacağını söylemesi için doktora yalvardı.

Doktor muayene odasından çıkınca herkes etrafını sardı. Azizüssaltana heyecanla:

-Dr. Bey, çabuk söyle ben nasıl bir halt etmişim? Durumu nasıl?

-Allah sağlık, âfiyet versin. Şimdilik bir şey söyleyemiyorum. Her şey hastanın dayanma gücüne bağlı. Sabaha çıkarsa hayatı kurtulabilir...

Derken bir yandan da hem Dayıcan'a hem de orada bulunanlara göz kırparak, bu sözü ortalık yatışsın diye söylediğini anlattı. Daha sonra sözlerini şöyle sürdürdü:

-Ama izin verin bu geceyi Ağa'nın evinde geçirsin. Çünkü orası bana daha yakın. Eğer gece durumu kötüye gidecek olursa daha çabuk ulaşabilirim ona... Şimdilik ona bir morfin yaptım ki eğer uyanırsa çok acı çekmesin.

Dustali Han'ın her tarafı sarılı ve hareketsiz bedenini bir sedyenin üstüne koyup Dayıcan'ın evine naklettik.

Kapının önünde dolaşmakta olan mahallemizin devriye polisi Azizullah Han da bizimle beraber Dayıcan'ın evine geldi. Dayıcan ona:

-Azizullah Han Bey, Dustali'nin durumu daha iyi. Siz artık gidebilirsiniz, dedi.

-Tamam da beyim, biz görevliyiz. Biri vurulduğu için rapor etmemiz lazım.

-Kazaydı o beyefendi. Tüfeği temizlerken ateş aldı. Yaralının durumu iyi. Kimse de şikâyetçi değil.

-Olur mu öyle şey beyefendi? Tüfeği nasıl temizliyordu ki saçmalar adamın kalçasına geldi? Bizi çocuk mu sanıyorsunuz?

Meşkasım sinirlenerek:

-Ne gadar ince eleyip sıh dohuyorsun Azizullah Han?.. Siz Melayirililerin işi gücü bahane bulmah. Adamcağız tüfekle oynarken ateş almış işte!..

Azizullah Han sözünü kesti:

-İyi o zaman. Bari tüfekle mabadı ile oynuyordu de de kurtulalım bari...

-Tüfek tüfektir... Bir de bakarsın insanın gözüne gelmiş, bir bakarsın karnına ya da orasına... Bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan sinirlenerek Meşkasım'ın sözünü kesti:

-Meşkasim rica etsem de her şeye burnunu sokmasan olmaz mı?

Dayıcan Azizullah Han'ı bir odaya götürdü ve dışardan bakıldığında sağlam gerekçelerle, oyun sırasında tüfeğin patlayarak saçmaların sekip, insanın mabadına bile gelebileceğine ikna etmiş olmalı ki Azizullah Han odadan çıkarken:

-Bizi mahcup ettiniz Ağam!.. Sizin iyiliklerinizi hiçbir zaman unutmayız... Biz şimdi gidiyoruz... Aslında biz gürültü, patırtı duymadık bile... Ama eğer, Allah göstermesin, Dustali Han'a bir şey olursa, sabaha kadar kendiniz karakola haber verin lütfen.

Dustali Han'ı yüzüstü yatırdıkları odaya gittiğimde, gözüm yaralının başucunda oturan, gözleri yaşlı Leyla'ya ilişti. Onun üzülmesine dayanamadığım için işaret edip yanıma çağırdım ve: "*Yaralının durumu kötü değil, karısının korkusundan ölmek üzere olan hasta rolünü oynuyor*" dedim.

Azizüssaltana bir saniye bile sakinleşmeden, sürekli başına gözüne vurarak dövünüyor ve ağlayıp inliyordu:

-Allahhım, keşke elim kırılsaydı!.. Dustali'yi bu hale getirdiğim için Allah benim canımı alsın!.. Ne olur bir şeyler yapın... Başka bir doktor bulun... Hastaneye götürün...

Dayıcan da durmadan onu teskin etmeye çalışıyordu:

-Aziz Hanım, başka bir doktorun yapacağı bir şey yok... Gecenin bu saatinde hangi doktoru getirelim?.. Şu anda yerinden kıpırdatmak doğru olmaz... Kanaması yeni durdu... Ayrıca da eğer hastaneye gidersek, araştırıp soruştururlar... Hapse mi girmek istiyorsunuz?

Kısa bir sessizlikten sonra yaralıdan inler gibi bir ses duyuldu ve dudakları kıpırdadı. Bir şey söylemek istiyordu ama sesi çıkmıyordu.

Başından beri sessiz kalan Esedullah Mirza:

-Moment, bir şey söylemek istiyor galiba, dedikten sonra yaralının başucuna oturup, kulağını hastanın ağzına yaklaştırdı.

-Konuş Dustali... Hâlâ sağsan bir şeyler söyle... Eğer öteki tarafa doğru yola çıktıysan da, yukarıdakilere bizden selam götür.

Dustali Han'ın dudakları kıpırdıyordu ama sesi duyulmuyordu. Sonunda hafif bir sesle sordu:

-Aziz nerede?

Hâlâ dövünmekte olan Azizüssaltana yanına gidip oturdu ve:

-Buradayım Dustali. Ağrın, sancın bana gelsin Dustali, buradayım.

Dustali Han gözlerini açmadan zayıf bir sesle:

-Hayır, hayır... Sen Aziz değilsin... Ben... Ben... Ben Aziz... Aziz'i istiyorum...

-Benim Dustali... Ben Azizim... Sesine kurban olayım ben Azizim...

-Sen... Sen... Sen Aziz değilsin... Ben... Ben Aziz'i istiyorum.

Azizüssaltana göğsünü yumruklayarak:

-Allah'ım ne olur canımı al benim!.. Artık beni tanımıyor... Dustali... Dustali... Aç gözlerini de bak, ben Azizim.

Bir süre sonra Dustali gözlerini aralayıp bakarak, gözlerini karısına dikip:

-Aaah, ah... Allah'a şükür... Seni tekrar gördüm... Aziz... Hakkını helal et... Helal et de huzur içinde öleyim... Suuu!.. Suuu!..

Dustali Han bir yudum su içtikten sonra gözlerini tamamen açıp zor duyulan bir sesle:

-Aziz... Beni affet... Ben belki çok günah işlemişimdir... Ama Kamer'in meselesinde... Kamer meselesinde benim hiçbir suçum yok... Hiçbir günahım yok...

Dustali Han gözleriyle odayı kolaçan ettikten sonra sordu:

-Kamer nerede?

-Çocukların olduğu yan odada... Bunu yapanın ölüm haberini getirirler inşallah...

-Ona dikkat et... Bu kız deli... Ailemizin şeref ve haysiyetini korumak için ona dedim ki... Ama... Ama... Benim bir suçum yok... Şemsali Mirza nerede?

-Buradayım Dustali...

-Senden rica ediyorum, bir kalem, kâğıt al, vasiyetimi yaz da ölmeden önce imzalayayım... Neyim var neyim yoksa hepsi Aziz'indir.

Azizüssaltana bu kez suratına vurarak dövünmeye başladı:

-Allah Aziz'in canını alsın inşallah!.. Aziz senden sonra sağ kalmaz ki vasiyetini yazıyorsun...

Dustali Han birden bir çığlık attı:

-Şemsali, benim bu son arzumu geri çevirme!.. deyince Meşkasım dehalet etti:

-Babam, ümitsizliğe düşürmeyin... İyi adamdı, Allah rahmet etsin!..

Herkes Meşkasım'a ters ters bakınca zavallı başını önüne eğdi.

Şemsali Mirza kâğıt, kalem aldı ve Dustali Han, vasiyetini yazdırmaya başladı. Evi, dükkânı ve emlakini karısına bağışladı. Sonunda inleyerek:

-Sahi Mahmudâbâd'daki mülkü unuttum. Yaz. Aynı şekilde Kazvin'in Mahmudâbâd bölgesindeki mülkü, içindeki kanât[1] ile birlikte eşime...

1.Kanât: Yeraltı suyunu yeryüzüne çıkarma yöntemlerinden biridir. İran'da çok eski zamanlardan beri uygulanan bir yöntemdir. Meyilli bir arazide, yüksek bölgeden alçak bölgeye doğru, yaklaşık onar metre aralıklarla kuyular kazılır, bu kuyular yer altından birleştirilip bir kanalla birbirine bağlanır. Bazı yerlerde kilometreyi aşan bu kanallara sızan su, sıfır noktasında yeryüzüne çıkar. Ülkemizde 1970'li yıllarda Toprak-Su İşleri adı altında bir kurum vardı, bu kurum bu tür çalışmalar da yapardı.

Azizüssaltana tekrar yüzüne vurarak:

Yarabbi, Dustali olmadıktan sonra Mahmudâbâd'daki mülkü kimin gözü görür... Sahi Mahmudâbâd'daki kervansaray da senin değil miydi?

-Evet... Kervansarayı da yaz.

Esedullah Mirza kendini tutamadı ve üzgün bir tavırla:

-Koyunları unutma.

Azizüssaltana iç geçirerek:

-Koyunların soyu sopu kurur inşallah... Koyunları satmıştı geçen sene.

Dustali Han tükürüğünü yuttuktan sonra:

-Şimdi... Şimdi ver de imzalayayım... Sizlerin de altını imzalamanız lazım... Hep... Hepiniz...

Şemsali Mirza kâğıt ve kalemi yaklaştırdı ama Dustali'nin kolu kıpırdamıyordu. İnleyerek:

-Tanrım... Bana güç, kuvvet ver de şu kâğıdı imzalayayım... Kaldırın beni... Şu kolumu yorganın altından çıkarın!

Şemsali Mirza Dustali'nin vücudunun üst tarafını biraz kaldırdı ve elini yorganın altından çıkardı. Ancak cansız eli tekrar yatağa düştü.

Dustali Han sanki bütün gücünü toplamak ister gibi bağırdı:

-Allah'ım... Aman Allah'ım elim!.. Elim!..

Azizüssaltana yardım etmeye çalışarak:

-Hayatım, yardım etmemi ister misin?

Esedullah Mirza yine kendisini tutamayarak:

-Moment, bütün vücudu düzelse bile artık sağ eli bir iş görmez. Zavallı çocuk!.. Normaldir, insan kurşunu mabadına yiyince eli felç olur! Sağ elle mabadın birbiriyle bağlantılı olduğu ilmen de ispat edilmiştir.

Dustali Han ona bir şey söylemek istediyse de galiba sonradan pişman oldu. Tek başına doğrulmaya çalıştı ama bir çığlık atarak olduğu yere düştü ve gözleri kapandı.

O zamana kadar sessiz kalan babam sinirli bir tarzda:

-Siz bu adamı öldürmeye mi çalışıyorsunuz?.. Bırakın da dinlensin adam!

Dayıcan babama sert sert bakarak sinirli bir ifade ile:

-Rica ederim siz karışmayın.

Bu kızgınlığın sebebini çözemedim. Belki de sinirleri yıpranmıştı. Ancak babam bu yersiz çıkıştan çok rahatsız olduğu için:

-Her ne halse, bizim burada kalmamızın bir yararı olmadığına göre ben gidiyorum, dedikten sonra sinirli sinirli çıkıp gitti.

Birkaç saniyelik sessizlikten sonra Dayıcan:

-Artık hastayı yalnız bırakmamız daha uygun olacaktır. Sadece hanımı yanında kalsın. Kamer'i de bizde yatırırız.

Odadan çıktığımızda Esedullah Mirza işaret ederek beni yanına çağırdı. Yürüyerek bahçeye çıktık. Dustali Han'ın doktorla yaptığı konuşmayı ona anlattım. Esedullah Mirza başını sallayarak:

-Bu aile lanetlenmiş. Yarına kalmaz yine bir kavga çıkar. Farkında mısın bugün Dayıcan kaç kez babana ters davrandı? Her defasında babanın gözünde sinirden şimşekler çaktı. Yarın bu ihtiyarın başına bir belâ getireceğinden eminim. Sen de fark ettin mi?

-Evet, babama soy sopla ilgili bir şey söylediği zaman.

Evet, o zaman. Biraz önce de çattı babana.

-Ben de çok rahatsız oldum Esedullah Amca. Yeni bir kavganın çıkmasından korkuyorum.

-Kesin başlamıştı ama Kamer'in hamileliği meselesi ortaya çıktı. Yoksa baban akşamüstü saldırıya geçmişti bile. O olay babanı bir süre engelledi. Gerçekten çok gülünç. Bunlar da kendilerinin soyunun Habsburg hanedanının[2] soyundan geldiğini sanıyorlar herhalde... Şimdi eğer becerebilirsen Dayıcan'ın Hitler'e yazdığı mektubu, ne yapıp et, yürüt.

-Şimdiye kadar başaramadım. Masasının çekmecesine koyup kilitlediğini sanıyorum.

Esedullah Mirza bir süre düşündükten sonra birden gözleri parladı ve:

-Aklıma bir şey geldi. Yarın işten kaytarmam gerektiğini düşünüyorum. Sen de kalkar kalkmaz bana gel.

2.Habsburg hanedanı: 1278-1780 yılları arasında Avusturya'da hüküm sürmüş büyük bir hanedan.

Ertesi gün sabah Esedullah Mirza'nın evini gittim. Birlikte evden çıktık. Bizim evin aksi istikametinde yürümeye başladık. İki sokak ötede tezgâh kurmuş olan bir ayakkabı boyacısının önünde birden durarak ayakkabısını boyatmak için, ayağını boya sandığının üstüne koydu. Ben sessizce bir kenarda durdum. Esedullah Mirza sportmen görünümlü, genç boyacı ile sohbete koyuldu. Nasıl olduğunu, neler yaptığını soruyordu. Bense bunca işin ve problemin yaşandığı bir günde ayakkabı boyatmak nereden aklına geldi diye şaşkınlık içindeydim.

-Buralarda fazla müşteri bulabileceğini pek sanmıyorum... Niye o ağaçlı caddeye gitmiyorsun? Bizim, eğer bu tarafa gelirsek, buraya gelmek için bu kadar yolu kat etmemiz, o taraftan gidecek olursak da caddeye kadar yürümemiz gerekiyor...

-Valla beyefendi, Allah insanın rızkını gönderecek olduktan sonra, burası ya da orası hiç fark etmez.

-Moment, nasıl burası, orası fark etmez. Eğer yakında olsan, ben ayakkabımı her gün iki defa boyatırım. Oradaki bütün komşular da bir ayakkabı tamircisi ve boyacısı arayıp duruyorlar.

Esedullah Mirza bin tane sebep göstererek, boyacıyı eğer tezgâhını bizim bahçenin karşısına açacak olursa kazancının iki katına çıkacağına ikna etti. Boyacı bu teklifi mutlulukla karşıladı ve öğleden sonra tezgâhını büyük ağaçları olan bizim sokağa taşıyacağını ve bahçe kapımızın karşısında açacağını söyledi.

Esedullah Mirza boya parası dışında boyacıya bir miktar da bahşiş verdikten sonra evimize doğru yola koyulduk. Benim bir soru soracağımı tahmin ettiği için:

-Bu boyacının bizim çok işimize yarayacağını yakında anlayacaksın. Şu anki işimiz, Hitler canibinden Dayıcan'a telefon edecek bir yer bulmak... Ha, şimdi aklıma geldi... Yürü gidelim... Telefonu olan arkadaşlarımdan birinin evi bu yakınlarda.

Yaşlı bir hizmetkâr kapıyı açtı. Esedullah Mirza telefon etmek istediğini söyleyince bizi telefonun bulunduğu üst kata buyur etti, kendisi de çay yapmak için mutfağa gitti.

Esedullah Mirza hiç beklemeden Dayıcan'ın numarasını çevirdi. Dayıcan telefona gelince de Hitler'in temsilcisinin lehçesiyle konuşmaya başladı:

-Rahmetli büyük aka Jeanette McDonald'la abguşt yiyor... Aka siz iyi kulak vermek... Çok önemli, önemli, önemli benim söz... Önce parola değişmek bizim... Çünkü İngiliz casus anlamak mümkün... Bizim adam size dedi: Rahmetli büyük aka Jeanette McDonald'la abguşt yiyor. Siz sormak: Ne ile?.. O demek: Güvey otu[3] turşusuyla. Eğer siz bunu söylememek, o zaman belli olacak İngiliz casus, o zaman siz onu kovmak. İkincisi biz sizin kapıda koymak bir memur, esnaf gibi. Sizi korumak yapacak... O esnaf orada var, sizde hiç, hiç, hiç korkmak yok... Tamamen emin olmak... O sizi korumak yapacak... Ama esnafla hiç yok konuşmak... Biz var sizinle tekrar temas kurmak, sizin hareket saatiniz belli olacak o vakıt...

Sanırım Dayıcan görevli memurun özelliklerini sormuş olacak ki Esedullah Mirza:

-Ben var size çok, çok gizli söylemek, boyacıdır o esnaf... Ama siz hiç, hiç kimseyle yok sohbet etmek... Siz anladı? Allahaismanladik... Heil Hitler!

Ahizeyi yerine koyduğu zaman dudaklarında bir mutluluk tebessümü açık, seçik görülüyordu. Bana:

-Zavallı ihtiyar saf bir adam. Ama artık tamamen rahatlamış sayılır. Çünkü baban ona yeni bir oyun yapamaz artık... Dayıcan meselesi hallolduğuna göre, şimdi de o zavallı kıza bir çare bulmamız lazım. Dustali Han veya başka bir dangalak, San Francisco yapmış. Bunlar o biçare kızın canına bile mal olsa, üç, dört aylık çocuğu aldırmak istiyorlar...

-Peki, Dayıcan'a böyle yaparsanız Hitler alınır desek nasıl olur?

-O kadar da uzun boylu değil. Buna da inanmaz herhalde.

Şehzadenin arkadaşının evinden çıktık. Gelirken Esedullah Mirza:

-Şimdi gidip şu eşek Dustali'ye bir uğramamız lazım. Bakalım ne halde?

-Çok mu merak ediyorsunuz?

3. Güvey otu: Keklik otu.

-Moment, hiç de merak etmiyorum. O koca gövdeye değil üç tane saçma, şarapnel parçası bile bir şey yapmaz. Ben o zavallı deli kızcağız için üzülüyorum.

Kapıyı bize Meşkasım açtı. Esedullah Mirza Dustali Han'ın nasıl olduğunu sorunca:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, zannederim durumu fena değildir... Aziz Hanım da sabaha gadar burdaydı. Evine bir uğrayıp geri gelecek.

Biz odaya girdiğimizde, Dustali Han yüzüstü yattığı halde biraz doğrulup, önüne tepsiyle konmuş olan kahvaltısını büyük bir iştahla yiyordu. Kapının sesini duyar duymaz battaniyeyi üstüne çekip hareketsiz kaldı. Esedullah Mirza gülerek:

-Korkma Dustali biziz. Aziz Hanım değil... O bıçak yemiş karnını doldur.

-Allah şahit hiç iyi değilim... Ama doktor kaybettiğim kanın yerine gelmesi için bir şeyler yemem gerektiğini söyledi... Ama ne olur, annenin başı için Aziz'e bir şey söyleme!.. Senin canın üstüne yemin ederim ki ağrıdan ölüyorum.

-Benim canım üstüne niye yemin ediyorsun, kendi babanın üstüne yemin et... Hem karpuz yedim, hem de karnım şişti diyorsun. San Francisco yapan sensin. Sıkıntısına da senin katlanman gerekir herhalde.

-Senin canın üstüne yemin ederim. Allah canımı alsın ki ben bir şey yapmadım... Ben kızım için üzülüyorum. Eğer Kamer'i birkaç günlüğüne bile olsa nikâhlayacak ve çocuğu kabul edecek birini bulabilirsek, ne isterse veririm... Çocuğu bizim büyüteceğimize dair noterden yazı bile veririm...

-Moment, bu kızı hangi şapşal, bir haftayı bırak, birkaç saatliğine bile başına bela eder?

Dustali Han yavaş ve mahcup bir ses tonuyla:

-Esedullah ben düşündüm ki... Yani kendi kendime dedim ki... Düşündüm ki... Eğer sen... Eğer ki sen...

Esedullah Mirza gülerek:

-Moment, bu iş çok masraflı olur Dustali. Kesenin ağzını açman gerekir.

Esedullah Mirza'dan böylesine yumuşak bir tepki beklemeyen Dustali Han heyecanla:

-Ne istersen veririm...

Dedikten sonra aniden çıkardığı sesin yaralı birinden çıkmayacağının farkına varıp, ses tonunu düşürerek:

-Esedullah, biz seninle birlikte büyüdük. Bazı ufak tefek çocukça çekişmelerimizi bir yana bırakacak olursak, biz hep birbirimizi sevdik. Ölmeme çok bir zaman kalmadı... Benim bu son dileğimi kabul et.

Esedullah Mirza Dustali Han'ın can çekişen biri rolünü oynadığını anladığı için, yapmacık bir üzüntüyle:

-Öyle söyleme Dustali, deme ne olur?.. Yüreğim parçalanıyor!.. Sen daha çok gençsin... Yüreğinde beslediğin binlerce arzu var... Her cuma mezarına gelip bir demet hatmi çiçeği koymaya söz veriyorum... Beni bağışla azizim, kamelya getirmeye gücüm yetmez... Ama zararı yok, hepi topu La Dame aux Camélias[4] yerine, Le Monsieur aux Hollyhocks[5] olursun...

-Rica ederim Esedullah, şaka yapma. Şakanın sırası değil. Söyle ne kadar istiyorsun? Emin ol bu zavallı kızı kurtarmak için...

-Mahmudâbâd'daki mülk sevgili Dustalı.

-Ney?.. Mahmudâbâd'daki mülk mü?.. Sen delirdin mi?.. Bu kızı iki günlüğüne nikahına alman için o koskoca gayrimenkulü sana vermemi istiyorsun öyle mi?

Esedullah Mirza o anda Dustali Han'ın niyetini anlamış gibi kızgın bir şekilde yerinden kalktı ve küçük bir minderi eline alarak:

-Moment Dustali, seni ne kadar sevdiğimi bilirsin. Sen iyi bir adamdın. Ama artık böyle saçma sapan şeyler söylememen için Azrail'i çağırmaktan başka çarem kalmadı, dedikten sonra başına yukarı kaldırarak:

Tanrım beni bağışla!.. Ben bütün ömrümce bir karıncayı bile incitmedim. Ama şu adam ne kadar çabuk senin yanına gelirse o kadar çok beşeriyetin yararına olur... Lütfen onu yanına al!.. Kötü mal sahibine aittir!

Elindeki yastığı Dustali'nin kafasına atmak ister gibi yaparak:

4.La Dame aux Camélias: Kamelyalı Kadın.

5.Le Monsieur aux Hollyhocks: Hatmili Erkek.

-Hadi eyvallah Dustali!.. Dostluk ve insanlık adına sana yapacağım son iyiliği yapıp gidiyorum. Çünkü burada kaldığın her dakika yeni bir günaha giriyorsun. Hazır ol!.. Marş, marş Monsieur Hollyhocks!.. Cehennemde görüşmek üzere!.. Cehennemin Sahibi Bulvarı, Katil Ali Asğar Sokağı, Kömürcü Yezîd'in bitişiği...

Dustali Han korkulu gözlerle Esedullah'a bakıyordu. Esedullah Mirza sinirden kontrolünü kaybetmiş biri rolünü o kadar güzel oynuyordu ki Dustali Han gerçekten korkmuştu ve kekeleye kekeleye:

-Esedullah... Esedullah... Şaka yaptım... Senin canın için... Ölünü öpeyim ki şaka yaptım...

Esedullah minderi yüzükoyun yatmış olan Dustali'nin sırtına şiddetle vurunca, Dustali'nin feryadı göğe çıktı.

-Ay anam öldüm!.. İnsafsız herif, gelip yaralarımın üstüne vurdun!..

-Aklını başına topla da bir daha böyle saçma sapan sözler söyleme bana!

Dustali Han inleyerek:

-Ben hangi saçma sözü söyledim? Sen kesenin ağzını açarsan kabul ederim demedin mi?..

-Cahil hayvan! Ben zannettim ki kızını nikâhına alacak birini bulmamı istiyorsun. Oysaki sen ölüm döşeğinde bile şeytanlık yapmaktan ve rezalet çıkarmaktan vaz geçmiyorsun... Monsieur Hollyhocks pislik yapıp, rezalet çıkaracak, ben de ceremesini çekeceğim, öyle mi?.. Rezil herif, ne yaptığının farkında değilsin galiba. Bütün bu rezilliklerine rağmen, yine de şansın yaver gitti ve karın seni mabadından vurduğu için sesini çıkaramıyor. Yoksa on beş sene hapis yatardın.

-Esedullah senin ölünü öpeyim ki ben bir şey yapmadım... Allah canımı alsın ki, Allah canını alsın ki...

Yatağının yanında duran Esedullah Mirza ayakkabısının burnuyla Dustali'nin ayağına vurarak:

-Babanın canına, soyunun sopunun canına yemin et...

Canı acıyan Dustali Han öyle bir çığlık attı ki, bizim bulunduğumuz oda ile onun odası arasında koca bir koridor olmasına rağmen, Leyla sesi duyup koşarak geldi ve merakla:

-Ne oldu?.. Ne oldu?.. diye bağırdı.

Esedullah Mirza tekrar tebessüm etmeye başladı ve sevgi dolu bir dille:

-Merak edecek bir şey yok babacım, bir şey olmadı. Dustali biraz kıpırdadı... Allah rahmet etsin, şimdi de Cehennemin kapıcısının karısının peşine düştü.

Dustali Han inleyerek:

-Yerimden kalkmayayım yoksa sana öyle bir şey yaparım ki ömrün oldukça unutamazsın.

Leyla sorgulayan bakışlarını bana çevirince, yavaşça:

-Sen üzülme. Esedullah Amca Dustali Han'a şaka yapıyordu, dedim.

Esedullah Mirza tebessüm ederek elini omzuma koyup:

-Babacım, sen birkaç dakikalığına Leyla'nın odasına git... Ben bu ihtiyar Don Juan'la[6] o biçare kız hakkında konuşacağım.

Ben zaten böyle bir fırsat çıksa diye Allah, Allah diyordum. Leyla'nın elinden tuttum ve birlikte onun odasına gittik. Leyla'nın sıcak ve okşayıcı bakışları bana, bir an o gün ve geçen gece yaşadığımız maceraları unutturdu. Bir süre sessiz kaldık. Dustali Han'la Esedullah Mirza'nın yan odadaki konuşmalarının sesi beni tekrar gerçek dünyaya döndürdü. Çok endişeli olduğum için Leyla'ya:

-Leyla, biliyor musun çok rahatsızım... Gördün mü dün gece yine Pûrî'nin dönüşünden söz ediyorlardı.

Leyla'nın yüzü asıldı. Başını önüne eğdive alçak sesle:

-Ben dün gece sabaha kadar uyuyamadım. Çok korkuyorum... Dün gece eve döndüğümde babam da bu konuyu konuşuyordu.

-Hangi konuyu?

-Albay Dayımın dediğini. Nişanı... Eğer beni bu işe zorlayacak olurlarsa, babama hayır diyecek cesaretim yok. Ama bir yol biliyorum.

-Ama neden? Bir genç kızı zorlayabilirler mi ki...

Leyla sözümü keserek:

-Benim babamın sözüne karşı gelmem imkânsız. Ama intihar edebilirim...

6.Don Juan:Hikâyesi defalarca farklı yazarlar tarafından anlatılmış efsanevi ve kurgusal bir karakterdir. Don Juan ismi mecâzi olarak "çapkın erkek" anlamında kullanılagelmiştir.

Neredeyse kalbim duracaktı ama hem onu, hem de kendimi teskin etmeye çalışarak:

-Hayır Leyla!.. Bir yol bulacağız... Mutlaka bir yol bulacağız...

Bu sırada avludan Dayıcan'ın sesi yükseldi. Leyla'yı çağırıyordu. Leyla bana:

-Sen burada kal, ben birazdan gelirim, diyerek gitti.

Gözümle pencereden onu izledim. Babasının yanına gitti. Sanırım babası onu bir haber iletmek için görevlendirdi. Çünkü Leyla göz ucuyla odasının penceresine bakıp, bir süre bekledikten sonra bahçeye gitti.

Dayıcan, Dustali Han'ın yatmakta olduğu odaya geldi ve kapının eşiğinde, yanakları al al olmuş bir şekilde odadan çıkmakta olan Esedullah Mirza ile karşılaştı. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

-Dustali'nin durumu nasıl?

-Azraile kur yapıyor.

-Şaka yapmak için ortamın uygun olduğunu sanmıyorum Esedullah!

-Şaka falan yapmıyorum. Sanıyorum, şans eseri Azizüssaltana'nın attığı kurşun Dustali'nin şerefli organına denk gelmiş ve organı atıl hale getirmiş... Tabii esas kabahat bizim. O gün o şerefli uzvunu Aziz Hanım'ın kesmesine izin verseydik bugün kurşunun biri piç olmazdı, dedikten sonra Esedullah Mirza odadan çıkarken, Dayıcan odaya girdi. Ben hemen kulak kabarttım. Kapı aralıktı. Onları görmemekle beraber konuşmalarını rahatlıkla duyabiliyordum. Dayıcan hal, hatır ettikten sonra bir süre susup, daha sonra soğuk ve ciddi bir dille:

-Dustali, sana bir şey soracağım. Ama sana göstermiş olduğum bütün sevgi ve dostluğun hatırına bana bütün samimiyetinle ve doğru cevap vermeni bekliyorum. İnsanoğlu hata yapar...

-Valla sizin canınıza, kendi canıma, Aziz'in canına, babamın canına...

-Dustali sözlerine dikkat ederek konuş... Dün gece bana bir şey söylemek istediğini hissettim. Ama senin konuşmanın onlara yarar sağlamayacağını bilenler, senin konuşmanı engellediler... Şimdi söyle bakalım, ne demek istiyordun?

-Ben... Ben... Yani... Aslında... Belki de siz haklısınız... Demek istiyordum ki benim bu olayda hiçbir günahım olmadığı halde, her ne pahasına olursa olsun... Nasıl olursa olsun...

-Dinle Dustali, Napoléon'un dediği gibi, zamanında farkına varılmak şartıyla, hainle hâdim[7] arasındaki mesafe bir adımdır. Eğer hatanı telafi etmek istersen, âciz kalmaman için, ben sana yardım ederim. Son zamanlarda bazı siyasi hareketlerin taraftarı olduğunun farkına vardım...

Tam bu sırada Azizüssaltana'nın sesi duyuldu. Ta avludan onların konuşmasını böldü:

-Benim canı çıkasıca kocam Dustali nasılmış bakalım?.. Buyurun Doktor Bey...

Önde Azizüssaltana, arkasından da Dr. Nasırulhukemâ Dustali Han'ın yattığı odaya girdiler. Dr. yaralıyı muayene ettikten sonra, durumu iyi diyerek sağlık, âfiyet temennileriyle odayı terk etti.

Leyla yanıma döndü ve ikimiz de sessizce, Dayıcan, Azizüssaltana ve sesi zayıf çıkan ve inleyen Dustali Han'ın, kapının aralığından gelen konuşmalarını dinlemeye koyulduk.

Şöyle diyorlardı:

-Allah'a şükür tehlike yavaş yavaş uzaklaşıyor.

-Allah ağzından işitsin. Eğer Dustali iyileşirse nezrim var, İmamzâde Davud'a gidip kurban keseceğim.

-İyi de Kamer için bir şey düşündünüz mü? Doktor ne dedi ki?

-Çocuğu aldırmak için çok geç kalınmış. "*Anne için tehlikeli olabilir*" diyor.

Dayıcan sinirli sinirli:

-Doktorlar hep aynı şeyi saçmalarlar zaten. Niye düşük yaptırması için mahallenin şifacı kadınına gitmediniz ki?

-Valla Ağa'm, korkuyorum. Bu zavallı kızın başına bir bela getirmelerinden korkuyorum.

-Ailemizin şeref ve haysiyetini de düşünmeniz gerekir sizin. Eğer zavallı babası sağ olsaydı kalp sektesi geçirip ölürdü. Ne mutlu ona ki öldü de bu rezaleti görüp bu utancı yaşamadı... Bu konu yarın her yerde duyulur...

7.Hâdim: Sadakatle hizmet eden.

-Ben de bundan korkuyorum. Daha şimdiden birçok kişi duymuştur herhalde... O geri zekâlı da ağzını tutamıyor ki... Yarın o dedikodu kumkuması, felâket tellalı Ferruhlika Hanım'ın ortaya çıkacağından adım gibi eminim.

Bu sırada aniden avludan Albay Dayım ve karısının ıstırap dolu sesleri yükseldi. Dayıcan Napolyon'u çağırıyorlardı. Albay dayım ve karısı çok perişandı. İkisi de Dayıcan'a bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Sonunda dayım karısını susturdu ve:

-Ağabey, lütfen bu hanıma siz bir şey söyleyin. Bir saattir hiç durmadan ağlıyor.

-Ne oldu ki?

-Hatırlayacak olursanız, Pûrî'nin mektubu gelmeden önce, çok merak ettiğimiz için Ehvaz'daki dostlarımdan birine bir mektup yazarak, Pûrî hakkında bilgi edinip bize yazmasını istemiştim. Cevabı bugün geldi. Pûrî'nin biraz rahatsız olduğunu yazmış. Hanıma her ne kadar Pûrî mektubu ondan sonra yazmış desem de bir yararı olmuyor.

-Mektupta tarih yok mu?

-Yok maalesef. Ama ben Pûrî'nin mektubu, arkadaştan sonra yazdığından eminim...

Albay Dayımın hanımı inleyerek:

-Kulunuz, kurbanınız olayım ağam, ne olur bir şeyler yapın... Telgraf çekin...

Dayıcan sordu:

-Rahatsızlığı neymiş peki? Yani hastalığı neymiş ki?

Albay dayımın karısı kocasının cevap vermesine fırsat tanımadan:

-Oğlumun tüfek sesinden korktuğunu yazmış... Bu çocuğu bu savaş zamanı, gürültü patırtı arasında askere gönderdiğim için Allah benim cezamı versin!

Albay dayım sinirlenerek:

-Hanım, sen neler saçmalıyorsun?.. O adamın yazdığı saçma sapan sözü mü tekrarlıyorsun? Herhalde bozuk bir yemek yemiş, bağırsaklarını bozmuştur. Yoksa Pûrî benim oğlum, binlerce genç arasında onun gibi yürekli birini bulamazsınız.

Leyla ile ben birbirimize baktık ve gülmemizi tuttuk. Birkaç saniye önce Dayıcan'ın misafir odasından çıkan Esedullah Mirza, bu konuşmanın sonlarına duyabilmişti. Bizim yanımıza gelirken şöyle dedi:

-Albayımın hakkı var... Hatta bir milyon gencin arasında bile Pûrî kadar cesur biri daha yoktur. Ben bu çocuğa yüzüne baktığımda bir Julius Caesar[8]görüyorum.

Albay dayım sinirli bir şekilde yüzünü ona çevirdi. Ancak Esedullah Mirza öyle bir masum tavır takındı ki; dayımın kızgın bakışları bir anda takdir duygularına dönüştü ve yumuşak bir dille:

-Mersi Esedullah, sen bütün kusurlarına rağmen, insan sarrafısın, dedikten sonra Dayıcan Napolyon'a dönerek konuşmasını sürdürdü:

-Siz ne dersiniz? Ben bizzat Ehvaz'a gidip, kendi gözümle görsem nasıl olur?

Dayıcan Napolyon sözünü kesti:

-Şimdi seyahate çıkmanın zamanı mı efendi!.. O arkadaşınıza bir telgraf çekin... Bu zaman seyahat için hiç de uygun bir zaman değil... Cepheyi boş bırakamayız... Bu hareketin de onlar tarafından seni benim yanımdan ayırmak için hazırlanmış bir tuzak olmadığını nereden biliyorsunuz? Onlar amaçlarına ulaşmak için benim etrafımı boşaltmaya çalışıyorlar... Onlar Tahran'a çok yaklaştılar.

Esedullah Mirza yine sessiz duramadı:

-Haklısınız... İşin içinde iş olma ihtimali çok yüksek. En iyisi siz bir telgraf çekin.

Bu sırada sokaktan iki kişinin kavga ve gürültü sesi yükseldi. Dayıcan Napolyon kulak kesilip dinledikten sonra bana dönerek:

-Babacım, git bak bakalım neler oluyor orada? Bu gürültü patırtının sebebi neymiş?

Ben hemen sokağa koştum. Meşkasım elinde süpürge sopası, bizim sokak kapısının karşısına tezgâh açmaya çalışan boyacının karşısına dikilmiş. Bağırıp çağırıyordu.

-Burası teyzenin evi değil ki her gün biri gelip burada tezgâh açsın.

-Biraz alçak sesle konuş. Niye bu kadar bağırıyorsun ki?

8.Julius Caesar: 12 Temmuz MÖ 100 – 15 Mart MÖ 44), Romalı askerî ve politik lider.

-Bağırmam bir şey değil, eğer tezgâhını buraya açacak olursan, boya gutularınla, neyin var neyin yohsa hepsini arka[9] dökerim.

Ben bir an şaşırmama rağmen, işe karışmadan ve boyacının beni görüp, tanımasına fırsat vermeden, durumu Dayıcan'a iletme yolunu seçerek koşarak geri döndüm. Dayıcan beni görür görmez sordu:

-Mesele neymiş?

-Valla dayıcım, bir boyacı gelmiş bizim sokak kapısının karşısına tezgâh açmak istiyormuş. Meşkasım da onu uzaklaştırmaya çalışıyor.

Dayıcan cereyan çarpmış adamlar gibi donup kaldı. Bir süre gözleri halka halka olmuş, ağzı açık kalmış bir halde, yerinde hiç kıpırdamadan kaldıktan sonra bağırdı:

-Ney?.. Meşkasım mı? Boyacı mı? Halt etmiş o!.. der demez süratle bahçe kapısına doğru yola koyuldu. Esedullah Mirza bana göz kırptı ama yerinden kıpırdamadı. Bense Dayıcan'ın peşinden yola düştüm. Sokağa vardığımızda Meşkasım Boyacı ile yaka paça olmuştu ve bağırıyordu:

-Seni doğduğuna perişan ederim. Sen bana eşşek sıpası dedin ha?

Dayıcan durup bağırdı:

-Kasım!

Meşkasım boyacının yakasına yapışmış bağırıyordu:

-Seni doğduğuna pişmen etmezsem, bana da Gıyasâbâd çocuğu demesinler!

Dayıcan yaklaşıp Meşkasım'ın ensesine bir şaplak attı ve:

-Kasım!.. Şuursuz herif!.. Sana sakin ol dedim!.. Ne oluyor burada?

-Gelmiş buraya tamirci tezgâhı gurmah istiyor. Buraya tezgâh guramazsın değdiğim zamansa benimle gavga etmeye başladı.

Ben boyacının beni görmemesi için gayret sarf ediyordum. Nefes nefese kalan boyacı:

-Beyim, biz gelip burada işimizi yapmak istedik, gelmiş küfrediyor... Güzel güzel burada tezgâh açamazsın desene... dedikten sonra bir yandan tezgâhını toplarken konuşmasını sürdürdü:

---

9) İran'da hemen hemen bütün şehirlerde cadde ve sokakların iki tarafında arklar vardır. Buralarda hemen hemen her zaman akan su vardır. Büyük caddelerde bu arklar iki metreden daha geniş olup ortasında ağaçlar (Çoğunlukla çınar) vardır.

-Tamam, biz gidiyoruz. Bu sokak da Gıyasabâd çocuğunun olsun.

Yüzü gözü kızarmış olan Meşkasım:

-Ağzından çıhanı gulağın duysun. Eğer bir daha Gıyasâbâd lafını ağzına alırsan, ağzına vurduğum gibi otuz iki dişini ağzına dökerim senin.

Sinirden titremeye başlayan Dayıcan boğuk bir sesle:

-Kasım ya sen kes zırlamayı ya da seni ellerimle boğup sesini keserim, haberin olsun! İşini gücünü yapmaya çalışıp, ekmek parası çıkarmaya çalışanları engellemeye senin ne hakkın var? Senin rızkını mı yiyecekler?

Boyacı biraz sakinleşti. Bu arada Meşkasım, gözleri yuvasından fırlamış bir halde, şaşkın şaşkın Dayıcan'a bakıyordu.

-Ağam, bu seyyar esnafın burada tezgâh açmasına izin vermeyin diyen siz değil miydiniz yohsa? Bunlar gelip postu buraya seriyorlar, gündüzleri evi golaçan edip, geceleri de hırsızlığa geliyorlar diyen siz değil miydiniz?

-Aptal herif, ben şüpheli adamlar demiştim, ekmeğini çıkarmaya çalışan zavallı esnafı kastetmemiştim ki!

-Valla bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, biz şimdiye gadar bu adamdan daha şüpheli birini görmedik. Gözlerine bahsanıza, gözlerinden hırsızlıh, hovardalıh ve şüphe ahıyor...

Boyacı sinirlenerek:

-Ağzından çıkanı kulağın duysun be adam! dedikten sonra sandığını alıp devam etti:

-Biz gidiyoruz. Böylesi eşek bir nökeri olduğu için yazık bu ağaya.

Meşkasım adama hamle etmek için harekete geçince Dayıcan göğsüne kuvvetle vurarak onu durdurdu.

-Boyacı efendi... Adın ne senin?

-Bendeniz Huşeng efendim...

Boyacı önlüğünü çıkarıp omuzuna attı ve:

-Eğer boyacıya ihtiyacınız olursa... Yarım pençe ya da ayakkabı tamir ettirmek isterseniz biz iki sokak aşağıda kömürcünün alt tarafındayız, dedikten sonra gitmek üzere yola koyuldu. Dayıcan endişelenerek:

-Nereye gidiyorsun delikanlı? Burası çok iyi... Bizim her gün sabahtan akşama bin türlü boya ya da tamir işimiz var. Sadece bizim akrabaların işini yapsan, başka bir iş yapmana gerek kalmaz.

-Olmaz beyim, ben gidiyorum. On gram bal almak için iki kilo keçiboynuzu çiğnenmez, dedikten sonra ciddi ciddi gitmeye başladı. Dayıcan ona doğru giderek kolundan tuttu.

-Lütfen delikanlı... Bundan sonra Meşkasım sana bir kardeş gibi davranacaktır. Söz veriyorum.

Meşkasım Dayıcan'ın duyamayacağı kadar alçak sesle mırıldandı:

-Evet babasının canına... Ben sana gösteririm geçiboynuzunu!

Dayıcan Meşkasım'a dönerek:

-Öyle değil mi Meşkasım? Huşeng'e bir kardeş gibi davranacaksın değil mi?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, siz nasıl emrederseniz... Ama o fotoğrafçıyı hatırlıyorsunuz, değil mi?..

Meşkasım Dayıcan'ın çok ters baktığını görünce aşağıdan almaya başladı:

-Valla biz bu boyacıyı galiba o çarşıdaki boyacı ile garıştırdıh.

Boyacı tezgâhını açmak için yüklerini yere indirdi. Dayıcan rahat bir nefes alarak:

-Öğlen vakti Meşkasım sana yemek de getirir... Kasım hanıma söyle eğer yemek hazırsa Huşeng'e bir tabak yemek göndersin... Sebze, ekmek ve yoğurdu da unutma...

Boyacı sevinçli bir şekilde tezgâhını kurmaya başladı.

-Allah sizin gibi büyükleri başımızdan eksik etmesin... Bir parça ekmekle biraz üzümümüz var. Biz onu yeriz.

-Hayır, hayır, asla olmaz. Bugün bizim misafirimizsin. Öğlen yemeğini gelip bizim bahçede yiyin.

Ben içeri girerken canı çok sıkılmış olan Meşkasım Dayıcan'ı doğru yola sevk etmek için ne kadar çalıştıysa da kızgın bir tavırla karşı karşıya kaldığı için sustu, sözleri ağzında kaldı zavallının.

İçeriye girdiğimde Esedullah Mirza soran gözlerle bana bakınca, işaret diliyle işlerin istediğimiz gibi yürüdüğünü anlattım.

Konuşmalar tekrar Pûrî'nin hastalığı üzerinde yoğunlaştı ama bir yere varamadı. Çünkü Leyla odasından fırlayıp Cinayet Masası'nden aradıklarını ve Azizüssaltana ile görüşmek istediklerini söyledi.

Azizüssaltana telefonun başına gidince, orada bulunan herkes de şaşkınlık içinde onun başına üşüştü.

-Alo... Evet... Kim efendim?.. Merhaba beyefendi... Saygılar sunarım... İyiyim efendim... Beni burada nasıl buldunuz? Bizim eve mi? Evet, evet. Yok, o Kamer'in dadısının kızı Fati... Ne buyurdunuz? Aman Tanrım o nasıl söz öyle?.. Siz de kabul mü ettiniz?

Dayıcan hiç durmadan işaretler yaparak meselenin ne olduğunu sorduğu için Azizüssaltana:

-Bir dakika lütfen... Avluda çok gürültü var. Şu kapıyı kapatayım! Dedikten sonra eliyle telefonun ahizesini kapatarak yavaşça:

-Cinayet Masası şefi... Geçenlerde yanına gittiğim adam. Merhum Ağa'nın arkadaşı... *"Adamın biri bana telefon ederek, sizin kocanız Dustali'yi vurup, yaralıyı bir evde sakladığımızı söyledi"* diyor...

Dayıcan'ın gözleri halka halka olup, dudakları titremeye başladı. Bir süre sessiz kaldıktan sonra gırtlağından zar, zor çıkan bir sesle:

-Bunların işidir... Cevap ver ona... Dustali'nin kendisiyle konuşun de.

-Alo... Evet, ne diyordum?.. Herhalde biri şaka yapmış olmalı... Bir dakika telefonu Dustali'ye veriyorum, kendisiyle konuşun... Hayır, hayır... Kendisiyle konuşun lütfen... Rica ederim.

Azizüssaltana telefonu aceleyle öteki odaya taşıdı ve iki cümle ile olup biteni kocasına anlattı ve telefonu Dustali'ye verip:

-Al konuş ama sakın inleyip, zırlama tamam mı? dedi.

Karısının dediğini yapmaktan başka çaresi olmayan Dustali Han, sağlığı yerinde güçlü bir adam sesiyle Cinayet Masası şefi ile hal, hatır edip, sağ, salim olduğunu belirttikten sonra telefonu tekrar Azizüssaltana'ya verdi. Bu zaman zarfında Dayıcan da Azizüssaltana'ya talimatlar vermişti.

-Alo... Duydunuz değil mi beyefendi? Şimdi size şaka yaptıklarını anladınız mı? Dün Dustali tüfeğe fişek doldururken barut bacağını biraz yakmış, hepsi bu... Çok sağ olun... Teşekkür ederim.

Dayıcan Azizüssaltana'ya işaret ederek, söylediklerini şube şefine sormasını istedi. Azizüssaltana başı ile işaret ederek, unutmadığını belli etti. Adama bir sürü iltifat ettikten ve ileride tekrar görüşme temennisinde bulunduktan sonra şöyle dedi:

-Affedersiniz beyefendi bir şey sorabilir miyim?.. Acaba size telefon eden adamın nasıl biri olduğunu söyleyebilir misiniz? Yani belli bir ağzı var mıydı?.. Meselâ Hindistanlı ağzı gibi... Hayır... Öyleyse ne olabilir?.. Şîraz ağzı mı?.. Emin misiniz? Evet... Siz uzun süre Şîraz'da kalmıştınız değil mi? Pekâlâ çok teşekkür ederim... Tabii ki... Sizin yerinizde bir başkası olsaydı bizi epeyce uğraştırırdı... Allah sizin gibileri başımızdan eksik etmesin...

Ben Dayıcan'ın yüzüne bakmaya cesaret edemiyordum. Başım önüme eğik olmasına rağmen odadakilerin durumlarını tahmin edebiliyordum. Sonunda göz ucuyla Dayıcan'a şöyle bir baktım. Gergin ve mosmor olmuş suratı ne kadar rahatsız olduğunu, tahminlerimin ötesinde, ortaya koyuyordu. Korkudan ölecek gibi oldum. Kendi kendime: "*Tanrım sen bana acı!*" dedim. Çünkü bütün ailemiz ve tanıdıklarımız arasında Şîraz ağzıyla konuşan tek kişi babamdı.

15

Dayıcan gergin bir yüzle, olduğu yerde kıpırdamadan duruyordu. Nihayet Esedullah Mirza şöyle dedi:

-Herhalde dost ya da tanıdıklardan biri şaka yapmış olmalı... Bu otomatik telefonlar çıkalı beri...

Dayıcan onun sözünü keserek tutuk bir sesle:

-Aziz Hanım, o beyin telefonu var mı sizde?

Azizüssaltana şaşırarak cevap verdi:

-Bu daire şefinin telefonu mu?.. Evet, ne olacak ki?..

-Hemen şimdi o beye telefon etmenizi ve önemli bir iş için bugün kendisini görmeye gitmeniz gerektiğini söylemenizi rica ediyorum.

-Niçin görmeye gideceğiz ki onu?

Dayıcan emreder bir tavırla:

-Hemen telefon etmenizi rica ediyorum sizden. Sebebini sonra söylerim.

Dayıcan'ın emri üzerine Azizüssaltana'nın itaat etmekten başka çaresi olmadığı için, çantasından istenilen numarayı çıkardı ve Cinayet Masası şefini aradı. Görüşmenin öğleden sonra saat dört buçukta olması kararlaştırıldı.

Ahizeyi yerine koyunca Dayıcan:

-Ben de sizinle birlikte geleceğim, dedi.

-Kamer hakkında mı bir şey söyleyeceksiniz ona?.. Ocağınıza düştüm o konuda bir şey söylemeyin...

Dayıcan sözünü keserek:

-Hayır, Kamer hakkında daha sonra konuşuruz. Mesele çok daha önemli. Bu telefonu ona kimin ettiğini bilmem gerekiyor. Bu konunun benim için hayâtî bir önemi var...

Dayıcan odada birkaç adım, o tarafa, bu tarafa gittikten sonra:

-Hepinizden rica ediyorum bu akşam bize yemeğe gelin... Pek çok konuda, özetle Kamer'in başına gelen olayla, Pûrî'nin rahatsızlığı hakkında konuşmamız gerekiyor.

Albay Dayımın karısı inleyerek:

-Ağam ocağına düştüm, çok geç olmasından ve zavallı yavrumun başına bir şey gelmesinden korkuyorum...

Dayıcan kendinden emin bir eda ile:

-Hayır, geç olmaz... Bu akşam konuşur, daha sonra da ne gerekiyorsa yaparız.

Albay Dayı'm ve karısı evlerine döndüler. Ben de Esedullah Mirza'nın peşinden yola koyuldum. Çünkü bu yeni olay, yani Cinayet Masası şefine edilen telefon hakkında konuşmak istiyordum. Problemler bitecek gibi değildi. Leyla ile benim karşıma her gün, her saat yeni bir engel çıkıyordu.

Dayıcan'ın avlusundan dışarı çıkınca merakla:

-Esedullah Amca, bu telefon meselesi de nereden çıktı? Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? dedim.

-Moment, düşünecek bir şey yok. Babanın işi olduğu aşikâr. Ben Ağa'nın babana sataştığı o akşam bir kargaşa çıkmasını bekliyordum.

-Dayıcan niye Cinayet Masası Şefi'nin yanına gitmek istiyor ki? Sizce o adam babamın sesini tanımış mıdır?.. Ne düşünüyorsunuz, tanısa bile bunu Dayıcan'a söyler mi?

-Adamın babanı tanıdığını sanmıyorum. Tanısa bile...

Esedullah Mirza bir süre düşündükten sonra:

-Öyle ya da böyle, benim bugün saat dört buçuktan önce, şube şefine uğrayıp, yeni bir hadise çıkmaması için, olayı örtbas etmesini rica etmem gerekiyor.

O sırada Meşkasım'ı elindeki tepsinin üstündeki bir tabak pilavla evden çıktığını gördüm. Birkaç adım yürüdükten sonra etrafına bir göz attı. Ağaçların arkasında olduğumuz için bizi göremiyordu. Elini tabağın içine sokup, bizim uzaktan göremediğimiz ama bir parça et olduğunu tahmin ettiğim, bir şey çıkarıp[1], elini ileriye doğru uzatarak: "*Pisi, pisi, pisi!*" dedi. Göz açıp kapayıncaya kadar, çoğu zaman bahçemizin civarında dolaşan, sahipsiz kedilerden iki tanesi ortaya çıktı. Et parçasını kedilerden birinin önüne attı ama iki kedi birden ete saldırdı ve aralarında müthiş bir kavga çıktı ve miyav, miyav sesleri göklere yükseldi. Meşkasım sesini çok yükseltmemeye çalışarak bağırdı:

-Sesiniz kesilir inşallah!.. Sesinizi kesin de zıkkımlanın işte!..

Ve kedilerin çığlıkları göğe yükselirken Meşkasım yerden bir taş aldı ve bağırdı:

-Eşşeklik yapan herkese lanet olsun... Pis kediler defolun!.. Piiiiişt...

Bahçeye açılan kapının aralığından Meşkasım'ı takip ediyormuş izlenimini veren Dayıcan Napolyon o anda bahçeye girdi ve sinirli sinirli ona doğru gitti. Bu arada kediler de kaçtı.

-Kasım, eti kedilere mi verdin?

Meşkasım korku içinden titreyerek:

-Hayır Ağam, hiç olur mu öyle şey? Biz kâfir miyiz ki o güzelim eti kediye verelim?

-Peki, bu yemeğin içinde et yok muydu?

---

1. İran'da genellikle (hemen hemen her yemekte) pilav vardır. Pişmiş parça et veya parça tavuk tabağın ortasına konduktan sonra, üstüne pilav konularak servis yapılır. Dışarıdan bakıldığında pilavın altında ne olduğu görülmez. Çünkü pilavla üstü örtülmüştür. Ancak tavuğun budu konulmuşsa, budun kemiğinin ucu gözükebilir.

-Valla ne desem bilmem ki... Yohdu herhal!

-Eve dönüp hanıma sor bakalım niye yemeğin içine et koymamış?

Meşkasım biraz tereddüt ettikten sonra başını önüne eğerek:

-Valla Ağa, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım!.. Herhalda vardı da ayağım tökezler gibi olduğunda, elim de sallanınca düştü.

Sinirden dişlerini gıcırdatan Dayıcan:

-Allah senin o uğursuz ve yalancı canını da vücudunu da alsın emi!..

-Ama Ağam, bende yalan yoh. Şurda kabre gaç adımlıh mesafe var ki?..

-İnşallah seni ben koyarım o kabre!.. Eve dön ve bir parça et alıp götür Huşeng'e... Sen niye bu kadar kötü niyetli bir herifsin... O biçare sana ne yaptı?..

Meşkasım eve doğru yola koyuldu. Giderken de kendi kendine şöyle söyleniyordu:

-Zıggımın pekini yesin! Böyle namussuz adamlara köpek eti bile verseler yazıhdır.

Dayıcan Napolyon da onun arkasından içeri girdi. Esedullah Mirza'dan Cinayet Masası Şefi'yle yapacağı görüşmenin sonucunu bana da söylemesini rica ettim ve eve döndüm.

Dayıcan Napolyon ve Azizüssaltana'nın Cinayet Masası Şefi'yle görüşmek için evden çıkmalarından biraz sonra Esedullah Mirza döndü. Keyfi yerinde gözüküyordu. Beni görünce tebessüm ederek:

-Hallettim, bu Cinayet Masası Şefi iyi bir adam. Görür görmez tanıdım. Azizüssaltana'nın rahmetli kocasının evinde iki, üç defa görmüştüm... Meseleyi anlayınca, bir şekilde anlaşmazlığın önünü alacağına söz verdi.

Telefonda ihbarı yapan adamın Şîraz ağzıyla konuştuğunu söylemişti. Dolayısıyla şimdi İsfahan ağzıydı diyemezdi herhalde. Birlikte çok düşündük. Sonunda adam şunu hatırladı. Konuşmasında muhbirin kadın mı yoksa erkek mi olduğunu söylememiş... Dayıcan sordu-

ğu zaman ona telefon edenin Şîraz ağzıyla konuşan bir kadın olduğunu söyleyecek.

-Şîraz ağzıyla konuşan kadın kim olabilir ki? Bunlar bu söze inanmazlar...

Esedullah Mirza güldü ve:

-Moment, Ferruhlikâ Hanım'ın Azizüssaltana'ya ne kadar düşman olduğunu unuttun galiba... Sonuç olarak Şîraz ağzı, belki de Hemedan!..

-Bravo Esedullah Amca!.. Çok güzel bulmuşsunuz. Eğer siz olmasaydınız, öncekinin belki de yüz katı bir savaş çıkabilirdi aralarında. O zaman Leyla ile beni yine birbirimizden ayırırlardı... Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum...

-Nasıl teşekkür edeceğini bilmek ister misin?

-Elbette Esedullah Amca.

-Bir San Francisco seferi yap, hem senin için rahat olsun, hem benim... Akşam görüşmek üzere Allahaısmarladık...

Esedullah Mirza benim nasıl bir tepki vereceğime bakmadan, kalkıp gitti.

Yarım saat kadar sonra sokak kapısının önünde duran bir faytondan Dayıcan Napolyon'la Azizüssaltana indi. Ben çok endişeli olduğum için Dayıcan'ın yüzüne bakmaya cesaret edemedim. Dayıcan bana doğru geldi. Selam verip, başıma önüme eğdim. Ancak Dayıcan konuşmaya başlayınca rahat bir nefes aldım:

-Merhaba delikanlı... Niye yalnızsın? Çocuklar nerede? Baban evde mi?..

Heyecanla cevap verdim:

-Evet dayıcım, bir işiniz mi vardı kendisiyle?

-Ben görmeye gelirim onu... Üstümü değiştirip birazdan gelirim.

Esedullah Mirza'nın müdahalesinin etkili olduğu belliydi. Babam töhmet altında kalmaktan kurtulmuştu. Esedullah Mirza'nın, kara giysili, bozuk ağızlı ve uğursuz ayaklı Ferruhlikâ Hanım'a ettiği küfürler de bu durumu teyit ediyordu.

Bir süre bahçede dolanıp durdum. Daha sonra da Dayıcan'ın bu eşref saatini yakalamışken, fırsattan istifade, Leyla'ya bir uğrayayım diye düşünürken sokaktan yükselen sesler beni dış kapıya sürükledi.

Boyacıyla kavga eden Serdar Maharat Han'ın sesiydi. Serdar boyacı Huşeng'in pılısını pırtısını toplayıp başka bir yere gitmesi için bağırıp çağırıyordu. Durumu derhal Dayıcan'a bildirmek için hareket geçtim. Ancak benim ona gitmeme gerek kalmadın kendisi ev kıyafeti ve omzunda abası ile çıkageldi.

-Ne oluyor? Bu gürültü patırtı da ne?..

-Dayıcım, Serdar Han boyacıyı buradan uzaklaştırmak istiyor.

Dayıcan'ın şaşkınlıktan hem gözü, hem de ağzı açık kaldı. Dişlerinin arasından:

-Ney? Serdar Han mı? Şu Hindistanlı Serdar ha!..

Bir süre gözlerini kapatıp düşündükten sonra:

-Buna hiç şaşmadım... Bunda bir gariplik yok... Bu hareketi beklemeliydim!.. Kesinlikle ya bir koku almıştır ya da kendisine malum olmuştur... Bütün İngilizlere lanet olsun...

Bu sözleri söyledikten sonra birden kendine gelip içeriye doğru koşarak Meşkasım'a seslendi:

-Kasım!.. Kasım!.. Koş... Neredesin çabuk gel... Bak bakalım şu aşağılık casus ne yapmak istiyor? Niye bu zavallı boyacıyı buradan uzaklaştırmak istiyor?.. Bu sokak yoksa Chamberlain'in[2] babasının malı da bizi mi bilmiyoruz?..Koş...Çabuk... Kasım eğer aşağıdan alırsan vay haline!..Konuşurken sakın benden söz etme tamam mı... Benim bu olaydan haberim yok.

Meşkasım bıyığının ucunu dişleyerek sokağa gitti.

-Ne oldu?.. Ne oluyor burada Serdar Han Bey?..

-Bu boyacı postu buraya sermiş... Ona git burdan diyor ben, o yapmıyor.

Boyacı şiddetle itiraz ederek:

-Ağa'nın bahçesi boydan boya bu sokak boyunca uzandığı halde, Sayın Serdar o bir karışlık eviyle bütün sokağın sahibi sanıyor kendini...

-Ben bu sokakta ikamet edenlerden biriyim ve size açıkça söylüyorum ki boyacı istemiyoruz.

2.Chamberlain Arthur Neville (1869-1940): İngiliz siyaset adamı ve başbakanlarından biri.

-Belli ki siz yalınayak dolaşıyorsunuz, ya çarık giyiyorsunuz ya da devlet ayakkabısı. Siz tamirci ya da boyacının ne işe yaradığını nerden bileceksiniz...

Meşkasım yüzünü buruşturarak:

-Serdar Bey gonuşurken sen araya girme bahayım... Serdar Han siz de geçmişlerinizin hayrına bırahın da bu zavallı da bir ekmek parası çıharsın.

Boyacı Dayıcan'a güvenerek bağırdı:

-Geçmişleriniz için yapacağınız hayırları kendi memleketinizdeki fakirlere, dilencilere yapın. Biz burada alnımızın teriyle çalışıp ekmeğimizi çıkarıyoruz. Sizden de hayır mayır istemiyoruz.

Ben sokak kapısının aralığında dikiliyordum. Hem orada olanları görebiliyordum, hem de bahçede, duvarın yanında sinirli sinirli dolaşan ve kendi kendini yiyen Dayıcan'ı. Bahçede turlarken kendi kendine şöyle konuşuyordu:

-Allah senin canını alsın emi!.. Şu casus Hindistanlının bile hakkından gelemedin, derken, eliyle abasının altındaki tabancasının kılıfını tuttuğunu gördüm. Dışarı çıkıp:

-Serdar Bey, bizim sabahtan akşama boyacı ve tamirciye ihtiyacımız var. Eğer çok rahatsız oluyorsanız boyacı sokağın bu tarafında, bizim bahçe kapısının yanında da çalışabilir.

Dediği sırada Esedullah Mirza Hızır gibi yetişince rahat bir nefes aldım. Şehzade olup biteni görünce bağırdı:

-Moment, moment, Serdar Bey hayır mı, ne oldu? Niye sinirlendiniz?..

Serdar Han'ın evinin penceresine baktıktan sonra gözleri parladı ve gülümsedi. Nereye baktığına baktım. Omuzlarına dökülen sarı ve uzun saçlarıyla Lady Maharat Han balkonda durmuş olan biteni seyrediyordu. Esedullah Mirza'nın Serdar Han'a hitap şekli birdenbire değişti:

-Sevgili Serdar Han, Niçin sinirleniyorsunuz?.. Siz iyi huy timsali, çok temiz ahlaklı bir insansınız. Bu kadar sinirleneceğinizi tasavvur bile edemezdim... Ben bu delikanlıyı tanıyorum, kötü bir adam değil. Genellikle şu aşağıdaki sokakta...

-Beyefendi, eğer ben bu sokakta ikamet ediyor, sakin ve sessiz bir sokak. Burayı tercih etti ben. Eğer ayaktakımından bu adam yerleşecek buraya...

Ayaktakımı sözü boyacıya çok dokunduğu için, Esedullah Mirza sakin olması için işaret ettiği halde, bağırdı:

-Ayaktakımı sensin.... Senin babandır ayaktakımı... Büyükbabandır... Karındır...

Bu bağrışmalar sırasında Esedullah Mirza, boyacının son sözü üzerine balkona bakarak yavaşça şöyle dedi:

-Aman Tanrım şu güzelliğe bak!.. Efendi biraz sakin ol... O kadar sinirlenme... Serdar Bey siz de sakin olun lütfen...

Serdar boyacıya doğru ilerleyip:

-Bir daha söyle bakayım!..

Yine söylüyorum. Bana ayaktakımı diyenin kendisi de babası, atası da ayaktakımıdır.

Bu sözleri duyan Serdar Han, iki bir demeden Hindistanlının suratına tokadı yapıştırdı. Genç güçlü ve sportmen biri olan boyacı onun üstüne atladı ve büyük bir kavga çıktı. Esedullah Mirza'nın kavga edenleri sakinleştirmek için bağırmaları bir fayda vermedi. Sözüm ona, boyacıyla Serdar Han'ı ayırmak için araya giren Meşkasım, fırsat buldukça boyacıya bir şaplak yapıştırıyordu. Bu arada Dayıcan kapıya gelmiş ve kavga edenleri ayırması için Meşkasım'a emirler yağdırıyordu.

Lady Maharat Han ise ne yapacağını bilmez bir halde Esedullah Mirza'ya yardım etmesi için ricada bulunuyordu. Tam bu sırada şans eseri bir adam peyda oldu. Bu adam kasap Şîrali idi. Dayıcan onu görür görmez bağırdı:

-Şîrali çabuk ayır şunları!..

Şîrali elindeki koyun budunu Meşkasım'a verip, şiddetle birbirine girmiş olan Hindistanlı ile boyacıya doğru koştu ve bir eliyle birini, öteki eliyle de öbürünü ensesinden tutup birbirinden ayırarak gürledi:

-Ne oluyor burda?.. Ne diye birbirinize girdiniz?..

Hindistanlının sarığı başından düşmüş, beline kadar gelen uzun siyah saçları ortaya çıkmıştı.

-Bu hırsız namussuz herif... diye lanetler yağdırarak bağırıyor, bir yandan da boyacıya saldırmak istiyordu ama Şîrali:

-Noldu Serdar Han?.. Bağırıp çağıracağına zülüflerini topla.

Uzun zülüfleri konusunda çok hassas olduğu anlaşılan Hindistanlı birden bağırdı:

-Kes zırlamayı!.. Sana ne benim zülfümden? dedikten sonra, herhalde çok kızgın olduğundan cümlesini Hintçe kelimelerle tamamladı. Konuşmasının Hintçe olan kısmını anlamadık ama iki üç kez rakkas kelimesine benzer bir kelime telaffuz ettiğini duyduk. Bir anda gözleri yuvasından fırlayan Şîrali boğuk bir sesle:

-Annamadım, bize rakkas mı dedin sen? dedikten sonra boyacının boynunu bırakıp, Hindistanlıyı kucaklayarak, ellerini arkasında kilitledi ve zavallıyı bir saman çuvalı gibi yerden kaldırıp birkaç adımda evinin yarı açık kapısına götürdü. Sert bir hareketle evin içine atıp, dışarıya çıkmasını engellemek için kapının koluna yapıştı.

-Şu Hintliye bah, bize rakkas diyo... Senin canına yemin olsun ki, Allah canımı alsın ki eğer gül hatırınız olmayaydı ve bırah onu Şirali demeyeydiz, bacahlarını ayırırdım onun.

Sokak kapısının iki kanadı arasında duran Dayıcan kavgayı sona erdirmenin mutluluğuyla tebessüm ediyordu.

Esedullah Mirza fiske vurarak ceketindeki tozları silkeledikten sonra:

-Eline sağlık Şîrali!.. Affedersiniz halinizi, hatırınızı sormaya fırsat olmadı... Nasılsınız?.. İyisinizdir inşallah, hanımefendi...

Hâlâ Serdar Han'ın kapısını tutmakta olan Şîrali:

-Biz ömrümüzün sonuna gadar sizin hızmetizdeyiz Ağam. Deyin bahayım bu boyacı deliganlının derdi neyimiş?

Esedullah Mirza hemen cevap verdi:

-Çok iyi bir adam o... Ben tanıyorum... Üç kuruş para kazanmak için gelmiş... Bizim de haddinden fazla ayakkabı tamiri ve boya işimiz var... Artık bırak o kapıyı Şîrali. Sen buradayken Serdar Han'ın dışarı çıkmaya cesaret edeceğini sanmam.

Esedullah Mirza'nın tahmini doğru çıktı. Zira Hindistanlı bir daha gözükmedi. Şîrali Serdar Han'ın suya düşüp ıslanan sarığını arktan çıkardı, sarıp top haline getirdikten sonra duvarın üstünden içeri atarak, çekip gitti.

Esedullah Mirza boyacıyı teselli etmeye başladı:

-Zararı yok delikanlı!.. İnsan nereye giderse gitsin, başlangıçta bu türden gürültü, patırtı oluyor. Ağa'nın size gösterdiği yakınlık yeter.

Artık sakinleşen boyacı yumuşak bir sesle:

-Ben Allah'a güvenirim, ondan sonra da size beyim... dedikten sonra Meşkasım'a dönerek:

-Namert, sen de kavga sırasında fırsatı ganimet sayıp kafamıza gözümüze vurdun birkaç kez! Farkına varmadım sanma!

Meşkasım Dayıcan'ın korkusundan masum bir tavır takınarak:

-Valla bizde yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Şu ışığa kör bahayım ki, eğer bırahmasaydı onu yerle bir ederdik... Ama gavga etmek istemiyoh. Yohsa bu Hindistanlı gibi yüz adamla vuruşacah adamız. Bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan onun konuşmasını kesti:

-Hemşerin varsa var. Koş bir bardak şerbet getir de Huşeng ağzını ıslatsın!.. dedikten sonra boyacıya dönüp:

-Siz hiç rahatsız olmayın, yarından sonra hepsi sakinleşir.

-Yok Ağam, biz kavak yaprağı mıyız ki her rüzgârda sallanalım... Yukarıdan burada kalın dediler, biz de onun için buradayız.

Dayıcan şaşkınlıktan ağzı açık kalarak boyacıya baktı ve alçak sesle:

-Yukarıdan dediler!..

-Evet ağam, insanın ekmeğini çıkaracağı yeri tayin eden yukarıdaki, rızkını da gönderir.

-Evet, evet. Tabii ki tayin edilen yerde kalmalısınız... dedikten sonra Esedullah Mirza'ya dönüp:

-Beyefendi niye içeri buyurmuyorsunuz? dedi.

Eve dönmeden önce de Huşeng'e geceleri nerede kaldığını sordu. Geceleri sokağın başındaki kahvehanede kaldığını öğrenince de huzur içinde eve döndü.

Tam bahçeyi gireceğimiz sırada kapının önünde bir fayton durdu ve aceleyle yere atlayan Albay Dayım:

-Ağabey müjde... Müjde... Telgrafhaneden geliyorum. Arkadaşım Hanbaba Han'a telgraf çektim. Pûrî'nin sağlığı çok daha iyiymiş. Hanbaba Han'la birlikte trene binip yarın geliyormuş... Ben

koşup bu güzel haberi hanıma da vereyim. Zavallı meraktan deliye döndü.

Bahçede Esedullah Mirza ile birlikte yürürken yavaşça bana:

-Julius Caesar yarın akşam teşrif ediyorlar... Kendine dikkat et Marc Antonius![3] Öyle elini ayağını uzatıp olduğun yerde oturma Cleopatra'yı[4] götürüyorlar haberin olsun!

Bir anda elim ayağım kesilmiş, âciz kalmıştım:

-İyi de Esedullah Amca ben ne yapayım şimdi?

-Dediğim şeyi.

Öylesine âciz ve perişan durumdaydım ki zihnimi yoklamadan sordum:

-Ne demiştiniz ki?

-Kulaklarını aç da iyi dinle: San... fran... cis... co!

-Esedullah Amca şu anda hiç şaka kaldıracak durumda değilim.

-Moment, hiçbir şeye halim yok de de kurtulalım bari... Serdar'ın dediği gibi buhuvvet gücünde mi yok?

Pûrî'nin sağlık haberi geldikten sonra akrabaların bir bölümü, ailenin son günlerdeki en büyük problemi olan Kamer'in hamileliği meselesini görüşmek üzere, Dayıcan Napolyon'in evinde toplanmıştı.

Esedullah Mirza, Şemsali Mirza, Albay Dayım, yaralı Dustali Han ve hanımlar bir araya gelmişti. Biraz sonra da babam geldi.

Evde konuşulanlardan ve özellikle de toplantıya katılanlardan, artık Kamer'in çocuğunun babası hakkında derin bir araştırma yapmayı pek istemediklerini sezinledim.

Konu en çok Azizüssaltana'yı ilgilendirdiği halde, dolu tüfekle kocasının peşine düşüp, onu yaraladığından ve de yaptığı iş neredey-

3.Marc Antonius: (d. MÖ 83 ö. MÖ 30), Romalı komutan. MÖ 54'te Sezar'ın Galya'daki ordusuna katılmasıyla başarılı askerlik hayatı başlamış, Julius Sezar'ın MÖ 44'te öldürülmesinden ve çıkan iç karışıklıkların ardından, doğu bölgesinin yönetimini üstlenmiştir.

4.Cleopatra: (d. Ocak MÖ 69 ö. 12 Ağustos MÖ 30), Antik Mısır'ın son Helenistik kraliçesidir. Marc Antonius ile evliliğinden iki kızı olmuştur.

se Dustali Han'ın canına mal olacağından dolayı veya bu rezilliğin daha da büyümesini istemediği için, şeytan kılıklı adam Allahverdi'yi ve yaptığı fiili ve uyandırdığı infiali kabul etmiş gözükmekle beraber, zaman zaman ona beddualar ediyor ve küfürler de savuruyordu. Sonuç olarak Azizüssaltana'nın olayı artık görmezden gelmesi, Dustali Han'ı da vicdan azabı çekmekten biraz kurtarıyordu. Bu olaydan en fazla etkilenen kişi Dayıcan Napolyon'du.

Azizüssaltana içeri girdiğinde Dayıcan'ın kocakarı yöntemiyle çocuğun düşürülmesi ümidini kırmıştı. Çünkü ünlü kocakarı Zîver Hatun da böyle bir işe asla karışmayacağını söylemişti.

Yüzükoyun yatmakta olan Dustali Han:

-Bana kalırsa başka hiçbir çare yok. Her ne pahasına olursa olsun, birkaç günlüğüne bile olsa, Kamer'i nikâhına alacak birini bulmamız lazım. Bildiğim kadarıyla şu elektrikçi Memed Ağa'nın karısı yok. Eğer...

Dayıcan Napolyon sert sert bakarak:

-Sende hiç utanma yok mu Dustali?.. Memed Ağa bizim damadımız olacak, öyle mi? Bu utancın altından nasıl kalkarız?

Azizüssaltana ağlayıp sızlanmaya başladı:

-Allah'ım ne olur canımı al da kurtulayım! Bu çocuk için ne arzular beslemiştim ben!

Odada hizmet etmekte olan Meşkasım:

-Memed Ağa'yı ahlınızdan hiç geçirmeyin.

Esedullah Mirza:

-Niye Meşkasım?

-Çünkü onun rahatsızlığı var.

-Nesi varmış Meşkasım?

-Bağışlayasız Ağam, evlerden ırah, erkek değildir o.

-Sen nereden biliyorsun?

Dayıcan bağırdı:

-Erkekliği de hastalığı da başını yesin, sözünü bile etmeyin şu adamın.

Esedullah Mirza:

-Moment Ağam, araştırıp soruşturmanın bir zararı yok ki? Bir bakarsınız sonunda mecbur kalmışız... Pekâlâ, Meşkasım söyle bakalım, sen onun erkek olmadığını nasıl anladın?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz gözümüzle bir şey görmedik. Bakgal İbrahim Ağa'nın kardeşinden duyduh... O da hamurkârın karısından duymuş. Hamurkârın karısı tuhafiyeci Rıza Ağa'dan duymuş, Rıza Ağa Şîrali'nin karısından duymuş, Şîralinin karısı Seyyid Ebulkasım Efendi'nin oğlundan duymuş, Seyyid Ebulkasım Efendi'nin oğlu da birinden duymuş ama biz onun adını söyleyemeyiz...

-Niye söyleyemiyorsun Meşkasım?

-Gafamı bile kesseniz söylemem. Çünkü sizin akrabalarınızdan biri işin içinde.

-Moment, adamın erkek olup olmadığını bir tarafa bırak, yapması gereken işi başkasına mı yaptırmış?

-Ama bu konuda işinize yarayacak birini biliyoruz biz... Eğer razı olursa adı sanı belli olgun, ahlı başında biri... Yani bizim Gıyasâbâd'dan.

-Kim Meşkasım?

-Geçen sene Gomiser Teymur Han'la birlikte gelen ve Allah göstermesin, Dustali Han'ın cesedini arayan Gıyâsâbâdlıyı hatırlıyorsunuz değil mi?

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî değil mi?

-Evet, hiç unutmuyorum o geldiği gün, Kamer hanımı görünce ağzının suyu ahmışdı... Bu galıp gıyafette bir garısı olmasını istiyordu. Doğruya doğru, Gıyâsâbâdlılar böyle eti budu yerinde gadınlardan hoşlanırlar.

Dayıcan kızıp bağırdı:

-Saçmalayıp durma Kasım!.. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî bizim damadımız mı olacak? Sizde hiç utanma, arlanma yok mu?

Esedullan Mirza gülümseyerek:

-Bakalım bu Gıyâsâbâdlı erkek miymiş?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, biz gözümüzle görmedik. Ama Gıyâsâbâd'da gısır erkek bulunmaz... Gumlu, Kâşânlı, İsfahanlı, bazı bazı da Tahranlı kadınlar Gıyâsâbâdlılarla evlenmeye can atıyorlar... Bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan Napolyon'un asabı bu konuyu konuşmaya daha fazla dayanamadı. Tespihini masanın üstüne öyle bir vuruş vurdu ki, tespihin ipi kopup, tanelerinin her biri bir tarafa dağıldı.

-Hiç kimseden utanmıyorsanız, benden utanın. Terbiyesizliğin de bir haddi var.

Esedullah Mirza çok ciddi bir tavır ve tok bir sesle:

-Moment, nasıl bir terbiyesizlik yapıldı ki? Aklı kıt, masum bir kızın başına bir iş gelmiş. Ya Serdar Han'ın nökeri Allahverdi veya insafsız, aşağılık namerdin biri kızın başına bir bela getirmiş. Bebeği düşürmeninse hayâtî tehlikesi var. Geriye tek yol kalıyor, o da bu kızcağıza bir koca bulmak. Ne için? Sizin şeref ve haysiyetinizi kurtarmak için. Yoksa kendisi kocası olmadan da çocuğunu doğurup büyütmeye hazır. Bu durumda siz kalkıp da Pelengü's-saltana'nın ya da Bebrü'd-devle'nin oğlunun mu gelip bu kızı nikâhına almasını bekliyorsunuz?

-Şunu bilmelisiniz ki...

-Evet biliyorum... Ne söylemek istediğinizi biliyorum. Filânu'd-devle'nin kızı veya Filânu'l-memâlik'in torunu halktan biri olan Aspîrân'ın karısı olamaz demek istiyorsunuz. Pekâlâ, o zaman eğer Baron Rothschild'la[5] bir tanışıklığınız varsa, ona bir telgraf çekin de ayna ve şamdan[6] göndersin.

Esedullah Mirza'nın dediklerini duyan herkes suspus olup Dayıcan Napolyon'un ağzına baktı. Ancak Dayıcan beklenilenin aksine sinirlenmedi veya sinirlendiyse de kendine hâkim oldu ve sakin bir sesle:

-Belki de haklısınız. Benim müdahalem yersizdi. Kızın anası da var babalığı da. Kendileri karar versinler.

Bu sözleri duyan Esedullah Mirza'nın yüzü tekrar gülmeye başladı.

-Babalığı da ne kadar şefkatli ve saygın bir babalık! Uzanmış yatıyor orada. Sanki bu mesele onu hiç mi hiç ilgilendirmiyor.

Oturumun başından beri hiç sesi çıkmayan Dustali Han, başını yastıktan kaldırıp bağırdı:

---

5. Baron Rothschild: Sir Nathan Mayer Rothschild, 2nd Baronet (1840–1915)

6. İran geleneklerinde nişan yapılacağı zaman, kız evine tatlı, yüzük, giysi vesairenin yanı sıra ayna ve şamdan gönderilir.

-Esedullah, Allah canımı alsın eğer bir daha...

Esedullah Mirza onun sözünü keserek:

-Moment, moment, moment. Masum meleğimizin uykusunu böldüğüm için özür dilerim.

Dayıcan söze karışıp sert bir dille:

-Esedullah rica ederim şaka yapmayı bir tarafa bırak! Bu olayın da beni ortadan kaldırmak isteyenlerin planlarının bir parçası olduğundan artık hiç şüphem kalmadı. Bu namussuz Hindistanlı tarafından yapılan ve nökeri tarafından icra edilen bu fiilin, başka yerlerden dikte edildiğine hiç şüphe yok.

Esedullah Mirza gülerek:

-Hal böyle ise, sizin görüşünüze göre İngilizler düşman oldukları herkes için bir adam görevlendiriyorlar ki gidip amcasının torununu hamile bıraksın öyle mi?

Kızgınlıktan kan beynine sıçrayan Dayıcan sert bir dille:

-Saçmalayıp durma. Ağzından çıkanı kulağın duysun! Senin bu yaşlı kurdun ne yapmak istediğini anlamana daha çok var.

-Moment, moment. Bu durumda Hitler ve Mussolini'nin [7]amca-kızlarının şimdiye kadar üç çocuk doğurmuş olmaları gerekir.

-Esedullah!

-Affedersiniz ben bir şey demedim. Ama bana sorarsanız fena fikir sayılmaz. Mamafih bu yöntemi uygulamak için İngilizlerin bütün silah fabrikalarını kapatıp, Dr. Ross'un mutluluk hapı üreten fabrikasından kurmaları gerekir. Her ne hal ise bendeniz, intikam almak için İngilizler tarafından kurulacak böyle özel bir orduda büyük bir memnuniyetle görev almaya hazırım.

Herkes şaşırıp kalmıştı. Çünkü Esedullah Mirza konuştukça konuşuyor ve Dayıcan kahkahalarla gülüyordu. Ancak Meşkasım'ın müdahalesi bu konuşmayı böldü:

-Durun bahalım bizim Gıyâsâbâdlı bu işe razı olacah mı, olmayacah mı?..

Dayıcan Meşkasım'a patladı:

-Ney?.. Nasıl yani?.. Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin Kasım?..

7.Mussolini:Benito Amilcare Andrea Mussolini (29 Temmuz 1883; Forli 28 Nisan 1945; Milano), İtalyan politikacı, devlet adamı ve diktatör.

-Valla, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, bizim hemşerimiz geçen sene Kamer Hanım için yanıp dutuşuyordu. Ama şunu da unutmayın ki namus meselesinde bütün memleket bir yana, Gıyâsâbâd bir yana... Bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan yine kesti Meşkasım'ın sözünü:

-Yine mi senin hemşerin Kasım?..

Albay Dayım söze karıştı:

-Ağabey bırak da diyeceğini desin adam. Öyle ya da böyle bu dertten bir şekilde kurtulmamız lazım.

Meşkasım konuşmasına devam etti:

-Evet Ağam, kendisine iki tane erkek evlat vermiş garısı olan bir hemşerimiz vardı. Bir gün, kendisiyle evlenmeden önce İmamzade Türbesi'ni ziyarete gittiğinde başından çadırının düştüğünü duyduğu için boşadı garısını... Böyle olmasına rağmen bütün Gıyâsâbâdlılar garısını niye öldürmedi diye gınadılar adamı... Adı namussuza çıhtı biçarenin. Bu durıma canı çoh sıhıldığı ve üzüldüğü için kalp sektesinden gitti zavallı... Bunu şunun için söyledim. Kamer Hanım'ı bu adama yamamanız o gadar da golay olmayacah...

Akşamdan bu yana Şemsali Mirza ilk defa söze karıştı:

-Hamilelik durumunu hemen söylememiz gerekmez herhalde.

-Yani Gıyâsâbâdlılar eşşektir mi demek istiyorsunuz? Evden gapıdan ırah, bizim bir hemşerimiz vardı...

Bu kez Esedullah Mirza Meşkasım'ın sözünü kesti:

-Moment, eğer biz bir şey söylemezsek nasıl anlayacak ki?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Affedersiniz ama garı ile gız arasında çoh fark vardır.

-Bu yepyeni bilgiyi bana verip beni aydınlattığın için sana çok teşekkür ederim Meşkasım! Ben aralarında hiçbir fark yok sanıyordum.

Dayıcan Napolyon yine bağırmak zorunda kaldı:

-Esedullah, rica ederim çocukların yanında böyle şeyler söyleme!

Esedullah Mirza gülerek:

-Moment... Şurada ilmî bir tartışma yapıyoruz. Konumuz San Francisco'ya giden ve gitmeyen kadınlar arasındaki farklar.

Dedikten sonra Meşkasım'a dönerek:

-Bize verdiğin aydınlatıcı ve öğretici bilgiler için teşekkür ettikten sonra şunu söylemeden geçemeyeceğim. Sayın Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, San Francisco seferinden sonra, yani gerdeğe girdikten sonra, doğal olarak, bir şeyler olduğunu anlayacak. Ancak Gıyâsâbâdlıların namus anlayışı göz önünde bulundurulduğunda, herhalde dama çıkıp bağıramayacağına göre, en fazla yapacağı şey nedir? Kamer'i boşamak. Bizim de istediğimiz bu değil mi? Birinin Kamer'e nikâh kıyıp, sonra da ortalığı velveleye vermeden onu boşaması. Ha bir de şu var, defteri imzaladıktan sonra şamata etmesin, ortalığı karıştırmasın diye, yavaş yavaş kulağına bir şeyler fısıldar, biraz da maddi yardımda bulunuruz.

Dustali Han başını kaldırıp:

-Bu iş şerefsizliktir ve vicdana da sığmaz. Olup biteni adama baştan açık, seçik anlatmamız gerekir.

Meşkasım kafasını kaşıyarak:

-İkisinden birini seçmeniz gerekir. Ya vicdan ya da damat.

Esedullah Mirza elini kaldırarak:

-Oya sunalım. Benim oyum damada. Ama eminim ki Vicdânu'd-Devle olarak tanınan Dustali Han, oyunu vicdana verecektir. Ama ben sözümün arkasındayım ve diyorum ki; burada yapılacak olan iş, asla vicdana ters gelecek bir iş değildir. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, hiçbir şeyi olmadan gelecek, bir süre yiyip, içecek, yatıp, kalkacak. Azizüssaltana Hanım'ın damadı olacak. Hiçbir masrafı olmayacak. Bedavadan birkaç kez de San Francisco seferi yapacak. Allah'tan daha ne ister bu adam? Gıyâsâbâd'a gidip gebermeyi mi? Allah bize de böyle bir şeyi nasip eder inşallah.

Dustali Han bağırdı:

-Esedullah senin dünyaya gelmeni sağlayan tohum rakı ve şaraptan oluşmuş herhalde!

-Moment, moment. Senin tohumun dua ve gülsuyundan oluşmuş olduğu halde, her türlü masrafını karşılasalar, akşam, sabah yemeğini verseler, üstüne de eti budu yerinde bir hatunu dört, beş San Francisco seferinde sana refakat ettirseler, hayır istemem mi dersin? Geç bunları efendi; kimse senden böyle bir şey istemediği halde, eline böyle bir fırsat geçse balıklama atlarsın üstüne...

Bu sırada birden Azizüssaltana'nın yükseldi:

-Allah sizin ikinizin de canını alsın! Yani benim nazlı kızım, bir Giyâsâbâdlının minnetini çekecek öyle mi?

Şemsali Mirza ve Albay Dayım araya girmese neredeyse kavga çıkacaktı.

Meşkasım şöyle dedi:

-Durun bahalım Giyâsâbâdî bu işe razı olacak mı?.. Gız isterse gızoğlankız olsun, ya adam evlenmek istemezse! Yani evlenmeye hiç niyeti yohsa!

Esedullah Mirza:

-Onun kabul ettiğini düşünsek bile, ya kız istemezse... Önce bu işin yüzde ellisi olan bizim tarafı halledelim, ondan sonra damada yönelelim... Bana sorarsanız, önce Azizüssaltana Hanım Kamer'le konuşmalı. Eğer kabul ederse o zaman Meşkasım damatla görüşmeye gitsin.

Bu konu biraz tartışıldıktan sonra Azizüssaltana yan odada Leyla ve kız kardeşimle birlikte oyun oynayıp, sohbet etmekte olan Kamer'in yanına gitti. Bir süre bir odada Kamer'le baş başa görüştükten sonra döndü. Herkes Azizüssaltana'nın ağzına bakıyordu.

-Ne oldu hanım? Ne diyor?

Azizüssaltana üzgün bir eda ile:

-Anası ölsün, bu kızhiç oralı değil.Saçma sapan konuşup duruyor.

Esedullah Mirza:

-Aziz Hanım, onunla benim konuşmama izin verir misiniz?

-Bir şey elde edeceğini sanmıyorum. Allah benim canımı alsın da kurtulayım. Başına bu bela geldiğinden beri, hepten şuurunu kaybetti...

-Lütfen çağırın da ben konuşayım kendisiyle.

Azizüssaltana bir süre tereddüt ettikten sonra gidip Kamer'i getirdi. Zavallı kız etrafa gülücükler dağıtıyordu. Esedullah Mirza onu yanına oturttu ve elinde tuttuğu ve bir süre bağrına bastığı oyuncak bebekle ilgilendikten sonra:

-Güzelim, senin için iyi bir koca bulundu... Evlenmek ister misin?

Artık aklı başında olmayan o etli, butlu kız kızardı, başını önüne eğdi ve alçak sesle:

-Hayır. İstemiyorum. Ben kendi çocuğumu seviyorum ve ona iki tane kırmızı hırka örmek istiyorum.

-Ben de ona güzel bir hırka alacağım yavrum. Ama çocuğun bir babası olmalı. Eğer babası olmazsa çocuk üzülür. Çünkü çocukların bir babaya ihtiyacı vardır.

Kamer bir süre sessiz ve manasızca Esedullah Mirza'ya baktıktan sonra:

-Peki! dedi.

-Çok güzel, biz düğün hazırlıklarına başlayalım mı? Güzel beyaz bir gelinlik, güzel bir tül...

Kamer sevinerek:

-Çiçekli taçlı.

-Evet güzel kızım. Çiçekli taçlı.

Kamer biraz düşündükten sonra:

-Peki kocam nerede?.. Biliyor musun Esedullah Amca, kocamın gür ve siyah saçları olsun isterim ki çocuğumun da onun gibi gür, siyah ve güzel saçları olsun!

Esedullah Mirza Dayıcan'ın yüzüne üzgün üzgün baktıktan sonra Kamer'e dönüp:

-Tamam yavrum, sen git oyununu oyna!

Kamer dışarı çıktıktan sonra Esedullah Mirza alçak sesle:

-Zavallıcık, ne kadar saf ve iyi bir kız.

Bir köşede sessiz sakin oturan Meşkasım:

-Bu iş galiba olmayacah... Anlaşılan bu iş bir türlü olmah istemiyor.

-Niye Meşkasım? Ne oldu ki?..

-Duymadınız mı gocasının gür, siyah saçlı bir adam olmasını istiyor?

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin saçı siyah değil mi yoksa?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, hemşerimizi gördüğümüz o iki, üç gün içinde şapgasını gulağına gadar indirmişti. Bir gün, dalgınlığına gelip, şapgasını çıharınca kafasının kel olduğunu gördük... Yani depesi tamamen açıhtı, Yanlarda da tek tük gıllar vardı.

-Peki, saçları siyah mıydı değil miydi?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, her renk vardı. Birgaç teli siyah, birgaç teli beyaz, birgaç teli de gınalıydı...

Azizüssaltana yanaklarına vurup dövünerek:

-Allah'ım ne olur canımı al! Yastığında böyle bir kafayı görünce çocuğum kalp krizi geçirecek.

Esedullah Mirza:

-Tamam da hanımefendi, Bu adam Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî. Rudolf Valentino[8] değil. Bir peruk alıp kafasına geçiririz, keli görünmez.

Meşkasım başını sallayarak:

-Bunu gabul edeceğini heç sanmam... Gıyâsbâdlılar namuslarına çoh düşkündür.

-Moment, Gıyâsâbâdlıların namusu başlarının üstünde mi yoksa?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, başlarının üstünde değil ama erkek adam başına peruh tahmaz ki!.. Bizim bir hemşerimiz vardı...

-Pekâlâ, pekâlâ, şimdilik bu saç sakal meselesini sonraya bırakalım. Bir şekilde hallederiz nasıl olsa. Ne zaman bu Gıyâsâbâdî ile konuşabilirsin?

-Siz ne zaman emrederseniz... Yarın sabah gider gonuşurum...

Kaşlarını çatıp oturan Dayıcan Napolyon, daha konuşmadan daha fazla duramadı ve patladı:

-Çocuklar bile böyle laflar etmez. Siz ne dediğinizin farkında mısınız? Meşkasım Emniyet Müdürlüğü'ne gitsin, orada Gıyâsâbâdî'yi bulsun ve ona: *"Gel bizim Ağa'nın amcasının torununu nikâhına al"* desin. İçtiğin şarabın içinde ne vardı senin Esedullah?

-İyi de Aspîrân'ı telefonla kızımıza isteyemeyiz ya!

Tartışma uzadıkça uzadı, her kafadan bir ses çıktı. Sonunda Albay Dayım:

-Bana sorarsanız, Azizüssaltana Hanım Cinayet Masası Âmiri'ne bir telefon etsin ve mesela: *"Evimizden bir şey çalındı. Ama resmen şikâyet etmek istemediğimiz gibi, olayın herkes tarafından duyulmasını da istemiyoruz.*

8 Rudolf Valentino (1895-1926): Ünlü bir sinema aktörüdür. Romantik rollerde sağladığı başarıları, kadınlar arasında fazla tutulmasına sebep olmuştur. Döneminde Amerikan sinemacılığının en gözde aktörüdür.

Bu arada mümkünse bir memurun sessizce gelip külfetlerle nökerleri sorguya çekmesini istiyoruz" desin. Sonra da: "*Mümkünse geçen sene gelen Aspîrân'ı gönderin*" desin... Bu tür işler dostlukla halledilir. Geldiği zaman da: "*Çok şükür kayıp eşya bulundu*" dersiniz...

-İyi güzel de âmir bir başkasını gönderirse ne olacak? Ya gelen adam kabul ederse ne olacak?

Esedullah Mirza gülerek:

-Daha iyi ya!.. Çünkü memurlar arasında Aspîrân'dan daha tipsiz birinin olabileceğini sanmıyorum. Kim gelirse gelsin onu isteriz kızımıza. Yani gelir gelmez kapıyı kilitler, nikâh defterini imzalayana kadar da bırakmayız.

-Esedullah!..

Bu konu bir süre tartışıldıktan sonra herkes tarafından kabul gördü.

Ertesi gün sabah Albay Dayımın evinde olağanüstü bir hareketlilik vardı. O akşam gelmesi beklenen Pûrî'nin şerefine verilecek büyük bir ziyafetin hazırlıkları yapılıyordu.

Gurup vakti, bütün yakın akrabaların faytonlarla Pûrî'yi karşılamak için istasyona gitmesi kararlaştırılmıştı. Haddinden fazla huzursuzdum. Büyük bir acımasızlıkla Tanrı'dan Pûrî'nin iyileşmesini ertelemesini diliyordum. Bulduğum ilk fırsatta ne kadar huzursuz olduğumu ve endişelerimi Leyla'ya söyledim. Çok sakin bir şekilde babasının sözünden çıkamayacağını tekrarladı. Ancak eğer onu Pûrî'ye verecek olurlarsa, gerdek gecesi kendini öldürürüm, diyordu. Onun bu sözleri beni asla teselli etmiyordu. Dolayısıyla da bir çıkar yol bulabilmek için beynimi zorluyordum. Ne yazık ki beni tek teselli edecek sırdaşım ve bana yardım edebilecek tek insan olan Esedullah Mirza da evde yoktu.

Meşkasım'dan duyduğuma göre Azizüssaltana Cinayet Masası'na telefon etmiş ve âmir, Aspîran-ı Gıyâsâbâdî'yi öğlene kadar göndereceğini söylemiş.

Bu arada Meşkasım bana dedi ki, Aspîran geldiğinde Kamer'in onu görmesine fırsat vermeyeceklermiş. Evlilik konusunda anlaşırlar-

sa, o zaman belki Aspîran'ı, geçici bir süre için, peruk takmaya razı edebilirlermiş.

-Hakları da var babam. Gıyâsâbâdlıların namuslarına toz gondurmamalarını bir tarafa bırah, bin türlü fırıldah döndüren Tahranlıların yüz binde biri bile, gadınlar gibi, öyle golay golay peruh tahmaya razı olmaz.

-İyi de Meşkasım, peruğun namusla ne ilgisi var ki?

-Maşallah babam, sen tahsil görmüş, olgun bir adamsın. Nasıl böyle bir şey söylüyorsun?.. Hangi namussuzluh bir erkeğin gadın gibi peruh tahmasından daha büyük bir namussuzluhtur? Biz bir defasında kendi gözlerimizle gördük... Bir gün taziye[9] için bir grup insan gelmişti Gıyâsâbâd'a... Hz. Hüseyin'in ailesinden bir gadının çadırını çıharıp, saçlarını yolması gerekiyordu. Peruk takacak bir adam lazım dediler.Yirmi gün, gece gündüz aradılar, Gıyâsâbâd'da heç kimse peruh tahmaya razı olmadı...

-Yani sen şimdi Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî peruk takmaya razı olmaz mı demek istiyorsun?

-Valla babam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Bu adam zannederim birgaç yıldır Tahran'da yaşıyor. Huyu değişmiş olabilir ve de bu namussuzluğu yapabilir.

Ben bahçede Meşkasım'la konuşurken Dayıcan Napolyon'un acele acele evden çıkıp bizim eve doğru gittiğini gördüm. Rengi dikkat çekecek şekilde kaçmıştı. Onu o halde görünce çok korktum ve evimize doğru koştum.

Dayıcan babamı aradığı için dosdoğru onun odasına gitti. Ben de koşup kapı arkasındaki yerimi aldım.

-Duydunuz mu?.. Duydunuz mu?..

-Ne oldu ki? Buyurun oturun, niçin oturmuyorsunuz?

-Radyoyu dinlediniz mi diyorum?

-Hayır, ne oldu ki?.. Ne dediler?

-Geldiler... Geldiler... Resmî açıklama yaptılar... İngilizler Tahran'a ulaştı dediler... Milletimiz onların işine karışmasın türünden saçmalıklar...

9.Taziye: Şiilerin kutsal saydıkları kişilerin türbesine gidip, dua edip, ağıtlar yakarak, dövünüp ağlama merasimi. Bu merasimler özellikle Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edildiği günde yapılır.

Babam Dayıcan'ı teselli etmeye çalışarak:

-Siz boşu boşuna üzülüyorsunuz... Bu kadar endişelenmeniz için hiçbir sebep yok. Siz İngilizleri benden çok daha iyi tanırsınız. Onlar hiçbir zaman alenen ve önceden saldırmazlar...

Dayıcan boğuk bir sesle babamın sözünü kesti:

-Ben bu müzevir kurtları iyi tanıdığım için endişeleniyorum. Bunlar yüz yüze savaşmazlar. Bunu iyi biliyorum. Ben bütün ömrümü bunlarla savaşarak geçirdim. Bilmem mi?

-Yine de şimdiden bu kadar rahatsız olmanız...

-Sen ne diyorsun efendi! Ben kendim için endişelenmiyorum. Benim başıma gelecek olan belli. Benim burada, orada, nerede olursam olayım bunların elinden kurtulmam mümkün değil. Ben kendim için üzülmüyorum. Benim gibi binlerce insan memlekete feda olsun!.. Ben memleketim için üzülüyorum.

"İran günün birinde olursa viran çok yazık,
Aslanların, panterlerin ini olursa çok yazık!"[10]

Sesi kin ve nefretle doluydu. Kapının aralığından baktığımda, parmağıyla gözlerinin kenarında biriken yaşı alıyordu.

Babam:

-Ne yapabiliriz ki Ağa? Dediğiniz gibi:

"Düşünce hunhar erkek aslanın pençesine,
Kadere razı olmak dışında çare nerede?"[11]

-Hiçbir şey yapılamaz... Ama... Ama sizden bir ricam var. Sizin evle bizim ev arasında duvar olmadığı için, lütfen tembih edin de kapıyı iyice kapatıp kilitlesinler. Ben de Meşkasım'a bahçe kapısını yabancı kimselere açmamasını tembih edeceğim... Özellikle de çocukların dışarı çıkmasına izin vermeyin... Gerçi sizin çocuklarınızla bir işlerinin olacağını sanmıyorum. Onların hedefi benim ve benim masum çocuklarım.

Dayıcan bir süre düşündükten sonra odadan çıktı. Beni oralarda görünce tatlı bir dille:

-Babacım, sen artık büyüdün... Bu günlerde etrafımızda bazı olaylar vuku buluyor. Neyin ne olduğunu anlayamayabilirsin. Ama sen-

10. Derîğâ ez Îran ki viran şeved, Kunâm-ı pelengân o şîran şeved. (Şâhnâme-yi Firdevsî)
11 Der kef-i şîr-i ner-i hunhâreî Çayr-ı teslîm o rızâ kû çâreî. (Mevlânâ)

den rica ediyorum eğer yabancı biri beni soracak olursa, cevap verme. Kız kardeşine de söyle... Kapıyı hiçbir yabancıya açmayın! Tamam mı?

-Ne oldu ki dayıcım?

-Ne olacak? Düşman kapıya dayandı...

Dayıcan elini omzuma koyarak etkileyici bir dille:

-Dayını her görüşün, onu son görüşün olabilir... Ama şunu unutma ki böyle durumlar, savaşın tabiatında var.

Dayıcan bir süre dalgın dalgın bana baktı ama aklı başka yerdeydi sanki. Birden harekete geçip, dış kapıya doğru gitti. Ben de yavaşça peşinden gittim. Hızlı adımlarla kapıya varıp, kapıyı araladığında, olduğu yerde donup kaldı. Ben de ağır adımlarla ona yaklaştım. Birkaç adım kala hızlı hızlı nefes aldığını hissettim. Birdenbire o sırada çiçekleri sulamakta olan Meşkasım'a dönerek boğuk bir sesle:

-Kasım, Kasım nerede?

-Kim Ağam, kim nerede?

-Şu boyacı?

-Oradaydı Ağam. Yoh mu yohsa? Biz sabah ekmek almaya gittiğimizde gelmişti.

Dayıcan Meşkasım'ı omuzlarından tutup sarsarak:

-Nerede öyleyse bu adam? Nereye gitti?

-Nasıl yani?.. Eğer ayakkabı boyatmah istiyorsanız, verin götürüp çarşıda boyatıp pırıl pırıl yaptırayım. Aslına baharsanız bu çocuh çoh kötü boya yapıyor.

-Dangalak herif, ben sana nereye gitti diye soruyorum. Nereye gitti bu adam?

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz gözümüzle görmedik, durun bahalım hangi cehenneme gitmiş...

-Ne bekliyorsun öyleyse? Yürü, acele et! Sor, soruştur, haberini getir hemen. Giderken kapıyı da kapa!

Dayıcan'ın elleri titriyordu. Sinirli sinirli volta atmaya başladı. Kafesteki panter gibi birkaç adım gidip, sonra geri dönüyordu. Meşkasım ağır adımlarla dışarı çıktı. Dayıcan beni görünce endişeli bir sesle:

-Evlat, bu Meşkasım dangalağın teki, git bakkala, çakkala sor bakalım boyacı nereye gitmiş...

Daha sonra, sanki benim karşımda bu kadar sinirlenip, bağırmanın yersiz olduğunu düşünmüş olmalı ki bir bahane bulmaya çalışarak:

-Babacım, sen şu adamın yanına git. Benim Avrupa'dan getirttiğim bir çift ayakkabım vardı onda.

Ben terliklerimi çıkarıp ayakkabılarımı giymek için koşarak eve döndüm. Geri gelip dış kapıya ulaştığımda geri dönen Meşkasım'la karşılaştım ve onunla birlikte Dayıcan'ın yanına gittim.

-Nereye gitmiş?.. Nereye gitmiş Kasım?..

-Valla Ağam, bende yalan yoh...

-Başlatma şimdi senin yalanına, konuşsana be adam, nereye gitmiş?

-Valla gapıda İbrahim Ağa ile garşılaştım. Ona sordum. Dediğine göre polis gelip garagola götürmüş...

-Karakol mu?.. Niye? Ne olmuş ki?

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz gendi gözümüzle bir şey görmedik. Ama İbrahim Ağa'nın dediğine göre, saat çalmış galiba... Hırhızlıh adamın gözünden ohunuyordu zaten.

-Saat mi?.. Kimin saatini çalmış?..

-Şu Hindistanlı adam, Serdar Han gidip şikâyet etmiş garagola... Dünkü gavga sırasında saatini cebinden çaldığını söylüyormuş. Altın bir cep saati...

Dayıcan deredeyse olduğu yere yıkılacaktı. Kolları yanına düştü. Bir süre ağzı açık, şaşkın bir vaziyette kalakaldı. Düşmemek için bir ağaca tutunarak, gözlerini kapatıp, ağır ağır şöyle dedi:

-Şerefsizler!.. Başladılar!.. Plan uygulamaya konuldu!.. Allah'ım sana sığınıyorum!

16

Boyacının saat çaldığı için tutuklandığını duyunca Dayıcan çok kötü olmuştu. Gözleri kapalıydı, dudakları titriyordu. Meşkasım endişelenerek:

-Kim başladı Ağa?..

Dayıcan gözlerini açmadan zayıf bir sesle:

-Kim olacak, o hilekâr kurtlar... İngilizler... Bu plan İngilizlerin planı.

Meşkasım bir süre düşündükten sonra:

-Yani bu boyacı Huşeng'i Serdar Han'ın saatini çalsın diye kışkırttığımızı mı söylemek istiyorsun?

-Hayır, hayır. Sen anlamıyorsun... İşin içinde senin anlayamayacağın şeyler var. Siyasetin sırları senin anlayamayacağın kadar karmaşıktır Kasım.

-Biz anlamıyor değiliz. Ama işin gerçeğini isterseniz...

O sırada Azizüssaltana'nın bahçeye girmesiyle Meşkasım'ın sözü yarıda kaldı.

-Bu adam gelmedi mi? Aman Allah'ım! Ağa ne oldu? Niçin yüzünüz kireç gibi?

-Bir şey yok... Bir komutan yenilgiye katlanmayı da bilmelidir. Napoléon'un dediği gibi bir komutan Harp Okulu'nda galibiyet dersinden çok mağlubiyet dersi görmelidir.

-Ne oldu?.. Sizi kim sinirlendirdi?.. Meşkasım kim sinirlendirdi Ağa'yı?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Şu gapının önündeki boyacı var ya, Serdar Han'ın saatini çalmış. Onun için de dutuhlamışlar adamı...

Dayıcan kızıp, bağırdı:

-Neler saçmalıyorsun sen Kasım? Sen niye bu kadar safsın? Sen sadece dışarıdan görüneni görüyorsun. Çünkü İngilizleri tanımıyorsun.

Dayıcan'ın bu sözleri Meşkasım'ın onuruna dokunmuş olmalı ki itiraz ederek:

-Biz mi tanımıyoruz?.. Allah size uzun ömürler versin Ağam, biz tanımazsah, heç kimse tanımaz onları... İngilizleri biz büyüttük sayılır. Onun için onları dedelerinden, nenelerinden daha iyi tanırız... Sizin sayenizde İngilizlerle yaptığımız onca cebelleşmenin hiçbir gıymeti yoh mu? Kazirun Cengi'nde elinde beyaz bayrah, sizinle gonuşmaya gelen çavuşla kim gonuşdu? Ona kim: *"Sen kim oluyorsun da Ağamla gonuşacahmışsın?"* dedi. Kim garşısına aslan gibi dikildi?.. İngilizler bizim ganımıza susasın, biz onları tamıyayah, öyle mi?.. Allah rahmet etsin, bizim bir hemşerimiz vardı. Diyordu ki: *"Eğer İngilizler seni ellerine geçirecek olurlarsa, Allah muhafaza... Allah muhafaza... Allah muhafaza..."*

Dayıcan bağırdı:

-Yeter Kasım!.. Bırak da düşünüp bir çıkar yol bulayım...

Azizüssaltana Dayıcan'ın kolundan tutarak:

-Bu kadar hırslanmak kalbiniz için iyi değil ağam. Buyurun biraz istirahat edin.

Dedikten sonra onu içeriye doğru götürdü. Birden kendine gelen Dayıcan başını kaldırıp, kolunu Azizüssaltan'nın elinden kurtararak:

-Ben iyiyim. Sizin yardımınıza ihtiyacım yok. Bir komutan savaş meydanını kendi ayağıyla terk eder, deyip, Meşkasım'a dönerek:

-Kasım, git bak bakalım Esedullah Mirza Bey evinde mi? Evdeyse söyle de hemen benim yanıma gelsin... Zannederim bugün işe gitmedi o...

Dedikten sonra yere sağlam basmaya çalışarak içeriye gitti. Azizüssaltana Meşkasım'la benim yanıma gelip:

-Aman Tanrım!.. Ağa'nın niye beti benzi atmıştı?.. Hindistanlının saatiyle boyacının tutuklanmasının Ağa ile ne ilgisi var ki?

Meşkasım hiç beklemeden cevap verdi:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Siz İngilizleri tanımazsınız. O evinde çocuğu olan gadının da ne olduğu belli değil. Onda da bir iş var!.. Bizim bir hemşerimiz vardı...

Meşkasım'ın sözünü kestim:

-Aziz Hanım, siz ne olup bittiğini bilmiyorsunuz. Dayım bu garip boyacının bizim sokakta tezgâh açıp ekmeğini kazanması iyi olur diyordu, Hindistanlı ise dayımla inatlaşıp boyacı saatimi çaldı diye şikâyet etmiş. Dayımın rahatsızlığı bu yüzden.

Dedikten sonra Meşkasım'a dönerek:

-Meşkasım, dayım Esedullah Mirza'yı çağırmanı istemişti galiba.

Meşkasım evin kapısına doğru gitti. Dayıcan'ın külfeti Nene Belkıs'ı çağırıp, Esedullah Mirza'ya gönderdi. Kendisinin olup bitecekleri izlemekten uzak kalmak istiyormuş gibi bir hali vardı. Daha sonra, bir bekleyiş içinde o tarafa bu tarafa gidip gelen Azizüssaltana'nın yanına giderek:

-Bizi bağışlayın Aziz Hanım, bizim hemşerimiz geldiğinde siz bir şey gonuşmayın, işi bize bırahın, bize onu razı ederiz. Gıyâsâbâdlının dilinden Gıyâsâbâdlı anlar.

-Aman Tanrı'ım! Allah hepinizin belasını versin!.. Şimdi de o kokuşmuş kel herif benim biricik nazlı kızımı alsın diye onu razı etmeye mi kalkacağız!.. Allah senin canını alsın da kurtulayım kız, bir bak beni ne hallere düşürdün!

-Kamer Hanım'ı pat diye bir şey söylememesi için tembih ettiniz mi?..

-O kadar çok konuştum ki dilimde tüy bitti. Ama ne yaptımsa gür, siyah saçları bir türlü kafasından silemedim.

-Saçını, sakalını bir şekilde hallederiz. Siz Gıyâsâbâdlıları tanımazsız. Böyle bir şeyden söz edildiğini anlayacak olursa asla gabul etmez... Bu yine bir şey değil, bizim bir hemşerimiz vardı...

Kapıdan gelen bir ses Meşkasım'ın sözünü kesti. Kapıya doğru koşarken:

-Herhalda bizim hemşeridir. Siz bir şey demeyin, işi bize bırahın...

Meşkasım kapıyı aralar aralamaz bir adım geri gelerek olduğu yerde donup kaldı:

-Aman Allah'ım!.. Aman Allah'ım!.. Siz miydiniz?..

-Evet, benim... Ta kendisi... Kenara çekil bakayım!.. Susun!..

Elini Meşkasım'ın göğsüne koyup, onu kenara ittikten sonra içeri girince Azizüssaltana ve ben olduğumuz yerde buz kestik. Cinayet Masası Komiseri ve Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin şefi, ayı zamanda geçen sene Dustali Han'ın kaybolması olayında soruşturma için evimize gelen Teymur Han içeri girdi. İki adım arkasından da, eski, püskü şapkasını kaşlarına kadar indirmiş olan Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî bahçeye adım attı. Azizüssaltana gayr-ı ihtiyari:

-Komiser Bey!.. Siz?

-Merhaba Hanımefendi... Evet, bizzat benim! Şaşırdığınıza göre beni beklemiyordunuz herhalde!.. Susun!..

-Yani... Yani... Niye beklemeyelim?.. Ama biz sanıyorduk ki... Size zahmet vereceklerini düşünmemiştik...

-Susun!.. Zaman altın değerindedir... Söyleyin bakalım neyiniz çalındı?.. Cevap verin... Derhal, hemen, şimdi!..

Komiser bu sözleri o kadar hızlı söyledi ki Azizüssaltana'nın eli ayağına dolaştı ve birden kekelemeye başladı:

-Ben... Şey... Yani...

-Ne?.. Siz ney?.. Ne çaldılar? Söyleyin... Derhal, hemen, şimdi, beklemeyin!.. Evet?.. Ne çalındı?

-Şey... Yani... Şey... Merhum Ağa'nın saatlerinden biri...

-Altın mı?..

-Yani... Tabii... Evet, evet...

-Köstekli mi? Derhal, hemen, şimdi!

-Evet... Yani köstekli... Evet, köstekli...

-Susun!... Şüphelendiğiniz biri var mı?.. Efendim?.. Nasıl?.. Susun!..

Meşkasım Komiser'in beklenmedik gelişinden dolayı öylesine şaşırmıştı ki hayretler içinde, ağzı bir karış açık komisere bakıyordu. Komiser ona doğru bir hamle yapıp:

-Senin adın neydi?.. Ney?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım...

-Yalan dedin!.. Niye yalan dedin? Çabuk itiraf et... Derhal, hemen, şimdi, çabuk...

-Biz yalan demedik gomserim, valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bizim adımız: Duacınız Meşkasım!

-Ha!.. Tamam, hatırladım... Geçen yılki cinayette iki numaralı sanık... Susun!..

Ben bir iki adım öteye gitmek için kıpırdadığımda Komiser bağırdı:

-Dur orada!.. Kim gitmene izin verdi senin?.. Dur orada!..

Bu sırada Meşkasım Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî ile hal hatır etmeye başlamıştı. Komiser konuşmasını keserek:

-Susun!.. Benim muavinimi kandırmaya mı çalışıyorsun?.. Neden?.. Evet?.. Cevap ver... Derhal, hemen, şimdi... Susun!..

Dedikten sonra o koca suratını Meşkasım'ın yüzüne yaklaştırarak:

-Pekâlâ Meşkasım Efendi, nasılsın bakalım?..

-Elhamdülillah iyiyim. Sayenizde geçinip gidiyoruz.

-Söyle bakalım Meşkasım Efendi, öğlen yemeği yedin mi?

Meşkasım gülerek:

-Aman efendim siz ne söylüyorsunuz? Öğlene daha iki saat var...

Komiser bağırdı:

-Öğlene iki saat kaldığını nereden anladın? Saate mi baktın yoksa? Hangi saate?.. Yoksa merhum Ağa'nın köstekli saatine mi ha? Evet?.. Cevap ver çabuk... Derhal, hemen, şimdi... Nereye sakladın onu?.. Derhal, hemen, şimdi cevap ver bakalım!.. Susun!..

Meşkasım önce güldü ancak Komiser'in amacının ne olduğunu yeni anlamış olmalı ki itiraz ederek:

-Herhalde demek istiyorsunuz ki... Saati... Estağfurullah...

Sonunda Azizüssaltana sinirlerine hâkim olamayarak bağırdı:

-Ne diyorsunuz siz beyefendi?.. Bu adamların her biri yirmi, otuz yıldır bizim yanımızda çalışıyor. Bunların hepsi temizden de temizdir. Tertemizdir. Aslında kim çağırdı sizi buraya? Bu iş için Gıyâsâbâdî Bey gelecekti.

Bu sırada gürültü, patırtıyı duymuş olmalı ki Dayıcan evden çıktı ve:

-Ne oluyor burada Aziz Hanım? Bu bey...

Azizüssaltana bağıra bağıra:

-Bu ne kepazelik ben de anlamadım... Ben Reis Bey'den Gıyâsâbâdî Bey'i göndermesini rica etmiştim... Şimdi bu adam gelmiş bizleri sorgu, suale çekiyor...

Komiser Teymur Han birden parladı:

-Nasıl?.. Anlamadım!..Görevi başındaki memura hakaret, öyle mi...

Dayıcan Komiser'i sakinleştirmeye çalışarak:

-Lütfen rahatsız olmayın. Niyeti hakaret etmek değildi. Hanımın bir şeyi kaybolmuş, sanıyordu ki...

-Siz konuşmayın!... Erkek saati bayanın çantasına koyacağı bir şey değil ki kaybolsun. Ben bu saatin çalındığından eminim. Hırsızlık, ihanet...

-Nasıl bu kadar emin olabiliyorsunuz?.. Size kim böyle bir şey söyledi?

-Hislerim. Komiser Teymur Han'ın burnu iyi koku alır. Onun uluslararası suçluyu faka bastırma yöntemi sayesinde!..

Dayıcan bir süre şaşkın şaşkın Azizüssaltana'nın yüzüne baktı. Çalındığını söyleyecekleri şeyin ne olduğu hakkında bir karara varmamışlardı sanki. Bu durum herhalde kınanacak bir durum sayılmazdı. Çünkü Komiser Teymur Han'ın geleceği hesapta yoktu. Ayrıca da Aspîrân geldiğinde Azizüssaltana ona kaybolan şeyin bulunduğunu söyleyecekti. Ancak Komiser Teymur Han'ın meşhur uluslararası faka bastırma yöntemi karşısında Azizüssaltana hiç düşünmeden ağ-

zına gelen ilk şeyi söylemek mecburiyetinde kalmıştı. Her ne olursa olsun, Komiser'in gelmesi işin karmaşık bir hal almasına neden olduğu için, onu bir şekilde baştan savmak gerekiyordu. Ama Komiser de başladığı bir soruşturmadan öyle kolay kolay vazgeçecek adamlardan değildi. Tam bu sırada bizim nöker elinde file ile yanımızdan geçti. Komiser onu görür görmez bağırdı:

-Dur bakalım!.. Sana kim dışarı çıkma izni verdi? Kim ha? Cevap ver... Derhal, hemen, şimdi!..

Korkudan ödü patlayan nökerimiz şaşkın şaşkın komiserin yüzüne bakınca, Meşkasım müdahale ederek:

-Gorhma babam!.. Bu gomserin tarzı böyle... Emniyetten geldi. Saati kimin çaldığını araştırıyor...

Komiser yine bağırdı:

-Meşkasım kes sesini!..

Dedikten sonra bizim nökerin yanına gitti. O koca suratını neredeyse nökerin yüzüne yapıştırarak:

-Sen!.. Sen!.. Eğer hemen itiraf edersen cezanda indirim yapılır. Çabuk itiraf et!.. Derhal, hemen, şimdi!.. Durma, konuş... Çabuk söyle nereye koydun saati?

Bizim nöker korkudan şiddetle titrerken kesik kesik:

-Hz. Ali hakkı için ben çalmadım. Ben buldum onu.

Hepimiz birden cereyana kapılmış gibi olduğumuz yere çakılıp kaldık. Ne olduğunu kimse anlamamıştı. Komiser'in zafer kazanan bir komutan gibi gülüşü ortalığı çınlattı:

-Ha, ha, haaa!.. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdi kelepçe!..

Korkudan yüzü kireç gibi olan zavallı nökerimiz, yalvarırcasına:

-Ali hakkı için ben çalmadım, buldum onu.

-Buldun öyle mi?.. Nerede?.. Ne zaman?.. Kiminle?.. Nasıl?.. Cevap ver çabuk... Derhal, hemen, şimdi!..Susuuun!.. dedikten sonra gururla bizlere bakarak yavaşça:

-Komiser Teymur Han'ın beynelmilel faka bastırma yöntemi asla yanılmaz!.. dedi.

Bu sırada dış kapı açıldı ve Esedullah Mirza ile birlikte Şemsali Mirza geldi. Esedullah Mirza daha ağzını açar açmaz Komiser onlara bakmadan iki elini birden kaldırıp bağırdı:

-Sessiz olun! Soruşturmayı ihlal etmek yasak!..

Esedullah Mirza el ve başıyla: *"Ne oluyor burada?"* diye sordu. Ancak herkes ona cevap veremeyecek kadar şaşkındı. Komiser başını tekrar bizim nökerin başına yaklaştırarak:

-Nerde bu saat?

-Odada...

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî!.. Bu adamı koruma altında odaya kadar götür de saati alıp buraya getirsin!

Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî nökerimizin kolundan tutup yola koyuldular. Dayıcan, Azizüssaltana ve orada bulunan herkes, ne oluyor diye şaşkın şaşkın oraya buraya ve birbirlerine bakıp ne olup bittiğini anlamaya çalışırken Esedullah Mirza Dayıcan'a Fransızca bir iki kelime ile: *"Hayır mı, ne oluyor?"* diye sorunca komiser:

-Hey!.. Orada Rusça konuşan kim?.. Susuuuun!.. diye bağırdı.

Sonunda Meşkasım yeni gelenlere durumu bir iki cümle ile anlatmaya çalıştı. Ama Komiser hiç kimseye konuşma izni vermiyordu. Biraz sonra nökerimizle birlikte Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî döndü.

-Herkes sussun!.. Nerede buldun onu?.. Çabuk cevap ver!.. Derhal, hemen, şimdi!..

-Ali hakkı için sokaktaki arkta buldum...

-Susuuuun!.. Ne zaman?

-Dün.

Köstekli cep saati Aspîrân'ın elinden Komiser'in eline geçti. O anda Meşkasım'ın çığlığı ortalığı inletti:

-Aman Allah'ım!.. Bu Hindistanlı Serdar Han'ın dün gavga ederken cebinden düşen saat olmalı!.. Boyacıyı bunun için tutukladılar.

Komiser Meşkasım'ın yanına gelip:

-Ney?.. Hindistanlı mı?.. Kavga mı? Boyacı mı? Mesele neydi?.. Çabuk cevap ver!... Derhal, hemen, şimdi!..

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım...

-Çabuk dedim!.. Derhal, hemen, şimdi!..

-Maşallah siz herhalde yedi aylıh gelmişsiniz dünyaya. Bırakmıyorsunuz ki sözümüzü söyleyelim!.

-Konuş!.. Derhal, hemen şimdi!..

-Affedersiniz ne sorduğunuzu unuttum. Ne sormuştunuz?

-Hindistanlı mı?.. Kavga mı?.. Boyacı mı?.. Mesele neydi?.. diye sormuştum.

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Dün bizim şu Hindistanlı gomşumuz Serdar Maharat Han buraların boyacısıyla gavgaya dutuşmuşdu. Bugün garagola gidip, boyacı saatimi çaldı diye şikâyet etmiş... Anlaşılan gavga sırasında saati arka düşmüş, bu çocuh da bulmuş...

Meşkasım'ın açıklaması bu konuda herkesi aydınlatmıştı. Dayıcan rahat bir nefes aldı ve aceleyle:

-Kasım, şu saati alıp karakola koş da o zavallı boyacıyı bıraksınlar.

Bu sözleri duyunca yüzü asılan komiser:

-Durun bakalım!.. Çalınan saati hiçbir işlem yapmadan mı karakola götüreceksiniz? Bu kanunu kim koydu?.. Siz mi?.. Yoksa siz mi? Cevap verin bana. Derhal, hemen, şimdi!.. Susuuuun!..

Esedullah Mirza bahçeye girdiğinden beri ilk kez konuştu:

-Moment, moment, Sayın Komiser!..

Esedullah Mirza'nın varlığının pek de farkında olmayan Komiser Teymur Han dönüp onu görünce kaşlarını çatarak:

-Bana bakın!.. Siz o geçen seneki katil değil misiniz? Cevap verin bana!.. Derhal, hemen şimdi!..

Esedullah Mirza esrarengiz bir tavır takınarak:

-Eveeeet... Ben o katilin ta kendisiyim... dedikten sonra ellerini halka yaparak komisere doğru gidip:

-Evet, şimdi de işlediğim cinayeti ortaya çıkaran memurdan intikamımı alacağım. Canavar ruhlu bir katil bir emniyet görevlisini katletti...

Komiser Teymur Han iki adım geri giderek bağırdı:

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî kelepçe!

Şemsali Mirza kardeşini kolundan tutarak:

-Esedullah şakanın sırası değil. Bırak da adam işini yapıp gitsin.

-Siz konuşmayın!.. Ben gideyim öyle mi?.. Bu kadar basit mi yani?.. Pekâlâ, hanımefendinin çalınan saati ne olacak?

Azizüssaltana:

-İşin aslını isterseniz, ben sizin merhum Ağa'nın saatini bulmanızı istemiyorum... Sahi şu saati verin bakayım... dedikten sonra, nere-

deyse zorla, saati Komiser'in elinden alıp Dayıcan'a verdi. Dayıcan da hemen Şemsali Mirza'ye iletti ve:

-Şemsali senden rica ediyorum, şu Hindistanlı Serdar Han'ın saatini karakola götür, ver de o zavallı boyacıyı bıraksınlar.

Şemsali Mirza saati aldığı gibi yola koyuldu ama Komiser Teymur Han'ın sesi ortalığı çınlattı:

-Dur orda!.. Sen saati nasıl götürürsün?.. Çabuk bana ver onu beyefendi!.. Derhal, hemen, şimdi... Herkes sussun... Ben söylemeden kimse bir şey yapmayacak tamam mı?

Azizüssaltana araya girip bağırdı:

-Bana bak, bu iş sizi niye ilgilendiriyor ki?

-Kes!... Hanımefendi sizin konuşmanıza izin vermiyorum!

Azizüssaltana sinirli sinirli etrafına bakındı. Yerden kuru bir ağaç dalı alıp komisere doğru iki adım atarak, sopayı başına vurmak gayesiyle havaya kaldırdı:

-O söylediğini bir daha söyle bakayım, benim konuşmaya hakkım var mı yok mu göstereyim sana.

Esedullah Mirza gülerek:

-Komiser Bey, bayanı duymadınız mı?.. Hanımefendi söylediğiniz sözü bir kez daha tekrar etmenizi buyurdu. Terbiyeli olmak güzel bir şeydir. Hanımefendinin emirlerine uyun lütfen!

-Maşallah, maşallah. Gözümüz aydın! Görevi başındaki memura hakaret!.. Devlet memurunu darba teşebbüs...

Azizüssaltana elindeki sopayla Komiserin bedenine vurduktan sonra bağırdı:

-Önüme düş bakayım!.. Düş önüme de sana yapacağımı göstereyim!

-Nereye hanımefendi?

-Şefinle iki satır konuşmak istiyorum senin.

Bu sözleri duyan Komiser birden yumuşadı:

-Ben ne dedim ki hanımefendi? Eğer siz bizzat... Eğer sizin bir şikâyetiniz yoksa bizim de artık yapacak bir şeyimiz yok demektir... Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî!.. Hadi bakalım gidiyoruz!..

Esedullah Mirza söze karıştı:

-Nereye gidiyorsunuz Komiserim?.. Durun bakalım... Saat meselesi ne olacak? Bu saat meselesinin aydınlığa çıkması gerekmez mi?.. Öyle ya da böyle birinin bu konuyu araştırması gerekmez mi?

Dedikten sonra bir işaretle Azizüssaltana'yı dediğini yapmaya davet etti. Azizüssaltana sopayı Meşkasım'a vererek:

-Meşkasım sen bu beye dikkat et. Ben bir telefon edip döneceğim.

Bir süre sonra Dayıcan'ın evinden çıkan Leyla:

-Aziz Hanım Komiserin telefona gelmesini söyledi, dedi.

Önden Komiser, ardından da Dayıcan eve doğru yola koyuldular. Bu arada Esedullah Mirza, Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî ile samimi bir görüşme yapmaya başladı ve halini hatırını sordu. Ben de her zaman olduğu gibi Leyla'yı görünce bütün dertlerimi, sıkıntılarımı bir süreliğine de olsa unuttum. Ama bu durum uzun sürmedi; çünkü bu akşam eve dönecek olan Albay Dayımın oğlu Pûrî aklıma geldi. Bir süre üzgün üzgün birbirimize baktık. Ona söyleyecek bir şey gelmiyordu aklıma. Biraz sonra Komiser, ardından da Azizüssaltana ve Dayıcan dışarı çıktı. Komiserin canı sıkkın gözüküyordu. Sert bir eda ile:

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî! Sen burada kalıp, hanımefendinin kaybolan saatinin bulunması işlemini devam ettireceksin. Şef beni emniyete çağırdı. Susuuun!.. Zanlı da şimdilik serbesttir.

-Baş üstüne Komiserim.

Komiser, Esedullah Mirza'nın önünden geçerken boğuk bir sesle:

-Ben şimdi gidiyorum. Ama sizinle tekrar görüşeceğiz. Şimdilik gitmeye mecburum... Darağacında ipi senin boynuna ben geçireceğim.

-Beyefendi siz lütfen, derhal, hemen, şimdi, çarçabuk, vakit geçirmeden işinizin başına dönün. Orada sizi bekliyorlar.

Komiser Teymur Han çıkar çıkmaz, Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî onun tavrını takınarak:

-Pekâlâ!.. Soruşturmaya başlayalım şimdi... Hanımefendi, bu saat neredeydi?.. Çabuk cevap verin... Derhal, hemen, şimdi!..

Esedullah Mirza gülerek:

-Moment Aspîrân Bey, bu kadar acele etmeyin. Önce birer bardak çay içelim. Daha sonra da kalkıp, arar, buluruz. Hanımefendinin

saati bir yere koyup, sonra da koyduğu yeri unuttuğundan eminim. Çalınmış olduğunu farz etsek bile, sizin o keskin zekânız ve olağanüstü yeteneğiniz sayesinde hemen bulunacaktır. Zaten insan size bakar bakmaz ne kadar zeki bir adam olduğunuzu hemen anlıyor.

-Teşekkür ederim. Çok naziksiniz.

-İltifat olsun diye söylemedim. Ben insan sarrafıyım. Bütün cinayet vakalarının sizin ferasetinizle çözüldüğüne kalıbımı basarım. Ama her zaman ve her yerde olduğu gibi başarı üstünüze mal ediliyor. Aslına bakarsanız, hem aklınızla, hem ferasetinizle Komiserden çok üstün biri olduğunuzu çocuklar bile anlar. Ancak ne yapalım ki zaman, sizi onun elinin altında çalışmaya mecbur etmiş. Bu mesele ayrı bir tartışma konusu.

Esedullah Mirza'nın iltifatlarından çok hoşlanan, hatta yüzü kızaran Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî:

-Çok lütufkârsınız. Ama ne yapalım ki torpili olanla olmayan bir olmuyor.

-Siz eğer isterseniz, çok zor değil. Bizim yüzlerce tanıdığımız var. Tanıdık bakan var, milletvekili var, hangisine söylesek işi bitirir... Siz bize çok kolaylık gösterdiniz. Yardımlarınızdan dolayı medyun-i şükranız.

-Aman efendim, estağfurullah. Beni mahcup ediyorsunuz.

-Sizin bu akıl, bu olgunluk ve ferasetle bir şey yapmadan oturmanıza ve mesleğinizde ilerlemek için bir girişimde bulunmamanıza çok yazık. Ben sizin şimdiye kadar şubenin başına gelmiş olmanızı beklerdim. Çoluk çocuğunuzun ne günahı var ki sizin layık olmadığınız yerde bulunmanızdan dolayı sıkıntı çeksinler Sayın Aspîrân!

-Efendim bendeniz evli değilim... Yani eskiden evli idim ama ayrıldım eşimden... Bir çocuğum var. Annesinde kalıyor ama masraflarını yine ben karşılıyorum tabii ki.

-Allah, Allah, demek öyle!.. Meşkasım niye Aspîrân Bey'e bir çay getirmedin hâlâ?

-Baş üstüne... Buyur hemşerim... Buyur içeri gidelim de bir çay iç. Boğazın ıslansın.

-Saatle ilgili soruşturma ne olacak?..

-Babacım, zaman mı yoh... Gel odaya gidelim. Hele bir çay iç...

Meşkasım'la başından şapkasını hiç çıkarmayan Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî odaya gittiler.

Esedullah Mirza, hiç sesini çıkarmadan duran Dayıcan'a:

-Bu iş olacak gibi gözüküyor.

Birkaç dakika dereden tepeden konuşuldu. Boyacının serbest kalması için karakola giden Şemsali Mirza'nın yolunu gözleyen Dayıcan, kapının yanından ayrılmıyor, Azizüssaltana ise ortalıkta sinirli sinirli dolanıp duruyordu. Esedullah Mirza bana göz kırparak, yavaş yavaş Dayıcan'ın evine doğru gitmeye başladı. Ben de onu izledim.

-Esedullah Amca nereye gidiyorsun?

-Gidip bir kolaçan edeyim, bakayım bizim damadın işi ne durumda. Bakalım evet dedi mi?

Meşkasım'ın odası bodrumdaydı. Esedullah Mirza önde, ben arkada, parmaklarımızın ucuna basa basa, yavaşça bodrum katın kapısına uzanan merdivenin başına kadar gidip kulak kesildik. Meşkasım'ın sesi şaşkın ve endişeli geliyordu:

-Ananın canı için!.. Şaka yaptığını söyle. Doğru söylediğine yemin et!

-Senin canına yemin olsun ki... Loristan Cengi'nde kurşun yedik. Altı ay hastanede yattık. Karımız da bu yüzden bizden ayrıldı...

-Yani hepten mi öldü? Tık bile yok mu? Bir parça da mı kalmadı?

Esedullah Mirza hayretler içinde bana baktı ve yavaş sesle:

-Şu şansa bak!.. Lanet olsun böyle şansa!.. Şu işe bak ev temelinden viran olmuş.

Meşkasım şöyle diyordu:

-İyi de babacım, hiç tedavi olmadın mı?

-Ne tedavisi? Bir şey olmalı ki tedavi edilebilsin.

-Vay babam vay!.. Şu şansa bak. Namussuz gurşun gidip de nereden vurmuş! Biz de Gıyâsâbâdlıların erkekliğinden dem vurup, övüp durduh!

Meşkasım bir süre Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'yi yalnız bırakıp, görüşmenin sonucunu bizlere iletmek ister gibi şöyle diyordu:

-Hemşerim, sen biraz burada gal. Biz mutfağa bir uğrayıp gelelim. Sen çayını içene gadar dönerim. Buyur şuradaki kuruyemişlerden de ye. Çekinme, evindeymiş gibi davran... Ya babacım, ye!

Esedullah Mirza'yla birlikte siperimizden çıkıp avluya geldik. Esedullah Mirza düşünceye dalmıştı. Dayıcanla Azizüssaltana'nın sesinin Dustali Han'ın odasından geldiğini duyunca oraya yöneldi. Ben de peşinden gittim. Azizüssaltana kocasının yatağının yanına oturmuştu, Dayıcan ise odada volta atıyordu.

-N'oldu Esedullah? Bunların konuşması daha bitmedi mi?

-Valla, Meşkasım'ın tabiriyle: Bende yalan yok, Allah'ın bildiğini kuldan niye saklayayım. Konu galiba bir San Francisco meselesine takılıp kaldı.

Dustali Han başını kaldırıp:

-Esedullah, seni mezara koysalar, yine de böyle sözler söylemekten vaz geçmeyeceksin galiba.

-Moment, moment. Söyle bakalım kurşun yiyen biri mi mezara daha yakındır, ben mi ha?

Kavga çıkmasına fırsat kalmadan Meşkasım geldi. Yüzünden düşen bin parçaydı. Dayıcan sordu:

-Noldu Meşkasım, konuştun mu?

-Evet Ağam uzun uzun gonuşduh.

-Sonuç?

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Biz henüz Kamer Hanım'ın hamileliği meselesini söylemeye cesaret edemedik. Olduğu gibi gabul etti ama bizimkinin bir gusuru var.

-Ne kusuru varmış?

-Valla, evden gapıdan, hepinizden ırah, bizi bağışlayasız, bizim hemşerimiz galiba bizim hemşerimiz değil!

-Ne demek istiyorsun? Nasıl bizim hemşerimiz değil yani?

-Adı Gıyâsâbâdî ama Gıyâsâbâdlı olamaz bu adam. Çünkü Loristen Cengi'nde kurşun yemiş...

-Ne demek yani Gıyasâbâdlılara kurşun işlemiyor mu yoksa?

-İşlemez olur mu hiç. Ama bu zavallının kurşun yediği yere değil... Yani Ağam bağışlayasız, bu adamın ne karnı var. Ne barsağı.

Azizüssaltana şaşkınlık içinde:

-Meşkasım nasıl karnı, bağırsağı yok yani?.. Karnının, bağırsağının bu işle ne ilgisi var?..

Esedullah Mirza söze karışarak:

-Aziz Hanım, Meşkasım söylemeye utanıyor. Karnı, bağırsağı dediği şey, o çok ünlü San Francisco kulesi.

Azizüssaltana yüzüne vurarak dövünmeye başlayıp:

-Allah canımı alsın da kurtulayım!.. Esedullah sen neler söylüyorsun?..

Dustali Han lafı ağzından alıp:

-Bir insanda ar, hayâ, utanma diye bir şey yoksa ondan ne beklenir ki?

Esedullah Mirza sert bir dille Dustali Han'ın sözünü kesti:

-Moment, moment. Bir ar ve hayâ abidesi olan zat-ı aliniz, adı geçen şerefli organı hangi kelime ile zikrediyorsunuz?

-İnsan bu uzvun adını zikretmez.

-Her ne halse, ortada bir gerçek var. Ya bu şerefli uzvun resmi adı neyse o söylenmeli yahut da ima veya bir çağrışımla anlatılmalıdır. Bu organ için herhalde burun, kulak, kaş gibi kelimeler kullanamayız değil mi?

Dayıcan onların konuşmasını bölerek:

-Beyler rica ederim tartışmayı kesin... Her ne ise, o uzvun olup olmamasının ne önemi var. Yoksa bir ömür aynı yastığa baş koymalarını mı istiyorsunuz bunların?

Azizüssaltana tekrar yüzüne vurarak dövünmeye başlayıp:

-Allah'ım ne olur canımı al da kurtulayım da bütün bunları görmek bana nasip olmasın.

Meşkasım:

-Bu durumda en kötüsü de çocuh ondan oldu diyemeyeceğiz. Ona işin doğrusunu söylemek lazım gelecek.

Dustali Han:

-Hepi topu on, bilemedin on beş gün... Ondan sonra boşanacaklar. Geriye sadece bu ciğeri beş para etmez Gıyâsâbâdî'yi damat olarak kabul etme meselesi kalıyor... Ona, bir miktar para karşılığında, bu kızla birkaç günlüğüne nikâh yapıp, sonra da boşayıp gideceğini anlatmak gerek.

Esedullah Mirza:

-Meşkasım, git konuş şu adamla! Bu durumda ona gerçeği söylemek zorundayız. Aspîran da bizim bu kızı niye ona verdiğimizi anlayınca, sakatlığının önemsiz olduğunun farkına varacaktır. Bu konunun üstünde durmayacaktır. Koşuya katılmayacağına göre, çolak ya da topal olsa ne fark eder ki?

Meşkasım başını sallayarak:

-Valla Ağam, biz bu sözü hemşerimize söylemeye çekiniyoruz. Siz eğer Gıyâsâbâdlıların namuslarına ne gadar düşkün olduhlarını bilseydiniz, asla cesaret edemezdiniz ki...

-Alıştıra alıştıra söyle Meşkasım!

-Öyle yapıncaya gadar, birden söyleyip, bir kaza çıkarıp, gan dökmesin diye elini ayağını dutsah daha iyi olur bence.

Bu konu uzun boylu tartışıldıktan sonra Meşkasım'ın ısrarıyla Esedullah Mirza ve benim, Meşkasım'a yardıma gitmemiz kararlaştırıldı. Aspîrân'ın iki tarafında oturup bekleyecek, Meşkasım konuya gireceğinin işaretini verince de ikimiz birden, bir bahaneyle muhtemel damat adayımızın kollarını tutacaktık ki kendisine veya Meşkasım'a bir zarar vermesin. Bodruma doğru yola koyulunca, Dustali Han mümkün olduğu kadar doğrularak, yalvarır bir dille:

-Aman ha Kamer'in şahsi serveti olduğundan ona söz etmeyin tamam mı? Yoksa bizden beklentileri artar.

Esedullah Mirza Dustali Han'a sert ve aşağılayıcı gözlerle baktıktan sonra:

-Korkma, senin boğazındaki lokmayı kimse alamaz. Yat da uyu kahraman!..

Avluda giderken Meşkasım ihtiyatlı davranmamız konusundaki son tembihlerini de yaptı:

-İkiniz de tetikte olun. Biz iki defa öksürünce, anlayın ki esas konuya gireceğiz. O zaman kolunu sıkı sıkıya tutun ki biz de söyleyeceğimizi söyleyelim. Söyleyeceğimizi söylemeden de sakın bırakmayın. Tamam mı?

Bu arada Dayıcan Napolyon ve Azizüssaltana da bu hassas konuda konuşulanları duyabilmek için parmaklarının ucuna basa basa bodrum penceresinin yanına geldiler. Bodruma girdiğimizde, şapkasını kaşının üzerine kadar geçirmiş olan Aspîran bizi görünce ayağa kalktı.

-Buyurun, buyurun lütfen Aspîran Bey... Rahatsız olmayın... Aramızda teklif tekellüf yok.

Esedullah Mirza'nın ısrarıyla Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî odanın kenarında, halının üstüne oturdu. Esedullah Mirza ile ben de onun iki tarafındaki yerimizi aldık. Meşkasım odayı şöyle bir gözden geçirdikten sonra, ortada duran bir pense ile bir şeker kırıcısını[1] alıp bir perdenin arkasına sakladı.

Söze Esedullah Mirza girdi:

-Evet Aspîran Bey, kızımız sizi görüp beğenmiş... Anası, babası da razı. Siz de henüz gençsiniz. Böyle evsiz barksız kalmamalısınız.

Aspîran başını önüne eğip:

-Biz sizin sayenizde varız beyim. Ama Meşkasım'a dedik ki biz... Yani sırrımızı Meşkasım'a açtık.

-Moment Aspîran Bey, o konu önemli değil. Birçok insan bu dertten mustaripti ama sonradan tedavi olup düzeldiler. Tıbbın geldiği bugünkü noktada...

Aspîran yine başını önüne eğip, sözünü keserek:

-Ama bizimki tedavi edilecek cinsten değil. Bedbahtlığa bak ki hiçbir şey kalmadı... Eğer böyle kabul ederseniz, benim bir diyeceğim yok. Ama hanım yarın, neden bunu bana söylemediniz demez mi? Biz bu işi kabul ediyorsak, sırf sizin gül hatırınız için ve size bir hizmetimiz olsun diye kabul ediyoruz.

-Aspîran Bey, anası da babası da kabul ediyor.

Meşkasım da Esedullah Mirza'nın dediğini tasdik etti:

-Evet. Onlar da razı. Kızları razı olduğu için, onlar da razı oluyorlar. Şimdi de sen mi nazlanıyorsun?

-Ama ben neden kızlarını bana vermek istediklerini bilmek istiyorum. Koskoca Tahran'da benden daha makbul birini bulamadılar mı?

Meşkasım Esedullah Mirza ile bana baktıktan sonra birkaç kez öksürdü. Ben ve Esedullah Mirza ellerimizi iki taraftan Aspîran'ın kollarının üstüne koyduk. Meşkasım:

1.Şeker kırıcısı: İran'da genellikle kıtlama çay içildiği için eskiden Türkiye'de de olan kelle şeker denilen şekerden kullanılır. Bir top güllesi şeklindeki bu şekeri, bu iş için üretilmiş küçük bir örs ve keskince ağızlı küçük bir çekiçle kırarlar. Bu iş için, bir de yan keski şeklinde bir araç daha kullanılırlar.

-Çünkü bu kız hamile.

Dedikten sonra Aspîran nasıl bir tepki verecek diye gözlerine bakmaya başladı. Bu arada biz Aspîran'ın kollarına daha sıkı yapıştık. Beklentilerimizin aksine Aspîran sırıtmaya başladı ve gülerek:

-Tahmin etmiştim. Meyve kurtlu olmasa bize nasip olmazdı zaten.

Bu sözleri duyunca meraktan kurtulduk. Adamcağızın kollarını bıraktık. Esedullah Mirza tatlı bir dille:

-Eveeet. Durum bu Aspîran Bey!.. Dediklerine göre bu zavallı kız erkekler hamamına gitmiş ve şu şanssızlığa bak hamile kalmış...

Aspîran gülerek Esedullah Mirza'nın sözünü kesti:

-Evet, çok doğru erkekler hamamı, çok kötü bir şey!

Meşkasım mırıldanırcasına:

-Allah senin cezanı versin, ne kadar geniş mezhepliymişsin meğer!

-Ne dedin Meşkasım?

-Hiçbir şey babacım. İşin özü işte bu.

-Şimdi bu hanıma nikâh kıymamızı, birkaç gün sonra da boşamamızı istiyorsunuz öyle mi? İstediğiniz bu mu?

Esedullah Mirza cevap verdi:

-Evet Aspîran Bey. On, on beş gün sonra.

-On, on beş gün olmaz... O zaman herkes anlar. Bizim de bir şeref ve haysiyetimiz var. Bir bahane uydurmak için en azından üç ay beklememiz gerekir.

Esedullah Mirza:

-Bizce bir sakıncası yoktur... Aman Tanrım, nasıl da unuttum, benim bir telefon etmem lazım... Siz buyurun konuşmaya devam edin, ben birazdan geliyorum.

Dedikten sonra Esedullah Mirza dışarı çıktı. Evliliğin süresi hakkında Azizüssaltana'nın onayını almak için gittiğini tahmin ettim. Çünkü kısa bir süre sonra döndü ve:

-Eveeet, ne diyorduk?..Evet süre hakkında konuşuyorduk... Evet, üç ay sonra boşanmanızda bir engel yok.

-Ama hemen söyleyeyim ki bizim düğün yapmak için paramız, pulumuz yok...

-Ne demek Aspîran Bey... Siz hayırlı bir iş yapıyorsunuz, bir de masraf mı edeceksiniz?.. Bütün masrafları kızın annesi karşılayacak... Bu konuyu siz Meşkasım'la konuşun... Biz her türlü masrafı karşılayacağız...

Esedullah Mirza bana bir işaret çaktı ve birlikte bodrumdan dışarı çıktık. Dayıcan'la Azizüssaltana kulaklarını bodrumun penceresine neredeyse yapıştırmışlardı. Esedullah Mirza bir şey söylemek istediyse de Azizüssaltana eliyle sus işareti yaparak onu susturdu. Çünkü Meşkasım'la Aspîran'ın konuşmalarına kulak veriyordu ve kendi kendine söylenip duruyordu:

-Amma da gözü doymaz herifmiş bu adam?.. İnsafsıza bak bir de iki bin tümen istiyor.

Esedullah Mirza yavaşça:

-Değer hanım, değer... Bundan daha ucuzunu asla bulamazsın.

Azizüssaltana kulağını pencereye yapıştırmış içeride konuşulanları dinlerken birden sinirlendi ve kızgın ama yavaş sesle:

-Allah cezasını versin bu herifin. Benim için söylemediğini bırakmadı... Hele dur şu iş bir bitsin, ben gösteririm ona uğursuz ve şirret kimmiş!.. Allah senin o kel kafanın belasını versin emi?

Birkaç dakika sonra Dustali Han'ın odasındaki toplantı başladı. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî halının üstünde iki dizinin üzerine oturmuş, başını da öne eğmişti.

Dayıcan Napolyon:

-Aspîran Bey, eşraftan saygın bir aileyle akrabalık ilişkisi kurduğunuzun farkındasınız herhalde. Bizimle olan akrabalığınız devam ettiği sürece kılık, kıyafetiniz ve davranışlarınızla ailemizin şeref ve haysiyetini rencide edecek hareketlerden kaçınacağınızı ümit ederim.

-Biz sizin kulunuz, köleniz sayılırız. Hiç şüpheniz olmasın, siz nasıl isterseniz öyle davranırız.

Esedullah Mirza Dayıcan'a dönerek:

-Ev konusunda bir şey düşündünüz mü?

-Tabii ki ev meselesini de düşünmek gerekir...

Azizüssaltana söze karıştı:

-Allah, Allah!.. Ben çocuğumdan ayrılabilir miyim hiç. Aspîran Bey'in bizim eve gelmesi gerekir... Üst kattaki boş odaları veririz onlara.

Aspîran başını kaldırmadan:

-Valla Ağam, bizim yaşlı bir anamız var. Onu tek başına bırakamayız...

Esedullah Mirza:

-Tamam, annenizi de getirirsiniz.

Dustali Han yerinden sıçrayarak:

-Neler saçmalıyorsun sen Esedullah? Bizim evin içinde nasıl...

Esedullah Mirza, bir şeytanlık düşündüğü belli olacak bir eda ile:

-Başka çare yok Dustali!.. Gıyâsâbâdî Bey yaşlı ve hasta annesini tek başına bırakacak değil herhalde.

Aspîran sözü Esedullah Mirza'nın ağzından aldı:

-Evet Ağam, yaşlı ve hasta anamın bu dünyada benden başka kimsesi yok... Bir de dul bacım...

Esedullah Mirza'nın dul bacı sözünü duyunca gözleri parladı:

-Kız kardeşiniz de mi var?.. Kaç yaşında?.. Ne iş yapıyor?..

-Valla Ağam, iki yıl önce kocaya vermiştik. Kocası geçen sene bir trafik kazasında sizlere ömür... Bugünlerde bir kafebarda şarkıcılık yapıyor...

Dayıcan, Dustali Han ve Azizüssaltana koro halinde hep bir ağızdan:

-Ney? Kafebar mı?

Ancak Esedullah Mirza onlara konuşma fırsatı vermeden:

-Maşallah, maşallah. Bravo ona... Dul ve genç bir kadın, böyle bir şehirde saldım bayıra, Mevlam kayıra, ortalıkta bırakılamaz herhalde. Gıyâsâbâdî Bey haklı.

Dustali Han bağırdı:

-Esedullah sen o lanet ağzını kapatacak mısın?

-Moment, moment. Aspîran Bey'in anasını, bacısını bırakıp sizin eve içgüveyi olmasını mı istiyorsunuz yani?.. Eğer yapabilirse tabii ki çok iyi olur... Aslında bu konu beni ilgilendirmez ama!

Aspîran yerinden kalkarak:

-Bu iş olmaz beyler. Anlaşılan o ki bu bey bizden hoşlanmadı galiba... Biz yaşlı ve hasta anamızla, genç, dul bir kadını kendi başlarına bırakıp, Allah'a emanet edemeyiz... Müsaadenizle ben gidiyorum....

Meşkasım ve Esedullah Mirza hemen yanına koştular:

-Nereye gidiyorsun babacım?.. Hele otur bakalım... Sen onun dediklerine aldırma. Bakalım hanım ne istiyor.

Ağlıyormuş havası veren Azizüssaltana:

-Ben o zavallı kızım için her şeyi yapmaya hazırım...

Dustali Han parladı:

-Hanım, sen ne dediğinin farkında mısın?.. Aspîran, yaşlı ve hasta annesi ve de şarkıcı bacısı bizim evde!..

Aspîran tekrar gitmeye yeltendi:

-Beyler, müsaadenizle ben artık gideyim... Biz anamız ve bacımız hakkında kötü sözler söylenmesini kabul edemeyiz.

Tekrar ayağa fırlayıp, zorla yerine oturttuktan sonra Esedullah Mirza:

-Dustali sesini mi kesersin yoksa yeniden, çocuğun babasının kim olduğunu araştırıp, bulup getirmemizi ve kızla evlenmeye mecbur etmemizi mi tercih edersin?

Dustali Han hırsından dişlerini sıkarak alçak sesle:

-Siz nasıl münasip görürseniz.

Bu konuşmalardan sonra nikâhın cuma gecesi yapılması kararlaştırıldı. Ancak Aspîran, annesine saygısızlık etmemek için, kız istemeye annesini getirmesi gerektiği konusunda ısrar etti.

Esedullah Mirza:

-Evet, gerçekten gerekli. Meselâ, hemen bugün buyursun. Kız kardeşinizi de getirin. Şu andan itibaren, artık biz akraba sayılırız.

Aspîran gitmek üzere harekete geçtikten bir süre sonra dönerek:

-Ama Ağam, şunu belirteyim ki Loristan Cengi ile ilgili mesele tamamen aramızda kalacak. Bizim sakatlığımızı dünyada hiç kimse bilmiyor. Eğer bir gün bir kişi bile öğrenecek olursa hem sizin kızınızın, hem de bizim şeref ve haysiyetimiz yerle bir olur... Bir de anamın yanında hanımın hamileliğinden söz etmeyin sakın. Çünkü

anam bu durumu öğrenecek olursa, bu evliliğe asla razı olmaz, haberiniz olsun.

Aspîran eşeğini sağlam kazığa bağladıktan sonra yola koyuldu.

Esedullah Mirza ve Meşkasım onu dış kapıya kadar uğurladılar. Birkaç dakika sonra dönen Esedullah Mirza keyifli bir tarzda:

-Peruk işi de halloldu. Öğleden sonra bana gelecek, ben de onu Lalezâr'a[2] götüreceğim ve oradan Kamer Hanım'ın zevkine ters gelmeyecek bir peruk tedarik edeceğim... Damatlık elbiseyi de düşünmek lazım. Pekâlâ, Dustali, şu peruğun parasını ver bakalım.

-Peruğun parasını da mı ben vereceğim?

-İstemiyorsan verme!.. O zaman da Kamer Aspîran'ın karısı olmayı kabul etmez. Ondan sonra biz de tekrar yollara düşüp, çocuğun gerçek babasını ararız ki gelip çocuğunun annesine nikâh kıysın.

Hırsından titremeye başlayan Dustali Han bağırdı:

-Esedullah, eğer bir daha böyle saçma sapan sözler söylersen, seni perişen ederim haberin olsun!

-Moment, moment. Anlamadım, sen niye rahatsız oldun ki? Ben, gidip çocuğun o şerefsiz, o vicdansız, o namussuz, o alçak babasını bulalım dedim. Senin niye kan beynine sıçradı ki?.. Yoksa...

Bir anda herkes Esedullah Mirza'ya itiraz etmeye başladı. Dustali Han yanındaki ilaç şişelerinden birini kaptığı gibi Esedullah Mirza'nın başına attı ama hedefi tutturamadığı için şişe gidip duvara çarptı ve büyük bir gürültüyle paramparça oldu. Esedullah Mirza kahkahalar atarak odadan dışarı kaçtı.

Ben eve döndüğüm zaman, sabah evden çıkan ve işini bitirip dönen babam, avluda volta atıyordu. Beni çağırdı ve kapının yanındaki odaya götürdü.

-Bugünkü o gürültü, patırtı neydi? Ben yokken Komiser Teymur Han gelmiş buraya.

2.Lalezâr: Kelime anlamı lale bahçesidir. Burada kastedilen şey ise Tahran'daki Lalezar Caddesidir.

Ben bütün olup biteni babama anlattım. Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin Kamer'le evlenmeyi kabul ettiğini öğrenince kahkahalarla güldükten sonra:

-Oh, oh, oh!.. Ne kadar güzel olmuş!.. Memleketin büyük eşrafının nazenin yavrusu Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin koynuna girecek! Çok şükür bizden de aşağı tabakadan birini buldular sonunda... Hayırlı uğurlu olsun... Allah tamamına erdirsin.

Babam güleıken zehir saçıyordu adeta. Yıllar yılı aşağılandıktan sonra, şimdi feleğin aldığı intikamın tadını çıkarıyordu. Tabiattan, Dayıcan Napolyon ve ailesinden aldığı intikamın tadını çıkarıyordu. Bir süre sonra bir noktaya odaklandıktan sonra mırıldanır gibi küçük sesle:

-Bu düğün öyle sessiz sedasız, aile arasında yapılmamalı.. Memleketin bütün eşrafı ve kodamanları davet edilmeli, dedikten sonra benim şaşkın bakışlarım altında, çocuklar gibi, odanın içinde oradan oraya koşarak:

-Duyduk duymadık demeyin... Büyük haber... Eşraf tabakası asaletini yitiriyor... dedikten sonra birkaç saniye düşündü. Sonra sanki birden bir karar almış gibi odadan çıktı ve dış kapıya doğru gitti...

-Babacığım, nereye gidiyorsun?

-Birazdan dönerim, dedi ve yola koyuldu. Ben de arkasından birkaç adım gittim. Sonra durup, sokağın sonunda kaybolana kadar gözümle izledim.

Birkaç dakika sonra Şemsali Mirza, boyacı ile birlikte döndü ve boyacı hemen çalışmaya başladı.

Dayıcan keyifli keyifli boyacının yanına gitti:

-Yanlış anlaşılma meselesinin çözülmesinden dolayı çok memnun oldum.

-Allah sizleri başımızdan eksik etmesin Ağam, Bu namussuz Hindistanlı bizi hırsızlıkla suçlamıştı. Bunların dini imanı yok.

-Siz üzülmeyin. Allah onları bir şekilde cezalandırır.

Boyacı bir yandan tezgâhını açarken konuşmasını sürdürdü:

-Ben onun icabına bakarım. Biraz sabredin, görürsünüz. Vakti gelince ben bilirim ona yapacağımı..

Dayıcan bu sözleri duyunca gözleri parladı ve yavaşça boyacının dediklerini tekrarladı:

-Vakti gelince!... Vakti gelince!.. diye söylendikten sonra, bir süre sustu ve anlamlı bir söz söylemek ister gibi:

-Siz bunlara aldırmayın, sizin başka işleriniz var. Siz kendi işinizi yapın.

Boyacı onun neyi kastettiğini anlamadan:

-Evet Ağam, biz kendi işimize bakıyoruz.

Dayıcan memnun olduğunu gösterir tarzda başını salladıktan sonra:

-Siz kendi işinizi yapınız. Böylesi engellemeler çok doğaldır.

Boyacı başını kaldırmadan:

-Evet Ağam, eğer biz bir Hindistanlının hakkından gelemezsek, vay halimize. Öteki namussuzlar yer yutar bizi.

Dayıcan memnuniyetini belli edip, gülümseyerek:

-Evet öteki namussuzlar... Onlar önemli, onlaaar... Hey Meşkasım! Koş bir bardak şerbet getir de Huşeng Han boğazını ıslatsın!

Meşkasım benim yanımdaydı. Şöyle mırıldandı:

-İnşallah içtiğin son şerbet olur!..

17

O gün gurup vakti, Albay Dayım ve akrabalardan birkaç kişi, Pûrî'yi karşılamak için faytonla Tahran Garı'na gittiler. Tren yaklaşık saat dokuzda Tahran'a gelecekti. Albay Dayım, akrabaların hepsi karşılamaya gitmedi diye alınmıştı ama yapacak bir şey yoktu. Dayıcan Napolyon, Esedullah Mirza ve Azizüssaltana mecburen gidememişlerdi. Çünkü Aspîran, annesi ve bacısı kız istemeye gelecekleri için onları ağırlamak zorundaydılar.

Esedullah Mirza Albay Dayım çıktıktan biraz sonra geldi. Çok mutlu görünüyordu. İçeri girer girmez:

-Aspîranla birlikte gidip çok güzel bir peruk aldık. Aynen Rudolph Valentino'ya benzedi... Birazdan gelince göreceksiniz.

Azizüssaltana Kamer'e son tembihlerini yaptı:

-O ay gibi yüzüne annen kurban olsun senin... Hanım hanımcık otur yerinde, tamam mı?.. Hiç konuşma... Onlar ne sorarlarsa sorsunlar, biz cevap veririz.

Esedullah Mirza Kamer'in yanağını okşayarak:

-Evet kızım. Sen bir şey söyleme. İnsanlar konuşmayan kızları sever. Utangaç kızları daha çok severler. Eğer konuşursan kocan seni bırakıp gider, çocuğun da babasız kalır. Anladın mı yavrucum?

Güzel bir yeşil elbise giymiş olan Kamer gülümseyerek, masum bir eda ile:

-Evet, anladım. Ben çocuğumu çok seviyorum. Ona hırka örmek istiyorum.

-Ama güzel kızım, eğer onların yanında çocuktan söz edecek olursan, giderler ve sen de yalnız kalırsın... Çocuk hakkında bir kelime bile konuşma. Onların senin çocuğun olduğunu anlamaması lazım. İyice anladın mı?

-Evet, anladım Esedullah Amca. Onların yanında çocuğumdan bahsetmeyeceğim.

Bu konuşmaların ardından Kamer, Azizüssaltana ve Dayıcan salona geçtiler. Dustali Han da apar, topar onların yanına gitti ve kanepenin üstüne, yanlamasına uzandı. Esedullah Mirza ile ben avludaydık. Meşkasım birden koşarak yanımıza geldi ve:

-Aman Allah!.. Geldiler ama hemşerimiz peruğu dahmamış başına.

-Ney? Peruğu takmamış mı?..Peki ne giymiş başına?

-Her zaman giydiği şapkayı.

-Şu eşeğin yaptığına bak! Meşkasım sen koş hanımları biraz oyala ve Aspîran'ı bana gönder bakalım zoru neymiş?

-Nenesinin görünümü de hiç hoş değil. Kamer Hanım'ın korhmasından endişe ediyorum.

-Nasıl ki? Niye görünüşü hoş değil?

-Başında çadır var... Ama kalıp, kıyafeti!..

-Kalıp kıyafeti nasıl Meşkasım?

-Valla ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Gördüğümüz gadarıyla, evden, kapıdan, sizlerden ırah, vaiz Seyyid Ebulkasım kadar sakalı bıyığı var.

Esedullah Mirza kendi alnına bir tokat atarak:

-Bu güzellik kraliçesini getirmese olmazdı sanki!.. Meşkasım koş şu eşeği gönder bakalım, ne zoru varmış da kel kafasına peruğu takmamış?

Meşkasım dışarı koştu, biraz sonra da Aspîran geldi. Şapkasını kulaklarına kadar geçirmişti kafasına. Esedullah Mirza salonun penceresine bir göz attıktan sonra Aspîran'ın kolundan tutup onu bir tarafa çekti ve:

-Aspîran bu ne hal?.. Peruk nerede?

Aspîran başını önüne eğerek:

-Bağışlayasız Ağam. Nenem: "*Eğer o peruğu takarsan, seni evlatlıktan reddederim*" dedi.

-Şimdi de bizimki seni reddedecek. Peruk nerede?

Aspiran eliyle ceketinin iç cebini işaret etti ve:

-Burada.

Esedullah Mirza biraz düşündükten sonra:

-Aspîran Bey, senden rica ediyorum, annenle kız kardeşini bahçede biraz oyala, ben hemen döneceğim.

Dedikten sonra Meşkasım'a dönüp:

-Hanımlara birer bardak çay götür Meşkasım... Ben gelinceye kadar kameriyede otursunlar.

Aspîran ve Meşkasım avludan bahçeye geçer geçmez Esedullah Mirza işaret edip Azizüssaltana'yı avluya çağırdı ve endişeli endişeli:

-Aziz Hanım, yeni bir sorun çıktı. Damadın annesi: "*Eğer o peruğu takarsan, seni evlatlıktan reddederim*" diyormuş. Ne dersiniz, peruk takmadan gelirse Kamer çok mu...

-Aman Tanrım, ocağına düştüm Esedullah, bir çare bul ne olur. Bu anası ölesice belki on kere damadın saçından sakalından söz etti... Ne yaparsan yap, hiç olmazsa bugünlük peruğu takmaya razı et şu teneşire gelesice adamı!

-Allah'ın izniyle, ben elimden geleni yapacağım. İnşallah razı olur.

-Ne olur, kurban olayım yap bunu. Bir şekilde razı et onu. Sen kadınların dilinden iyi anlarsın. Senin sözüne kulak vermeyecek kadın tanımıyorum. Yalvarırım bir şeyler yap.

-Bir şey daha var. Meşkasım'ın dediğine göre damadın annesinin vaiz Seyyid Ebulkasım kadar sakalı, bıyığı varmış.

-Kurban olayım Esedullah bir şeyler yap. Sen yaşlı kadınları bile etkileyebilecek bir erkeksin. Sen istersen Sakallı Memed'i bile baştan çıkarırsın.

-Moment, moment, biz şimdiye kadar sakallı bir kadınla düşüp kalkmadık. Gidelim bakalım ne yapabiliriz... Ama unutmayın. Kamer uzun süre odada kalmamalı. İki dakika kadar kaldıktan sonra içeriden çağırmalarını tembih edin. Gittikten sonra da bir daha salona gelmesin. Benim bütün korkum, lüzumsuz bir laf etmesi.

Esedullah Mirza bahçenin yolunu tuttu. Ben de peşinden gittim. Beni arkasında görünce:

-Babacım, senin de yardım etmen gerek... Eğer benim kılıcım kesmezse, senin kılıç çekmen gerekecek... Çünkü bu sakallı kadınlar, genellikle genç delikanlılardan hoşlanırlar.

-Ben ne yapabilirim ki Esedullah Amca?

-Biraz yağcılık yap... Onu sevmiş gibi davran... *"Ne kadar latif bir cildiniz var sizin hanımefendi!"* falan de.

-Yani sakalı, bıyığı olan bir kadına mı: *"Ne kadar latif bir cildiniz var!"* diyeyim Esedullah Amca? Kendisiyle alay ettiğimi düşünmez mi?

-Moment, moment, sen niye bu kadar safsın evlat? Gözlerini, kulaklarını aç da bir şey öğren hiç olmazsa.

Aspîran'ın annesini görür görmez, ikimizde bir süre donup kaldık. Esedullah Mirza gayr-i ihtiyari yavaşça şöyle dedi:

-Aman Allah'ım!.. Bu su aygırı da nereden çıktı! Ben hiçbir hayvanat bahçesinde buna benzer bir hayvan daha görmedim.

Kadının çadırının altından sadece yüzünün yarısını görmüş olmakla beraber, ikimiz de ürkmüştük. Doğru söylüyordu. Gerçekten de bu çirkinlikte bir hayvan gördüğümü hatırlamıyordum. Hatta ona su aygırı demek bile su aygırına hakaret olurdu. Sakal ve bıyığı çok uzaktan bile fark ediliyordu. Nefes alıp verirken çıkardığı ses, eski otomobil yıkama makinelerinin çıkardığı sese benziyordu. Böyle olmakla beraber Esedullah Mirza, ya herru, ya merru diyerek yaklaştı ve:

-Merhaba efendim, hoş geldiniz, safalar getirdiniz, diye söze girince Aspîran ayağa kalkıp tanıştırdı:

-Bu annemiz Nene Recep... Bu da kız kardeşimiz Ahter...

Ahter'i görünce Esedullah Mirza'nın gözleri parladı. Aspîran'ın kız kardeşi esmer, güzel yüzlü bir hanımdı. Ancak şişmandı,iri ve diri göğüsleri vardı, dudaklarına da koyu bir ruj sürmüştü.

Kameriyedeki banklara oturur oturmaz damadın annesi Nene Recep, bardakta kalan şerbetin geri kalanını kafaya diktikten sonra, çatallanmış bir sesle:

-Her şeyden önce şunu söyleyeyim ki, ben bu tür oyunları hiç sevmem. Aslan gibi bir oğul yetiştirdim. Hiçbir eksiği, hiçbir ayıbı yok. Mesleği var. Şerefi ve haysiyeti var. İlkokulu bitirdi. Bir tek saçları döküldü. Bu da bir kusur sayılmaz... Yüz tane kız, keşke beni alsa diye bekliyor... Peruk takma gibi talepleri aklınızdan çıkarın.

Kadının konuşması öylesine kesin ve kırıcıydı ki, ben bir an her şey altüst olacak diye düşünürken Esedullah Mirza yumuşak bir üslupla söze girdi:

-Moment hanımefendi. Siz bir oğul yetiştirdim dediğiniz zaman insanın gülmesi geliyor. Allah canımı alsın ki ben sizin Aspîran'ın annesi olduğunuza inanamıyorum.... Ama eğer şaka yapıyorsanız, o zaman mesele başka.

Sakallı ihtiyar kadın belki de erkek görünümlü olmasının kompleksiyle gözlerini belerterek, sert bir üslupla:

-Ne demek istiyorsunuz? Benim neyim eksik ki bir oğlum olmasın?

-Beni yanlış anladınız galiba hanımefendi. Sizin de bir oğlunuzun olması çok doğal. Ama bu kadar büyük değil... Sizin gibi genç bir kadının nasıl bu yaşta bir oğlu olabilir?

Bu övgü dolu sözleri duyan kadın mutlu olup gülünce, sakal ve bıyığının arasından, ağzında kalan birkaç tane sarı dişi gözüktü. Gözleri mahmurlaştı ve başını arkaya attı.

-Allah sizin canınızı almasın. Siz erkekler bu sözleri nereden bulursunuz?.. Ben çok küçük yaşta evlenmiştim... Recebali'yi doğurduğumda on üç, on dört yaşımdaydım... Bu garibim Recebali'nin de fazla bir yaşı yoktur. Çok sıkıntı çektiği için erken yaşlandı.

-Öyle de olsa... Aspîran Bey yirmi yaşında bile olsa, yine de insanın inanası gelmiyor... Ayrıca siz gördüğüm kadarıyla pudra mudra da sürmüyor, makyaj yapmıyorsunuz.

Zevkten ağzı kulaklarına varan ihtiyar kadın Esedullah Mirza'nın göğsüne vurarak:

-Dilini yesinler senin!.. Sahi, sizin gelin hanımla yakınlığınız nedir?

Gözünü Aspîran'ın kız kardeşinin başından, göğsünden ayıramayan Esedullah Mirza:

-Amcazadesiyim.

Birkaç dakika sonra durum tamamen değişmişti. Nene Recep önde, onun arkasında oğluyla kızı, onların arkasında da Esedullah Mirza ve ben içeri girdik. Aspîran peruğu takmış, şapkasını da eline almıştı.

Misafirler salona girince Dayıcan ve özellikle de Dustali Han oldukları yerde bir süre donup kaldı. Dustali Han gözlerini kapadı. Yaşlı kadının görünüşü, onların dayanma ve kabullenme güçlerinin çok üstündeydi.

Bu arada gözlerini Aspîran'ın yüzüne diken Kamer, annesiyle kız kardeşini pek kaale almadı.

Misafirler henüz oturmuşlardı ki Dayıcan'ın adam gönderip çağırttığı annemle babam da geldi.

Aspîran'ın annesinin ilk sorusuna cevaben Azizüssaltana kızının üstün meziyetlerini anlatan uzun konuşmasına başladı ve kızını öve öve bitiremedi. Dayıcan'la Dustali Han sessiz sessiz oturuyorlardı. Dustali Han gözlerini Aspîran'ın kız kardeşinin endamına dikmişti. Herhalde zihninde Aspîran'ın annesiyle nasıl aynı evde yaşayacağını ve kız kardeşiyle de nasıl dostluk kuracağının hesabını yapıyordu. Buna karşılık Aspîran'ın annesi de kanepenin üstünde yanlamasına yatan Dustali Han'a alıcı gözlerle bakıyor ve bir türlü gözlerini ondan alamıyordu.

Daha sonra Dayıcan söze girip, ailesinin toplum içindeki özel konumundan bahsetti. Ancak henüz birkaç cümle bile söylemeden Meşkasım nefes nefese gelerek:

-Ağam, Ferruhlikâ Hanım buraya geliyor, dedi.

Ferruhlikâ adını duyan herkesin, özellikle de Dayıcan ve Azizüssaltana'nın rengi kaçtı. Konuştukça ağzından zehir saçan, kara giysili kadının gelişi herkesi bir anda felce uğratmıştı. Dayıcan misafirleri şüphelendirmemek için, sakin gözükür bir eda ile Meşkasım'a:

-Kasım, misafirimiz var de... Evde kimse yok de ona, dedi.

Babam söze karıştı:

-Bu kadının da ne zaman ne yapacağı, nerede olacağı belli değil.. Biz burada ailemizle ilgili çok özel bir konuyu görüşürken gelip ziyaret edeceği tutmuş... Kim bilir kim fitilini ateşledi bu kadının!..

Babam bu sözü söyleyince kafamda şimşekler çaktı. Ferruhlikâ Hanım'ı onun haberdar ettiğini derhal anladım. Babam Ferruhlikâ Hanım'ı devreye sokmakla, yirmi dört saat zarfında bütün şehrin, hem düğün hakkındaki her detaydan, hem de damadın ailesiyle ilgili her şeyden haberdar olacağından tamamen emin olabilirdi artık.

Dayıcan Aspîran'a dönerek:

-Bizim akrabalardan biri. Ama ayağı uğursuz bir kadındır.

Bu sırada evin giriş kapısı tarafından Meşkasım'ın sesi duyuldu:

-Hanımcığım, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Herkes Pûrî Bey'i karşılamaya gitti... Siz de istasyona gitseniz fena olmaz.

Ardından Ferruhlikâ hanımın bağırtısı duyuldu:

-Kenara çekil bakayım... Yukarıdan sesleri geliyor...

Pencereden baktığımda Meşkasım'ı bir kenara iten Ferruhlikâ Hanım, her zamanki siyah elbisesi ve siyah başörtüsüyle, suratı kıpkırmızı kesilmiş bir halde içeriye giriyordu.

Onun girişiyle salona bir ölüm sessizliği çöktü. Ferruhlikâ Hanım ağzına bir çerez attıktan sonra:

-Allah hayırlı, uğurlu etsin. Duyduğuma göre hayırlı bir iş varmış... Bu hanım da damadın annesi herhalde.

Dayıcan istemeye istemeye cevap verdi:

-Evet, evet. Hanımefendi, beyin annesi. Sizin de gelmeniz iyi oldu. Hanımlar ve bey habersiz geldiler. Meşkasım'a da demiştik ki... Bir an yabancı biri geldi sandık... Meşkasım'a dedik ki eğer yabancıysa...

Ferruhlikâ Hanım Dayıcan'ın sözünü keserek:

-Önemi yok, dedikten sonra Aspîran'ın annesine dönüp:

-Hanım, hayırlı, uğurlu olsun. Bütün şehirde böyle iyi bir kız bulamazsınız. İyi, güzel, ev hanımı, namuslu... Sahi beyefendi ne iş yapıyorlar?

Yaşlı kadının yerine Dayıcan cevap verdi:

-Beyefendi emniyette görevli.

-Maşallah, maşallah. Hayırlı olsun inşallah... Beyefendi gözüme tanıdık gibi geliyor... Pekâlâ, ne kadar maaşınız var?

Dayıcan sinirlenerek:

-Ferruhlikâ Hanım, böyle sorular sormak bize yakışmaz...

Esedullah Mirza araya girerek konuyu değiştirmek istedi:

-Sahi, Ferruhlikâ Hanım, duyduğuma göre şu biçare... Hakk'ın rahmetine kavuşmuş...

Esedullah Mirza çok güzel bir konuya temas etmişti. Çünkü bu kara giysili hanımın en çok ilgi duyduğu şey, ölüm, başsağlığı, hatim merasimi idi. Üzgün bir tavır takınarak cevap verdi:

-Hiç sorma. Huzur Bey'i diyorsun değil mi?.. Evet zavallı kalp sektesi geçirdi... Biliyor musunuz bizimle de uzaktan akraba olurdu zavallı... Yarın hatim duası var... Siz de uğrarsanız fena olmaz... Ağa da teşrif ederse iyi olur...

Herkes rahat bir nefes almıştı. Ama Ferruhlikâ Hanım derhal düğün meselesine geldi ve Aspîrân'ın annesine dönerek:

-Damadın babası hayatta değil mi?

-Hayır hanımefendi, bunlar çok küçükken rahmetli oldu.

-Mesleği neydi?

İhtiyar kadının yerine Dayıcan cevap verdi:

-Gıyasâbâd'daki mülk sahiplerinden biri. Gıyâsâbâd'da mülkleri varmış...

Ancak Aspîran'ın annesi söze karışarak:

-Hayır beyim. Biz doğrusunu konuşalım ki ileride tatsızlık çıkmasın. Babasının kelle, paça dükkânı vardı...

Dayıcan gözlerine kapadı ve elini alnına koydu. Azizüssaltana dişlerini sıkıyor, ağzından anlaşılmaz kelimeler dökülüyordu.

Dönüp babama baktım. Keyfine diyecek yoktu ve gözleri parlıyordu. Adeta zevkten uçuyordu ama belli etmek de istemiyordu.

Herkes ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırmıştı. Ferruhlikâ Hanım'ı bir şekilde susturacak bir söz, bir şey arıyorlardı. Ama ilk darbesini vuran Ferruhlikâ Hanım fırsat vermeden başını sallayarak:

-Esnafmış demek... Fena bir meslek değil... Niye doğrusunu söylemediniz ki? Hırsızlık yapmıyordu ya!

Azizüssaltana yalvaran gözlerle Esedullah Mirza'ya baktı. Bu bakışla ondan, her ne pahasına olursa olsun, onları Ferruhlikâ Hanımdan kurtarmasını istiyordu. Ancak Ferruhlikâ Hanım, fırsat vermiyordu. Bir köşede sessiz, sedasız oturan Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'yi baştan ayağa bir güzel süzdükten sonra:

-Ne kadar düşündüysem de çıkaramadım. Ama sizi bir yerde gördüğümü sanıyorum.

Aspîran cevap vermeye kalktıysa da Dayıcan ve Dustali Han'ın işaretini görünce sustu. Ama Ferruhlikâ birden bağırdı:

-Allah, Allah, siz o değil miydiniz ki...

Tam bu sırada Esedullah Mirza Ferruhlikâ Hanım'ın üstüne atladı ve bir yandan kadının sırtına güçlü tokatlar atarken, bir yandan da bağırıyordu:

-Fare var... Lanet olası fare!..

O anda, Ferruhlikâ Hanım'ın çığlığı göğe çıktı ve oturduğu yerden fırlayarak, koridora doğru koşmaya başladı. Herkes yerinden kalkmıştı. Azizüssaltana ve Aspîran'ın kardeşi de kaçınca toplantı bir anda dağıldı.

Herkes ayaktaydı. Meşkasım elinde süpürgeyle fare ararken, Esedullah Mirza, Ferruhlikâ Hanım'ın kolundan tutup bir kenara çekti ve yavaşça:

-Ferruhlikâ Hanım, lütfen bu tarafa gelin. Size söylemem gereken çok önemli bir şey var, diyerek Ferruhlikâ Hanım'ı çeke çeke, çıkış kapısına yakın, alt kat odalarından birine götürdü. Ben de arkalarından gittim. Esedullah Mirza'nın "*Senin şurana kurban olayım, senin falan yerin ne kadar güzel, sen ne kadar çekici bir kadınsın, etin budun da yerindeymiş maşallah*" gibi sözler ettiğini duyup, kadının orasını burasını mıncıkladığını görünce hayretler içinde kaldım. Galiba eliyle de o kara

giyimli kadının ağzını tutuyordu. Çünkü kadının çığlıkları gırtlağından zorla çıkıyordu:

-Utanmaz, şerefsiz, namussuz... Ben senin annen yaşında bir kadınım. Hatta annen sayılırım... İmdaaat... Bu şerefsizin elinden kurtarın beni... Allah senin canını alsın, şerefsiz, namussuz herif!..

Bu bağrışmalardan sonra kapı büyük bir gürültüyle açıldı ve rengi kireç gibi olan ve tir tir titreyen Ferruhlikâ Hanım kendini odadan dışarı attı ve bağıra bağıra evin kapısına doğru koşmaya başladı.

-Şerefsiz!.. Utanmaz, arlanmaz, namussuz... Zampara herif!..

Çok kısa bir süre sonra da Esedullah Mirza, yine kadının orası burası hakkında övücü sözler söyleyerek çıktı odadan. Ferruhlikâ Hanım kaçıp kurtulmak için sokak kapısına doğru gidince de peşine düştü. Ferruhlikâ Hanım sokağa çıkar çıkmaz da kapıyı arkasından kilitleyip geri döndü. Elbisesini ve kravatını düzelttikten sonra gülerek:

-Başka çarem yoktu. Öyle ya da böyle ondan bir şekilde kurtulmamız gerekiyordu, dedi. Ben de:

-Esedullah Amca, kadına o kadar iltifat ettin, onun çok cazip bir kadın olduğunu söyledin, tamam da, ya senin teklifini kabul etseydi, o zaman ne yapacaktın?

-Hiçbir şey... Bir San Francisco seferi!

-Bu moruk kadınla mı?

Esedullah Mirza gülümseyerek başını salladı ve:

-Eh... Fena da değilmiş hani!.. Şimdiye kadar ona hiç dokunmamıştım. Eti, budu yerinde sıkı bir hatunmuş...

Salona döndüğümüzde herkes ayaktaydı ve hâlâ fareyi arayıp duruyorlardı. Koridora geldiğimizde Esedullah Mirza birden kendini yere atarak, elindeki mendille hayâlî fareyi tutmuş gibi yaparak:

-Yakaladım onu!.. diye bağırdıktan sonra, çıkış kapısına koşup, fareyi pencereden dışarı atar gibi yaparak döndü. Herkes tekrar salondaki yerini aldı. Dayıcan Napolyon özür dilemeye başladı:

-Çok affedersiniz hanımefendi, gördüğünüz gibi bu hanımın aklı pek yerinde değil ve hep böyle rahatsızlıklar veriyor.

Esedullah Mirza da Dayıcan'ın sözlerini tamamladı:

-Evde kalmış kız kurusu... Alt tarafının ateşi yukarı vurmuş, akıl makıl kalmamış.

Aspîran'ın annesi:

-Zararı yok. Bu türden deli hemen hemen her ailede vardır, dedikten sonra alıcı gözlerini Dustali Han'a dikerek konuşmaya devam etti:

-Yüz tane gülün arasında bir tane dikenin zararı olmaz.

Ben büyük kanepede, Esedullah Mirza ve Dustali Han'ın yanında oturuyordum. Dustali Han'ın yavaşça Esedullah Mirza'ya şöyle dediğini duydum:

-Esedullah hatırlıyor musun, benim Belçika yapısı bir çiftem vardı ve sen ondan çok hoşlanmıştın? Benim için bir şey yaparsan onu sana veririm. Aspîran'ın annesi için bir ev kiralamasını sağla. Ben evinin kirasını veririm. Yeter ki bizim eve gelmesin o kadın... Aslına bakarsan, iki, üç aylığına Aspîran'ın annesini ve bacısını oradan oraya taşımasına ne gerek var?

Esedullah Mirza alçak sesle cevap verdi:

-Moment, moment. Yani demek istiyorsun ki, Aspîran ve kız kardeşi bizde kalsın ama annesi ne cehenneme giderse gitsin, öyle mi?

-Bacısını da götürsün. Bir düşünsene ben üç ay boyunca her sabah, bu sakallı, bıyıklı kadını görürsem, kalpten giderim. Bak Esedullah, bütün şehri gezsen, böyle bir tüfek bulamazsın. Ona göre.

-Ben elimden geleni yaparım ama razı olacağını pek sanmam. Bu Jeanette McDonald, hayal dünyasında seni kucağında görüyor.

Esedullah Mirza bir işaretle Aspîran'ı dışarı götürdü ama kısa bir süre sonra ikisi de salona döndüler.

Herkes tekrar konuşmaya dalınca da Dustali Han'a şöyle dedi:

-Çok üzgünüm Dustali. Annesinden ayrılmayı asla kabul etmiyor. Her ne kadar, iki üç aylığına anneni yerinden yurdundan etmeye değmez dediysem de kulak asmadı. Bugünlerde zaten taşınmayı düşündüklerini ve uygun bir ev aradıklarını söylüyor.

-Esedullah, sen gerektiği gibi konuşmadın. Ben senin ne kadar kötü niyetli bir adam olduğunu biliyorum.

-Moment, moment. Ben kötü niyetli bir adam olabilirim ama Belçika yapısı bir tüfek de fena değil hani! Ama gerçekten razı olmuyor... Sen de o kadar canını sıkma, sakalı var ama çok hoş ve yumuşak. Üstelik bayramda ona hediye olarak, bir sakal fırçasıyla tıraş kremi

almayı düşünüyorum. Ondan sonra seni rahatsız edecek ne sakalı kalır, ne de bıyığı!

Dustali Han homurdanarak:

-Allah senin kalabalığını kaldırsın inşallah Esedullah!

-Moment Dustali, eğer durumu kabul etmez ve de çok konuşursan, söylerim Aspîran'a birinci karısının yanında kalan oğlunu da getirir. Ha, ne dersin?

Aspîran'ın annesinin dili açılmıştı ve durmadan konuşuyordu:

-Allah sizi inandırsın beyefendi, ölmeden önce Recebali'yi evlendirmeyi çok istiyordum. Birinci evliliğinde benden habersiz evlenmişti. Allah ağzımdan alsın, lanet okumuştum. Cenkte kurşun yedi, dilim tutulsun, neredeyse ölüyordu. Ne kadar yalvarıp yakardığımı bir ben bilirim, bir de Allah!.. Elhamdülillah, şeytan kulağına kurşun, hastanede dört ay yattıktan sonra Allah onu bana bağışladı.

Esedullah Mirza:

-Allah'a yüz binlerce şükür... Allah size bağışlasın onu...

İhtiyar kadın:

-Onun kalbi o kadar temiz ve dürüst ki Allah onu her zaman korudu... Çok şükür şimdi de bir evi kapısı, bir yuvası olacak... İnşallah evlenecek ve Dustali Han'ın sayesinde kötü alışkanlıklarından da kurtulacak...

Aspîran-ı Gıyâsâbâdî annesinin bu kinayeli konuşmasından telaşa kapıldığı için, onu susturmaya çalıştıysa da ihtiyarın kimseye kulak astığı yoktu.

-Ben bu sözlerimin Recebali'nin hoşuna gitmediğini biliyorum ama ben özü, sözü doğru biriyim. Ona kızınızı vereceğinize göre onun hakkında her şeyi bilmenizi isterim...

Esedullah Mirza gülerek:

-Hayırdır inşallah. Nasıl bir alışkanlığı var ki? Kendisiyle çok mu oynuyor yoksa?

Yaşlı kadın ürkütücü bir kahkaha attıktan sonra:

-Ne kadar tatlı konuşuyorsunuz, bu laflarınızla öldüreceksiniz beni! dedikten sonra uzun uzun gülüp, konuşmasını sürdürdü:

-Yok, yok. Öyle kötü alışkanlıkları yok. İki, üç yıldır, kötü arkadaşları şaka maka derken onu tiryaka[1] alıştırdılar...

1 Tiryâk: Afyondan yapılmış uyuşturucu.

Dayıcan'la Dustali Han neredeyse aynı anda:

-Tiryak mı? diye bağırdılar.

-Evet. Ama çok içmiyor, günde sadece yarım miskal[2] Çok çok sinirlenecek olursa da bir miskal... Doktora da götürdük. Doktor terk ettirdi ama sonra tekrar başladı.

Esedullah Mirza gülerek:

-Bu kadarcık şey kusur sayılmaz hanım. Dustali Han da zaman zaman içer... Artık iyi de bir uçuş arkadaşı buldu demektir.

Mobilyanın üstünde yanlamasına yatan Dustali Han öyle bir doğruluş doğrudu ki acıdan çığlık attı:

-Ah anaaam! Esedullah hiç durmadan neler saçmalıyorsun?... Ben ne zaman tiryak içtim?..

Bu konuşmaların başlarında Kamer'i içeri götürmüş olan Azizüssaltana tek başına geri döndü. Mutluluktan babamın gözleri yine parladı. Damadın kusurlarını birer birer öğreniyordu. Öğrendikçe de zevkten uçuyordu. Çok masum bir tavırla Aspîran'ın birinci karısından olan çocuğu hakkında birkaç soru sordu.

Aspîran'ın annesi etrafına bakındıktan sonra:

-Aman Allah, benim gelinim nereye gitti? Kamer Hanımcım, gel güzelim.

Kamer sessiz, sakin tekrar içeri geldi. İhtiyar kadın onu yanına oturtarak yanaklarından öptü ve:

-Bu güzel gelinime canım feda!

Dedikten sonra Kamer yerinden kalkıp annesinin yanına gitti ve güya alçak sesle annesine bir şey söyledi. Çünkü dediğini hemen hemen herkes duydu.

-Anne, sakalları yüzüme battı!

Esedullah Mirza onun sesini bastırabilmek için yüksek sesle konuşmaya başladı:

-Bu düğünden sonra inşallah Ahter Hanım'ın da düğününü yaparız.

Bu sözü duyan Aspîran'ın annesinin ağzı kulaklarına vardı:

-Ahtar sizin kızınız sayılır beyefendi. Sayenizde inşallah onu da kocaya veririz.

2.Bir Miskal: On gram.

-Tabii efendim. Ne demek!.. Ailelerde dünya kadar delikanlı var... İnşallah Ahter Hanım için de bir kısmet çıkar... Siz merak etmeyin, biz Ahter Hanım'ı hiç yalnız bırakmayız.

Nikâh töreni ve evlilik şartları tartışılıp konuşulduktan sonra, ertesi gün Aspîran'ın annesinin Azizüssaltana'nın gelmesi ve düğün sonrası odaların ayarlanması ve eşyaların, yeni düzene göre yerlerinin değiştirilmesini görüşmeleri kararlaştırıldı.

Damat ve ailesi gittikten sonra salona bir süre sessizlik hâkim oldu. Özellikle de Dustali Han, yaralı bir hayvan gibi kıvranıyordu. Kıpırdamadan bir köşede duran Meşkasım sessizliği bozdu:

-Valla, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Bizim hemşerimiz iyi bir adam ama doğrusunu isterseniz biz nenesinden gorhtuh... Nasıl hor hor diye ses çıhardığını duydunuz değil mi?..

Esedullah Mirza'nin işareti onu susturdu.

Şehzade, bir kenarda masum masum, hiç sesini çıkarmadan oturan Kamer'e dönerek:

-Güzelim, iyice baktın mı?.. Kocanı beğendim mi?..

-Evet Esedullah Amca.

-Sevdin mi onu?

-Evet amca, çok sevdim... Artık çocuğum hakkında konuşabilir miyim?

-Tabii güzelim konuş... Aferin kızım. Onların yanında çocuktan söz etmediğin için aferin sana.

-Ben çocuğumu kocamdan da çok seviyorum. Onun için kırmızı hırka örmek istiyorum.

-Annesiyle kız kardeşini de beğendin mi?

-Evet Esedullah Amca. Ama annesinin sakalları yüzüme battı.

Bu sırada sokak kapısı çalındı. Meşkasım bağırdı:

-Herhalde Pûrî Bey geldi... Ağam, müjdemi isterim...

Dedikten sonra kapıya koştu.

Leyla ve ben çaresiz gözlerle birbirimize bakıyorduk... Şansa bak ki Pûrî değildi gelen... Meşkasım gelip akşam gazetesini getirdi. Kapıya herkesten daha yakın oturan babam, gazeteyi Meşkasım'ın elinden alıp, birinci sayfadaki manşetleri yüksek sesle okumaya başladı:

"Müttefik Kuvvetler Tahran'a girdi ve Demiryolları İşletmesi'ni ele geçirdi."

Dayıcan şöyle bir doğrulup:

-Demiryolları İşletmesi mi?.. Neden her şeyden önce demiryolları? Allah Albay kardeşimin yardımcısı olsun!..

Esedullah Mirza Dayıcan'ın endişelerini gidermek için:

-Öyle ya da böyle bir yerden başlamaları gerekiyordu...

Dayıcan başını sallayarak:

-Esedullah, sen diplomatsın ama İngiliz siyasetinin inceliklerini anlaman için daha kırk fırın ekmek yemen lazım.

-Moment, moment. Sizin kardeşiniz istasyona gitti diye mi İngilizler her şeyden önce demiryollarını işgal etti demek istiyorsunuz siz?

Dayıcan alçak sesle:

-Özellikle bunun için değil elbette. Ama tamamen ilgisiz de değil, dedikten sonra kendi kendine konuşuyormuş gibi konuşmaya başladı:

-Ben bu hiçbir suçu olmayan aile için endişeleniyorum... Zavallı Albay kardeşim, ömrü boyunca yanlış yapmadı, benim yüzümden şu başına gelenlere bak!

Esedullah Mirza ciddiyetini muhafaza etmeye çalışıyormuş gibi görünerek:

-Ağa, farz edelim ki sizin yüzünüzden başı derde girdi. Bu akşam Albay'ın istasyona gittiğini nereden biliyorsunuz ki?

Dayıcan aşağılayıcı bir tebessümle:

-Aslında bu konuyu hiç konuşmasak daha iyi olur. Sence bunlar Pûrî'yi tanımadılar mı yani?.. Bunlar onun benim yeğenim olduğunu bilmiyorlar mı?.. Çok safsın Esedullah!.. Şu anda Aspîran-ı Gıyâsâbâdî'nin ve Kamer'in evliliği ile ilgili dosyanın İngiliz gizli servisinin masasında olduğuna kalıbımı basarım. Sen şu Hindistanlıyla binlerce görevli memurun boş durduğunu mu sanıyorsun?

Meşkasım konuşmak için ortamı uygun bulmuş olmalı ki başını salladıktan sonra konuşmaya başladı:

-Esedullah Mirza Bey İngilizleri tanımıyorlar. Başgalarını bir tarafa bırah, Ağamla ben otuz sene İngilizlerin anasını ağlattık. Dolayısıyla onları çoh iyi tanıyoruz... Bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan Meşkasım'ın sözünü kesti:

-Ben eğer İngilizlerle yaşadığım şeyleri anlatmaya kalksam, ağzın açık kalır. Kazirun Cengi'nde İngiliz komutanının kılıcını önüme atması, dün olmuş gibi hatırımda. Şöyle demişti bana: *"Birkaç İngiliz alayına bin on dört askerle karşı koyduğunuz için sizi kutlarım. Sizin bu başarınız tarihe altın harflerle yazılacaktır..."* dediği zaman ağzım açık kalmıştı... Çünkü bir gün önce askerlerimi saymıştım ve tamamı bin on dört kişiydi...

Meşkasım söze karıştı:

-Bin on beş kişi.

-Ne saçmalıyorsun Kasım. Çok iyi hatırlıyorum. İngiliz Albayı bin on dört kişi demişti. Ve de tam bin on dört kişiydik.

-Valla, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz çoh iyi hatırlıyoruz.

-Kasım, sen susacak mısın?

-Tamam da Ağam, biz yalan bir şey söylemedik ki. O İngiliz bin on dört kişi demişti. Doğru söylemişti. Siz de saymıştınız ve biz bin on beş kişiydik. Siz de doğru saymıştınız.

-Kasım daha ne kadar inatlaşacaksın benimle...

-Ağam, maşallah siz de bırahmıyorsunuz ki sözümüzü söyleyelim. O gayıp olan kişi de o gün kurşun yiyen, Allah rahmet etsin, Sultanali Han'dı.

-Evet, eveeet. Haklısın Meşkasım... Demek istediğim şu ki o günkü savaş ve mücadele sırasında bile kaç kişi olduğumuzu biliyorlardı.

Meşkasım bir ah çektikten sonra konuşmasını sürdürdü:

-Allah Âl-i abâ[3] hakkı için onların cezasını versin. Zavallı Sultanali!.. Yani doğrusunu isterseniz, eğer Ağam olmasaydı, şimdiye gadar biz de yedi kefen çürütmüştük... Allah onu başımızdan eksik etmesin... Bizim gibi gabiliyetsiz birini gurtarmak için, gurşun yağmurunun arasına aslanlar gibi dalıp, bizi omuzladığı gibi meydandan gaçırdı... Bu nasıl bir adam diye, İngilizlerin barmahları ağızlarında galmıştı. Biz İngilizlerin o şaşı gözlerinde yaş biriktiğini gözümüzle

3.Âl-i abâ: Hz. Muhammed, kızı Fatıma, Damadı Hz. Ali ve torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşan beş kişi. Rivayete göre bu beş kişi bir gün bir aba altına birlikte girmişlerdir.

gördük... Bu İngilizlerin de birçoğunun gözleri şaşı oluyor, biliyor musunuz?

Dayıcan başını salladıktan sonra alçak sesle:

-Görüyor musun Kasım, zaman neler gösteriyor insana? O kadar beklediler ve devir yine onların devri haline geldi. Bugün yaptığımız insanlığın ceremesini çekme zamanı geldi... dedikten sonra Dayıcan birden heyecanlanarak bağırdı:

-Namussuz herifler!.. İntikam alacaksanız, gelin benden alın intikamınızı! Hiçbir günahı olmayan zavallı kardeşimden ne istiyorsunuz?

Esedullah Mirza ciddi bir eda ile:

-Lütfen bu kadar kötü düşünmeyin. Farz edin ki demiryollarını kardeşiniz için ele geçirdiler. O kalabalığın içinde onu nasıl bulabilirler ki? Albayım da çocuk değil ki kendini tehlikeye atsın... dedikten sonra da konuyu değiştirmek için:

-Cuma gecesi için birilerini de çağıracak mısınız? Sonuç olarak yakın akrabaların da bulunması gerekir herhalde.

Dustali Han söze karıştı:

-Bu nikâh mümkün olduğu kadar sessiz sakin geçmeli.

-Kimseyi çağırmazsak daha kötü olur. O zaman: *"Herhalde bu işin içinde bir iş vardı ki bizleri çağırmadılar ve gizli gizli nikâh yaptılar"*derler.

Azizüssaltana Kamer'i başka bir odaya gönderdikten sonra konuşmaya başladı:

-Birinin ölümünü bahane ederek, yasta olduğumuz için sessiz, sedasız nikâh yaptık diyebiliriz.

-Kim öldü diyebiliriz ki? Çok şükür bugünlerde ailemizde herkes sağ salim.

-Tahtaya vur Esedullah!.. İnşallah herkes sağlık içinde yaşar.

-Moment, şu Ferruhlikâ Hanım'ın söylediği Mübin Huzûr'un bizimle akrabalık derecesi nedir?

Dayıcan:

-Onu düşünmeyin bile. Mübin Huzur'un Ferruhlikâ Hanım'ın üvey babasıyla sebebî[4] bir akrabalığı var. Ayrıca da onun da İngilizlerle irtibatı vardı...

4.Sebebî akrabalık: Kan bağı olmayan akrabalık. Nesebî akrabalık ise kan bağı olan akrabalıktır.

Esedullah Mirza:

-Öyle ya da böyle birini bulmamız lazım. Sahi Dustali, amcan Mansûru's-saltana'nın durumu nasıl?

Dustali Han'ın bağırması gök gürültüsünü andırıyordu:

-Ağzından yel alsın! Dilin tutulsun inşallah. Benim zavallı amcam, sana ne kötülük etti ki ölmesini istiyorsun?

-Moment, ben ne zaman ölmesini istedim. Birden aklıma geldi. Çünkü uzun zamandan beri ne durumda olduğunu bilmiyorduk. Öylesine, amcan nasıl diye sormak istemiştim. Biliyorsun ki doksan beş yaşına geldi. Akciğer, böbrek ve midesinden rahatsız olmasına rağmen, inşallah bir doksan beş yıl daha yaşar. Biz ne kıskancız, ne de cimriyiz bu konuda... Aslına bakarsanız suç sizin. O gün Ferruhlikâ Hanım'ı boşu boşuna incitip, uzaklaştırdınız. Yoksa şimdi size yardım edebilirdi. Taşın altında bile olsa, ne yapar eder, bizim için bir cenaze bulurdu.

Babam söze karıştı:

-Hiç şüpheniz olmasın, eğer bir hatim merasimi olsaydı, Ferruhlikâ Hanım burada kaldığı birkaç dakika zarfında haber verirdi.

Esedullah Mirza gülerek:

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin annesinden rica etsek de bir gece yarısı Mansûru's-saltana amcamızın başucuna gitse nasıl olur? Belki korkudan...

Dustali Han çığlık çığlığa bağırmaya başladı ama Azizüssaltana onu susturdu:

-Ne kadar aptal şeylersiniz. Damadın ailesi yasta deriz, olur biter.

İyi bir fikir olduğu için bu fikir herkes tarafından kabul gördü.

O gece geç saatlere kadar herkes Albay Dayım ve Pûrî'nin dönüşünü bekledi. Gece yarısına yakın dayımla karısı eve döndü. Dayımın canı çok sıkkındı, karısı ise ağlıyordu. Tren gelmişti ama Pûrî yoktu trende.

Dayıcan Napolyon kardeşini teselli etmeye çalışıyor ve: "*Beklenmeyen bir sebeple gelmemişlerdir, merak etmeyin*" diyordu ama içinden başka şeyler geçiriyordu.

Sabahleyin Meşkasım'ı gördüğümde:

-Ağa sabaha gadar uyumadı ve odada turalayıp durdu. Hakkı da var. Çünkü İngilizler bu gencin başına mutlaka bir bela getirmişlerdir... İngilizler biriyle ters düşerse, onun yedi ceddinin anasını ağlatmadan durmazlar... Allah onların o şaşı bahan gözlerini kör etsin inşallah!

-Meşkasım, İngilizler bu çarpık çurpuk, konuşurken fışır fışır sesler çıkaran adamı ne yapsınlar?

-Ohooo! Babacım senin bu İngilizleri anlaman için daha gırh fırın ekmek yemen lazım... Henüz haber alamadıh... Kim bilir Gıyâsâbâd'daki ahrabalarımızın ve hemşerilerimizin başına ne belalar getirdiler bilmiyoruz... Bizim İngilizlere küfreden bir hemşerimiz vardı. Kâzimiye'de, bacanağının dükkânındaki çırağı yahaladılar, bir atın kuyruğuna bağlayıp, Allah'ın çölüne saldılar... Sen İngilizlerin nesini gördün ki!.. Allah Ağamıza, bize, size ve aile efradınıza acısın!

Sabahleyin erkenden telgrafhaneye giden Albay Dayım sevinç içinde döndü ve Pûrî ve Hanbaba Han'ın bilet almalarına rağmen, trendeki olağanüstü durum nedeniyle yer bulamadıkları için gelmediklerini ve de ilk trenle gelecekleri müjdesini verdi.

18

Kamer'in nikâh gecesinden maalesef doğru dürüst bir hatıram yoktur. Çünkü hiç de hoş olmayan bir olay, bütün dikkatimi dağıtmış, huzurumu kaçırmıştı. Hatırladığım kadarıyla kız evinden yaklaşık yirmi kişi vardı. Oğlan evinden ise Aspîran, annesi, kız kardeşi dışında sadece bizim ünlü Komiser Teymur Han gelmişti. Her şeyden daha çok aklımda kalan şey, Aspîran'ın kılık, kıyafetiydi. Azizüssaltana'nın satın aldığı ve vücuduna bol gelen bir hazır elbise giymiş, Esedullah Mirza da boynuna bir papyon bağlamıştı. Temiz bir görünümü vardı ama aynı zamanda da komik olmuştu. Bizim akrabaların dışında bir de Kasap Şîrali ve karısı da hizmet etmek için gelmişti.

Benim başıma gelen olaysa şöyle idi:

Nikâh merasiminin yapılacağı Dayıcan Napolyon'un evinde, dün gece Hanbaba Han'la birlikte gelen Pûrî ile karşılaştım. At gibi uzun suratıyla merdivenlerde oturuyordu. İşaret ederek bahçeye gitmemi istedi. Bahçeye gittiğimiz zaman:

-Seninle biraz konuşmak istiyorum, dedikten sonra iç cebinden katlanmış bir kâğıt çıkardı, kâğıdı uzanabileceğim kadar yakına getirmemeye gayret ederek açtı. Neredeyse kalbim duracaktı. Kâğıt birkaç gün önce yazıp bir kitabın arasında Leyla'ya verdiğim mektuptu.

Pûrî fışırtılı bir konuşmayla:

-Beyefendi ne zamandan beri âşık oldu?

-Ben...Ben...Ben...

-Evet sen.

Ne dediğimin farkında olmadan:

-Ben hiçbir zaman mektup yazmadım. Ben aslında...

-Allah, Allah! Demek mektup yazmadın, öyle mi? dedikten sonra mektubu elinden kapmamam için dikkat ederek ağır ağır okumaya başladı:

-*"Sevgili Leyla!.. Seni ne kadar çok sevdiğimi biliyorsun... Biliyorsun ki sensiz bir hayatın benim için hiçbir anlamı yok..."*

Alçak sesle şöyle dedim:

-Pûrî Kur'an'a

-Sabret de devamını dinle: "...*Şu sürekli fış fış eden Arap atının döneceğini duyduğumdan beri...*"

Pûrî başını kaldırıp:

-Eğer düğün gecesi olmasaydı, o sürekli fış fış eden Arap atı ağzının üstüne öyle bir vuruş vururdu ki bütün dişlerin ağzına dökülürdü. Sana öyle bir fış fış eden Arap atı gösteririm ki ömrünün sonuna kadar unutamazsın!

-Pûrî babamın ölüsünü...

-Kes! Baban da senin gibi ne idüğü belirsiz bir dilenci!

Bu ağır hakareti duyunca artık dayanamadım ve olanca gücümle bir yumruk atıp, mektubu elinden kapmak istedim ama gücüm yetmedi, bu arada okkalı bir de tokat yedim. Gözümü kan bürümüştü. Yaralı bir panter gibi üstüne atladım ama güzel bir tokat daha yedim.

Can havliyle karnının alt tarafına bir tekme atıp, rüzgâr gibi evimize doğru koştum. Attığı çığlık ve bağırıp çağrışmalardan sağlam bir tekme savurduğumu anladım.

Çatı arasında, çocukluğumda defalarca saklandığım bir sığınağım vardı. Oraya gidip, hiç sesimi çıkarmadan oturdum. Birkaç kez beni bulmak için tavan arasına da geldiler ama bulamadılar. Annemle babam bazen bağırarak, bazen de yalvar yakar bana sesleniyorlardı ama ben hiç sesimi çıkarmadan sığınağımda oturuyordum.

-Bir yere saklanmıştır, nasıl olsa bulunur, diye konuşuyorlardı.

Sesler kesildiğinde, birden odaları teker teker dolaşıp beni arayan ve bana seslenen Esedullah Mirza'nın sesini duydum. Yakına gelince yavaşça:

-Esedullah Amca buradayım. Dedim.

-Oraya nasıl girdin? Gel bakayım... Korkma, gel, yanımda kimse yok...

Aşağıya indiğimde gülerek:

-Eyvallah baba, eyvallah!.. Pûrî'yi hadım etmişsin... Bu yöntem de fena sayılmaz. Sen San Francisco seferine çıkmadın ama bu hareketinle delikanlının da San Francisco yolunu kapadın.

-Pûrî'nin durumu nasıl?

-Hiç... Avlunun ortasına düşüp bayılmış. Dr. Nâsırulhukemâ'yı getirdiler. Şimdi daha iyi... Ne diye kavga ettiniz ki?

-Leyla'ya yazdığım bir mektubu çalmış. Babama da küfretti. Sahi Dayıcan'a bir şey söyledi mi?

-Hayır ama babanla bir süre konuştu.

-Peki, ben ne yapacağım şimdi?

-Şimdilik ortalık yatışıncaya kadar kimseye görünme. Albayın senin için planları var. Şimdi yavaş yavaş anlayacaksın benim sana önerdiğim yolun çok daha kolay bir yol olduğunu.

-Hangi yol Esedullah Amca?

-San Francisco yolu.

Bu hadise benim Kamer'in nikâh merasimine katılmamı engelledi. Gece geç vakit annem ve babam döndüklerinde ben odamdaydım. Ne olur ne olmaz diye kapımı kilitlemiştim. Babam kapıya gelip, içeri girmek istedi. Kapının kilitli olduğunu görünce de açma-

mı emretti. Ses tonu sert ve sinirliydi. Korka korka açtım kapıyı. Babam içeri girdi ve karyolamın kenarına oturdu. Ben önüme bakıyordum. Bir süre sustuktan sonra:

-Duyduğuma göre senin Leyla ile bir ilişkin varmış, öyle mi?

-Yalan söylüyor. İnanın ki...

-Bana bak, saçmalayıp durma. Pûrî Leyla'ya yazdığın mektubu gösterdi bana.

Çaresiz sustum. Babam da bir süre sustuktan sonra hiç beklemediğim kadar yumuşak bir ses tonuyla:

-Bak yavrum, dayının bu olayı öğrenecek olursa, senin ocağına incir dikeceğini hiç düşünmedin mi?

Biraz cesaret bulduğum için alçak sesle:

-Ben Leyla'yı seviyorum.

-Ne zamandan beri?

-Geçen senenin on üç Mordad'ından beri.

-Maşallah. Ne kadar kesin bir tarih! Herhalde saatini de bilirsin!

-Evet, saat üçe çeyrek kala.

Babam elini omzuma koyarak sakin bir sesle:

-Bana bak, bir halt etmedin inşallah!

Ne demek istediğini hemen anlayamadığım için:

-Birkaç tane mektup yazdım.

-Peki, o da seni seviyor mu?

-Evet baba, Leyla da beni seviyor.

-Pekâlâ, doğru söyle bana. Neler yaptınız şimdiye kadar?

-Yani nasıl bir karara vardınız mı diyorsunuz?

Babamın sabrı taşmıştı:

-Hayır ulan dana, Şunu bilmek istiyorum. Esedullah'ın tabiriyle San Frascisco seferi yaptınız mı, yapmadınız mı?

Ağzım açık kalmıştı. Genellikle benimle ilişkisi oldukça soğuk olan babamın, böyle şakalar yaptığına hiç şahit olmadığım için nefesim kesilmişti adeta. Birkaç saniye süren şaşkınlıktan sonra, başımı önüme eğip, utana sıkıla:

-Babacığım, siz neler söylüyorsunuz!

-Şımarma sıpa, işi bitirdiniz mi, bitirmediniz mi onu söyle.

Babamın konuşma tarzı hiç de şaka yollu değildi. Sert bir dille:

-Babacığım, ben Leyla'yı seviyorum. Hiçbir zaman da böyle bir şeyi aklımdan geçirmedim, dedim.

Yavaş yavaş neyi kastettiğini anlamaya başlamıştım. Babam Dayıcan'a bir darbe vurabilmek için yeni bir fırsat bulduğunu düşünüyordu herhalde. Cevabım olumlu olsaydı, pek de rahatsız olmayacağını hissettim.

Bir süre sustu. Benden ümidini kesince de durumu idare etmeye çalıştı:

-O söylediklerim şakaydı. Ama babacım, bu kız amcasının oğluyla nişanlı. Senin onunla evlenmen mümkün değil. Her şeyden önce de okulunu bitirmen lazım senin... Ama eğer aranızda bir şey olsaydı, o zaman durum değişirdi... Bu çocukça düşünceleri kafandan çıkar... Çok şükür bir şey de olmadığına göre, sen okulunu ve derslerini düşün, tamam mı... Hadi şimdi yat da uyu!

Babam gidip, beni yalnız bıraktı. Bir şeytanlık düşündüğünü ve intikam hırsının kabardığını hissetmeme rağmen, ilk defa kafamda yeni yeni fikirler oluştu.

Ertesi gün, evimizde Esedullah Mirza'nın sesi duyulduğunda oldukça geç bir saatti. Benin durumumu sormaya gelmişti. Koridorda annemle konuşuyordu:

-Bu çocuk dün akşamki düğüne gelmemişti, hasta mı yoksa? dedikten biraz sonra odama girdi:

-Rahatsız olma babacım, ben Albayımı sakinleştirdim... Zavallı Leyla da çok rahatsızdı... Bu oğlanı hiç sevmediği belli.

-Esedullah Amca, Pûrî Dayıcan'a bir şey söylemedi mi?

-Olayı sessiz sedasız geçiştirmeyi tercih etti galiba. Ağa'ya bir şey söylediğini sanmıyorum.

Ben bir süre sessiz kaldım. Esedullah Mirza gülerek:

-Ama bu yakınlarda kız istemeye geleceklerini pek sanmıyorum. Çünkü sen namusuna çok fena bir darbe indirmişsin... San Francisco kulesine iki üç hafta daha merhem sürüp, sarıp sarmalaması gerekecek herhalde.

Başımı kaldırmadan alçak sesle:

-Esedullah Amca, size bir şey sormak istiyorum.

-Sor babacım.

-Demek istiyorum ki... Ben... Eğer ben... Yani... Eğer...

-Eğer ney, söylesene yavrum!

-Yani ben... Ben... Yani sizin dediğinizi... Eğer ben Leyla ile...

-Sen eğer ne? Yani eğer Leyla ile evlenirsen?

-Yani benim Leyla ile evlenebilmek için ne yapmam gerekir? Ne yapmalıyım ki onu Pûrî'ye vermesinler?

-Yüz defa söyledim. San Francisco!

-Eğer ben... Eğer San Francisco...

Esedullah Mirza kahkahalarla gülmeye başladı:

-Aferin, aferin... Yavaş yavaş adam olmaya başladın bakıyorum.

-Hayır Esedullah Amca, demek istiyorum ki...

-Moment, moment. Pişman mı oldun yoksa?

-Hayır ama nasıl...

-Haaa! Dur da asıl olacağını öğreteyim sana. Otur şuraya da resmini çizeyim.

-Bir tana mavi, bir tane de pembe güzel kalem ver de resmini çizeyim sana.

İtiraz etmeye fırsat bulamadım çünkü bu sırada bahçeden bazı gürültüler geldi:

-Koş... Çabuk getir o küreği... O kovayı da getir... O taraftan değil...

Esedullah Mirza önden, ben arkasından bahçeye koştuk. Esedullah Mirza koşturmakta olan Meşkasım'la yüz yüze gelince sordu:

-Ne oldu Meşkasım? Nedir bu gürültü, patırtı?

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... İngilizler saldırdı... Allah onların o şaşı gözlerini kör etsin!...

Meşkasım Esedullah Mirza'ya bizi bahçeye sürükleyen gürültü, patırtının sebebini açıklıyordu: Görünüşe bakılırsa, misafirlerin gelip gittiği o hareketli dakikalarda herkes meşgulken, kim oldukları bilinmeyen birkaç kişi Dayıcan Napolyon'un su deposuna giden eski su kanalının ağzını açmışlar, depodaki su taştığı için üç evin de bodrumunun her tarafını su basmıştı.

Esedullah Mirza:

-Eski su kanalını kimin açtığını görmedin mi?

-Ağa İngilizlerin işi diyor. Ama ben henüz gelen İngilizlerin daha terleri soğumadan Ağa'nın su deposunun eski ganalıyla uğraşacahlarını sanmıyorum... Üstelik böyle bir işi yapmaya galhsalar bile, gözleri şaşı olduğu için şaşırıp, Serdar Han'ın su ganalını da açabilirlerdi.

Dedikten sonra beni görünce yavaşça:

-Sende de aslan gibi yürek varmış babam... Ağa veya Albay Bey yakalarlarsa, seni parça parça ederler.

-Sahi Meşkasım çok mu kızgınlar?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Sen bu delikanlının namusuna tekme attın ya, eğer sağ galırsa çoh şanslı sayılır. Çünkü eğer yanılmıyorsam hayalarından biri zayi olmuş... Doktora gösterdiği zaman biz de gördük. Ölçmek gibi olmasın bir bal gabağı gadar olmuş.

Esedullah Mirza da beni bir kenara iterek:

-Evet babam. Ortalık yatışıncaya kadar ortalıkta görünmesen iyi olur. Hayaları şişmiş, şaka değil!

Meşkasım konuşmaya devam etti:

-Dr. Nâsırulhukemâ üstüne merhem ve sargı bezi koydu. Yarın hastaneye götürecekler... Namusuna öyle bir vuruş vurmuşsun ki nefesi kesilmiş, deyince çaresiz hemen şimşir ağaçlarının arasına saklanmak zorunda kaldım. Esedullah Mirza da omzunda tüfekle evden çıkan Dayıcan'ın yanına gitti.

Dayıcan bağırdı:

-Kasım ne diye orada duruyorsun? Koş suları temizlemelerine yardım et.

-Valla Ağam, biz de oraya gidiyorduh. Hanım buyur şu govayı da al.

Dayıcan:

-İyi ki misafirler gitmişti.

Esedullah Mirza sordu:

-Damat da gitti mi?

-Evet. O da anası ve bacısıyla defolup gitti. Yarın Dustali'nin evine taşınacaklarmış. Eğer Komiser Teymur Han burada olsaydı belki bu cinayete teşebbüs muammasının çözülmesine yardımcı olurdu.

Albay Dayım ve babam da onların yanına geldi.

Babam:

-Gerçekten anlaşılması zor bir iş! Hangi namussuz böyle bir şey yapmış olabilir ki...

Dayıcan Napolyon babamın sözünü keserek:

-Sorunuz çok çocukça... İngilizlerin stratejisini ben çok iyi biliyorum... Bu savaş yöntemini ilk defa uygulamıyorlar ki!.. Güneyde çarpıştığımız sırada da ırmağın suyunu çadırlarımızın olduğu yöne çevirmişler, birkaç saat sonra da saldırmışlardı.

Uzaklaşmakta olan Meşkasım bu sözleri duyunca dönüp:

-Allah onların soyunu sopunu gurutsun. Hatırlıyor musunuz Ağa, çadırlarımızın olduğu yere saldıhları su neydi öyle?..Bu da bir çeşit zulüm. Irmağın önüne set yapıp suyu bizim olduğumuz tarafa yönlendirmişlerdi. Allahtan biz iyi yüzücüler olduğumuz için bize bir şey olmadı. Yohsa hepimiz boğulur giderdik.

Esedullah Mirza Dayıcan'ı sakinleştirmek için:

-Bir düşünsene Ağa, İngilizler topları, tüfekleriyle bu şehre gelecekler ve başka işleri yokmuş gibi, size bir darbe vurmak için gelip sizin su deposunun kanalının ağzını mı açacaklar Allah aşkına?

-Esedullah!.. Esedullah!.. Rica ederim, İngiliz siyasetinin sırlarını bana öğretmeye kalkma!

-Moment, moment...

Dayıcan birden bağırdı:

-Zıkkımın kökü, momentmiş!.. Aslında İngilizler çok şerefli insanlardır... Onlar bana ve aileme âşık oldukları için buradalar!... Aslına bakarsan Shakespeare, Romeo ve Juliet'te benim ve İngilizlerin durumunu anlatmıştır...

Konuyu iyi anlamayan Meşkasım:

-Evden gapıdan ırah... Allah etmesin ki İngilizler âşık olsun... O şaşı gözleriyle hiç âşık olabilir mi onlar... Bizim bir hemşerimiz vardı: "*Allah etmesin İngilizlerin erkekliği yoktur*" diyordu... "*Erkekliği olanlar da, şaşı olduklarından komşu karılarının peşine düşüyorlarmış.*"

Dayıcan bağırdı:

-Kasım, böyle saçma sapan sözlen söyleyeceğine, kahvehaneye kadar git şu boyacıyı çağır. İşim var onunla... Belki o görmüştür kanalın ağzın kimin açtığını...

-Boyacı gecenin o saatinde orada değildir ki...

-Saçmalama da ne diyorsam onu yap.

Meşkasım koşturarak bahçeden dışarı çıktı. Bizim nökerimiz, Albay dayımın nökeri ve öteki hizmetçiler hiç durmadan bodrumlardaki suları temizlemekle meşgullerdi.

Bu sırada babamın Albay Dayıma:

-İnşallah Pûrîciğimin rahatsızlığı geçmiştir, dediğini duydum. Albay Dayım da babama soğuk bir tavırla:

-Yarın hastaneye götüreceğiz. Dr. şimdilik, ağrı çekmemesi için bir morfin yaptı.

-Ben böyle bir olay vuku bulduğu için çok üzüldüm. Bu çocuğu öyle bir cezalandıracağım ki, ömrünün sonuna kadar unutmayacak.

Dayıcan Napolyon, kendinden beklenmeyecek kadar yumuşak bir dille:

-Ağır ceza vermek doğru değil. Çocuk işte, aklı ermiyor.

Konuşma tarzından, İngilizlerin saldırısı dışında bir konudan söz etmek istemediğini anladım. Bu sırada Meşkasım hızlı adımlarla bahçeye girip, Dayıcan'ın yanına gitti.

-Ağam, kahvecinin dediğine göre boyacı bu akşam gahveye hiç gitmemiş...

Dayıcan bir süre bir şey söylemeden Meşkasım'ın yüzüne bakıp, daha sonra elini alnına götürerek alçak sesle:

-Plan tamam!.. Anlaşılan bu çocuğu da ortadan kaldırdılar...

Esedullah Mirza sordu:

-Ne zaman ortadan kaldırdılar?

-Hiç... Hiçbir şey... Ne olursa olsun bizim sabaha kadar uyanık ve dikkatli olmamız lazım.

Babam da onayladı:

-Haklısınız. Bu işin içinde bir iş var.

Meşkasım söze karıştı:

-Hem de ne iş!.. Doğrusunu isterseniz biz Ağa'nın gerçekten çoh bilgili bir adam olduğunu anlayıncaya gadar dediğine inanmıyorduh... İngilizleri Ağamdan daha iyi tanıyan kimse yohdur.

-Nasıl yani Meşkasım?

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, Ağa İngilizlerin işi dediği zaman inanmamışdıh. Ama şimdi, ahlımızı başımıza alıp düşündüğümüzde o lanet heriflerin işi olduğunu anladıh... Gahveciye; bugün buralarda hiç sarı saçlı, şaşı gözlü bir adam gördün mü diye sorduğumuzda, ilkindi vahdi, saçı ve gözü senin dediğin gibi olan bir seyyar balıhcı gahvehanenin önünden geçti, dedi. Gözleri de bir tuhaf bahıyormuş.

Gülmesine zorla engel olmaya çalışan Esedullah Mirza:

-Anlattığın adamın özellikleri aynen İngiliz Generali Wavel![1]

Dayıcan sinirli bir şekilde:

-Şimdilik iyi geceler. Sabah ola hayır ola!

Ertesi gün cuma idi ve ben, odamdan çıkmaya cesaret edemedim. Babam beni arayıp sormadı ama annem bana kahvaltı getirdi. Herkesin Pûrî ile birlikte hastaneye gittiğini söyledi. Bir süre sonra Esedullah Mirza geldi. Bütün geceyi korku ve endişe içinde geçirmiştim. Onun sesini duyunca biraz rahatladım. Yanıma geldi ve:

-Durum iyi değil. Ben babanla konuştum. Ortalık yatışıncaya kadar seni birkaç günlüğüne Dezâşîb'deki Rahîm Han'ın çocuklarının yanına göndermeyi kararlaştırdık.

Merakla sordum:

-Esedullah Amca, nasıl oldu?

-Albay Bey senin kafana iki kurşun sıkacağına yemin etmiş... Çünkü Pûrî'yi ameliyat edip, iki şeyinden birini çıkaracaklarmış.

-Şeylerinden birini mi?

-Sen ne kadar geri zekâlısın?.. Yani San Francisco kulesinin iki ayağından birini... Meşkasım'ın tabiriyle namusunun iki yardımcısından birini...

-Albay Dayım kafama iki kurşun sıkmaya yemin etti mi demiştiniz?

-Ne yani, benim kafama mı sıkmasını isterdin?

1.General Wavel:Field Marshal Archibald Percival Wavell (5 Mayıs 1883 – 24 Mayıs 1950) 1943-1947 yılları arasında Hindistan Genel Valisi olarak görev yapan generaldir.

Şaşırıp, apışıp kalmıştım ve ne diyeceğimi bilmiyordum. Sonunda:

-İki kurşun ha!

Esedullah Mirza sözümü kesti:

-Benim anlamadığım şu, San Francisco kulesinin iki ayağından birini çıkaracaklarına göre, neden iki kurşun?..

Bu sırada içeri giren babam, konuşmamızı böldü:

-Benim şuursuz dana oğlum!

Esedullah Mirza soğukkanlı bir tarzda:

-Kavga edip, bağırıp çağırmanın bir faydası yok... Siz de onun yerinde olsaydınız ve birisi babanıza küfür etseydi, siz de kızardınız. Şimdi yapacağımız şey, daha önce de söylediğim gibi, en iyisi ortalık yatışıncaya kadar onu bir süreliğine Rahim Han'ın evine göndermek..

-Şimdi telefon ettim. Rahim Han memnun olacağını söyledi.

Yalvarır bir dille şöyle dedim:

-Hayır, izin verin burada kalayım... Ben Leyla'nın yanında kalmak istiyorum.

Babam bana doğru hamle yaparak, tehdit ve tahkir eder bir dille:

-Kes zırlamayı!.. Sana da aşkına da başlarım şimdi!

Şansım varmış ki Esedullah Mirza babamla benim aramızdaydı. Yoksa esaslı bir tokat ya da bir tekme yemiştim.

Esedullah Mirza:

-Tesadüfe bak ki ben Şemîran'da bir yere davetliyim. Şimdi gidip üstümü değiştirdikten sonra gelir seni de götürürüm.

Dedikten sonra bana dönüp:

-Söz dinle evlat!.. Senin için iyi olan şeyi biz senden daha iyi biliriz.

İnsafsızlar, benim Leyla hastaneden dönene kadar kalmama bile izin vermediler. Bir saat sonra Esedullah Mirza ile birlikte otobüse binip, Şemîran yolunu tutmuştuk. Bir süre sustuktan sonra:

-Esedullah Amca, siz ne düşünüyorsunuz? Ne olur bundan sonra?

-Ney ne olur?

-Pûrî?

-Vücudunun dengesi altüst olur.

-Niçin?

-Çünkü onlardan birini çıkardıklarında vücudunun bir tarafı hafiflerken, öbür tarafı ağır basar.

-Esedullah Amca, rica ederim şaka yapmayın. Çok merak ediyorum.

-Moment, geçekten moment... Sen niye merak ediyorsun ki?.. Bırak o zavallı at suratlı merak etsin. Çünkü San Francisco seferinden mahrum kalacak.

-Gerçekten hiçbir zaman o işi...

-Hangi işi?

-O işi... Yani... San Francisco...

-Aferin sana. İlk defa San Francisco sözünü ağzına alıyorsun. Coğrafyadan sana yirmi[2] verdim... Bundan sonra San Francisco seferi yapabilir mi, yapamaz mı, bu konuda doktorlarla hukukçular arasında görüş ayrılığı var. Bazıları diyorlar ki...

-Esedullah Amca! Lütfen şaka yapmayın. Merakımdan dün gece sabaha kadar uyuyamadım.

-Yani Pûrî San Francisco seferi yapamayacak diye mi bu kadar merak ettin?

-Hayır ancak sakat kalmasından korkuyorum. O zaman vicdan azabı çekerim.

-Sadece vicdanen değil, kanunen de sorumlusun... Ama bunu düşünme... Bunlar şikâyet etme taraftarı değil. Eşraftan bir kimse, hiçbir zaman, mahkemeye gitmez.

-Esedullah Amca, Leyla ne olacak?

-Şimdilik bir süre Leyla emniyette. Ama fış fış efendi hastaneden çıktıktan üç, dört ay geçtikten sonra olay tekrar gündeme gelir.

-Üç, dört aya kadar...

Esedullah Mirza sözümü kesti:

-Birkaç ay sonra Leyla'yı sana vereceklerini mi sanıyorsun? Pûrî şimdi San Francisco seferinden mahrum kalmış olabilir. Sense doğuştan mahrumsun galiba! Baksana hiçbir halt ettiğin yok senin.

-Bir çıkar yol bulunur herhalde. Benim sizden bir ricam var. Lütfen, mecbur kaldığım için onu yalnız bıraktığımı söyleyin. Eğer

2. İran'da o dönemlerde okullardaki değerlendirmede tam not yirmi idi.

mümkünse Dayıcan öğleden sonra uyuyunca, saat ikide bana telefon etsin. Siz de lütfen ne olursa olsun durumdan beni haberdar edin olur mu?.. Söz mü?

-Şeref sözü.

Esedullah Mirza iş yerinin telefon numarasını verdi ve:

-Telefonda fazla konuşmak yok, tamam mı?

Bir saat kadar sonra Esedullah Mirza ile vedalaştım ve benim Leyla'dan ilk ayrı kalma dönemim başladı.

Oğlu arkadaşım olan Rahim Han'ın evindeki ikametim, yaklaşık iki hafta sürdü. Bu zaman zarfında sık sık Esedullah Mirza'ya telefon edip, olan bitenler hakkında bilgi alıyordum. Pûrî'yi ameliyat etmişlerdi. İkiz uzvundan birini almışlar ve gerekirse ikincisinin de alınmasından korkuyorlardı. Onuncu gün olduğunu sanıyorum. Esedullah Mirza'ya telefon ettiğimde bana:

-Müjdemi isterim. Albay Dayı'nın kafana sıkacağını söylediği iki kurşun meselesi halloldu ve şükret ki kurşun sayısı dörde çıkmadı.

-Nasıl yani Esedullah Amca?

-Görünüşe göre San Francisco kulesinin iki ayağından biri kurtuldu. Şimdi kulenin bir ayak üstünde durması şartıyla, senin için bir şeyler yapabilir miyiz ona bakalım.

-Bu haliyle evlenebilir mi?

-Şu haliyle hayır. Ama birkaç ay sonra, o da eğer Hindistanlının tabiriyle buhuvvet gücü yerindeyse... Şimdilik sen olduğun yerde kal.. Leyla da iyi. Onu merak etme.

Pûrî'nin darbe aldığı olayın on beşinci günündeki Cuma gecesi Kamer ve Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî için babamın verdiği ayak açma ziyafeti[3] nedeniyle affa uğradım ve Esedullah Mirza, beni geri götürmek için bizzat geldi. Otobüsle dönerken de yeni bir haber verdi:

-Bu geceki davetin çok gürültülü, patırtılı olacağını sanıyorum. Çünkü görünüşe bakılırsa dün gece veya bugün sabah, Dustali Han ve Azizüssaltana, Aspîran'ın savaşta şerefli organını kaybettiği ve dünya malı olarak hiçbir şeyinin olmadığı konusunda yalan söyledi-

3.Ayak açma ziyafeti: İran'da düğünden bir süre sonra, akrabalardan biri gelin ve damat ile yakın akrabalara bir yemek verir. Bu ziyafet, *'Bundan sonra gelin ve damat artık akrabalara ve konu komşuya misafirliğe gidebilir'* anlamına gelir.

ğinin farkına varmışlar. Aslında bu konuda yalan söylemiş. Kadınlar arasındaki fısır fısır konuşmalardan anlaşıldığı kadarıyla malı, mülkü yerli yerindeymiş, üstelik de hatırı sayılır bir malı, mülkü varmış.

-Öyleyse niye yalan söylemiş?

-Eğer sağlıklı olduğunu söylerse kıyacağı nikâh karşılığında alacağı paradan indirim yapacaklarını düşünmüş olmalı...

-Amma da üçkâğıtçıymış şu Aspîran!

-Çok da üçkâğıtçı sayılmaz. Biraz aptalca. Ama sana bir şey söyleyeyim mi, bu işte galiba senin babanın parmağı var.

-Ne demek istiyorsunuz Esedullah Amca?

-Evet... Olayın gelişim süreci dikkate alındığında, öyle anlaşılıyor ki bu fikri ona baban vermiş.

-Peki, Kamer ne diyor bu işe?

-Görünüşe bakarsan çok da mutlu. Çocuk istiyordu, çocuğu var. Adamın malı mülkü yok sanıyordu, mal mülk sahibi birini bulmuş. Hem de hatırı sayılır bir mal mülk... Kısaca, bu akşam çok güleceğiz galiba... Tabii bu akşama kadar kavga döğüş çıkmazsa...

-Esedullah Amca, Dayıcan ne yapıyor?

-Anladığım kadarıyla Pûrî henüz senin Leyla'ya yazdığın mektuptan söz etmemiş ona... Veya söylemiş olsa bile, dayın İngilizlerle o kadar meşgul ki, önemsememiş olmalı.

-Yine mi İngilizler?

-Evet. Boyacı hepten kayboldu. Dayın onu İngilizlerin ortadan kaldırdığını söylüyor. Silahını tekrar kuşandı. Meşkasım da geceleri, elde tüfek, Ağa'nın odasının kapısının önünde yatıyor. Baban da durmadan yangına körükle gidiyor.

-Babam ne diyor?

-Her gün İngilizlerin düşmanı olan bazı kimseler hakkında bir hikâye uydurup zavallı ihtiyarın kulağına fısıldıyor... Şansa bak ki hiç olmazsa Hindistanlı Serdar bugünlerde ortalıkta yok. Seyahate çıkmış herhalde...

-Esedullah Amca, sizin bir şekilde Dayıcan'a İngilizlerin onunla bir alıp veremediklerinin olmadığını anlatmanız gerek.

-Moment, moment. Söz dinliyor mu ki?.. Eğer biri kalkıp, İngilizlerin işi gücü yok da sizinle mi uğraşacak dese, adamın yedi ceddine

küsüyor. Geçenlerde kardeşi Şemsali Mirza konuşmaya geldiğinde öyle bir saldırış saldırdı ki zavallıya, sorma... Meşkasım da hiç durmadan İngilizlerin işledikleri cinayetler ve yaptıkları yağmalar hakkında hikâyeler uyduruyor.

-Öyleyse ortalık karmakarışık, öyle mi, Esedullah Amca?

-Çoook... Ama hepsinden daha önemlisi Aspîran meselesi. İnsafsız herif, savaşta bir şey kaybetmediği gibi, dedikodulara bakılırsa ölülerden iki üç kişinin malını mülkünü de alıp kendi malına katmış.

-Peki Dustali Han ne yapıyor?

-Neredeyse sekte geçirmek üzere. Çünkü Aspîran o kel kafasıyla fena halde Kamer'in gönlüne girmiş. Kamer'in üstündeki malı, mülkü kaybetmekten korkuyor. Öte yandan kart zamparanın göz koyduğu, Aspîran'ın kız kardeşi de Kasap Şîrali'nin bir başka kopyası olan Dizel Asgar adında bir külhanbeyi bulmuş.

-Arkadaşını da mı Dustali Han'ın evine getirmiş?

-Hayır. Ama bir akşam kafayı çekip gelecek olursa kapıyı açmazlarsa, kapıyı bacayı kırar alimallah.

-Esedullah Amca, bu olaylar sizin çok hoşunuza gitti galiba!

-Bütün ömrümde bu kadar eğlendiğimi hatırlamıyorum. Bırak biraz burunları sürtülsün. Pelengü's-saltana ve Bebrü'd-devle'nin torunları olan, herkesi küçük gören ve burunlarından kıl aldırmayan, bu eşraftan hanedan, Dizel Asgar ve Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî ile düşüp kalkmak zorunda kalsınlar bakalım nasıl oluyormuş afra tafra satmak.

-Bu akşam çok kişi davetli mi bizim eve?

-Evet. Baban büyük bir ziyafet tertip etmiş... Gösterinin yönetmeninin baban olacağını sanıyorum. Çünkü dün gece Aspîran'a: *"Eğer kız kardeşin de bir arkadaşını getirmek isterse, buyursun, ev sizin eviniz"* dediğini duydum. Ahter Hanım'ın getireceği adam da herhalde Dizel Asgar'dan başkası olmayacaktır... Özetleyecek olursak, Pûrî'nin ettiği küfrü, babanın öyle kolay kolay unutacağını sanmıyorum.

-Peki, siz Dizel Asgar'ın gelmesini engellemek için bir şey yapamaz mısınız?

-Moment, moment. Tam tersi, ben özellikle Ahter Hanım'ı Dizel Asgar'ı getirmesi için teşvik etmek istiyorum. Sen ne diyorsun, Dustali bana çok daha fazlasını borçlu. Kıyamete kadar eziyet etsem bile bana olan borcunu ödeyemez.

Eve geldiğimizde Esedullah Mirza benden ayrılırken gülerek:

-Akşam görüşmek üzere... Ben şimdi Aspîran'la kız kardeşini görmeye gidiyorum... Dizel Asgar gelmezse bu yemeğin tadı mı çıkar!

Annem beni Albay Dayımın yanına götürdü. Elini öpüp özür diledim. Daha sonra da mutlaka selam verip, halini, hatırını sormak için Dayıcan Napolyon'u görmeye gitmemi söyledi.

Heyecandan kalbim neredeyse göğsümü yarıp dışarı fırlamak istiyordu. O halde, Dayıcan Napolyon'un evine gittim. Avluda Leyla ile karşılaştım. Bana bir ömür kadar uzun gelen bir ayrılıktan sonra ilk defa görüyordum onu. Onu görme arzumun ağır baskısı altında dilim tutulmuştu. Sadece: "*Merhaba Leyla*" diyebildim. Leyla bir süre, hiç kıpırdamadan, yüzüme baktıktan sonra gözleri doldu ve odasına doğru koştu. Peşinden gitmeye cesaret edemedim.

Dayıcan Napolyon beni yanına oturtup bir süre nasihat etti. Nasihatlerinin özü, artık kendilerinin yaşayacakları kadar yaşadıkları ve biz gençlerin ailenin birlik ve beraberliğini korumamız gerektiğiydi. Son olarak da Allah'a şükür Pûrî'nin tehlikeyi atlattığını, birkaç güne kadar hastaneden çıkarıp eve getireceklerini söyledikten sonra, yarın ziyaret etmek ve özür dilemek için hastaneye gitmemi emretti.

19

Evimizde olağanüstü bir hareketlilik vardı. Avlunun dört bir tarafına sandalye dizmişlerdi. Hava henüz kararmamış olduğu halde, gaz lambaları bütün avluyu ve bahçenin büyük bir bölümünü aydınlatmıştı. Tarıyla öğretmen Ahmet Han ve kör darbukacısı, misafirlerden önce gelip yerlerini almış, yavaş yavaş bir şeyler yiyip, içkilerini yudumlayarak demleniyorlardı.

O sırada iyi dikimli, ceketi ayrı pantolonu ayrı renkli, şık bir takım giyinmiş olan Esedullah Mirza geldi. Boynuna da kırmızı bir papyon takmıştı. Gözleri parlıyordu. Yanına gittim. Beni görünce yavaşça:

-Momento, momento, momentissimo!.. Gül, oyna. Çünkü bu akşam her şey istediğimiz gibi. Aspîran'ın kız kardeşi sadece Dizel

Asgar'ı değil, onun kardeşi Kelle Ekber beyefendi hazretlerini de yanında getirecek. Bir fotoğraf makinemiz olsa da şu Dustali'nin resmini çeksek.

Birkaç dakika geçmeden Dustali Han da göründü. Canı sıkılmış bir hali vardı.

Babamı sordu ve doğrudan doğruya onun yanına gitti. Esedullah Mirza bir yandan yakut renkli üzümlerden yerken yavaşça:

-Herhalde durumdan haberdar oldu... Şöyle bir kulak misafiri ol bakalım ne diyor.

Dustali Han babamı koridorda yakalamıştı ve titrek ve boğuk bir sesle:

-Bu ne biçim ziyafet efendi?.. Duydum ki ne idüğü belirsiz şu kadın, o boynuzsuz, kuyruksuz devi de davet etmiş.

Babam hiç istifini bozmadın:

-Ne yapmamı istersiniz Sayın Dustali Han?

-Sizin bu rezil külhanbeyini evinizde ağırlamamanız gerekir.

-Bir düşünsenize... Sizin akrabalarınızdan birine nasıl bizim eve gelme diyebilirim ki? Lütfen biraz mantıklı olun.

Dustali Han sinirinden kükreyerek:

-O zaman ben de gidip her olur olmaz adamı senin ziyafetine davet etsem, senin hoşuna gider mi?

Babam yine aynı tavırla:

-Başım, gözüm üstüne... Kimse kimseden değersiz değildir. "İkramda bulunanlar, Allah indinde makbul kimselerdir" buyurmuş Peygamber efendimiz...

-Pekâlâ!... Pekâlâ!.. Bendeniz de o makbul kimselerden birini getireyim de gör. Dizel Asgar'ın davet edildiği yere, ben de istediğimi davet ederim.

Esedullah Mirza'nın yanına dönüp, babamla Dustali Han arasında geçen tartışmayı naklettim ve sordum:

-Sizce Dustali Han istediğim herkesi davet ederim demekle neyi kastetti? Kimi davet edecek acaba?

Esedullah Mirza bir yandan üzüm yerken başını sallayarak:

-Vallahi bilmiyorum. Bu şerefsizden her şey beklenir. Bekleyelim bakalım yediği kazığı nasıl telafi edecek.

-Neyi telafi edecek ki?

-Moment, belli ki sen bu akşam verilecek ziyafetin ne olduğunun pek farkında değilsin.

-Özel bir amacı mı var ki?

-Yani sen, baban Aspîran'ın saçına sakalına âşık olduğu için mi veriyor sanıyorsun böylesine mükellef bir ziyafeti? Biraz kafanı kullansana. Yakın akrabalardan hiçbiri, hatta ailenin en büyüğü olan dayın bile ayak açma ziyafeti vermiyor da, neden senin baban böyle bir işe kalkışıyor?

-Vallahi o kadar çok beklenmedik olay oldu ve kafamda o kadar çok şey var ki doğru dürüst düşünemiyorum. Siz söyler misiniz nedir amacı?

-Babanın arası dayınla niye açık?

-Çünkü sürekli olarak hakaret ediyor ve sen eşraftan biri değilsin diyor.

-Aferin!..Senin baban, her zaman kendisini aslı esası, soyu sopu belli olmamakla suçlayan, her zaman ve her yerde asılları ve nesepleri ile övünen bu adamlara bir darbe vurmak ve kelle, paçacının oğlu, kafelerde dansözlük yapan bir kadının kardeşi olan Aspîran Recbali-yi Gıyâsâbâdî'yi bunların gözüne sokmak ve alın size aslı faslı belli adamlar, hayrını görün demek istiyor. Bu işi Kamer'in düğün gecesi yapmak istiyordu ama başaramamıştı. Ama şimdi...

-İyi de yakın akrabaların hepsi Kamer'in Aspîran'la evlendiğini biliyorlar.

-Doğru ama bu akşam akrabaların dışında memleketin ileri gelen, tanınmış adamlarından birkaçını da davet etti. Meselâ Vali Bey de davetliler arasında.

-Vali Bey mi?

-Eveeet. Bu adam şehrin en ünlü adamlarından biri. Gücünün, kuvvetinin haddi hesabı yok... Vali Bey'i misafir etmekle, bir taşla iki kuş vuruyor. Her şeyden önce, Dayıcan'ı, Dustali Han'ı ve aileyi onun nezdinde yerin dibine batırıyor. Sonra da Dayıcan'ı iyice korkutup, ürkütmek istiyor. Çünkü Vali Bey İngiliz taraftarı olmakla tanınan bir adam.

-O halde bu bir tür babamla Dayıcan'ın savaşı oluyor, değil mi?

-Evet. Beni endişelendiren de işte bu. Ben sadece senin için üzülüyorum. Yoksa dosdoğru babanın cephesine geçer, bu ihtiyarın anasını ağlatırdım... Her neyse, hâlâ elinde fırsat varken sen ne yapmayı düşünüyorsun, söyler misin?

-Ne demek ne yapmak istiyorsun? Esedullah Amca ne demek istediğinizi bir türlü anlamıyorum.

-Demek istiyorum ki; bir: Dayıcan Leyla'yı sana vermez çünkü babanla arası iyi değil. İki: Verdiğini düşünsek bile evlenebilmek için senin altı, yedi sene daha beklemen gerekir. Üç: Şu anda hastanede yatan delikanlıyı ne yapacaksın? Kısaca söylemek gerekirse, senin önünde bin tane engel var. Ayrıca sen San Francisco seferi yapmaya da cesaret edemiyorsun... Şöyle bir düşününce, bakıyorum da Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî hiç olmazsa...

-Esedullah Amca...

-Zıkkımın kökü. Ne var? Esedullah Amca! Esedullah Amca! Görmüyor musun Aspîran bile nasıl aldattı herkesi? Bir miktar para karşılığı Kamer'e nikâh kıyıp, sonra da boşayacaktı onu. Görmüyor musun nasıl gelip eve çöreklendi? Bu durumda Dustali Han'ı o evden yüz sefer kovar ama kendisi çıkmaz. Kamer'i de öyle bir avucunun içine almış ki, zavallı kızcağız onun hatırı için annesinden bile vazgeçebilecek hale gelmiş...

-Esedullah Amca bak, Aspîran ve bacısı geldi bile... Kamer'in koluna girmiş olan Aspîran-ı Gıyâsâbâdî, Azizüssaltana'nın önü sıra avluya girdi. Kılık kıyafeti çok düzgün görünüyordu. Önceden tanıdığımız felek vurgunu adamla kıyaslanamazdı bile. Kamer de liseli âşıklar gibi kocasının eline yapışmıştı.

-Esedullah Amca, peruk meselesi ne oldu?

-Peruk meselesi halloldu... Durumu Kamer'e anlatmış. Kamer de sanki eskiden beri kel kafalılara âşıkmış gibi kabul etmiş. Akşamüstleri kocasının tiryak mangalını bile yakıyor... Sanki San Francisco seferi aklını başına getirmiş gibi bir hâli var. Şunu kabul etmek gerekir ki psikolojik hastalıkların en iyi ilacıdır Son Francisco!

Esedullah Mirza birkaç adım ilerleyerek Aspîran'ı karşıladı.

-Merhaba, Aspîran Bey!.. Nasılsınız?..

Aspîran neşeli ve huşu içinde Esedullah Mirza'yı selamlayarak:

-Teşekkür ederim. Sağlığınıza duacıyız. Biz sizin kulunuz, köleniz sayılırız... Çok lütufkârsınız... Bugün Kamer'le konuşuyordum. Uzun zamandır beyefendi ile görüşemiyoruz. Bir akşam evimizi şereflendirmesini rica edelim kendisinden, diyordum.

Esedullah Mirza:

-Aspîran Bey, anneniz niçin teşrif etmediler?

-Birazdan gelirler efendim. Ahter'i bekliyordu ki beraber gelsinler.

Esedullah Mirza Kamer'i yanaklarından öptü ve:

-Maşallah, maşallah, ne kadar da güzel bir hanım olmuşsun!.. Ne kadar şirin bir kız!

Kamer tatlı bir gülümsemeyle bakarak:

-Esedullah Amca, bak ne kadar güzel bir entarim var. Anneciğim dikti.

-Maşallah Azizüssaltana'nın da her parmağında yüz marifet var.

-Yok Esedullah Amca bu elbiseyi Aziz annem dikmedi, anneciğim dikti. Receb'in annesi...

Bu sözleri duyan Azizüssaltana'nın yüzü düştü ama Esedullah Mirza'nın boyu bosu ve kılık kıyafeti hakkındaki iltifatları karşısında yumuşadı ve neşesi yerine geldi.

Misafirler babamın yanına gittiler. Bu sırada Albay Dayımın nökeri şerbet tepsisiyle bize doğru geldi. Esedullah Mirza bardaklara şöyle bir baktıktan sonra:

-Mersi ağa. Ben şerbet içmiyorum. Meşkasım'a söyle de bana o özel şerbetten getirsin.

-Meşkasım mı? Haberiniz yok mu yoksa beyefendi? Bir saat kadar önce Meşkasım'ı karakola celp ettiler.

-Ney?.. Karakol mu?.. Ne yapmış ki?

-Dayımın nökeri sağa sola baktıktan sonra:

-Bizden duymuş olmayın. Çünkü Ağa kimse bilmesin dedi... Akşamüstü damdan İngilizlerin başına bir parça tuğla atmış.

-Şaka ediyorsun değil mi? İngilizlerin başına tuğla parçası atmış ha?

-Estağfurullah ağam, size karşı şaka yapmak bizim ne haddimize. Ciddi söylüyorum... Herifin kafası kan, revan içinde kalmış... Ağa da karakola gitti...

Esedullah Mirza aceleyle yerinden kalkarak bana:

-Gel bakalım karakolda neler oluyor... Babanın yine bir numara yaptığını sanıyorum, dedikten sonra ikimiz birlikte karakolun yolunu tuttuk.

Karakoldaki nöbetçi komiserin odasında herkesten önce gözümüz, oldukça genç, kafası gözü sarılı, üstü başı kan içinde, bankta oturan bir adama ilişti. Kıvır kıvır sarı saçları üstündeki kanlar kuruduğu için saçları birbirine yapışmıştı.

Meşkasım giriş kapısının yanında, komiser ve Dayıcan'ın karşısında, başını önüne eğmiş duruyordu. Meşkasım'ın yanında da hazır ol durumunda bir polis vardı.

Dayıcan Napolyon boğuk bir sesle konuşuyordu:

-Bendeniz ona gereken cezayı vereceğim. Ayrıca da bu işi kasıtlı olarak yapmadığından da adım gibi eminim...

-Nasıl kasten yapmadı beyim?.. Farz edelim ki tuğla farkında olmadan elinden kaydı ve bizim başımıza geldi. O ettiği küfürler de mi ağzından farkına varmadan çıktı?

Nöbetçi komiser:

-Sen de sus artık. Paranı alıp şikâyetinden vazgeçtin. Daha ne diye konuşuyorsun? Beyefendi nökerini kendisi cezalandıracakmış. Bundan sonrası seni ilgilendirmez. Kalk git işinin, gücünün başına.

-Siz nasıl emrederseniz komiserim.

Yaralı adam islenmiş balık sepetini alıp yoluna gitti. Biz de Meşkasım'ı alıp eve döndük. Karakoldan çıktığımız sırada Dayıcan Meşkasım'a söylemediğini bırakmadı. Başını hiç kaldırmayan Meşkasım küçük sesiyle:

-Şimdi siz ne istiyorsanız söyleyin bize... Biz hâlâ sözümüzün arhasındayız. Bu adam İngiliz olmasa bile, kesin onların casusudur. Biz tam otuz yıldır bu mahalledeyiz. Bugüne gadar nasıl oldu da bu gözü kör olasıyı görmedik? Ayrıca da otuz yıl mücadele ettikten sonra İngiliz'i tanımayacah adam mıyız biz?

Dayıcan Napolyon hırsından titreyen bir sesle bağırdı:

-Meşkasım kes vır vır etmeyi, yoksa seni ellerimle boğarım ha!..

-Tamam biz susarız... Ama boş yere ganı dökülen biçare boyacı, gıyamet gününde yahanıza yapışır... O zavallı şimdi öteki dünyada, gözü yolda sizin İngilizlerden intikamını almanızı bekliyor.

Oradan ziyafete döndük. Ortam çok neşeliydi. Misafirlerin çoğu gelmişti ve Öğretmen Ahmet Han'ın tarından yükselen nağmeler etrafa neşe saçıyordu. Herkes Vali'nin etrafında pervane olmuş, ona izzet ü ikramda bulunmak için adeta birbiriyle yarışıyordu. Bu yüzden onun oturduğu taraf meclisin başköşesi konumuna gelmişti. Hatta Dayıcan Napolyon bile İngilizlerden hem nefret etmesine ve çekinmesine rağmen saygı gösterip yanına oturmuştu.

Babamın gözü hep giriş kapısındaydı. Esedullah Mirza'nın kulağına eğilip:

-Esedullah Amca, görüyor musunuz babam ne kadar endişeli. Herhalde çok daha önemli misafirler bekliyor...

Dedim. Esedullah Mirza kadehinden bir yudum daha şarap içtikten sonra gülerek yavaşça:

-Ekselans Dizel Asgar hazretleriyle Ahter Hanım'ı beklediğini sanıyorum.

Ben dayılarımın korkusundan, özellikle de hâlâ bana ters ters bakan Albay Dayımın korkusundan Leyla'ya yaklaşmaya cesaret edemiyordum. Bu arada kiminle konuşursam konuşayım, arzulu gözlerle Leyla'ya bakıyordum. Zavallı Leyla da Pûrî ile aramızda geçen olaydan sonra bana yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Sanki her ikimiz de bir tür suçluluk duyuyorduk.

Birkaç dakika sonra babamın beklentisi yerine geldi. Ciğer kırmızısı elbisesinin yakasından neredeyse dışarı fırlayacakmış gibi duran göğüsleriyle Aspîran'ın kız kardeşi Ahter, Nene Receb ve Dizel Asgar'la birlikte geldi. Dizel Asgar'ın kıyafeti, Ahter'in o frapan elbisesinden daha çok dikkat çekiyordu. İri yapılı ve güçlü, kuvvetli bir adamdı ve makineye vurulmuş kafasındaki birkaç bıçak yarası izi, ışık altında parıl parıl parlıyordu. Boynunda iğreti duran yeşil renkli kravatı, Dustali Han'ın kravatlarının arasından aldığı belliydi. Ancak taktığı kravattan rahatsız bir hali vardı. Selam veriş ve hal hatır sorma tarzından halkın hangi tabakasından geldiği hemen anlaşılıyordu.

Onlar gelince babamın yüzünde güller açtı ama Dayıcan Napolyon ve Albay Dayım tam tersine çok rahatsız oldu.

Öğretmenin tarda çaldığı parça sona erince babam, misafirlere ikramda bulunmaya başladı:

-Asgar Bey, ne içmek isterdiniz? Çay, şerbet, şarap? Çekinmeyin lütfen. Kendi evinizdeymiş gibi davranın.

Bu topluluk içinde rahatsızlık duyduğu anlaşılan Asgar Ağa, alçak sesle:

-Eyvallah Ağam, çoh teşekkür... Biz içdik.

Esedullah Mirza:

-Çekinmeyin canım!.. Bira da var.

-Elleriz dert görmesin ağam... Eğer...

Ahter Hanım bir kahkaha atarak:

-Esedullah Mirza Bey, bu bizim Asgar biraz utangaçtır. Ne ikram ederseniz içer.

-Moment, moment. Aramızda böyle şeylerin lafı mı olur? Ahter Hanım'ın canı için utanmanıza, sıkılmanıza hiç gerek yok, rica ederim aramızda teklif, tekellüf mü var?

-Madem ısrar ediyorsuz, eğer biraz üzüm rahısı lütfedersez memnun oluruh... Yohsa da zaralı yoh, bira da versez hora geçer...

-Rica ederim, hiç olmaz olur mu... Hey Meşkasım oradaki üzüm rakısı şişesini buraya getir.

Sinirli görünen ve kaşlarını çatan Meşkasım, rakı şişişiyle birkaç bardak getirip meyve tabaklarının yanına koydu.

-Haydi şerefe!

-Şerefe! Afiyet, bal şeker olsun, yarasın!

Asgar Ağa bir bardak üzüm rakısını fondip yaptı. Bu arada Esedullah Mirza, Aspîran'ın annesine de içki ikram etmek istedi:

-Hanımefendi, siz de dudağınızı ıslayın, ne ikram edeyim size?

Sakallı, bıyıklı ve gedik dişli ihtiyar bir kahkaha atarak:

-Allah canınızı almasın emi!.. Ben de mi içki içeceğim?

-Böylesi bir gecede ne sakıncası var ki? Maşallah böylesine aslan gibi delikanlı oğlunuzu evlendirdiniz...

Dedikten sonra sakallı ihtiyar kadının da eline bir kadeh tutuşturunca, hemen yanı başımda duran Meşkasım, kulağıma yaklaşıp yavaşça:

-Aman Allah, daha neler göreceğiz! İmamı sakgallı bir gadın öldürecek[1] dedikleri meğer doğruymuş... dedi.

1 Şii inancında, özellikle de halk arasında, Şiilerin on ikinci imamı olan Mehdi'yi sakal-

Bütün bu konuşmalar ve ikramlar yapılırken Dayıcan Napolyon, patlamaya hazır bir volkan gibi kıpır kıpırdı. Valinin karşısında oturan herkes, sessiz ve şaşkın bir vaziyette onları dinliyordu. O kalabalığın arasında sadece Vali Bey, keyifli keyifli, mütebessim bir yüzle Aspîran'ın kız kardeşinin göğüslerine bakıyordu. Esedullah Mirza bir kadeh de Ahter Hanım'a ikram etti.

Bu arada babam fırsatı ganimet sayıp, tane tane konuşmaya başladı:

-Sayın Vali, gecemizi şereflendirdiğiniz için çok teşekkür ederiz... Sevgili damadımız Gıyâsâbâdî Bey, yüksek rütbeli emniyet görevlilerinden!

Babamın niyetini sezen Dayıcan'ın içi içini yiyordu ama ses çıkarmıyordu.

İki üç kadeh konyak içmiş olan Vali Bey çakırkeyif olmuştu. Şöyle dedi:

-Maşallah, maşallah. Biz de çok mutlu olduk... İnşallah hayırlı olur...

Dedikten sonra Aspîran'a dönerek:

-Gıyâsâbâdî Bey, emniyetin hangi şubesinde görev yapıyorsunuz?

-Cinayat masasında efendim.

-Kiminle çalışıyorsunuz? Yani şefiniz kim?

-Vallahi efendim, komiserimiz Teymur Han Bey. Bu akşam buraya geleceklerdi ama niye geciktiler bilmiyorum.

-Hangi Teymur Han? Bir zamanlar Horasan Emniyet Müdürü olan Teymur Han mı?

-Hayır efendim. Teymur Han hiçbir zaman emniyet müdürü...

Dayıcan Napolyon, Dr. Nasıru'l-hukemâ'nın gelişiyle bu konuşmayı kesme fırsatı buldu ve:

-Hoş geldiniz Dr. Bey... Buyurun, buyurun lütfen... Niye bu kadar geciktiniz Dr. Bey?.. Vali Bey, bilmiyorum Dr. Nasıru'l-hukemâ Beyle daha önce tanışmış mıydınız?..

Vali Bey'in Dr. Nasıru'l-hukemâ ile hal hatır etmesinden ve konuşmalarının uzun sürmesinden, daha önceden birbirini tanıdıkları anlaşılıyordu. Esedullah Mirza yavaşça:

---

lı bir kadının öldüreceği şeklinde bir inanç vardır.

-Bilmem ki bu Dustali Han eşeği de nerede kaldı? Haydaaa!.. İti an, çomağı eline al... Şuraya bakın!.. Adam helal süt emmiş. Dustali Han buyurun... Buyurun... Dustali Han, nerede kaldınız şimdiye kadar?

Dustali Han çok rahatsız görünüyordu. Yaptığı plan suya düştüğü için rahatsız olduğunu tahmin edebiliyordum. Neşeli ve mutlu görünmeye çalışarak:

-Bir iki tane müzisyen çağırmak için gitmiştim.

Daha sonra sözlerinin üstüne basa basa:

-Müzisyen Abbas Han'ın ekibinde bir Zenci Abdullah var ki Kaka Siyah[2] olduğu zaman insanı gülmekten öldürüyor.

Ne demek istediğini çok iyi anladım. Zenci Abdullah dediği kişi, babamın üvey kız kardeşinin torunuydu. Bu oğlan, çocukluğunda tembel ve utanmaz, arlanmazın biriymiş. Genç yaşta esrar içmeye alışmış, daha sonra eroinman olmuş ve evini kapısını terk etmiş. Bir yıl kadar önce bir düğünde, müzisyen Ruhavzi'yi çağırmışlardı. İşte orada müzisyenler arasında Abdullah'ı Kaka Siyah rolünde görmüştük.

Dustali Han, babamın verdiği ziyafete getirmek ve babamın yaptıklarının intikamını almak için, şehrin altını üstüne getirdiği halde Abdullah'ı bulamamıştı. Ancak planı suya düştüğü için, hiç olmazsa içindeki zehri dökmek ve babamın keyfini kaçırmak istemişti.

Bir kadeh rakıyı kafaya diktikten sonra konuşmaya devam etti:

-Eveeet. Siyah gerçekten çok eğlenceli... Bağımlı ve ipsiz sapsızın teki ama çok eğlendiriyor insanı... Ne yazık ki bulamadım.

Vali Bey araya girdi:

-Keşke bulsaydınız! Ben bayılıyorum bu Kaka Siyahlara. Eğer nerede bulunabileceğini biliyorsanız, şoförümü arabayla gönderip getirteyim.

Üzüm rakısı kadehlerini ardı ardına yuvarlayıp kafayı bulan Dizel Asgar bir kahkaha atarak:

-Vali Beg'in canı için, biz de bu Kaka Siyahları çoh severiz. Nerede olduğunu biliyorsaz deyin, biz de gedip getürrüz.

Dustali Han kulağının arkasını kaşıyarak babama dönüp:

2.Kaka Siyah: Dans eden zenci veya zenci kılığına girmiş beyaz.

-Siz bilmiyor musunuz nerede bulabileceğimizi? Çünkü... Yani sanıyorum ki... Sizinle bir akrabalığı da var... Yanılmıyorsam kız kardeşinizin torunu, değil mi?

Babam hırsından dişlerini öyle bir sıkıyordu ki, sesi neredeyse bize kadar geliyordu. Bir şey söylemek istedi ama sesi çıkmadı.

Esedullah bu soğuk savaşın ortasına atladı:

-Gramofonumuz olduğuna göre, niye bir plak koymuyorsunuz ki?.. Gerçi Ahmet Han burada... Ahmet Han niye çalmıyorsunuz? Çal kardeşim çal...

Dedikten sonra da bu tatsız havayı yumuşatmak için, ayağa kalkıp şarkı söylemeye ve oynamaya başladı:

-Bu gece ne gecesi?..

Gece gerdek gecesi...

Yorgan altında gelinle damat,

Çiftin mübarek gecesi...

Ey sevgili mübarek olsun!

İnşallah mübarek olsun!..

Öğretmen Ahmet Han tekrar tarın tellerine vurmaya ve şarkı söylemeye başladı. Herkes şarkıya katılmaya, oynamaya ve parmak şaklatmaya başlayınca da ortalık şenlendi. Bu durum babamın öfkesini yenmesi için çok iyi bir fırsat oldu.

Alnında terler biriken ve yorulan Esedullah Mirza yerine oturunca, herkes yeniden sustu. Bu arada güç tazeleyen babam, yeni hamlesinin stratejisini belirlemişti. Dizel Asgar'ın kadehini yeniden doldururken Aspîran'ın annesine dönüp:

-Allah Aspîran'ın babasına rahmet etsin... Şimdi herhalde cennetten bizi izliyordur. Her baba oğlunun mürüvvetini görmek ister, değil mi?..

Esedullah Mirza'nın ısrarıyla iki üç kadeh içki içmiş olan Aspîran'ın annesinin, sakallarına rağmen, yanakları kızardığından, kafayı bulduğu anlaşılıyordu. Bir kahkaha patlattıktan sonra:

-Allah gani gani rahmet etsin!.. Bir gün, ölmeden önceki günlerden birinde, dükkânda ocak karşısında iyice bunalmış olarak eve geldiğinde biraz kötüleyince doktor çağırmıştık. Bana şöyle demişti:

-Nene Recep, biliyor musun şu dünyada bir arzum var, o da ölmeden önce Receb'i evlendirmek... Ama bu çocuk bu konuda o kadar ayak sürüdü ki rahmetlinin arzusu gözünde kaldı...

Babam araya söz girip de bu sohbet kesilmesin diye şu soruyu sordu:

-Ocak başı mı? Rahmetli kocanız ne işle meşguldü ki?

-Allah gani gani rahmet etsin... Hayatının sonlarına doğru kelle paça dükkânı vardı. Gençken sıvacılık yapıyordu ama sonra...

Nene Recep bir an bunları söylememesi gerektiğinin farkına varmış gibi, sakalını sıvazladıktan sonra, pişman olmuş gibi:

-Çok affedersiniz... Bütün kabahat bu şehzadenin! Bana şarap içirdi... Çok mahcup oldum şimdi... Ben kaç yıl var ki ağzıma içki koymamıştım.

Hiçbir fırsatı kaçırmayan babam:

-Aman efendim, rica ederim. Yani rahmetli kocanız kelle paçacı diye mi utanıyorsunuz?.. Bu sözlerin artık hiçbir değeri yok günümüzde. Dinine, diyanetine bağlı olan kimse Allah nezdinde makbul kuldur buyurdu rabbim. Meslek ölçü değil ki!.. Öyle değil mi Dustali Han Bey?

Babam güya Dustali Han'la konuşuyordu ama kızım sana söylüyorum, gelinim sen işit misali, aslında muhatabı, rengi ölü rengi gibi bembeyaz olan ve sinirinden bütün yüz hatları gerilen Dayıcan Napolyon'du.

Dustali Han hırsından titriyordu. Boyun damarları şişmiş bir halde Dayıcan'a baktı. Dayıcan ise bakışlarıyla onu sükûnete davet etti. İstediği darbeyi vurmuş olan babam, eline aldığı bir salatalığı[3] soyuyordu. Esedullah Mirza konuyu değiştirmek istediyse de Dustali Han karşı hamleye geçti:

-Böylesine birlik ve beraberliği savunurken, yeğeninizin evinize gelmesine neden izin vermiyorsunuz? Geçenlerde, biraz yardım etmeniz için kapınıza geldiğinde neden polis yardımıyla evinizden uzaklaştırdınız?

Babam soğukkanlılığını korumaya çalışarak:

3. İran'da salatalık (genellikle Çengelköy salatalığı boyutunda) elma, armut, portakal, muz vs. meyvelerle birlikte meyve tabağı içinde, meyve olarak ikram edilir.

-O iş mesleğinden dolayı değildi. İnsanî özelliklerini yitirdiği içindi... Çünkü bağımlıydı... Çünkü eroinmandı... Şerefimizi, haysiyetimizi yerle bir etmişti...

Sinirden delirecek hale gelmiş olan Dustali Han bağırdı:

-Sizin şeref ve haysiyetiniz çok önem taşıyor da, memleketin birinci derece eşrafından bir ailenin şeref ve haysiyetinin bir değeri yok mu?..

Dayıcan onu sükûta davet etmek niyetiyle bir şeyler söylemeye yeltendiyse çok sinirlendiğinden tıkandığı için sesi çıkmadı. Ayrıca babam da onun bir şey söylemesine fırsat vermeden:

-Yani şimdi siz saygıdeğer ve şerefli Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'yi o eroinman, o bağımlı çocukla aynı kefeye mi koymak istiyorsunuz?

Dustali Han gayr-ı ihtiyari bağırdı:

-Yani bu herif tiryâk bağımlısı değil mi?

Bu ağız dalaşını duyan davetliler şaşkın şaşkın bakıyorlar ve müdahale etmeye fırsat bulamıyorlardı. O sırada meyve tabağını önüne çeken Aspîran'ın annesi Nene Recep ürkütücü bir nara atarak:

-Senin ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?.. Sen de ailen de benim Receb'imin nökeri bile olamazsınız. Eğer bir daha böyle saçma, sapan bir laf edersen, ağzının üstüne öyle bir vuruş vururum ki, otuz iki dişin birden ağzına dökülür... Utanmaz, arlanmaz, yüzsüz herif!.. Recep kalk!.. Burası bize uygun değil!..

Artık kontrolünü tamamen kaybetmiş olan Dustali Han bas bas bağırarak:

-Kes zırıltıyı moruk cadı!.. Senin sakalının da bıyığının da Allah canını alsın emi kocakarı!..

Nene Recep yerinden ok gibi fırlayıp, kimseye müdahale fırsatı vermeden Dustali Han'ın suratına sağlam bir tokat attı. Dustali Han da hiç fırsat vermeden kocakarının karnına bir tekme savurdu. Attığı tekme kadının kalçasına denk gelince, kadın feryadı bastı. Aspîran'ın kız kardeşi de küfürler edip:

-Şerefsiz herif, öldürdün anamı!.. diye bağırmaya başladı ve Dustali Han'a saldırdı. Acayip bir kavga başladı. Uzun bir süredir kendini kontrol eden, Ahter'in arkadaşı Dizel Asgar yerinden fırladığı gibi Dustali Han'ı yakalayıp, süratle avlunun ortasındaki havuza kadar

götürdü ve havuza attı. Havuzdan sıçrayan su hemen hemen bütün misafirleri sırılsıklam olmasına sebep oldu.

Ondan sonra yapılan kavgayı, insanların ağzından çıkan sözleri ve meydana gelen kargaşayı anlatmam mümkün değil.

Yarım saat kadar sonra evimiz tamamen boşalmıştı. Masalar, sandalyeler, meyve tabakları, pastalar, börekler ortalığa saçılmıştı. Her şey birbirine girmişti. Annem bir köşeye çekilmiş, sessiz sessiz ağlıyordu. Babamsa elini beline bağlamış, sert ve asabî adımlarla bir o tarafa, bir bu tarafa gidiyor, zaman zaman bahçeye doğru gidip duruyor ve anlaşılmaz sözler mırıldanıyordu.

Hayatımın en kötü ve en üzüntülü gecesini geçirmiştim. Sabah erken, şehrin öbür tarafındaki akrabalardan birinin evine gitmeme izin vermesi için anneme yalvardım. Bu ortamdan uzaklaşmaya ihtiyacım ardı.

İki gün sonra eve döndüğümde büyük bir şaşkınlık içinde bizim evle Dayıcan Napolyon'un evinin arasına, boydan boya, yaklaşık bir buçuk metre yüksekliğinde, dört sıra dikenli tel çekilmiş olduğunu gördüm. Öyle ki bir taraftan öbür tarafa bir kedi bile çok büyük dikkat sarf ederek ancak geçebilirdi.

Üçüncü Bölüm

20

-Merhaba Meşkasım. Günaydın!

-Günaydın babam! Hayır mı? Yine niye erkenden galhtın?.. Babacım, sen bu gadar erken galhabildigine göre, her gün bu saatte galh ve iki rekât namaz gıl! Bu dünyanın sonu yoh. Öteki dünyayı da düşün!

-Başüstüne Meşkasım... Ben büyüdüğüm zaman namaz kılmaya karar verdim... Yani okulumu bitirdiğimde muhakkak namaz kılacağım...

-Babacım, namaz büyüğe, küçüğe bahmaz ki... Bizim bir hemşerimiz vardı...

Eğer hikâyesini anlatmaya izin verseydim, bir daha durduramazdım. Onun için sözünü kestim:

-Meşkasım, Senden rica etsem, şu kâğıdı Leyla ya verir misin?

-Gece aşkını rüyanda gördün galiba?.. Bunun da günahı var biliyor musun? Milletin evlenmek üzere olan bir gızına sevdalanmak doğru değil!.. Üstelik faydası da yoh... Sana bir şey söyleyeceğim ama doğrusu bilmiyorum...

Meşkasım durup, bir süre düşününce yeni bir şey olduğunu hissettim. Heyecanla sordum:

-Benimle Leyla hakkında mı?

-Hayır, hayır... Aslında önemli değil... Zannediyorum ki...

-Rica ederim Meşkasım! Lütfen söyle!..

-Lailaheillallah... İnsan gopasıca diline hâkim olamazsa... Yani doğrusunu istersen, bilirsin bende yalan yoh, Allah'n bildiğini guldan ne sahlayım, Önemli bir şey sayılmaz.

Meraklandığım için yalvarmaya başladım. Sonunda Meşkasım hâlime acıdı veya doğal olarak sevgi, laf kalabalığına galebe çalmış olacak ki başını salladı ve:

-İşin doğrusu şu; Leyla ile Pûrî'nin evlenmesi için hazırlıklara başlandı.

-Ney? Düğün mü?.. Nasıl olur Meşkasım? Lütfen benden bir şey gizleme. Sevdiğin kim varsa onun başı için bildiğin her şeyi anlat bana.

Meşkasım şapkasını biraz yukarı ittirerek, alnını kaşıdıktan sonra:

-Zannediyorum ki Pûrî Bey'in hastalığı tamamen geçmiş... Dr. Nâsırulhukemâ'nın uyguladığı tedavi işe yaramış...

-Meşkasım lütfen lafı dolandırma! Ne oldu? Ne biliyorsun?

-Valla babacım, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Dr. Nâsırulhukemâ'nın Pûrî'nin alt tarafına uyguladığı elektroşok tedavisi işe yaramış olmalı... Çünkü denemesini yapacaklarmış...

-Nasıl deneyeceklermiş peki?.. Bu iş sadece bir yolla olur!..

-Evet babacım... Bir gadın bulmuşlar ki... Ama bunu benden duyduğunu kimseye söylemeyeceksin tamam mı? Yemin et!..

-Kasım babamın üstüne yemin ederim ki kimseye söylemem... Kur'an çarpsın ki... Leyla'nin üstüne yemin ederim ki...

-Bu oğlanın hareket gabiliyetini yitiren namusu, şimdi sanıyorum ki... Yani zannediyorum ki düzelmiş... Artıh çalışır hale gelmiş... Deneme yapması için bir gadın getireceklermiş... Bu imtihandan sınıfta galmazsa, ertesi gün Leyla ile evlenmesi için düğün hazırlıhlarına başlayacahlarmış.

Konuyu tam olarak anlayamamakla beraber, nefesim kesilmişti. Ağzım bir karış, gözlerim fal taşı gibi açık, öyle manasız manasız, Meşkasım'a bakıyor, ondan daha geniş aydınlatıcı bilgi vermesini bekliyordum. Giderken şöyle dedi:

-Babacım, sabırlı ol. Gidip süt alıp geleyim. O zaman sana daha etraflı anlatırım.

Meşkasım dış kapıdan sokağa çıktı. Bense afallamış bin vaziyette olduğum yerde donup kalmıştım.

1942 yılı sonbaharının bir cuma günü sabahıydı. Meşkasım'ın sırrını öğrenmesinin üstünden epey bir zaman geçmişti.

Babamın Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî şerefine verdiği ziyafetin üstünden birkaç ay geçmişti. Bense bu arada pek çok sıkıntı çekmiş ve mahrumiyete katlanmıştım.

O gecede çıkan kavga, gürültü Leyla ile aramızda birkaç sıra dikenli tel çekilmesine neden olmuştu. Üç, dört ay boyunca aramızdaki sınır kapıları kapatılmıştı.

Evini dikenli tellerle evimizden ayıran Dayıcan, sadece benim Leyla ile görüşmemi yasaklamakla kalmamıştı. Onun ailesinden kimselerin babamın ailesinden herhangi biriyle de görüşme hakkı yoktu.

Öte yandan İngilizlerin ailesini de düşman belleyip, yok etmek için ellerinden geleni yapacaklarına, onlara işkence edeceklerine bütün kalbiyle inandığı için, Albay Dayımdan özel bir koruma tutmasını istemişti.

Bu koruma görevlisi bir Türk'tü ve birkaç kelime dışında Farsça bilmiyordu. İriyarı ve güçlü bir adamdı. Sabahları Leyla ile birlikte okulun kapısına kadar gidiyor, öğlen vakti de alıp eve getiriyordu. Öğleden sonra da aynı şeyi tekrar ediyordu. Okul yolunda Leyla ile birkaç kelime konuşmak için yaptığım planları bir türlü uygulayamıyordum. Bir, iki defa yolda karşısına çıkıp birkaç kelime konuşmak istediysem de başarılı olamadım. Koruma görevlisi pantolonundan

çıkardığı kalın ve güçlü kemeri ile öyle bir saldırdı ki üstüme, eğer bütün gücümle kaçmasaydım beni öldürebilirdi.

Telefon da tam bir kontrol altındaydı. Bir sonuca varmayan birçok girişimden sonra Leyla'yı görebilmenin ve onunla konuşabilmenin bir tek yolu kalmıştı. O da artık sırrımdan haberdar olan Meşmasım'a açılıp, ondan yardım istemekti. Meşkasım beni sabır ve dikkatle dinledikten sonra başını önüne eğerek:

-Babacım, Allah sana acısın. Şu şehirde Ağa gadar namusuna düşkün biri daha yohtur. Nerde galdı gendi gızı!..Eğer birinin gönlünün, gomşu gızına bile düştüğünü anlasa garnını deşer alimallah.

-Meşkasım, Dayıcan'ın bu durumdan kesin haberi vardır. Çünkü Pûrî veya Albay Dayımın bunu Dayıcan Napolyon'a söylememiş olmamaları mümkün değil.

-Çocuk musun babacım? Albayım ya da Pûrî canlarına mı susadılar ki böyle bir şeyi gidip Ağa'ya söylesinler?

O gün Meşkasım, ailemizdeki yakın ya da uzak âşıkların başına ne tür korkunç belalar getirdiği ile ilgili pek çok hikâye anlattı. Ama benim durumum bütün bu hikâyelerin ötesine geçmişti ve Leyla'nın aşkı benliğimi öylesine sarmıştı ki bütün bu tehlikeler beni zerre kadar etkilemiyordu. Kırk dereden kırk su getirerek, sonunda, zaman zaman, mektuplarımı Leyla'ya verme konusunda Meşkasım'ı razı ettim. Mektupta ahlaksız şeyler yazmamam kaydıyla kabul etti. Ancak mektubu ona verirken, her defasında:

-Ahlaksız bir şey yazmadın değil mi babacım? diye soruyordu. Ben de:

-Hiçbir kötü söz yazmadığıma yemin ederim, diye cevap veriyordum.

Uzun bir süre bu mektuplar dışında Leyla ile ilişkimiz tamamen kesilmişti. Çünkü zaman zaman Meşkasım mektuplarımı iletmekten kaçınıyordu. Bu arada tesadüfen bir, iki defa Leyla'yı görebilmiştim. İster, istemez bu haddi hesabı olmayan bedbahtlığa katlanıyordum.

Babamla Dayıcan arasındaki anlaşmazlık, çok şükür üç, dört aydan fazla sürmedi ve ailenin geceli gündüzlü çalışması sonunda bertaraf edildi. Barışmanın gerçek sebebini artık tahmin edebiliyordum.

Dayıcan'ın İngilizlerden korkusu ve intikam alacakları duygusu günden güne artıyordu. Öyle ki sonunda neredeyse kendini odasına hapsetmişti. Hatta yatarken bile tabancasını yanından ayırmıyordu. Meşkasım her gece Dayıcan'ın odasının önünde, koridorda elde silah yatıyordu. Yatak odasının pencerelerine demir yaptırmıştı. Hem kendisi, hem de çocukları için hayat yaşanmaz hale geldiği için, Dayıcan'ın karısının ısrarıyla, Albay Dayım, Esedullah Mirza, Şemsali Mirza ve daha başka bir iki kişiden oluşan sınırlı sayıda aile efradının katılımıyla birkaç kez aile şurası toplandı. Ben bu toplantılarda konuşulanları Esedullah Mirza'dan öğreniyordum. Toplantıya katılan herkes birer birer Dayıcan Napolyon'la konuşmuştu. Dayıcan artık yeni şeylere inanmaya başlamıştı. İngilizler Hitler'in yardımıyla onun hakkında bir anlaşmaya varmıştı. Bu anlaşmaya göre İngilizler Dayıcan'dan alacakları intikam konusunda yapacaklarına karışmamaları karşılığında, Hitler'e bazı imtiyazlar vermişti. Bu yüzden Hitler, kendi gizli görevlileri olan Huşeng'i geri çekmişti.

Esedullah Mirza, kimseye haber vermeden, kendi buluşu olan yöntemle, sesini değiştirip iki, üç kez daha Dayıcan'a telefon etmiş ve özel şifresini söyleyerek, boyacının geri çekilmesinin Hitler'in bilgisi dâhilinde gerçekleştiğini ve kendisinin daha önemli bir işte görevlendirildiğini anlatarak Dayıcan'ı rahatlatmaya çalışmasına rağmen, onu bir türlü inandıramamıştı. Bu yüzden de Dayıcan hem Hitler'e hem de Goering'e[1] sert mesajlar göndermiş, hatta Hitler'i İngilizlerin işbirlikçisi ilan etmiş ve ona tekrar güvenebilmesi için boyacıyı, kendisini korumakla tekrar görevlendirmesi gerektiğini söylemişti.

Sonuçta Esedullah Mirza boyacıyı bulurum belki diye yoğun bir çalışmaya başladı. Derinlemesine yaptığı araştırma sonunda, boyacının Kasap Şîrali'nin korkusundan bizim mahalleden kaçtığı ortaya çıktı. Öğrendiğimize göre bizim boyacının kaybolduğu gün, Şîrali ile arasında bir sürtüşme olmuş. Boyacı Şîrali'nin karısı Tahire'ye laf atmış, tesadüfe bak ki Şîrali de olayın üstüne gelmiş.

Bir koyun buduyla boyacının kafasına vurmuş ama hırsı sönmediği için bir yanardağ gibi kükreyerek eve koşmuş, satırı kaptığı gibi

1.Goering: II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın Alman Hava Kuvvetleri komutanı.

boyacının peşine düşmüş. Dolayısıyla boyacı arkasına bir daha bakmadan tabanları yağladığı gibi kaçıp kayıplara karışmış.

Esedullah Mirza bin bir zahmetle Şîrali'nin gönlünü alıp, boyacının bağışlanmasını sağlamış. Geceli gündüzlü, uzun aramalardan sonra, bizim mahalleye çok uzak olan Emiriyye Caddesi'nde onu bulmuş.

Boyacı kayıplara karıştıktan üç ay sonra tekrar dönüp, bizim sokak kapısının karşısındaki eski yerini alınca, Dayıcan da bir süre rahatladı. Ancak on, on beş gün geçmeden yine aynı teraneyi söylemeye başladı. Her ne olursa olsun İngilizler onu bağışlamayacaklardı.

Babamla Dayıcan'ın barışma sebeplerini bugün daha iyi anlıyorum. Bütün aile efradı bir olup, kırk dereden su getirerek, İngilizlerin Dayıcan'ı bağışladıklarını anlatmaya çalışıyordu. Ancak ne yaparlarsa yapsınlar, ne derlerse desinler, Dayıcan buna bir türlü inanamıyordu. Sonunda bu aile içinde, onu ikna edecek, onun gibi düşünen ve İngilizlerin kendilerine karşı yapılan saldırıları ve askerlerini yenip onları perişan edenleri asla affetmeyeceğine ve intikamlarını almadan da durmayacaklarına inanan birine ihtiyaç vardı, o kişi de babamdan başkası değildi.

Sonuç olarak bu ruhsal konuda, barış için ilk adımı atan da aslında Dayıcan'dı. Ama şunu da unutmamak gerekir ki Esedullah Mirza'nın gayretleri ile benim yalvarıp yakarmalarımın etkisi de göz ardı edilemezdi.

Özetle, dört ay süren çekişmeden sonra barıştılar ve dikenli tellerin bir kısmı kaldırıldı ve ben artık Leyla'yı görebiliyordum. Tabii eskisi kadar özgürce değil. Çünkü bu kez Pûrî, gözünü bizden hiç ayırmıyordu.

Pûrî eğer bir daha Leyla'nın etrafında dolandığımı görürse, Leyla'ya yazdığım ve bir şekilde ele geçirdiği aşk mektuplarımı Dayıcan Napolyon'a göstereceğini söyleyerek beni tehdit etmişti. Biz de huzursuz olmasın diye, Leyla ile anlaşarak aramızda bir şey yokmuş gibi davranmaya başladık. Ben artık Leyla'yı düşünmediğim hissini vermek istiyordum. Bu arada şunu da belirteyim ki Pûrî de evlilik konusunda henüz bir adım atmamıştı. Bu işe beni düşündüğü için

girişmemiş değildi. Sonradan öğrendiğime göre, müttefik kuvvetlerin saldırısı sırasında duyduğu tüfek sesleri, psikolojisi üzerinde şoke etkisi yapmış, ayrıca tenasül uzvunun bir parçasını yitirmenin yarattığı ruhsal çöküntü yüzünden iktidarını yitirmiş, şimdi de Dr. Nâsırulhukemâ tarafından gizli gizli tedavi ediliyormuş.

Meşmasım'ın dönüşü beni düşünce dünyamdan çıkardı:

-Sabırlı ol babacım. Sabret şu sütü mutfağa bırahıp geliyorum.

Meşkasım bahçeye döndü. Çiçekleri sulamak için bir yandan pantolonunun paçalarını sıvarken şöyle dedi:

-Unutma tamam mı?.. Bizden duyduğunu kimseye söylemeyeceğine yemin etmiştin!

-Meşkasım, istersen yüz defa daha yemin edeyim. Şeref sözü veriyorum ki öldürseler bile senden duyduğumu kimseye söylemeyeceğim. Niye konuşmuyorsun? Bekleye bekleye canım çıktı. Ne oldu? Neyden imtihana girecek?

-Valla babacım. Bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bizim gendi gulağımızla duyduğumuz...

Meşkasım durup, etrafına bakındıktan sonra alçak sesle:

-Dün Albayım Ağa'nın yanına gelmişti... Odaya girip gapıyı gapattılar. Tesadüfen gulağımız gapının anahtar deliğine denk geldi ve dediklerini duyduh. Pûrî Bey hakkında gonuşuyorlardı...

-Ne diyorlardı Meşkasım?

-Valla bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biliyorsun ki Pûrî Bey üçlü namus takımından birini çıhardıhlarından beri, evlenme gabiliyetini gaybetti... Dr. Nâsırulhukemâ elektroşokla tedavi etmeye çalışıyor...

-Bunları biliyorum Meşkasım.

-De!.. Sen nerden biliyorsun bunu?

-Doktor'un oğlu yavaşça söylemişti bana... Pûrî birer gün arayla tedavi için doktora gidiyormuş. Kasıklarına elektrikli aletle masaj yapıyormuş.

-Haydaaa! Şu işe bak! Biz de zannediyorduh ki Albayım, Ağa ve benden başka kimse bu işi bilmiyor. Dr. Pûrî'ye ne kadar: *"Sen artık iyileştin"* dese de bu deliganlı bir türlü inanamıyor. Sanki bütün cesaretini yitirmiş gibi. Sonunda Dr., Albayıma, evden kapıdan ırah,

Pûrî'nin namusunu denemek için: *"Bu işin tek yolu siga yapmak*[2] " Demiş. Ama Pûrî Bey: *"Ya hiç evlenmem ya da Leyla'yı alırım"* diyormuş.

Ben ağzım açık onu dinlerken o konuşmaya devam etti:

-Şimdi Albayım bir yol bulmuş... İyi bir para karşılığı, Aspîran'ın kız kardeşi Ahter Hanım'la anlaşmışlar ki Pûrî'yi imtihan etsin.

-Ney? Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin kız kardeşiyle mi? Böyle bir şey olur mu? Bu işler yoksa...

-Evet babacım! O pespaye gadın da hayır dememiş...

-Dayıcan ne diyor Meşkasım?

-Ağa da önceleri olmaz, molmaz diyordu ama sonunda o da kabul etti...

-Aspîran ne diyor bu işe? O da bu konudan haberdar mı?

-Valla bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bu bizim hemşerimiz, garısı Kamer Hanım'ın doğurduğu gız da Ahter Hanım'a benzeyince ne yapacağını şaşırdı... Ne adamlığı galdı ne namus... Zavallı Dustali Hanla Azizüssaltana'yı nasıl evden attı, görmedin mi?.. Bir de bu işten para alacağını anlarsa, hiç sesi çıhmaz.

-İyi de bu imtihan ne zaman yapılacakmış?

-Valla bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bu gısmını alçah sesle gonuşduhları için duyamadım... Zannederim bugün, yarın Albayımla garısı bir yere gidip, Pûrî'yi evde yalnız bırahacahlar... Yani Pûrî Bey'i götürmemek için bir bahane bulacahlar... Çünkü senin anlayacağın, Pûrî'nin bu planın farkına varmasını istemiyorlar... O arada Ahter Hanım bir bahaneyle gidip işi bitirecek.

-Meşkasım sen sanıyorsun ki... Yani zannediyorsun ki bu imtihan... Yani böyle bir imtihan olabilir mi?

-Valla babacım, bu pespaye kadın her şeyi yapabilir... Bu kadın, Allah göstermesin, mezardaki rahmetli Büyük Ağa'yı bile canlandırır... Bizi bile, Allah göstermesin, eğer biraz yüz verseydik, bizi bile günaha sohacahtı...

Ben ne diyeceğimi şaşırmıştım. Sonunda:

-Meşkasım, bunların birlikte olmalarını engellesek nasıl olur?

-Olur da, ya sen farkına varmadan birlikte olurlarsa ne olacak? Başka bir şey düşünmen lazım... Bu arada senin bir şey bildiğin de

2.Sîga: Süreli nikâh. Arapçası Mut'a'dir.

anlaşılmamalı herhalde, değil mi? Bu işi Ağam, Albayım ve o galtah Ahter'den başkası bilmiyor... Bir duyulacah olursa var ya, Ağa ikimizin gafasına da birer gurşun sıhar... Aslında Ağam: "*Eğer bu durumdan İngilizler haberdar olursa, bu olayı bütün şehre yayarlar ve şerefimiz, haysiyetimiz bütün şehirde yerle bir olur*" diyor. Gerçekten de öyledir. Sen İngilizlerin nesini gördün ki!

-Meşkasım, ben ne yapacağımı bilmiyorum... Öyle ya da böyle bir şeyler düşünmemiz lazım... Ama Allah'ını seversen, bu işi ne zaman yapacaklarını öğrenirsen, mutlaka bana haber ver.

-Sen hiç merak etme, haber veririm... Ama bizi arada derede bırahacak bir şey yapmayacahsın tamam mı?.. Biz bu işin olmamasını senden daha çoh istiyoruz. Gıyâsâbâdlı bir kızın namusu bizim namusumuz sayılır... Bu vilayette Gıyâsâbâdlılar gadar namusuna düşkün bir kimse daha bulamazsın.

Meşkasım bu engelleme işini yaparken çok dikkatli olmam ve yaptığımı kimseye söylememem konusunda bana tekrar yemin ettirdi. Bu arada İngilizlerin işe karışması tehlikesini de hatırlattı.

Perişan ve darmadağın halde odama döndüm. Uzun bir süre düşünmeme rağmen aklıma bir şey gelmedi. Yani aklıma gelen her yolun birçok sakıncası vardı.

Ümitsizlik içinde Esedullah Mirza'ya uğramak için sokağa çıktım. Seyahatte olduğunu biliyordum. Ama yine de o tarafa doğru gittim. Evinin önüne geldiğim zaman, sanki Tanrı cennetin kapılarını açmıştı bana. İçeriden onun gramofonunun sesi geliyordu.

-Allah'a çok şükür ki sizi buldum Esedullah Amca! Ne zaman döndünüz?

-Dün gece geldim babacım... Yine ne oldu? Niye rengin kaçtı böyle?.. Dayınla baban mı tekrar kavga etti yoksa General Wavell[3] mı dayının evine saldırdı?

-Bunlardan daha kötü Esedullah Amca!.. Çok daha kötü!..

Esedullah Mirza gramofonun üzerinden iğneyi kaldırıp:

-Moment, moment... Dur ben tahmin edeyim... Leyla'cığınla San Francisco seferine çıktınız... Leyla'nın çantasına da bir armağan mı bıraktın yoksa?

3. General Wavell: 12 Mayıs 1941'de, 238 yeni tankın İngiltere'den ulaşması sonrasında, bunları mekanize birliklerine transfer eden İngiliz generali.

-Hayır Esedullah Amca. Lütfen şaka yapmayın. Konu çok daha önemli.

-Aman Allah, dilin tutulsun senin emi adam. Mesele San Francisco meselesi değil mi yani? Los Angeles da hemen onun arkasında. Konu eğer buysa, o da çok önemli değil.

-Hayır Esedullah Amca... Söyleyeceğim şeyin aramızda kalacağına yemin edersen söylerim.

-Moment, o halde işin San Francisco ile bir ilgisi yok, öyle mi?

-İlgisi olmaz olur mu? Var ama Pûrî ile ilgili.

-Allah cezanı vermesin senin. Leyla'yı Pûrî San Francisco'ya götürsün diye mi bu kadar uğraşıp, didindin?

-Hayır, hayır, hayır... Beni dinlemiyorsunuz ki. Pûrî başka biriyle San Francisco...

-Senin zorun ne öyleyse? Şehirdeki bütün San Francisco kapılarını kapatmak mı istiyorsun yoksa? San Francisco şehrine giriş külliyen yasak, öyle mi?

Esedullah Mirza'nın keyfi çok yerindeydi. Onunla normal konuşmak neredeyse imkânsız olduğu için bağırdım:

-Lütfen bir dakika beni dinler misiniz?

-Tamam, baş üstüne. Tepeden tırnağa kulak kesilip seni dinliyorum... Lütfen buyurun.

Anlatacağım şeylerin aramızda kalacağına dair, Esedullah Mirza'yı bütün geçmişleri, enbiyalar, evliyalar üstüne yemin ettirdikten sonra durumu anlattım. Öyle bir gülme krizine girdi ki yataktan yere yuvarlandı. Bir süre sonra gülmesi durunca, gözlerindeki yaşları silip, kahkahalarla kesilen bir dille:

-Görüyorum ki Doktor uyguladığı tedavinin işe yarayıp yaramadığını anlamak için hastayı San Francisco'ya havale etmiş... Ne kadar iyi bir doktor!.. Ben ne zamandan beri Dr. Nâsırulhukemâ'nın bir deha olduğunu zaten anlamıştım. Keşke hastası ben olsaydım... Gerçi ben hasta olsaydım ilacı başka eczaneden alırdım ya, neyse!

Bu sözler karşısında hiç güleceğim yokken, beni de gülme tuttu.

-O ilacı daha önce kullandığın için, değil mi? dedim.

-Hayır, hayır. Eğer ben Aspîran'ın kız kardeşine el sürdüysem ne olayım, dedikten sonra ardı ardına o kadar yemin etti ki yalan söylediğini anladım. Biraz sustuktan sonra:

-Peki, sizce bu durumda ne yapabiliriz?.. Eğer bu imtihandan geçerse, gelecek hafta muhakkak nişan yapılır, öbür hafta da nikâh!.. Benim ne pahasına olursa olsun onun bu imtihandan geçmesini engellemem lazım.

-Moment, moment... İmtihandan geçeceğini nereden biliyorsun ki? Böylesine geri zekâlı bir öğrenci!...

-Esedullah Amca, duyduğuma göre bu Ahter Hanım...

Sözümü keserek:

-Eveeet!.. Doğru söylemişler. Çok başarılı bir öğretmen. Ondan imtihana giren kimse sınıfta kalmaz... Allah benim cezamı vermesin, daha önce aklıma gelseydi önce seni gönderirdim imtihana! Çünkü senin coğrafyan çok zayıf. Ne San Francisco'yu biliyorsun, ne de Los Angeles'ı!

-Esedullah Amca lütfen şaka yapmayın! Ben bir çare bulmanız için sizin kapınıza geldim.

-Önemli değil. Bir tekme attın bir... Meşkasım ne diyordu?.. Namusunun bir ayağını zayi ettin, bir tekme daha at, namusunun öteki ayağını da zayi et. O zaman Pûrî Han Bey olur Hadım Pûrî Ağa... O takdirde hiç derdin, tasan kalmaz... İlelebet kurtulursun onun şerrinden...

-Esedullah Amca!..

-Gerçi, bakarsın yarın, öbür gün bir başkası gelir kızı istemeye. Öbür gün üçüncü bir talip kapıya dayanır. Bu durumda senin işi gücü bırakıp hiç durmadan onu bunun namusuna tekme atman gerekecek!

-Esedullah Amca! Ben düşündüm ki, Ahter'in arkadaşı Dizel Asgar'ı...

-Maşallah, maşallah, çok dâhiyane bir buluş. O deli ayyaşı metresinin başına getirip de kan dökülmesini mi istiyorsun?..İşin kolayı varken bu kadar zahmete girmene ne gerek var, Leyla'nın elinden tuttuğun gibi imtihan yapıldığı sırada odaya götür.

-Bu işi yapamam. Çünkü bunu bana söyleyenin anlaşılmaması için, söyleyene şeref sözü verdim... Üstelik de Leyla'yı nasıl...

-Verdiğin şeref sözüne amma da uydun!

-Ben size bunu bana kimin söylediğini söylemedim ki.

-Sen sanıyorsun ki kimin söylediğini anlamadım mı yani?.. Kimin işi olduğu açık seçik ortada!

-Peki, kim söyledi Esedullah Amca?

Esedullah Mirza sağ elinin dört parmağını açarak:

-Bende yalan yok. Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım... Kabre mesafe dört parmak!

-Hayır, Esedullah Amca. İnanın Meşkasım'ın bu olaydan hiç haberi yok.

-Pekâlâ, Pekâlâ... Yemin etmene gerek yok... Bana sorarsan, ya durumu Leyla'ya haber verip her şeyin altın üstüne getireceksin ya da Dizel Asgar'a haber verip, hem öğretmenin, hem de öğrencisinin kanını dökeceksin... Veyahut da şu andan imtihanın yapılacağı zamana kadar Pûrî ve Ahter'i izlemeye alıp, imtihan yapılacağı zaman da bağırıp çağıracak, Ahter'i ürkütüp, kaçırarak imtihanın yapılmasını engelleyeceksin.

Bu konuyu Esedullah Mirza ile bir süre daha konuştuk. Bazen ciddi, bazen de şaka yollu benim bu sorunumu çözmeye çalışıyordu. Sonuçta şu karara vardık: Ahter'i kaçırtsak bile, bir başkasını bulacaklardı. Uzun uzun konuştuktan sonra Esedullah Mirza bir sigara yakarak:

-Bana kalırsa, bırak imtihan gerçekleşsin. Tam imtihan sırasında öyle bir gürültü, patırtı kopar ki öğrenci ne yapacağını şaşırıp, korkup zayıf düşsün ve bir altı, yedi ay daha Dr. Nâsırulhukemâ'nın elektrikli tedavisine muhtaç olsun. Ondan sonra da Allah kerim!.. Belki bu süre zarfında İngilizler dayını yahut Pûrî'yi, dayından intikam almak için ortadan kaldırırlar. O zaman sen sağ, ben selâmet!

Aniden aklıma bir şey geldi ve büyük bir keşif yapmış gibi bağırdım:

-Esedullah Amca buldum!.. Eğer imtihan zamanını öğrenebilirsem, imtihan başlayacağı sırada havaya bir kurşun sıkar veya bir çatapat patlatır Pûrî'yi korkuturum... Biliyor musunuz Dr. Nâsırulhukemâ dayıma, bu sorunun sadece benim attığım tekmeden kaynaklanmadığını söylemiş. Müttefik Kuvvetlerin saldırısının ruhsal şoku da çok etkilemiş Pûrî'yi. Yani tüfek seslerini duyunca çok korkmuş.

-Ama dikkatli ol, çatapat gözünü de kör etmesin... Vücudunun alt tarafının dengesini bozdun, hiç olmazsa üst tarafının da dengesini

bozma... Bu dâhî delikanlıya ileride memleketin ihtiyacı var. Özellikle de vergi dairesinde göreve başladığı şu günlerde...

-Siz hiç merak etmeyin. Ben ne yapacağımı biliyorum.

-Ama senden rica ediyorum, ölçüp biçmeden hareket etme ve o bilinmeyen casusun sana imtihan zamanını bildirdiğinde, sen de bana bir haber uçur...

-Baş üstüne Esedullah Amca!

Esedullah Mirza gülerek:

-Ama rica ederim, ne olursa olsun, öğretmeni kendine gücendirme... Çünkü ben ondan gizlice seni imtihan etmesini ve senin gibi koca bir adama San Francisco'nun havasının suyunun ne kadar güzel olduğunu, Los Angeles'in havasının suyununsa ondan da daha güzel olduğunu öğretmesini rica edeceğim!

-Hoşça kal Esedullah Amca!

-Hoşça kal, San Francisco özürlü delikanlı!

-Müsaade ederseniz girebilir miyim?..Selamünaleyküm.

Sınıfın kapısı ardına kadar açıldı ve Meşkasım içeri girdi. Hem benim, hem de bütün öğrencilerin şaşkın bakışları öğretmene yöneldi.

Cebir hocamız çok nemrut ve sert karakterli bir adamdı. Müdür yardımcısı bile ders sırasında onun sınıfına giremezdi. Sinirleri gerilmiş, siyah çerçeveli, şişe dibi gibi gözlüğünün camından gelen adama bakıyordu. Ondan it gibi korkan çocuklar dehşete kapılmıştı.

Meşkasım büyük bir soğukkanlılıkla öğrencilere bakıp, tekrar öğretmene döndü:

-Selam ve saygılarımı sunarım... Eskiler derler ki; Selam müstehab[4], cevabı ise vâcib[5] Bu odada elli gişi oturmuş sizin ağzınıza bahıyor... Biz gelip selam veriyoruz, bir gişi bile cevap vermiyor.

Öğretmen boğuk bir sesle:

-Sen de kimsin efendi?

4.Müstehabb: Sevap kazandıran; sevimli.
5.Vâcib: Dinen yapılması gereken; zorunlu; gerekli.

-Nökeriniz Meşkasım... Selamlarımı sunarım...

-Ders sırasında sınıfa girmenize kim izin verdi?

-Valla, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Biz müsaade eder misiniz, dedik. Siz de hayır demediniz. Biz de girdik içeriye. Selam da verdik. Ama maşallah guru bir selamı bile bizden esirgediniz.

Öğretmen kızgın olduğu rahatlıkla anlaşılan bir dille:

-Aleykümselam. Söylesene efendi, sen kimsin? Burada ne işin var?

Meşkasım eliyle ikinci sırada oturmakta olan ve korkudan dili tutulmuş olan beni göstererek:

-Biz bu beyin dayısının nökeriyiz... Babası birden rahatsızlandı, bu genci eve götürmemiz için gönderdiler bizi...

Meşkasım bu sözleri söylerken bana bir göz kırptı. Onun göz kırptığını çocuklar gördü ama Allah'a şükür ki öğretmen görmedi.

Huysuz öğretmenin yüz adaleleri birden gevşedi ve başıyla benim ayağa kalkmamı işaret etti:

-Baban mı hasta?

-Babam... Yani... Hayır hocam... Yani...

Öğretmen Meşkasım'a dönerek:

-Nasıl oldu da birden hastalandı?

-Valla beyim, biz de anlayamadıh... Yani zavallı adam oturmuş nargile içerken sanki birden nefesi kesildi... Birden gıvranmaya başladı ve çığlık atarak yere yıhıldı.

Meşkasın tekrar bana dönüp, hiç aldırmadan tekrar göz kırptı. Çok şükür ki öğretmen yine görmedi.

-Pekâlâ kalk, evine git.. Efendi sen de öyle aklına esince dersin ortasında sınıfa dalma.

Acele ile kitaplarımı toplayıp, elimde çantayla kapıya doğru giderken öğretmen seslendi:

-Dur bakayım... Çarşamba günü de birinizin annesi hastalanmıştı da gelip çağırmışlardı... Ders çalışmadığın için beni atlatmaya çalışmıyorsun değil mi? Tahtaya gel bakayım.

Meşkasım itiraz etmek istediyse de, benim işaretim üzerine sustu. Öğretmen tahtada cevaplamam için bir problem sordu. Ama kafam

hiç çalışmıyordu. Meşkasım'ın Pûrî'nin imtihanıyla ilgili bir haber getirdiğinden emindim. Çünkü ona yalvarmış ve benim yokluğumda bir gelişme olursa ve de gerekliyse bir bahane uydurarak, okula bile gelmesini rica etmiştim.

Doğal olarak problemi çözemedim. Öğretmen bağırarak:

-Tahmin ettiğim gibi... Benim ahmak oğlum, yaz oraya $a+b^2 = 2a + 2b + 2ab$... Bu problemi çöz.

-Çok özür dilerim hocam... Biz... Yani dikkatimiz dağıldı... Babamıza üzüldük, onun için kafamız çalışmıyor.

-Allah, Allah... Buraya gel bakayım... Yaklaş... Daha yaklaş... Ben şimdi kafanın çalışmasına yardım ederim...

Korka korka hocamın yanına gittim. Öyle bir tokat attı ki kulağım çınlamaya başladı. Elimi yüzüme tutup, başımı önüme eğdim. O sırada Meşkasın yaklaşıp bağırdı:

-Ne diye milletin çocuğunu dövüyorsunuz beyefendi? Allah göstermesin, sizin da babanız rahatsızlansa bildiğinizi unutmaz mısınız?

-Seni ilgilendirmez. Çık dışarı.

-Nasıl bizi ilgilendirmez? Söyleyin bahalım, burası okul mu yohsa Kasap Şîralî'nin dükkânı mı? Şîrali gibi bir de satır getirin bari!

Bağırıp Meşkasım'ı susturmak istediysem de sesim çıkmadı. Sinirden rengi kireç gibi olan ve çenesi titreyen öğretmen bağırdı:

-Biriniz gidip Hacı İsmail'i çağırsın da atsın şu herifi dışarıya!

Meşkasım da sinirlenmişti ve o haliyle:

-Biz gendimiz gideriz. Hiç gorhma burada galmayız... Allah'a şükür ki biz okula mokula gitmedik de böyle şeyler öğrenmedik. Allah rahmet etsin bizim Gıyâsâbâd'da bir hemşerimiz vardı...

Öğretmen öyle bir bağırış bağırdı ki camlar zangır zangır titredi:

-Dışarı!

Meşkasım'ın elinden tutup, bütün gücümle onu sınıftan dışarıya çıkardım.

Birkaç saniye sonra da Meşkasım'ı bisikletimin terkisine oturtup, eve doğru pedal çevirmeye başladım.

-Anamı ağlattın benim Meşkasım! Bakalım bu öğretmen daha ne belalar getirecek benim başıma... Her neyse, çabuk söyle ne oldu?

-Valla babacım... Öğleden sonra Albayımın gapının ağzında Ahter'le fısır fısır gonuştuğunu gördük... Bir saat gadar sonra da Albayım hanımıyla birlikte dışarı çıhtı. Evde bulunan herkesi de bir yerlere gönderdiler... Biz de bir şeyler olacağını anladıh... Yarım saat önce de bu şıllığın süslenip püslendiğini gördük. Gendi gendimize dedik ki bugün bir şeyler olacah. Vahıt gaybetmeden yanına geldik. Ama babanın canı için, Leyla'nın canı için, bizi ele verecek bir şey yapma sahın!..

-Meşkasım korkma. Sana şeref sözü veriyorum... Ne olursa olsun, senden bir şey duyduğumu kimseye söylemem, korkma.

-Ama babacım, ne olur gine tekme mekme atma, tamam mı? O zaman bunlar seni muhakkak öldürürler, haberin olsun.

-Yok Meşkasım, emin ol... Pûrî'ye el vurmayacağıma söz veriyorum... Ama Meşkasım, bunlar niye bu saatte?

-Çünkü bu saatte evde kimse yoh... Çocuhlar okula gitti... Çalışanlar da iş yerlerine.

-Pûrî de çalışmıyor mu?

-Valla bilmiyorum nasıl oldu ama Albayım bugün Pûrî'yi işe göndermedi... Bu durum da bizi daha çok işkillendirdi.

Çok şükür ki okul evimize yakındı. Çabucak geldik. Ben hızlı hızlı pedal çevirdiğim için nefes nefese kalmıştım. Meşkasım'ı sokağın başında indirip:

-Meşkasım önce Ahter'in dayımın evine gidip gitmediğine bakalım.

-Ama babacım, bize söyle bahayım ne yapacahsın? Biz çok merahdayız.

-Meşkasım söz veriyorum. Pûrî'ye bir şey yapmayacağım. Sadece eğer tehlikeli bir durum sezersem, o zaman gürültü patırtı yapacağım ki o namussuzluğu yapamasın.

-Allah sana uzun ömür versin babam... Namusuna bu gadar düşkün olman hoşuma gitti... Dünyada namustan daha gıymetli bir şey yohdur. Bizim bir hemşerimiz vardı...

-Meşkasım onu sonra anlatırsın bana... Şimdi git bakalım ne var, ne yok... Ben de dama çıkayım bakayım Albay dayımın evinde neler oluyor...

21

Eve girdiğimde, babamla annem dışarı çıkmak üzereydi.

-No oldu ki bu kadar erken geldin?

-Bugün öğretmenimiz hastalanmış, onun için ders yoktu. Siz nereye böyle?

Annem:

-Ferruhlikâ Hanım hastalanmış. Geçmiş olsun demeye gidiyoruz. İstersen sen de gel.

-Yok siz gidin. Benim çok dersim var.

-Mutfakta yıkanmış üzüm var. İstersen ye.

Babamla annem çıktı. Bu durum benim için bir şanstı. Odamın penceresinden banyonun damına çıktım. Oradan da ince bir duvarın üstünden geçerek dama ulaştım. Oradan Albay Dayımın avlusunu görebiliyordum.

Beklentimin aksine, Ahter orada değildi. Pûrî beline peştamal bağlamış, havuzda yıkanıyordu. Odama döndüm.

Bir gün önce sınıf arkadaşlarımdan birinden dört tane çatapat almıştım. Bu çatapatların her biri bir ceviz büyüklüğündeydi. Neden yapıldığını bilmiyordum ama patlatmak için onları yere vurmamız gerekiyordu. Daha çok ses çıkarabilmek için dört çatapatı da bir beze sardım ve makara ipliğiyle bağladım ve bahçeye gittim. Ağaçların arasından seslenen Meşkasım'ın beni yanına çağırıyordu. Yaklaşınca yavaşça:

-Haber vermek için yanına geliyordum. Biraz önce gapının önündeki boyacının yanandaydıh. Bir yandan da yuharıdaki gapıyı golluyorduh. Ahter süslenip püslenip, başında çadırıyla bahçeye girdi... Peşinden gittik. Albayımın evine gittiğini gördük...

-Mersi Meşkasım... Mersi...

Odama dönmek isterken Meşkasım tekrar elimden tutarak:

-Çoh dikkatli ol babacım, Albayım farkına varırsa öldürür seni hafazanallah.

-Merak etme Meşkasım. Benim de senden bir ricam var. Esedullah Mirza'nın evine git ve ne yaparsan yap, onun buraya gelmesini sağla. Gürültü patırtı olursa da beni kolla...

-İşten dönmüş olacağını zannetmem.

-Geldiği zaman, dedikten sonra hızla odama döndüm. Çatapatı cebime koydum ve daha önce gittiğim yoldan pusu kurduğum yere gittim.

Ahter yeşil renkli, açık yakalı bir entari giymişti. Çiçek desenli beyaz çadırı başından omzuna düşmüştü. İki evin bahçesinin arasında bir yerde, bir sandalyede oturuyordu. Pûrî çizgili pijamasını giymişti. Çizgili pijaması hem at gibi suratını, hem de boyunu olduğundan daha uzun gösteriyordu. Konuşmaları henüz çok resmîydi.

-Pûrî Han Bey, bu konuda bana yardım edebilirseniz, çok memnun olurum.

Pûrî fış fış ederek sordu:

-Geçen yıl nasıl yapmıştınız? Geçen sene de vergi almışlar mıydı ondan?

-Hayır. Geçen sene bir tanıdığı vasıtasıyla halletmişti o meseleyi. Şimdi tahakkuk ettirilenden çok daha az ödemişti.

-Yarın, öbür gün bana bir uğrayın bakalım ne yapabiliriz. Dosyaya bakmamız lazım.

Ahter omzuna düşmüş olan çadırını iki eliyle iki tarafından tutup sallayarak kendisini serinletmeye çalışıyormış gibi yaptıktan sonra:

-Havanın bu kadar sıcak olması biraz acayip değil mi? dedi. Ancak Pûrî'nin dikkatini iri göğüsleri ve çıplak kollarına çekmek istediği belliydi. Ama Pûrî pek oralı olmadan:

-Bir bardak soğuk vişne şerbeti getirmemi ister misiniz?

-Canım soğuk bir bira veya bir bardak şarap çekmişti... O geçenlerde içtiğimiz babanın şaraplarından.

-Vallahi nasıl desem, babam şarapları sandık odasına koyup, kapısını da kilitliyor.

-Herhalde sizin gidip hepsini içmenizden korkuyor!

-Hayır, hayır. Ben içki içmekten hoşlanmam.

Ahter gülerek:

-Siz dediniz, ben de inandım... Kızlarla kafelerde buluştuğun zaman da herhalde zerde ismarlıyorsun, öyle mi?

Pûrî'nin o at gibi suratı kızardı. Utancından başını önüne eğdi ve:

-Ben öyle işler yapmam.

-Çok güzel ama bu kadar çok yalan söyleme! Böylesine boylu boslu, böylesine yakışıklı bir delikanlı ol ve böyle işler yapma! Hiç olacak şey mi? Sen yapmasan bile kadınlar seni hiç rahat bırakır mı?

-Olamaz mı yani?

-Her neyse, şimdi kalk, etrafa bir bak bakalım, belki baban bir şişe şarap unutmuştur bir yerlerde.

Pûrî kalktı, odaya giderken:

-Ben biliyorum, dışarıda şarap bırakmaz babam..

Pûrî gider gitmez Ahter yakasının düğmelerinden birini açtı. Meşkasım doğru söylemişti. Gerçekten insanı tahrik eden bir kadındı. O duvar üstündeki tehlikeli konumda, ben bile ağzımın kuruduğunu hissettim. Esedullah Mirza'nın sözünü hatırladım ve imtihana girecek olan ben olmadığım için Allah'a şükrettim. Bu düşünceleri kafamdan uzaklaştırmak için kendi kendime bağırdım. Elim cebim-

deydi ve bir turunç büyüklüğünde olan çatapatla oynuyordum. Onu ne zaman yere vuracağını bilmiyordum. Pûrî'nin sesi yükseldi:

-Tesadüfe bak, masanın üstünde bir şişe var.

Ahter gülerek:

-Biliyordum... Öyleyle niye buraya gelmiyorsun?

-Tırbuşonu arıyorum... Hah buldum işte...

Pûrî şarap şişesiyle bir kadeh koyduğu küçük bir tepsi ile Ahter'in yanına döndü.

-Allah senin canını almasın!.. Kadeh niye bir tane?

-Söyledim ya, ben içki içmiyorum...

Ahter şarabı kadehe döktü. Bir yudum alıp tattıktan sonra:

-Aman Allah bu ne güzel bir şarap!.. Bu şarap içilmez mi hiç? Bir kere tadına baksan bayılırsın!

-İçemem... Yani bir defa denedim... Bana iyi gelmedi... Başımı ağrıttı.

-Ölümü öp içmezsen!.. dedikten sonra kadehi Pûrî'nin ağzına dayadı. Pûrî bir yudum içtikten sonra yüzünü ekşitti.

-Tadı çok kötü!..

-Tadını sonra anlarsın... Bir yudum daha... Ahter'in ölüsünü öp içmezsen!

Neredeyse kadehin tamamını Pûrî'ye içirdikten sonra birden bağırdı:

-Allah benim cezamı versin, şarabı üstüme döktüm...

Dedikten sonra eteğini tutup, öyle bir kaldırdı ki neredeyse akça, pakça tombul bacaklarının hepsi göründü. Bu arada Pûrî'nin gülme sesi yükseldi:

-Size ısrar etmeyin demedim mi?.. Allah'ın gücüne gitti ve şarap üstünüze döküldü.

Bu oğlan o kadar şapşaldı ki aramızdaki özel meseleyi bir tarafa bırakıp, çatapatı kafasına vurup patlatmak istedim. Pijamasının cebinden mendilini çıkarıp, havuzda ıslattıktan sonra Ahter'e uzatarak:

-Buyurun bununla silin.

-Bu jorjet, silersem bozulur. Ben düzgün bir şekilde tutayım, siz de mendille silin.

Ahter eteğini iki yandan öyle bir tuttu ki bacaklarının hemen hemen tamamı açıkta kaldı. Pûrî'nin at gibi suratı ise neredeyse Ahter'ın göğsüne yapışmıştı. O pozisyonda Pûrî'nin içinde kuvvetli heyecan patlamaları olduğunu tahmin edebiliyordum. Ahter de ateşi coşturmak için körüklemeye devam ediyordu. Fettanca bir tavırla:

-Şimdi kalkıp da Pûrî Bey benim eteğimi kirletti dersem, herhalde yalan söylemiş sayılmam. Değil mi?

Pûrî her zamanki gülüşüne benzemeyen iğrenç bir gülüşle:

-İyi ki babamlar yok yoksa rezil olurduk.

-Babanlar evde olsaydı ben de senin gibi yakışıklı bir delikanlıyla baş başa kalamazdım... Aman Tanrım!.. Burada da ne kadar çok sivrisinek varmış. Bacaklarımın altını yiyip bitirdiler... Aman Allah'ım!.. Ne kadar şişmiş!.. Elini vur da bak, ne kadar şişmiş!..

Ahter Pûrî'nin elini tutup çıplak bacaklarının alt tarafına götürdü ve:

-Evde kolonya yok mu?

-Niye olmasın, şimdi gider getiririm.

Pûrî odaya doğru giderken, Ahter de peşine takıldı. Artık onları göremiyordum ama zemin kattaki odanın kapısı açık olduğu için seslerini duyuyordum. Ahter şöyle diyordu:

-Aman Tanrım! Ne kadar da yakıyor!.. Biraz daha sür ama yaramazlık yapma sakın... Bana bak, kadınlarla görüşmediğini söyleyen sendin, öyle mi?

-Durun, ne yapıyorsunuz?.. Babamla annem gelebilir.

-Hayır delikanlı, onlar öyle çabuk gelmezler. Ben kapının önünde Albay Bey'le karşılaştım. Akşama kadar dönmeyiz diyordu.

-Ya nökerimiz gelirse!..

-Konuşup durma canımın içi... Kimse gelmeyecek...

Pûrî'nin sesinin birden kesilmesinden ve söylediği sözlerin sonunun anlaşılamamasından, Ahtar'in gerektiği şekilde ağzını kapadığını anladım. Tanrım, çatapatı atayım mı, atmayayım mı?.. Yatağın yaylarının sesini duyunca yatağa atladıklarını anlar anlamaz... Bir, iki, üç... Çatapatı bütün gücümle onların olduğu odanın kapısına en yakın yere fırlattım...

Boooom!

Beklentilerimin çok üstünde bir ses çıktı çatapatlardan. Çıkan ses sadece çatapatların sesi değildi. Sanki cam deposuna kocaman bir taş atılmıştı. Cam parçaları havada uçuşmaya başlayınca irkildim ve dengemi kaybettiğim için, tuğlanın kenarındaki ayağım kaydı. Yere düşmedim çünkü çok atik bir hareketle tuğlaların kenarına tutunmayı başardım. Biraz da şansım yaver gitmişti çünkü çatapatları atarken yüzümü duvara dönmüştüm. Yoksa o an yere düşerdim ve en azından iki bacağım kırılabilirdi. Bir süre öylece asılı kaldım. Bu arada nihayet ayağımı basabilecek bir gedik buldum. Buna rağmen yine de ayağımı bastığım yerle zemin arasında en az iki metre vardı.

Ahter'in çığlığı, Pûrî'nin ağzından çıkan acayip seslere karışmıştı.

-Pûrî Han... Pûrî Han!.. İyi misiniz?..Bu patlama da neyin nesiydi? Aman Tanrım!.. Bir şey söylesenize!..

Pûrî titrek bir sesle, kesik kesik, dişlerinin arasından:

-Yok... Bi...Bir... Bir şeyim yok... Bu ses!... Ses... Top sesi mi?.. Tüfek sesi mi?..

Ahter:

-Ben gidiyorum! diye bağırdıktan sonra çadırını başına alıp evlerinin dış kapısına doğru koştu. Bu arada dış kapı şiddetle çalınmaya başladı ve birkaç kişinin çığlık sesi yükseldi. Ancak Pûrî'nin sanki yerinden kalkacak gücü kalmamıştı. Çünkü kesik kesik:

-Ge... Ge... Geliyorum...

Ben çok kötü bir durumdaydım. Ayağımı basacak doğru dürüst bir yer yoktu. Kollarım artık vücudumun ağırlığını çekemez hale gelmişti. Kenarına asıldığım tuğlalardan biri yerinden çıkınca pat diye yere düştüm. Büyük bir acı duymakla beraber, ayağa kalkmayı başardım. Ama kaçmaya fırsat bulamadan, beti benzi atmış, bir ölü gibi odadan çıkan Pûrî uzun boyuyla karşımda duruyordu.

Beni görünce, belki de kızgınlık, korku ya da şaşkınlık onu iki adım geriletti. Kekelemesi geçmiş, bağırıyordu:

-Senin işin değil mi? Bu ses... Bu sesi çıkaran sensin değil mi?..

-Hayır, hayır... Babamın ölüsünü öpeyim ki, dayımın ölüsünü öpeyim ki ben yapmadım.

Ancak elimin ayağıma dolaşması ve şaşkınlığım, yeminlerime inanmasını engelledi. Fırsattan yararlanıp çatapatı attığım köşeye

baktım. Görünüşe bakılırsa çatapat oradaki büyük, boş bir kavanozun içine denk gelmiş ve kavanozu paramparça etmişti. Tabanının yarım daire şeklinde bir parçası oradaydı ama cam parçaları avlunun her tarafına saçılmıştı. Pûrî dışarıdan gelen gürültü, patırtı arasında bana saldırdı ve beni dövmeye başladı. Savunma içgüdüm harekete geçti ve bacağına bir tekme atmak için ayağını kaldırdım ancak Pûrî'ye zarar vermeyeceğim diye Esedullah Mirza ve Meşkasım'a verdiğim sözü hatırlayıp, kendime hâkim oldum ve öylece kaldım. Ara kapıya yapılan baskı o kadar arttı ki, sonunda kol demiri yerinden çıktı ve kapı açıldı. Albay dayım önde, akrabalardan birkaç kişi arkada avluya girdiler.

Albay dayımın bağıran sesi, bütün sesleri bastırdı:

-Ne oldu Pûrî?.. O ses de neyin nesiydi?

-Bu veledizina el bombası attı.

Ben kendimi temize çıkarmak için çırpınıyordum adeta:

-Babamın ölüsünü öpeyim ki, sizin ölünüzü öpeyim ki ben bir şey yapmadım...

Albay Dayım yakamı Pûrî'nin elinden kurtarıp, kendisi gırtlağıma yapışarak sıkmaya başladı ve:

-Namussuz piç, çabuk konuş!..

-Canınız üstüne yemin ederim ki... Babamın canına yemin ederim ki... Ben de sesi duyunca, ne olup bittiğini anlamak için dama çıktım... Ayağım kaydı ve avluya düştüm...

Ümitsizlik içinde kapıya bakıyordum. Meşkasım veya Esedullah Mirza'nın gelip beni kurtarmasını ümit ediyordum. Ama onlardan gelen giden yoktu. Albay Dayım bir yandan boğazımı sıkarken bir yandan da bağırıyordu:

-Şimdi ayaklarını falakaya bağlayıp, o kadar çok vuracağım ki tırnakların dökülecek. Daha sonra da hapse attıracağım seni... Pûrî çabuk bana bir çubuk getir!

Pûrî koştura koştura ağaçtan bir dal koparıp babasına verdi. Bense elinden kurtulmak için çabalıyordum. O sırada ilk sopayı kafama yemeden önce bir ses yükseldi:

-Vurma sakın!..

Herkes olduğu yerde donup kaldı, benimse korkudan ödüm patladı. Dayıcan Napolyon kapının eşiğinde bitmişti. Abasının kıvrımları arasında, elinde tuttuğu tabancası parlıyordu. Hemen yanı başında da çifteyi omzuna asmış olan ve sakin sakın bize bakan Meşkasım, duruyordu.

Albay Dayımla Pûrî bir şeyler söylemek istedilerse de Dayıcan'ın haykırışı onları susturdu:

-Siz aklınızı mı kaçırdınız? Böylesine tehlikeli bir durumda hatt-ı müdafaayı güçlendirecek yerde bu çocuğa mı saldırıyorsunuz?..

-Amcacım, bu aşağılık, namussuz çocuk evi topa tutup, el bombası attı... Beni öldürmek istedi!..

-Keees!.. Aptallığın da bir ölçüsü var!.. O kadar çok zaman kaybettiniz ki, bu suikastı yapan çoktan kaçıp gitti evine!

Bu arada Meşkasım omzunda çifte, avlunun kenarında bir o yana, bir bu yana gidiyor ve Albay Dayımın evinin arkasındaki duvardan, duvarın arkasındaki dar sokağı kolluyordu:

-Gözleri kör olasıcalar ya bu sohahtan atmışlardır yahut da balondan...

Bir an bütün gözler Meşkasım'a çevrildi. Meşkasım önceleri sanki kendi kendine konuşur gibiyken sesini yükselterek konuşmasına devam etti:

-Gulağımıza balon sesi de geldi galiba!.. Allah bu İngilizlerin bin türlü belasını versin... der demez birden herkes konuşmaya ve itiraz etmeye başladı. Özellikle de Albay Dayım ve Pûrî:

-Yine mi İngilizler? Meşkasım yine saçmalamaya başladın...

Dayıcan Napolyon bir süre sustu. İngilizlerin yaptığını başkaları yapmış gibi göstermek onun için kabul edilir bir şey değildi. Bir yanardağ gibi patladı:

-Evet İngilizler... İngilizler... İngilizlerin bana olan düşmanlığını şaka sanıyorsunuz herhalde... Ben delirdim mi yani? Peki, bütün bu sözler bir hikâye mi? Yani ben saçmalıyor muyum?.. Canımı ağzıma getirdiniz siz... Ben canımı, şeref ve haysiyetimi kurtarmak istiyorum... Bundan daha iyi bir kanıt olur mu?.. Sokaktan, uçaktan ya da her ne cehennemden olursa olsun evimize bomba atmaları yeterli

kanıt değil mi?.. Siz ahmaklara bunu nasıl anlatacağım ben? Allah'ım canımı al da şu münasebetsiz akrabaların elinden kurtulayım!

Dayıcan'ın görünüşü korkunçtu. Bu konuşmayı yaparken bütün vücudu titriyordu. Elini alnına götürüp duvara yaslandı ve yavaş yavaş kayarak yere çöktü, gözleri kapandı ve elindeki tabanca yere düştü.

Meşkasım Dayıcan'ın yanına koştu. Daha çok da orada olanların bana saldırmasının önüne geçmek için bağırdı:

-Vay, anam vay! Ağa'yı öldürdünüz. Böylesi ahrabalar olduhtan sonra İngilizler niye zahmete girsin ki!

Pûrî:

-Ben bu işi bu ne idüğü belirsiz çocuğun yaptığından eminim. Bunu ispat edebilirim.

Dayıcan'ın omuzlarını ovmakta olan Meşkasım birden doğrulup çiftenin namlusunu Pûrî›ye çevirerek bağırdı:

-Ağa'yı öldürdünüz... Ben de şimdi hepinizi öldüreceğim... Allah'ım bizi bağışla, başga çaremiz galmadı!.. Şahadet getirin çabuk!..

Pûrî, Albay Dayım ve orada bulunan herkesin beti, benzi attı. Herkes adım adım gerilerken çiftenin namlusuna bakıyor ve kekeliyorlardı:

-Me... Meş... Meşkasım... Meşkasımcım... Sen ne yapıyorsun? Deli olma!..

Ben tüfeğin boş olduğunu, hatta Meşkasım'ın tüfeği ateşlemek için tetiğe basmayı bile bilmediğinden neredeyse emin olmakla beraber, yine de ne olur, ne olmaz diye çok endişeliydim. Derken dış kapıdan giren Esedullah Mirza'nın sesi duyuldu:

-Moment, moment... Momento... Momentissimo!..

Esedullah Mirza, şaşkınlıktan kaşlarını kaldırmış olarak avluya girdi. Pûrî inleyerek:

-Kulun kurbanın olayım Esedullah Amca!.. Yetiş bu Meşkasım bizi öldürecek.

Esedullah Mirza gülerek:

-Tebrik ederim seni Meşkasım... Ehlî hayvanları da avlayan biri olduğunu bilmiyorduk.

Meşkasım bağırarak onun da sesini kesti:

-Bunlar Ağa'mı öldürdüler. Onun intikamını almamız lazım... Fişeklerden biri bunlara, ikincisi de kendimize!

Esedullah Mirza hızla orada bulunanları saymaya başladı:

-Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, benimle beraber sekiz... Meşkasım bir çiftede kaç tane fişek var ki bu kadar adamı öldürmeye kalkıyorsun ki bir tanesi de sana kalsın? Tamam, bu kadar şaka yeter. Söyleyin bakalım ne oldu? Ağa'yı kim öldürmek istedi?

Meşkasım yüksek sesle:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, Bizim bunları öldürmemiz lazım. Çünkü bunlar Ağa'mı öldürdü!

-Şimdilik bağışla onları Meşkasım... Bu oğlan eşeğin teki. Şuursuz. Halt etmiş... Sen ne dedin bakayım? Ağa'yı mı öldürdüler?.. Nerede Ağa? Ağa'ya ne oldu ki?..

Dayıcan Napolyon'un hareketsiz vücudunu yeni görmüştü. Ona doğru koşup bağırdı:

-Sen de gidip doktor ve ilaç getirecek yerde intikam almaya mı kalktın?.. Ne oldu?.. Ağa!.. Ağa!.. Nasılsınız?

Esedullah Mirza yere oturup Dayıcan'ın omuzlarını ovarken, Meşkasım tüfeği omzuna atıp yardıma koştu. Esedullah Mirza endişelenerek:

-Ne oldu Meşkasım?.. Koş o halıyı getir de Ağa'yı yatıralım... Hey evlat, sen de koş içeriden bir şişe amonyak getir... Koş babacım...

Esedullah Mirza'nın heyecanı herkesi harekete geçirdi ve birden herkes oraya buraya koşturmaya başladı. Esedullah Mirza Dayıcan'ın elini, ayağını ovarken bağırdı:

-Bana ne olduğunu kimse söylemeyecek mi?.. Ağa niye bayıldı?..

Pûrî uzun parmağıyla beni göstererek, fış fış ede ede:

-Hepsi şu piçin suçu!.. Evimize bomba attı... Beni öldürmeye kalktı...

-Moment... Bomba Ağa'ya mı isabet etti?

-Hayır. Bir kavanoza geldi ki sorma... Pencerelerin camı kırıldı ama bana gelmedi.

-Ağa çıkan sesten mi bayıldı?

Pûrî uzun kafasını sallayarak:

-Hayır. Amcam daha sonra geldi. Ben, bu piç bomba attı dedim, amcamsa bu İngilizlerin işi dedi...

-Onun işi de olsa, İngilizlerin de, bunun bayılmakla ne alakası var?.. Herhalde...

Pûrî sözünü keserek:

-Çok sinirlendi de ondan.

Esedullah Mirza ayıltmak için yavaş yavaş Dayıcan'ın yüzüne vururken:

-İngilizlerin yapmış olması da uzak bir ihtimal değil. Bu zavallı çocukcağız bombayı nereden bulsun?..

-Esedullah Amca, onun öyle süklüm, püklüm durduğuna bakmayın. O öyle bir veledizina ki sorma. Geçen sene bu değil miydi ki...

Pûri sanki çok konuştuğunun ve geçen sene vuku bulan tekme olayını hatırlatmanın kendi yararına olmayacağını anlamış gibi birden sustu. Ben fırsattan yararlanarak:

-Esedullah Amca, Allah sizi inandırsın benim hiçbir şeyden haberim yok. İsterseniz orada bulunan Ahter Hanım'dan sorabilirsiniz.

Esedullah Mirza tekrar kaşlarını kaldırarak:

-Moment, moment... Ahter Hanım'ın burada ne işi varmış ki?

Meşkasım karışmasının uygun olacağını düşünmüş olmalı ki:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, biz de bu gadıncağızın burada ne işi olduğunu anlayamadıh doğrusu!.. Bomba patlayınca evden çıhdığını ve goşa goşa gendi evine gittiğini gördük...

Albay Dayım söze karıştı:

-Aspîran'ın kardeşi Ahter, akrabalarından birinin vergi işlemi ile ilgili tavsiye almak için gelmişti.

Meşkasım başını salladıktan sonra:

-Biz eğer sizin yerinizde olsaydıh bu gadının Pûrî Beyle baş başa galmasına izin vermezdik...

Bu arada fırsattan istifade ederek ben de söze karıştım:

-Ayrıca da unutmayın ki Dizel Asgar, Ahter Hanım'ın Pûrî'nin yanına gittiğinin farkına varırsa, alimallah karnını deşer. Pûrî'yi de yüz parçaya ayırır.

Albay Dayım ve Pûrî bu sözlerimi duyunca çok rahatsız oldular. Dayım elini omzuma koyarak:

-Babacım bu sözü bir daha tekrarlama sakın!.. Bir de bakarsın o rezil, külhanbeyi herifin kulağına gider, o zaman zanneder ki...

Amonyak şişesini getirdiler. Esedullah Mirza şişenin kapağını açarak, şişeyi Dayıcan Napolyon'un burnuna tuttu. Bu sırada Leyla geldi. Babasını o halde görür görmez de ağlamaya başladı.

-Baba!... Babacım!... Babacım!..

Onun gözyaşları ve feryatlarını duyunca az kalsın ben de ağlayacaktım. Çok şükür ki o sırada Dayıcan gözlerini açtı. Esedullah Mirza'nın sesi yükseldi:

-Gördün mü yavrucuğum, Elhamdülillah önemli bir şeyi yok... Biraz sıcak çarptı galiba... Ağa!... Ağa!.. Nasılsınız?

Dayıcan Napolyon elini başına götürerek zayıf bir ses tonuyla:

-Ben niçin?.. Niçin?.. Galiba bayıldım ben!..

Dayıcan birkaç saniye anlamsız gözlerle etrafına bakarak olup biteni hatırlamaya çalıştı. Başını kırılan kavanoz parçalarının dağıldığı tarafa çevirdikten sonra, birden gözleri büyüdü ve bağırdı:

-Ahmak herif dokunma onlara!.. Sana kim süpür dedi onları?.. Biri alsın şu dananın elinden süpürgeyi...

Elindeki süpürgeyle cam kırıklarını toplamaya çalışan hizmetçi olduğu yerde donup kaldı.

Ben koşup süpürgeyi elinden aldım. Eğildiğim sırada da çatapatı sardığım, patlamadan arta kalan kapkara bez parçasını kapıp avucumun içine sakladım.

Zorla yarı doğrulan Dayıcan:

-Bir kişi gidip Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'yi çağırsın!

Albay Dayım ve oğlu tekrar endişeye kapılarak telaşla:

-Ağabey, Aspîran'ı ne yapacaksınız? Siz herhalde bunların saçmalıklarına... Yani aslını isterseniz, bu çocuğun bir suçu olmadığını anladık biz...

Dayıcan Napolyon sözünü keserek:

-Bir uzman olarak Aspîran'ın fikrini almak istiyorum.

-İyi de niye Aspîran? Ben ondan çok daha iyi...

Dayıcan Albay Dayımın sözünü tekrar keserek, zayıf bir sesle:

-Saçmalayıp durma!.. Sen bütün ömrünce mâlî işlerle uğraştın. Senin bu işlere aklın ermez.

Meşkasım da Dayıcan'ın zaafından yararlanarak Dayıcan'ı teyit etmek için:

-Ağam herkesten daha iyi bilir... Biz Ağayla birlikte top, tüfek ve barut arasında büyüdük... Ne güzel günlerdi o günler!..İngilizler bile toplarının namlusu tutuhluk yaptığında Ağa'ma gönderiyorlardı... Gerçekten de ne günlerdi o günler!.. Sanki dün gibi... Hiç unutmam, Memeseni Cengi'nde bir topçumuz vardı. Kehrîzek'i vur diyordun, Allah etmesin, o Gıyâsâbâd'ı vuruyordu... Bütün topları piç etmişti ve sadece bir tane top galmıştı... Allah Ağama uzun ömür versin, bir aslan gibi topun başına geçti... Topun ayarını yaptı... Bir atışta bütün İngiliz garnizonu duman olup havaya uçtu... Sonradan gidip bahtığımızda topun İngilizlerin sofrasına düşmüş olduğunu gördük... Abguşt kâsesi gırılmış, pilavla birlikte ortalığa saçılmıştı...

Albay Dayım hırsından çatallaşmış bir sesle:

-Meşkasım yeter. Saçmalık da bir yere kadar!

Efendisinden güç alan ve adeta aslan kesilen Meşkasım bağırdı:

-Ağam top gullanmasını bilmiyor mu yani?.. Yani Ağa hiçbir şey... Yani Ağamın İngilizlerle yaptığı savaşların hepsi bir hikâye miydi?

Albay Dayım kesik kesik:

-Ben ne zaman böyle bir söz söyledim? Şu anda bu sözlerin sırası değil demek istemiştim...

Çok şükür ki bu kavga fazla uzun sürmedi. Aspîran-ı Gıyâsâbâdî kucağında çocukla önde, Kamer arkasında olarak avluya girdi.

Aspîran'ın o geçen seneki felek vurgunu halinden hiçbir iz kalmamıştı. Tiryak kullanmaya devam etmesine rağmen beti, benzi eskiye göre çok daha iyiydi. Çizgili lacivert bir elbise giymişti. Kolalı ve ütülü yakasıyla beyaz gömleği parıl parıl parlıyordu. Uzattığı saçlarını şakaklarından tepesine doğru taradığı ve inek yalamış gibi yapıştırdığı için, artık keli görünmüyordu. Kamer de eskisine göre daha iyiydi. Biraz zayıflamıştı. Mutluluktan gözleri parlıyordu.

Esedullah Mirza Dayıcan Napolyon'u sarsarak:

-Ağa, Ağa!.. Aspîran geldi. Açın gözlerinizi...

Dayıcan Napolyon gözlerini açtı ve zayıf bir sesle:

-Aspîran Bey, bugün bu evde bir patlama oldu... Sesi belki sizin eve kadar da gelmiştir... Bir uzman olarak sizden ricam, olay yerini inceleyip patlayan maddenin ne olduğunu tespit edip bana söylemenizdir.

-Şaşılacak şey ama ben herhangi bir ses duymadım... Burası ile bizim ev arasında bayağı bir mesafe var, üstelik de ben şekerleme yapıyordum...

Meşkasım:

-Allah onların şaşı gözlerini kör etsin!.. Şu İngilizlerin elinden elaman!..

Böyle konuşarak Aspîran'a bir ipucu vermek istiyordu herhalde. Ama Aspîran sert bir tavırla:

-Susuuun!.. Kimsenin işime karışmaması şartıyla yaparım. Kamerciğim Ali'yi al bakayım.

Aspîran çocuğu Kamer'in kucağına verdikten sonra cebinden çıkardığı bir büyüteçle yerdeki cam kırıklarını incelemeye başladı. Kamer'in oğlu çok güzel bir çocuktu. Her ne kadar bütün aile bin sebep gösterip, özellikle de yüzü yuvarlak olduğu için Ahter'e benzediğini söylese de, çocuğun Dustali Han'a benzediği açıkça göze çarpıyordu.

Ne yazık ki o sırada Dustali Han orada değildi. Zavallı Dustali Han düğünden iki üç ay sonra, anlaşmaları gereği, Kamer'i boşasın diye yalvar yakar olduysa da Aspîran öylesine Kamer'in gönlünü fethetmişti ki boşanmaya hiç yanaşmıyordu. Ayrıca da Kamer'e kalan miras mallardan haberdar olunca böylesine yağlı bir lokmayı da elinden kaçırmak istemiyordu.

Sözünde durup Kamer'i boşadığı takdirde yüklü bir para teklif ettikleri zamansa Kamer, kıyametleri kopardığı için o plan da suya düşmüştü. Zavallı kızcağız, bütün kalbiyle Aspîran'a âşık olmuştu. Aspîran da Kamer'in gösterdiği sevgi ve yakınlıktan sonra, o da giderek Kamer'e bağlanmıştı. Öte yandan Aspîran'ın annesi ve kız kardeşinin de bu eve taşınması, Dustali Han'la Azizüssaltana'nın evlerini terk edip o yakınlardaki kendilerine ait başka bir eve taşınmalarına sebep oldu. Azizüssaltana kızı, damadı ve torunu ile ilişkisini isteme-

ye istemeye olsa da sürdürdü ama Dustali Han, elinden gelse Aspîran ve ailesini bir kaşık suda boğacak duruma geldi. En çok kızdığı şey de Aspîran'ın sakat ve iktidarsız olduğunu söylemesine rağmen, tam tersi çok güçlü biri çıkmasıydı. Anlattıklarına göre, Aspîran sadece Kamer'i memnun etmekle kalmıyor, çevrede daha önce Dustali Han'ın tezgâhından geçen kadınlar da ondan memnun görünüyorlarmış. Hatta kulağımıza gelen dedikodulara göre Aspîran'ın Kasap Şîrali'nin karısı Tahire ile de arası iyiymiş.

Aspîran birden durup başını kaldırdı:

-Söyleyin bakayım!... Patlama sesini en önce kim duydu?

Yaralı bir ayı gibi merdivenlerde oturan Albay Dayım:

-Bunun konu ile ne ilgisi var?

-Patlama noktasına en yakın olan kişi kimdi diye sordum. Sesi herkesten önce kim duydu?

Onun yerine Meşkasım cevap vermeye kalktı:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... dedikten sonra parmağıyla beni ve Pûrî'yi göstererek konuşmasını sürdürdü:

-Biz gendi gözümüzle bir şey görmedik ama sesini duyduk... Zannederim şu iki beyzâde bizden önce duydu...

Aspîran Pûrî'ye dönerek:

-Siz nasıl bir ses duydunuz? Bildiğimiz çatapat sesi miydi yoksa başka bir ses mi?

-Bildiğimiz çatapat sesine benziyordu...

Ben atılıp müdahale ettim:

-Hayır, hayır!.. Asla çatapat sesine benzemiyordu... Aynen bomba sesi gibiydi.

Aspîran bana dönerek:

-Sen bomba sesini nerede duydun?.. Cevap ver, çabuk, hemen, şimdi!..

-Sinemalarda gösterilen savaş filmlerinde... Biliyorsunuz, savaş haberlerinde...

Pûrî sert bir dille:

-Saçmalıyor. Aslında sesin şekli...

Sözünü tamamlamasına izin vermeden ben konuştum:

-Hayır, boş konuşuyor. İsterseniz burada olan şeyden sorun... Bu şeyden...

-Kimden? Cevap ver, derhal, hemen, şimdi!..

Pûrî kimi ima ettiğimi anladı ve beni susturmak için telaşla:

-Yani biraz da bomba sesine benziyordu... Şöyle bom, bom...

Ancak Aspîran adamın yakasını bırakacak gibi değildi:

-Ne diyeceksen söyle!.. Kime sorayım demiştin?.. Kime? Çabuk, hemen, şimdi!

Ben artık aşağıdan almam gerektiğini düşünerek:

-Meşkasım'dan. O da bu yakınlardaydı...

Albay Dayım feryadı bastı:

-Efendi bu saçmalık daha ne kadar sürecek? Bırakın da işimize gücümüze bakalım.

Aspîran eski âmiri Komiser Teymur Han gibi bağırdı:

-Susuuun!.. Soruşturma sırasında konuşmak yasak!.. Yani ben sormadıkça... Meşkasım! Konuş... Nasıl bir ses duydun?

Meşkasım kaşlarını kaldırarak:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bizim kulağımızla duyduğumuz öyle bir sesti ki... Sanki bir top, tüfek ve bombayı birlikte ateşlemişlerdi... Bomba, tüfek ve panter hırlaması arası bir ses... Sanki bu seslere bir de balon sesi garışmışdı...

Esedullah Mirza gülerek sözünü kesti Meşkasım'ın:

-Moment, moment. Biraz da Ebu Atâ[1] ve keman sesi de karışmamış mıydı?

Aspîran, Esedullah Mirza'ya sert sert baktı. Ancak Esedullah Mirza'nın kendisine gösterdiği yakın ilgi ve sevgiden dolayı duyduğu saygı bağırmasını engelledi. Yumuşak bir tarzda:

-Şehzadem, izin verirseniz soruşturmaya devam etmek istiyorum, dedikten sonra elindeki pertavsızla yere eğilip tane tane konuştu:

-Her şey ortada... Bu bomba 'Grenade'[2] dedikleri cinsten bir bomba...

Dayıcan Napolyon gözleri fal taşı gibi açılmış olarak doğrulup:

---

1. İran'ın geleneksel müziğinde Hümâyûn ve Şûr makamlarında yapılmış mahalli şarkılar.
2.Grenada: Hand Grenada: El bombası, içi infilak maddesi veya kimyasal maddelerle doldurulan ve bir patlama veya ateşleme tertibatını ihtiva eden küçük bir bomba türü.

-Nere malı bu bomba?

Aspîran başını kaşıyarak:

-Valla... Orasını çok iyi bilmiyorum... Ya Belçika malı ya da İngiliz... Yani bir zamanlar bunlardan İngilizlerde çok vardı.

Dayıcan Napolyon'un kafası tekrar arkasına koydukları yastığa düştü ve:

-Gördünüz mü şimdi? Nihayet anladınız mı?..Benim hiçbir şeyden anlamadığıma inanıyordunuz, ne oldu?.. Hâlâ bir şüpheniz kaldı mı? İngilizlerin bana karşı olan düşmanlığı bir efsane miymiş?.. Napoléon'un dediği gibi: *'Haddi hesabı olmayan tek şey eşekliktir.'*

Dayıcan Napolyon'un sesi giderek yükseliyordu. Leyla titrek bir sesle:

-Babacığım, lütfen sinirlenmeyin. Sinirlenmek sizin için hiç iyi değil... Bir daha sinirlenirseniz ölümü öpün.

Ancak Dayıcan'ın heyecanı yatışacak gibi değildi.

-Ben ne kadar bedbaht biriyim. Söylüyorum, feryat ediyorum, bağırıyorum ama kimse beni dinlemiyor. Hiç kimse gerçeği kabul etmek istemiyor. Hiç kimse kulak asmıyor...

Dayıcan'ın çığlıkları kapıları, pencereleri zıngırdatıyordu. Ağzı köpürmeye başlamıştı:

-Ancak... Ancak... İngilizlerin eli bana kadar ulaşamayacak... Onları darmadağın edeceğim... Hepsini yakacağım... Bırak bomba atsınlar... Bırak el bombası atsınlar... Ahhh!..

Dedikten sonra tekrar gözlerini kapadı, birkaç kez kasıldıktan sonra tekrar kendinden geçti.

O an telaşlanan herkes başına üşüştü. Her kafadan bir ses geliyordu. Sonunda Esedullah Mirza'nın sesi bütün sesleri bastırdı:

-Ne yaptığınızı sanıyorsunuz siz?.. İhtiyarı öldürmek mi istiyorsunuz?.. Meşkasım, koş doktoru çağır.

Meşkasım sokak kapısına doğru koşarken:

-Şehzadem, bırah da şunların işini bitireyim demiştim... Bunların hepsi Ağa'nın düşmanı...

Gürültü patırtı ve hazır bulunanların koşuşturması ve Leyla'nın içini çeke çeke ağlamasıyla geçen birkaç dakikadan sonra Dr. Nâsırulhukemâ elinde çantasıyla geldi.

-Allah sağlık selâmet versin!.. Hayırdır, ne oldu?

Doktorun muayenesi birkaç dakika sürdü. Herkes sessizce gözünü doktorun ağzına dikmişti. Nihayet başını kaldırarak:

-Allah selamet versin. Ağa'nın kalp atışları düzensiz. Onu hemen hastaneye götürmemiz lazım...

-Bu halde onu yerinden kıpırdatmak tehlikeli değil mi?

-Her hâlükârda elimizi, kolumuzu bağlayıp onu seyretmekten daha az tehlikeli. Ben ona bir iğne yapacağım. Ondan sonra götürürüz... Bir araba bulun.

İki kişi bir araba getirmek için gittiler. Doktor da enjektörünü kaynatmaya başladı. Leyla ise durmadan gözyaşı döküyordu. Biraz önce eve gelen Dayıcan'ın karısı da saçını, başını yola yola dövünüyordu.

Bense şaşkın, başım önümde, kendimi suçlu hissederek bir kenarda duruyordum. Esedullah Mirza yanıma gelip yavaşça:

-Allah senin müstahakkını versin çocuk!.. Sıradan bir San Francisco seferi bile yapmaktan âcizken, şu çıkardığın karışıklığa bak!

-Esedullah Amca, ben nasıl bilebilirdim ki...

Esedullah Mirza gülümseyerek yavaşça:

-Git bir sandık el bombası tedarik et... Çünkü üç ay sonra bu Arap atı iyileşecek. O zaman tekrar bir bomba daha sallaman gerekecek... Üç ay sonra bir bomba daha. Giderek de bomba sayısını artırmalısın, önce iki, daha sonra üç, dört tane birden atman gerekebilir.

Başımı tekrar önüme eğip:

-Esedullah Amca, kesin karar aldım ki...

-San Francisco seferi yapmaya mı karar verdin yani? Aferin sana!.. Maşallah... Bravo... Şu ihtiyarı bu hale getirmeden iki gün önce alamaz mıydın bu kararı?

-Hayır, Esedullah Amca ben...

-Yani iki gün önce yolluğun hazır değildi de şimdi mi hazır oldu? Yine de şükretmek gerek. Buna da çok şükür.

-Hayır, hayır, hayır. Niye işi şakaya vuruyorsunuz? Başka bir karar aldım. San Francisco değil...

-Los Angeles mi?

Neredeyse çığlık atacaktım. Zorla kendimi kontrol ettikten sonra boğuk bir sesle:

-Kendimi öldürmeye karar verdim.

Esedullah Mirza bana bakıp güldü ve:

-Aferin!.. Bravo sana... Bu da iyi bir karar. Peki, ne zaman yapmayı düşünüyorsun bu işi inşallah?

-Esedullah Amca ben çok ciddiyim.

-Moment, moment. Demek kolay yolu seçtin, öyle mi?.. İnsanoğlu zaten hep kolay yolu seçer... Birçok insan, İmamzade Abdullah'a gitmenin San Francisco'ya gitmekten çok daha kolay olduğunu düşünür. Ne yaparsın insanoğlunun tabiatı böyle. Elden ne gelir? Serdar Han'ın dediği gibi buhuvvet gücü olmayan San Francisco'ya gidemeyeceğine göre, doğru İmamzade Abdullah'a marş marş...

-Esedullah Amca şu anda karşınızda kesin kararlı bir adam var. Lütfen alaya almayın.

-Pekâlâ, nasıl yapacağına da karar verdin mi?

-Henüz karar vermedim. Ama bir yol bulacağım.

-Sen akşam bizim eve gel de, ben sana fazla problem çıkarmayacak bir yol göstereyim.

Dedikten sonra ciddileşerek:

-Allah sana rahmet etsin! Sen iyi bir çocuktun! Mezar taşına şöyle yazdır: *"Ey bu dünyadaki iyiler veya bundan sonra dünyaya gelecek iyiler, burada yatan benim, San Francisco seferi yapmayan benim."* O zaman belki öteki dünyada bu sözleri dikkate alıp seni San Francisco seferine yollarlar...

Bu sırada Dr. Nâsırulhukemâ'nın sesi yükseldi:

-Araba çabuk gelseydi götürürdük onu... Bu iğne onu biraz toparlar. Ama köklü bir tedbir almak gerekir.

Birkaç saniye sonra kapıya bir taksi geldiğini söylediler. Doktorun isteği doğrultusunda sedye gibi bir şey hazırladılar. Dayıcan'ı dikkatle üstüne yatırdılar. Meşkasımla bir başka hizmetli sedyenin iki ucundan tutup kaldırdılar ve Dayıcan'ı dış kapıya kadar götürdüler. Sedyeyi yere koyup da hastayı kaldırarak arabaya koymak iste-

dikleri zaman hasta birden gözlerini açtı ve şaşkın şaşkın etrafına baktıktan sonra zayıf bir sesle:

-Neredeyim ben!..Ne oldu bana? Beni nereye götürüyorsunuz beni?..

Albay Dayım eğilerek:

-Ağabey bayıldınız. Doktor sizi hastaneye götürmemiz gerektiğini söyledi.

-Hastane mi?.. Beni hastaneye mi götürüyorsunuz?..

-Allah sağlık, selâmet versin. Önemli bir şeyiniz yok. Lakin burada olmayan bazı alet, edevat lazım olabilir. Meselâ oksijen lazım olabilir.

Dayıcan bir süre sustuktan sonra bağırdı:

-Halt etmişsiniz siz. Ne hastanesi?.. Size kim beni hastaneye götürmenizi söyledi?.. Koyunu kurda mı teslim etmek istiyorsunuz siz?.. Beni İngilizlere mi teslim edeceksiniz yoksa?..

Dayıcan'ın sesi akrabaların sesine karıştı. Hemen hemen herkes, Dayıcan istemese de, zorla bile olsa, onu hastaneye götürme fikrine katılıyordu. Bu hengâme arasında babamla annem de geldi. Annem ağabeyini görünce feryat edip ağlamaya başladı:

-Aman Tanrım, ağabey ne oldu sana?

Tekrar bir gürültüdür koptu. Olan biteni onlara da anlattılar. Hâlâ sedyede yatmakta olan Dayıcan babamı görür görmez ona seslendi:

-İmdadıma yetiş kardeşim!.. Bu dangalaklar beni öldürmek istiyorlar. Bu şehirde İngilizler bana ulaşabilmek için kurt gibi beklerken, bunlar beni hastaneye götürmek istiyorlar.

Babam ciddi bir tavırla:

-Halt etmiş onlar!..İngilizler bu şehirde oldukları sürece Ağa'yı hastaneye götürmek akıl kârı değil. Doktoru eve getirin.

Dr. Nâsırulhukemâ:

-Allah sağlık, selâmet versin. Ama bizim elimizde olmayan bazı tıbbî malzeme lazım olabilir.

Babam yine o kararlı haliyle:

-Ne lazımsa getirtin. Parasını ben vereceğim.

Dayıcan Napolyon minnet duyguları içinde ve huzurlu bir biçimde gözlerini kapadı.

22

-Merhaba.

-Merhaba Leyla, nasılsın?

Leyla çok hızlı konuşuyordu. Rengi kaçınıştı ve kara gözlerinde anlaşılmaz bir endişe vardı. Peşinden gittim. Yabangülleriyle kaplı kameriyeye vardık.

-Ne oldu Leyla, söyler misin? Dayıcan'ın durumu nasıl?..

-Meşkasım sana bir haber gönderdi.

-Meşkasım mı?

-Evet!.. Babam, Allah etmesin, galiba aklını kaçırdı... Sabahleyin birden tüfeği kaptığı gibi Meşkasım'ın peşine düştü. Neredeyse öldürecekti zavallıyı...

Büyük bir şaşkınlık içinde sözünü kestim:

-Öldürmek mi?.. Niçin?.. Meşkasım ne yaptı ki?..

-İngilizlerin casusu olduğunu söylüyor!

Neredeyse bir kahkaha atacaktım. Ama Leyla'nın allak bullak olmuş yüzü karşısında kendime hâkim oldum.

-Ney? Meşkasım İngilizlerin casusu muymuş?.. Şaka mı bu?

-Hayır, çok ciddi... Tüfekle peşine düştü adamın. Zavallı kaçmasaydı, belki de ölmüştü şimdiye kadar.

-Şimdi ne olacak?

-Meşkasım babamdan kaçtı... Mutfağa girip, kapıyı kilitledi. Babamın korkusundan bir türlü dışarı çıkamıyor... Kapının arkasından yavaşça bana, yardıma gelmeleri için çok acele babanı ve Esedullah Mirza'yı çağırman için sana haber vermemi söyledi...

-Peki, sen ne dedin?

-Ben bir şey söylemek istedim ama babam bana öyle bir bağırdı ki, ödüm patladı... Tüfek elinde avluda dolanıp duruyor. Bu arada da ne dediğini anlamadım ama durmadan kendi kendine bir şeyler söylüyor.

-Pekâlâ! Sen git babana dikkat et. Ben şimdi gider ikisini de çağırırım.

Cuma sabahıydı. Babam biz kalkmadan önce dışarı çıkmıştı. Koşa koşa Esedullah Mirza'nın evinin yolunu tuttum.

Albay Dayımın evinde çatapatı patlattığım günden bu yana yaklaşık iki hafta geçmişti. O olaydan sonra Dayıcan Napolyon birkaç gün yatağa düştü. Bu arada bir kalp doktoru ile bir asabiyecinin gözetiminde kaldı. Kalp doktoru, büyük bir samimiyetle, rahatsızlığının kalpten kaynaklandığını söylerken, asabiyeci kalp doktorunun bir şeyden anlamadığını ve rahatsızlığının sinirsel olduğunu söylüyordu. Bir hafta süren müsekkin tedavisinden sonra Dayıcan'ın durumu biraz düzelmişti. Hastalığı sırasında Esedullah Mirza ve babamdan başkasıyla görüşmüyor, akrabalardan geçmiş olsuna kim gelirse gelsin, uyuyormuş gibi yapıyordu.

Müsekkinlerin etkisinde olduğu sürece genellikle sakinken, ilaçların etkisi geçtiğinde inliyor, bağırıp çağırıyordu. Her tarafta İngiliz uşaklarını görüyordu.

Dayıcan'ın bu durumu beni üzmekle beraber, daha çok Leyla için endişeleniyordum. Çünkü onu ne zaman görsem, gözleri yaşlıydı.

Leyla babasını çok severdi. Leyla'nın o perişan hali, bana kendi dertlerimi unutturmuştu.

Esedullah Mirza uyuduğu için nene içeri girmeme izin vermiyordu. O kadar çok yalvarıp, yakarıp, dil döktüm ki sonunda razı oldu.

Esedullah Mirza sesimi duyunca yatak odasından seslendi:

-Geç salona otur bir dakika. Şimdi geliyorum.

-Esedullah Amca kapıyı açın, Çok önemli bir durum var.

-Moment. Biraz bekle, üstüm başım uygun değil...

Sözünü keserek:

-Bir insanın hayatı söz konusu. Üstünüz başınız önemli değil. Açın kapıyı da içeri gireyim.

-Sana salonda otur dedim. Geliyorum şimdi... Sen intihar için gerekli malzemeyi hazırlayıncaya kadar gelirim, merak etme.

Esedullah Mirza birkaç gün önce ettiğim söze değiniyordu... Dediğini yapmaktan başka çarem yoktu. Özellikle de fısır fısır konuşmasından, yalnız olmadığını anladım. Salonda oturup beklemeye başladım. Bu günlerde Leyla'nın o perişan haliyle o kadar meşguldüm ki Esedullah Mirza'ya bahsettiğim intihar meselesini tamamen unutmuştum.

Esedullah Mirza birkaç dakika sonra sırtında ipek, kırmızı bir robe de chambre ile geldi. Benim konuşmama fırsat vermeden:

-İnşallah bugün selâmetle bu işi bitireceksin, öyle mi? Ben de, daha sonra bir San Francisco seferi yapıp, bu fikrinden vazgeçtin sanmıştım! Haklısın tabii. İnsan San Francisco yapmadıktan sonra bu dünyada işi ne? Bu dünyadan ne kadar çabuk giderse, o kadar iyi.

-Hayır, Esedullah Amca. Leyla çok endişeli. O bu kadar rahatsızken ben nasıl...

-Belli değil mi?.. O çocuğun da bazı beklentileri var. Bir San Francisco, bir Los Angeles!.. Kızcağızın bu şehirde kalmaktan gönlü kardı tabii!

-Esedullah Amca mesele Meşkasım'ın başına gelenler. Zavallı Meşkasım...

-Moment, moment... Meşkasım San Francisco mu yaptı?.. O Gıyâsâbâdlı da mı senden önce davrandı?

-Hayır, Dayıcan Napolyon öldürmek istiyor zavallıyı!

-San Francisco seferi yaptı diye mi?

-Hayır, onun İngilizlerin casusu olduğunu sandığı için.

Esedullah Mirza kahkahayı patlattı ve:

-Churchill'in Londra'dan Gıyâsâbâd'a çektiği telgrafı cebinde bulmuştur herhalde.

-Nasıl olmuş bilmiyorum ama Dayıcan bugün tüfekle peşine düşüp kovalamış zavallıyı. O da korkusundan mutfağa saklanıp kapıyı kilitlemiş. Kapının arkasından Leyla'ya ricada bulunmuş ki sizi ve babamı oraya götüreyim... Çünkü dayım avluda elde tüfek Meşkasım'ı bekliyormuş.

-Pekâlâ, pekâlâ. Sen git şimdi. Ben de bir saate kadar gelirim.

-Esedullah Amca, lütfen bırak da kalayım. Birlikte gideriz. Çünkü babam da dışarıda. Sonra çok geç olabilir.

Esedullah Mirza başını kaşıdıktan sonra:

-İyi de yapamam ki... Randevum var... Bizim mutfağın çatısı çökmek üzere. Mimarbaşı gelip tamir edecek...

-Esedullah Amca, siz dönene kadar beklesin mimarbaşı. Mesele çok hayâtî!

Bu sırada odadan zarif bir kadın sesi geldi:

-Esiii... Esiii... Nerede kaldın?

-Esedullah Amca, mimarbaşı geldi galiba... Aslında mimarbaşının sesi bana biraz tanıdık geldi...

-Esedullah Mirza beni salonun kapısına doğru iterek:

-Saçmalama evladım! Bu mimar buralı değil... Git avluda bekle de elbisemi giyeyim.

Tavırlarından mimarbaşının sesini tekrar duymamdan endişe ettiği anlaşılıyordu. Avluya çıktım. Endişeli bir şekilde birkaç dakika bekledikten sonra Esedullah Mirza elbisesini giyip geldi ve bize doğru yola koyulduk.

-Söyle bakalım, Arap atından ne haber?.. Senin çatapat işe yaradı mı?

-Bilmiyorum Esedullah Amca... Ama düzenli olarak Dr. Nâsırulhukemâ'ya gittiğini biliyorum.

-O zaman merak etme. Nâsırulhukemâ'nın tedavisi sürdükçe Leyla'nın tehlikede olmadığından emin olabilirsin. Çünkü Dr.

Nâsırulhukemâ kırk yıldır kendini tedavi ettiği halde bir yere varamadı... Önceki iki karısı boşadı adamı, şimdiki karısı da eğer Dustali eşeği olmasaydı çoktan boşamıştı.

-İyi de Esedullah Amca, doktorun şimdiki hanımından bir çocuğu var!

-Moment, moment. Çocuğun kendisinden mi olduğunu sanıyorsun?

Sokak kapısına yaklaştığımız zaman, kapının aralığından Leyla'yı gördüm. Merakla bizim gelmemizi bekliyordu. Esedullah Mirza bana dönüp:

-Sen biraz bekle. Ben önden gideyim. Biraz sonra da sen gel ki niye geldiğimizi anlamasınlar.

Esedullah Mirza önden girdi. Leyla ile ben bir süre ile kapı aralığında bekledik. Dayıcan Napolyon, omuzunda abası, elinde çifte ile dolaşıyordu.

Esedullah Mirza gürültülü bir şekilde gülerek:

-Maşallah, maşallah. Ava gidiyorsunuz herhalde? Ne tarafa gideceksiniz?

Dayıcan Napolyon dönüp, şaşkın şaşkın yeni gelene baktı. Esedullah Mirza kendini toparladı ve:

-Nasıl olduysa av mevsimi olmadığını unutmuşum.

Dayıcan gözlerini kıstı ve her zamanki sesine benzemeyen bir sesle:

-Tesadüfe bak ki tam da av mevsimi!.. Casuslarla İngiliz uşaklarını avlama vakti.

Esedullah Mirza şaşırmış gibi yaparak:

-Bendenizden mi söz ediyorsunuz?

-Hayır, senden bahsetmiyorum... Belli olmaz, belki de... Belki senin de günün birinde onların uşağı olduğun ortaya çıkabilir.

Bir süre durup Esedullah Mirza'ya baktıktan sonra:

-Allah, Allah! İngilizlerin Kasım'ı da satın alabileceklerini kim düşünebilirdi ki? Kasım'ın beni sırtımdan vuracağını kim aklına getirebilirdi ki?

-Moment, moment. Meşkasım size ihanet mi etti?

-Hem de ne ihanet!..Mareşal Grouchy'nin Napoléon'a ettiği ihanetin bin beterini... Grouchy sadece Waterloo Savaşı'nda velinimetine yardıma gidebileceği halde, yardıma gitmedi. Ama sırtından hançerlemedi onu.

-Ama Ağam, biraz düşünsenize...

Esedullah Mirza bir şey söylemek istediyse de aklından geçeni söylemekten vazgeçti. Herhalde başka bir yoldan girmesi gerektiğini düşündü.

-Şaşılacak şey!.. Sizin ona gösterdiğiniz onca yakınlıktan sonra Meşkasım dışında herkesin ihanet edebileceğini düşünürdüm doğrusu. Ama Meşkasım'ın ihanet edeceği hiç aklıma gelmemişti.

Esedullah Mirza'nın derdine ortak olması Dayıcan'ı biraz sakinleştirdi, adeta inler gibi bir ses tonuyla:

-Allah aşkına sen söyle Esedullah, ben bu kadar meymenetsiz bir adam mıyım?.. Savaşlarda defalarca canımı tehlikeye atarak hayatını kurtardığım bir adam bana böyle mi yapmalıydı?.. Niye sattı kendini İngilizlere?..

-Peki ama ihanet ettiğini nasıl anladınız?

-Ondan şüpheleniyordum zaten... Bu sabah yakaladım onu ve itiraf ettirdim... Duydun mu? O kopası diliyle İngilizlerin uşağı olduğunu itiraf etti.

Tam bu sırada mutfağın kalın kapısının arkasından Meşkasım'ın sesi yükseldi:

-Ağam tüfeği göğsümüze dayayıp: "*İtiraf et yoksa seni öldürürüm!*" deyince biz de: "*Evet*" dedik.

Dayıcan Meşkasım'ın sesini duyunca titremeye başladı. Bağırmak istediyse de sesi çıkmadı. Esedullah Mirza onu merdivenlere oturttu. Leyla ağlayarak feryat etti:

-Babacım ne olur sinirlenmeyin. Kalbiniz için hiç iyi değil.

-Koş yavrum, babana biraz su getir.

Meşkasım'ın sığındığı Dayıcan Napolyon'un evinin mutfağının özel bir konumu vardı. Kapısı avluya açılıyordu ve içeri girildiğinde birkaç basamakla aşağı inildikten sonra başlayan koridorun sağ tarafında tuvalet, sol tarafında su deposu, karşıda da mutfak vardı. Aslında Meşkasım kapıyı kilitlemekle hem tuvaletin, hem su deposunun,

hem de mutfağın yolunu kapamıştı. Bu yüzden ev halkının her üç bölgeye de ihtiyaçları olduğundan, Meşkasım'ı kurtarmak için bir hal çaresi bulunacağından ümitliydim.

Dayıcan su içtikten sonra biraz iyileşti. Esedullah Mirza mutfağın kapısına giderek seslendi:

-Meşkasım, Meşkasım!..Çık dışarı, tövbe et ve Ağa'nın elini öp!

-Benim bir itirazım yoh. Ağama söyleyin bağışlasın bizi! Biz onun nökeriyiz... Onun hizmetindeyiz...

Dayıcan bağırarak:

-Hırsız casus! Ya şahadet getir ya da orada açlıktan geber. Yahut da o boş beynini kurşunla doldururum senin.

Meşkasım içeriden seslendi:

-Benî Hâşim'in Ay'ı[1] üzerine yemin olsun ki biz bütün ömrümüzde bir İngiliz'le görüşmedik... Siz de biliyorsunuz ki biz İngilizlerle yüz yıl savaştık. Şimdi nasıl olur da...

Esedullah Mirza:

-Meşkasım inkâr etmenin faydası yok. Ağa her şeyi öğrenmiş. En iyisi, sen gel günahların için tövbe et.

-İyi de biliyorsunuz bende yalan yoh. Biz bir şey yapmadıh ki!

Esedullah Mirza Dayıcan'ın duymayacağı kadar alçak sesle:

-Meşkasım bu kadar diklenme, halt ettim de olsun bitsin.

-Biz İngilizlerle bir ömür savaşdıh. Şimdi de galhıp biz onların casusu olduh mu diyelim yani? Allah'ın gücüne gitmez mi?.. Yarın Gıyâsâbâdlıların yüzüne nasıl baharım? Biliyorsunuz ki Gıyâsâbâdlılar İngilizlerin canına susamış adamlardır!

Esedullah Mirza'nın meseleyi çözmek için harcadığı çaba bir sonuca varmadı. Babam, Albay Dayım ve daha pek çok kişi gelip, geniş kapsamlı görüşmeler yaptı ama hiçbiri meseleyi çözüme kavuşturamadı. Casus mutfak kalesine sığınmış, Dayıcan da elde çifte kapısının önünde turlayıp duruyor ve ona ağzına geleni söylüyordu...

Bense şaşkın ördekler gibi bir o tarafa, bir bu tarafa koşturup duruyordum. Bahçede babamla Esedullah Mirza'nın şunları konuştuğunu duydum. Esedullah Mirza şöyle diyordu:

1.Benî Hâşim'in Ay'ı: Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da öldürülmüş olan kardeşi Abbas.

-Ben Meşkasım'ın korkudan ölmesinden endişe ediyorum... Bir iki saat daha dayanabilirse, belki bir kurtuluş yolu bulunur...

-Nasıl bir kurtuluş yolu şehzade?.. Baksana Ağa hepten keçileri kaçırmış... Meşkasım mutfakta olduğuna göre, yiyeceğe içeceğe ihtiyaç duyduklarında ne olacak? Ağa şimdilik herkese kebapçıdan Çolov kebap[2] ısmarlamış.

-Moment, moment. Orada mutfak dışında tuvalet de var... Ev halkını ihtiyaçlarını gidermek için size gönderiyor. Kendisinin ihtiyacı olduğu zaman da sizin eve gitmekten başka çaresi yok. O zaman Meşkasım'ı kaçırırız.

-Onu da pek sanmıyorum. Kafasını İngilizlere öyle bir takmış ki!..

Esedullah Mirza babamın sözünü keserek:

-Ben sabahtan beri dört, beş bardak su içirdim ona. Biraz daha bekleyelim. Mutlaka ihtiyaç duyacaktır.

Biraz daha zaman geçti. Herkes suyun Dayıcan Napolyon'un üzerinde de doğal etkisini yapmasını bekliyordu ama o, elinde çifteyle merdivene oturmuş, gözünü mutfak kapısından ayırmıyordu. Öğlene doğru kapının aralığından dışarı baktığımda Dayıcan yerinden kalkmış avluda volta atıyordu. Dizlerini birbirine sürterek küçük adımlar attığını görünce, babamla birlikte bizim evde oturup Dayıcan'ın zorunlu ihtiyacının gelmesini bekleyen Esedullah Mirza'ya koşup müjde vermek istedim. Ama yine de iyice emin olmak için biraz daha bekledim.

Bu halde iken de bir süre geçti. Dayıcan'ın:

-Nene Belkıs, benim ördeğimi buraya getir, dediğini duyunca bütün ümitlerim suya düştü. Esedullah Mirza haberi duyunca başını salladı ve:

-Başka bir şey düşünmek lazım... Gardiyan ihtiyacını olduğu yerde giderdi... Aklıma bir fikir daha geldi. Sanıyorum denemeye değer... Siz de buyurun, birlikte gidelim.

Babam:

-Ben ne yapabilirim ki?

2.Çolov kebap: Çolov: Tane tane pişirilmiş pirinç pilavı. Kebap ise bir çeşidi şiş kebaba benzeyen, öteki çeşidi de Adana kebaba benzeyen bir kebap türü.

-Hiç olur mu? Üstelik onun yaptıklarına tek karşı çıkmayan adam sizsiniz. Ağa ne istiyor biliyor musunuz? Koskoca İngiliz İmparatorluğu'nun bu günlerde, onu ortadan kaldırmaktan başka bir işi olmadığını bütün dünyanın bilmesini istiyor. Ona moral verebilecek ve haletiruhiyesini rahatlatabilecek yegâne kişi sizsiniz. Yoksa ben tek başıma bu delinin hakkından gelemem.

Esedullah Mirza ve babam Dayıcan'ın yanına gittiler. Ben de bir gölge gibi onları izledim.

Esedullah Mirza konuya girdi:

-Ağa, biliyorsunuz ki yeryüzünde ihanet yeni icat edilmedi... Mareşal Ney Napoléon'a ihanet etmedi mi?

Dayıcan siyah gözlüklerinin arkasından Esedullah Mirza'ya sert sert baktıktan sonra:

-Mareşal Ney ihanet etmiş olsa bile sonra bu ihanetini telafi etti... Napoléon Elbe Adası'ndan dönüp de savaşa gönderilince, velinimetini görür görmez atından inip elini öptü... Kılıcını ona teslim etti.

-O zaman gerçekten Napoléon'a hizmet etti mi?

-Evet. Gerçekten hizmet etti... Vefakârlığını ölerek gösterdi.

Babam söze karıştı:

-Aslına bakarsanız bu tür adamlar yaptıkları ihanetten pişman oldukları zaman, velinimetlerine başkalarından çok daha candan ve samimiyetle hizmet ediyorlar.

Esedullah Mirza:

-Şunu unutmamak gerekir ki Napoléon'un hoşgörüsü sayesinde Mareşal Ney bu kadar hizmet edebilmişti.

Bu sözleri duyan Dayıcan'ın yüzünde bir huzur ve rahatlama belirtileri görülmeye başladı. Gözlerini uzaklara dikerek yumuşak bir sesle:

-Evet. Ben bu durumu savaşlarda pek çok kez denedim. Düşman birliklerinin komutanına aman verdiğim zaman, düşmanlık bir anda samimi bir dostluğa dönüşüyordu.

Esedullah Mirza babama göz kırparak:

-Bana sorarsanız, bu adam da sonuçta bir insan... Zayıftı... Aldattılar... İnsanın bunların tuzaklarından kurtulabilmesi için çok güçlü olması gerekir... Siz bu kadar güçlü bir kişiliğe sahip olmasaydınız, sizi de aldatmazlar mıydı sanıyorsunuz?

Dayıcan'ın yüzü gülmeye başladı. Dudaklarının kenarına belli belirsiz bir tebessüm oturdu:

-Bunun için ne kadar çok çalıştılar... Neler vadettiler... Ne hileler yaptılar... Para teklif ettiler, kadınlar gönderdiler... Neler yapmadılar ki?

-Moment, izin verirseniz bir sorum var size. Yerinizde bir başkası olsa yumuşamaz mıydı?.. Aldanmaz mıydı?..

-Kesin aldanırdı... Hiç şüpheniz olmasın baştan çıkardı.

-Öyleyse, siz zavallı bir köylü nökerden ne bekleyebilirsiniz ki? Zavallıyı aldatmışlar, tuzağa düşürmüşler.

Dayıcan kızgın bir eda ile:

-İyi de, bu aşağılık herif samimiyetle itirafta bulunmak istemiyor, af dilemiyor, pişman olduğunu söylemiyor.

-Olur mu Ağa?.. Bu zavallı mutfakta hapis kalmış. Siz ise elde tüfek kapıda bekliyorsunuz. Bu durumda ondan ne bekleyebilirsiniz ki?.. İzin verin dışarı çıksın, ben onunla iki kelime konuşayım, ne kadar pişman olduğunu göreceksiniz.

Dayıcan bir süre sustuktan sonra başını kaldırıp yavaşça:

-Pekâlâ, şimdi anlarız!

Hep birden rahat bir nefes aldık. Tüfeği alıp eve götürdüler ve Meşkasım ortalığın yatıştığından emin olunca kapıyı açtı ve Esedullah Mirza içeri girdi. Birkaç dakika sonra başını önüne eğmiş bir vaziyette Meşkasım önde, Esedullah Mirza arkada mutfaktan dışarı çıktı.

Dayıcan yerinden kalkmıştı ve hiç kıpırdamadan bir noktaya bakıyordu.

Esedullah Mirza:

-Ağa, izin verir misiniz, Meşkasım elinizi öpüp, sizden özür dileyecek.

Dayıcan bir süre sustuktan sonra Meşkasım'ın yüzüne bakmadan cevap verdi:

-Önce benim sorularıma cevap verecek.

-Buyurun, ne sorarsanız cevabını vermeye hazır.

Dayıcan sadece Esedullah Mirza ile konuşuyordu:

-Her şeyden önce İngilizlerin onunla nerede temas kurduğunu söylesin!

-Duydun mu Meşkasım?.. İngilizler seninle nerede temas kurdu?

Meşkasım başını kaldırmadan:

-Valla Ağa, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Şey... Şey... Yani... Doğrusunu isterseniz fırında.

-Ne zaman?

-Valla... Yani... Geçen salı... Hayır, aman Tanrım çarşambaydı.

-Nasıl temas kurdular?

Esedullah Mirza Dayıcan'ın sorusunu tekrarladı. Meşkasım ürkek bakışlarla hiç kıpırdamayan Dayıcan'a baktıktan sonra:

-Valla bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz ekmek alıyorduh... Bir de bahdıh ki bir İngiliz sohahda durmuş, bize yan yan bahıyor. Arasıra da bize göz gırpıyor... Önce, Allah ağzımdan alsın, o İngiliz'in bizde gözü var sandıh... Bizim bir hemşerimizin tabiriyle...

Dayıcan ona hiç bakmadan sert bir dille:

-Ayrıntıya girme!

Esedullah Mirza Meşkasım'ın sırtına vurarak:

-Meşkasım, ayrıntıya girme, seninle nasıl temas kurdular onu söyle?

-Valla girdiler... Biz ne olup bittiğini anlamadan girdiler.

-Beni öldürmesi için ne kadar para teklif ettiler?

-Estağfurullah! Biz mi Ağa'yı öldürecekmişiz? Allah'ım inşallah elim, golum gırılır da çolah galırım!

Esedullah Mirza hemen araya girdi:

-Hayır, Ağa! Öldürme diye bir şey yok. Sadece sizin hakkınızda bilgi veriyormuş...

-Şimdi ne yapma niyetindeymiş?

-Valla Ağa...

Esedullah Mirza Meşkasım'a bir işaret yaparak:

-Sorduğumuz şey şu: Yaptıklarından dolayı pişman mısın yoksa İngilizlere hizmet etmeye devam mı edeceksin?

-Valla Ağa, bende yalan yoh. Onlara hizmet edersek Allah bizim belamızı versin... Biz onları görürsek, ağzımıza geleni söyleriz ki çekip gitsinler babalarının evine... Onlara deriz ki: Biz bu ekmeği yemeyiz, sadece ağamızın ekmeğini yeriz...

-Bu cevabı ne zaman verecekmiş onlara?

Meşkasım birden sinirlenerek:

-Aslında biz Benî Hâşim'in Ay'ı hakkı için bir şey...

Esedullah Mirza sözünü keserek:

-Meşkasım cevap ver! Ne zaman cevap vereceksin? Bugün mü, yarın mı?

-Valla Ağa... Yani... Bugün... Hemen şimdi...

-Şimdi git Ağa'nın elini öp bakalım.

Dayıcan o uzun boyuyla hiç kıpırdamadan duruyor ve yukarılara bakıyordu. Kendini ordusunun başında, Napoléon Bonaparte'ın elbiseleri içinde Mareşal Ney'in ordusuyla karşı karşıya geldiği andaki gibi gördüğünden adım gibi emindim.

Meşkasım tereddüt içinde ona doğru yürüdü. Eğilip elini öptü. Dayıcan da kollarını açıp onu kucakladı ve:

-Eskiden yaptığın hizmetlerin hatırına seni bağışladım... Tabii yaptıklarından pişman olman ve bundan böyle bütün gücünle velinimetine hizmet etmen şartıyla!

Bu sözlerin ardından Dayıcan Napolyon'un gözleri yaşardı.

Bir saat kadar sonra Babamla Esedullah Mirza, bizim evin misafir odasında konuşurlarken Esedullah Mirza:

-Ben çok endişeliyim azizim... Yavaş yavaş delilik alametleri göstermeye başladı. Mutlaka bir şeyler yapmak lazım.

-Vallahi şehzade, ben hayretler içindeyim. Aklı başında, durmuş oturmuş bir adam nasıl bu hale geldi?

-Moment, nasıl bu hale geldiğini bilmemeniz biraz garip değil mi? Her ne hal ise olan olmuş. Şimdi ne yapabiliriz, onu düşünelim... Öyle görünüyor ki İngiliz düşmanlığı onun için kaçınılmaz bir ihtiyaç haline geldi.

-Aynı şekilde casus ve hain...

-Bence bu işin tek çaresi İngilizlerin onu yakalayıp bir süre hapsetmeleri.

-İyi de zorla olmaz ki bu iş... İngilizleri eski bir kazak birliği komutanı, emekli bir teğmeni tutuklamaya mecbur edebilir miyiz? Adamların başka işleri güçleri mi yok?

Esedullah Mirza koltukta yer değiştirdikten sonra:

-Benim iyi bir fikrim var. Sana şimdi söylerim... Babacım sen kalk şu salonun kapısını kapat bakalım.

Babam bana dönerek:

-Sen dışarı çık.

-Hayır. Bırak o da kalsın. Sizin oğlunuz yabancı değil. Belki bize yardımı bile dokunabilir. Tabii kimseye bir şey söylememek şartıyla.

İlk kez ben de danışma kurulu toplantısına katılıyordum. Esedullah Mirza:

-Bence mümkün olduğu kadar çabuk bir şeyler yapmak lazım. İhtiyar yavaş yavaş deliriyor. Zavallı Meşkasım bugün neredeyse Ağa'nın hayal âlemine kurban gidiyordu.

Babam:

-Ben bugüne kadar, birkaç kez Albay'ıma asabiye doktorlarından bir heyete muayene ettirmelerini söyledim. Yoksa...

Esedullah Mirza babamın sözünü keserek:

-Moment. O işi aklınızdan bile geçirmeyin. Ağa çırılçıplak tophane meydanına gidip zurna çalsa bile, Albay'ın veya aile büyüklerinden birini onu asabiye doktoruna göstermeye razı edemezsiniz. Rahmetli Ağa'nın oğlu, Büyük Ağa'nın torunu olan bir adam deli olabilir mi hiç?.. Estağfurullah... Sözü bile edilemez... Tövbeler tövbesi... Böyle bir şey olabilir mi hiç?

-Öyleyse hapse düşmesi için, İngiliz casusu olduğu gerekçesiyle birini öldürmesini beklememiz gerekecek... Düşünsenize bugün eğer Meşkasım bir dakika geç hareket etseydi, cesedi morgda, Ağa da hapisteydi... Devlet Büyük Ağa, Küçük Ağa tanımaz ki! Katili tuttuğu gibi atar içeri.

Esedullah Mirza başını sallayarak:

-Bu durumda benim dediğimden başka çaremiz yok galiba. Asabiye doktorunu aklınızdan çıkarın bir kere. Eğer yardım etmek istiyorsak başka bir şey düşünmeliyiz.

-İyi de nasıl bir fikir şehzade? Meselâ Churchill gelip Ağa'dan özür dilemeye kalksa belki ama işlerinden fırsat bulup gelebileceğini sanmıyorum.

-Churchill değil ama meselâ İngilizlerin bir temsilcisi gelse...

Babam Esedullah Mirza'nın sözünü kesti:

-Meselâ İran'daki İngiliz ordusunun komutanı... Veya Denizcilik Bakanı?..

-Hayır, olmaz... İzin verirseniz fikrimi söyleyeyim: İngilizler tarafından gelecek bir temsilcinin Ağa ile görüşeceği bir ortam hazırlayabilirsek, belki...

Babam tekrar sözünü keserek:

-Şaka yapıyorsunuz herhalde şehzade! Ağa'nın aklının pek de yerinde olduğu söylenemez ama çocuk değil ki böyle bir şeye inansın.

-Hitler'e emrinize amadeyim, diye mektup yazan adam çocuk sayılmaz mı?

Babamın ağzı açık kalmıştı. Esedullah Mirza konuşmasını sürdürdü:

-Eğer rahmetli Büyük Ağa Jeanette McDonald'la abguşt yiyorsa, pek âlâ Churchill'in temsilcisi de Ağa'yı görmeye gelebilir.

Babamın dili tutulmuştu ve kekelemeye başlamıştı:

-Yani... Siz... Demek istiyorum ki... Gerçekten...

Esedullah Mirza gülerek:

-Evet, ben de işin içindeyim.

-İyi de size kim söyledi?

-Ağa bir ara bizzat söylemişti. Geçelim bunları.

Babam zorla gülerek:

-Bir zamanlar bir şaka yapmıştık ama Ağa da buna inanmamıştı...

-Olur mu hiç? En ufak bir şüphe duymadan inanmıştı... Neyse, şimdi bunları konuşmanın zamanı değil. Mesele şu: Bu ihtiyara gerçekten yardım etmek istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Kalan üç günlük ömründe acı çekmemesini ve biraz huzur bulmasını istiyor muyuz, istemiyor muyuz?

Babam samimi ve dostça olduğu anlaşılan bir üslupla:

-Çocuklarımın ölüsünü öpeyim ki istiyorum... Babamın ruhu üstüne yemin ederim ki ona karşı artık zerre kadar kin beslemiyorum ve can ü gönülden sağlığına kavuşmasını arzu ediyorum.

-Pekâlâ, bu durumda bir şeyler yapabileceğimizi sanıyorum. Albayım evde yoktu. Döndüğünde buraya gelmesini tembih ettim ki onunla da meşveret edelim. Sanıyorum ki eğer bir İngiliz'in gelip, Ağa ile görüşmesini ve ona İngilizlerin onun günahlarını bağışladıklarını söyleyeceği bir sahne ayarlayabilirsek, durum çok değişecektir.

Babam başını sallayarak:

-Ben pek sanmıyorum. Hatta Churchill bizzat gelip, İngilizler artık ona karşı düşmanca davranmayacaklarına dair senet bile verse Ağa'nın inanacağını sanmam. Gerçekleri bir tarafa bırakacak olursak, bu adam yıllar süren savaşlar boyunca binlerce İngiliz'in kanını döktüğüne inanıyor... Onların sömürgecilik planlarını altüst ettiğine inanıyor... Bu durumdaki bir adam, İngilizlerin durup dururken kendisini affettiklerine nasıl inanır?

-Moment, moment. Eğer İngilizlerin üçüncü büyük bir düşmanı varsa, samimi olmasa bile bir süreliğine, mesela savaş sonrasına kadar, ateşkes ilan edemezler mi?.. Her neyse denememizin ne zararı var ki?

-Tamam da şehzade, İngiliz temsilcisini nereden bulacaksın?

-Şu Hindistanlı Serdar Maharat Han vasıtasıyla... Duyduğuma göre, iki üç güne kadar güneyden dönecekmiş. Ben onu İngiliz temsilci bulma konusunda bir şekilde razı ederim.

Kafamda birden bir şimşek çaktı. Sabahleyin Esedullah Mirza'nın evinde duyduğum tanıdık sesi tekrar duyar gibi oldum. Yavaşça:

-Esedullah Amca, mimarbaşından mı duydunuz?

Esedullah Mirza bana çok sert bir bakış attıktan sonra konuşmaya devam etti:

-Bu Serdar, İngilizlerle alışveriş yapıyor. Bu yüzden de sık sık güney taraflarına seyahate gidiyor.

Bu sırada Albay Dayım geldi. Günün olaylarını ve Esedullah Mirza'nın planını ona anlattıklarında sinirlenerek:

-İyi de, bu konuları çocukların yanında mı konuşmanız gerekiyor?

Esedullah Mirza sırtımı sıvazladıktan sonra:

-Moment, Albayım her şeyden önce bu delikanlı artık bir çocuk değil. Aklı başında bir delikanlı. İkincisi de bugün eğer bir facianın

önüne geçildiyse, bu gencin sayesinde olmuştur bu iş. Her ne ise güvenilecek bir adamdır ve ona ihtiyacımız var.

Albay Dayım bu konuda başka bir şey söylemedi ama Esedullah Mirza'nın planına itiraz etmeye başladı. Büyük bir ailenin bir numaralı adamı ve de seçkin bir şahsiyeti böyle bir oyuna alet edilememeli diyordu. Esedullah Mirza cevap verdi:

-Moment Albayım, siz bugün yoktunuz ve olan bitene şahit olmadınız ve Ağa'yı uçurumun kenarından nasıl döndürdüğümüzü görmediniz. Bu durumda Ağa'yı ya ruh hastalıkları hastanesine yatırmamız gerekiyor ya da...

Albay Dayım sert bir dille sözünü keserek:

-Saçmalama Esedullah!.. Ben ağabeyimi ruh hastalıkları hastanesine yatırmaktansa, kendi kafama bir kurşun sıkmayı tercih ederim. Söz konusu olan, yüz yıllık bir ailenin şeref ve haysiyeti, şaka değil... Ben ağabeyim için canımı bile veririm. Ama lütfen daha mantıklı başka bir çare düşünün.

Oldukça uzun süren bir tartışmadan sonra Albay Dayım da yumuşamaya başladı ama ümitsizce:

-Mesele şu ki ağabeyimin, durup dururken İngilizlerin öyle kolay kolay kendisini bağışladıklarına inanacağını pek sanmıyorum.

-Moment, moment. Bu işe kalkıştığımızda, adamımızı bulunca konuyu enine boyuna tartışacağız. Temsilci önce çok ağır şartlar ileri sürecek. Sonra biz araya gireceğiz ve adamı yumuşatacağız. Sonunda eğer Ağa savaş bitinceye kadar İngilizlere muhalefet etmez ve onlar aleyhine çalışmazsa, dosyasına "Sakıncalı değildir." Şerhi düşerek üst makamlara ileteceğini söyleyecek.

Albay Dayım biraz düşündükten sonra:

-Pekâlâ, neyi bahane ederek konuyu ağabeyime açacaksınız? Durup dururken "*İngilizler sizinle görüşmeye karar vermişler*" demeyeceksiniz herhalde.

-Ona, İngilizlerin savaştaki durumunun vahim olduğunu, dolayısıyla da dünyadaki bütün muhalifleriyle görüşüp, anlaşmaya karar verdiklerini söyleyeceğiz. Orasını bana bırakın. Ben Ağa'yı razı ederim.

Bu sırada babasının peşinden Pûrî geldi ve misafir geldiğini söyledi. Albay Dayım gidince babam:

-Bak şehzade, ben bu konuda elimden gelen her şeyi yapmaya hazırım ama şunu belirteyim ki sizin bu planınıza hiç mi hiç güvenmiyorum. Bu beyefendi kendi kaderini kendi tayin etmiş. İngilizlerin ona işkence etmeleri ve sonunda da Napoléon gibi kuru çula oturtmaları gerekiyor. Şu anda Saint Helen Adası'nın derelerini, tepelerini çok iyi gördüğünden adım gibi eminim.

Ben Esedullah Mirza'yı kapıya kadar geçirdim. Dışarıya çıktığımızda kulağımdan tutup:

-Şeytan oğlu şeytan! Mimarbaşından söz etmek de neydi öyle? Milletin ağzına söz mü vermek istiyorsun?

-Vallahi, billahi kötü bir maksadım yoktu Esedullah Amca! Sadece...

-Zıkkımın kökü! Ne sadecesi?.. Serdar Maharat Han benim samimi arkadaşım.

-Ama ben sizi hiçbir zaman Serdar Maharat Han'la görmedim...

-Senin Dayıcanının korkusundan. Beni de İngiliz casusu olarak suçlamasından korkuyorum.

-Ama o gece Lady Maharat Han'ı faytonla eve kadar getirmiştiniz...

-Moment, Serdar seyahate çıktı, karısını da bana emanet etti... Canı sıkılsın diye evde tek başına mı bıraksaydım yani. Lokantaya götürüp bir dondurma ısmarladım.

-Sadece dondurma mı Esedullah Amca?

-Evet, sadece dondurma... Evi-kapısı ve kocası olan bir kadınla San Francisco yapmayı aklımdan bile geçirmem. Anlıyor musun ne dediğimi? Mümkün değil. Böyle şeyler bana yakışmaz ve benim o taraklarda bezim olmaz.

-Esedullah Amca!.. On yedinci dersi verdiğinizde bana: "*San Francisco'ya sefer yapma fırsatı çıktığında, önce yola çık, yoldaşının kim olduğuna sonra bakarsın*" dememiş miydiniz?

-Amma da yüzsüz bir çocuk oldun sen!.. Benim her dediğimi uygulamak zorunda mısın? Senin bütün gücün de çenene vurmuş anlaşılan... Serdar'ın tabiriyle buhuvvetten bir haber yok ama çenenin buhuvvuti çok kuvvetli maşallah!

-Neyse Esedullah Amca. Dayıcan için yaptığınız plan sizce tutar mı ki?

-Tutması için dua et. Çünkü aslında, bu hastalığa sen ve baban sebep oldunuz. Baban kendisine taşralı, soyu sopu belli olmayan biri dedikleri için ihtiyarın feleğini şaşırttı. Sen de San Francisco seferine çıkma cesaretini kendinde bulamadığın için, gidip çatapat patlatarak zıvanadan çıkartıp, delirttin zavallı adamcağızı.

Üç, dört gün sonra, ikindi vakti Esedullah Mirza, Albay Dayımla birlikte babamı ziyarete geldi. Benim de elimden tutarak misafir odasına götürdü.

-İşler yoluna girecek gibi gözüküyor. Serdar Maharat Han'la etraflıca görüştük. Çok iyi niyetli bir adam. Ancak bu iş için bir İngiliz bulamayacağını söylüyor. Ama İngiliz ordusunda Hindistanlı bir onbaşı arkadaşı varmış. Onu planımızı uygularken, bizimle işbirliği yapmaya razı edebileceğini söylüyor. Tabii bazı şeyler karşılığında!

Albay dayım konuşmuyordu. Babam başını sallayarak:

-Ağa'nın Hindistanlı bir onbaşıyı muhatap alıp, onunla görüşeceğine hiç ihtimal vermiyorum. Bu Hindistanlı nasıl biriymiş? İngiliz kılığına sokabilirmiş miyiz acaba!

-İngiliz'i bir tarafa bırak, bir Beluç[3] kılığına bile sokamazsın. Dediğine göre o sütlü kahverengi Sihlerden[4] biriymiş.

-Şehzade Efendi hazretleri, Ağa'yı Hindistanlı ile görüşmeye razı etsek bile, rütbesi ne olacak? Ağa generalden aşağısıyla görüşmez ki.

-Orası önemli değil. Ağa İngiliz subaylarının rütbesini tanımaz ki. Albay deriz ona.

-Şehzade, her şeyden önce Ağa ile konuştunuz mu?

-Zihnen hazırladım. İki kez görüştüm kendisiyle. Her iki görüşmemizde de İngilizlerin dost, yarı dost ve işgal ettikleri bütün ülkelerde, ne kadar muhalif varsa kendi taraflarına çekmek için çalışmalar yaptıklarını söyledim.

-Peki, nasıl bir tepki verdi?

3.Beluç: Güneybatı Pakistan, Güneybatı Afganistan ve Güneydoğu İran'ı içine alan Beluçistan bölgesinde yaşayan etnik bir grubun bir ferdi. Beluçistan günümüzde Pakistan'ın en büyük eyaletidir. Aynı zamanda İran'ın da Sistan ve Beluçistan adında bir eyalet vardır.
4.Sih: Hindistan'da bir din.

-Doğal olarak biraz homurdandı ve kendisiyle temasa geçerlerse kesinlikle görüşmeyeceğini söyledi. Ama uygulama başladığında razı olacağını sanıyorum.

-Yani henüz konuya girmedin, öyle mi?

-Kıyısından köşesinden değindim. İngilizlere ve verdikleri sözlere asla güvenmediğini söyledi. Eğer birini görüşmeye gönderirlerse silahsız gelmesini söyleyeceğini, Meşkasım'ı da elde silah perde arkasına saklayacağını ve eğer temsilci kendisine saldırmaya kalkarsa Meşkasım'ın atik davranarak adamın işini bitireceğini söylüyor.

-Bakın, görüyor musunuz şehzade? Hepimizin başının belaya girmesinden korkuyorum. Bu durumda görüşme sırasında farz edelim ki Hindistanlı burnunu silmek için elini cebine soktu ve de Dayıcan Meşkasım'a vur emri verdi. O zaman başımıza nasıl bir bela geleceğini düşünebiliyor musunuz?

Esedullah bir süre düşündükten sonra:

-Bana kalırsa Meşkasım'ı da durumdan haberdar etmeliyiz.

Bu konuyu birkaç dakika tartıştıktan sonra Esedullah Mirza beni Meşkasım'ı bulmaya gönderdi. Meşkasım içeri girer girmez herkesi selamladı.

-Hepinize selam ve saygılarımı sunarım beyler.

-Selamünaleyküm Meşkasım. Nasılsın? Afiyettesindir inşallah.

Esedullah Mirza Meşkasım'a oturması için ısrar etti. Meşkasım başta: "*Estağfurullah beyim, biz ayahda dururuz, buyurun*" demekle beraber ısrar edince salonun bir kenarına iki dizinin üstünde yere oturdu.

-Dinle Meşkasım. Senin Ağa'yı ne kadar çok sevdiğini ve hastalığından dolayı da çok üzüldüğünü biliyorum.

-Valla Ağam, bizim bu dohdorlara da verdikleri ilaçlara da itimadımız yoh. Bize göre Ağayı biraz sıcah çarptı. Bizim bir hemşerimiz vardı...

-Dinle Meşkasım! Ağa bir süredir gerçekten bir hayal âleminde yaşıyor. O gün saçma bir düşünce ve hayal yüzünden neredeyse öldürüyordu seni. Düşünsene, akıl sağlığı yerinde olan bir kişi, böyle saçma sapan bir düşünce yüzünden senin İngilizlerle işbirliği yaptığını ve onların casusu olduğunu söyler mi?.. Bu durumda Ağa'nın

hasta olduğu ayan beyan ortada. Sen de böyle olduğunu kabul ediyor musun?

-Valla, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Sizin sözünüz üzerine bizim söyleyecek sözümüz yohdur. Ama bu İngilizlere çoh dikkat edin.

Esedullah Mirza şaşkınlık içinde Meşkasım'ın yüzüne baktıktan sonra:

-Meşkasım en azından sen de biliyorsun ki bu sözlerin hepsi saçma.

-Biz nerden bilelim Ağam.

Esedullah Mirza sanki sabrı taşıyormuş gibi:

-Meşkasım Efendi, İngilizler kötü, aşağılık ve habis adamlar, tamam. Tamam da senin İngilizlerle ilişkin olduğu doğru mu?

Meşkasım başını önünden kaldırmadan cevap verdi:

-Valla Ağam, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Doğrusunu isterseniz, evet.

Albay Dayım ilk defa müdahale etti. İfadesinden kızgın olduğu rahatlıkla anlaşılıyordu:

-Kasım biz burada şakalaşmak için toplanmadık. Saçma sapan sözler söyleme!

-Tamam Ağam, eğer bizim saçmaladığımızı düşünüyorsanız, biz hiç gonuşmayalım daha iyi... İzin verirseniz gidip çiçekleri sulayayım?

-Moment, moment. Albay'ım bırakın da söyleyeceğini söylesin adam, dedikten sonra Meşkasım'a dönerek tatlı dille:

-Söyleyeceğini söyle Meşkasım ama çabuk ol. Çünkü çok işimiz var.

-Valla Ağam, bizim söyleyecek sözümüz yoh. Siz bir şey sordunuz, biz de cevap verdik.

Esedullah Mirza neredeyse çileden çıkıyordu ama kendini kontrol ederek:

-Meşkasım Efendi! İngilizler nasıl seninle temas kurarlar? Ağa kafasında bir şeyler kurup, bir şeyler söylemiş. Sen de bunlar yalan diye yemin ediyorsun...

-Valla Ağam, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Hepten yalan sayılmaz.

-Allah, Allah!.. Meşkasım sana itiraf et diyen bizatihi ben değil miydim yoksa? Mutfakta, sana ne söyleyeceğini sana ben öğretmedim mi? Şimdi bizatihi ben...

Meşkasım Esedullah Mirza'nın sözünü keserek:

-Valla Ağam, doğrusunu isterseniz, siz dediniz ama biz de yalan söylemedik.

-Yani İngilizler gerçekten seninle temas kurdular mı? Biraz düşünsene. Niye saçma sapan sözler söylüyorsun? Seninle nerede temas kurdular, ne zaman temas kurdular? Niçin temas kurdular?

-Ama siz bırahmıyorsunuz ki biz de sözümüzü söyleyelim Ağam!

Albay Dayım bağırdı:

-Bunalttın bizi be Kasım. Tamam, sustuk, söyle ne söyleyeceksen. Seninle nasıl temas kurdular?

Meşkasım bir dizini dikip, iki elinin arasına aldıktan sonra:

-Valla, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Şimdiye gadar belki yüz defa bizi öldürmeye galhdılar... Bugünkü gibi hatırlıyorum, İngilizler bir defasında Gıyâsâbâd'a geldiklerinde...

Esedullah Mirza sükûnetini korumaya çalışarak:

-Meşkasım rica ederim o defa Gıyâsâbâd'a gelişlerine bir tarafa bırak da bu defa ne oldu onu anlat.

-Baş üstüne... Bu defasında... Yani bundan birkaç gün önce, bir gün fırına ekmek almaya gitmiştik. O sırada bir İngiliz, birkaç defa fırının önünden geçti. Kör olası o şaşı gözüyle, sanki biz on dört yaşında bir gızmışız gibi, bize öyle bir bahış bahdı ki!.. Önceleri gözü şaşı olduğu için başgasına bahdı herhalda diye düşündük. Daha sonra fırına girip tezgâhtara bir şey sordu. Biz dışarı çıhınca bizim yanımız sıra yürümeye başladı... Sanırsın ki, tövbe, tövbe, bizim peşimize düşmüştü. Evimizin gapısına geldiğimiz zaman acayip bir sesle bir şeyler söyledi. Allah senin canını almasın, bir sesi vardı, aynı panter hırıltısı... Konuştuğu dil bir garipti... Türkî, Reştî, Horasânî[5]

5 Türkî: İran Türklerinin kullandığı Âzerî Türkçesi. Reştî: İran'ın kuzey bölgesinde, Hazar Denizi'nin güneyindeki halkın konuştuğu Farsça. Bu ağza (Belki de dil demek gerek) Gîlekî de denir. Çok farklı bir ağız olduğu için standart Farsça bilenler bu ağzı anlayamazlar. Horasânî: Horasan ağzıyla konuşulan Farsça. Bu Farsça da Afganistan'da kullanılan

karışımı bir dil... Bize: "*Siz burada mı oturuyorsunuz?*" diye sordu... Biz cevap vermedik ama içimizden "*Allah bütün İngilizlerin gözünü kör etsin!*" dedik... İçeriye girdik... Ancak gapının arasından bu adam ne yapıyor diye bahdıh... Biraz o tarafa, biraz tarafa gidip geldikten sonra evlerin gapısına bahdı, sonra da şu Hindistanlının gapısını çaldı ve içeri girdi...

-Bitti mi Meşkasım?

-Hayır Ağam, daha yeni başladı... Sonra tekrar gördük adamı. Bize öyle bir bahış bahdı ki ödümüz patladı...

Esedullah Mirza ümitsizce babama baktıktan sonra:

-Tabii böyle temaslarda bulundular... Mesele de bu görüşmelerden çıktı zaten, dedikten sonra babama göz kırparak Meşkasım'a dönüp:

-Meşkasım, hikâyenin kalanını daha sonra anlatırsın... Görüyorum ki sen İngilizlerin Ağa için ne kadar tehlikeli planlar yaptıklarını çok iyi anlamışsın...

Meşkasım söze karışıp:

-Bizim için de öyle...

-Tabii canım. Kesin... Şimdi biz de anladık ki İngilizler aralarındaki anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için, Ağa ile resmen temas kurmak istiyorlar. İnşallah bütün anlaşmazlıklar hayırlısıyla ortadan kaldırılacak.

-Ama Ağam, bu İngilizlere çok dikkat etmek gerek çünkü hile yapabilirler.

-Çok haklısın Meşkasım... Ama senin bize yardım etmeni rica ediyoruz... İngilizlerin temsilcisi Ağa ile görüşmeye geldiğinde, bir hile ile sizi atlatıp, saldırmasınlar diye senden kesin koruma isteyecektir...

Meşkasım tebessüm ederek:

-İngilizler bizi mi atlatacahlar? Hiç unutmuyorum, Gıyâsâbâd'da bir defasında on İngiliz çullanmıştı üstümüze... Biz ahşamdan sabaha gadar küreği başımızın etrafında çevirdik ve hiçbiri yahlaşma cesareti gösterememişti... Sonunda aşağı köylü olan reisleri arhadaşlarına dedi ki: " *Gelin gidelim arhadaşlar. Ben Meşkasım'ı iyi tanırım. Bizim zan-*

Farsçaya benzer.

nettiğimiz adamlardan değil o..." dedikten sonra başlarını önlerine eğip çekip gittiler. Arhalarından: "*Reisinize söyleyin Meşkasım sizin bildiğiniz adamlardan değil!*" diye bağırmışdıh. Oradan su almah için cenazemizi çiğnemeleri lazımdı... Gavga da su gavgasıydı...

Albay Dayım Bağırdı:

-Meşkasım, Gıyâsâbad'daki su meselesinin İngilizlerle ne alakası var?

Meşkasım başını sallayarak:

-Sizin İngilizleri tanımanız için daha gırh fırın ekmek yemeniz lazım... Bu memlekette İngilizler Gıyâsâbâd'a yaptıhları düşmanlığı başka hiçbir yere yapmadılar. Gıyâsâbâd harap olup, rezil, rüsva olsun diye suyunu kesmek istediler...

Esedullah Mirza söze karıştı:

-Albayım, Meşkasım boş konuşmuyor. Bir şehrin veya kalenin suyunu kestiklerinde, o şehrin insanları sonunda teslim olmak zorunda kalır.

-Ağzına sağlıh Ağam, ne güzel söyledin.

-Şimdi, Meşkasım bizim senden ricamız şu: Eğer İngiliz temsilcisi Ağa ile görüşmeye geldiğinde müzakere bir sonuca varmazsa, sakın temsilciye bir zarar vermeye kalkma, tamam mı? Çünkü İngiliz ordusunun burada olduğunu biliyorsun, değil mi? Eğer onların adamlarından birinin başına bir şey gelirse soyumuzu, sopumuzu kuruturlar alimallah... Temsilci gelir, müzakere yapılır, müspet sonuç çıkarsa ne âlâ ama müzakereden bir sonuç alınamazsa... Hatta Ağa sinirlenip emretse bile, bir şey yapmaman ve temsilcinin sağ salim gitmesi için özen göstermen lazım, tamam mı?

Meşkasım bu düşünceye ters gelen fikirlerini söylemekle beraber, temsilcinin emniyetinin sağlanması konusuna özen göstermeyi kabul etti.

Meşkasım'ı işinin başına gönderdikten sonra Esedullah Mirza:

-Aman Allah!.. Kafam, beynim denk oldu!.. Meşkasım'ın da kendisini Talleyrand[6] sandığından zerre kadar şüphem yok... İkinci me-

6.Charles-Maurice de Talleyrand-Périgord (Şarl-Moris de Taleyran-Perigor d. 2 Şubat 1754 ö. 17 Mayıs 1838) Fransız siyaset adamı, Dışişleri Bakanı'dır. 1815 Viyana Kongresi'nin mimarlarındandır.

sele de şu. Serdar Maharat Han'ın dediğine göre, arkadaşı onbaşı bir İsfahan Halısı almadan bu rolü oynamaya yanaşmıyormuş. Benim evimde hepi topu iki tane halı var. Belki Albayım...

-Ağabeyimin İsfahan halıları var. Belki onlardan birini...

-Moment, moment Albayım, yani Ağa'ya: *"Churchill'in temsilcisi, İngiliz ordusundan bir albaya, sizi bağışlaması için bir halı vermeniz gerekiyor."* mu demek istiyorsunuz?

-Hayır ama başka çaremiz de yok.

Düşünceye dalmış olan babam söze karıştı:

-Hiç olur mu Albayım? Ağa'nın rahatsızlığını gidermek için bu kadarcık fedakârlıkta bulunmalısınız artık. Böyle bir durumda bir halının ne kıymeti var ki?

-Ben ağabeyimin iyileşmesi için canımı bile vermeye hazırım ama benim halılarım hep çift. Birini verirsem takım bozulur.

Uzun süren tartışmalardan sonra Albay Dayım halılarından birini, zahmetine karşılık, Hindistanlı onbaşıya takdim edilmek üzere Serdar Maharat Han'a vermeye razı oldu.

Bu görüşmenin sonucu ertesi gün tekrar gözden geçirildi. Esedullah Mirza, babam ve Albay Dayım'ın yardımıyla Dayıcan Napolyon'u İngiliz ordusunun temsilcisiyle görüşmeye razı etti. Ancak bu temsilcinin bir Hindistanlı olduğunu söylemeye bir türlü cesaret edemediler. Çünkü onunla görüşmeye, bir generalin yerine bir albayın gelmesine zaten bin bir güçlükle razı olmuştu. Görüşmenin yapılacağı yer hakkındaki görüşmeler de çok uzun sürmüştü. Dayıcan müzakerecinin eve gelmesi gerekir derken, Esedullah Mirza ve yandaşları Dayıcan İngiliz garnizonuna gitmelidir diyorlardı. Sonuçta bu görüşmenin bizim evde yapılması kararlaştırıldı. Albay Dayımın halısı, Serdar Maharat Han eliyle Hindistanlı onbaşıya gönderildi. Alınan karar mucibince, çarşamba günü ikindi vakti, önce Esedullah Mirza ile babam, Serdar'ın evinde onbaşı ile görüşecek ve planın ayrıntılarını gözden geçirecekti. Kendini Fontainebleu'de[7] İtilaf Devletlerinin temsilcisini bekleyen Napoléon Bonaparte gibi gören Dayıcan, görüşme anına kadar bekleyecek ve kapıdan dışarı adım bile atmayacaktı.

7 Fontainebleau, Paris büyükşehir alanı içinde komün. Paris şehir merkezinin 55,5 km güney-güneydoğusunda yer alır.

23

İngilizlerin temsilcisiyle Dayıcan'ın görüşme yapacağı çarşamba günü gelip çattı.

Babam daha öğlen bile olmadan, birkaç tane erkek misafiri geleceğini söyleyerek evde bulunan herkesi hatta nökerimizi, annemin Tecriş'de oturan halasının evine misafirliğe gönderdi. Ben ısrar edip yalvarıp, yakararak babamı razı edip evde kaldım. Görüşme saati öğleden sonra dörttü. Saat ikiden itibaren, babamla Esedullah Mirza, iki üç kez Serdar Han'ın evine gidip geldiler. Bu gidiş gelişlerin bazısında keyifli, bazısında da sıkıntılı görüyorlardı. Görünüşe göre bazı pürüzleri gidermeye çalışıyorlardı. Daha sonra Albay Dayım da bize geldi. Aralarındaki fısır fısır konuşmalarından çözülemeyen tek problemin, temsilcinin Hindistanlı olması olduğunu anladım. Arala-

rında en iyimser olan Esedullah Mirza'ydı ve: "*O da hallolacak inşallah!*" diyordu.

Saat üçü biraz geçe, Albay Dayım'ı Dayıcan Napolyon'u çağırmaya gönderdiler.

Ben iki gündür Leyla'ya yaklaşmak ve onunla konuşmaktan çekiniyordum. Çünkü ne diyeceğimi bilmiyordum. Eğer bir görüşme yapılacağından tesadüfen haberdar olmuşsa ve bana bir şey sorarsa ne cevap vereceğimi bilmiyordum. Dayıcan'ın bu görüşmeye benim de katılmama izin vermeyeceğinden adım gibi emin olduğum için, salonun kapılarından birinin arkasındaki küçük bir odada kendime gizli bir yer ayarlamıştım. O küçük odanın kapısı da koridora açılıyordu. Dolayısıyla gizli yerimde kapalı kalmaya mecbur değildim. Esedullah Mirza nerede olursam olayım, ihtiyaç halinde hemen ortaya çıkıp yardıma koşmamı tembih etmişti.

Dayıcan Napolyon bizim evin avlusuna girdiği zaman, üst kat penceresinden dışarıya bakıyordum.

Dayıcan lacivert takım elbisesini giymişti. Muhammedali Şah'ın verdiğini söylediği madalyasını ceketinin yakasına asmıştı. Beyaz gömleğinin yakasına siyah, beyaz çizgili bir kravat takmıştı. Kılık kıyafeti bana, haber filmlerinden tanıdığım, İkinci Dünya savaşı öncesi Munich Konferansı'nın[1] yapılacağı salonuna girdiği sıradaki Fransa Başbakanı Daladier'i[2] hatırlatmıştı. Meşkasım da peşi sıra geliyordu. Galiba Dayıcan'ın eski elbiselerinden birini giymişti. Çünkü kolları ve paçaları çok uzun gelmişti adamcağıza.

Babamla Esedullah Mirza karşılamaya gittiler. Dayıcan onların sıcak karşılamasına karşın soğuk bir tavırla, kuru bir selam verdi.

Ben hemen pusudaki yerimi aldım. Dayıcan salona girer girmez, görüşme sırasında herkesin durması gereken yeri belirlemeye kalktı:

-Albay kardeşim şurada duracak... Sen de şurada Esedullah...

-Moment, benim İngiliz temsilcisinin sağında durmam lazım...

Dayıcan sözünü keserek:

1.Münih Konferansı:İngiltere, Fransa, İtalya ve Almanya arasında Çekoslovakya›nın Südet bölgesinin Almanya'ya verilmesini öngören 29 Eylül 1938 tarihli antlaşma.

2.Daladier:Édouard Daladier (d. 18 Haziran1884, Carpentras, Vaucluse – ö. 10 Ekim1970, Paris), Fransız Radikal politikacı ve İkinci Dünya Savaşı›nın başında Fransa Başbakanı.

-Böyle olmasını kim planladı?.. Olmaz. Ben nerede dediysem orada duracaksın!

-İyi de unutmayın ki benim tercümanlık yapmam gerekecek. Bu işi orada durursam, yapamam ki... Sizinle temsilcinin arasında, uygun bir yerde durmam lazım.

-Serdar Maharat Han gelmeyecek mi?

-Onun gelmesini siz kabul etmemiştiniz ya!

-Doğru. Böylesine önemli bir görüşme sırasında bir yabancının, üstelik de bir Hindistanlının bulunması uygun olmaz.

Babam, Esedullah Mirza ve Albay Dayım ümitsizce birbirlerine baktılar. Dayıcan Napolyon konuşmasını sürdürdü:

-Bu durumda sen nerede diyorsan orada dur. Meşkasım da benim sol tarafımda ve iki adım arkamda duracak.

-Meşkasım hakkındaki düşüncelerinizden vazgeçmenize çok sevindim. Onun perde arkasında durmasına hiç gerek yok.

Bol elbisesinin içinde rahat hareket edemeyen Meşkasım:

-Allah size uzun ömürler versin Ağam... Biz savaşta o gadar çoh İngiliz öldürdük ki yedi sülalemize yeter... Başga bir İngiliz'in daha ganına girersek Allah'ın gücüne gider... Hiç unutmam, bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan sert sert bakarak Meşkasım'ı susturdu ve:

-Bu işte her yönüyle güvenilir, sakin bir adama ihtiyaç var.

Esedullah Mirza ve babam hayretle birbirine baktılar ama bir şey söylemeye fırsat bulamadılar. Çünkü salonun kapısı açıldı ve Albay Dayımın oğlu Pûri elinde çifteyle içeri girdi.

Dayıcan tok bir sesle:

-Pûrî, sana söylediğim gibi, görüşme boyunca kapının arkasında, ateş etmeye hazır vaziyette bekleyeceksin ve eğer ateş emri verirsem, derhal ateş edeceksin.

Esedullah Mirza şaşkın şaşkın Pûrî'ye bakarken elinde olmayarak:

-Aman Tanrım! dedikten sonra Dayıcan'a dönüp:

-Ama Ağam... Biz görüşmeler sırasında, temsilcinin silahsız gelmesi konusunda mutabakata varmıştık. Bu yaptığınız hem mertliğe hem ahlaka ve de savaş kurallarına aykırı.

Dayıcan kara gözlüklerinin ardından bir noktaya odaklanarak sakin bir sesle:

-Savaş kurallarını ben senden daha iyi bilirim. Ancak düşmanın pis ahlakını göz ardı etmemek gerek. Pûrî! Komutanın ne diyorsa onu yap!

Ne yapacağını bilmez halde bu konuşmaları dinleyen Albay Dayım söze karıştı:

-Ağabey!.. Bu çocuk silah kullanmasını bilmez. Birdenbire Allah etmesin...

-Bilmiyor mu?.. Peki, askerliği sırasında ne halt etti bu çocuk?

-Valla Ağam, hep idari işlerde çalıştı... Tüfekle de ateş etmiştir herhalde ama saçma atan bir çifte kullanmadı şimdiye kadar.

Dayıcan Napolyon rengi kaçmış, aptal çocuklar gibi sümsük sümsük duran o at suratlı Pûrî'ye dönerek:

-Pûrî, eğer gerçekten bu işi yapacak liyakatin yoksa nöbeti devralmadan önce açık açık söyle. Napoléon'un dediği gibi, yeterli olmadığını söylemek de bir tür yiğitliktir!..

Pûrî fışırtılı bir sesle kesik kesik:

-Ben... Amcacım ben... Siz ne emrederseniz... Ben sizin için canımı bile vermeye hazırım.

-O halde komutanın emrediyor, derhal nöbet yerine git!..

Esedullah Mirza araya girdi:

-Moment, moment. Savaşta kullanılan silahla, saçma atan bir çifteyi kullanmak arasında dağlar kadar fark vardır. İzin verirseniz bu işin inceliklerini Pûrîciğime öğreteyim, dedikten sonra Dayıcan'ın bir şey demesine fırsat vermeden Pûrî'yi kolundan tutup koridora götürdü ve kapıyı kapattı. Ben hemen bulunduğum odanın koridora açılan kapısına koşup başımı dışarı uzattım. Esedullah Mirza tüfeği Pûrî'nin elinden aldıktan sonra:

-Bana bak delikanlı!.. Bu tüfek gerçekten dolu mu?

Pûrî yine fışır fışır:

-Ben de dolu olmasından korkuyorum... Ama ben ne yapabilirim. Amcam emir verdi.

-Moment, moment... Sen aklı başında bir adamsın. Bin bir türlü zahmetle bu anlaşmazlığı halletmesi için İngilizlerin temsilcisini bu-

raya getirmeyi başardık. Bu görüşme sonunda inşallah amcanın durumu da düzelecek... Bu kadar emek, zahmetten sonra, tut ki anlaşma sağlanamadı veya tartışma çıktı, temsilcinin karnını kurşunla doldurmak mı lazım?.. Böyle bir işi yaparsan, adam öldürmek suçundan seni yakalayıp idam edeceklerini hiç düşünmedin mi?

-Ben gerçekten ateş etmeyeceğim ki Esedullah Amca.

-Eğer tüfek doluysa ve eğer Allah göstermesin elin tetiğe dokunursa ve de tüfek ateş alırsa ne olacak?

Pûrî kekelemeye başladı:

-Peki, bu tüfeğin emniyeti yok mu?

-Bu lanet olası Hasan Musa tüfeğinde emniyet ne gezer?.. Ayrıca da o bomba patladığında seni nasıl şoke ettiğini ve ne hallere soktuğunu unuttun mu yoksa? Tüfek bir de elinde patlarsa, o zaman halin nice olur?.. Biliyor musun şu son iki üç ay zarfında bu tüfeklerden dört tanesi milletin elinde patladı!..

-Esedullah Amca ben de çok korkuyorum.

-Korkmakta yerden göğe kadar haklısın... Bak şimdi ben ne yapacağım? İşteee, işteee!.. Tamam.

-Esedullah Amca siz fişekleri çıkardınız!

-İşte bu kadar!.. Sen elde tüfek yine buralarda dolaş. Sana söz veriyorum ateş etmene gerek bile kalmayacak... Tüfeğin şakası olur mu hiç. Yüz atışın ellisinde ancak patlar bu tüfek. Üstelik de namlu alt tarafından yarıldığı için saçmalar tetiği çekenin karnının altına gelir... Bu genç yaşında sakat kalmak hoşuna gider mi?.. Erkekliğini yitirmek mi istiyorsun?... San Francisco arzusunun içinde kalmasını mı istiyorsun?

Pûri korkudan titremeye başlamıştı. Ağzını açıp bir şey söylemek istediyse de sesi çıkmadı.

Esedullah Mirza salona döndüğünde, Dayıcan Napolyon koltuğa oturmuştu, ötekiler ayakta duruyordu. Esedullah Mirza birkaç kez Albay Dayıma bir işaret yaptı. Dayım bir süre ağız burun kıvırdıktan sonra konuşmaya başladı:

-Ağabey, şimdi size bir şeyi arz etmem gerekiyor...

Dayıcan Napolyon bir baş hareketiyle ona döndü. Albay Dayım ikircikli ve endişeli bir ses tonuyla:

-İngilizler muhaliflerle yapacakları görüşmelerde genellikle o kişilerin bulunduğu bölgedeki adamlarından yararlanıyorlar... Nasıl söyleyeyim bilmem ki?.. Yani o bölgede görev yapan adamlarının bölge adamlarını, onların gelenek ve göreneklerini daha iyi bildikleri, oraların insanlarını daha iyi tanıdıkları için...

-Ne demek istediğini anlamadım...

-Yani... Demek istiyorum ki... Şimdi sizinle görüşmeye gelecek olan Albay... İngiliz birliğinin çok seçkin subaylarından biri...

Dayıcan Napolyon sert bir eda ile:

-Başka bir şey mi olacaktı yani?.. Bir general yerine bir albayla görüşmeyi kabul ettiğim için Allahlarına şükretsinler.

Albay Dayım babama ve Esedullah Mirza'ya ıstırapla dolu bir bakış attıktan sonra konuşmasına devam etti:

-Yani bu Albay... Churchill'in çok güvendiği bir albay... Yani Churchill'in sağ kolu denilebilecek bir adam, İngiliz orduları başkomutanı bir Hindistanlı...

Esedullah Mirza gözlerini kapadı.

Dayıcan Napolyon'un dudakları anlaşılmaz bir şekilde titremeye başladı. Rengi kireç gibi oldu. Bir kuyunun dibinden geliyormuş gibi bir ses tonuyla:

-Hindistanlı mı?.. Hindistanlı mı?..

Meşkasım da birden ellerini birbirine vurarak:

-Aman Allah'ım!.. Bıhtıh şu Hindistanlılardan!..

Albay Dayım sanki ipin ucunu kaçırırsa bir daha toparlayamayacağı düşüncesiyle olsa gerek, ara vermeden konuşmasına devam etti:

-Ancak bu Albay İştiyak Han öyle bir adam ki, Hindistan valisi ona danışmadan su bile içemiyor.

Dayıcan Napolyon'un ürkütücü duruşu bir felaketin haberini vermek üzereyken, çok şükür ki Esedullah Mirza devreye girdi ve felaketi önledi:

-Moment Albayım, unutmayın ki Albay İştiyak Han'ın Sir lakabı var... Sir İştiyak Han deyin lütfen.

Sir unvanının hatırlatılması Dayıcan Napolyon üzerinde mucizevi bir etki yaptı. Üstüne su dökülmüş ateş gibi sakinleşti. Birkaç saniye sessizlikten sonra:

-Temsilci İngilizler tarafından tam yetkili kılındıysa, benim için bir şey fark etmez.

Bu sözü duyan babam, Esedullah Mirza ve Albay dayım rahat bir nefes aldılar. Bu sırada pencereye yakın olan babam avluya doğru eğilerek seslendi:

-Şîrali Efendi... Şîrali Efendi bir şey mi istiyorsun?

Kasap Şîrali'nin kart ve çatal sesi duyuldu:

-Selamlarımı sunarım Ağam.

Şîrali babamın sorusuna cevap vermeden veya babam başka soru sormadan önce Dayıcan Napolyon:

-Bırakın gelsin. Ona gelmesini ben söyledim... Yani eğer çay içmek istersek hizmet etsin diye çağırdım.

Babam avluya dönerek:

-Kendi eviniz sayılır Şîrali Efendi, buyurun... Çocuklar evde yok... Buyurun çayınızı kendiniz koyun. Semaver kaynıyor aşağıda.

Salonda bulunanlar birbirine bakmakla beraber kimse bir şey söylemedi. Dayıcan'ın her türlü önlemi aldığı açık seçik anlaşılıyordu. Hatta her ihtimale karşı yakınında bulunsun diye Şîrali'yi bile çağırmıştı.

Dayıcan Napolyon koltuğa oturmuş, öbür dört kişi ayakta, yapılacak görüşmeyi bekliyordu. Hatta bir an bile suskun kalamayan Esedullah Mirza bile sesini çıkarmıyordu. Bu sessizliği bozan Meşkasım oldu:

-Niye bu Hindistanlı İngiliz hâlâ gelmedi? Doğrusunu isterseniz biz çok endişeliyiz. Allah rahmet etsin, bizim bir hemşerimiz vardı...

Albay dayım adeta kükredi:

-Meşkasım!

Ama Meşkasım'ın susacağı yoktu:

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Biz...

Meşkasım sözünü tamamlayamadı çünkü ayvandan Şîrali'nin sesi duyuldu:

-Ağam, misafirleriniz geldi.

Dayıcan acele ile ayağa kalktı, herkese de durması gereken yere geçmesini işaret etti. Elini yakasındaki nişanın üstüne koyup hazır ola geçti.

Şîrali kapıyı açtı. Serdar İştiyak Han içeri girdi.

Onbaşı İştiyak Han, bir başka deyişle Albay Sir İştiyak Han kısa boylu, şişman bir Hindistanlıydı. Kısa kollu bir gömlek ve kısa bir pantolondan oluşan yazlık üniformasını giymişti. Belinde tabancasının boş kılıfı vardı. Çıtçıtını açık bıraktığı için, içinde tabanca olmadığı açıkça görülüyordu.

İçeri girer girmez topuk vurup, elini sarığına götürerek asker selamı verdi ve:

-Good Afternoon Sir... How do you do!

Rengi kaçmış, hazır ol vaziyetinde duran Dayıcan elini alnına götürdü. Sadece o değil, orada bulunanlardan hiç kimse bu resmi görüşmenin etkisi altında kalmışçasına cevap vermedi. Sessizliği yine Meşkasım bozdu:

-Selamlarımı sunarım.

Meşkasım'ın konuşması Esedullah Mirza'yı harekete geçirdi:

-Good afternoon Sir İştiyak Han!

Hindistanlı adam İngilizce bir şeyler söyledi. Sanıyorum ki Sir titrine itiraz ediyordu. Çünkü anlaşma yapılırken bu konuya değinilmemişti. Ancak Esedullah Mirza'nın bir işareti onu susturdu.

Dayıcan'ın topuk vurup, hazır olda bekleyen Hindistanlı onbaşının elini sıkmasından sonra herkes daha önceden belirlenen yerlerine oturdu. Sadece Meşkasım ayakta kalmıştı.

Okulda İngilizcem herkesten daha iyi olmasına rağmen, Hindistanlının dediklerinden bir şey anlamıyordum. Ancak Esedullah Mirza'nın konuştuklarını, yaptığı galiz hataları, hatta konuşurken erilleri dişil, dişilleri eril yaptığını anlıyordum.

Başlangıçtaki kuru tanışma ve hal hatır etmeden sonra Dayıcan kendini buldu:

-Esedullah, söylediğim her şeyi kelimesi kelimesine çevirmeni rica ediyorum... Ona de ki: Ben canımı, malımı ve şerefimi vatanım için istiyorum. İngilizlere bir imtiyaz tanımaktansa bin kez ölmeyi ve cesedimin kurtlara, sırtlanlara yem olmasını tercih ederim... Şimdi çevir!

Esedullah Mirza İngilizce kelimeleri arka arkaya sıralamaya başladı. Konuşması sırasında özellikle kurt anlamına gelen wolf kelime-

sini daha yüksek bir sesle söylüyordu. Sonunda Dayıcan'ın sözlerini kelimesi kelimesine çevirdiğini göstermek için biraz durup Farsça olarak:

-Moment, moment. Şaşılacak şey, sırtlanın İngilizcesini bir türlü hatırlayamıyorum. Sırtlanın İngilizcesi neydi ki?..

Meşkasım'ın sesi yükseldi:

-Zannedersem, leş yiyici.

Dayıcan:

-Orası çok önemli değil... Ona de ki: İngiliz ordusuna verdiğim zararın farkındayım... Kâzirun ve Memeseni Cenkleriyle daha başka belki onlarca cenkte binlerce İngiliz askerini ortadan kaldırdım. Onların sömürgecilik hareketlerine en büyük darbeleri ben vurdum. Bunların hepsini vatanım uğruna yaptım... Çünkü İngilizler benim vatanıma tecavüz etmişlerdi... Çocukken elini bir kuş yuvasına soktuğunda, kuşun gagasıyla kaparak elini yaralayıp kanattığı bir şairimiz şöyle der:

Ağladığımı gören babam gülmeye başladı ve dedi:
Aç gözünü de vatanperverlik neymiş kuştan öğren![3]

Esedullah lütfen kelimesi kelimesine tercüme et!

Esedullah Mirza usanmış gözlerle o tarafa, bu tarafa baktıktan sonra İngilizce kelimeleri ardı ardına sıralamaya başladı. Kullandığı kelimeler arasında, benim bile civciv anlamına geldiğini bildiğim chicken sözcüğünü yüksek sesle iki kez tekrarladı.

Görünüşüne bakılırsa, Esedullah Mirza'nın dediklerinden pek bir şey anlamadığı belli olan Hindistanlı sürekli başını sallayarak söylenenleri onaylıyordu:

-Yes, yes chicken... yes chicken... delicious... very delicious...

Tesadüfe bak ki İngilizce öğretmenimiz, iki hafta kadar önce bize 'delicious' kelimesinin lezzetli anlamına geldiğini öğretmişti.

Esedullah Mirza Dayıcan'a dönerek:

-Albay Sir İştiyak Han diyorlar ki: Evet, biz bu savaşlarda olup biten her şeyi bütün ayrıntılarıyla biliyoruz. Ayrıca sizin vatanperverliğinize de sonsuz saygımız var, ancak...

---

3. Peder hande ber giryeem zed ki hân! Vatandârî âmûz ez mâkiyân
Ali Ekber-i Dihhodâ, Çerend o Perend, Yayına hazırlayan: Sa'îd-i Nefîsî, Tahran 1330.

Dayıcan'ın suratı asıldı ve boğuk bir sesle:

-Esedullah bu adamın söyledikleri, hepi topu birkaç kelime... Bütün bu söylediklerin bu birkaç kelime ile mi ifade edildi? Laf kalabalığına getirmiyorsun değil mi?

Esedullah Mirza aceleyle:

-Rica ederim Ağam!.. İngilizce bilen ben miyim yoksa siz mi?.. İngilizce herkesin bildiği gibi çok özlü bir dildir... Öyle kelimeler vardır ki, onları Farsçaya çevirmeye kalktığımızda yarım saat konuşmak gerekir... Yoksa siz Churchill'in son konuşmasını dinlemediniz mi? Parlamento'nun Avam Kamarası'nda on beş dakika konuştu, Farsça, Fransızca ve Arapçaya çevirisi o kadar uzun sürdü ki herkes uyudu.

Uzun bir süredir sesi çıkmayan Meşkasım daha fazla dayanamadı:

-Bize soracah olursanız, o gadar da hesapsız, kitapsız sayılmaz. Çünkü bu İngilizlerden her şey beklenir. Bir defasında o İngiliz çavuş gelip bize sığınmah istediği zaman feselleh deyince, ne demek istediğini anlatabilmek için, tercüman bu kelimeyi bize bir saatte açıhlamıştı.

Albay Dayım Meşkasım'a sert sert bakarak yavaşça:

-Meşkasım kes sesini!.. Sen de mi İngilizce üstadı kesildin başımıza?

-Valla Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz İngilizleri gendimizden daha iyi tanıyoruz. Yani demek istiyorsunuz ki biz bu İngilizlerle gırh yıl savaşdıhtan sonra hâlâ dillerini bilmiyor muyuz yani? Allah selamet versin bizim bir hemşerimiz vardı...

Dayıcan üstüne basa basa ama alçak sesle:

-Kasım, kes zırıltıyı!.. Esedullah sen de durumu hemen açıklığa kavuştur... Sor bakalım bana iletmek istediği mesaj neymiş? Bu arada yabancılarla savaşmanın bizim kanımıza işlemiş olduğunu da söyle. Merhum Büyük Ağa'nın aslında yabancılarla savaşırken can verdiğini söylemeyi de unutma.

-Moment, moment. Hatırlayacak olursanız, Büyük Ağa veba çıktığı yıl, vebaya yakalanıp rahmetli olmuştu.

-Saçmalama Esedullah! Ne dediysem onu tercüme et!

Esedullah Mirza yine birbiriyle ilgisi olmayan birçok İngilizce kelimeyi art arda sıraladı ama 'last great gentleman' ibaresini iki, üç kez tekrar etti.

Ben bu ibare dışında Esedullah Mirza'nın dediklerinden bir şey anlamadım. Görünüşüne bakılırsa Hindistanlı da bir şey anlamamıştı. Çünkü hiçbir amacı ve birbiriyle ilgisi olmayan kelimeleri birbiri ardına sıralıyordu. Esedullah Mirza Dayıcan'a dönerek:

-Albay Sir İştiyak Han: Devletinin yetkililerinin sizin ailenizin gösterdiği kahramanlıkların hepsinden haberdar olduğunu ancak bugün, İngilizlerin işlerine sekte vuracak işlerden kaçınacağınıza dair resmen garanti verdiğiniz takdirde, savaştan sonra dosyanızı 'sakıncası yoktur' şeklinde görüş bildirerek üst makamlara...

Tam bu sırada avludan acayip sesler gelmesi, Esedullah Mirza'nın sözünü yarım bıraktı. Sanki birkaç kişi birbirine girmişti. Herkes olduğu yerde donup kaldı. Sonunda Şîrali'nin kalın sesi duyuldu:

-Arz ettiğim gibi, Ağamın yabancı misafiri var.

Birkaç saniye sonra anladığım kadarıyla ses Dustali Han'ın sesiydi ve şöyle bağırıyordu:

-Yabancı misafiri de olsa, benim işim çok âcil.

Gürültü patırtı sesleri merdivene yaklaştı ve salonun kapısı birden açıldı. Dustali Han çizgili pijama giymiş olan Aspîran'ın yakasına yapışmış ardı sıra sürüklüyordu:

-Seni anandan doğduğuna pişman edeceğim. Şerefsiz, namussuz herif... Seninle olan hesabımı, öyle ya da böyle kapatacağım!

Dayıcan Napolyon ani bir hareketle yerinden kalktı ve bağırdı:

-Ne oluyor Dustali Han? Bu ne saygısızlık, bu ne cüret? Görmüyor musun ki...

Dustali Han salonda bulunan kimseyi hesaba almadan Aspîran'ı sürükleyerek Dayıcan'ın önüne getirip bağırdı:

-Bu aşağılık, utanmaz, arlanmaz adam zavallı kızla evlenip, iki ay sonra da onu boşayacaktı. Boşamayı bir tarafa bırak, şimdi de kızı hamile bırakmış... Ekberâbâd'ı da satıyormuş ki parasını yesin...

Meşkasım'ın Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'ye samimi bir şekilde selam verip hal hatır etmesi ortamı biraz yumuşattı:

-Nasılsın Recebali Han? Dün Meşkerîm Gıyâsâbâd'dan gelmişti. Seni soruyordu. Dedim ki valla biz gomşu olduğumuz halde bile Gıyâsâbâdî Bey'i göremiyoruz...

Dustali Han'ın elinden yakasını kurtaran Aspîran Meşkasım'ın selamına cevap verdikten sonra salonda bulunanların farkına vardı ve:

-Herkese selamlarımı sunarım... Özür dilerim... Bu beyefendi kafayı takmış bize... Ben şunu bir türlü anlayamıyorum, insanın hakkı yok mu karısıyla...

Ancak sözlerini tamamlama fırsatı bulamadı. Çünkü Dustali Han'ın konuşması sözünü kesti:

-Maşallah, Selamünaleyküm İştiyak Han Bey... Siz neredeydiniz, burası nere? Birkaç gün önce Serdar Maharat Han'a sizi sormuştum...

Dayıcan Napolyon cereyana kapılmış gibi olduğu yerde donup kaldı.

-Dustali sen Albay İştiyak Han'ı tanıyor musun?

Dustali Han şaşırarak, bir Dayıcan'ın, bir İştiyak Han'ın yüzüne baktıktan sonra, Esedullah Mirza ve Albay Dayımın yaptıkları işaretleri görmeden kahkahayı patlatarak:

-Onbaşı İştiyak Han ne zaman Albay olmuş... Tebrik ederim sizi İştiyak Han. Serdar Han'la birlikte kalenin arkasına gittiğimizde henüz onbaşıydın...

Salonda bulunan herkes, olduğu yerde donup kalmıştı. Böyle bir karşılaşmayı öngörmeyen İştiyak Han ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırmış Esedullah Mirza ve Albay Dayıma bakıyordu. Ancak onlar da donup kaldıkları için ona kimse yardım edemedi. Dustali Han ısrarla konuşmasını sürdürdü:

-İştiyak Han, niçin öyle donup kaldın? Ne oldu?..

Hindistanlı adam ne söyleyeceğini şaşırmış ve rahatsız bir halde konuşmaya başladı. Hindisanlı aksanıyla Farsça konuşuyordu:

-Bilmem ki ne diyeyim... Ben bugün Ağa ile görüşmeye gelmiştim.

Dayıcan oturduğu koltuğun kolluklarına yapışmıştı. Bütün vücudu titriyordu. Yüzü kireç gibi olmuştu. Olduğu yerde titredi, titredi ve koltuğa yığılırken:

-İhanet... İhanet... Tarih yine tekerrür ediyor...

Herkesin eli ayağına dolaştı. Albay Dayım endişeyle yanına koştu:

-Ağabey!.. Ağabey!..

Dayıcan neredeyse gözlerini tamamen kapamış olarak titrek ve boğuk bir sesle:

-İhanet... İhanet... Kardeşim... Lucien Bonaparte![4]

Babam telaşla seslendi:

-Ağam, nasılsınız?

-İhanet... İhanet... Enişte... Mareşal Mora!

-Moment, moment. Kim size ihanet etti? Niçin anlamak istemiyorsunuz?..

-Kes zırıltıyı General Marmont![5]

Meşkasım gelip bir şey söylemek isteyince Esedullah Mirza bağırdı:

-Hiç olmazsa sen sus. Sen General Grouchy'sin[6] ve senin dosyan herkesten daha kabarık.

Dayıcan'ın birdenbire attığı çığlık her tarafta yankılandı:

-İhanet!.. Pûrî... Şîrali!.. Hücum!..

Hücum emrini duyan herkesin eli ayağı kesildi. Dayıcan'ın verdiği hücum emrinden henüz bir şey anlamamış olan İştiyak Han, ondan böyle bir tepki beklemediği için endişelenmişti. Babama ve Esedullah Mirza'ya el, kol hareketleri yaparak, ne yapması gerektiğini soruyordu. Ben de artık saklanmamın gereksiz olduğunu düşünerek odadan çıkıp salona geldim. Salonun kapısının eşiğinde şaşkın şaşkın dururken Esedullah Mirza'nın onbaşıya yavaşça şöyle dediğini duydum:

-Serdar çabuk kaybol! Ortalık birazdan daha da karışacak.

Dedikten sonra onu kapıya doğru çekti. Koridorda merdivenlerden yukarı çıkmakta olan Şîrali ile karşılaştı.

-Ağam, bırakın da biz icabına bahalım!

4.Lucien Bonaparte: (1775-1840) Napoléon'un kardeşi.

5.General Marmont:Auguste Frédéric Louis Viesse de Marmont (1774-1814) Napoléon'un generallerinden biri.

6.General Grouchy: Emmanuel de Grouchy (1776-1847)Napoleon'un generallerindendir. Sonra Mareşal olmuştur.

Der demez de bir gürz gibi, elindeki koyun budunu havaya kaldırdı.

Şîrali Meşhed'i ziyaret ettikten sonra artık kimseye satır çekmeyeceğine yemin etmişti.

Esedullah Mirza kolundan tutarak, yavaşça:

-Moment, Şîrali ne yapıyorsun, sen delirdin mi yoksa. Misafir Allah'ın sevgilisidir...

-Valla Esedullah Ağam, ne zaman yardım istersem, gelip adamın işini bitir demişti Ağam.

-Şîrali senin aklın nerede? Bu Serdar Ağa'nın dostlarından biri...

Korkudan beti, benzi iyice atmış olan İştiyak Han, kısa boylu olduğundan, Şîrali'ye bir şey söylemek için başını havaya kaldırmak zorundaydı. Ürkmüş ve korkmuş bir sesle:

-Sizin canınız üstüne yemin ederim ki benim Ağa ile hiçbir husumetim yok... Ağa benim en şefkatli dostlarımdan biri... Ağa benim en çok sevdiğim adamlardan biri...

Bu sözleri duyan Şîrali yolumuzdan çekildi. Bu sırada çok endişelendiği için sıkışıp tuvalete gitmiş olduğunu sandığım Pûrî de bizim arkamızdan ortaya çıktı. Yine fışır fışır ederek:

-Esedullah Amca bırakın da şu Hindistanlının işini bitireyim.

Esedullah Mirza ona doğru hamle yaparmışçasına:

-Kes sesini!.. Şimdi de bu başımıza General Rommel[7] kesildi, dedikten sonra Pûrî'nin İştiyak Han'a saldıracağını anlayınca Şîrali'ye seslenerek:

-Şîrali ben geri gelene kadar şu çocuğa sahip ol.

Şîrali Pûrî'nin ince, uzun bedenini kucaklarken Esedullah Mirza merdivenleri ikişer üçer atlayarak aşağı iniyordu. Merdivenlerden inerken de yüksek sesle bir yandan Hindistanlıya küfrediyor, bir yandan da ellerini çırpıyor ve: *"Üçkâğıtçılık yapacağını sanıyordun değil mi?.. Bir güzel döveyim de aklın başına gelsin... Seni anandan doğduğuna pişman edeceğim"* diyordu.

7.General Rommel: Erwin Johannes Eugen Rommel (1891-1944). II. Dünya Savaşı sırasında Almanya Afrika Kolordusu komutanlığını da yapmış olan sıra dışı general. Kuzey Afrika'da İngiliz birliklerine karşı kazandığı başarılar nedeniyle «Çöl Tilkisi» lakabıyla anıldı. Sadece askeri başarılarıyla değil rakiplerine karşı olan şövalyece tutumuyla da hatırlanır.

Hindistanlıyı avludan dışarı çıkardıktan sonra geri geldiğinde, birkaç kelime ile Şîrali'nin kucağında tepinip duran Pûrî'nin kafasındaki şüpheleri giderdi.

-Aptal çocuk, eğer bu Hindistanlıya el kaldırmış olsaydın, yarın İngilizlerin kampında o boş kafana iki kurşun sıkarlardı.

-Esedullah Amca, ben gerçekten vurma niyetinde değildim ki... Sadece Amcamın tüfek sesini duymasını istiyordum... Bu durumda gereken cevabı Amcama siz verirsiniz.

-Pekâlâ, pekâlâ. Amcana cevabı ben veririm... Şîrali artık bırakabilirsin... Sen de avluya in şimdi.

Ben de, Esedullah Mirza'nın yanı sıra kapıya kadar gitmiştim. Yine onunla beraber salona döndüm. Babam ve Albay Dayım Meşkasım'ın yardımıyla Dayıcan'ın belden yukarısını doğrultmuş, ona yudum yudum konyak içiriyorlardı. Aspîran-ı Gıyâsâbâdî ve Dustali Han ise şaşkın şaşkın onlara bakıyordu.

Dayıcan Napolyon Esedullah Mirza'nın sesini duyunca gözlerini araladı:

-Esedullah ne oldu?.. Ne yaptın?..

-Nasıl bir korku içinde kaçtığını bilemezsiniz... Aslında bu kaçış, rezilce bir ricattı... Anasından emdiği sütü burnundan getirdim... Parça parça ettim namussuzu.

Dayıcan birden etrafındakilerin ihanetine uğradığını hatırlamış gibi, gözlerini belertti, dudakları tekrar titremeye başladı ve kalan son gücüyle bağırdı:

-Hainler sizi!.. Bir daha yüzünüzü görmek istemiyorum sizin!..

Albay Dayım bir şey söylemek istediyse de Esedullah Mirza fırsat vermedi:

-Canınız üstüne, Büyük Ağa'nın ruhu üstüne yemin ederim ki bizi de aldattı.

-Yani siz bu kadar aptal mısınız?.. Yani sizler...

Esedullah Mirza sözünü keserek:

-Moment, moment... Bu saatten sonra, kalkıp İngilizlerin oyunları ile hilelerini size anlatmak mı gerekecek?.. Bunlar Şeytan'a külahını ters giydirir... Hitler'i bile aldatanlar bizi aldatamazlar mı sanıyorsunuz?

Esedullah Mirza'nın konuşması Dayıcan'ın konuşma üslubuna uygun olduğu için Dayıcan üzerinde çok olumlu bir etki bıraktı. Biraz rahatlayan Dayıcan:

-Zavallılar! Ben bu yaşlı tilkinin hilesini, hurdasını asla göz ardı etmeyin dediğim zaman bana gülüyordunuz ama!

Salondakiler nihayet rahat bir nefes aldılar. Bütün bu beklenmeyen ve tuhaf olaylar karşısında dili damağı kuruyan Meşkasım söze karıştı:

-Ağam, bu beylerin sizin dediklerinizi anlamaları mümkün değil... O yüce Allah'a yemin ederim ki eğer ben Hitler'in yerinde olsaydım, Ağa'yı yanıma alırdım ki şu İngilizlerin hile, hurdasını tersine çevirsin!

Bu defa Meşkasım'ın müdahalesi de çok yerinde bir müdahaleydi. Çünkü Dayıcan'ın yüzü huzurlu bir görünüm aldı. Ancak Meşkasım konuşmaya başlayınca susacak gibi değildi:

-Valla, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Biz bütün ömrümüzde böyle bir rezalet, böyle bir şerefsizlik görmedik. Şunlara bah, İngiliz orduları Başgomutanının yerine Hindistanlı bir onbaşıyı yollamışlar.

Bir süredir kapalı duran gözlerini tekrar açan Dayıcan boğuk bir sesle:

-Amden[8] yaptılar... Kasıtlı olarak yaptılar... dedikten sonra sesinin tonunu yükselterek:

-Beni bir onbaşıyla görüşmeye mecbur ederek benim ve ailemin şeref ve haysiyetini yerle bir etmeye kalktılar. Beni aşağılamaya çalıştılar... Bu da onların intikamının bir parçasıydı.

Albay Dayım endişelenerek:

-Ağabey... Ağabey... Lütfen sakin olun. Kendinizi boşu boşuna üzmeyin. Allah korusun tekrar rahatsızlanabilirsiniz.

Dayıcan kızıp kükredi:

-Nasıl rahatsız olmam?.. Nasıl sakin olurum?.. Bu büyük saldırı karşısında sükûnetimi nasıl muhafaza edebilirim?.. Yarın tarih kitaplarına: *"Büyük mücadeleci zillet içinde kılıcını bir onbaşıya teslim etti..."* diye yazmak için benimle görüşmeye Hindistanlı bir onbaşı gönderiyorlar.

8.Amden: bilerek, isteyerek.

Babam:

-Çok şükür ki o planları suya düştü.

Dayıcan sakin bir ses tonuyla:

-Takdîr-i İlâhî idi... Savaş Tanrısı Mars, yaşlı bir savaşçının son anda yenilmesine razı olmadı... Eğer Dustali yetişmeseydi!..

Meşkasım söze karıştı:

-Gerçekten eğer bizim hemşerimiz yetişmeseydi, Allah bilir nasıl bir bela gelecekti başımıza! Yine Gıyasâbâd ve Gıyâsâbâdlılar!..

Dayıcan Dustali Han'a bakarak:

-Dustali yanıma gel... Gel otur... Allah bunların basiretini bağlamış olsa da hiç olmazsa senin gönül gözünü açtı da bu korkunç girdapta imdadıma yetiştin.... Sen benim başımın tacısın artık...

Donup kalmış vaziyette bu sahneyi izleyen Esedullah Mirza babama dönerek yavaşça:

-Farkında mısın, şimdi biz kötü olduk. Eşek Dustali, Savaş Tanrısı Mars'ın bereketli elinin lütfuna mazhar oldu.

Babam yavaşça cevap verdi:

-Şaşılacak bir durum değil... Bırak da Ağa biraz sakinleşsin... Dustali de Savaş Tanrısı olsun... Bence bir sakıncası yok.

Esedullah Mirza Dayıcan için hemen bir kadeh daha konyak doldurdu. Fırtınadan sonra ortalığa tam bir sükûnet hâkim oldu. Bu sırada Pûrî salonun eşiğinde göründü. Ancak Dayıcan'ın gözü ona ilişmeden önce Esedullah Mirza ona doğru koşarak yavaşça:

-Çabuk çık dışarı... Ağa seni görürse yine onları hatırlayacak. Biraz dışarıda kal, dedikten sonra kapıya kapadı. Ben Dayıcan'ın ilk bakışta göremeyeceği bir yerde duruyordum. Esedullah Mirza yerimden kıpırdamamamı işaret etti. Albay Dayım Esedullah Mirza'nın yanına giderek yavaşça:

-Esedullah bu durumda benim halı ne olacak?

-Moment, moment Albayım! İsterseniz yeni bir tartışmayı gündeme getirmeyin şimdi. Hani Ağa'ya canınızı bile vermeye hazırdınız? Şimdi ne oldu?..

-İyi de şehzade, bu şarlatan herif bir şey yapmadı ki! Yoksa ben Onbaşı İştiyak Han'a bir İsfahan halısı vermeyi mi nezretmiştim?[9]

9.Nezretmek: Adakta bulunmak.

Esedullah Mirza kaşlarını kaldırarak yavaşça cevap verdi:

-Geri alırsınız merak etmeyin!

-Ben bu herifi bir daha nerede bulurum ki?

-Valla, yüksek huzurlarınıza saygıyla arz ederim ki... Onbaşı bu gece gideceği için bizim oyunumuza katılmayı kabul etmişti. Ama üzülmeyin bana adresini verdi. Yarın "*Serdar İştiyak Han, Cebhetü'l-alemîn, 228 no'lu Tank*" adresine bir mektup yazar halını geri istersin.

Albay Dayım alçak sesle adeta kükreyerek:

-Allah senin cezanı versin emi Şehzade!

-Moment, moment. Tabii senin mektubun ulaşıncaya kadar sağ kalırsa!.. Halıya kavuşmanın ikinci yolu ise, durumu Ağa'ya söylemendir. Söylersin ona, kaybettiğin halının yerine sana bir İsfahan halısı verir!

-Gerçekten çok haklısın Şehzade. Ağabeyime İngilizler adına seninle görüşmeye gelmesi için, Hindistanlı onbaşıya rüşvet olarak bir halı verdim demem eksik kalmıştı zaten. Sen ne diyorsun be adam?.. Canıma mı susadım ben?

-Albayım dünyada her inişin bir yokuşu olduğu gibi, kazanmak da var kaybetmek de.

Albay Dayım Esedullah Mirza'ya kin dolu nazarlarla baktıktan sonra, salonda kalıp da Dayıcan'ın etrafını sararak onunla konuşmakta olanların yanına gitti.

24

Gözkapaklarını kapamış olan Dayıcan Napolyon, gözlerini aralamadı. Huzurlu bir görünüşü vardı. Sakin bir sesle:

-Ben böyle şeyleri çok gördüm... Hatta bütün ömrünce İngilizlerden darbe yiyen ve Waterloo'dan sonra istifa eden Napoléon bile, bir kez daha İngilizlerin oyununa gelip kaderini onların eline bırakmıştı... Ona birçok vaatlerde bulundular ama sonunda biçare kendini Saint Helena Adası'nda buldu. Ben ondan daha üstün birimiyim? dedikten sonra sanki konuyu değiştirmek ister gibi Dustali Han'a dönerek:

-Pekâlâ Dustali, senin Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî ile meselen neydi?

Dustali Han tehdit eder gibi parmağını masaya vurarak:

-Bu ailenin büyüğü sizsiniz... Bu meseleye ya siz bir çözüm yolu bulun yahut da bana izin verin yasal yollarla bu aygır eşekten ailemizin malını, canını ve namusunu kurtarayım.

Tiryakı çekip kafayı bulduğu için keyfi yerinde olan Aspîran, soğukkanlı bir ifade ile:

-Her şeyden önce aygır eşek, o sözü söyleyendir. İkincisi de ben ne zaman beyefendinin malına, canına, namusuna tecavüz etmişim?

Meşkasım söze karışarak:

-Valla, bugüne kadar Gıyâsâbâdlılardan kimsenin, evden gapıdan ırah, milletin namusuna el uzattığı duyulmamıştır... Doğrusunu söylemek gerekirse, bu memlekette hiçbir yer, namusuna düşkünlük gonusunda Gıyâsâbâdla mukayese edilemez.

Dustali Han kendini kontrol etmeye çalışsa da sonunda çileden çıkarak Meşkasım'a saldırdı:

-Hiç olmazsa sen zır zır etme be adam! Gıyâsâbâdlıra da, namuslarına da başlatacaksın şimdi!

Nadiren sinirlenen Meşkasım şiddetle itiraz etti:

-Ağa, saygısızlıh yapmayın lütfen. Bize ne söyleyecekseniz söyleyin ama Gıyâsâbâdlıların namusu şakaya gelmez.

Gözüm Esedullah Mirza'ya ilişti. O rahatsız ve huzursuz halinden eser kalmamış, her zamanki o hınzır tebessümüyle gülümsüyordu:

-Moment, moment. Dustali, Meşkasım haklı. Gıyâsâbâd'ın namusuyla uğraşmayın. Siz namus abidesi sayılacak biri olarak artık böyle şeylere...

Bu sırada emreder tarzda yükselen Dayıcan'ın sesi Esedullah Mirza'nın sözünü yarım bıraktı:

-Susuuun! İki kişinin arasında bir anlaşmazlık çıkmış. Gelip durumu ailenin büyüğüne arz etmişler. Meseleye âdil bir çözüm bulmak lazım. Lütfen müdahale etmeyin de taraflar savunmasını yapsın. Devam et Dustali, ayrıntıya da girme!

Dayıcan'ın birden celallenmesi herkesi birden rahatlatmıştı. Çünkü geçici de olsa İngilizlerle ilgili meseleyi unutmuştu. Dustali Han sükûnetini muhafaza etmeye çalışarak:

-Biz ailenin şeref ve haysiyetini korumak için dedik ki; bu adam gelip bu kıza nikâh kıysın, bir ay sonra da onu boşasın. Karşılığında da iki bin tümen para alsın... Dediğimiz gibi de oldu... Şimdi bunları bir tarafa bırakalım...

Gez[1] yemekle meşgul olan Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî araya girdi:

-Tamam iki bin tümeni verdiniz... Daha sonra bir hesap ettik ki...

-Neler saçmalıyorsun sen utanmaz herif!.. Neyi hesap ettin?

Aspîran yine sakin bir dille:

-Beş yıl benim karımın evinde bedava oturmuşsunuz. Ayda yüz tümen kira vermeniz gerekiyor... Biz diyelim ayda elli tümen... Beş yılda eder üç bin tümen... İki bin tümen verdiğinize göre, bin tümen daha vermeniz gerekiyor...

Hırsından sözleri boğazında düğümlendi Dustali Han'ın. Esedullah Mirza araya girerek:

-Olmaz, yanlış hesapladın efendi. Çünkü o evin kirası en azından ayda yüz tümen eder. Bu durumda da alacağınız, beş senede en azından altı bin tümen olur!

Dustali Han Esedullah Mirza'ya patladı:

-Sen çeneni tutar mısın Esedullah!

-Moment, moment. Ben ne dedim ki? Aspîran hesap yaparken küçük bir hata yapmıştı, ben onu hatırlattım.

Dayıcan sert bir dille:

-Esedullah susar mısın sen?

Bu arada Meşkasım söze karıştı:

-Bu günlerde iki yüz tümenden de fazla eder. Hiç unutmuyorum, bizim bir hemşerimiz vardı...

Esedullah Mirza:

-Meşkasım bırak da Dustali Han sözünü tamamlasın... Namusa tecavüz meselesinden söz ediyordu...

Yemek için bir gezi daha parçalamakla meşgul olan Aspîran, büyük bir sükûnetle:

-Evet, söyleyin bakalım biz kimin namusuna tecavüz etmişiz?

Sinirinden titreyen Dustali Han:

1.Gez: İran'da çok yaygın olarak yenilen bir tür şeker.

-Küstahlığın nerelere vardığını görüyor musunuz Ağam? Bu zavallı masum, hasta kızcağız...

Aspîran sözünü keserek:

-Masum hasta sensin! Bu sözle eğer benim karımı kastediyorsan...

Dayıcan Napolyon kükredi:

-Aspîran bey, siz emniyette çalıştığınıza göre, mahkeme kurallarını bilmeniz gerekir. Aslına bakarsanız, burada bir aile mahkemesi kuruldu. Ben izin vermedikçe müdahale hakkınız yok. Sıranız geldiğinde siz de söyleyeceklerinizi söylersiniz... Dustali sen devam et!

-Bildiğiniz gibi bu hasta ve masum kızı tanımadığımız aşağılık, namussuz herifin biri aldatmıştı...

Aspîran tekrar müdahale etti:

-Ağam, bu adamın boş laflar ettiğini görmüyor musunuz? Dedikten sonra gözlerini tavana dikerek konuşmasını sürdürdü:

-O aşağılık, namussuz herif, o sözü söyleyendir. Ayrıca da bu herif tanımadığımız biri değilmiş.

Dustali Han tehdit edercesine oturduğu sandalyeden kalkarak:

-Bilinmeyen biri değil miydi? Peki sen tanıyor musun onu?.. Sen bu kızı hamile bırakanı tanıyor musun yani?

Aspîran ağzına bir gez daha attıktan sonra soğukkanlılıkla:

-Evet tanıyorum. Bendenizdim!

-Sen mi? Utanmaz, arlanmaz, yalancı!

-Gerçek neyse onu söyledim ben.

Yüzünde güller açan Esedullah Mirza:

-Moment, Dustali Han Bey, akıllı ve mantıklı davranmak da bir erdemdir. Aspîran Bey çocuğun kendinden olduğunu söylerken, siz meçhul birinden olduğunu mu söylüyorsunuz? Bu durumda ya siz çocuğun babasının kim olduğunu biliyorsunuz yahut da Aspîran'ın dediğini kabul etmek zorundasınız.

Dustali Han birden kıpkırmızı kesildi. Hırsından zorla konuşuyordu:

-İyi de ne zaman? Nerede?..Bu adam Kamer'i tanımıyordu ki! Bu işi ne zaman yaptılar da biz farkına varmadık?

Aspîran aynı soğukkanlılıkla:

-Sen neden bahsediyorsun beyefendi?.. Geçen sene Komiser Teymur Han'la birlikte sizin cenazenize geldiğimiz zaman gönlümüz Kamer'e kaydı... Birlikte olduk... Aman Allah o ne geceydi öyle!.. O mehtaplı geceler!..

Gülmesini zor tutan Esedullah Mirza:

-Siz de kalkmış, nerede, nasıl diyorsunuz. Herhalde San Francisco'ya sizin yanınızda gitmediler... Aslında San Francisco iki kişinin gitmesine izin verilen bir şehir. Zira üç kişi olurlarsa Los Angeles'e gitmeleri gerekir!

Hırsından neredeyse bayılacak hale gelen Dustali Han:

-Esedullah unuttun mu yoksa. Senin yanında bir şey yapamadığını söylememiş miydi mi bu adam? Savaşta o lanet olası pis uzvuna kurşun geldiğini söylememiş miydi?

Ağzı dolu olan Aspîran:

-Beyefendinin uzvudur, o lanet olası pis uzuv!

-Moment, şimdi hâkimler heyetinin, taraflardan hangisinin uzvunun daha temiz olduğu konusunda oylama yapmaları lazım. Ben oyumu Aspîran'a veriyorum.

Dayıcan Napolyon dişlerini sıkıyor, otoritesini kullanarak ve metanetle sözlerini kesmek istiyordu ama bir türlü fırsat bulamıyordu. Keyfine diyecek olmayan Esedullah Mirza şaşırmış gibi Aspîran'a dönerek:

-Moment, Aspîran Bey siz böyle bir söz söylemiş miydiniz? Sizin uzvunuza kurşun geldiğini söylediğinizi hatırlamıyorum!

Aspîran sırıtarak:

-Çok doğru söylüyorsunuz... Bunu ben söylemiştim.

Dustali Han Dayıcan'a dönerek:

-Görüyorsunuz değil mi? Görüyorsunuz değil mi?.. Kendisi itiraf etti.

Ancak Dayıcan soru sormadan Aspîran sükûnetle şöyle dedi:

-Valla gerçek şu ki; bir saat kaybolduğu için Teymur Han'la bizi evinize çağırmıştınız... Biz Kamer'i hamile bıraktığımızı anladığınızı ve bizi itirafa zorlayacağınızı ve de polise teslim edip hapse attıracağınızı sanarak... Biliyorsunuz ki bu işin ustası biziz... Binlerce suçlu yakaladık... Yakamıza yapışıp da bizi polise vermeyesiniz, hapislerde süründürmeyesiniz diye kurşun yedik ve sakatız dedik...

Uzun bir zamandır sesi çıkmayan Meşkasım söze karıştı:

-Vay babam vay!.. Şu akla, şu ferâsete bah!.. Bârekallah şu Gıyâsâbâd memleketine! Biz her zaman mertlikte Gıyâsâbâdlıların üstüne yohtur demiyor muyduh?

Esedullah Mirza artık dayanamayıp kahkahayı patlattı. Gülmesi konuşmasına engel olsa da kesik kesik:

-Aferin sana Aspîran!.. Bravo!.. Bugünden itibaren seni San Francisco şehrinin fahrî hemşerisi ilan ediyorum!

Aspîran da kahkahayla ona katılarak:

-Çok teşekkür ederim Şehzadem!.. Bize karşı hep lütufkârdınız!

-Beyler, duruşma gülüşme ve şakalaşmaya dönüştü!.. Esedullah!.. Aspîran!.. Susuuun! Diye feryadı basan Dayıcan, Dustali Han'a dönerek:

-Devam et Dustali!.. Dedi. Ama Dustali Han cereyana kapılmış adamlar gibi donup kalmış, rengi kaçmıştı. Albay Dayım başını önüne eğmişti ve onun da hiç sesi çıkmıyordu. Herhalde pisipisine kaybettiği İsfahan halısını düşünmek yüzünden orada olup bitenleri dikkate alacak durumda değildi. Ama babamın keyfine diyecek yoktu.

Aspîrân-ı Gıyâsâbâdi şiddetli karşı saldırıya geçti:

-Ben karımı seviyorum. Karım da beni seviyor. Güzel ve sevimli bir çocuğumuz var. Biri de yolda. Bütün bunlar Dustali Han Bey'in gözünde namussuzluk. Ama kendileri çarşamba günü evli bir kadının evine gittiler, üstelik de kadının kocası evde yoktu. Bu namussuzluk sayılmaz değil mi?..

Dustali Han birden felç olmuş gibi olan halinden çıkıp bağırdı:

-Ben... Ben mi evli bir kadının evindeydim?

Aspîrân yumuşak bir dille:

-Müsaade ederseniz Fati'yi çağırabilir miyim?..Kamer'in dadısı Hanımlar Hanımı'nın kızı Fati'yi... Ona soralım bakalım çarşamba günü, kimseye belli etmeden, kim çıktı Şîrali'nin evinden?

Dustali Han tekrar olduğu yerde donup kaldı. Esedullah Mirza'nın zevkten ağzı kulaklarına varıyordu. Gözlüğünü çıkarıp gözüne taktı. Gözlerini Dustali Han'ın gözlerine dikip, şeytanca bir gülüşle:

-Dustali mi?.. Ha?.. Nihayet Şîrali'nin karısıyla San Francisco seferi, öyle mi?.. Şehre kadar mı?

-Esedullah kes sesini!

-Moment Dustali! En-necâtü fi's-sıdk...[2] İtiraf ediyorsan et yoksa Aspîran Fati'yi çağıracak, ona göre...

-Esedullah eğer başına bir bela getirecek olursam, sakın şikâyet etme, tamam mı?

-Moment, moment. Momentissimo... Hayırlı uğurlu olsun!.. Şîrali'nin karısının başına getirdiğin bela yetmedi, şimdi de benim başıma mı bela getireceksin?.. Sen ne hapı yutuyorsun ki böylesine canavarlaşıyorsun?

Bu arada Dayıcan'ın sesi yükseldi:

-Esedullah!.. Esedullah!..

O anda Dustali Han gez kutusunu kaptığı gibi, Esedullah Mirza'nın kafasına atacakmış gibi yukarı kaldırarak:

-Kafana vurduğum gibi beynini dağıtırım senin!..

Esedullah Mirza gülmeyi keserek:

-Efendiiim? Anlamadım ne yapacakmışsın? Der demez de yerinden kalkıp pencereye koştu. Pencereden avluya doğru sarkarak:

-Şîrali Efendi!.. Şîrali neredesin?..

Dayıcan Napolyon ve salonda bulunan herkes neredeyse koro halinde bağırdı:

-Esedullah... Bırak uğraşma şu adamla!..

Bu ikaz üzerine Esedullah Mirza cümlesini tamamladı:

-Şîrali bir zahmet birkaç tane çay getir yukarıya...

Salona bir süre sessizlik hâkim oldu. Meşkasım fırsattan yararlanarak:

-Valla, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Biz gırh yıldır böyle bir namussuzluk görmemiştik... Allah esirgesin, eğer Şîrali bu durumu bir anlayacah olursa var ya!.. Dustali Han, bugün buraya Şîrali'nin bir goyun buduyla geldiğini biliyorsunuz değil mi?

Bir süre sonra elinde çay tepsisi, dev gibi cüssesiyle Şîrali salona girdi:

-Selamlarımı sunarım.

2.En-necâtü fi's-sıdk: Kurtuluş doğruluktadır.

Sessizlik içinde herkes şekeri çaya attıktan sonra, çay bardaklarını alırken Esedullah Mirza ciddi ancak gözlerinin içi gülerek, başladığı sözünü bitirmek ister gibi konuşmasına devam etti:

-Daha önce de dediğim gibi bu olayların sonu çok kötü oluyor... Namusuna düşkün olanlar rahatsız oluyorlar... İnsanların yüksek ya da küçük mevkilerde olması, zengin veya fakir olması fark etmiyor. Meselâ bizim Şîrali... Deyip biraz sustuktan sonda Şîrali'ye dönerek:

-Sen Şîrali Bey... Sana soruyorum... Senin bir dostun, bir arkadaşın olsa... O arkadaşın evde yokken bir yabancının onun evine gittiğini görsen... Ne düşünürsün ve ne yapmak istersin?

Şîrali yavaşça:

-Beyefendi, Allah rızası için böyle şeyler söyleme... Bu sözü söylediğin anda öyle rahatsız oluyoruh ki Allah etmesin, içimizden galkıp ellerimizle duvarları yıhmah, gapıyı pencereyi gırıp, indirmek geçiyor...

Şîrali elindeki tepside hâlâ bir bardak çay olduğunu unutarak, elini öyle bir sallayış salladı ki çay Albay Dayım'ın başına döküldü ve Dayımın: "*Yandım anam!*" feryadı göklere yükseldi.

Dayıcan Napolyon'un dudakları titremeye başladı. Rengi kaçtı ve yerinden kalkmak isterken korkunç bir çığlık attı:

-Yeter dedim size!.. Yeter artık!.. Bu da onların bir hilesi... Bu da onların bir darbesi... Ailemi darmadağın etmek istiyorlar... Benden korktukları için aileme saldırıyorlar... Tanrım bir bak alçaklık ve namertlik nerelere kadar yükseldi!..

Yine bir gürültü patırtıdır koptu, ortalık karıştı ve Dayıcan Napolyon tekrar bayılıp koltuğa yığıldı.

Babasının feryadını duyup içeri giren Pûrî durmadan şu cümleyi tekrarlıyordu:

-Kim yaptı bu işi?.. Kim yaktı babamı?

Sonunda Esedullah Mirza bağırdı:

-Eşek sıpası, sen de gidip doktoru getirmek yerine bağırıp duruyorsun! Kim yaptıysa yaptı. Ne yapacaksın? Kasıtlı olarak yapmadı ya!.. Şîrali'nin elindeki çay babanın üstüne döküldü. İstersen git bir iğne getir de Şîrali'yı cıs yap.

-Öyleyse gidip doktor çağırayım.

-Tabii ki git doktor çağır... Sen olmasan ve bu kadar cırlamasan, hastalar kendi kendine iyileşir.

Pûrî doktor çağırmaya gitti. Esedullah Mirza ve Meşkasım Dayıcan'ın elini, ayağını ovmaya başladılar. Albay Dayımın yanıklarıyla pek ilgilenen yoktu. Sadece Dustali Han sinirden kıpkırmızı kesmiş bir yüzle bağırıyordu:

-Bütün bunlar şu utanmaz, arlanmaz herif yüzünden!.. Bu herif hem tecavüzcü, hem hırsız hem üçkâğıtçı hem de katilin teki... Şuraya bak şimdi de Albayın gözünü kör etti!

Aspîran soğukkanlı bir ifadeyle:

-Benim bu işte herhangi bir dahlim var mı beyefendi? Bendeniz ve siz...

Dustali Han bağırarak Aspîran'ın sözünü kesti:

-Kiminle karşı karşıya olduğunu şimdi göstereceğim sana! Albayımın yüzünü yakarsın sen ha?

-Bendeniz de ne göstereceksiniz göstermenizi bekliyorum, dedikten sonra küçük sesiyle sözlerini sürdürdü:

-Şaşılacak şey!.. Benim karımın hamile kalmasıyla Albayımın başının, gözünün yanmasının ne alakası var? Sanki benim semaverimin musluğu var?

Esedullah Mirza semaver musluğu sözünü havada kaptı ve:

-Aspîran çok haklı. Adamcağızın semaver musluğu mu var?.. Olduğunu farz etsek bile Albayımın yüzünü, gözünü neden yaksın ki? Meğer Allah göstermesin, düşünelim ki...

Dustali Han çığlığı bastı:

-Yeter artık Esedullah, kes şu zırıltıyı!

Esedullah Mirza ona cevap vermek yerine Şîrali'ye dönerek:

-Şîrali sakın gidip de bizi yalnız bırakma olur mu?.. Sana söyleyecek bir çift sözüm var. Bir zahmet aşağıda bekle, ben sana sesleneceğim.

Heyecandan Şîrali'nin orada olduğunu unutan Dustali Han'ın rengi yeniden kaçtı ve tatlı bir dille:

-Esedullah, şakanın sırası değil şimdi. Görmüyor musun Ağa bayıldı... Albayım yandı!

Şîrali odadan çıktı, Albay Dayım iniltiler arasında:

-Benim ne halde olduğumu gören kimse yok mu?.. Kim beni yakmak istedi?..

-Aman efendim estağfurullah! Herkes sizi düşünüyor ama Ağa'nın durumu iyi değil... Önce onu ayıltmamız lazım.

Albay Dayım inleyerek:

-Yani benim durumum iyi mi demek istiyorsunuz? Yüzümün tamamını ekmekçi fırınına sokmuşlar gibi hissediyorum.

-Biraz şu elinizi çekin de ne olmuş bir bakayım...

Bu sırada Pûrî nefes nefese gelerek, Dr. Nâsırulhukemâ'nın evde olmadığını söyledi. Babamla Meşkasım Dayıcan'a şerbet içirmeye çalışırlarken, Esedullah Mirza neredeyse zorla Albay Dayımın elini yüzünden çekti. Sadece yanağıyla çenesi biraz kızarmıştı.

Esedullah Mirza biraz şaka ederek, biraz da alay ederek:

-Vah, vah, vah!.. Yüzünün etiyle derisinin bir kısmı soyulmuş.!

Esedullah Mirza'nın sözünü ciddiye alan Meşkasım, doğru dürüst ne olup bittiğine bakmadan bağırdı:

-Vay anam vay!.. Albayımın suratı, Allah göstermesin...

Esedullah Mirza Meşkasım'ın Albay Dayımın yüzünü bir şeye benzeteceğini tahmin ettiği için sözünü kesti:

-Meşkasım niye ortalığı velveleye veriyorsun?... Ben şaka yaptım. Bak, bir şeyi yok. Biraz kızarmış, o kadar.

Ancak Meşkasım susacak gibi değildi:

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Biz bu yanıh işinde yarım dohdor sayılırız... Yanığın tek bir çaresi vardır.

Albay Dayım endişelenerek:

-Nasıl bir çare?.. Ne yapmamız lazım?

-Valla bende yalan yoh. Allah göstermesin, evden gapıdan ırah, çaresi; henüz buluğa ermemiş bir oğlan çocuğunun idrarını sürmektir.

Esedullah Mirza itiraz etmek istediyse de vazgeçti ve bir süre sustuktan sonra:

-Ben de duymuştum. Ama buluğa ermemiş oğlanı nereden bulacağız ki şimdi?

-Baliğ olmasa da zararı yoh. Sadece çoh yaşlı olmasın... Bize soracah olursanız, yani bize göre, Pûrî'ninki de olsa faydadan hali değildir.

Albay Dayımın çığlığı ortalığı çınlattı:

-Sesiniz kesilir inşallah!.. Yani şimdi elinize geçen her pisliği yüzüme mi sürmek istiyorsunuz. Böyle saçma sapan sözler söyleyeceğine koş biraz yağ getir. Badem ya da hintyağı. Biraz yağ getir.

Meşkasım salondan çıkarken:

-Baş üstüne. Biz gidip getiririz... Ama unutmayın ki hiçbir şey söylediğimiz ilacın yerini tutmaz.

Esedullah Mirza:

-Mecburiyet yok, isterseniz bir deneyin.

Pûrî fışırtılı bir sesle itiraz etti:

-Böyle saçma sapan sözler söylemeyin... Benim şu anda tuvalet ihtiyacım bile yok.

Albay Dayımın feryadı yine göklere çıkmak üzereyken Meşkasım elinde bir tahta kaşıkla içeri girdi:

-Valla Ağam, badem veya hintyağı yoktu... Mutfaktan biraz Kirmanşah[3] yağı getirdim.

Başka çare olmadığı için Albay Dayımın yüzüne biraz Kirmanşah yağı sürüldükten sonra Dayım biraz rahatladı ve:

-Beni bırakın da ağabeyime bir çare bulun!..

Bu arada babamın sesi duyuldu:

-Ağa'yı çok merak etmeyin... Düzgün nefes alıp, vermeye başladı. Birazdan kendine gelir... En iyisi sizler öbür odaya geçin ki tamamen iyileşinceye kadar biraz dinlensin.

Esedullah Mirza:

-Bence de gürültü patırtı olmasın diye öbür odaya geçmemiz daha iyi olur...

-Gel Pûrî... Kalk bakalım Dustali!

Dustali Han bir koltuğa oturarak:

-Benim bu herifle olan meselem çözülmedikçe bu odadan dışarı çıkmayacağıma yemin ettim. Ben Ağa'nın kendine gelip sevgili damatları ile aramızdaki meseleyi çözeceği zamana kadar da bekleyeceğim.

3. Kirmanşah: İran'ın Kürdistan Eyaleti'nde bir şehir.

Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî'nin sesi yükseldi:

-Bendeniz de aynı şekilde!.. Burada kalacağım ki Ağa uyandığında benim ensemde boza pişirmek isteyen bu sevgili akrabasından kurtarsın beni.

Esedullah Mirza emreder bir ses tonuyla:

-Dustali kalk ve dışarı çık!

-Yerimden kıpırdamayacağım demiştim, duymadın mı?

-Kıpırdamayacaksın öyle mi?.. Moment, moment... Hey Şîrali!

-Boşu boşuna babalanıp durma!.. Çağır bakalım karısının adını ağzına alabiliyor musun?

Meşkasım söze karıştı:

-Ocağına düştüm Şehzade!.. Eğer şimdiye gadar Şîrali garısını yola getiremediyse, kimsenin cesaret edip garısının ne haltlar garıştırdığını ona söyleyememesi yüzünden. Golam Usta'yı unuttunuz mu?.. Fırıncının hamurkârını unuttunuz mu?.. Ona bunları söyleyeni bir tarafa bırah... Bunları duyduğu evi bile yahıp, yıhar alimallah!..

Esedullah Mirza cevap vermeden önce Dayıcan'ın kapalı ağzından duyulan bir inilti, herkesin onun başına toplanmasına neden oldu.

Birkaç saniye sonra da gözlerini açtı. Bir süre şaşkın şaşkın etrafına baktıktan sonra zayıf bir sesle:

-Bana ne oldu anlayamadım!.. Dedikten sonra sanki olanları hatırlamış gibi:

-Onbaşı... Albay yerine Hindistanlı bir onbaşı!..

Esedullah Mirza hemen söze girip:

-Moment Ağa!.. O mevzu kapandı... Biz onun icabına baktık ve döve söve, rezil edip kapıya koyduk... Artık unutun onu...

Dayıcan bir süre hiçbir hareket yapmadan durduktan sonra sayıklar gibi:

-Kovun onu!.. Kovun onu!.. İyi etmişsiniz, elinize sağlık!.. Benim işim bitti ama siz hiçbir zaman teslim olmayın!.. Biz sizinle birlikte savaştık!... Omuz omuza, sırt sırta!.. Şimdi de birlikte esir düşüyoruz!..

Albay Dayım endişeye kapılarak:

-Ağabey!.. Ağabey!..

Ancak Dayıcan Napolyon onun sesini duymamış gibiydi. Aynı sönük bakışlar ve aynı ses tonuyla konuşmaya devam etti:

-Birlikte esir düşüyoruz ama şerefimizle!.. Şerefle ve onurla!.. Tarihe: *"Büyük komutan kanının son damlasına kadar direndi!"* diye yazacaklar.

-Ağabey!.. Ağabey!..

Dayıcan ona doğru döndü. Bir süre yüzüne baktıktan sonra sordu:

-Neden yüzüne, gözüne yağ sürdün birader?

-Yüzüm yandı ağabey!

-Yandı mı?.. Yandı mı?.. Bravo sana!.. İftiharla yandı. Utanç ve şerefsizlikle değil kardeşim, dedikten sonra bakışlarıyla herkesin yüzünde dolaştıktan sonra:

-Gördün mü Dustali?.. Bir büyük komutanın nasıl yaşadığını gördün mü? Sen de benimle birlikte esir düştün ama şeref ve onurunla!..

Dayıcan bir süre sustu. Herkes endişeli gözlerle birbirine bakıyordu. Sessizliği bozan Dustali Han oldu:

-Ağam, ben şu anda bile esirim! Ben şu insan kılığındaki canavarın esiriyim... Ben bu herifle aramızdaki anlaşmazlık bir çözüme bağlansın diye burada kaldım. Şu Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî ile aramızdaki anlaşmazlık.

-Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî mi?.. Aspîran da mı bizimle birlikte esir düştü?.. Sevgili Aspîran!..

Hayretler içinde Dayıcan'a bakan Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî yavaşça:

-Yok babam, bu adam hepten keçileri kaçırdı galiba!

Bu sözü duyan Dustali Han, Aspîran'ın kafasına bir yumruk atarak:

-Senin baban keçileri kaçırmış. Utanmaz, arlanmaz herif!..

Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî de Dustali Han'ın ensesine bir tokat attı ve birbiriyle yaka paça oldular. Ancak babamla Albay Dayım'ın neredeyse bir ağızdan bağırmaları üzerine ayrıldılar. Bu sırada yerinden zorla kalkan Dayıcan Napolyon, onların kavga sırasında çıkardıkları gürültü, patırtıyı hiç duymamış gibi, sendeleye sendeleye kapıya doğru gitti ve:

-Gelin de gitmek üzere hazırlanalım!

Herkes onun yanına koştu.

-Moment, moment. Ağamız gidiyor... Ağam izin verin de size yardım edeyim!

Dayıcan Napolyon arkaya dönmeden, büyük bir sükûnetle:

-Esedullah sen misin?.. Gidip eşyalarımızı hazırlayalım. Ama iftihar ederek Esedullah!.. Esaret bize miras kaldı!.. Ama şerefli ve onurlu bir esaret!..

Esedullah Mirza ve Meşkasım'ın kollarına girdiği Dayıcan Napolyon yola koyuldu. Orada bulunan herkes, sanki bir cenazeyi teşyi edercesine peşinden gidiyordu.

Esedullah Mirza, Dayıcan Napolyon'u evine kadar götürdükten sonra babamın yanına geldi. Suskun ve üzüntülüydü.

Söze babam girdi:

-Bütün suç bizi birbirimize düşüren Dustali denilen şu dangalak herifte!

-Moment, moment. Şuna emin olun ki Ağa, belki de ne yaptığını bilmeden esir düşmek istiyor... Öyle görünüyor ki takdir-i İlâhî ona Napoléon Bonaparte'ın kaderinin aynısını yazmış... Dustali Han'ın görüşme sırasında gelerek olayın burada kapanmasına sebep olduğu için, yine de şükretmek lazım. Ben şundan adım gibi eminim; Hindistanlı Ağa'ya bütün imtiyazları verse bile, sonunda yine bir bahaneyle kasap Şîrali'yi adamın üstüne salardı ve anlaşma bozulurdu.

-Peki, şimdi ne yapılabilir, ne düşünüyorsun?

-Vallahi bu saatten sonra aklıma bir şey gelmiyor. Biraz bekleyelim bakalım ne olacak.

Dayıcan Napolyon'la Hindistanlı onbaşının görüşmesinin üstünden üç gün geçtikten sonra, sabahın erken bir saatinde Meşkasım beni bahçeye çağırarak, Leyla'nın benimle görüşmek istediğini söyledi.

Leyla'yı yabangüllerinin sardığı kameriyede gördüm. Üstünde kül renkli okul kıyafeti vardı. Bir an nefesimi kesen şey, ağlamaktan şişmiş gözleriydi. Sanıyorum akşamdan sabaha kadar hiç uyumamış ve ağlamıştı. Ondaki bu değişikliğin sebebini öğrendiğim zaman neredeyse nefes alamayacak hale geldim. Babası dün gece onu ve

Pûrî'yi çağırıp onlara, bir iki güne kadar İngilizlerin gelip onu tutuklayacağını ve dönüş ümidi olmayan bir yere götüreceğini, dolayısıyla onlardan son dileğinin evlilik hazırlıklarını yapmalarını ve İngilizler ortaya çıkmadan nikâh ve düğünün mahkûm komutanın huzurunda yapılmasını istemiş.

Konuşmakta çok zorlandım:

-Peki, sen ne dedin Leyla?

Zavallı tekrar ağlamaya başlayarak, hıçkırıklar arasında:

-Ne söyleyebilirdim ki? Biliyorsun babam hasta. Eğer hayır deseydim o hasta kalbi yüzünden canı tehlikeye girerdi.

-Ama Leyla, eğer düğününüzü İngilizlerin babanı tutuklamak için gelecekleri zamana kadar ertelerlerse korkulacak bir şey yok demektir. Çünkü sen de artık aklı başında bir kızsın ve bütün bunların hayal mahsulü şeyler olduğunu biliyorsun. İngilizlerin babanla hiçbir işi yok.

-Biliyorum... Eğer İngiliz görevliler gelinceye kadar beklesclerdi, bir sakıncası yoktu. Ama bir ay sonra İmamlardan[4] birinin doğum günü. O gün nikâhını kıyacaklar, dedi. Daha sonra da İngilizler bir aydan daha kısa bir sürede gelecek olurlarsa, nikâhın hemen yapılabilmesi için hazır olmamızı söyledi... Sen ne diyorsun, ne yapayım?

-Leyla, eğer sen evlenecek olursan ben yaşayamam... Babana biraz bekleyip benimle evlenmek istediğini söyle.

Leyla ağlaya ağlaya cevap verdi:

-Eğer sağlığı iyi olsaydı, eğer hasta olmasaydı söylerdim. Ama gerçekten çok korkuyorum. Eğer onun sözü üstüne bir söz söyleyecek olursam, Allah ağzımdan alsın, o anda ölebilir. Sen bir şeyler düşün.

Perişan ve ne yapacağını bilmez halde, adeta kalbim yerinden çıkacakmış gibi çarparken bir şeyler düşüneceğim diye söz verdim.

Ama ne düşünebilirdim ki!

Aile içinde gerçekleri görebilen, insani duygularına güvendiğim tek insan olan Esedullah Mirza aklıma geldi. Elimde olmayarak, okula gitmem gerekirken onun evine doğru yola koyuldum. Her zaman yaptığı şakayı tekrarlayacağından ve bana doğru dürüst bir cevap vermeyeceğinden emin olmakla beraber, başka çarem yoktu.

4. 12 İmam.

Onunla yapacağım konuşmayı duyar gibi oldum:

-Esedullah Amca ben ne yapacağım şimdi?

-Allah senin müstahakkını versin!.. Sana San Francisco seferini ihmal etme diye daha kaç kere söyleyeceğim?

Esedullah Mirza'nın her zaman, bana çare olarak gösterdiği tek yol buydu. Ama ben Leyla'yı o kadar çok seviyordum ki bu düşünce zaman zaman aklımdan geçtiğinde, kendimden nefret ediyordum. Hatta ikrah ederek bu tür düşünceleri kafamdan uzaklaştırıyordum.

Esedullah Mirza işe gitmek için hazırlanıyordu. Tahminim doğru çıktı. Aynanın karşısında tıraş olurken:

-Allah senin cezanı vermesin!.. Sana hiç durmadan bir San Francisco seferi yap demedim mi?

Bağıra çağıra itiraz etmem konuşmasını engellemedi:

-Sana bin defa San Francisco seferini ihmal etme demedim mi?.. San Francisco'ya gidemiyorsan, bir Los Angeles seferi yap... Aslında bu tür seferler çok iyidir... Bugünlerde ben de bir yerlere gideceğim... Ama ben çok şanslı bir adam değilim. San Francisco yerine Beyrut'a gideceğim... Seyahate çıkmayı ihmal etme... Bak o büyük şâir Şehy Sa'dî-yi Şîrâzî ne diyor:

"Tavuk gibi evin kapısında daha ne kadar sıkıntı çekeceksin?
Niçin uçan güvercin gibi sefere çıkmıyorsun?"[5]

Okumuş muydun bu beyti? Sa'd'î'nin ünlü kasidesi:

"Hiçbir sevgiliye ve hiçbir diyara bel bağlayıp kalma,
Çünkü kara ve deniz çok büyüktür, insansa haddinden fazla."[6]

Esedullah birden susup bana döndü:

-Moment, moment, moment... Bana bak bakayım... Sen sahiden ağlıyor musun?.. Koskoca eşşek!.. Şuna bak hemen bu gece valizini hazırlayıp San Francisco'ya doğru yola çıkmak varken kız çocukları gibi ağlıyor.

Esedullah Mirza aldırmaz gibi görünse de haddinden fazla etkilendiği belliydi... Havluyla yüzündeki sabunu sildikten sonra yanıma oturdu. Ciddi ve buğulu bir sesle:

---

5. Çomâkiyan be der-i hâne çend bînî covr, Çerâ sefer nekonî çon kebûter-i tayyâr?
6. Be hîç yâr medeh hâtır o be hîç diyâr Ki berr o bahr ferâhest o âdemî bisyâr.
Bk: Külliyât-ı Sa'dî, Mukaddime ve şer-i hâl: Merhum Muhammed Ali-yi Furûğî "Zekâu'l-Mulk" Sâzmân-ı Çâb o İntişârât-ı Câvîdân. Tarihsiz. S.456.'daki kasidenin matla' beyti. Önceki beyit ise aynı kasidenin 4. Beytidir.

-Evlat, boşuna üzülme. Senin için bir şeyler düşüneceğim...

Kalkıp dolabın yanına gitti. İki küçük kadehe bir şişeden içki koyup, yanıma geldi.

-Önce şunu iç de sonra konuşalım!.. İç dedim sana!.. Zıkkımın kökü, neyse ne iç işte!

İstemsiz olarak kadehi elinden alıp içtim. Mideme kadar her tarafım yandı...

-Şu sigarayı da yak!.. Şimdi kafana bir tane vuracağım ha!.. Al!.. Aferin sana!..

Esedullah Mirza kendi sigarasını da yaktı. Rahat bir koltuğa oturdu ve birkaç saniyelik sessizlikten sonra:

-Kulaklarını açıp, beni iyi dinlemeni rica ediyorum şimdi... Şunu dikkate almalıyız ki zatıâlinizin San Francisco yapmayı düşünmediği defalarca ispatlandı. Ayrıca tek çıkar yolun da San Francisco'nun etrafında dönüp dolaştığı ortada... Ben, San Francisco yapmasan bile, hiç olmazsa San Francisco yapmış gibi görünmeye razı olman gerektiğini düşünüyorum. Veya Los Angeles yapmış gibi!.. Gerçi onun bir faydası yok ama!..

-Esedullah Amca!..

-Moment... Ben konuşurken araya girme!...Bir üniversite veya bilimsel bir kurumda başarılı olmanın şartı bilgili olmak ve kitap okumaktır... Düşün ki bir adam var, hem bu kurumlarda çalışıp başarılı olmak istiyor, hem de kitap okuma alışkanlığı veya hevesi yok. Bu durumda hiç olmazsa kitap okuyormuş gibi yapmalı ya da araştırmaya meraklı gibi görünmelidir. Bana kalırsa, tabii Leyla da uygun görürse, San Francisco seferi yapmadan, San Francisco seferinden dönen yorgun yolcu rolü oynayabilirsiniz... Böyle yaparsanız Dayıcan sizi ya hemen nikâhlayıp evlendirmeye mecbur olur ya da iki üç yıl bekledikten sonra Leyla'yı sana verir.

-Esedullah Amca, bu iş gerçekten çok zor. Ben razı olsam bile Leyla'nın kabul edeceğini sanmıyorum.

-O halde bırak gitsin o fış fış Arap atının karısı olsun.

-Başka bir yolu yok mu bunun Esedullah Amca?

-Var tabii. Beni nikâhına alman!...Her ne olursa olsun acele etmen lazım. Yeni yeni gelişmeler oluyor memlekette. Dün bu konuyu ba-

banla da görüştüm. Şimdi de sana söylüyorum. Eğer bu olayın haberi Dayıcan'ın kulağına gidecek olursa, bu gece Seyyid Ebulkasım'ı çağırıp Leyla ili Pûrî'nin nikâhını kıydırır.

-Ne oldu ki Esedullah Amca?

-Haber henüz doğrulanmadı ama gerçek. Müttefikler, İngilizlerin muhalifi, Almanların taraftarı olduğunu tespit ettikleri devlet ricalinden birçok kişiyi tutuklayıp Erak'a[7] göndermişler... Eğer bu haberi rüzgâr Dayıcan'ın kulağını ulaştırırsa, derhal valizini toplar ve ilk iş olarak da Leyla'yı evlendirir.

-Esedullah Amca, o konyaktan bir kadeh daha verebilir misiniz bana?

-Aferin! Yavaş yavaş adam oluyorsun!.. Bunlar bulûğ çağında olan şeylerdir... Sigara, konyak ve San Francisco... İnşallah üçüncüsüne de hazır olursun bir gün.

-Esedullah Amca, Siz Dayıcanla konuşup durumu anlatsanız, olmaz mı?

-Moment, moment, momentissimo... Aklını başına topla evlat, eğer Dayıcan böyle bir şeyden haberdar olursa, o anda mümkün olsa Seyyid Ebulkasım'ı minberden indirip beş dakika içinde Leyla ile Pûrî'nin nikâhını kıydırır.

Ben Esedullah Mirza'nın önerdiği şeyleri yapamayacağımı kesinkes bildiğim ve onun tabiriyle San Francisco yapmış gibi davranmak bile benim için mümkün olmadığı için, yardım etmesi için ona yalvardım. Sonunda yumuşadı ve tatlı dille:

-Ameliyat olan bir hastaya su vermenin zararlı olduğunu bilen doktor gibi, hastanın yalvarmaları ve ricaları üzerine çok ihtiyatlı davranacağım ve durumu daha kötü yapacağını bile bile... Her ne kadar... Biraz sabret bakalım. Ne yapılabilir diye bugün bir düşüneyim.

Esedullah Mirza o gün akşamüstü beni görmeye geldi.

-Esedullah Amca düşündün mü? Nasıl bir çıkar yol bulabildin mi?

-Maalesef seninle Leyla'nın meselesini Dayıcan'la konuşmak mümkün değil. Dediğim gibi, eğer bu konudan haberdar olursa iş biter... Bugün özellikle onu görmeye gittim. Bir bahaneyle senden söz ettim. Ne yazık ki durum çok kötü.

7.Erak: Ferâhân'ın güneyinde, Kum'un batısında bir şehir.

-Ne dedi Esedullah Amca? Lütfen söyleyin bana.

Esedullah Mirza bir süre tereddüt geçirdikten sonra:

-Bu işten ümidini kesmen için ne dediğini bilmen yararlı olur Senden söz açılınca ne dedi biliyor musun?

-Her ne kadar insan yanında yetişse de,

Kurdun yavrusu, büyüyünce kurt olur.[8]

-Peki, siz ne dediniz?

-Moment, böyle bir görüş bildirdikten sonra, kalkıp kızını kurt yavrusuna istemeye geldim mi dememi bekliyordun yoksa?.. Şimdi bir başka şeyden daha korkuyorum. Dayıcan bu şiiri okuduğu sırada o eşek Dustali geldi ve dayının dediğini duydu. Bu sözü gidip babana söylemesinden korkuyorum. O zaman yeni bir zorlukla daha karşılaşacağız demektir. Kısaca söylemek gerekirse, durumun daha da kötüye gidebilir.

-Durumum bundan daha kötü de olabilir mi ki Esedullah Amca?

-Ohooo!.. Eğer baban bu sözü duyacak olursa var ya, iki saate kalmaz Erak'a sürgüne gönderilen devlet ricali meselesini gidip Dayıcan'a yetiştirir. İşte o zaman "*Allah bir yastıkta kocatsın, Allah mesut bahtiyar etsin!*" sedaları her yanı kaplar.

-Siz Dustali Han'a bu konuda babama bir şey söylememesini söyleseniz nasıl olur?

-Bak evlat, sen ya hâlâ çocuksun yahut da bu eşek Dustali'nin ne kadar pis huylu biri olduğunu bilmiyorsun... Eğer böyle bir şey söylersem, daha kötü olur. Bu durumda belki Allah'tan bir şey olur da dilini tutar... Her halükarda sen şu San Francisco seferi yapmış gibi davranmayı bir düşün bakalım nasıl olacak.

Ben darmadağın bir vaziyette Esedullah Mirza'dan ayrıldım. Yüreğime koyduğu yeni korku beni çok rahatsız ediyordu. Eğer Dayıcan'ın dedikleri babamın kulağına gidecek olursa ve de babam devlet ricalinin tutuklanarak Erak'a sürüldüklerini Dayıcan'a söylerse ne olacaktı?

Korkum boşuna değilmiş. Sanıyorum Dustali Han dedikoduculuk görevini yerine getirmişti. Çünkü bir gece sonra Albay Dayımın

8. 'Âkıbet gorgzâde gorg şeved, Gerçi bâ âdemî bozorg şeved.
Gulistân, Sa'dî-yi Şîrâzî, Be kuşiş-i Dr. Halil Hatib Rehber, Tahran 1348/1969, s.64.

evinde, Dayıcan Napolyon'la birlikte akrabalardan birkaç kişi akşam yemeğinde buluşmuştu. Ayrıca birdenbire ve hiç beklenmediği halde her zamanki gibi karalar giymiş olan Ferruhlikâ Hanım da gelmişti.

-Herkese hayırlı akşamlar... Maşallah ne güzel bir meclis!.. İkindi vakti Münir Hanım'ın kocasının hatim duasına gitmiştim... Bu taraftan geçiyordum. Şöyle bir uğrayıp hal hatır edeyim dedim.

Toplantıya katılanlar derin bir sessizliğe gömüldü. Hemedan seyahatinden yeni gelmiş olan Şemsali Mirza, herhalde bir şey söylemiş olmak için sordu?

-Hangi Münir Hanım?

-İtimadülmemalik'in kızı Münir Hanım... Zavallı bu son zamanlarda çok kötü günler geçirdi... Biçare kocası, öyle pek yaşı da yoktu, öğleden sonra işten eve dönmüş, elini, yüzünü yıkarken musluğun başında kalp sektesi geçirip oracığa düşmüş... Doktor gelinceye kadar da ruhunu teslim etmiş... Hatim sırasında eniştesinin üzüntüsünden kalp sektesi geçirdiğini söylüyorlardı.

-Eniştesine ne olmuş ki?

-Sizin duymuş olmanız gerekir... İngilizler birkaç kişiyle birlikte Eniştesini yakalayıp sürgüne göndermişler... Erak'a gönderildiklerini söylüyorlar...

Birden Dayıcan Napolyon'un boğuk sesi duyuldu:

-İngilizler mi?.. Niçin?

Esedullah Mirza şamata yaparak, laf kalabalığına getirip konuyu değiştirmek istediyse de Dayıcan bağırdı:

-Dur bakayım Esedullah!.. Hanım, siz bir takım insanları tutukladılar dediniz değil mi?

-Evet, İtimad'ın zavallı eniştesi de onların arasındaymış... Zavallının ruhu bile duymamış...

Ben büyük bir korkuya kapılarak Dayıcan'ın rengi kaçmış yüzüne bakıyordum. Belki de orada bulunanların pek çoğu Dayıcan'ın endişesinin farkında değildi. Aralarında en azından iki, üç kişi ne olduğunu iyi bilirken, bazıları da tahmin ediyordu.

Bir süre ortalığa sessizlik hâkim oldu. Dayıcan yavaşça:

-İngilizler... İngilizler... Harekete geçtiler...

Dedikten sonra yerinden kalkarak bağırdı:

-Kasım... Kasım... Yürü, eve gidiyoruz.

Sonra da misafirlerin itirazına ve dediklerine kulak asmadan salondan dışarı çıktı.

25

Dayıcan Napolyon salondan çıktıktan sonra Albay Dayım kalkıp peşinden koştu. Herkes şaşkın gözlerle birbirine bakıyordu. Esedullah Mirza hayretle gözlerini babama dikmişti ama babam onunla göz göze gelmekten sakınıyordu.

Sonunda Ferruhlikâ Hanım söze girdi:

-Ağa niye bu kadar rahatsız oldu, anlamadım. Ağa'nın Münir Hanım veya eniştesiyle bir akrabalığı yok ki!

Esedullah Mirza sert sert baktıktan sonra, sükûnetini muhafaza etmeye çalışarak:

-Hayır, Ağa'nın rahatsızlığı zavallı Mansurussaltana için değildi... Biliyorsunuz, Dustali'nin amcası...

-Dustali'nin amcasına ne oldu ki?

-Haberiniz yok mu yoksa hanım? Allah rahmet etsin, ne çok ıstırap çekti zavallı.

Hatim indirileceğini duyan Ferruhlikâ Hanım'ın birden gözleri parladı:

-Aman Allah'ım. Allah cezamı versin benim, nasıl oldu da bu olaydan ben haberdar olmadım! Hatim merasimi nerede yapılacakmış?

-Vallahi henüz belli değil çünkü olay bugün oldu...

-Allah beni nasıl biliyorsa öyle yapsın. Benim hiç haberim olmadı.

-Moment, Dustali'ye bir başsağlığı dilemeniz bence fena olmaz.

-Ne yazık ki bugün artık geç oldu yoksa...

Esedullah Mirza müdahale etti:

-Hayır, geç sayılmaz... Tesadüfe bak ki biraz önce gelirken, onun eve yeni geldiğini gördüm.

Ferruhlikâ Hanım gidip gitmeme konusunda tereddüt ederken Esedullah Mirza sözlerini sürdürdü:

-Annenizin bunlara olan yakınlığı dolayısıyla, rahmetlinin çenesini sizin bağlayacağınızı düşünmüştüm.

Ferruhlikâ Hanım oturduğu yerden kalkarak:

-Haklısınız. Böyle hiç iyi olmadı. Ben gidip Dustali Han'la Azizassaltana'ya bir başsağlığı dileyeyim...

Ferruhlikâ Hanım gidince, Esedullah Mirza'nın hangi amaçla böyle bir yalan attığını anladığı için herkes rahat bir nefes aldı. Esedullah Mirza Albay Dayıma dönerek:

-Bu baykuşu harabesine döndürmek çok önemliydi... Şimdi söyle bakalım Ağa'nın durumu nasıl?

Albay Dayım rahatsız bir halde:

-Ağabeyim çok sinirli. Yalnız kalmak istediğini söyleyerek beni gönderdi.

Bir saat sonra sadece Esedullah Mirza, Albay Dayım ve babam kalmıştı salonda. Ben de bir köşeye büzülmüş, onların konuşmalarını dinliyordum.

Babam:

-Ben aslında, Allah etmesin, Ağa'nın kendine bir şey yapmasından korkuyorum... Hatırlıyor musunuz geçen gün Napoléon'un

müttefik kuvvetlerin yenilmesinden sonra zehir içtiğinden söz ediyordu?

Esedullah Mirza bir yudum şarap içtikten sonra:

-Ben bu yönden endişe etmiyorum. Eğer hatırlayacak olursanız, Napoléon da istifa etmeye mecbur kaldığı zaman intihara teşebbüs etmişti. Ancak Waterloo'dan sonra bir şey yapmadan bekledi ve gelip Saint Helena Adası'na götürdüler onu.

-Her ne olursa olsun, Ağa'nın Napoléon'un hareketlerini adım adım izlemesini beklememeliyiz...

Düşüncelere dalmış olan Albay Dayım:

-Esedullah, benim aklıma bir fikir geldi. Şu Hindistanlı Maharat Hanla bizzat ben görüşsem nasıl olur?

-Ağa hakkında mı Serdar Maharat Han'la konuşacaksınız? Yoksa Serdar...

Albay Dayım sözünü keserek:

-Hayır, kendim hakkında... Benim halıyı götüren ve üstüne de soğuk bir su içen şu şarlatan Hindistanlı hakkında... Bir düşünsenize arkadaş!.. Böyle bir hırsızlık ve utanmazlığın bir eşini daha bulamazsınız...

-Tebrik ederim sizi Albayım. Ağabeyiniz neredeyse gitti gider, siz hâlâ halıyı mı düşünüyorsunuz?

-Hayır, ben ağabeyim için endişe etmiyorum... Ağabeyim söğüt yaprağı değil ki bu kadarcık bir rüzgârdan sallansın... Bütün ömrünü savaşlarda geçirmiş olan biri, hayatın bu iniş çıkışlarıyla nasıl baş edeceğini bilir.

Esedullah Mirza ümitsizce babama bakarak:

-Bu durumda biz de gidip rahat rahat yatalım. Şu işe bak, dadı anneden daha merhametli!

Esedullah Mirza ve babamla birlikte eve dönerken, Esedullah Mirza'nın yavaşça babama:

-Sizce İngilizlerin devlet ricalini yakalayıp Erak'a sürgüne gönderdiklerini kim Ferruhlikâ'ya söylemiş olabilir? diye sorunca babam durup Esedullah Mirza'nın kolundan tutarak:

-Bana bak Şehzade, yani sen demek istiyorsun ki...

-Moment, moment, ben bir şey demek istemiyorum, sadece sordum.

-Niçin, niçin kinayeli konuşuyorsun?.. Eğer bu işte benim parmağım olduğunu düşünüyorsanız yanılıyorsunuz... Babamın ruhu üstüne yemin ederim ki ruhumun bile bu olaydan haberi yok.

Babamın çok büyük bir rahatlıkla babasının ruhu üstüne yemin ettiğini bildiğim için, onun sözlerinden tereddüde düşen sadece ben değildim. Esedullah Mirza da öğrenmek istediğini öğrenmişti. Çünkü babam eve döndüğünde, ben Esedullah Mirza'yı kapıya kadar geçirmeğe gidince şöyle dedi:

-Hiçbir şüphem kalmadı. O aşağılık Dustali *'kurdun yavrusu kurt olur'* meselesini babana yetiştirmiş.

-Peki, şimdi ne yapmayı düşünüyorsunuz Esedullah Amca?

-Vallahi artık aklıma bir şey gelmiyor... Ben sıradan bir mahalle doktoruyum. Eğer hastalık soğuk algınlığı, nezle gibi bir hastalık olsa nane, limon kaynatıp içmesini tavsiye edebilirim veya bir aspirin verebilirim ama hastalık çok ciddi ise bir profesöre göstermek gerekir... İlk başta ben sana bir San Francisco tavsiye etmiştim çünkü ben bir San Francisco uzmanıyım. Hasta benim tavsiyeme uymadı... Artık iş San Francisco'dan da Los Angeles'den de geçti. Bu aileyi bir profesöre göstermek lazım. Bir başka şehre göndermek lazım.

-Yani artık bizi terk ettiğinizi mi söylemek istiyorsunuz?

-Hayır babacım, artık benim elimden bir şey gelmez demek istiyorum... Biraz sabredelim bakalım. Dayıcan'ın Saint Helena Adası'na gönderilmesi meselesi ne olacak. Ondan sonra bir şeyler düşünürüz.

Bu sırada sokağa çıkmıştık. Uzaktan birinin bize doğru koştuğunu gördük. Gelen boyacıydı. Selam verip, hal hatır ettikten sonra Esedullah Mirza'ya:

-Ağam, lütfen benim için bir şey yapın.

-Moment, senin için de mi benim bir şey yapmam gerekiyor?.. Allah, Allah!.. Ben kendi problemlerimi çözmekten bile âcizken, mahalledeki herkesin sorununa çözüm üreten biri haline geldim... Söyle bakalım senin derdin neymiş?

-Valla iki üç gündür Ağa kafayı bize taktı. Pılımızı, pırtımızı toplayıp buradan gitmemizi istiyor. Meşkasımla iki üç kez haber gönderip, bizim artık burada tezgâh açmamızı istemediğini söylemiş.

-Peki, sen ne dedin?

-Ağam, düşünsenize bir kere. Biz bu kadar zamandır burada çalışıyoruz ve bir avuç müşteri edindik. Şimdi nereye gideriz? Bir esnafı her gün başka bir yere sürmezler ki.

-Dur bir dakika. Ben şunu öğrenmek istiyorum. Meşkasım sana gelip bunları söylediği zaman sen tam olarak ne cevap verdin:

-Ağa'ya söyle, biz burada kalacağız... Yani başka bir yere gidemeyiz, dedim.

Esedullah Mirza dişlerini sıkarak yavaşça:

-Verilebilecek en kötü cevabı vermişsin. Şimdi gitmekten başka çaren yok artık, dedikten sonra boyacıya nasihatlerde bulunup, gitmeme konusunda fazla ısrarcı olmamasını tembih etti ve söz dinleyip, tezgâhını iki sokak aşağıda bir yerde açmasını öğütledi. Ancak boyacı yalvararak bu konuda aracı olmasını rica edince:

-Moment, moment, kulağıma gelenler doğru mu yoksa? Mahalledeki bir kadına mı gönlünü kaptırdın?

Boyacı böyle bir şeyin olmadığı konusunda yemin billah ettikten sonra Esedullah Mirza, gücünün yettiği kadar aracı olacağına söz verdi. Boyacı gittikten sonra da kahkahalarla gülerek:

-Şu işe bak, bizim dertlerimiz bize yetmiyordu, bir de boyacının derdi çıktı başımıza... Bu tarafta bu çocuk Şîrali'nin karısına takıldığı için buradan ayrılmak istemiyor, öte yanda senin Dayıcan'ın İngiliz görevlilerin gelip onu Erak'a sürgüne göndermelerini beklerken bu çocuğun burada kalıp onları ürkütmesini istemiyor... Burası gerçekten bir tımarhaneye döndü...

-Esedullah Amca, yani size göre Dayıcan bu boyacının hâlâ Almanların casusu olduğunu mu düşünüyor?

-Belki tam emin değil ama hâlâ içinde bir şüphe var sanki... Her halükârda buraya gelirken İngilizlerin yoluna bir engel çıksın istemiyor.

-Esedullah Amca, ben size o kadar çok problem çıkardım ki artık utanıyorum şey hakkında...

-Hayır, hayır utanma, söyle... Sen söylemesen de ben ne düşündüğünü anlıyorum artık. Demek istiyorsun ki, Dayıcan artık ciddi ciddi İngilizlerin gelişini beklediğine göre, seninle Leyla'nın durumu da gündemdedir... Çok büyük ihtimalle evet. Ama ne olur artık bana bir şey sorma da yarına kadar düşüneyim. Bakalım ne yapabiliriz.

Tekrar hayatımın en kötü gecelerinden biri başlıyordu. Zaman zaman kısa sürelerle uykuya dalsam da korkunç rüyalar görüyordum. Rüyalarımda bütün yakınlarım birbirine giriyordu.

Gelinliğinin içindeki Leyla, kocasının kolunda iki sıra halinde dizilmiş ve kılıçlarını havaya kaldırmış İngiliz askerlerinin arasından geçerek bir kasrın kapısına geliyordu. Leyla'nın yanında duran kocası, Şîrali'den başkası değildi. İngiliz birliğinin başındaki komutan, İngiliz üniformalı, pantolon yerine İskoç eteği giymiş olan Meşkasım'dı. Ben çığlıklar atıyordum. Damat ve gelinin peşi sıra giden Pûrî, at gibi suratıyla bana bakıyor ve korkunç kahkahalar atıyordu.

Albay Dayım gelin ve damadın arkasında bir halı taşıyordu. Özel üniformalı kapı görevlisi olan Aspîrân-ı Gıyâsâbâdî, uzun sarı peruğu ve elinde kalın bir asayla kapıda durmuş: "*Gelin ve damat!*" diye haykırıyordu. Doktor Nâsırulhukemâ saksafon çalıyor, el ele tutuşmuş olan babamla Esedullah Mirza etrafımda dönüyor ve içinde San Francisco kelimesinin sık sık tekrar edildiği Batı Amerika folk müziğinden bir parça okuyordu. Bu kelime kulaklarımda yankılanıyordu: San Francisco... San Francisco...

Ben bağırıyor, o tarafa bu tarafa koşuyordum. İskoç askeri üniforması giymiş olan Meşkasım yanıma geliyor ve İngiliz ağzıyla bana Farsça: "*Babacım, sen artık git. Senin işin bitti*" diyor. Ben: "*Meşkasım bir şeyler yap, sen benim dostum değil misin?*" diye bağırıyordum. O yine İngiliz ağzıyla: "*Valla babacım, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, bizim bir gusurumuz yoh. Oradaki beye sor*" diyordu. Ben onun parmağıyla gösterdiği tarafa bakıyordum. Dayıcan Napolyon, Napoléon'un elbiselerini giymiş, beyaz bir ata binmiş, elinde bir koyun buduyla gelirken: "Hücuuum!.. İileriii marş!.." diye bağırıyordu ve atlı askerleri beni ayaklarının altında eziyordu... Ve nihayet kapkara elbiseleri içindeki Ferruhlikâ Hanım da başucumda Fatiha okuyordu.

Sabahleyin yerimden kalkmak istediysem de başaramadım. Vücudumun her tarafı ağrıyordu. O kadar halsizdim ki yerimden kalkamadığım için okul vakti geçti. Annem başucuma geldiğinde dövünmeye başladı. Ateşler içinde yanıyordum. Yerimden kalkmak

istediğim zaman başım dönüyordu ve cansız gibi tekrar yatağa düşüyordum.

Annemin ve babamın endişe içinde gelip gitmelerinden anladığım kadarıyla, durumum hissettiğimden de kötüydü. Dr. Nâsırulhukemâ'yı getirdiler. Yavaşça sözler arasında tifo kelimesini duydum. Hastalık ve yüksek ateş nedeniyle kafamı tam olarak toplayamasam da dün gece gördüğüm kâbusun nedeninin, yüksek ateş olduğundan emindim ve doktor yanılıyordu. Bütün günü bu halde çok zor geçirdim. Sonradan birkaç kez hezeyanlarda bulunduğumu anladım. Akşama doğru durumum iyiye gitmeye başladı. Esedullah Mirza'nın mütebessim yüzünü hatırladım. Ama konuşmaya mecalim yoktu.

Ertesi gün Dr. Nâsırulhukemâ'nın ne kadar cahil olduğu ve mesleğinin inceliklerini de bilmediği hakkında yeni deliller ortaya çıktı. Ateşim tamamen düşmüştü ve neredeyse tamamen eski sağlığıma kavuşmuştum. Sadece kendimi oldukça güçsüz hissediyordum. Yataktan kalkmak istediğimde annem bağırıp çağırmaya başladı. Onu iyi olduğuma inandırıp bahçeye çıktım.

Meşkasım çiçekleri suluyordu. Ancak alışılmışın dışında, dışarıya çıktığı zamanlar giydiği elbisesini giymişti. Pantolonunun paçalarını dizlerinin üstüne kadar sıvamıştı ve elbisesi ıslanmasın diye süzgeci büyük bir dikkatle kaldırıp indiriyordu.

Başını kaldırmadan:

-Allah'a şükür rahatsızlığın önemli değilmiş babacım. Bizi çoh merahlandırdın. Dün öğleden sonra *'geçmiş olsun!'* demeye gelmiştim... Hezeyanlarda bulunuyordun... Doktor bir de bugün görsün seni! Kâfir oğlu kâfir tifoya yahalanmış diyordu... Aslında bu adamlar manda ile mandalı bile birbirinden ayıramaz!

-Meşkasım çok şükür iyileştim. Peki, sen niye dışarılık elbiseni giydin? Bir yere mi gideceksin yoksa?

Meşkasım mahzun mahzun bakarak:

-Valla babacım, bende yalan yoh. Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım. Biz artıh bugün, yarın gidiciyiz. Bu zannederim ki son defa çiçek sulamamız olacah. İngilizler buraya doğru geliyor olabilirler. Artıh bizden iyilik de gördüysen, kötülük de hakkını helâl et babam!

-Meşkasım, Dayıcan ne yapıyor?

-Vah ki vah!.. Hiç sorma babacım. Allah hiçbir Müslümanın başına vermesin! Ağa evvelki geceden bu yana sanki yirmi yaş birden ihtiyarladı... Evvelki gece hiç uyumadı. Zavallı vasiyetnamesini yazıyor gibiydi.

-Peki, bugün durumu nasıl?

-Bugün çok şükür, zannedersem biraz sakinleşti... Dün bütün gün yerinde duramamıştı.

-Meşkasım Leyla okula gitti mi yoksa hâlâ evde mi?.. Onunla bir iki kelime konuşmak istiyorum.

-Sen ne diyorsun babam?.. Sabah erken bütün çocuhları Albayımla birlikte Albay'ın Âb-ı âlî'deki evine gönderdi... Yani hakkı da var... İngilizlerin gelip onu zincire vurarah götürdükleri sırada çocuhların burada olmasını istemiyor... Zannederim ki çocuhların başına da bir belâ getirmelerinden gorhuyor. Çünkü bu İngilizlerden her şey beklenir.

-Ne zamana kadar orada kalacaklarmış Meşkasım?

-Valla, İngilizler gelip bizi götürene kadar babacım.

-Peki, gelmezlerse ne olacak?

Meşkasım tebessüm ederek:

-Henüz çoh toysun babacım. İngilizleri tanımıyorsun... Ağa da ben de dün ahşamdan beri üstümüzdeki elbiseleri çıhartmadıh. İki kere yol azığı hazırladıh ki Erak yolunda açlıhtan ölmeyelim... Çünkü İngilizler esirlere, zıkkımın kökü yağında pişirilmiş kerpiç çorbası veriyorlarmış. Bizim İngilizlerin eline esir düşmüş bir hemşerimiz vardı...

Meşkasım'ın ağzından laf almak mümkün değildi. Bu yüzden gidip, Esedullah Mirza'yı görmeye karar verdim. Ancak daha evden çıkmadan kendisi geldi. Benim halimi hatırımı sormaya gelmiş. Beni ayaklanmış görünce çok sevindi:

-Bir düşünsene... Şu dangalak doktor kesin tifo teşhisi koymuştu... Yine de bu çocuk frengiye yakalanmış demediği için Allah'a şükretmek lazım...

Ben onunla biraz yalnız kalmak istiyordum. Ama sanıyorum ya kafası çok meşguldü veya bizim aile meselelerimizle daha fazla meş-

gul olmak istemiyordu ya da benim âşıkâne iniltilerime daha fazla katlanmak istemediği için babamla görüşmeye koyuldu:

-Yeni bir şey var mı? General Wellington henüz Ağa'yı götürmeye gelmedi mi?

-Vallahi, henüz görmedim ama sabahleyin Meşkasım'a sordum. Aile fertlerini gönderdikten sonra biraz sakinleşmiş... Dün gece de yine elbiseleriyle yatmış...

-Birlikte gidip hal hatır etmemizi ister misin?

Babamla Esedullah Mirza Dayıcan'ın evine doğru yola koyuldular. Ben de istemsiz olarak peşlerinden gittim. Dayıcan bir kez bile olsun dönüp yüzüme bakmadı. Benim rahatsızlığımdan, ya haberi olmamıştı yahut da farkına varmamıştı. Koyu renk bir elbise giymişti. Muhammedali Şâh'ın verdiği nişanı ceketinin yakasına takmıştı. Olağanüstü solgun yüzü ve çukura kaçmış gözlerini görünce ürktüm. Sakin sakin bir koltukta oturuyordu. Babamla Esedullah Mirza içeri girince ayağa kalkmak istediyse de başaramadı. Esedullah Mirza gülüp, şaka yapmak istemekle beraber Dayıcan'ın o çökmüş halini görünce ciddiyetini bozamadı.

Dayıcan ruhen sakinleşmiş gibi görünse de bedenen olarak çökmüş, bitmişti.

Babam:

-Renginiz biraz kaçmış. İyi uyuyamadınız galiba. Biraz istirahat iyi olur sanırım.

Dayıcan sakin bir ses tonuyla:

-Biz yeteri kadar istirahat ettik. Zaman uyanık olma zamanıdır, diye cevap verirken ben avluya ve odalara bir göz attım. Ev tamamen boş ve hüzünlüydü. Dayıcan ve Meşkasım'dan başka kimse yoktu. Odaların çoğunun kapısında büyük büyük asma kilitler göze çarpıyordu.

Dayıcan'ın durumunu merak eden Esedullah Mirza sordu:

-Biraz dinlenirseniz iyi olur sanıyorum. Çünkü eğer muhtemelen...

Dayıcan birden sinirlendi:

-Esedullah, ben yorgunluktan zayıf düşmüş olabilirim ama ben bir savaşçının esarette bile bir savaşçı olduğunu görmelerini istiyorum... Onlar benim zaafımı fark etmemeliler.

-Moment, moment, yani savaşçı adamlar istirahat edemezler mi?.. Tarihte binlerce örneğini gördük. Hatta Napoléon İttihat devletlerinin görevlilerinin gelmesini beklerken bile istirahat ediyordu.

-Esedullah, onlar adım tarihe kötü geçsin diye, beni çökmüş ve bitik bir vaziyette yakalamayı istiyor.

-Ama Ağam...

Esedullah Mirza cümlesini tamamlayamadı. Çünkü sokakta bir gürültüdür koptu. Dayıcan'ın gözleri kapıya dikildi ve heyecanla:

-Ne oluyor orada?.. Geldiler galiba!..

Esedullah Mirza gidip bakmak için yerinden kalktı ama o sırada Meşkasım içeri girdi.

-O gürültü patırtı ne Meşkasım?

-Valla Ağam, Şîrali boyacıyla kapıştı.

Oturduğu koltukta yarı doğrulan Dayıcan, tekrar oturup, arkasına yaslandı ve sakin sakin sordu:

-Ne oldu peki? Sonunda boyacı gitti mi, gitmedi mi?

-Aman efendim, gitti mi ne demek?.. Tabii ki gitti. Şîrali elindeki budu havaya gardırır galdırmaz, boyacı uçup gitti... Pılısını pırtısını bırahıp gaçtı.

Dayıcan huzurlu bir şekilde Esedullah Mirza'ya dönüp:

-Önemli bir şey değil. Şu külhani çocuk. Hem burada ekmek parası çıkarıyordu, hem de utanmadan milletin karısına, kızına bakıyordu.

Meşkasım efendisini rahatlatarak:

-Allah sizden razı olsun Ağam, keşke bu işi o ilk gün yapsaydınız. Biz daha ilk günden bu çocuğun namussuzun teki olduğunu söylemiştik.

Dayıcan'ın alnı terlemişti. Elini hep kalbinin üstünde tutuyordu ve hiç kıpırdamadan olduğu yerde oturuyordu. Birkaç saniye kimsenin sesi çıkmadı. Dayıcan Meşkasım'a dönerek:

-Meşkasım, benim tozluklarımı valize koydun mu?

-Şu ayakkabınızın üstüne bağladığınız şeyleri mi?

-Evet, onları.

-Her iki çiftini de koydum.

Babamla Esedullah Mirza zaman zaman birbirlerine bakmakla beraber, söyleyecek bir söz bulamıyorlardı. Sessizlik rahatsız ediciydi. Meşkasım sessizce odadan dışarı çıktı.

Dayıcan sakin bir ses tonuyla:

-Esedullah, ben her şeyi ayarladım. Huzur içinde gidiyorum. Ancak senden bir ricam var...

Dayıcan sözünü tamamlayamadı çünkü bu sefer de bahçeden sesler gelmeye başladı.

Dayıcan oturduğu yerde doğrularak kulak kabarttı. Bağrışmalar arasında Meşkasım'ın: *"Ağa'yı rahatsız edemezsiniz!"* diye bağıran sesi duyuluyordu.

Dayıcan bir süre seslere kulak kabarttıktan sonra boğuk bir sesle:

-Geldiler galiba!.. Esedullah bak bakayım bu dangalak Kasım ne yapıyor orada? Direniyor herhalde. Oysaki ben direnmemesini emretmiştim ona.

Esedullah dışarıya çıkmaya fırsat bulamadan kapı açıldı ve başı sarılmış vaziyette ve sinirden patlayacak gibi olan Dustali Han içeri girdi.

Öylesine bağırıp çağırıyordu ki ne dediği bile anlaşılmıyordu. Sonunda Dayıcan sert bir tavırla:

-Dustali sakin ol... Ne oldu?..

Destali Han olanca gücüyle çığlıklar atıp, bağırıyordu. Esedullah Mirza da bağırdı:

-Kapa çeneni Dustali! Ağa'nın rahatsız olduğunu görmüyor musun?

Dustali Han o ana kadar Esedullah Mirza'nın orada olduğunun farkında değilmiş gibi, bir süre ona baktıktan sonra tekrar bağırmaya başladı:

-Sen kapa çeneni, utanmaz, arlanmaz herif!.. Ne yazık ki bu ailenin senin gibi bir akrabası var.

-Moment, moment Dustali ne oldu yine? Her kim kafanı kırmışsa çok iyi ettiği belli oluyor. Çünkü bir parça aklın vardı, o da uçup gitmiş! Ne diye durup dururken benim paçamı kapıyorsun?

-Hangi namussuz, şerefsiz herif amcam Mansûrussaltana'nın Fatiha'sını okusun diye Ferruhlikâ Hanım'ı bizim eve gönderdi?.. Benim

zavallı amcam ne zaman senin tavuğuna 'kış' dedi ki ölmesini bu kadar istiyorsun?

Dayıcan sert bir sesle:

-Dustali bırak kavgayı! Şimdi kavga etmenin sırası değil. Anlat bakalım ne oldu?

Dustali kendine biraz çeki düzen verdi. Elindeki birkaç parça kâğıdı sert bir şekilde masanın üstüne vurarak:

-Hepinizin şahit olduğunu belgeleyecek olan bu kâğıtları, ya hepiniz imzalarsınız yahut da bu ailenin adını bir daha ağzıma almam haberiniz olsun!

-Ne şahâdeti Dustali? Senin başın niye sarılı?

-Getirip kız verdiğiniz o rezil, o aşağılık herife sorun. O namussuz, şerefsiz esrarkeş taş atıp kafamı kırdı... Şu Kum'un Gıyâsâbâd'ından olan herif!

Esedullah Mirza kahkahayı patlattı:

-Aferin sana Gıyâsâbâdî! Eline sağlık, çok hayırlı bir iş yapmışsın.

Dayıcan yine sakin sakin sordu:

-Bu şahâdet ne için Dustali?

-Buyurun, şu Dr. Nâsırulhukemâ'nın verdiği Kamer'in akıl sağlığının yerinde olmadığına dair rapor... Bu da konu, komşunun imzaladığı kâğıt. Ağam, bu zavallı çocuk deli! Bu aşağılık şarlatan Gıyâsâbâdî kızın nesi var nesi yoksa yiyor... Düşünsenize şimdi de Ekberâbâd'ı satıyormuş... İzin verirseniz bu şahitlik belgesini okuyacağım: *"Tüm saygıdeğer beylerin bildiği gibi..."*

Dustali Han elindeki kâğıttakileri okumaya fırsat bulamadan yine bahçeden gürültü, patırtı sesleri gelince Dayıcan bağırdı:

-Bir dakika Dustali!

Daha sonra alçak sesle:

-Bu defa gerçekten geldiler galiba!

Dedikten sonra yerinden kalkmaya çalıştı ancak alnında iri ter damlacıkları oluştu ve olduğu yere yığıldı.

Daha sonraları ne zaman Tristan ve Isolde[1] hikâyesini okusam ya da bu eser üstünde konuşulsa, Dayıcan'ın bu bekleme saatlerini hatırlarım. Çünkü onun bekleyişindeki coşku ve heyecan, Tristan'ın

1.Tristan ve Isolde: XII. Yüzyılın sonlarında yazılmış acıklı bir aşk öyküsüdür.

altın saçlı Isolde'yi beklediği zamanki coşku ve heyecandan daha az değildi.

Biraz sonra kapı açıldı. Aspîrân-ı Gıyâsâbadî ile annesi, onların ardı sıra da Azizüssaltana içeri girdi. Gözlerini ümit ve arzuyla kapıya dikmiş olan Dayıcan hayal kırıklığına uğramıştı. Nefretle başını çevirdi. Yeni gelenlerin hepsi bağırıp çağırıyor, küfür ediyorlardı. Sonunda Azizüssaltana'nın çığlığı herkesin sesini bastırdı:

-Dustali sana öyle bir şey yaparım ki kitaplara yazarlar! Kalk ve defol buradan, doğru eve. Damadından da mı utanmıyorsun?

-Allah senin damadının belasını versin! Sittin sene böyle üçkâğıtçı bir damadım olmasaydı keşke. Bu namussuz herif o kızın deliliğini kötüye kullanıyor...

Bu sözleri duyan Aspîran'ın annesi öyle bir çığlık attı ki pencerenin camları zıngırdadı:

-Halt etmişsin sen. Seni bir tarafa bırak, baban da deden de böyle bir damatları olduğu için iftihar etmelidir... Vurduğum gibi ağzını burnunu dağıtırım senin! Benim gelinim hakkında da ileri, geri konuşma! O senin gibi yüz karıdan daha akıllı!..

Bu sırada Aspîran, annesi ve Azizüssaltana Dustali Han'a neredeyse koro halinde, ağız dolusu küfürler savururken, Azizüssaltana çantasını kaldırdığı gibi Dustali Han'ın kırılmış kafasına öyle bir indiriş indirdi ki Dustali Han'ın feryadı göklere çıktı. Dayıcan Napolyon zayıf bir sesle:

-Bırakın!.. Yapmayın!..Kavga etmek için bu saati mi buldunuz?.. Allah'ım, ne olur şu İngilizleri gönder de, beni bunların elinden kurtar!.. Derken kapı bir tekme darbesiyle açıldı. Sinirinden gözleri kızarmış olan ve dudakları titreyen Meşkasım salona girip korkunç bir nara attı:

-Şîrali, şunların hepsini dışarı at... İnsafsızlar Ağa'yı öldürecekler...

Meşkasım'ın ardından salona giren Şîrali, Esedullah Mirza'ya bir göz attı. Onun olurunu aldıktan sonra Dustali Han'ı bir çuval gibi arkasından kucaklayıp silkelemeye başladı. Dustali'yi öyle bir sallayış sallıyordu ki adamın ayakları bir sopa gibi Aspîran'a, annesine ve Azizüssaltana'ya çarpıyordu.

-Yallah! Hepiniz defolun buradan!.. Hepinizi birden ayağımın altına almadan defolup gidin buradan!

Şîrali'nin kucağında çırpınırken sallanan ayaklarının darbelerini yiyen Aspîran, annesi ve Azizüssaltana kaçarak salondan dışarı çıktılar. Odadaki kalabalık azalınca yüzü artık kireç gibi olan Dayıcan, titreyen dudaklarıyla adeta inler gibi:

-İngilizler!.. İngilizler!.. Daha neyi bekliyorsunuz?.. Dediği sırada korku dolu gözlerle Dayıcan'ın rengi kaçmış yüzüne bakan Esedullah Mirza bağırdı:

-Meşkasım koş Dr. Nâsırulhukemâ'yı çağır, koş babam!.. Dedikten sonra kendisi koridordaki telefonun başına koşarak bir numara çevirdi ve:

-Dr. Bey! O şurubu hemen eve gönderin... Ben gelemedim, lütfen çabuk gönderin... Hastanın durumu iyi değil, dedikten sonra salona gelip babamla birlikte Dayıcan'ı yatağa yatırıp nabzını tuttu.

-Nabzı çok zayıflamış... İnşallah şu doktor olacak dana evindedir!

Dayıcan'ın rengi artık hepten beyazlaşmıştı. Alnında ve şakaklarında iri ter taneleri oluşmuştu.

Esedullah Mirza gözündeki kara gözlüğü çıkarıp bir kenara koydu. Babamsa endişe içinde o tarafa, bu tarafa koşuyordu. Dayıcan gözlerini açmadan konuşmaya başladı:

-Sen de... Sen de benimle gelmelisin!.. Söyleyecek çok fazla sözüm var... Mutlaka sen de gelmelisin... Birazdan gelecekler... Allah'ım ne olur bana güç, kuvvet ver de geldiklerinde ayakta karşılayayım onları...

Avludan Meşkasım'ın ayak sesleri duyulunca, Dayıcan gözlerini hafif aralayarak sordu:

-Geldiler mi?.. Geldiler mi?..

Ancak gelenin Meşkasım olduğunu görünce, tekrar ümitsizliğe kapıldı ve başı bir tarafa düştü.

Dr. Nâsırulhukemâ evinde yoktu. Babam Meşkasım'ı uzun süredir Dayıcan'ı tedavi etmekte olan kalp doktorunu çağırmaya gönderdi.

Esedullah Mirza endişeli ve korkulu gözlerle Dayıcan'a bakıyor ve elini ayağını ovuyordu onun.

Birkaç dakika sonra birden, avludan muntazam bir ayak sesi duyuldu. Dayıcan başını kaldırmak için kalan son gücünü kullanarak doğrulmak isterken zayıf bir sesle:

-Geldiler mi?.. Geldiler mi? Beni ayağa kaldırın!.. Bu sefer mutlaka geldiler!..

Esedullah Mirza koltuğunun altına girerek, yarı beline kadar doğrulttu. O sırada odanın kapısı açılınca ben olduğum yerde donup kaldım.

Sol elinde İngiliz bayrağıyla bir İngiliz askeri odaya girdi. Topuk vurup, sağ elini şapkasının tereğine götürerek selam verdi ve kırık, dökük bir Farsça ile Dayıcan'a hitaben:

-Excuse me... Beni siz var bağışlamak please... Ama ben var memur olmak... Tutuklamak gerek sizi... Rica ediyor ben yok mukavemet!..

Dayıcan'ın fersiz gözünde bir ışık belirdi. Selam vermek için sağ elini zorla alnına götürebildi ve zorla duyulan bir sesle:

-Ben emir verdim... Ben... Ben emir verdim... Mukavemet etmeyecekler...Yüce komutan...Yüce komutan emirlerinize amadedir!..

Ve semavî bir huzurla gözlerini kapadı.

Esedullah Mirza onu kanepenin üzerine yatırıp:

-Şimdi biraz dinlenmenizin iyi olacağını sanıyorum, dedi.

Babam Dayıcan'ın nabzını tutarak endişeli bir dille:

-Nabız çok zayıf ve düzensiz... İnşallah doktor çabuk gelir... Ben şu Dr. Seyyid Takî Han'a bir telefon etsem, fena olmayacak sanırım...

Dedikten sonra telefonun başına gitti.

Ben şaşkın gözlerimi İngiliz askerine dikmiştim. O sırada Esedullah Mirza gözüyle onun odadan çıkmasını işaret etti, kendisi de peşinden dışarı çıktı.

Bu gelişmeden bir şey anlamamıştım. Başımı koridora uzatarak Esedullah Mirza ile İngiliz askeri arasında geçen konuşmayı dinledim. Esedullah Mirza askerin eline bir kâğıt para tutuşturmak istiyordu ama İngiliz bir türlü parayı almak istemiyordu:

-Sizin canınız için almam Şehzadem... Biz sizin çok iyiliğinizi gördük... Bu elbiselerin parasını zaten siz verdiniz.

-Rica ederim al şu parayı Ardavas... Azımı çoğa say... Bu para İngiliz bayrağı için... Lütfen geri çevirme...

-Bayrağı bir bezi boyayarak ben yaptım. Babanızın canı için almam ben bu parayı.

-Ölümü öp Baron Ardavas!

-Sizin canınız üstüne yemin ederim ki almam... Siz bizden küçük bir iş istediniz, bizim onun için para almamız hiç yakışık alır mı?

-Ölümü öp dedim Ardavas!.. Sen beni hiç sevmiyor musun yoksa?

-O ne biçim söz Şehzadem. Biz sizin çok ekmeğinizi yedik... Biz bir şey yapmadık ki. Bu elbiseyi bahçede giyinip geldik ve iki kelime söz ettik, hepsi bu...

-Ardavas, sinirleniyorum ama!..

-Madem öyle istiyorsunuz, baş üstüne. Ama canınız üstüne yemin ederim ki bizi mahcup ettiniz...

-Aferin!.. Ancak unutma bu konu aramızda kalacak, tamam mı?.. Elbiselerini giyip git, daha sonra yine görüşürüz.

-Çok çok teşekkür ederim Şehzadem... Allahaısmarladık.

-Gülü güle Ardavas. Çok teşekkür ederim.

Bu sırada babam da kapının eşiğine gelmiş onları dinliyordu.

Ermeni olan adam, hızla kendi elbiselerini giydikten sonra İngiliz üniformasını ve bayrağı alıp yola koyuldu.

Babam başını sallayarak:

-Hayırdır Şehzade!.. Bu adamı nereden buldun?.. Bir İngiliz'e o kadar çok benziyordu ki, gerçek bir İngiliz kiraladığını sandım.

-Bu Ardavas, Lalezar'da bir kafede çalışıyor... Oldu bitti herkes ona İngiliz Ardavas der... Evi bu yakınlarda. Evvelki gün Ağa'ya bir son hediye vereyim diye düşündüm... Durumu nasıl?

-Vallahi sanıyorum uyudu. Ama durumu hiç de iyi değil.

-Her neyse, biraz dinlenmesi iyi gelir... Doktordan bir haber var mı?

-Evet. Dr. Seyyid Takî Han'la konuştum. Birazdan gelirim dedi.

Bir süre sonra kalp doktoru, Meşkasım'la birlikte geldi. Hemen ardından da Dr. Seyyid Takî Han geldi.

Dayıcan öylece aygın, baygın yatıyordu. Muayene sırasında herhangi bir tepki vermedi.

Her iki doktor da hemen hastaneye kaldırılması lazım dedi.

Meşkasım herkesten daha endişeliydi.

-Allah onların bir türlü belasını versin. Ağa ne çektiyse, onların elinden çekti, deyince Esedullah Mirza sinirlenerek:

-Moment, Meşkasım bu sözleri bir daha tekrar etme! Dedi.

-Hayır Ağam, bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım... Bize sorarsanız Ağa'ya bir şey yedirdiler galiba.

Çantasını toplamakla meşgul olan Dr. Seyyid Takî Han birden kulak kabartarak Tebriz ağzıyla:

-Ney?.. Bir şey mi yedirdiler dedin sen?

Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım...

Esedullah Mirza ve babam Meşkasım'ın sözünü kestiler:

-Meşkasım Efendi, neler saçmalıyorsun sen?..

Dr. Seyyid Takî Han bağırdı:

-Bırakın da diyeceğini desin adam!.. Tesadüfe bak ki ben de bu hastada zehirlenme belirtileri görüyorum.

Kalp doktoru gülerek:

-Doktorcuğum... Ben bu hastayı uzun süredir tedavi ediyorum... Daha önce geçirdiği krizlerde de bu belirtiler vardı...

Huysuz bir adam olan Dr. Seyyid Takî Han sert bir dille:

-Hastayı benden daha iyi tanıyabilirsiniz ama ben hükûmet tabibiyim, sabahtan akşama kadar bu tür zehirlenmelerle yüz sefer karşı karşıya kalıyorum.

-İsterseniz bin defa karşılaşın, yine de iddia ediyorum ki bu belirtiler kalp yetmezliği olan hastalarda normaldir.

-Rica ederim bana doktorluk dersi vermeyin... Eğer bir hastada zehirlenme belirtileri görürsem, bu durumu emniyete bildirmek benim vazifem. Bu işi de yapacağım.

Esedullah Mirza ve babam şiddetle itiraz ettiler ama Dr. Seyyid Takî Han, Nuh diyor peygamber demiyordu. Esedullah Mirza sükûnetini muhafaza etmeye çalışarak:

-Doktor Bey, bu saf nöker bir söz söyleyince mi bu kanaate vardınız? Neden daha önce zehirlenme belirtilerinin farkına varmadınız? Ayrıca da Meşkasım'ın daha sonra söylediklerini de dikkate alınız lütfen, dedikten sonra Meşkasım'a dönerek:

-Meşkasım, sana göre Ağa'ya kim bir şey yedirdi?

-Valla, bende yelen yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım, biz gözümüzle bir şey görmedik. Ama İngilizlerin Ağa'ya bir şey yedirdiklerinden eminiz.

Esedullah Mirza Doktora dönerek:

-Duydunuz mu Dr. Bey? Meşkasım'a kalırsa Britanya İmparatorluğu Ağa'yı zehirlemiş.

-Kim?.. Britanya İmparatorluğu mu?.. Öyle ya da böyle, bu durum hastanede nasıl olsa anlaşılacaktır.

Kalp doktoru bıyık altından gülerek:

-Hastanın midesinden tiryâki çıkarıp adlî tıpta analiz etmek gerekecek. Eğer İngiliz tiryâki ise, o zaman bu işi İngilizlerin yaptığı ortaya çıkacak. O zaman Churchill'i yakalamak için bir görevli göndermek gerekecek tabiatıyla.

-Moment, moment... Beyler sizin meslekî ve insanî göreviniz, böyle basit bir konuyu tartışmak yerine hasta ile ilgilenmeyi gerektirmez mi?.. Meşkasım, koş bir taksi bul da Ağa'yı hastaneye götürelim.

Yarım saat kadar sonra doktorun yaptığı iğne yüzünden Dayıcan Napolyon hâlâ baygındı. Onu o haliyle taksiye taşıdılar.

Meşkasım'ın hemen başka bir taksi bularak Albay Dayımın yanına gitmesi ve çocukları orada bırakıp kendisinin şehre gelmesini söylemesi kararlaştırıldı.

Esedullah Mirza Meşkasım'a son tembihlerini yaptı:

-Meşkasım, çok dikkatli ol ve usulünce söyle ki endişelenmesinler. Albayıma, Ağa'nın bizzat onun şehre gelmesini istediğini söyle. Hanımı da isterse gelsin ama çocukların gelmesine gerek yok.

Kalp doktoru kendi arabasıyla, biz de Dr. Seyyid Takî Hanla birlikte, Dayıcan'ın bindirildiği otomobil ile hastaneye doğru yola koyulduk.

Öğlene doğru, hastanenin koridorunda bir banka oturmuştum ve gittikçe sayıları artan akrabaların gidiş gelişlerini izliyordum.

Dayıcan'ı oksijen çadırına almışlardı ve yanına kimsenin girmesine izin vermiyorlardı. Bu arada Dr. Seyyid Takî Han'ın yakın ilgisini

çeken zehirlenme meselesinin hastaneye geldiğinde yapılan ilk muayenede açıklığa kavuştuğu ve zehirlenme diye bir şeyin söz konusu olmadığı ortaya çıkınca, Dr. kös kös hastaneyi terk etmişti.

Bense Leyla'yı düşünüyordum. Zaman zaman aklıma gelen bazı şeylerden dolayı kendimden nefret ediyordum.

"Eğer Dayıcan... Eğer Dayıcan, Allah etmesin, iyileşmezse?.. Dayıcan kaç yaşında ki?.. Kendisi atmış küsur diyor ama babam 'rahat yetmiş var' diyor! Yetmiş yaşındaki insan yaşlı sayılabilir mi ki?.. Ancak Allah göstermesin!.. İnşallah yüz yaşına kadar yaşar!.. Ancak... Ancak... Eğer iyileşirse mutlaka Leyla'yı Pûrî'ye verir... O takdirde hem ben mutsuz olurum, hem de Leyla mutsuz olur. Bu düşünceler neden aklıma geldi ki şimdi?.. Yani ben şimdi Dayıcan'ın iyi olmamasını mı istiyorum?.. Hayır, hayır... Ağzımdan yel alsın, Allah etmesin. Allahım ne olur Dayıcan'ı sağlığına kavuştur!... İyi de ben Allah'ın işine karışabilir miyim ki?.. O nasıl isterse o olur... En iyisi başka şeyler düşüneyim ben... Sahi Esedullah Mirza niye Meşkasım'a çocukların gelmemesini tembih etti ki?.. Belki de Leyla son bir defa babasını görmek isteyebilir... Yine son defa dedim!... Allahım affet beni, ben hata yaptım!"

Akrabalar bir araya gelmiş, alçak sesle konuşuyorlardı. Annem ve teyzelerim huzursuzdu. Erkekler ise kadınları sakinleştirmeye gayret ediyordu. Ne konuşuyorlar, diye yanlarına gittim.

Son habere göre doktorlar: "Akşama kadar direnebilirse kurtulabilir" demişler.

Doktorlardan biri şaşkınlık içinde; çok kısa bir süre kendine geldiğinde, pek anlaşılmayan sözler arasında birkaç kez "Saint Helena" ve "Les Invalides"[2] kelimelerini dile getirdiğini söylüyordu.

Nihayet Esedullah Mirza'yı bir köşede tek başına görünce yanına gittim.

-Esedullah Amca, sizce Dayıcan'ın durumu ne olur? Doktorların dediğine göre akşama kadar...

Esedullah Mirza yavaşça:

-Evet... Maalesef öyle... Haklısın... İyi teşhis etmişsin...

-Ben mi iyi teşhis etmişim?

2.Les Invalides:IV. Henri ve III. Henri'nin bir projesi olan Les Invalides XIV. Louis tarafından, 1670 yılında hayata geçirilmiştir. Askeriyenin gazilerine yardım amaçlı yapılması planlanan bu anıtta XIV. Louis'nin*"Monarşinin savunması için canını veren ve kanlarını akıtan insanların, kalan günlerini sükûnet ve rahatlıkla geçirebilmesi için"* diye bir notu vardır.

Bu sırada hafifçe gülümsemesinden ve kulağımın yanından bir yerlere bakmasından aklının başka yerde olduğu anlaşılıyordu. Tıbbî malzemeyle ilaçları taşıdığı arabasıyla giden genç bir hemşire ile karşılıklı gülüştüklerini görünce aklının, fikrinin başka yerde olduğunu anladım.

Hemşire bir odaya girinceye kadar bekledim. O anda yapmakta olduğu işin bittiğinin farkına varınca da konuşma fırsatı buldum:

-Esedullah Amca, size göre Dayıcan'ın durumu tehlikeli mi?

-Vallahi, Allah bilir babacım... Şimdilik dua etmekten başka yapabileceğimiz bir şey yok.

-Esedullah Amca size göre... Yani bir şey sormak istiyorum.

-Sor babacım sor.

-Şunu sormak istiyorum... Siz Meşkasım'a Albam Dayımı getirmesini ancak çocukları getirmemesini söylerken beni mi düşünmüştünüz?

-Moment, anlayamadım. Nasıl seni düşünmüşüm yani?

-Leyla ile Pûrî'nin burada olmasını istemediniz. Çünkü Dayıcan eğer kendine gelecek olursa, daha önceden planladığı gibi, Serdefteri çağırıp onların nikâhını kıydırır diye düşündünüz sanmıştım.

Esedullah Mirza bir süre yüzüme baktı,. Bakışlarında anlaşılmaz bir hüzün vardı. Başımı tutup göğsüne bastırıp, bir süre durduktan sonra:

-Aslına bakarsan sen ve ben dâhil burada bulunanların elinden bir şey gelmez... Gel öğlen yemeğine bize gidelim...

-Ben gelemem... Benim burada olmam gerekir...

-Niye burada olman gerekiyor?.. Sen hekim misin yoksa oksijen sorumlusu mu? Dedikten sonra birden, gözlerini hastane koridorunun sonuna dikti. Elimden tutup, oturduğum yerden kaldırdı ve:

-Yürü gidelim... Buradan kötü kokular gelmeye başladı... Baksana Ferruhlikâ Hanım geliyor.

Beni arkası sıra sürüklerken babama dönüp:

-Ben bu çocuğu eve götürüyorum... Boşu boşuna burada kalıp da ne yapacak ki? Şimdi gidelim de öğleden sonra tekrar geliriz.

Babam ve annem bu fikri olumlu karşıladılar.

Esedullah Mirza yol boyunca dereden, tepeden konuştu. Benim düşüncelerimi Dayıcan ve o gün olup bitenlerden uzaklaştırmak istediği belliydi.

Evinin salonuna girdiğimizde, doğrudan doğruya dolabın yanına gitti, iki kadeh ve bir şişe şarapla yanıma geldi.

-Bir kadeh şarap iç bakalım... Bugün çok yorulduk ve birer kadeh şarabı hak ettik.

Ardından ısrarla ikinci kadehi de içirdi.

-Gerçeği söylemek gerekirse güzel bir hastane... Ben hastalanacak olursam bundan sonra mutlaka o hastaneye giderim... Görmedin mi ne kadar güzel ve sevimli hemşireleri var... Söyle bakayım sen Sa'dî'nin şu şiirini biliyor musun:

Merv[3]'de vardı güzel yüzlü, yakışıklı bir tabip,

Boyu, posu, gönül bahçesindeki servi, bir tabip.[4]

Söyle bakalım, biliyor musun, bilmiyor musun?

-Esedullah Amca bunlarla uğraşmaya ne hâlim var, ne de takatim.

-Öyleyse bir kadeh daha iç ki dayanma gücün artsın... Zıkkımın kökü!... İç dedim sana!.. Ha şöyle, aferin!..

Dedikten sonra bir koltuğa oturup konuşmaya başladı:

-Ben de bir zamanlar senin gibiydim... Çok duygusaldım... Çok melankolik... Ama zaman beni değiştirdi... İnsan bedeni ana karnında şekillenir ama ruhu dünya değirmeninin taşları arasında... Sen eski karımla benim aramda geçenleri duydun mu?

-Hayır, Esedullah Amca... Yani sizin evlenip, sonra da boşandığınızı biliyorum.

-Bu kadarcığını mı? Evlendim, sonra da boşandım, o kadar mı yani?.. Otur da anlatayım sana.

-Şimdi değil Esedullah Amca.

-Moment, öyleyse bir kadeh daha iç bakalım.

-Teşekkür ederim Esedullah Amca, sonra midem bulanır... Anlatın siz!

3.Merv: Sa'dî'nin yaşadığı dönemde Horasan'ın merkezi olan şehirdi. Günümüzde Afganistan sınırları içindedir.

4.Tabîbî perîçehre der Merv bûd, Ki der bâğ-ı dil kâmeteş serv bûd.

Bûstân-ı Sâ'dî (Sâ'dî-nâme), Be tashih ve tavzih: Dr. Golamhuseyn-i Yûsufî, Tahran 1359/1980, s. 90. Bûstan, Sâ'dî-yi Şîrâzî, Türkçesi: Prof. Dr. A. Naci Tokmak, Şûle Yayınları, İstanbul 2012, s. 178.

-Ben on yedi on sekiz yaşımda âşık oldum... Uzak akrabalardan birinin kızına... Hani şu karalar giyen Ferruhlikâ Hanım var ya, onun amcasının torununa... O kız da beni seviyordu... Biliyor musun bu çocukluk ve gençlik dönemlerindeki aşklar, insanın kendi elinde değil... Anne babalar da çocuklarını âşık yapabiliyorlar... Çocuklar doğar doğmaz, biraz şaka, biraz ciddi, *'benim gelinim' 'benim damadım'* sözcüklerini çocukların kafasına sokuyorlar... Sonunda bir gün âşık olma yaşına gelince, bir de bakıyorsun ki babanın gelinine âşık olmuşsun!.. Ben de babamın gelinine âşık oldum. Ancak babalarımız durumu anladıkları zaman hayatımızı kararttılar. Onun babası kızına benden daha zengin bir damat bulmuştu. Benim babamsa oğluna daha zengin bir gelin... Çok zengin olduğunu sanma ha... Meselâ o günlerde yılda en fazla iki yüz tümen kadar bir geliri vardı... Ama biz kararlıydık... Çok dayak yedik, çok azar işittik, akla hayale gelmeyen hakaretlere maruz kaldık. Ama yılmadık. Sonunda bizi evlendirdiler... O günlerde Cennet'e ayak bastığımı sanıyordum... İki yıl boyunca bir başka kadını aklımın ucundan bile geçirmedim. Dünyada sanki karımdan başka kadın yoktu... Sanki dünya ve ahiret, uyku ve uyanıklık, geçmiş ve gelecek, ne varsa hepsi bu kadının benliğinde bir aradaydı... Karım da görünüşte, yaklaşık bir yıl bana karşı aynı duyguları beslemişti. Ancak sonrasında onun gözünde yavaş yavaş değişmeye başladım. Şu anda bu değişimi anlatacak sabrı kendimde görmüyorum. Şu kadarını söyleyeyim ki ikinci yıldan itibaren, işten çıkar çıkmaz koştura koştura eve gelişimi, gidecek başka bir yerim olmadığı için eve geliyorum şeklinde algılamaya başlamıştı. Eğer başka kadınlara bakmıyorsam, sümsüğün teki olduğum içindi ona göre...

Esedullah Mirza kendi kadehini bir kez daha doldurduktan sonra devam etti:

-Söyle bakalım hatırlıyor musun? Kaç kez, bu resim kimin diye sormuştun?

Esedullah Mirza yıllardır şöminenin üstündeki rafta duran kefiyeli bir Arap'ın fotoğrafını gösterdi eliyle.

-Evet, hatırlıyorum. Şu arkadaşınızı mı diyorsunuz Esedullah Amca?

-Moment, moment. Sana hep eski arkadaşlarımdan biri diyordum, oysaki arkadaşım değil, kurtarıcım o benim.

-Kurtarıcınız mı?

-Evet çünkü karım, bir gün sabah, bu yontulmamış Arap aygırıyla kaçtı. Daha sonra ben onu boşadım, o da gidip bu Abdülkâdir-i Bağdâdî'nin karısı oldu.

-Esedullah Amca, bu Arap sizin karınızı çaldı ve siz onun fotoğrafını çerçeveletip şöminenin üstündeki rafa koydunuz, öyle mi?

-Sen henüz çocuksun, anlamazsın evlat. Eğer okyanusta denize düşecek olursan ümitsizlik içinde çırpınıp, acı içinde kıvranarak, tam boğulmak üzereyken seni bir timsah bile kurtarır; o timsah senin gözüne Jeanette McDonald kadar güzel görünür. Bu çirkin görünümlü Abdülkâdir de benim gözüme Jeanette McDonald kadar güzel görünen o timsahtır.

-Esedullah Amca bu fotoğrafı şöminenin üstüne koyman bana göre biraz...

Esedullah Mirza sözümü keserek:

-Moment, birkaç yıl bekle de sonra fikrini söyle bana olur mu?.. Bu arada bu Abdülkâdir'in nasıl bir adam olduğunu da anlatayım sana. Onun benden üstün tarafı neydi biliyor musun? Ben eşimle çok kibar konuşurdum, o ise sert ve haşin. Ben her gün yıkanırdım, o ayda bir. Ben yemekte taze soğan bile yemezken, o kilo kilo soğan, sarımsak ve karaturp yiyordu. Ben Sa'dî'den şiirler okuyordum, o geğiriyordu... Üstelik karımın gözünde ben aptaldım, o akıllı. Ben şuursuzdum, o şuurlu. Ben kabaydım, o zarif... Görünüşe bakılırsa iyi bir gezgindi... Yol arkadaşlığı iyiydi... Bir ayağı San Francisco'da, bir ayağı Los Angeles'daydı...

Ben şöminenin üstünde duran Arap'ın çerçeveli fotoğrafına şaşkın şaşkın bakarken Esedullah Mirza konuşuyordu. Artık dediklerini duymuyor ve bunları bana anlatmasının amacını anlayamıyordum. Sonunda sözünü keserek:

-Esedullah Amca, bunları bana niye anlatıyorsunuz ki?

-Çünkü ufkunu biraz açmak istiyorum evlat. Zamanla ister, istemez anlayacağın şeyleri, daha çabuk anlamanı sağlamaya çalışıyorum.

-Yani demek istiyorsunuz ki Leyla...

Sözümü kesti:

-Hayır, kasıtlı söylemiyorum. Yani eğer bir gün tesadüfen. Leyla'yı Pûrî'ye verecek olurlarsa, fazla bir şey kaybetmeyeceğini anlatmaya çalışıyorum... Eğer günün birinde Abdülhâlık Musulî uğruna seni terk edecekse, baştan Pûrî ile evlenmesi çok daha hayırlıdır.

-Esedullah Amca, Esedullah Amca!.. Siz benim Leyla'yı ne kadar çok sevdiğimi bilmiyorsunuz. Siz de âşık olmuşsunuz ama benim aşkım...

-Senin aşkın, bütün aşkların üstünde değil mi?.. Buna ne şüphe!..

-Ama eğer Dayıcan'ın planı gerçekleşecek olursa ya da iyileşip bu planı uygulamaya kalkarsa...

Esedullah Mirza sözümü keserek:

-Ve eğer Serdefteri[5] çağırırsa intihar edeceksin, değil mi? Bunu biliyorum... Bu işin gerçekleşmesi de çok yaklaşmıştı. Çünkü Serdefter'i çağırmıştı.

-Ney?.. Esedullah Amca, Dayıcan Serdefteri mi çağırdı?..

-Serdefter ile Seyyid Ebulkasım'ı... Meşkasım'ın Dayıcan'da beş bin tümen[6] birikmiş parası varmış. O para karşılığında, aslında metrekaresi on şâhî[7] bile etmeyen, Tahran'ın dışında, Allah'ın çölünde kırk elli bin metrekare araziyi metrekaresi bir kırana[8] Meşkasım'a satmış... Ben bu olayı dün akşam öğrendim. Meşkasım kurşun yemiş domuz gibiydi... Zavallı haddinden fazla sinirlenmişti ama Ağa sinirlenmesin ve Allah göstermesin, başına bir şey gelmesin diye korkusundan kabul etmişti. Sonra da...

-Esedullah Amca, Serdefteri eve getirdiyse, Leyla ile Pûrî'nin nikâhını niye yaptırmadı?

Esedullah Mirza bir süre sustu. Bense gözlerimi ağzına dikmiş bekliyordum. Alçak sesle:

---

5. Serdefter: Devletin evlilik, tapu kayıtları v.s. gibi kayıtlarının tutulduğu kurumun başında olan görevli.

6.Tümen: İran'da kullanılan para birimi olan Riyal'in on katı olan on riyale verilen ad.

7 Şâhî: Kacarlar ve Pehlevî Hânedânı'nın ilk yıllarında İran'da kullanılan çok küçük bir para birimi.

8. Kıran: Kacarlar ve Pehlevî Hânedânı'nın ilk yıllarında İran'da kullanılan çok küçük bir para birimi. Yirmi şâhî bir kırandır. Kıran ise bugünkü İran parasında Riyal'e tekabül eder.

-O işi de yaptırdı, dedikten sonra elimi tuttu.

Şaşkın ve hiç kıpırdamadan ne kadar bir zaman öyle kaldığımı hatırlamıyorum. Kafam çalışmıyordu artık. Sözleri gramofonda iğnesi takılmış plak gibiydi. Kulağımda durmadan tekrar etmesine rağmen ne anlama geldiğini bir türlü idrak edemiyordum.

Daha sonraları geceler, gündüzler boyu o anları düşündüm ve o sahneyi tekrar tekrar gözümün önüne getirdim.

Esedullah Mirza bana defalarca, kendinin haberi olmadan, Dayıcan'ın Leyla'yı, Pûrî'yi ve Albay Dayımı çağırarak, heyecan ve hüzün dolu bir tavırla, ölmek üzere olan bir mahkûmun son arzusunu yerine getirmeleri konusunda razı ettiğini anlattı.

Sonuç olarak o gece Leyla ile Pûrî, hem Tanrı huzurunda, hem de yasal olarak, resmen karıkoca olmuşlardı.

Bu olayı ne zaman hatırlasam veya o sahneyi ne zaman zihnimde tekrar canlandırsam, bir şeyi bir türlü anlayamıyordum. O da bu olay karşısında verdiğim tepkiydi. Aklımda kalan tek şey, gözlerimin Esedullah Mirza'nın şöminenin üstünde Abdülkâdir-i Bağdadî'nin fotoğrafının yanında asılı duran eski saatinin yelkovan ve akrebine kilitlenip kalmasıydı. Saat öğleden sonra üçe çeyrek kaldığını gösteriyordu. Bu saat beni o Leyla'ya âşık olduğum Mordâd'ın on üçünde, öğleden sonra, üçe çeyrek kalaya götürüyordu.

O gün ikindi vakti ateşim çok yükseldi. Bu kez yüksek ateş birkaç gün sürdü. Ateşim öyle yüksekti ki, o günlerden neredeyse hiçbir şey hatırlamıyorum. Hatta o gün akşama doğru ölen Dayıcan Napolyon için ailenin tuttuğu yas ve ağlayıp sızlamalardan bile aklımda kalan açık, seçik bir şey yok. Hastalığımın üçüncü gününde Esedullah Mirza'nın tavsiye ve ısrarıyla beni hastaneye kaldırdılar. Bu hastalığa hiçbir doktor, doğru dürüst bir teşhis koyamadı. Dr. Nâsırulhukemâ yine tifoya yakalandığım konusunda ısrar ediyordu. Ancak hastanedeki doktorlar bu teşhis doğru bir teşhis değil diyorlardı ama kendileri de tam bir teşhis koyamıyorlardı. Beni herkesten daha çok düşünen Esedullah Mirza idi. Hastaneden çıkacağım zaman da öğrendiğime göre, Dayıcan'ın karısını çocukları alıp bir süre İsfahan'daki kardeşinin yanına gitmeye ikna etmiş. Bu arada kendisinin de tayini Beyrut'a çıktığı için, benim de onunla birlikte Beyrut'a git-

mem, tedavime orada devam edilmesi ve iyileştikten sonra da tahsilime Beyrut'ta devam etmem konusunda babamı razı etmeyi başarmış.

Yaz ortalarına doğru Esedullah Mirza ile birlikte Beyrut'a gittim. Savaşın sonuna kadar da orada kaldım. Savaş bittikten sonra da Beyrut'tan Fransa'ya gittim. Orada uzun yıllar, aşkta uğradığım düş kırıklığı acısını yaşayarak, avare avare dolaştıktan sonra Tahran'a döndüm.

Sonsöz

Aşkımın ve âşıkane yaşantımın hikâyesi burada bitti. Ancak ailemin fertlerinin ve romanın kahramanlarının başlarına neler geldiğini de yazmamın yararlı olacağını sanıyorum.

Sonradan öğrendiğime göre Leyla, benden çok daha kolay, bu mutsuzluğun üstesinden gelmiş. Pûrî ile birlikte yaşamaya başlaması oldukça uzun bir zaman almış. Olan bitene bakılırsa Dr. Nasırulhukemâ'nın tedavisi çok yavaş etki etkisini göstermiş. Ancak ben döndüğümde, üç tane kızları vardı. Kızların üçü de babalarının birer kopyası gibiydi. Leyla, Pûrî ve çocukları ile Binbaşılıktan emekli Albay Dayımla birlikte bahçedeki evlerinde yaşıyorlardı. Bunlar bahçede yaşamlarını sürdüren son aile fertleriydi.

Öteki kahramanlardan öncelikle kendisine çok parlak bir gelecek sağlayan Aspîran-ı Gıyâsâbâdî ve Kamer'den söz edeyim. Aspîran, zekâ ve kurnazlığıyla Kamer'e kalan bütün mirasın üstüne oturmuş ve giderek oldukça zengin biri olmuştu. Benim Avrupa'dan dönüşümden üç dört yıl kadar sonra çocuklarını tahsil için Amerika'ya götürdü. Ancak çocukların hasretine dayanamayan Kamer ve Aspîran, Azizüssaltana'nın hakkın rahmetine kavuşmasından sonra, birlikte Amerika'ya gittiler ve sanıyorum, şu anda California'da yaşıyorlar.

Azizüssaltana'nın ölümünden sonra Dustali Han yeniden evlenmiş. Duyduğuma göre yeni karısı kocasını öyle bir hâle getirmiş ki, yaptıklarından dolayı Dustali Han günde bin kez Azizüssaltana'ya rahmet okur hale gelmiş.

Birkaç sene önce rahmetli babamın evrak-ı metrukesini karıştırırken, kâğıtlar arasında Dayıcan Napolyon'un Adolf Hitler'e yazmış olduğu mektup elime geçti. Babam mektubun altına: "*Alıcısı rahmetli olduğu için arşive kaldırılması!*" şeklinde şaka yollu bir not düşmüş.

Esedullah Mirza'yı son kez Dr. Nâsırulhukemâ'nın hatim merasiminde gördüm. Atmış küsur yaşında olmasına rağmen elliden fazla göstermiyordu. Görüşüp, konuşmak, hal hatır etmek için ailenin genç kadınlarının arasına öyle bir dalmıştı hoşbeş etmekten öylesine mutlu ve meşguldü ki beni pek kaale almadı ve bana sadece şunu söyledi:

-Zavallı Ferruhlikâ Hanım, Dr. Nâsırulhukemâ'nın hatim merasiminde de bulunmayı çok istiyordu ama ne yazık ki ömrü vefa etmedi.

-Esedullah Amca, size bir şey söylemek istiyorum.

-Moment, çok acele değilse, bir dahaki görüşmemizde söylersin... Fırsat bulursan eve gel de bir iki kadeh parlatalım...

Dedikten sonra yaşlı bir hanım ve kızına doğru dönerek:

-Amcan sana kurban olsun... Sizi ne kadar özlemişim bilemezsiniz. Maşallah, maşallah, Şehla da ne kadar da büyümüş... Lütfen bir akşam kararlaştıralım da Şehlacımla birlikte bize buyurun... Şehlacım, amcana gelecek misin? Amcan sana kurban olsun emi?

O dönemde etrafımızda bulunan ve her biri bir şekilde İngilizlerin uşağı ya da casusu olarak suçlanan onca insan arasında, sadece

Serdar Maharat Han gerçek casus çıktı. Meğer İngilizlerin İran'daki askerî hareketlerini Almanlara bildiriyormuş. Savaş sona ermeden önce İngilizler tarafından tutuklandı.

Meşkasım ise o muhitten tamamen uzaklaşmıştı ve aile efradından hiç kimse, Dayıcan Napolyon'un ölümünden bir yıl sonradan itibaren ondan haber alamamıştı. Görünüşe bakılırsa o olay onu öyle etkilemişti ki artık aileden hiç kimseyi görmek istemiyordu veya bazılarının dediğine göre de Dayıcan'ın ölümüne çok üzüldüğü için, o da dünyasını değiştirmişti. Dayıcan'ın ölümünden çok sonra öğrendiğime göre Dayıcan son gününde, hastanede bir ara kendine gelmiş ve Meşkasım'ı başucunda görünce hafifçe tebessüm etmiş. Meşkasım ve çok yakınında olanların duyduğuna göre Meşkasım'a: "*Bertrand*[1] *sen de benimle birlikte geliyor musun?*" demiş. Meşkasım da Dayıcan kendisine Bertrand diye hitap ettiğinde bu Fransızca kelimeyi Farsçadaki '*behteran*'[2] kelimesi sandığı için uzun süre rahatsız olmuş.

Daha sonra Esedullah Mirza, Meşkasım'ın gönlüne düşen tozu silebilmek için saatlerce Napoléon'la birlikte Saint Helena Adası'na giden Mareşal Bertrand'ın hikâyesini anlatmak zorunda kalmış.

Yanılmıyorsam 1345[3] yılında şehirlerden birine gezmeye gitmiştim. Bir akşamüstü Avrupa'da tahsil yaptığım sırada tanıdığım bir doktor arkadaşı ziyaret ettim. Uzun bir ayrılıktan sonra görüştüğümüz için çok mutlu olmuştu. Evden çıkmak üzere hazırlanmıştı. Dostlarından birinin evine davetli olduğunu, birçok kimsenin katılacağı büyük bir davet olduğu için beni de yanında götürebileceğini söyledi.

Çok güzel, bahçeli, büyük bir eve girdik. Bahçenin bir tarafında çimlere serilmiş halılar üstünde bir saz ekibi İran müziği icra ederken, bahçenin öbür ucunda bir orkestra Batı müziği çalıyor, gençler dans ediyordu. Davetliler yaklaşık yüz elli kişi kadar vardı. Evin oğlunun, tahsiline devam etmek için Amerika'ya gitmeden önce verdiği goodbye partisiydi. Çok neşeli, coşkulu ve eğlenceli bir partiydi. Aile de çok cana yakın insanlardı. Yalnızlık çekmemem için üç dört kişi etrafımda dönüyordu.

1.Bertrand:Henri Gatien Bertrand, (1773 1844), Napoléon Bonaparte'ın mareşallerinden biri.

2.Behterân: Aslı "*cz mâ behterân*" olan bu ibare 'ecinni' anlamına gelir.

3. 1345 h.ş./ 1966 m.

Akşam yemeğinden sonra, havuzun kenarında, yabangüllerinin sarıp sarmaladığı büyük bir kameriyenin yanındaki bir banka oturmuş sigaramı içiyordum. Kameriyenin altında toplanan bir misafir gurubuna, üstat diye hitap ettikleri bir tar sanatçısı, tarıyla müzik parçaları çalıyordu. Kameriyenin altındaki misafirler arasından ayağa kalkan biri bir tarafa doğru seslendi:

-Komutan Bey, biraz da bizim yanımıza gelir misiniz?

Gözünde numaralı gözlük, beyaz, pala bıyıklı saygın bir ihtiyar kameriyenin altına geldi. O gelir gelmez, bütün misafirler ayağa kalktı. Tar üstadı da ayağa kalkarak saygı gösterdi.

Bu sırada arkadaşım yanıma geldi ve:

-Yine dertlenip, bir köşeye mi çekildin?

-Hayır, yorulduğum için biraz oturdum. İzin verirsen biraz daha oturmak istiyorum.

-Öyleyse bırak da kadehini doldurayım.

-Mersi... Baksana, şuradaki beyaz bıyıklı adam kim?

-Hoppala!.. Sen Komutan Bey'i görmemiş miydin?..Komutan Bey ev sahibi.

-Mesleği nedir, ne yapar bu adam? Görünüşe bakılırsa ensesi kalınlardan biri.

-Valla belli bir işi yok, mülk sahibi biri. Anlattıklarına göre Tahran'ın kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerinde çok büyük bir arazisi varmış. Satın aldığı zamanlar çöl sayılabilecek bir yermiş. Daha sonra değeri artmış ve metrekaresi bin tümene, iki bin tümene çıkmış... Kısaca söylemek gerekirse birkaç senede milyoner olmuş... Ama çok iyi bir adam. Gel seni tanıştırayım... Ondan çok hoşlanacağını sanıyorum. Bir sürü hatırası var... Ayrıca da meşrutiyet taraftarlarındanmış... Yıllarca İngilizlerle savaşmış.

-İngilizlerle mi?

Evet, söylediğine göre İngilizler birkaç kez canına kastetmişler... Gel tanıştırayım seninle.

-Hayır, mersi... Şimdi konuşuyorlar. Daha sonra.

Komutan Bey bastonunu bir tarafa bırakıp oturarak, yüzünü tarzene döndü:

-Ne oldu üstat, biz gelince neden sustun? Niye çalmıyorsun?

-Şimdi çalarım, hem de büyük bir zevkle. Ancak biraz yoruldum.

İhtiyar gülerek:

-Bugünün gençlerini görüyor musunuz? İki mızrap atıp yoruluyorlar...

Arkadaşımın meşrutiyet taraftarı olduğunu, ayrıca İngilizlerle savaştığını söylemesi üzerine kulak kesilip dinlemeye başladım.

Komutan Bey'in sesi kulağıma çok tanıdık bir sesmiş gibi geldi. Yaşlı adam konuşmasını sürdürdü:

-Hatırlıyorum da... Kazirun Cenginin en şiddetli günleriydi... Daha önce size söyledim mi bilmiyorum... İngilizler bir taraftan önümüzü kesmişler... Onların uşağı olan Eşkıya Hodadad Han da yahlaşık bin süvari ile öbür taraftan saldırıyor... Düşündüm ki Hodadad Han'ı vurmahtan başka çare yoh... Börkümü bir sopanın ucuna dahtım. Hodadad Han başını gayanın arhasından çıhardı... Yâ Aliii deyip, alnının ortasına nişan aldım... Allah rahmet etsin bir emir erim vardı, sonraları İngiliz askerleri İran'a geldiğinde gorhusundan kalp sektesi geçirdi... Aslında İngilizler beni yahalamak için gelmişlerdi ama o zavallı pek cesur olmadığı için, gorhudan galp sektesi geçirdi ve hakkın rahmetine gavuştu... Eveeet, ne diyordum?.. Ha, evet... Hodadad Han gurşunu yiyince birliği nasıl dağıldı ve biz İngilizlere nasıl saldırdıh, şimdilik bırahalım bunları... Sazdan bahsediyorduh... Dustali Han diye biri vardı, çok güzel kemençe çalardı... İnanır mısınız beyler, bir ahşam gurup vahti çalmaya başladı, ertesi sabah güneş doğduğunda hâlâ çalıyordu... Hiç durmadan İngilizce bravo, aferin, ellerin dert görmesin diyorlardı...

Bu sırada ev sahibinin kızı kameriyeye geldi ve gülerek:

-Babacım, sen de tam hatıralarını anlatacak zamanı buldun yani, bırak da misafirlerimiz eğlensinler.

Erkekler hep bir ağızdan ihtiyarı biraz pohpohlamak, biraz da yaranmak için itiraz ederken, kadınlar cilve yapıyorlar ve:

-Maşallah, Komutan Bey'in ne kadar tatlı bir dili var! diyorlardı.

Hem sesi, hem de adamı hemen hemen tanımıştım ama henüz emin değildim. Kızı birden kendini babasının kucağına atıp gülerek:

-Babacım, siz İngilizce de mi biliyorsunuz?

Deyince,

-Valla bende yalan yoh, Allah'ın bildiğini guldan ne sahlayım...

Komutan bey birden sustu, sanki bu sözü söylemek istemiyormuş gibiydi. Ama ağzından çıkmıştı bir kere. Etrafına şöyle bir baktıktan sonra konuşmasını sürdürdü.

Bu sırada arkadaşım bir kadeh whisky ile yanıma geldi ve:

-İlgiyle Komutan Bey'in anlattıklarını dinliyorsun galiba! Gel tanıştırayım seni.

-Can ü gönülden arzu etmeme rağmen, şu anda Komutan Bey'le karşılaşmak istemiyorum. İnşallah daha sonra tanışırız.

Ondan sonra bir daha onu görme fırsatı bulamadım.

Bu gece bu maceranın son satırlarını yazarken telefon çaldı. Paris'in otellerinden birinden arıyorlardı.

-Buyurun efendim.

-Selam babacım... Nasılsın?.. Bizi hatırlamadın mı?.. Tanımadın mı yoksa?

-Esedullah Amca, neredesiniz?

-Bir haftadır Paris'teyim... Yarın sabah güney Fransa'ya gideceğim... Yanımda iki tane de Keşmir goncası gibi mademoiselle götürüyorum. Gelebilirsen dört beş gün birlikte gezeriz diye düşündüm.

-Esedullah Amca, benim bin tane işim var... Önceden haberim olsaydı belki...

-Moment, Nevruz'da rezervasyon yaptırmamı mı isterdin senin için? Ben bu kızlarla daha dün tanıştım. İsveçlilermiş... Gevezelik etme de yola koyul bakayım... Oradan da San Francisco'ya şöyle bir uğrarız.

-Esedullah Amca, çok özür dilerim ama devlet dairelerinde işlerim var. Üstelik de yarın sabaha kadar Cenevre'den Paris'e gelebilir miyim bilmiyorum. İnşallah başka bir zaman...

Esedullah Mirzanın bağırma sesi neredeyse kulağımı sağır ediyordu:

-Allah senin müstahakkını versin! Çocukken de böyleydin, gençliğinde de... Şimdi de hâlâ bir San Francisco seferi yapmaya cesaretin yok... Öyleyse Allahaısmarladık. Tahran'da görüşmek dileğiyle.

Cenevre, Mordâd 1349 / Ağustos 1970.

Dayıcan Napolyon, ülkemizde pek bilinmeyen çağdaş İran edebiyatından dikkat çekici, bilinen roman kurallarını zorlayan bir örnek. Küçük rütbeli, emekli bir askerin kızı ile yeğeninin aşk macerasıyla başlayan hikâye, aile içindeki sınıfsal çatışmalar nedeniyle çok değişik boyutlar kazanarak sürüp gidiyor. Romanın başkahramanı Dayıcan Napolyon, bir manga askerle bir zamanlar İngilizlere karşı savaşmış, kendi yaşantısıyla Napoléon Bonaparte'ın yaşantısı arasında paralellikler kurmuş ve ona duyduğu hayranlık nedeniyle zaman içinde kendini onunla özdeşleştirmiş biridir. Bu yüzden, oldukça geniş bir ailenin büyüğü konumunda olan Dayıcan, bazı aile fertleri tarafından alaya alınırken, bazıları tarafından da pohpohlanarak büyük bir kahraman olduğuna inandırılır. Kahraman olmasına kahramandır ama hırsızdan korkup yatağın altına saklanan da odur. Eczacı olan eniştesini, kendisine göre aşağı tabakadan biri olduğu için her fırsatta aşağılar; o da onu alaya alır. Onu her zaman destekleyen hizmetlisi Meşkasım, mütedeyyin biri olmasına karşın, rahatlıkla yalan söyleyebilen biridir. Albay kardeşinin oğlu da kızına taliptir. Gençliğinde karısının ihanetine uğrayan hariciye mensubu Esedullah Mirza, kadınlar tarafından beğenilen, çapkın biridir. Aileden birinin aklı kıt kızı meçhul biri tarafından hamile bırakılır. Ailenin şerefini kurtarmak için ona bir koca aranmaktadır.

Sosyolojik açıdan çeşitli sınıflara mensup İranlıları tanımak açısından çok önemli olan bu eserin yazarı İyrec-i Pézéşkzâd, her satırına yedirdiği mizahıyla bize ayrıca bir roman okumanın ne kadar keyifli olabileceğini de gösteriyor. Bu romanı okurken, İran'ı ve İranlıları çok yakından tanıyacak ve bu kadim halkın gelenekleri, görenekleri, zevkleri ve inançları hakkında da bilgi sahibi olacaksınız.

AYRINTI YAYINLARI • EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-697-2
9 789755 396972

40 TL